Науково-
документальна
серія книг
„Реабілітовані історією”

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

У ДВАДЦЯТИ СЕМИ ТОМАХ

КИЇВ-РІВНЕ
2009

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга друга

РІВНЕ
ВАТ „Рівненська друкарня”
2009

УДК 94 (477).8
ББК 63.3 (4Укр-4Рів)6
Р 31

**Видається у відповідності з постановами
Президії Верховної Ради України від 6 квітня 1992 р.
та Кабінету Міністрів України від 11 вересня 1992 р.**

Рецензенти:
В.В. ТРОФИМОВИЧ,
доктор історичних наук, професор
Ю.І. ШАПОВАЛ,
доктор історичних наук, професор

Наукова редакція, упорядкування:
А.А. ЖИВ'ЮК,
кандидат історичних наук

Друга книга тому «Реабілітовані історією. Рівненська область» стала результатом дослідницького пошуку в архівосховищах України. Розкриття причин, характеру, специфіки, перебігу політичних репресій тоталітарної доби в Рівненській області оперте в ній на оприлюднення і коментування документальних джерел, у яких, зокрема, йдеться про масштаби і характер порушень так званої соціалістичної законності в ході радянізації регіону та опір їй з боку місцевого населення, українських національно-визвольних формувань. Особливої ваги документам, зібраним у книзі, надає та обставина, що саме Рівненська область була центром координації боротьби більшовицького режиму проти націоналістичного підпілля на всіх західноукраїнських землях.

Реабілітовані історією. Рівненська область / редколегія тому (співголова В.А. Королюк, співголова С.І. Павлюк, відповідальний секретар А.А. Жив'юк та ін.); упорядник А. Жив'юк. – Кн. 2. – Рівне: ВАТ „Рівненська друкарня", 2009. – 612 с.

ISBN 978-966-403-054-7

Від обласної редколегії

Друга книга тому «Реабілітовані історією. Рівненська область» є результатом дослідницького пошуку, здійсненого членами обласної науково-редакційної групи в архівосховищах України.

У пропонованій до уваги читачів книзі розкриття причин, характеру, специфіки, перебігу політичних репресій тоталітарної доби в Рівненській області оперте виключно на оприлюднення і коментування документальних джерел, у яких, зокрема, йдеться про масштаби і характер порушень так званої соціалістичної законності в ході радянізації нашого регіону та опір їй з боку місцевого населення, українських національно-визвольних формувань. Документи, зібрані в книзі, між іншим, характеризують діяльність спецгруп НКВС-НКДБ, що маскувались під виглядом підрозділів УПА, проводів ОУН, боївок СБ; вчинення злочинних дій різноманітними посадовими особами. В книзі наведено десятки прикладів брутальної розправи каральних органів з українською молоддю, яка виявляла непокору більшовицькому режимові – учнями, студентами, призовниками, комсомольцями.

Серед матеріалів книги виділимо постанови, інформації, звіти, доповідні записки, стенограми засідань партійних, радянських органів, органів НКВС-НКДБ (МВС-МДБ), прокуратури, в яких відображено методи здійснення радянізації регіону, придушення опору їй з боку місцевого населення, формувань ОУН і УПА, як також листівки, інструкції, звернення, звіти націоналістичного підпілля.

Особливої ваги надає їм та обставина, що саме Рівне, Рівненська область стали, починаючи з 1944 р., центром, звідки координувалась боротьба більшовицького режиму проти націоналістичного підпілля на всіх західноукраїнських землях. У Рівненській області функціонувало 9 міжобласних структур, які узгоджували дії органів держбезпеки і внутрішніх військ. Керівництвом КП(б)У, республіканських силових структур і відомств Рівненщина була фактично перетворена на своєрідний «полігон», де відпрацьовувались технології «упокорення» Західної України.

Всіляку допомогу в отриманні доступу до документів, які проливають світло на вказані процеси, їх опрацюванні членам науково-редакційної групи надавали співробітники архівних установ, зазначених у книзі. За що обласна редколегія висловлює їм окрему подяку.

Список абревіатур

АРСР – Автономна радянська соціалістична республіка
ВББ (ОББ) – відділ (отдел) по боротьбі з бандитизмом
ВВ – внутрішні війська
ВКП(б) – Всесоюзна комуністична партія (більшовиків)
ВТ – військовий трибунал
ВТТ (ИТЛ) – виправно-трудовий табір (исправительно-трудовой лагерь)
ГДА СБУ – Галузевий державний архів Служби безпеки України
ГОГП (ГООП) – група охорони суспільного (общественного) порядку
ДАРО – Держаний архів Рівненської області
КДБ – Комітет державної безпеки
КК (УК) – кримінальний (уголовный) кодекс
КПУ (КПЗ) – камера попереднього ув'язнення (заключения)
КП(б)У – Комуністична партія (більшовиків) України
ЛКСМУ – Ленінська комуністична спілка молоді
МВС (МВД) – Міністерство внутрішніх справ (дел)
МДБ (МГБ) – Міністерство державної (государственной) безпеки
МТС – машинно-тракторна станція
НВРО – Народно-визвольна революційна організація
НКВС (НКВД) – Народний комісаріат внутрішніх справ (дел)
НКДБ (НКГБ) – Народний комісаріат державної (государственной) безпеки
ОН (ОСО) – Особлива нарада (совещание)
ТВ (ТО) – транспортний відділ (отдел)
ОК – обласний комітет
ОУН – Організація українських націоналістів
ОЧГ – оперативно-чекістська група
ПВ (ПО) – повітовий відділ (отдел)
ПЗУЗ – Північно-західні українські землі
ПК – повітовий комітет
РВ (РО) – районний відділ (отдел)
РВК (РИК) – районний виконавчий (исполнительный) комітет
РК – районний комітет
РОКМ – Рівненський обласний краєзнавчий музей
РМ (СМ) – Рада (Совет) міністрів
РНК (СНК) – Рада (Совет) народних комісарів
РСЧА (РККА) – Робітничо-селянська (крестьянская) червона (красная) армія
СБ – Служба безпеки
СБУ – Служба безпеки України
«Смерш» – «Смерть шпионам»
СРСР (СССР) – Союз радянських (советских) соціалістичних республік
УББ – управління по боротьбі з бандитизмом
УМВС (УМВД) – управління МВС (МВД)
УМДБ (УМГБ) – управління МДБ (МГБ)
УНКВС (УНКВД) – управління НКВС (НКВД)
УНКДБ (УНКГБ) – управління НКДБ (НКГБ)
УНРА – Українська національно-революційна армія
УПА – Українська повстанська армія
УРСР (УССР) – Українська радянська (советская) соціалістична республіка
ЦДАВОВУ – Центральний державний архів вищих органів влади і управління України
ЦДАГО – Центральний державний архів громадських об'єднань України
ЦК – центральний комітет
ЧВО – чекістсько-військова операція

Запровадження більшовицького режиму на Рівненщині (1939-1950-і рр.)

З кінця 1930-х до початку 1950-х рр., впродовж півтора десятка років, західноукраїнські землі, які внаслідок переділу сфер впливу в Східній Європі потрапили до складу Радянського Союзу, були піддані інтенсивній радянізації з використанням апробованої в 1930-х рр. у СРСР моделі комуністичного будівництва. Процес радянізації Західної України розпався на два періоди, розділені німецько-радянською війною. Особливістю комуністичного «штурму» в цьому регіоні було те, що заміна одного суспільно-політичного і соціально-економічного укладу іншим протікала у надзвичайно короткий часовий проміжок, в умовах загальноєвропейського воєнного конфлікту, жорстокої збройної конфронтації між новою владою і українським національно-визвольним рухом.

Радянська політична модель брутально імплантувалась у тіло західноукраїнського соціуму. За короткий час за допомогою спецорганів на приєднаних територіях було встановлено однопартійну систему. Усі альтернативні КП(б)У партії і рухи змушені були припинити своє існування, значна частина їхнього керівництва та активу емігрувала або опинилася за гратами. Водночас на зміну твореним упродовж десятиліть засадам громадянського суспільства – розгалуженої системи кооперативів, різноманітних спортивних і культурницьких, релігійних, молодіжних, жіночих товариств – зі Сходу було перенесено систему вкрай централізованих та контрольованих компартією організацій – на кшталт профспілок, комсомолу, творчих спілок та ін. Запровадження на західноукраїнському терені економічної матриці казарменого соціалізму розпочалося із суцільної націоналізації землі, а також промисловості й торгівлі. У той же час, радянська влада передбачливо утрималася від негайного проведення на приєднаних територіях форсованої колективізації сільського господарства.

Докорінній ломці було піддане традиційне духовне життя регіону, в якому найповажніше місце посідала релігія. Недолуга атеїстична агітація, відверто вороже ставлення до церкви і священиків, непоодинокі випадки пограбування останніх, перешкоджання викладанню Закону Божого в школах, експропріація церковних земель, скасування права на друкарську діяльність, закриття духовних семінарій, встановлення непомірно високих податків з боку радянських органів ніяк не сприяли пошуку шляхів порозуміння з віруючим населенням західноукраїнських земель.

На Рівненщині представники влади вдалися навіть до спроб закриття культових споруд. Зокрема, 6 грудня 1940 р. голова виконкому Дубенської міськради Давидченко склав протокол про передачу виконкомові греко-католицького храму, як також організував збори представників єврейських релігійних общин щодо передачі міськраді ряду синагог. Заволодівши ключами від греко-католицького храму, самовільно відкрив приміщення, витяг з підвалу декілька трун, надавши змогу населенню міста оглядати поміщених там бальзамованих мерців. Крім цього, в одній із закритих синагог було розміщено клуб, в іншій – готель.[1]

Ключовою ланкою у ході втілення плану «форсованої радянізації» Західної України стало забезпечення різних ділянок «соціалістичного будівництва» компартійно-радянськими кадрами (номенклатурою) зі Сходу, оскільки місцева людність не надавалась для цього за визначенням. 2 жовтня 1939 р. для роботи у новостворюваних владних структурах Західної України ЦК КП(б)У було направ-

лено 240, ЦК ЛКСМУ – 142, з кадрів резерву політуправління РСЧА – 80 відповідальних працівників. До 5 жовтня для роботи в західному регіоні республіки зі складу Українського фронту було демобілізовано тисячу комуністів та 500 комсомольців.[2]

Виступаючи на листопадовому (1940 р.) пленумі ЦК КП(б)У, секретар Рівненського обкому партії В.Бегма прозвітував, що упродовж року парторганізація області зросла майже у десять разів (з 400 до 3969 осіб), і абсолютну більшість у ній становили комуністи, які прибули з Великої України (3169 чол.).[3]

Надіслані комуністичні кадри важко інтегрувались у місцевий соціум. Незнання чи погане володіння українською мовою, необізнаність зі специфікою регіону, елементарна неосвіченість і некультурність справляли на населення гнітюче враження. Якісні характеристики новоспеченої компартійної «еліти» Західної України значною мірою відповідали загальному стану КП(б)У – в 1940 р. 70% членів КП(б)У мали лише початкову або взагалі не мали освіти. Такий керівний контингент сформувався в більшовицькій партії, у значній мірі, внаслідок «кадрової революції» 1937-1938 рр.[4] Дослідники приходять до висновку, що «брак політичної культури, низький освітній та культурний рівень фактично перетворювали правлячу партію на партію організованого натовпу».[5]

Якщо додати до цього тотальне зловживання владою та брутальне порушення норм т.зв. «соціалістичної законності», то мову потрібно вести про «організовані злочинні угрупування», зі своєю внутрішньою ієрархією, «етикою», навіть сленгом, що діяли під вивісками компартійних і каральних органів.

Численні порушення законності з боку представників різноманітних радянських установ, наділених владними повноваженнями, регулярно фіксувались у рішеннях бюро Рівненського обласного комітету КП(б)У, починаючи з осені 1939 р. Наведемо лише окремі з них.

Костопільська повітова міліція (або ж робітнича гвардія Костопільського повіту): з боку гвардійців мали місце випадки пиятики та порушення революційної законності (Людвипільська, Березнівська волості), незаконне застосування зброї, убивства громадян.[6]

Рівненська база наркомату торгівлі УРСР: директор І.Дегтярєв, користуючись своїм службовим становищем, здійснив крадіжку (у постанові вона іменується «самопостачанням, яке межувало з «барахольством») «промислових товарів і речей в кількості 126 предметів»: 3 килимів, 18 каракулевих шкурок, 8 відрізів на чоловічі і жіночі костюми, 10 відрізів на жіночі плаття, 3 годинників і т.ін.[7]

Деражненський РВ НКВС: незаконні обшуки і арешти громадян з боку начальника райвідділу Давиденка, начальника райміліції Шапранова, завідуючого райфінвідділом Коломійця, наслідком яких стало привласнення чужих речей – золотих каблучок, батарейок, ліхтарів, туалетного мила тощо.[8] Щодо крадіжок, то представники «народної влади» тягли все, що потрапляло під руку: окрім згаданого «асортименту» зустрічаємо предмети зі срібла, цукор, масло, муку, мед, радіоприймачі, чоботи... Як апофеоз – самовільне захоплення чужого житла, в першу чергу працівниками міліції та НКВС.

Янівський міськкомунгосп Рафалівського району: уповноважений В.Гудаков проводив серед жителів с. Острів примусову підписку на державну позику, погрожуючи селянам, у разі відмови, арештом і відправкою «до білих ведмедів».[9] Той же Рафалівський район: начальник райвідділення міліції М.Долецький незаконно видавав паспорти біженцям, за що брав гроші та різні подарунки.[10]

Клесівський район: привласнення секретарем райкому КП(б)У Соніним і начальником РВ НКВС Д.Заріцьким майна висланих осадників.[11] Аналогічний випадок – у Людвипільському районі: там «розбазарюванням державного фондового майна», «яке залишилось після виселення осадників та інших ворожих еле-

ментів» займались прокурор району Призенко і начальник РВ НКВС Вежне- вець.[12]

Здолбунівський район: уповноважений наркомату заготівель Таргонін добивався в с. Тайкури виконання хлібопоставок під загрозою застосування до селян закону «про п'ять колосків» від 7 серпня 1932 р. з засудженням на 25 років або розстрілом.[13]

Щоб убезпечити представників режиму від справедливого обурення їх діями і супротиву беззаконню, у місцевого населення відібрали зброю (постанова облвиконкому про здачу вогнепальної зброї і набоїв до 30 січня 1940 р.)[14], паралельно надавши дозвіл на носіння зброї відповідальним працівникам (постанова обкому від 15 лютого 1940 р.,[15] підтверджена згодом постановою ЦК КП(б)У від 7 квітня 1940 р.[16]).

Досить швидко, вже у 1940-1941 рр., зброя у руках радянських функціонерів стала перетворюватися зі знаряддя самооборони у знаряддя здійснення злочину. Вакханалія безглуздих вбивств мирного населення, вчинених представниками «партійно-радянського активу» з особистої табельної зброї (тут не йдеться про каральні органи, які застосування зброї мотивували і виправдовували своїми професійними обов'язками), досягла апогею вже в роки «другої радянізації», коли практично жоден виїзд «на село» не обходився без жертв п'яної стрілянини, про що детальніше скажемо потім.

Зустрічаємо випадки застосування зброї з кримінальною метою і в довоєнний період. Так, 24 березня 1940 р., у день виборів до Верховних Рад СРСР і УРСР, завідуючий Тучинським районним торговим відділом, член райкому партії І.Трофименко, будучи секретарем виборчої дільниці в с. Сінне, здійснив спробу зґвалтування 18-річної дівчини. Як сформульовано в постанові бюро обкому, «затримав її й став чіплятися до неї з метою використання як жінки, повалив її на сніг, і коли остання опиралась, Трофименко нагадав їй про те, що він має зброю». Вчинок І.Трофименка постанова кваліфікувала (віддамо належне стилістиці компартійних документів) як «антисанітарний», що «дискредитував вибори до Верховних Рад СРСР і УРСР».[17]

Інакше кажучи, з самого початку утвердження в західноукраїнському регіоні комуністичного режиму зловживання владою носили системний характер, одночасно прикриваючись кланово-корпоративною солідарністю, або ж круговою порукою, новоявленої «еліти». Кадрову ситуацію, що склалася впродовж перших півроку «радянізації» Рівненщини, яскраво ілюстрував лист виконуючого обов'язки помічника прокурора Рівненської області Сергєєва на ім'я Й.Сталіна. Виявити цей документ в архівах, на жаль, не вдалося, тому цитуємо його за постановою бюро Рівненського обкому КП(б)У від 21 травня 1940 р.

Сергєєв писав Й.Сталіну: «Здавалося б, зі звільненням Західної України, сюди для роботи повинні були бути направлені кращі сили країни, кристалічно-чесні й непохитні більшовики, а вийшло навпаки. Переважно сюди потрапили більші й менші пройдисвіти (від яких постаралися позбавитися на Батьківщині)». Бюро обкому – вищий орган компартійної влади в регіоні – заяву помічника прокурора потрактував по-своєму: «Сергєєв, працюючи спеціально по питанню скарг в облпрокуратурі, використав своє службове становище, підібрав ряд фактів, які дійсно мали місце, порушення ревзаконності, на які вже обласні чи місцеві партійні і радянські органи реагували й вжили заходів, ставши на шлях очевидного злісного антирадянського наклепу на партійні, радянські органи, прокуратуру, НКВС і загалом на всю партійну організацію, називаючи всіх пройдисвітами-злодіями».[18] За мовчазної згоди адресата листа, ким був Й.Сталін, бюро обкому винесло вердикт: «За антирадянську наклепницьку заяву на партійну організацію й органи

радянської влади виконуючого обов'язки помічника облпрокурора Сергєєва притягти до судової відповідальності».[19]

Тобто, не зважаючи на те, що «факти дійсно мали місце», їх розголошення прирівнювалось до «антирадянської діяльності», а автор листа підлягав покаранню. Натомість «пройдисвітам-злодіям» «вказувалось» на них і «зобов'язувалось» «слідкувати». Більшість документів, вміщених у нашій книзі, засвідчують невипадковість прийнятого рішення, даючи підстави вважати, що фундаментальною ознакою функціонування компартійного режиму на західноукраїнських землях стала «філософія беззаконня і безкарності».

Насадження в Західній Україні радянського режиму супроводжувалось розгортанням масових репресій, що випливало із самої природи сталінської тоталітарної системи, основу якої становив терор. Тільки в період з вересня до грудня 1939 р. було затримано й передано до судових і каральних органів понад 10,2 тис. осіб.[20] Загалом репресії 1939-1941 рр. охопили в Західній Україні 473,1 тис. осіб, з яких 43,1 тис. – військовополонені та інтерновані, 110 тис. – заарештовані, 320 тис. – вислані.[21] Вказані сотні тисяч репресованих свідчили про гостроту політичного напруження в західних областях України, в т.ч. на Рівненщині, детальніше про що йшлося в першій книзі обласного тому.

Брутальність, помножена на недорікуватість і недалекоглядність компартійної камарильї, з якою проводилась радянізація Західної України в 1939-1941 рр., стала однією з головних причин запеклого опору «другим совєтам», на який наштовхнулась у західноукраїнському краї радянська влада в 1944 р. Масова «бандерівщина» стала несподіванкою навіть для тих кадрів, що працювали в Західній Україні напередодні німецько-радянської війни. Звідси, як наслідок, нерозуміння, страх і його супутник – озлобленість. Багато хто, насамперед працівники НКВС-НКДБ, якщо не вважали, то досить зробили для того, щоб радянська влада стала страшною, думаючи таким чином зломити опір місцевого населення. За словами заступника наркома внутрішніх справ УРСР Т.Строкача, в органах НКВС була «порядна кількість людей, які... в кожному жителеві бачили бандерівця».[22]

Симптоматичною для діагностування того стану, в якому перебувала «номенклатурна колона» на західноукраїнських теренах, особливо в 1944-1945 рр., видається застосована керівною регіональною верхівкою практика систематичних відряджень з області в райони, з районів у села тих, хто виявляв страх, щоб, за висловом секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми, «тренувати людей з активу» переборювати його[23] (за ці «тренування» було заплачено дорогу ціну). Тобто компартія не шкодувала свій актив, гартуючи таким способом у ньому злість.

Помста і страх стали тими психологічними чинниками, що провокували патологічну жорстокість представників влади щодо західноукраїнської людності в процесі «другої радянізації». Виплески патології зумовлювались, з одного боку, багаторічним попереднім існуванням їх носіїв у реаліях воєнного часу, та провокувались майже повною безкарністю з боку режиму.

«Потрібно сказати, що народ нам допомагає менше, а бандитам більше, – відверто ділився на обласному партійному активі наприкінці 1944 р. секретар Демидівського райкому КП(б)У Г.Кодак. – Ми вбивати можемо багато, а що це за люди... Питання так стоїть – бандитів потрібно ліквідувати, але потрібно знати, кого вбили, а у нас є випадки, що на сім'ї червоноармійців кажуть, що вони бандерівці, на інвалідів Вітчизняної війни кажуть, що він бандерівець... Якщо зведення не дали, що нікого не вбили, то звідси кажуть – значить нічого не

робили. Партія і Уряд звернення випустили, щоб бандити з повинною йшли, а ми стараємося рахувати, скільки ми вб'ємо».[24]

Жертвами, принесеними «на вівтар радянізації», стали майже півмільйона жителів Західної України, головне нещастя яких полягало в тому, що вони народилися і мешкали саме в цьому місці й саме в цей час. З 1944 по 1952 рр. у західних областях України було заарештовано понад 134 тис. осіб, вбито понад 153 тис., вислано з рідних місць понад 203 тис.[25]

У свою чергу, українське підпілля вчинило 14,5 тис. диверсій і терористичних акцій, в яких загинули не менш як 30 тис. представників комуністичного режиму, військовослужбовців, місцевих жителів.[26]

У Рівненській області за 1944 – першу половину 1947 р. вбито вояків УПА і членів ОУН 22082, затримано 46187. Втрати радянсько-партійного активу й працівників МВС і МДБ – 3217 чол.[27]

Спробуємо, хоча б пунктирно, окреслити «обличчя» радянської влади в західному регіоні України, зокрема на Рівненщині, починаючи з 1944 р. По-перше, майже всуціль її складали «висуванці» зі східних регіонів УРСР і СРСР. Станом на 1 січня 1947 р. із загальної кількості працюючих на номенклатурних посадах обкомів, міськкомів і райкомів партії (63060 осіб) із західноукраїнського населення працювало 30443, або 49%. Посади керівників обласних організацій посідали лише вихідці зі східних областей.[28]

На Рівненщині, відповідно до довідки оргінструкторського відділу ЦК КП(б)У, підготовленої у вересні 1946 р., місцеві кадри складали на кілька порядків менший відсоток, ніж по Західній Україні в цілому. В апараті обласних організацій працювало 16,8% вихідців з місцевого населення; в органах МВС, МДБ, суду й прокуратури – 17,9%; головами міських і районних рад – 13,8%; головами райспоживспілок – 6,6%. З 14 голів обкомів профспілок не було жодного місцевого жителя; завідуючими райбібліотеками працювали 28 чоловік, з них місцевих тільки 11.

По-друге, калейдоскопічною була плинність кадрів. За 1945-1946 рр. в області змінилось 29 голів райвиконкомів (на той час до Рівненської області входило 30 районів), при чому 11 з них «як такі, що не справились з роботою» (в Клеванському районі – 3, Межиріцькому й Тучинському – по 2 та ін.). У 1946 р. з 810 голів сільрад змінилось 198, як також 235 секретарів, з них 90% з попереднім формулюванням.

По-третє, виконавча влада на Рівненщині, по крайній мірі до осені 1946 р., існувала лише формально, на папері. За період з лютого 1944 р. до осені 1946 р. сесії сільрад, райрад і міськрад не проводились, так само, як і сесії облради в 1946 р. У 23 сільрадах області не було голів, а в 29 – секретарів.[29] Колоритну замальовку з повсякденного життя місцевих органів виконавчої влади у тогочасному волинському селі запропонував делегатам другої облпартконференції голова обласного виконавчого комітету П.Васильківський: «Приміщення сільської Ради села Яневичі (Рівненський р-н) брудне, немає стола і стільців. Портретів і плакатів теж немає. Єдиною «наглядною» агітацією є ікони, які висять на стінах цієї сільради. Такий же стан і в Карпилівській сільраді».[30]

Перші повноцінні вибори депутатів обласних, районних, сільських рад відбулись на Західній Україні 21 грудня 1947 р. До того часу принцип виборності місцевої влади не тільки не втілювався в життя, а навіть не імітувався. Існувала повсюдна практика затвердження партійними комітетами, а не обрання, голів і секретарів сільських рад. Як правило, на посаду голови сільради призначалась «вигідна», «своя» людина, яка не користувалася авторитетом у селі; інший випадок – призначення «поважного господаря» без його власної згоди.

Таким чином, реальна влада належала партійним комітетам КП(б)У різного рівня, які підмінили собою ради, звівши практично до нуля їх роль та ініціативу. Практично всі господарсько-політичні заходи партійні органи проводили самотужки. Обком КП(б)У за 1945 р. і 8 місяців 1946 р. прийняв 265 «спільних» з облвиконкомом рішень, серед них: про роботу лазень і пралень, про збереження декоративних насаджень та ін.[31] Секретар Млинівського РК КП(б)У Рудик у виступі на другій облпартконференції з цього приводу афористично зауважив, що «опіка господарських керівників в області привела до того, що телеграма за підписом тов. Бегми необхідна їм, як хворому кисень».[32] Серед причин повної узурпації влади регіональною партійною верхівкою назвемо тотальну недовіру до місцевих висуванців, з яких складався господарський актив; низький фаховий рівень господарських кадрів; небажання радянського активу брати на себе відповідальність, тим паче в умовах такого гострого конфлікту, який мав місце в Західній Україні тощо.

Зіткнувшись, після проходження фронту територією Волині й Полісся, із запеклим опором «новій-старій» владі, представники радянського режиму почали вимагати від центру надзвичайних повноважень для його придушення. В листопаді 1944 р. прокурор Рівненської області І.Комолов у спецдонесенні прокуророві УРСР Р.Руденкові висловив клопотання щодо реанімації на території області системи позасудових «трійок», у складі секретаря обкому партії, облпрокурора й начальника УНКВС, та надання їм права розгляду справ й винесення рішень аж до вищої міри покарання – розстрілу, з негайним виконанням вироку.[33]

15 листопада 1944 р. секретар ЦК КП(б)У М.Хрущов, побувавши перед тим у Львові і Рівному, звернувся з аналогічною пропозицією до Й.Сталіна, доповнивши її сентенцією: «Вважаю необхідним ввести військово-польові суди при військах НКВС. Для залякування бандитів за вироками цих військово-польових судів засуджених до знищення не розстрілювати, а вішати. Суди необхідно проводити відкрито, з залученням місцевого населення. Результати судів у пресі не висвітлювати. Виконання вироків військово-польових судів здійснювати привселюдно у селах...».[34]

Однак, М.Хрущов не був оригінальним, пропонуючи описану ним Й.Сталінові технологію залякування. Він просто узагальнив досвід застосування подібних екзекуцій, які практикувались «партійно-радянським активом», зокрема на Рівненщині, ще з літа 1944 р., без будь-яких узаконених на те актів, шляхом самосуду.

Секретар Рафалівського РК КП(б)У Рівненської області Д.Задорожний 5 серпня 1944 р., доповідаючи секретареві ЦК КП(б)У Д.Коротченкові про ситуацію в районі, повідомив, між іншим, про «відкритий процес військово-польового суду в с. Полиці» 3 червня 1944 р. над ройовим УПА М.Шепелем («Новаком»), «куди ми запросили з сусідніх сіл населення». «На суді були присутні близько 300 чоловік жінок-селянок, – продовжує Д.Задорожний. – Чоловіків було мало... Був винесений вирок, і через 10 хвилин Новак був повішений. Присутні селяни, опустивши очі, мовчали і не підтримали аплодисментами військових і радянського активу в період закінчення зачитання вироку і повішення».[35]

21 серпня 1944 р. секретар Морочнівського райкому КП(б)У Є.Костіков зібрав збори жителів с. Железниця, на які, як зафіксовано в протоколі засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У від 30 листопада 1944 р., «були робітниками опергрупи райвідділу НКВС доставлені затримані члени «ОУН» – Ланевич і Доманець. Костіков на зборах жителів цього села об’явив, що бандити будуть прилюдно повішені, і тут же організував їм суд, в якому виступив в ролі прокурора. Після винесення вироку бандити були повішені на площі села».[36] За іншою вер-

сією, внаслідок судилища був повішений селянин с. Железниця нібито за нездачу хліба державі.[37]

Про інші подібні випадки довідуємось зі звітів ОУН. Так, 2 листопада 1944 р. спійманого дезертира від мобілізації на фронт М.Лосіча, мешканця с. Ситицьк біля м. Столина, представники влади спочатку піддали тортурам – перед масою селян його били, потім кололи голками, ставили на вогонь та допитувались, хто ще з ним був, та скільки він вбив бійців, а потім розіпнули його на хресті і так лишили. 5 листопада 1944 р. в околиці с. Плотниця Столинського району затримали селянина Л.Шевчука, якого також замордували перед масою людей.[38]

«Ініціативи» М.Хрущова та І.Комолова не були підтримані центральним керівництвом, яке, очевидно, злякалось «перегнути палку», коли місцеве населення вже не бачило виразної відмінності між одним окупантом – німецьким, та іншим – радянським. Окрім того, стратегія, планування і технологія втілення терору завжди залишались безсумнівною прерогативою центру. Натомість, як повідомив нарком внутрішніх справ СРСР Л.Берія в листі до М.Хрущова від 2 грудня 1944 р., в Західну Україну відряджались дві виїзні сесії Військової колегії Верховного Суду СРСР з метою прискорення розгляду справ осіб, які належали до націоналістичного підпілля.[39]

Відповідно до одних з перших рішень цих органів, була втілена в життя ідея М.Хрущова про привселюдне виконання вироків над учасниками ОУН і УПА. Шибениці з повішеними з'явилися в кінці грудня 1944 р – на початку січня 1945 р. практично в усіх районних центрах Рівненської області, а також у самому Рівному.

Зокрема, виїзною сесією в м. Корці засуджений до смертної кари через повішення «активний бандит-терорист» М.Гнатюк. Вирок виконано на площі в м. Корці 25 грудня 1944 р.[40] Наприкінці грудня 1944 р. був прилюдно повішений у центрі Здолбунова керівник надрайону ОУН В.Ступак («Ґандзя»), тіло знаходилось на площі кілька днів.[41] 4 січня 1945 р. на театральній площі м. Рівного, за великого скупчення людей, повішено 8-ох учасників ОУН та УПА.[42]

«Тактика залякування» і розпалювання громадянського конфлікту не дала і не могла дати моральної переваги радянському режимові. Тому, одночасно з нею, розроблялись і застосовувались інші сценарії боротьби з ОУН і УПА за вплив на західноукраїнські маси. Однією з найодіозніших форм поборювання підпілля, широко практикованою каральними радянськими органами, стала «тактика провокації/компрометації».

У ході здійснення заходів щодо ліквідації підпілля ОУН і його збройних формувань органами внутрішніх справ та державної безпеки західних областей УРСР використовувалися спеціальні групи, які видавали себе під час виконання завдань за один із підрозділів ОУН і УПА та діяли від його імені.

У кожному випадку до складу спеціальних груп вводився оперативний співробітник, який здійснював практичне керівництво групою і відповідав за дисципліну всередині неї. Спецгрупа становила собою бойову одиницю у складі 3-50 осіб і могла, у разі необхідності, чинити збройний опір.

Спеціальні групи виконували завдання щодо перевірки даних стосовно осіб, які підозрювалися у причетності до підпілля ОУН, їх захоплення, одержання свідчень від заарештованих керівників ОУН і УПА шляхом допиту від імені боївки Служби безпеки або керівних центрів ОУН. Нестійких членів підпілля спецгрупи мали переконувати і схиляти до явки з повинною, отримувати інформацію про вчинені акції підпільників та ті, що готувалися.

На початковому етапі формування спецгруп, зокрема на території Рівненщини, вони, в основному, поповнювались за рахунок бійців радянських партизанських

підрозділів. Рішенням політбюро ЦК КП(б)У від 18 серпня 1944 р. партизанська дивізія ім. С.Ковпака була передана до НКВС «для проходження подальшої служби, використавши її в першу чергу для якнайшвидшої ліквідації націоналістичних банд».[43]

Симптоматично, що ще наприкінці лютого 1944 р. командир 1-ї Української партизанської дивізії ім. С.Ковпака П.Вершигора повідомляв радіограмою начальника УШПР Т.Строкача про небезпеку розкладання партизанських структур: «Особливо боюсь я за партизанські з'єднання, які сміливо крокують в обозі Червоної Армії. Річ у тім, що ми армія без інтендантства, і єдиний шлях відвернення мародерства і бандитизму – це воювати, а якщо люди не воюють, значить народ стогне і виє від грабіжників. Це неминуче».[44]

Пророцтво П.Вершигори, на жаль, збулося, оскільки чисельність переданих органам НКВС партизанських підрозділів виявилась надто значною, щоб вони могли їх поглинути, оперативно задіявши в антиупівських акціях, це з одного боку. Так, на кінець квітня 1944 р. УНКВС в Рівненській області створило з розформованого з'єднання С.Ковпака 8 спецгруп, загальною кількістю 240 чол., які діяли в північних районах області.[45] Окрім того, самі партизани не надто поспішали воювати з озброєними формуваннями УПА, віддаючи перевагу грабункам місцевого селянства. Тим більше, що їх централізованого забезпечення передбачено не було.

Як видно з виступу секретаря Дубенського РК КП(б)У Т.Жукова на нараді секретарів райкомів партії в листопаді 1944 р., після перебазування партизанських спецпідрозділів (зокрема, 3-го кавалерійського полку під командуванням Героя Радянського Союзу П.Брайка) в південні райони області, ситуація змінилась хіба що в гірший бік. «Селяни прямо кажуть, – констатував Т.Жуков: «Не зрозумієш, що це – партизани, чи бандерівці»; «там, де партизани, туди не тільки комунебудь, але навіть нашому партійно-радянському активу неможливо з'явитись – всі п'яні, стріляють безалаберно, кого не зустрінуть, стрільбою лякають, підходять п'яні, можуть вбити»; «заїжджають безперервно – давай овес, конюшину, курей, сало давай, лізуть по скринях, забирають, що треба, вимога самогону безперервна».[46]

УНКВС в Рівненській області в травні 1944 р. створило також одну з перших у Західній Україні спецгруп з числа учасників націоналістичного підпілля, що вийшли з повинною або були захоплені (діяла до квітня 1945 р.). Очолив спецгрупу «Орел» – молодший лейтенант Б.Коряков. Як подав у характеристиці на Б.Корякова начальник ВББ УНКВС по Рівненській області М.Гаврилов, «під його керівництвом проведено до 200 операцій... З 15 червня по 15 серпня 1944 року, зі своєю групою, знаходячись в рейді в Мізоцькому районі, діючи під маркою банди, здійснив велику роботу. За цей період, в результаті проведених операцій по ліквідації бандитизму в районі, групою Корякова знищено до 215 й затримано близько 65 бандитів. Сам Коряков має на рахунку 16 вбитих бандитів й 22 затриманих. З 23 березня по 16 квітня 1945 року тов. Коряков зі своєю групою брав участь у проведенні операції по ліквідації крайового проводу Південної групи УПА в Козівському районі Тернопільскої області».[47]

З другої половини 1944 р. спецгрупи з числа колишніх вояків УПА чи членів підпілля ОУН поступово починають організовуватися й в інших районах західних областей УРСР. Узагальнених даних щодо діяльності спеціальних груп МВС і МДБ немає. Станом на 20 червня 1945 р., як видно з повідомлення наркома внутрішніх справ УРСР В.Рясного наркому внутрішніх справ СРСР Л.Берії від 26

липня 1945 р. щодо «організації та результатів роботи спеціальних груп», у семи західних областях України діяло 157 спецгруп, до складу яких входило 1808 осіб. 49 таких спецгруп (31% від їх загальної кількості), в яких знаходилось 905 учасників (50,5% від загального числа), дислокувались на території Рівненщини. На середину 1945 р. зазначеними спецгрупами було ліквідовано 1980 учасників підпілля, захоплено живими 1142, з них у Рівненській області відповідно 1604 (81%) і 614 (54%).[48]

Керівник однієї зі спецгруп, що діяла на території декількох районів Тернопільської області, майор Соколов, у рапорті генерал-майору А.Горшкову, поданому на початку 1945 р., як причину розконспірації спецгруп перед українським підпіллям та населенням вказав їх надмірне поширення: «Ця розконспірація сталась тому, що майже всі райвідділи, переважно Рівненської області, організували спецгрупи, якими намагались діяти під виглядом банд».[49]

На середину 1945 р. створення нових спецгруп було припинено. Спецгрупи при міських та районних відділах МДБ підлягали розформуванню. Надалі застосування таких груп дозволялося лише при обласних управліннях МДБ (з 1946 р. вони отримали назву агентурно-бойові групи). Станом на 20 лютого 1950 р. їх залишилось 19 загальною чисельністю 130 осіб.

Архівні матеріали свідчать, що у діяльності спеціальних груп мали місце не просто протиправні дії (т.зв. «порушення соціалістичної законності»), а дії, які не можуть бути визначені інакше, як злочини проти людства.

Широковідомою стала сьогодні доповідна записка військового прокурора військ МВС Українського округу Г.Кошарського (№4/001345 від 15 лютого 1949 р.), адресована секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову «щодо фактів брутального порушення законності у діяльності т.зв. спецгруп МДБ». У доповідній записці, яка переважно оперта на перелік злочинів органів МДБ в Рівненській області, наводиться інформація щодо «порушень радянської законності», здійснених впродовж вересня 1947 – жовтня 1948 рр. у населених пунктах 4-х районів області – Дубровицького, Козинського, Здолбунівського, Рівненського, в результаті котрих постраждали десятки людей.[50]

Про злочини спецгруп, задовго до Г.Кошарського, повідомляв військовий прокурор військ НКВС Рівненської області А.Константинович, наголошуючи, що «незаконні розстріли окремих громадян», які від січня до серпня 1945 р. склали «37,8% від загальної кількості порушень соцзаконності», вийшли на перше місце серед решти злочинів, здійснених працівниками НКВС-НКДБ в області.[51]

Серед низки прикладів злочинної діяльності працівників органів НКВС і НКДБ військовий прокурор навів «бойовий шлях» однієї зі «спецгруп»: «...3. Оперуповноважений Рафалівського р/в НКВС лейтенант міліції Сазонов при виконанні оперативних завдань під час виїздів у села району систематично порушував соцзаконність. Так: а) У жовтні 1944 р. Сазонов разом з командиром спецгрупи Споришем затримали гр-ку хутора Новаки Узловату, мати 5 дітей. Не вчинивши допиту і не з’ясувавши особи затриманої, Сазонов дав наказ розстріляти Узловату... Труп викинуто на пустирище; б) Того ж місяця 1944 р. в хуторі Діброва в будинку гр-на Яченя застали гр-ку Гладюх Параску з двома дітьми (одне – немовля). Запідозривши Яченя і Гладюх у зв’язках з УПА, Сазонов наказав бійцям спецгрупи будинок підпалити, а Гладюх розстріляти. Гладюх була відведена за село й розстріляна; в) У грудні 1944 р. в селі Сабіжиці *(Собіщиці)* за підозрою в зв’язках з УПА було затримано гр-на Єзгора. Сазонов, учинивши допит остан-

ньому і не домігшись позитивного результату, наказав затриманого повісити. Єзгора бійцями спецгрупи було повішено; г) В лютому 1945 р. в селі Кульки *(Кульковичі)* була затримана дружина бандита (прізвище не з'ясовано). Після вчиненого допиту Сазонов наказав затриману вбити. Затримана бійцем спецгрупи Калашниковим була забита: Калашников перерізав їй ножем горло; д) В березні 1945 р. на Озерних хуторах були затримані за підозрою у зв'язках з УПА 2 дівчини і один хлопчик (прізвища не з'ясовані). Сазонов після вчиненого допиту дав наказ затриманих розстріляти. Затриманих було розстріляно бійцями спецгрупи Чекановим і Ткачевським; е) 23 березня 1945 р. Сазонов, перебуваючи в стані сп'яніння в с. Маюничі, наказав обстріляти село. В результаті безцільної стрілянини були важко поранені 12-річні підлітки Пугач Марія, Якубець Ганна та Якубець Тетяна. Сазонов... утік».[52]

У відомому звіті «про боротьбу з бандами українсько-німецьких націоналістів» за період з лютого 1944 р по 20 лютого 1945 р., секретар Рівненського обкому КП(б)У В.Бегма і начальник УНКВС В.Трубніков повідомляли, що спецгрупи, створені при кожному РВ НКВС, «оперативно використовуються, головним чином, для знищення місцевих боївок СБ, для організації засад на ймовірних шляхах пересування бандгруп, а також з розвідувальною метою».[53]

Про невідповідність цієї реляції дійсним реаліям діяльності спецгруп переконливо свідчать таємні рішення бюро Рівненського обкому КП(б)У від 30 березня 1945 р., підписані тим же В.Бегмою. У постанові щодо фактів «грубого порушення радянської законності в Рівненській області» відмічено «наявність частих випадків порушення радянської законності (відбирання худоби, мародерство, грубе ставлення до населення й т.п.) зі сторони спецгруп, що організовані при райвідділах НКВС і НКДБ, внутрішніх військ НКВС, що своїми діями підривають авторитет радянської влади на селі». Рішенням бюро було зобов'язано начальника УНКВС В.Трубнікова і начальника УНКДБ Ф.Цвєтухіна, а також райкоми КП(б)У і райвідділи НКВС й НКДБ «переглянути створені спецгрупи з числа колишніх бандитів, залишивши найнеобхіднішу кількість спецгруп, а решту ліквідувати».[54]

Однак, відповідно до заяви генерала В.Трубнікова на засіданні бюро обкому партії 15 червня 1945 р., ряд райвідділів НКВС Рівненської області ще й на тоді не виконали наказ про розпуск спецгруп, які продовжували чинити «свавілля, беззаконня, самочинні вбивства, побиття, підпали, вилучення майна, незаконні арешти і т.д.».[55]

У другій постанові від 30 березня 1945 р. йшлося про «порушення соціалістичної законності працівником НКВС т. Швецем» (начальник 1-го відділення ВББ УНКВС), «якому було доручено керувати так званими спецгрупами, які складались з колишніх бандитів і учасників оунівського підпілля». На основі встановлених фактів «явно провокаційних» дій спецгруп, «за виявлену політичну сліпоту й відсутність належного керівництва й контролю спецгрупами, створення так званої «чорної каси» при відділі ББ, особисте присвоєння частини продуктів, майна і грошей, награбованих у селян» А.Швеця «покарали» «суворою доганою» і рекомендацією щодо переведення з Рівненської області на іншу роботу. Аналогічне покарання поніс колишній начальник УНКВС в Рівненській області М.Приходченко, «в присутності якого відбувались всі ці незаконні дії в апараті НКВС» – він став заступником начальника, а згодом начальником УНКВС в Полтавській області.[56]

Варто додати, що в окремих документах, які походять з середовища самих учасників т.зв. спецгруп (план дій, підписаний керівником спецгрупи Острозького

РВ НКВС К.Остяковим),[57] вони називають себе «терористичною групою», що, на нашу думку, точніше відповідає меті та характеру діяльності цих структур.

Окрім використання спецгруп, органами НКВС-НКДБ впродовж 1944-1945 рр. у боротьбі з українським підпіллям широко практикувалась інша провокативна технологія, котра не знайшла поки що адекватного відображення в історичній літературі, – «агентурно-оперативні комбінації» *(далі – АОК)*. Саме про них йдеться в інструктивному листі начальника Головного управління по боротьбі з бандитизмом НКВС СРСР генерал-лейтенанта А.Леонтьєва, адресованому начальникам оперативних секторів НКВС-НКДБ Литовської РСР, про «методи боротьби з бандитизмом», які застосовують органи НКВС УРСР.[58]

Як один з прикладів, у листі наводиться АОК, проведена Гощанським РВ УНКВС Рівненської області по ліквідації надрайонного коменданта СБ «Запорожця» з використанням братів Левасюків *(у документі за підписом Леонтьєва – Люватюків)*.[59] Детальніша інформація з приводу цієї АОК наведена у доповідній записці секретаря Рівненського обкому КП(б)У А.Ільченка М.Хрущову щодо виконання жовтневого рішення ЦК КП(б)У про ліквідацію оунівського бандитизму на території Рівненської області за період з 15 по 25 листопада 1945 р.

В ніч на 19 липня 1944 р. з камери попереднього ув'язнення управління міліції м. Рівного втік затриманий Гощанським РВ НКВС господарчий північної групи УПА «Заграва» Кубай Роман Федорович («Запорожець», «Скиталець»). На початку 1945 р. встановлено, що він призначений надрайонним комендантом СБ. Гощанський РВ НКВС провів комбінацію: дільничний уповноважений Чижук через довірену особу – Левасюк Ярину – встановив, що Запорожець відвідує хату Левасюків Михайла і Петра на Бабинських хуторах. Братам Левасюкам через матір переданий лист. 12 листопада 1945 р. оперуповноважений ВББ лейтенант Косов зустрівся з Левасюками і завербував їх під псевдами «Александров» і «Александрійський». Їм видали автомати, щоб знищити «Запорожця». 19 листопада 1945 р. вони через матір проінформували про вбивство «Запорожця». Труп закопали. В цю ж ніч в районі Бабинських хуторів проведено псевдооперацію зі стріляниною, під час якої з умовленого місця вилучено труп «Запорожця» і доставлено в РВ НКВС, забрані його автомат і пістолет. Брати Левасюки виявили бажання знищити також батька і брата «Запорожця».[60]

У регулярних звітах, які подавались обкомом КП(б)У до ЦК КП(б)У, можна знайти приклади інших АОК, проведених органами НКВС-НКДБ. Так, у звіті від 10 квітня 1945 р. про виконання постанови ЦК КП(б)У від 26 лютого 1945 р. в Рівненській області зазначено, що в Дубенському районі з повинною прийшов колишній сотенний УПА Джурик Павло («Чубатий»). П.Джурик, 1921 р.н., колишній вчитель, «в лісі» був близько 2 років. В грудні 1944 р. проводив для УПА мобілізацію молоді 1927 року народження. Молодший брат «Чубатого» знаходився в лавах Червоної армії і в листопаді 1944 р. повернувся додому, як інвалід Вітчизняної війни. Коли він прийшов додому, до нього з'явилися «бандити» і запропонували здати їм обмундирування та надати допомогу. Джурик відмовився і не віддав обмундирування (ситуація аналогічна тій, в якій опинився В.Чубай).[61] Тоді «бандити» вбили його. Взнавши про це, «Чубатий» прийшов з повинною в Дубенський РВ НКВС і заявив, що надасть допомогу в ліквідації банд. Пізніше П.Джурик-«Чубатий» зі зброєю в руках допомагав ліквідувати повстанців. Крім того, в селах, де він оперував «як бандит», П.Джурик виступав на зборах селян і викривав українських націоналістів як «ворогів українського народу».[62]

У тому ж звіті повідомлялось, що 25 лютого 1945 р. в с. Бугрин Тучинського

району була вилучена і вивезена в район сім'я підрайонного коменданта СБ «Вороб'я». Щоб скомпрометувати його, РВ НКВС «провів примітивну комбінацію». Сім'ю звільнили, а в Бугрин підкинули анонімну записку зі змістом: «Воробей» – сексот НКВД». Через кілька днів «Вороб'я» вбили свої, боївка розійшлась.[63]

В інформації В.Бегми про факти розкладу банд по Рівненській області від 27 липня 1945 р. йшлося про те, як Корецький РВ НКВС скомпрометував керівника боївки ВОП «Голуба», а Тучинський РВ НКВС – підрайонного коменданта СБ «Мазепу».[64]

У доповідній записці А.Ільченка про виконання постанови ЦК КП(б)У від 30 жовтня 1945 р. по Рівненській області за період 5-15 грудня 1945 р. повідомляється ряд даних щодо провокацій, підготовлених і здійснених органами НКВС-НКДБ: с. Пашуки – імітована пиятика, що допомогло розгромити банду «Деркача»; приманка із заготівлею дров у Сторожівському лісі; підстава «Чубатим» Йосіка Карпа і Дрозда («Вірного») з с. Мала Мощаниця Мізоцького району, як агентів; вбивство «Мошні» (Гаркавого) завербованими агентами 9 грудня 1945 р. в Острозькому районі; знищення «Лози», «В'юна» і «Степана» в Корецькому районі через підкинутий лист і т.д.[65]

Про механізм вербування кадрів для поповнення спецгруп, створення агентурної мережі й проведення роботи з морально-політичного розкладання націоналістичного підпілля довідуємось з довідки заступника начальника управління по боротьбі з бандитизмом НКВС УРСР підполковника А.Задої від 26 квітня 1945 р. В ній, зокрема, вказано: «Бандити призовного віку, які з'явилися з повинною, після їх допиту про банди, оунівське підпілля, направляються у військкомати для направлення в Червону Армію, особи непризовного віку, після відповідної їх політичної обробки, направляються за місцем проживання з взяттям на оперативний облік у РВ НКВС... Особи, які з'явились в органи НКВС і про їх явку до нас невідомо їх оточенню, – вербуються в якості агентів... Командний склад УПА і керівний склад ОУН, який з'явився з повинною, обов'язково використовується органами НКВС для розкладницької роботи серед бандитів й націоналістично налаштованого населення в формі їх виступів у селах на зборах селян, поширення їх заяв в органи НКВС і закликів до банд слідувати їх прикладові... З числа бандитів, що з'явились з повинною створені бойові групи. Частина керівних осіб з оунівського підпілля й УПА нами використовується на бойовій роботі по боротьбі з бандитизмом».[66] Результатом вказаних заходів стало суттєве зростання агентурної мережі органів НКВС-НКДБ: якщо в 1944 р. агентурний апарат у західноукраїнському регіоні нараховував 725 агентів, то в 1945 р. він складав вже 1200, а в 1946 р. – 2249 агентів.

Потрібно зауважити, що перед учасниками УПА і ОУН, які вийшли з повинною, фактично було дві «перспективи»: перша і основна – це їх агентурна розробка, використання і прикриття органами НКДБ-МДБ; в разі ж, коли вони не становили (чи вже не становили) агентурного інтересу, радянські каральні органи цілком усвідомлено лишали їх напризволяще, прирікаючи майже на неминучу смерть, як зрадників, від рук СБ. Очевидно, що непосвячений в «тонкощі» роботи НКДБ, представник ЦК КП(б)У в Рівненській області П.Мельниченко обурювався такою практикою в своєму звіті про роботу в Млинівському районі навесні 1945 р. Як приклад він наводив випадок, коли з Аршичинської сільради в райвідділ НКВС жінка привела свого чоловіка, учасника підпілля Шевчука. Замість того, щоб, за словами П.Мельничука, убезпечити його життя й залишити працювати в райцентрі, зарахувавши в спецгрупу чи використавши на іншій ро-

боті, йому в райвідділі НКВС видали документи й відпустили назад у село. На другий день його з жінкою повісила боївка СБ.[67]

Паралельно зі спецгрупами, спочатку в кожному адміністративному районі Західної України, а пізніше в кожному з більших сіл були створені т.зв. винищувальні батальйони (групи), до складу яких, окрім колишніх учасників підпілля, толокою заганяли місцевих жителів.

Так, наприклад, в с. Суськ Олександрійського району Рівненської області винищувальний батальйон був сформований шляхом примусового озброєння громадян: приїхавши в село, голова райвиконкому Потій і оперуповноважений РВ МВС Страшко організували побиття жителів, які не бажали брати зброю. «Створений таким чином батальйон, – зазначено в постанові бюро Рівненського обкому КП(б)У від 10 вересня 1946 р., – виявився цілком небоєздатним і незабаром розформований, як такий, що не викликає довіри». Аналогічною була історія винищувальних батальйонів в селах Збороль і Великий Житин того ж району, Стеблівка Мізоцького району тощо. Всього в 1946 р. райкоми КП(б)У і райвідділи МВС розформували 282 винищувальних батальйони, «не вірячи в їх боєздатність».[68]

На те, що характер поведінки бійців винищувальних батальйонів ніяким чином не відрізнявся від описаної діяльності спецгруп, вказує інформація, наведена у виступі заступника наркома внутрішніх справ УРСР Т.Строкача на обласній нараді компартійного активу Рівненської області в грудні 1944 р. «Надто багато випадків, – вимушено констатував Т.Строкач, – коли наші винищувальні батальйони компрометують органи Радянської влади і Радянську владу... На початку листопада місяця в шести кілометрах від міста Рівне на шосе Рівне-Житомир о другій годині дня бандити обстріляли машину, що їхала на Рівне, двох вбили, поранили *(тут у стенограмі пропуск)* чоловік й пішли, а через дві години приїжджає підтримка з Рівного й починає палити будинки, розташовані неподалік».[69]

Через більш, ніж два роки, як довідуємось з листа іншого візитера до Рівненської області – кореспондента газети «Ізвєстія» А.Стєкольнікова, переміна в діях винищувальних батальйонів відбулась хіба та, що вони вже самі обстрілювали проїжджаючі автомобілі. Так, 17 січня 1947 р. члени винищувальної групи Межиріцького району, будучи п’яними, намагалися зупинити автомобіль на центральній дорозі. Коли машина не зупинилась, бійці винищувальної групи обстріляли її з автоматів, в результаті чого постраждали пасажири.[70]

На зміну винищувальним батальйонам з 1948 р., відповідно до спільної постанови Ради Міністрів УРСР і політбюро ЦК КП(б)У від 11 грудня 1947 р., прийшли групи охорони громадського порядку (ГОГП). Обласна нарада старших ГОГП, яких на той час нараховувалось на Рівненщині 1066, і дільничних уповноважених МВС, котрі були їх кураторами, пройшла в Рівному 27-28 липня 1950 р.[71]

Серед іншого, вона засвідчила незмінність «традицій» в діяльності формувань подібного роду, які полягали в «перевищенні своїх прав», «втручанні в роботу виконкомів сільрад і правлінь колгоспів», «порушенні радянського правопорядку». В деяких аспектах ГОГП пішли навіть далі за своїх попередників, запровадивши на території окремих сіл елементи табірного життя. Так, в с. Іванівка Сосновського району, «з метою посилення охорони села», було фактично введено «комендантську годину»: заборонено ходіння селян по вулицях з 10 години вечора до ранку. В с. Каноничі Володимирецького району ГОГП використовувалася головою колгоспу в якості «конвойної команди» для збору колгоспників на роботу у вихідні дні (очевидно, йшлося про неділі та релігійні свята).

Не менша, ніж від учасників різноманітних озброєних комуністичною владою формувань, загроза життю, безпеці і власності населення Західної України виходила від представників компартійно-радянської номенклатури – партійних, комсомольських керівників обласного і районного рівнів, радянсько-адміністративних, промислових, транспортних, сільськогосподарських, заготівельних, фінансових, торгівельних кадрів, працівників юстиції, прокуратури, НКВС, НКДБ, НКО та ін. У книзі наведені десятки і сотні прикладів зловживання владою з боку тих, хто цю владу представляв і чиїм безпосереднім обов'язком був захист людей від беззаконня.

7 квітня 1945 р. у Клесівському районі начальник ВББ, старший лейтенант міліції П.Акімов застрелив у с. Чудель шістдесятирічну громадянку Зіневич за те, що відмовилася дати йому самогон. Після цього П.Акімов забрав майно вбитої.

В тому ж районі 19 квітня, за вказівкою секретаря райкому КП(б)У Стрєльцова було проведено незаконний обшук в ешелоні від'їжджаючих поляків, під час якого вилучено 118 речей, що належали арештованому ксьондзові і костелу. Всі ці речі були забрані працівниками району. Характерно, що замість вжиття негайних заходів, районний прокурор Стрєльніков сам брав участь у привласненні речей.

В с. Даничів Межиріцького району військовою частиною військ НКВС був проведений обшук в церкві в момент богослужіння. Просто звідти забрано і направлено в м. Корець 80 чоловік, де їх протримали троє діб у льосі. Вся ця «операція» проводилась з викликом, бійці, які брали участь в обшукові – Кушнаренко, Бєлогладов, вели себе брутально, один з них знаходився в церкві, не знявши шапки. Така поведінка викликала масове обурення селян.[72]

«Партійно-радянський актив» Вербського району, виїжджаючи в села, здійснював безчинства, незаконне вилучення майна, продуктів харчування, брутально поводився з населенням, постійно пиячив. Окрім того, директор МТС Страхов, народний суддя Світличний, другий секретар райкому КП(б)У Гайковий, секретар райкому комсомолу Донцов відправили до Києва вантажівку з однією тонною муки для реалізації за спекулятивними цінами на приватному ринкові, виручену суму грошей розподілили між собою.[73]

Наведені факти вибрані нами довільно, єдине, що їх об'єднує – вони розглянуті на двох почергових засіданнях бюро Рівненського обкому КП(б)У в червні – липні 1945 р. Приклади за будь-який інший відрізок часу читачі можуть підібрати самі, користуючись документами, вміщеними в нашій книзі. Поведінка «активістів» Клесівського, Межиріцького, Вербського районів не була чимось винятковим, скоріше служила «візитною карткою» для будь-яких представників влади будь-якого району будь-якої області Західної України. Винятком можна вважати якраз людяне ставлення місцевих урядовців до населення.

За перше півріччя 1946 р. в Рівненській області з боку «радянсько-партійного активу» допущено 162 порушення.[74] У 1947 р. прокуратурою Рівненської області з приводу порушень соціалістичної законності («попрання прав радянських громадян», «необгрунтовані арешти», «огульні затримання» та ін.) внесено 300 протестів, 600 подань, розпочато 316 кримінальних переслідувань.[75]

Епідемія насильства захопила також військовослужбовців Львівського військового округу, залучених до операцій проти підпілля. 30 жовтня 1945 р. група бійців 161 армійського запасного стрілецького полку в кількості 8 чоловік здійснила пограбування місцевого населення в селах Олександрійського району (Соломка та ін.) та зґвалтування дочки громадянина Степанчука. Військовослужбовці 780 стрілецького полку 214 стрілецької дивізії, молодший сержант Кузін й рядовий

Стародуб, пограбували 3 будинки й вбили жінку в с. Велика Любаша Костопільського району.[76]

На перепоні лавини зловживань владою і силою могли б стати органи прокуратури, чиїм призначенням був і є контроль за дотриманням закону. Цього, однак, не сталось з двох основних причин: прокуратура з самого початку отримала виразний сигнал від вищого партійного керівництва республіки «не втручатись» і «не стояти на заваді» (від прикриття порушень закону до участі в них — один крок); друге — це надзвичайно низький фаховий, загальноосвітній, моральний рівень прокурорських працівників.

На обласній нараді в Рівному 14 січня 1945 р. секретар ЦК КП(б)У М.Хрущов, почувши апеляцію працівників прокуратури з приводу утримання під арештом громадян до діючої на той час інструкції РНК СРСР від 8 травня 1933 р., назвав їх «бюрократами» і пообіцяв «притягти до партійної відповідальності». Одночасно з вуст М.Хрущова прозвучав недвозначний сигнал щодо повної свободи дій органів НКВС-НКДБ: «Якби я був начальником райвідділу НКВС, ви мене, напевно, арештували б, тому що я б вас не слухав». Квінтесенцією вказівок, які роздавав М.Хрущов на нараді, можна вважати його реакцію на інформацію про вбивство резидента НКВС: «Який висновок: винен — не винен, а вішати», «за це представимо до нагороди орденом».[77]

Документи, вміщені в книзі, рясніють повідомленнями про злочинну діяльність і бездіяльність прокурорів різного рангу. Така оцінка узгоджується з невимушеними рефлексіями партійних органів, зафіксованими в різноманітних постановах. Для прикладу наведемо констатацію в постанові бюро Рівненського обкому КП(б)У від 15 червня 1945 р.: «Райпрокурори: Демидівського району — Чернявський, Клеванського — Стрєльніков, Дубенського — Мітченко, Березнівського — Лопушенко, не тільки не боролись з порушеннями радянської законності, але й самі брали в них участь, залишившись безкарними».[78]

Показовими щодо якісного складу прокурорських працівників Рівненської області є висновки комісії ЦК КП(б)У, очолюваної секретарем ЦК КП(б)У К.Литвином, що працювала в регіоні в кінці 1949 р. В узагальнюючій довідці комісія визнала, що «політичний рівень ряду керівників надзвичайно низький», бесіди з ними виявили «неприглядну картину» «вражаючої неграмотності, незнання найелементарніших відомостей з області поточної політики, міжнародного становища».

«Прокурор Дубровицького р-ну т. Максименко, — читаємо в довідці, — відповідаючи на задані йому пропагандистом питання, заявив, що Чан-Кай-Ші — це головне місто в Китаї, що Гоміндан — це король чи президент Китаю, що річка Волга тече з Саратовської в Сталінську обл. і зовсім не міг показати на карті частини світу. Прокурор Козинського р-ну т. Колесниченко заявив, що «Короткий курс історії ВКП(б)» має 6 чи 8 глав, на географічній карті він не міг показати, де схід, а де захід, заявивши, що без компаса він цього не може зробити».[79]

В іншому місці довідки знаходимо, що прокурор Рівненського району Михайлюк, розглядаючи скарги з квартирних питань, не вдається в обставини справи, «не притримується ніяких існуючих законоположень і, навіть не посилаючись на закон, виносить рішення по адміністративному виселенню людей».[80]

Промовисті приклади для політичної, ділової, особистісної характеристики «партійно-радянського активу», працівників правоохоронних органів, у тому числі прокуратури, контингенту винищувальних загонів та ін. можна почерпнути з фондів райкомів КП(б)У.

Зокрема, прокурор Людвипільського району Ф.Афанасьєв рішенням бюро райкому партії від 30 жовтня 1945 р. був виключений з членів ВКП(б) «за моральний побутовий розклад і систематичну пиятику, за варварське ставлення до своєї сім'ї, за втрату класової пильності і зв'язок з чужим елементом, за невиконання рішень райкому КП(б)У і обман бюро обкому КП(б)У, за антипартійне ставлення до роботи щодо виконання хлібозаготівель, за нетактовну поведінку на засіданнях райкому КП(б)У, який з'явився в нетверезому стані, вигукуючи і ображаючи присутніх на засіданні райкому КП(б)У».[81]

11 квітня 1945 р. група партійно-радянського активу Людвипільського району зазнала нападу з боку «бандитів». Маючи на озброєнні 9 гвинтівок і 8 автоматів, «актив» виявив боягузтво і, не зробивши жодного пострілу в сторону «бандитів», панічно рятувався втечею.[82] Через чотири дні, 15 квітня 1945 р., здійснена втеча 15 чоловік (керівники районного проводу ОУН і СБ) з камери попереднього ув'язнення райвідділу НКВС. Як зазначено в постанові РК КП(б)У, впродовж «всього періоду існування радянської влади в районі» (тобто з лютого 1944 р.) це була вже четверта групова втеча «бандитів» «з рук робітників НКВС і міліції», разом з одиночками втекло до 70 чоловік.[83]

Бійці винищувального батальйону Людвипільського району, проводячи спільно з «партійно-радянським активом» операцію щодо ліквідації «українсько-німецьких банд» в с. Глубочок, забили секретаря сільради. Цей факт не розслідувався ні органами НКВС-НКДБ, ні прокуратурою. В селах Хмелівка і Глубочок начальник штабу винищувального батальйону Батов незаконно вилучив підводу різних продуктів і майна, спрямувавши їх собі додому. В с. Новини той же Батов з бійцем батальйону забили двох громадян.[84]

Додамо, що архівні фонди районних комітетів КП(б)У, районних виконавчих комітетів західних областей України за перше повоєнне десятиріччя, майже не вивчені й не введені до наукового обігу на сьогодні (нами переглянуто лише окремі з них), мають колосальний і, завдяки своїй «непричесаності», багато в чому унікальний інформаційний потенціал, який міг би стати в нагоді історикам для відтворення картини радянізації західноукраїнських земель у всій її масштабності і трагічності.

Одним із нервів «боротьби за село» між радянським режимом та структурами УПА і ОУН були хлібозаготівлі. У зв'язку з їх проведенням секретар Рівненського обкому КП(б)У В.Фіалковський наголошував на обласній нараді партійного активу, що «багато з партійних, радянських працівників районів і працівників органів НКВС і війська наші» забувають, що мають справу не з «звичайними бандитами», а з «бандитами повстанського характеру». «Коли ми почали заготовляти хліб, оунівці викинули своє гасло – «Весь хліб селянам».

«Будні» хлібозаготівель виглядали так. У Вербському районі районний прокурор та інші працівники, приїхавши в село, забирали хліб, не зважаючи на те, здав селянин хліб чи ні. Зайшовши в один з дворів, прокурор здійняв стрілянину, забрав двох поросят, воза і відправив «трофеї» в районний центр. У Степанському районі секретар райкому, виїхавши в район, напився, влаштував дебош, побив селянина і закінчив «заготівлю хліба» тим, що застрелив домашню козу й поїхав назад до району.[85]

Драматизм становища селян полягав не тільки в цих істеричних наскоках та їх наслідках. Селяни були оголошені головними і єдиними винуватцями невиконання тих чи інших хлібозаготівельних планів. Покаранням без вини було таборове ув'язнення, але частіше – виселення, разом з сім'ями, за межі України. Лише за постановою ДКО №684 від 29 жовтня 1944 р. із західних областей Украї-

ни було вивезено понад 30 тис. осіб в Комі АРСР, Архангельську, Молотовську та Кіровську області.[86] Вивозили і за рішенням місцевих органів. За «підтримку УПА» (невиконання хлібозаготівель цілком оправдувало таке визначення) дозволялося виселяти цілі села.

З 1947 р. основний фронт протистояння радянської влади і націоналістичного підпілля за домінування в західноукраїнському селі проліг навколо колективізації. Постанова політбюро ЦК КП(б)У «Про поліпшення масово-політичної роботи, подальший розвиток колгоспного будівництва і ліквідацію залишків банд українсько-німецьких націоналістів у західних областях УРСР» від 1 червня 1948 р. безпосереднім чином пов'язувала «зміцнення морально-політичної єдності бідняцько-середняцьких мас селянства західних областей» і утворення колгоспів з «підривом бази залишків українсько-німецьких націоналістів та їх підпілля».[87]

Запеклість протистояння на «колгоспному фронті» між органами радянської влади і структурами націоналістичного підпілля яскраво ілюструє приклад Корецького району Рівненської області. Досвід проведення колективізації сільського господарства в цьому районі, де «партійна організація по-більшовицьки організує роботу», результатом чого стало створення 28 колгоспів, у яких об'єднано 57,1% селянських господарств, відзначався, як позитивний, у вищезгаданій постанові політбюро ЦК КП(б)У 1948 р.[88] Такий висновок очевидно суперечив постанові ЦК КП(б)У, прийнятій ще в квітні 1947 р., «Про порушення принципу добровільності при організації колгоспу в с. Богданівка Корецького району Рівненської області». З неї довідуємось про методи, які забезпечили здійснення «форсованої колективізації» в Корецькому районі. Зокрема, механізм «прискорення» організації колгоспу в Богданівці включав, як з'ясовано в постанові, застосування з боку «партійно-радянського активу» на чолі з секретарем РК КП(б)У такого примусового арсеналу, як залякування й побиття селян, зарахування їх до колгоспу загальним списком, без будь-яких заяв тощо.[89]

З іншого боку, в листівках-зверненнях до організаторів, членів ініціативних груп і правлінь колгоспів, поширюваних у 1947 р. серед населення Рівненщини, українські повстанці заявляли: «Якщо не покинете цю погану вислужницьку працю на користь ворога, якщо не виступите з ініціативних груп чи правлінь колгоспів, то народ буде вважати вас за найгірших злочинців. А до злочинців супроти народу, існує в цілім світі єдиний закон – знищувати їх всякими можливими способами». Тому, «разом із Сталіном, хрущовими, литвинами, слонями повисните і ви, як повисли вислужники Гітлера і гестапо».[90]

З огляду на сказане, протиборство двох сил за панування над західноукраїнським селом неминуче перетворювалось у своєрідний кривавий «спорт», заручником без шансів на виживання в якому опинялося селянство. Яскравий приклад цьому знаходимо в одній з промов секретаря все того ж Корецького райкому партії Т.Жукова.

Виступаючи на другій обласній партконференції в лютому 1948 р., він рапортував: «Я наведу один з багатьох прикладів класової боротьби під час організації колгоспу ім. Перемоги в селі Черниця, про що казав тов. Бегма, супротив був жорстокий. Куркулі казали, що більшовикам у нашому селі колгоспу не організувати, але коли наш партійно-радянський, комсомольський актив все ж взяв 75 заяв від селян, то бандити вбивають 3-х селян цього села, які подали заяви в колгосп. У відповідь на це ми оформляємо колгосп й беремо курс на суцільну колективізацію цього села, тоді бандити знову вбивають селянина, спалюють 3 господарських будівлі, приміщення сільської Ради й правління колгоспу. У відповідь на це ми завершуємо суцільну колективізацію в цьому селі, тоді банди-

ти знову вбивають найчеснішого колгоспника, а потім роззброюють 8 бійців винищувальної групи й спалюють приміщення винищувальної групи. Бандитів було до 40 чоловік, тобто були об'єднані 4 бандгрупи Гощанського, Межиріцького й Корецького районів».[91]

Інакше кажучи, на кожен захід однієї сторони щодо створення і зміцнення колгоспу слідувала негайна реакція протилежної сторони щодо його руйнації. Ціною кожного такого кроку ставали селянські життя.

У випадку ж категоричної відмови з боку селян вступати до колгоспу, вони, як «куркулі, підкуркульники і вороги радянської влади», підлягали ув'язненню, а їх сім'ї – виселенню у віддалені райони СРСР. Виступаючи на другій облпартконференції в 1948 р. прокурор Рівненської області І.Комолов визнав, що в 1947 р. були допущені порушення радянської законності «в частині викривлення класової лінії: значна частина селян-середняків була зарахована до групи куркулів».[92]

«Серйозні недоліки і помилки в колгоспному будівництві Рівненської області» мали місце аж до початку 1950-х рр., що зафіксувала відповідна постанова ЦК КП(б)У, прийнята в лютому 1950 р. на основі доповідної записки секретаря ЦК КП(б)У К.Литвина.[93] На той час процент колективізації в області складав 64,9% селянських господарств і 63,8% орної землі. Водночас залишалось 62 села по 16 районах області, в яких не було створено колгоспів, а 14 районів з 30 мали процент колективізації нижчий від обласного (зокрема, Мізоцький – 20,5%, Тучинський – 21%, Клеванський – 29,5%, Здолбунівський – 33,1%, Рівненський – 36,3%, Гощанський – 40,8% та ін.).[94]

Радянською владою здійснювались широкомасштабні пропагандистські акції, спрямовані на дискредитацію, розкол і знесилення українського національно-визвольного руху. Для означення націоналістичного підпілля було винайдено формулу «українсько-німецькі націоналісти», що приписується секретареві ЦК КП(б)У Д.Мануїльському.[95] Зауважимо, однак, що стаття під назвою «Українсько-німецькі націоналісти – закляті вороги українського народу», за підписом секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми, з'явилась в обласній газеті «Червоний прапор» ще 29 жовтня 1944 р.[96]

Оперативно тиражувались і поширювались партійно-урядові звернення до населення Західної України і членів ОУН-УПА. Звернення Президії Верховної Ради, Ради Народних Комісарів УРСР та ЦК КП(б)У «До населення західних областей України» від 27 листопада 1944 р. у той же день роздане секретарям обкомів і негайно опубліковане в обласних партійних газетах, графік виходу і тираж яких був наступним: 30 листопада: «Вільна Україна» (Львів) – 40 тис., «Радянська Буковина» (Чернівці) – 10 тис.; 3 грудня – «Червоний прапор» (Рівне) – 15 тис., Луцьк – 15 тис.; 4 грудня: Тернопіль – 15 тис.; 6 грудня: Дрогобич – 15 тис. Окрім того, звернення було надруковане у вигляді брошури (Львів – 20 тис., Рівне – 50 тис., Дрогобич – 10 тис.), плакату (Львів – 10 тис., Дрогобич – 5 тис.) і листівки (Львів – 40 тис.).[97]

Для досягнення своїх цілей режим послуговувався пером відомих українських письменників. У березні 1945 р. в газеті «Радянська Україна» був опублікований їдкий фейлетон Остапа Вишні про Степана Бандеру під назвою «Хлюст», передрукований обласними і районними газетами. Націоналістичне підпілля намагалося протидіяти поширенню цього опусу. Зокрема, керівник боївки СБ, що діяла на Млинівщині, «Хмара» мав спеціальне доручення вилучити газету «Дубенська Правда» за 25 березня 1945 р., щоб зазначений фейлетон не дійшов до селян.[98]

З обох протиборчих сторін була запроваджена цензура на поширення тієї чи іншої інформації (очевидно, що тотальний характер вона могла носити тільки з

радянського боку). 10 серпня 1944 р. бюро Рівненського обкому КП(б)У прийняло рішення про стан цензурної роботи в області, в якому звернуло увагу «на необхідність корінного покращення роботи органів цензури і забезпечення збереження державної та військової таємниці».[99]

Зрозуміло, що жертвами радянських цензорів ставали зовсім не вояки УПА чи підпільники ОУН, які не могли дозволити собі розкоші легального листування, а звичайні селяни чи міщани, котрі в листах до своїх рідних або знайомих в Червоній Армії, на засланні тощо прохоплювались необережним словом. Так, 29 липня 1950 р. Особливою нарадою при МДБ СРСР «за антирадянську агітацію» був ув'язнений на 8 років таборів С.Велесик, 18-річний юнак з с. Гутвин Деражненського району, що у листі до засудженої сестри Люби написав вірш про Україну та висловив незадоволення шкільним курсом історії з необхідністю студіювати Івана Грозного та Карла Маркса.[100]

Своїх заходів задля запровадження контролю над думкою і словом західноукраїнської людності намагалося вжити також українське підпілля. Основним і чи не єдино можливим для нього способом ведення такої роботи було використання листонош. Керівник кінної сотні УПА Острожецького району «Голуб» та комендант боївки СБ «Синиця» в 1945 р. здійснювали в своєму районі особистий перегляд листів, які йшли з фронту. Кореспонденцію для перевірки надавала листоноша с. Тушебин Г.Остапчук.[101] Листоноша с. Дермань Другий Здолбунівського району В.Чемерчук, окрім сприяння в перлюстрації кореспонденції, в 1949 р., за завданням підпілля, доставляв листівки антирадянського змісту на адресу вчителів місцевої школи.[102]

Об'єктом ідеологічних нападок радянського режиму продовжували бути релігія і церква. Однак, розуміючи важливість підтримки з боку церкви для мобілізації православних віруючих Волині й Полісся на боротьбу з Німеччиною, в 1943-1945 рр. компартійна влада змогла досягти своєрідного порозуміння з окремими представниками РПЦ.

Виступаючи в березні 1944 р. на обласній нараді партійного активу, колишній комісар партизанського з'єднання під командуванням В.Бегми М.Корчев, констатував: «Зараз в селах авторитетною фігурою є священик і вчитель. Там, де священик з партизанами – село партизанське, де священик націоналіст – село з націоналістами». Далі у своєму виступі М.Корчев навів приклади співпраці радянських партизан з кліром РПЦ на рівненському Поліссі: підготовка листа митрополиту Сергію, влаштування мирянами сіл Морочнівського району на чолі з благочинним Віктором Навроцьким урочистого обіду для О.Федорова і В.Бегми тощо.[103] М.Корчев пропонував розвивати такі контакти й надалі, проти чого принципово не заперечив секретар обкому КП(б)У В.Бегма, наголосивши, що священиків «використовувати потрібно, щоб вони допомагали піднімати слов'янські народи на боротьбу зі спільним ворогом – фашизмом», але, разом з тим, застеріг від «опори на священиків».[104]

У 1943-1944 рр. допомогу радянським партизанам на Поліссі надавали також католицькі священики. Зокрема, нам відомі факти збору і передачі партизанам розвідувальної інформації, продуктів, речей, матеріалів з боку ксьондзів сіл Клесів і Лівачі. Клесівський католицький священик А.Хоміцький у грудні 1943 р., за завданням радянських партизан, передав у німецьку жандармерію відомості про дислокацію українських націоналістів, навівши на них удар карателів.[105]

«Співпраця» між «партійно-радянським активом» і священиками різних конфесій продовжувалась й пізніше: з документів відомо про застілля і пиятики в 1944-1945 рр. у католицького ксьондза с. Лівачі Людвипільського району (з участю райпрокурора, райсудді й райвоєкома);[106] в 1947 р. у православних свяще-

ників Зарічненського району (з участю керівника винищувальної групи і секретаря райкому)[107] та ін.

У ділянці радянізації Західної України, боротьби з ОУН-УПА, колективізації, насадження комуністичної ідеології режим цілеспрямовано-системно діяв організаційними методами – приймались відповідні постанови ЦК КП(б)У і його політбюро, рішення пленумів, накази НКВС УРСР, постанови бюро обкомів КП(б)У. Так, з лютого 1944 р. до березня 1957 р. було прийнято 3 постанови пленумів ЦК КП(б)У, 94 постанови його політбюро, 19 – оргбюро, 6 – секретаріату, 2 – президії (йдеться лише про опубліковані нині документи)[108], які безпосередньо стосувались різних аспектів радянізації західних областей України, насамперед боротьби з підпіллям і формуваннями ОУН і УПА. З цього числа 11 постанов політбюро і оргбюро вказували на брутальні порушення «соціалістичної законності» з боку представників місцевих партійних, радянських органів, органів НКВС-НКДБ (МВС-МДБ).

Вдалося виявити також значну кількість аналогічних матеріалів засідань і закритих постанов бюро Рівненського обкому КП(б)У, які відклались в т.зв. «особливій папці» бюро обкому. Тільки за 1945 р. їх нараховується 24, з них 5 стосуються порушень радянської законності на території області (всі вони включені до книги).[109]

Надзвичайно багатий матеріал для вивчення механізмів контролю, впливу і реакції союзного й республіканського компартійних центрів на ситуацію в західноукраїнському регіоні, зокрема на Рівненщині, дають джерельні комплекси, пов'язані з перебуванням тут представників інституту уповноважених ЦК КП(б)У навесні 1945 р., комісії Д.Мануїльського влітку 1947 р. і комісії К.Литвина в кінці 1949 р.

Інститут уповноважених ЦК КП(б)У (це були партійні працівники зі східних і південних областей України) в районах Рівненської області запроваджений на виконання рішень ЦК КП(б)У від 10 січня і 26 лютого 1945 р. За результатами своєї кількамісячної роботи вони підготували для ЦК КП(б)У письмові повідомлення у формі звітів, доповідних записок, інформацій, з яких вимальовується своєрідний «погляд збоку» на процес радянізації, проступають стихійні думки і відчуття людей, котрі несподівано опинилися в епіцентрі збройного конфлікту. Окрім звіту уповноваженого в Млинівському районі П.Мельниченка, що наведений у книзі, нами виявлено матеріали, які стосуються, ще 16-ти районів Рівненської області.

Влітку 1947 р. на ім'я редактора газети «Ізвєстія» Л.Ільїчова надійшла доповідна записка кореспондента цієї ж газети А.Стєкольнікова «Про становище в Рівненській області», в якій повідомлялося про те, «що в Рівненській області мають місце факти грубого порушення радянських законів і Статуту сільськогосподарської артілі, незадовільно здійснюється боротьба із залишками банд українсько-німецьких націоналістів, керівництво сільськими Радами й колгоспним будівництвом» та ін. Доповідна записка А.Стєкольнікова, за рішенням секретаріату ЦК ВКП(б) від 9 липня 1947 р. (контроль за цим рішенням здійснював секретар ЦК ВКП(б) А.Кузнєцов), була передана на розгляд ЦК КП(б)У. «Для пояснення по суті висунутих звинувачень керівництву Рівненської області» секретар Рівненського обкому партії В.Бегма спеціально викликався в ЦК КП(б)У. Окрім того, Рівненську область, відповідно до вказівки першого секретаря ЦК КП(б)У Л.Кагановича, відвідала комісія на чолі з секретарем ЦК КП(б)У Д.Мануїльським (до її складу ввійшли заступник секретаря ЦК КП(б)У О.Стоянцев, голова партійної колегії при ЦК КП(б)У С.Кравченко, заступник міністра держбезпеки УРСР М.По-

перека й редактор газети «Радянська Україна» Л.Паламарчук) з метою розслідування «фактів порушення соціалістичної законності».

На нашу думку, лист А.Стєкольнікова, коли зважити на надто оперативну і надто серйозну реакцію на нього ЦК ВКП(б) та ЦК КП(б)У, був інспірований щойно присланим в Україну секретарем ЦК КП(б)У Л.Кагановичем для «прочистки» партійних кадрів, розставлених до того в республіці М.Хрущовим. Секретар Рівненського обкому В.Бегма, тісно пов'язаний з М.Хрущовим ще з 1939 р., і рівненський керівний «партизанський клан», як одне з найпотужніших такого роду утворень в Україні, виявились надто привабливою для цього мішенню. Розпочата атака на рівненську компартійну верхівку зрештою не була доведена до кінця, причиною чому могло стати зняття Й.Сталіним опали з М.Хрущова і відкликання Л.Кагановича з України.

Як би там не було, але документи, що відклались внаслідок описаної історії, дають до наших рук ключ для аналізу і характеристики тих процесів, що відбувалися на Рівненщині впродовж 1944-1947 рр. Особливо, коли зважити на узагальнюючий висновок, сформульований у проекті постанови ЦК КП(б)У, про те, що «Рівненський обком КП(б)У і його перший секретар тов. Бегма терпимо ставився до фактів порушення радянських законів, реагував на них, у ряді випадків, з великим запізненням і виявляв ліберальне ставлення до осіб, що допускали протизаконні дії... В роботі Рівненського обкому партії укорінилась неправильна практика, коли працівників, які скомпрометували себе в одному районі переводять в інший район, з однієї керівної роботи на іншу».[110]

Свідченням того, що процес радянізації Рівненщини, попри всілякі «кадрові розборки», так і не позбавився (і не міг позбавитися) своєї «родової вади» – злочинного характеру і методів, є матеріали комісії ЦК КП(б)У на чолі з секретарем ЦК К.Литвином, яка фронтально вивчала ситуацію в регіоні після усунення восени 1949 р. з посади секретаря обкому КП(б)У В.Бегми (це була звична практика компартійних часів).

* * *

В одній зі статей відомий радянський дисидент С.Глузман згадав епізод зі свого табірного життя: «Колишній вірменський чекіст-лейтенант, який відбував строк поруч зі мною, якось розповів мені, що першу лекцію в школі КДБ викладач права, професор, почав зі слів: «Відтепер ваше головне завдання – порушувати радянські конституційні правові норми, бо це необхідно для безпеки нашої держави».[111]

Роздумуючи над цими словами, своєрідною метафорою комуністичної доби, С.Глузман зробив висновок, що в усьому винна система, оскільки її очолювали не рядові виконавці, «лейтенанти з капітанами» в інтерпретації автора, а високі функціонери КПРС, у першу чергу з ідеологічних її підрозділів. Погоджуючись з С.Глузманом по суті, наважимось додати, що відповідальність останніх безсумнівна, але безсумнівним є й той факт, що в 1930-1950-х рр. репресивно-каральні органи, з волі Й.Сталіна, були поставлені понад усім – партією, державою, суспільством. Це був нещадний конвеєр морального і фізичного знищення людини, де володарювали ті або інші «чекісти», звісно до тих пір і тієї межі, що були визначені особисто вождем. Періодично він змінював одну таку «команду» іншою, ліквідуючи попередню, що, однак, не може служити для безпосередніх виконавців індульгенцією за виконання ними злочинних наказів.

Певне світло на реалії комуністичного режиму в контексті радянізації нашого краю проливають документи цієї книги. Наскільки вони нададуться, окрім про-

фесійного історика, нашому сучасникові — тим більше сподівання, що причини, які їх породили, залишаться в минулому.

* * *

До другої книги «Реабілітовані історією. Рівненська область» увійшли документи Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГОУ), Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (ЦДАВОВУ), Галузевого державного архіву Служби безпеки України (ГДА СБУ), Державного архіву Рівненської області (ДАРО), Рівненського обласного краєзнавчого музею (РОКМ), Острозького краєзнавчого музею (ОКМ), Музею Уласа Самчука в с. Дермань Другий Здолбунівського району Рівненської області. Книга включає 179 пронумерованих документів. Якщо врахувати документи, наведені під одним номером, як також подані в примітках, загальна цифра складає 207 документів. При укладанні книги використано 90 справ, які походять з 13-ти архівних фондів. Тексти документів наводяться мовою оригіналу (українська, російська), окремі подані в перекладі з російської на українську мову. Архівна легенда зазначена наприкінці кожного документа. Всі документи, що увійшли до книги, публікуються вперше.

Примітки

[1] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.13, арк.60.*

[2] *Україна: політична історія. XX — початок XXI ст. / Редрада: В.М.Литвин (голова) та ін. Редкол.: В.А.Смолій, Ю.А.Левенець (співголови) та ін. — К.: Парламентське вид-во, 2007. — С.680.*

[3] *Там само. — С.684.*

[4] *Политическое руководство Украины. 1938-1989. — М.: Росспэн, 2006. — С.33,34.*

[5] *Україна: політична історія. XX — початок XXI ст. — С.685.*

[6] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.4, арк.1,2.*

[7] *Там само. — Арк.3.*

[8] *Там само. — Арк.90-92.*

[9] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.6, арк.10.*

[10] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.13, арк.124.*

[11] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.7, арк.49,50.*

[12] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.8, арк.69,70.*

[13] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.7, арк.105.*

[14] *ДАРО, ф.Р-204, оп.1, спр.1, арк.9.*

[15] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.4, арк.54.*

[16] *Кучерепа М.М., Вісин В.В. Волинь: 1939-1941 рр.: Навчальний посібник. — Луцьк, 2005. — С.281.*

[17] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.4, арк.106.*

[18] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.5, арк.66.*

[19] *Там само. — Арк.67.*

[20] *Україна: політична історія. XX — початок XXI ст. — С.687.*

[21] *Організація українських націоналістів і Українська повстанська армія. Фаховий висновок робочої групи істориків при Урядовій комісії з вивчення діяльності ОУН і УПА. — К.: Наукова думка, 2005. — С.4,5.*

[22] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.25, арк.63.*

[23] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.22, арк.69.*

[24] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.25, арк.54,56.*

[25] *Україна: політична історія. XX — початок XXI ст. — С.868.*

[26] *Коваль М.В. Україна у Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939-1945 рр.). Спроба сучасного концептуального аналізу. — К., 1994. — С.46,47.*

[27] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4955, арк.7,8.*

[28] *Україна: політична історія. XX – початок XXI ст. – С.870.*
[29] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.1604, арк.26,27,29.*
[30] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.141, арк.13.*
[31] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.1604, арк.31.*
[32] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.141, арк.64.*
[33] *ДАРО, ф.Р-688, оп.5, спр.13, арк.184,185.*
[34] *Реабілітовані історією. Рівненська область. – Кн.1. – Рівне, 2006. – С.48.*
[35] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.889, арк.20.*
[36] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.20, арк.145,146.*
[37] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4955, арк.10.*
[38] *ДАРО, ф.Р-30, оп.2, спр.22, арк.64.*
[39] *Україна: політична історія. XX – початок XXI ст. – С.866.*
[40] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.890, арк.214.*
[41] *Тищенко О., Кірєєв Ю. Здолбунів на Волині. Історичний вернісаж. – Рівне: Видавець О.Зень, 2007. – С.131.*
[42] *Див.: Реабілітовані історією. Рівненська область. – Кн.1. – Рівне, 2006. – С.48.*
[43] *Літопис УПА. Нова серія. – Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. 1943-1959. – Київ-Торонто, 2001. – С.87,88.*
[44] *Літопис УПА. Нова серія. – Т.4. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС-МВС, МДБ-КДБ. – Кн.1: 1943-1945. – Київ-Торонто, 2002. – С.187.*
[45] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.831, арк.1,2.*
[46] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.30, арк.14.*
[47] *Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз – Кн.1. – К.: Либідь-Військо України, 1994. – С.173,174.*
[48] *Підраховано за: Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953. – Кн.2. – К., 1994. – С.460-464.*
[49] *Там само. – С.435-447.*
[50] *Літопис УПА. Нова серія. – Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. 1943-1959. – С.355-362.*
[51] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.2436, арк.86.*
[52] *Там само. – Арк.87.*
[53] *Літопис УПА. Нова серія. – Т.4. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС-МВС, МДБ-КДБ. – Кн.1: 1943-1945. – С.329.*
[54] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1689, арк.7-11.*
[55] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.2394, арк.1-4.*
[56] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1689, арк.11-13.*
[57] *Фонди Острозького краєзнавчого музею. Папка з документами ОУН-УПА.*
[58] *Сергійчук Володимир. Тавруючи визвольний прапор. Діяльність агентури та спецбоївок НКВС-НКДБ під виглядом ОУН-УПА. – Вид. друге, допов. – К.: ПП Сергійчук М.І., 2006. – С.92-96.*
[59] *Там само. – С.95.*
[60] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1698, арк.179,180.*
[61] *ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.3638, арк.145-150.*
[62] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1698, арк.4.*
[63] *Там само. – Арк.8.*
[64] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1700, арк.170. Детальніше див.: Реабілітовані історією. Рівненська область. – Кн.1. – Рівне, 2006. – С.52.*
[65] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1700.*
[66] *Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. – Кн.2. – С.459,460.*
[67] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.833, арк.115.*
[68] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.2927, арк.2,3.*
[69] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.25, арк.64,65.*
[70] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4955, арк.18.*
[71] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.103, арк.267-274.*

[72] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.2394, арк.1-4.*
[73] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.2380, арк.3-5.*
[74] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.1604, арк.31.*
[75] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.141, арк.65.*
[76] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.3639, арк.2,3.*
[77] *Реабілітовані історією. Рівненська область. — Кн.1. — Рівне, 2006. — С.104,131.*
[78] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.2394, арк.3.*
[79] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.26.*
[80] *Там само. — Арк.38.*
[81] *ДАРО, ф.69, оп.1, спр.17, арк.67.*
[82] *Там само. — Арк.30,31.*
[83] *Там само. — Арк.32,33.*
[84] *Там само. — Арк.38-40.*
[85] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.25, арк.79,80.*
[86] *Україна: політична історія. XX — початок XXI ст. — С.860.*
[87] *Літопис УПА. Нова серія. — Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. 1943-1959. — С.325.*
[88] *Там само. — С.327.*
[89] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.2342, арк.8-11.*
[90] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5040, арк.7.*
[91] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.140, арк.134.*
[92] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.141, арк.66.*
[93] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.65,66.*
[94] *Там само. — Арк.67.*
[95] *Мануїльський Д. Українсько-німецькі націоналісти на службі у фашистської Німеччини. — К., 1945.*
[96] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.929, арк.62,63.*
[97] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.890, арк.233,234.*
[98] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.833, арк.119,120.*
[99] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.17, арк.122.*
[100] *ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.4954, арк.85,86.*
[101] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.833, арк.120.*
[102] *ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5014.*
[103] *ДАРО, ф.400, оп.1, спр.22, арк.36,37.*
[104] *Там само. — Арк.65.*
[105] *Архів Управління Служби безпеки України в Рівненській області, спр.П-54, арк.102.*
[106] *ДАРО, ф.69, оп.1, спр.4, арк.12; спр.17, арк.17,17а.*
[107] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4955, арк.13.*
[108] *Підраховано за: Літопис УПА. Нова серія. — Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. 1943-1959.*
[109] *Див. документи №70,71,72,81,82.*
[110] *ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4955, арк.36,37.*
[111] *Глузман Семен. Мій друг Пристайко // Критика. — 2008. — Число 10-11. — С.26.*

1939 рік

№1
1939, жовтня 26-28. – Записник жителя с. Дермань Здолбунівського повіту Волинського воєводства, депутата Народних Зборів Західної України Є.Кисільчука[1] про перебіг Народних зборів

[...][2]
Зріст промисловости.
Заробітна плата.
Влада в руках робітничої класи.
Зріст робітничої класи в радянській владі.
Рівноправність народів може бути тільки в радянській владі.
Рівноправність жінки з мужчинами.
Повна соціальна свобода.
Охорона материнства.
Освіта.
Влада мусить бути радянська.

Дискусія.

Дівчина [з] Підгаєччини Мар'я з вищою освітою –
Стоїть за тим, щоб влада була радянська.

Божик, Дрогобич, представник робітництва.
Тяжка доля робітника.
Переслідування.
Про злучення З.У. з У.Р.С.Р.

Максимов.[3]
1. Переслідування.
2. Не будемо невільниками пан[ів].
3. Про життя в СССР.
4. Про злуку З.У. з У.Р.С.Р. За конфід[ерацію].
5.

Калуш. Жінка-вчителька.
1. Недоля селян.
2. Чиї були скарби.
3. Недоля українського вчит[еля].
4. Радянська влада нехай буде на землях З.У.
5. Привіти керівника радянської влади.

Поляк, лікар, представник робітників Борислава. 45 т.
25.000 робітників.
1. Недоля робітників.
2. Влада радянська, прилучення до У.Р.С.Р. і до СССР.

27.X-1939 року. 9 год. ранку.

Дебати.

Олексюк Мирон Остапович.
1. Привіт.
2. Урочистий виступ.
3. Яка має бути влада? Всі радян. влада.
4. Масова участь виборців в голосованні є доказом, що всі хотять радянської влади. *Хай живе Л.?!*[4]
5. Влада мусить бути в руках трудящих. Влада радянська.
6. Ми хочемо приєднання З.У. до У.Р.С.Р.
7. Націоналізація банків і пром.

8. Конфіскація маєтків пом[іщиків]. Право на землю має той, хто на ній працює!
9. Розподіл осадницьких земель і цілковита конфіскація. Рівний і справедливий розподіл землі між селянами. Класовий поділ нам є мірилом стосунків між людьми.
10. Класова боротьба допіро почалася. Потрібна нам рішучість.
11. Привіт керівникам СССР.

Марія Ридз – Дрогобич.

1. Привіт Зборам.
2. Радянська влада в З. Україні.
3. Привіт.

Кравчук – Дрогобич.

1. Привіт.
2. Про українську буржуазію.
3. Про бувші партії на землях З. України.
4. Боротьба зо спекуляцією.
5. Праця робітників Дрогобича.
6. Влада радянська на землях З.У.
7. Оклики на честь керівників КВП.[5]

Т.Левицький – Львів.

1. Нове щасливе життя.
2. Влада мусить бути радян.
3. Голосую за злуку З.Ук. з УРСР.
4. Оклики.

Депутатка.

1. Значення 17.IX.1939 р.
2. Завдання депутатів голосувати за радянську владу, за злуку З.У. з УРСР і СССР.
3. Просьба до батька нашого Сталіна, щоб...

Мартинюк – Снятинський район.

1. Привіт і бажання народу.
2. Подяка РН[К] і т. Стал[іну].
3. Влада радянська.

Д.Кузьминська, Львів – полька.

1. Привіт
2. Про гноблення робітн[иків].
3. День щастя робітник.
4. Злука з СССР.
5. Доля жінки в СССР.
6. Злука З.У. з УРСР.

Пропозиція припинити дебати.

П.Панчишин.

1. Влада радянська.
2. Злука З.У. з УРСР, з СССР.

Читання декларації.

Іван Кравчук.

1. Упадок Польщі.
2. Чер[вона] Армія звільнила З.У.
3. Шлях до нового життя.
4. Радянська влада є найкращим захистом трудящих.
5. Оклики на честь Р.В.

11 год. Голосовання. Всі за радянською владою.

Ступницька, учителька.

Читає листа до батька народів Й.В.Сталіна.

Перерва на 15 хв.

2 питання – Прилучення З.У. до У.Р.С.Р.
т. Студинський Кирило.
1. Нездібність польського уряду керувати держав[ою]
а) штучність
б) охоронний мур
в) становище українців в бувшій Польщі («А», «Б»)
г) державна господарка
д) доля робітника в бувшій П[ольщі]
е) доля робітника-українця
є) доля селян-українців.
2. Поміч радянського нар[оду] нам.
3. Становище української інтелігенції в бувшій Польщі.
3^{15} пополудн.
1. Привіт.
2. Праця артиста сцени.
3. Радісна хвилина – чудо над Збручем.
4. Злука Західної Укр. з УРСР.
Тов. Терпиляк.
1. Привіт
2. Недоля трудового народу.
3. Голосую за радянську владу та злуку З.У. з УРСР.
4. Оклики на честь Ч.А.
т. Малкуш.
1. Привіт.
2. Муки по тюрмах.
3. Радісна хвиля 17.IX.1939.
4. Злука з УРСР і СССР.
5. Підняття праці – вугіль.
6. Осадники – геть з нашої землі.
7. Завдання свої ми сповн[имо].
8. Оклики.
т. Титюк – учитель, Тернопільська об.
1. Привіт.
2. Загальні Збори – голос цілого народу – прилучити З.У. до УРСР.
3. Знущання польських панів над трудовим українським народом.
4. Наша земля, наші скарби належать тільки трудов. народові.
5. Землю крови й сліз перетворимо в цвітучий рай на землі.
6. 26.X.1939 – історичний день для Західної України.
7. Оклики.
Полька-жінка – депутат Л.
1. Дяка Чер[воній] Ар[мії] і Вож[деві].
2. Злука З.У. з УРСР.
3. Оклики.
т. Семенишин – Станіславів.
1. Привіт.
2. Щоб не було вже З.У. і С.У., а була тільки одна УРСР.
3. Одна мусить бути радянська влада на наших землях.
4. Життя села Пійла – убогість, темнота, голод.
5. Поміч убогим, голодн[им]. Ми вже помогли їм.
6. Оклики.
Волошевич – Луцька область.
1. Привіт.

2. Сокальський кордон – вже впав.
3. Недоля нашого народу під бувшою Польщею.
4. Визволення.
5. З'єднання З.У. з УРСР – є нашим наказом.
6. Оклики.

4^{30} Делегація від міста Львова вітає З.У. Збори

Товаришка Кіх.

1. Привіт Ч.А.
2. -//- КВПБ.
3. Дяка за визвол.
4. Доля молоді під польським гнітом.
5. Молодь приносить щиру подяку визволителям з тяжкого ярма.
6. Молодь – надія радянського народу.
7. Голосуйте за приєднан. З.У. до УРСР і СССР.
8. Оклики.

Делегація від жінок міста Львова.

Мудра.

1. Привіт.
2. З.У. повинна бути радянською.
3. Глум польських пан[ів] над нами.
4. День визволення 17.IX.1939.
5. Подяка за визволення.
6. Тільки радянська влада принесе нам щастя.
7. Запевнення, що жіноцт[во] буде брати активну участь у будівництві щастя всіх.
8. Голосуйте за приєдн[ання].
9. Оклики.

Перерва на 15 хв.

Дебати.

Мороз, лікар – Львів.

1. Бажаємо згоди й вічної злуки з УРСР.
2. Хай живе злука З.У. з УРСР.

Пр[офесор] Барвінський.

1. Переломова доба.
2. Наше завдання.
3. Значення приєднання.
4. Музична ділянка була цілком занедбана в давній Пол[ьщі].
5. Музичне шкільництво цілком занедбане в дав[ній Польщі].
6. Фальшування наших пісень.
7. Цілковите висміюван[ня] наших досягнень в ділянці музичної творчости.
8. Досягнення музичне дуже велике є в Р. Україні.
9. Мистецтво є насущим хлібом всім трудящим.
10. Опіка радянської влади музикою.
11. Не може бути ніяких сумнівів щодо злуки З.У. з У.Р.С.Р. і СССР.
12. Подяка всім, що визволили нас.

Гоголь Анна, селянка – Рогатин

1. Слава поляглим Ч. Ар.
2. Привіт дорогим гостям т. Хрущову й С.Тимошенку.
3. Неправдиві вістки про УРСР.
4. Приєднання З.У. до УРСР.
5. Боротьба з націоналіз[мом].
6. Оклики.

Леончук – Ковельщина
1. Схід сонця нового життя на наших землях.
2. Найбільше щастя – це наші З. В. Збори Нар[одні].
3. Подяка Ч.А. і її вождеві.
4. Голосувати за приєдн. З.У. з УРСР і СССР.
5. Брати СССР принесли нам волю.
6. Ми хочемо жити таким життям, яким живуть народи СССР.
7. Доля З. України під бувшою Польщею.
8. Доля народу в УРСР.
9. В нас нема інтелігенції.
10. Шкільництво наше не існує.
11. Ми хочемо жити під сонцем Сталіна-Леніна.
12. Приєднання З.У. до УРСР.
Оклик.

Юрасик – вчитель-поляк
1. Подяка вождям.
2. Велика боротьба большевиків.
3. Найкраща демократ[ія] здобута є тільки в боротьбі.
4. Злука З.У. з УРСР.

Припинити дебати.

Студинський, 19 година
1. Прилучення З.У. до УРСР і СССР.

Декларація, читає Олексюк
1. Український народ засуджений на смерть.
2. Звільнення народу з кайданів неволі.
3. Щасливою може бути людина тільки в СРСР.
4. Голосовання, 19 год., за прийняття декларації.

3. Конфіскати поміщицьких земель.

Шкалубина-Сигивідська
1. Переломова доба.
2. Прихід Ч.Армії.
3. Про перші вільні Н.У.Збор[и].
4. Землею повинен користуватися той, хто на ній працює.
5. Земля досі належала графам та поміщикам.
6. Недоля селян у бувшій Польщі.
7. Звільнений народ тепер сам мусить здійснювати свої права на своїй землі.
8. К.В.П.Б. дає правдиве щастя трудящим на землі.
9. Земля належить державі селян і робітників.
10. Розвиток сільсько-господар. техніки (Колгоспи).
11. Шлях нашого народу в діл[янці] с[ільського] госп[одарства] визначила Конституція.
13. Затвердження конфіскат[у] пан[ських] земель.

28.X-1939

Олексюк – Городенка, Станиславів
1. Подяка СССР та його вождеві т. Й.В.Сталіну.
2. Просьба до УРСР, щоб вона приняла нас.
3. Земля – селянам.
4. Фабрики – робітникам.
5. Ровне право всім трудящим.
6. Воля кожному брати участь в зборах.

7. Недоля українців в бувшій Польщі.
8. Не буде на світі капіталіст[ичних] держав.
9. З.У. мусить належати до УРСР.
10. Подяка вождям СССР.

Богуніс Іван – Львівська об. *руки в киш[енях]*

1. Привіт Зборам.
2. Наказ народу прил[учити] З.У. з УРСР.
3. Недоля селян З.Укр.
4. Ч.А. визволила нас.
5. Фабрики – робітникам.
6. Землі панські – селянам.
7. Подяки к[омандармові] С.Тимошенкові.
8. Підемо визволяти Карпат[ську] Україну, Бук[овину] і Бесарабію.
9. Оклики на честь Ч.А.

Когут – Луцької об.[6]

1. Привіт.
2. Висловлення радости з причини визволення.
3. Вірність селян пролетаріяту.
4. Воля селян – злука з УРСР.
5. Вже не буде більше неволі.
6. Поділ землі.
7. Геть з націоналістами.
8. Земля – селянам.
9. Оклики.

Когут – Володимир В[олинський], Луцька

1. Привіт
2. Найбільше щастя: Подяка Ч.Армії, к[омандармові] I р[ангу] Тимошенкові, т. Й.В.Сталінові.
3. Пережиття історичних хвилин.
4. Хто рішав нашу долю колись.
5. Хто тепер буде виріш[увати] – сам народ.
6. Ми не були свідомі, не зуміли вдержати радянськ[ої] влади в 1920 році.
7. Наслідки програної боротьби 1920 року.
8. Ч.А. подала нам руку.
9. 22.Х.1939 є висловом бажань народу –
   1. Радянська Україна.
   2. Злука З.У. з УРСР і СССР.
   3. Земля куркулів – селянам.

Депутат Камінецької в[олості] ок[руга] Стан[іслав]

1. Привіт т. Й.В.Ст[аліну].
2. Хочемо влади радянської.
3. Наказ виборців – радянська злука.
4. Життя селян в був[шій] Польщі.
5. Заплата панам за знущання.
6. Кому належить земля.
7. Голосуватиму за з[луку] З.У. з УРСР, за конфіскату земель.
8. Оклики.

Луцик – тов. Станіславівськ.

1. Привіт.
2. Історична хвилина 26.Х.1939.
3. Передача земель селянам.
4. Доля селян в б[увшій] Польщі.
5. Земля селянам.
6. Оклики.

Семенюк – Ковель, Луцька об.
1. Привіт Зборам.
2. Визволення нас з польського ярма.
3. Сонце Сталінське засяяло над нашим краєм.
4. Влада радянська.
5. Недоля селян.
6. Конфіската пом[іщицьких], м[онастирських], цер[ковних], кулаків, осадників.
7. Оклики. Землі осадників. Геть з осадниками.

Халупина – Заключне слово
1. Землі – 1. поміщицькі
2. великих уряд[овців]
3. манаст[ирські]
4. церковні *(не згадан.)*
5. осадницькі
6. куркульські

Войтюк – Луцька область, Декларація
1. Поміщицька земля – с[елянам], р[обітникам], тр[удящим] інш[им].
2. Недоля селян.
3. Земля народові.
4. Поміщицька земля, дер[жаві] земля п[ереходить] – безоплатно, манаст[ирі] – з забудов[ою].
5. Земля – дер. власність.

Олексюк [з] Острога
Якого осадника маєте на думці. Викажіть класову зрілість.

Бабчук Матвій
Військові осадники. Осадники-бідняки.
Селянські ради повинні докладно розглянути цю справу. Винні геть – біднота має землю.

Тов. М.С.Хрущов
1. Дуже проходило гарно зібрання.
2. Мене радує ця боротьба.
3. Вопрос про осадн[иків] – вопрос класовий.
4. Осадник – поліцай в одязі селян і робітників.

4. Націоналізація великих підприємств та банків

Садовий, Львів
1. Щлях н[ароду] Західної Укр. визначив Р.Союз.
2. Розвиток промислов[ості] слабий був у б[увшій] Польщі. «А», «Б».
3. Багатства підземні З.У.
4. Кому належали нафтові фабрики.
5. Лісний промисел.
6. Земний віск.
7. Господарка польських панів.
8. Великі банки не давали позичок біднякам.
9. Треба націоналізувати банки й велику промисловість.
10. Недоля робітників в був[шій] Польщі.
11. Р[адянський] уряд дав працю 18 т[исячам] робітникам. Дяка йому.
12. Не буде національного розбрату.
13. Плата робітника З.У.
14. Робітники в СССР.
15. Радянський Уряд є єдиний, де щасливо живе робітник.
16. Промисловий розвиток УРСР.
17. Націоналізація фабрик і банків.

Делегація з УРСР — т. Довженко вітає
Дебати в справі націоналізації

Мандатна комісія. Справоздання
1. Вибори пройшли добре.
2. 1495 депутатів: а) 415 роб[ітників] б) 766 селян в) 270 тр[удова] інтелігенція, г) 251 жінка / 148 — *рівноправство жінки*
ук[раїнців] 1389, 44 пол[яків], 8 рос[іян], 51 єв[реїв]
освіт[а]: 24 неп[исьменних], 1076 низ[ча], 305 сер[едня] школа, 77 вища
119 — 25, 500 — 25-35, 570 — 35-45

Окс. — Луцьк
1. Політика був[шої] Пол[щі] в ділянці промислу.
2. Розвинути треба велику промисловість на землях З.У.
3. Подяка Ч.Армії.
4. Бажання, щоб усі робітники мали таку саму радість, яку ми переживаємо.

Делегація від частин Ук[раїнського] Фронту Ч.А., 16[30], ком[бриг] Герасименко вітає

Вовк — Тернопільщина
1. Подяка Ч.Ар.
2. Слава поляглим героям.
3. Історичний день 17.Х.1939.
4. Висловлюю волю своїх виборців — банки, фабрики мусять бути знаціоналізовані.
5. Подяка В[еликому] т. Й.В.Ст[аліну]

Робітник-поляк Гринь — Львів
1. Недоля робітника в б[увшій] Польщі, Зах. Україні.
2. Треба знаціоналізувати банки, промисел великий.

Телеграма т. Молотові, читає т. Перестюк
Телеграма Н[ародному] К[омісару] О[борони] т. Ворош[илову]
Інжинір-еврей
1. Недоля робітника.
2. Націоналізація.

Телеграма Раді Н[ародних] К[омісарів] УРСР, М.Соляк читає
Телеграма З[агальним] Зборам Зах[ідної] Білор[усі]
Робітник з Стебника
1. Недоля робітника З.Ук.

Робітник
Про недолю робітників

Садовий
1. Націоналізація ф[абрик] і б[анків]

Мацинський, Декларація
1. Промисловість і банки були в руках капіталіст[ів].
2. Збори виразили свою волю: Націоналізація великої промисловости і банків — державна власність.

19 година 45, Комісія
Кінець зборів 21 г. 28.Х.1939

Концерт. 28.Х-1939 року
Думка, Михайло Вериківський
1. Пісня про Сталіна - Козицького
2. Пісня про Ворошил[ова] — Сабо
3. Пісня про Батьків[щину] — Дунаєвського

4. Туман хвилями лягає – Лисенко
5. Ой посіяв козак гречку – з опер[и] «Перекоп»
6. Роза Тамаркіна, Марк Осипович Рейзин, Х рапсодія
7. Гей літа орел сизий – з опери «Т.Бульба» Лисенка
Арія Садко – Рим[ського] Корсакова
О.А.Петрусенко – Україно, моя Україно
Ой не світи місяченьку, ком. Каухмана
Ґандзя – Бойченка ком.
Міша Фінкельгойм, скрипка –
Глінка з «Рус[лана] і Люд[мили]», Макаров
Паганіні, Кабист.
Михайло Іванович Донець –
Ми мусимо боротись до кінця, з «Т.Бульби» Ревуцького
Куплети Виборного – з «Н[аталки] П[олтавки]» Лисенка
Танець
Ів[ан] Семенович Козловський
Арія Петра з «Н[аталки] П[олтавки]» Лисенка
«Серце»
Військовий хор, Міньков
«Закувала» Ніщинського
«Жіть стало лучче» Александрова
Пісня «Зальбімим командір.»[7]
Ів. М. Касан – сольо, 2
Грузинський танець
О.Дідух
«Ірис»
«Леці» Фрідмана
Віктор Чаплін, «т. Подхалім»
І[ван] Сер. Потаржинський
«Пан Саливон» – Ревуцьк[ий]
«Ой кум до куми» Степового
«І комин тріщить»...
М.І.Литвиненко
Арія Одарки «Купаче»[8] Вахнянина
«Ой сусідко»
Одарка і Карась – «Зап[орожець] за Д[унаєм]» Арт[емовського]

Фонд Музею Уласа Самчука в с. Дермань. – Арк.1-39.
Оригінал, рукопис.

Примітки

[1] Кисільчук Євген (1908-1978) – уродженець с. Дермань Здолбунівського району. Закінчив Рівненську українську гімназію, працював учителем. У жовтні 1939 р. – депутат Народних Зборів Західної України. Учасник німецько-радянської війни в складі Червоної Армії. Арештовувався польською і радянською владами. *Детальніше про Є.Кисільчука див.: Жив'юк А. Вибір: як це було у 1939-му // Реабілітовані історією. Рівненська область. – Кн.1. – Рівне, 2006. – С.335-340.*

[2] Початок записника не зберігся.

[3] У луцькій газеті «Молода гвардія» (№8 від 30 жовтня 1939 р.) була опублікована промова на НЗЗУ 27 жовтня депутата від Луцької області Максимова *(див.: Кучерепа М.М., Вісин В.В. Волинь: 1939-1941 рр.: Навчальний посібник. – Луцьк, 2005. – С.241)*:

«Товариші! Ми 20 років були в ярмі польських панів та капіталістів. Вони нас пригнічували, мучили, знущались над нами, закривали наші школи, не давали нам роботи, душили рідне українське слово.

Тепер ми вільні. Наша героїчна Робітничо-Селянська Червона Армія звільнила нас (гучні оплески). Ми були рабами панів, але більше не будемо ніколи (оплески, вигуки «ура»). Нас більше експлуатувати не будуть ніколи (гучні оплески). Тепер у нас назавжди буде майоріти червоний прапор (оплески).

Хай живе непереможний червоний прапор Маркса – Енгельса – Леніна – Сталіна! (гучні оплески).

Товариші, напевно, кожний з вас знає, як живуть народи у великій сім'ї Радянського Союзу. Вони живуть вільно і, не дивлячись на національні ознаки, однаково мають право на працю, на освіту, на відпочинок. Усі жінки мають рівні права з чоловіками.

Я, як депутат, обраний робітниками, висловлюю волю робітничого народу й голосую за те, щоб приєднати Західну Україну до квітучої Радянської України (гучні, довго не стихаючі оплески).

Хай живе Українська Радянська Соціалістична Республіка! («Ура»).

Ми голосуємо всі, як один, щоб банки і велика промисловість перейшли до рук робітників, а землі поміщицькі були віддані селянам! (гучні оплески).

Хай живе непереможний вільний народ! (гучні оплески).

Хай живе наш друг і учитель великий Сталін! (гучні оплески, вигуки «ура»).

Хай живе наша доблесна Робітничо-Селянська Червона Армія! (гучні оплески, вигуки «ура»).

Хай живе наш нарком оборони товариш Ворошилов! («ура» і гучні оплески, всі встають)».

[4] Курсивом подана реакція автора щоденника на слова виступаючих.

[5] Йдеться про ВКП(б) – Всесоюзну комуністичну партію (більшовиків).

[6] Закреслено.

[7] «За любимым командиром».

[8] Нерозбірливо.

№2

1939, грудня 10. – Протокол першого засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про склад місцевих партійних та виконавчих органів

Протокол № 1
засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 10.XII.1939 р.

Присутні:

Члени бюро: т.т. Бегма, Чучукало, Щербак, Горбенко, Андрущенко й Міщенко.

Інструктор відділу кадрів ЦК КП(б)У – т. Міньченко.

Зав. відділами та інструктора обкому КП(б)У – т.т. Закалюк, Гнатовськiй, Кiфоренко.

Запрошені: т.т. Сіробаба, Тертичний й Закора.

1. Про затвердження складу бюро Дубенського повітового комітету КП(б)У

Затвердити бюро Дубенського повітового комітету КП(б)У в складі товаришів:
1. Волощенко Сава Васильович – 1-й секретар ПК КП(б)У
2. Дитковський Павло Іванович – 2-й секретар ПК КП(б)У
3. Ткаченко Дмитро Кондратович – 3-й секретар ПК КП(б)У
4. Кученко Харітон Сидорович – голова повіт. Виконкому
5. Черняхівський Василь Демент. – редактор газети
6. Івончик Вячеслав Константин. – зав. пропагіт. від. ПК КП(б)У
7. Морозов Тихон Максимович – зав. оргінстр. від. ПК КП(б)У

Просити ЦК КП(б)У та ЦК ВКП(б) затвердити.

2. Про затвердження складу бюро Здолбунівського повітового комітету КП(б)У

Затвердити бюро Здолбунівського повітового комітету КП(б)У в складі товаришів:
1. Калашніков Михайло Васильович – 1-й секретар ПК КП(б)У
2. Шрейдер Іван Каленікович – 2-й секретар ПК КП(б)У
3. Поляков Сергій Олександрович – 3-й секретар ПК КП(б)У
4. Андросов Федір Іванович – зав. пропагіт. від. ПК КП(б)У
5. Кундіренко Василь Якович – редактор газети
6. Дацун Григорій Якович – голова повіт. Виконкому
7. Бур'ян Афанасій Афанасович – парторг волості
8. Писарев Володимир Михайлович – повітовий прокурор
9. Яшкін Афанасий Якович – нач. повітового від. НКВС

Просити ЦК КП(б)У та ЦК ВКП(б) затвердити.

3. Про затвердження складу бюро Костопільського повітового комітету КП(б)У

Затвердити бюро Костопільського повітового комітету КП(б)У в складі товаришів:
1. Сушко Антон Михайлович – 1-й секретар ПК КП(б)У
2. Піддубний Микола Трохимович – 2-й секретар ПК КП(б)У
3. Пархвацькій Василь Дмитрович – 3-й - // -
4. Федюкін Іван Гнатович – зав. оргінстр. від. ПК КП(б)У
5. Хола Яків Харитонович – зав. пропагіт. від. ПК КП(б)У
6. Дмитренко Олександр Миколаєвич – голова повіт. Виконкому
7. Бусняк Петро Андрійович – секретар повітов. комітета ЛКСМУ
8. Большаков Іван Васильович – нач. повітового відділу НКВС
9. Анішин Василій Тихонович – повітовий прокурор

Просити ЦК КП(б)У та ЦК ВКП(б) затвердити.

4. Про затвердження складу бюро Ровенського повітового комітету КП(б)У

Затвердити бюро Ровенського повітового комітету КП(б)У в складі товаришів:
1. Ткаченко Микита Силович – 1-й секретар ПК КП(б)У
2. Ковтун Гнат Семенович – 2-й секретар ПК КП(б)У
3. Пономаренко Іван Іванович – 3-й секретар ПК КП(б)У
4. Безверхий Олексій Корній. – зав. оргінстр. від. ПК КП(б)У
5. Бондаренко Олексій С. – редактор газети
6. Вовк Н.Д. – голова повіткому
7. Никулішин Олександр Микол. – бриг. комісар
8. Попов Іван Михайлович – нач. повітового від. НКВС
9. Северіненко Іван Радіонов. – парторг м. Корець

Просити ЦК КП(б)У та ЦК ВКП(б) затвердити.

5. Про затвердження складу бюро Сарненського повітового комітету КП(б)У

Затвердити бюро Сарненського повітового комітету КП(б)У в складі товаришів:
1. Пархоменко Семен Маркович – 1-й секретар ПК КП(б)У
2. Патько Павло Михайлович – 2-й секретар ПК КП(б)У
3. Бойко Яків Кирилович – 3-й секретар ПК КП(б)У

4. Рясіченко Іван Іванович – голова повітвиконкому
5. Барський Андрій Гаврилович – зав. оргінстр. від. ПК КП(б)У
6. Гліщенко Филип Іванович – редактор газети
7. Криворучко Іван Семенович – зам. зав. від. по кадрам ПК КП(б)У
Просити ЦК КП(б)У та ЦК ВКП(б) затвердити.

6. Про затвердження Ровенського повітового виконавчого комітету

Затвердити Ровенський повітовий виконавчий комітет в складі товаришів:
Голова Повітового Виконавчого Комітету – Вовк Н.Д.
Заст. Голови Повіт. Виконавчого Комітету – Нестеренко Іван Яковлевич
Секретар Повіт. Виконавчого Комітету – Гречко Сергій Лук'янович

Члени повітового Виконавчого комітету:

1. Щербак Пилип Кузьмович – голова Облвиконкому
2. Ткаченко Микита Силович – 1-й секретар ПК КП(б)У
3. Пономаренко Іван Іванович – 3-й секретар ПК КП(б)У
4. Федоренко Олександр Федорович – зав. дорожним відділом
5. Попов Іван Михайлович – нач. повітового відділу НКВС
6. Єфимчук-Дячук Олена Василівна – працює у своєму господарстві
7. Філоненко Гаврило Афанасович – член вол. виконкому
8. Гузман Самуіл Якович – зав. від. здоров. охорони
9. Сущенко Арсентій Аврамович – зав. відділ. наросвіти
10. Єфременко Сергій Гаврилович – повітовий прокурор
11. Дмитришин Роман Антонович – голова Дятківського[1] волвиконкома
12. Паркман Рузим Давидович – повітовий військов. комісар

Просити ЦК КП(б)У та ЦК ВКП(б) затвердити.

7. Про затвердження Дубенського повітового виконавчого комітету

Затвердити Дубенський повітовий виконавчий комітет в складі товаришів:
Голова Повітового Виконавчого Комітету – Кучеренко Харитон Сидорович
Заст. Голови Повітового Виконавчого Комітету – Тимошенко Михайло Григорович
Секретар Повітового Виконавчого Комітету – Береза Микола Агеєвич

Члени повітового Виконавчого комітету:

1. Волощенко Сава Васильович – 1-й секретар повітового ком. КП(б)У
2. Дитковський Павло Іванович – 2-й секретар повіт. ком. КП(б)У
3. Винокур Яків Давідович – нач. повітового відділу НКВС
4. Клецко Іван Михайлович – зав. повітов. здоров. відділу
5. Рак Григорій Архипович – зав. повіт. фінвідділу
6. Нюнько Василь Федорович – зав. повіт. від. наросвіти
7. Черняхівський Василь Дементійович – редактор повіт. газети
8. Бачинська Зіна Романівна – член Млинівського волвиконкому

Просити ЦК КП(б)У та ЦК ВКП(б) затвердити.

8. Про затвердження Костопільського повітового виконавчого комітету

Затвердити Костопільський повітовий виконавчий комітет в складі товаришів:
Голова Повітового Виконавчого Комітету – Дмитренко Олександр Миколайович
Заст. Голови Повітового Виконавчого Комітету – Друзь Іван Кононович

Члени повітового Виконавчого комітету:
1. Матвієнко Максим Ісаєвич – зав. повіт. зем. відділом
2. Данич Григорій Іванович – зав. повіт. фін. відділом
3. Сушко Антон Михайлович – 1-й секретар ПК КП(б)У
4. Піддубний Микола Трохимович – 2-й секретар ПК КП(б)У
5. Мілашкевич Олександр Андрій. – голова волвиконкому
6. Гацько Олександр Якович – зав. повіт. здороввідділу
7. Алексенчук Степан Федорович – зав. повіт. від. соц. забез.
8. Кулак Кирило Семенович – голова волвиконкому
9. Зимовець Михайло Іванович – зав. повіт. від. нар. освіти
10. Большаков Іван Васильович – нач. повіт. відділу НКВС
11. Анішін Василь Тихонович – повітовий прокурор
Просити ЦК КП(б)У та ЦК ВКП(б) затвердити.

9. Про затвердження Здолбунівського повітового виконавчого комітету

Затвердити Здолбунівський повітовий виконавчий комітет в складі товаришів:
Голова Повітового Виконавчого Комітету – Дацун Григорій Якович
Заст. Голови Повітового Виконавчого Комітету – Дук Терентій Павлович
Секретар Повітового Виконавчого Комітету – Середа Василь Петрович
Члени повітового Виконавчого комітету:
1. Калашніков Михайло Васильович - 1-й секретар ПК КП(б)У
2. Шрейдер Іван Каленікович – 2-й секретар ПК КП(б)У
3. Захарченко Антон Ємельянович – зав. зем. відділом
4. Булаєнко Іван Кононович – зав. фін. відділом
5. Леснов Олександр Ільїч – зав. від. наросвіти
6. Тарагоній Ілля Тарасович – повіт. упов. нар. ком. заг.
7. Шейко Кирило Семенович – нач. повіт. міліції
8. Ячихин Афанасій Якович – нач. відділу НКВС
9. Писарев Володимир Михайлович – повітовий прокурор
Просити ЦК КП(б)У та ЦК ВКП(б) затвердити.

10. Про затвердження Сарненського повітового виконавчого комітету

Затвердити Сарненський повітовий виконавчий комітет в складі товаришів:
Голова Повітового Виконавчого Комітету – Красіченко Іван Іванович
Заст. Голови Повітового Виконавчого Комітету – Ненюк Харитон Степанович
Секретар Повітового Виконавчого Комітету
Члени повітового Виконавчого комітету:
1. Чуйченко Іван Афанасович - зав. повіт. фін. відділом
2. Пархоменко Семен Макарович –1-й секретар ПК КП(б)У
3. Патько Павло Михайлович – 2-й секретар ПК КП(б)У
4. Дієв Микита Михайлович– зав. повіт. зем. відділом
5. Богдан Кирило Антонович – зав. повіт. від. наросвіти
6. Цьомік Максим Кирилович – зав. торг. відділу повіту
7. Шкорень Федір Іванович – уповнаркомзаг повіту
8. Гуцал Василь Андрійович – голова повіт. потребсоюзу
9. Подопригора Никифор Федот. – голова волвиконкому
Просити ЦК КП(б)У та ЦК ВКП(б) затвердити.

11. Про затвердження складу Ровенської міськради

Затвердити Ровенську міськраду в такому складі:
Голова міськради – Білецький Іван Вікторович
Заст. Голови МК – Пономаренко Тімофій П.
Секретар Міськради – Чопенко Михайло Фомич

Члени Міської Ради:

1. Андрущенко Микола Яковлевич – секретар МК КП(б)У
2. Бегма Василь Андрійович – секретар обкому КП(б)У
3. Чучукало Василь Данилович – секретар обкому КП(б)У
4. Щербак Пилип Кузьмич – голова облвиконкому
5. Богомолов Михайло Михайлович – комбриг в. ч.
6. Пампура Михайло Макарович – зав. комунгоспвідділом міськради
7. Лисенко Михайло Архипович – секретар МК ЛКСМУ
8. Гусєв Петро Семенович - міськпрокурор
9. Пономаренко Андрій Кіндрат. – зав. міськ. фінвідділом
10. Головатенко Микола Петрович – зав. міськнаросвітою

Просити ЦК КП(б)У та ЦК ВКП(б) затвердити.

12. Про затвердження бюро Ровенського міському КП(б)У

Затвердити бюро Ровенського міському КП(б)У в складі:

1. Бегма Василь Андрійович – секретар обкому КП(б)У
2. Андрущенко Микола Яковлевич – 2-й секретар МК КП(б)У
3. Кушніренко Василь Сидорович – 3-й секретар МК КП(б)У
4. Білецький Іван Вікторович – голова міськради
5. Блоцькій Олександр Олекс. – зав. оргінстр від. МК КП(б)У
6. Стецюк Василь Андрійович – зав. пропагітвід. МК КП(б)
7. Лисенко Михайло Архипович – секретар МК ЛКСМУ
8. Гусєв Петро Семенович – міськпрокурор
9. Сініцин Олександр Петрович – комісар Н-частини

Просити ЦК КП(б)У та ЦК ВКП(б) затвердити.

13. Про видання газет 1940 рік

Затвердити видання по Ровенській області таких газет:

1. Обласна партійна газета «Червоний прапор», 25 раз на місяць, формат 92Х48, чотири сторінки, тираж – 45.000.

2. Обласна комсомольська газета «Молодий Сталінець», 15 раз на місяць, формат 92Х48, чотири сторінки, тираж – 15.000.

3. Повітова газета Ровенського повіту «Червона зірка», 25 раз на місяць, формат і розмір районної газети, тираж – 8.000.

4. Повітова газета Сарненського повіту «Червоний шлях», 25 раз на місяць, формат і розмір районної газети, тираж – 8.000.

5. Повітова газета Здолбунівського повіту «Нове життя», 25 раз на місяць, формат і розмір районної газети, тираж – 8.000.

6. Повітова газета Дубенського повіту «Дубенська правда», 25 раз на місяць, формат і розмір районної газети, тираж – 8.000.

7. Повітова газета Костопільського повіту «Більшовицький шлях», 25 раз на місяць, формат і розмір районної газети, тираж – 10.000.

Просити ЦК КП(б)У затвердити.

Секретар Обкому КП(б) України Бегма

Згідно:

Зав. партархівом Ровенського обкому КП України т. Михайлюта

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.1, арк.1-6.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Дядьковицького.

№3
1939, грудня 27. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про матеріально-побутові умови біженців

Ц[ілком] таємно

Протокол №3

засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 27.XII.1939 року

[...]

1. Про матеріально-побутові умови біженців на території області
т.т. Горбатенко, Бегма, Щербак, Андрущенко, Білецький.

Бюро обкому КП(б)У відмічає, що Ровенська міськрада, а також повітові виконкоми не ведуть точного обліку біженців, не надають їм необхідної допомоги в улаштуванні на роботі, внаслідок чого по м. Ровно та в других місцевостях області мають місце факти, коли біженці самовільно заняли ряд будинків.

Будинки ці часто знаходяться в антисанитарному стані, відсутнє паливо, немає постельних приладь і т. інш.

Велика кількість біженців займається спекуляцією.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. Зобов'язати Ровенську міськраду та повітвиконкоми до 10.I.1940 року встановити точний облік родин біженців, надіславши матеріали до обкому КП(б)У.[1]

2. Повітвиконкомам і Укомам КП(б)У надати всебічну допомогу бригаді наркомрадгоспу та представникам наркомтекстиля в організації біженців для виїзда в глиб СРСР згідно рішення РНК УРСР, виділивши для цієї роботи в кожному повіті робітників з активу.

3. Зобов'язати Ровенську міськраду видати постанову про обов'язкову регістрацію всіх біженців у м. Ровно до 15.I.40 р.

Поручити з цим провести збори біженців по питанню відправки їх у глиб території СРСР, згідно нарядів наркоматів.

4. Облздороввідділу організувати суцільну перевірку приміщень, в яких розміщені біженці, і організувати медичне і санітарне обслуговування їх (медикаменти, бані, парикмахерські тощо).

[...]

Секретар Обкому КП(б) України — Бегма
Згідно:
Зав. партархівом Ровенського
обкому КП України — т. Михайлюта

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.1, арк.12.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] В кінці 1939 – першій половині 1940 р. на території Рівненської області знаходилось 1,2-1,3 тис. біженців, перважно євреїв, взятих на облік органами НКВС *(див.: Токарський В.В. Виселення біженців із західних областей України: червень 1940 р. // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. – №11. – 2008. – С.132-133).*

1940 рік

№4
1940, січня 11. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про стан роботи Костопільської повітової міліції та виключення з партії І.Дегтярева

Протокол №4
засідання бюро Ровенського обласного комітету КП(б)У від 11.І.1940 року

[...]

4. Про стан роботи Костопільської повітової міліції.

(т.т. Васько, Ковтун).

Т.т. Опескін, Щербак, Токар, Бегма.

Заслухавши доповідь нач. Костопільської повітової міліції тов. Васько і співдоповідь інструктора Військового відділу обкому КП(б)У тов. Ковтуна, бюро обкому КП(б)У констатує:

Робітнича гвардія Костопільського повіту спочатку її організації була віддана на самоплив. Культурно-масової, політично-виховної роботи з нею не провадилось. Більшість бійців робітничої гвардії ще й досі не знають своїх обов'язків. Робітнича гвардія засмічена контрреволюційними елементами. Тільки за останній час викрито і звільнено з рядів гвардії 65 чоловік ворожих елементів.

З боку окремих гвардійців мали випадки п'янства та порушення революційної законності (Людвипольська, Березівська волость), незаконне застосування зброї окремими гвардійцями.

Матеріальними-побутовими умовами гвардійців Управління Міліції займається недостатньо.

Конкретно керівництво і матеріальна допомога з боку обласної міліції майже відсутні.

Виходячи з цього бюро обкому постановляє:

1. Зобов'язати обласне управління міліції вжити всих заходів для приведення міліції Костопільського повіту, а також всіх повітів області в боєздатні дисципліновані одиниці.

2. Облуправлінню міліції в найкоротший термін закінчити очистку робітничої гвардії від ворожих елементів з тим, щоб кращу частину її зарахувати в лави робітничо-селянської міліції.

3. Вказати Костопільському повіткому КП(б)У на те, що з його боку не було приділено уваги роботі повітової міліції, й навіть факт убивства громадянина гвардійцем не обговорювався повітовими організаціями.

4. Зобов'язати командування обласної, повітової міліції та прокуратуру притягати до суворої відповідальності порушників революційної законності.

5. Зобов'язати начальників обласної та повітової міліції разом з повіткомами КП(б)У провадити систематичну культурно-масову і політично-виховну роботу з робітниками міліції, організовуючи лекції, доповіді, гуртки по вивченню Конституції й спеціальну міліцейську учебу.

Створити відповідні матеріально-побутові умови, які б забезпечували нормальну роботу міліції (приміщення, обмундирування і інше).

[...]

7. Про тов. Дегтярева І.П.

(тов. Бегма).

Дегтярев, працюючи на посаді директора бази Наркомторгу УРСР у м. Ровно, припустив розбазарювання промтоварів з бази. Користуючись своїм службовим

станом, зайнявся самопостачанням, яке межувало з «барахольством». Внаслідок чого, при виїзді Дегтярева з м. Ровно, облміліцією у нього затримано промтоварів і вещей в кількості 126 предметів: в тому числі, 3 ковра, 18 каракульевих шкурок, 8 відрізів на чоловічі і жіночі костюми, 10 відрізів на жіночі плаття, три годинники і т. інш[е]. Промтовари і вещі Дегтярев брав з бази по цінах, існувавших до військового часу. За цими даними затримані промтовари і вещі оцінюються біля 5000 крб.

Своєю поведінкою Дегтярев дискредитував себе, як комуніста і робітника радянської торгівлі.

Висловився: т.т. Чучукало, Татаренков.

Дегтярева Івана Петровича, члена ВКП(б) з 1935 року, партквиток № 2.276.946, по соцстану робітник, за те, що, працюючи на посаді директора бази Наркомторгу УРСР, використав свій службовий стан, занявшись самопостачанням, яке межувало з барахольством та припустив розбазарювання промтоварів з бази – з лав партії виключити.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.4, арк.1-3.
Копія, машинопис.

№5

1940, січня 11. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про постановку пропагандистської і агітаційно-масової роботи в Сарненському повіті»

Секретно
Приложение к протоколу № 4 п.3. заседания
бюро Ровенского обкома КП(б)У

Постановление
бюро Ровенского обкома КП(б)У от 11-го января 1940 года
О постановке пропагандистской и агитационно-массовой
работы в Сарненском уезде
(т.т. Пархоменко, Кучура)
т.т. Пономаренко, Щербак, Чучукало, Бегма

Отметить, что пропагандистская и агитационно-массовая работа среди населения Сарненского уезда почти отсутствует, а именно:

а) Слабо проводится работа среди населения по вопросам национальной политики большевистской партии и Советского Правительства, антирелигиозная робота, достижения СССР и УССР на всех участках социалистического строительства и т.д. Местная интеллигенция к агитационно-массовой работе привлекается недостаточно.

б) Уездный комитет КП(б)У до сего времени не развернул соответствующей работы среди коммунистов, беспартийного актива, интеллигенции по вопросу изучения «Краткого курса истории ВКП(б)».

в) Отсутствует руководство и помощь со стороны уездкома КП(б)У агитаторам, с которыми после проведенного семинара не было организовано инструктивных совещаний, обмена опытом и т.д. В результате чего многие агитаторы

работают без определенного направления, а др. не работают совсем (Сарны - агитатор т. Фабрикант).

г) До сего времени не просмотрены библиотеки и книжные магазины, враждебная литература не изъята и не опечатана, так напр.: в с. Немовчи[1] не изъята библиотека с националистической литературой бывшей организации «Просвіта», а находится в квартире одного из членов организации. В гор. Сарны книжный магазин до последнего времени продолжает продавать враждебную националистическую литературу.

д) Основная форма печатаной пропаганды – большевистская печать, стоит на низком уровне. Уездная газета по своему качеству и подаваемому материалу недостаточно обеспечивает стоящие перед ней требования.

Подписка на периодические издания – газеты, журналы на 1940 г., проведена только на 50-55%, а на уездные и областные газеты подписка совсем сорвана.

Исходя из этого бюро обкома КП(б)У постановляет:

1. Указать Секретарю Сарненского укома КП(б)У тов. Пархоменко на отсутствие пропагандистско-агитационной работы в уезде.

Обратить внимание всех секретарей укома КП(б)У на недопустимость такого положения в деле пропагандистско-агитационной работы, какое имеет место в Сарненском уезде.

2. Обязать Сарненский уездный комитет КП(б)У включить в план пропагандистской и агитационно-массовой работы проведение среди населения лекций и докладов на темы: О национальной политике партии, международное положение, антирелигиозные темы, достижение СССР и УССР и т.д., подобрав для этого работников из партактива. Особо обратить внимание на вопросы, связанные с подготовкой к выборам в Верховный Совет СССР и УССР.

3. Обязать отдел пропаганды и агитации обкома КП(б)У организовать в Сарненском уезде по этим же темам ряд лекций силами лекторской группы обкома.

4. Обязать Сарненский и все уездные комитеты КП(б)У проверить и утвердить на бюро Уездкома всех агитаторов. Для систематического руководства и помощи в их работе создать по уездам агитколлективы, с которыми не реже один раз на декаду проводить совещания по обмену опытом и давать практические указания в работе.

Руководителям этих агитколлективов выделить коммунистов из числа партактива, с которыми, в свою очередь, проводить инструктивные совещания при Уездкомах КП(б)У.

Секретарь обкома КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.4, арк.9,10.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Немовичі.

№6
1940, раніше січня 30. – Постанова Рівненського облвиконкому «Про здачу вогнепальної зброї і набоїв, які знаходяться в окремих громадян, а також установах та підприємствах»

Постанова
Ровенського обласного виконавчого комітету

Про здачу вогнепальної зброї і набоїв,
які знаходяться в окремих громадян,
а також установах та підприємствах

У вересні місяці 1939 року управліннями комендантів міст був виданий наказ до всіх громадян про обов'язкову здачу вогнепальної зброї та набоїв. Не дивлячись на це, окреми громадяни до цього часу зброї не здали в робітничо-селянську міліцію НКВС. Виходячи з цього, Ровенський Обласний Виконавчий Комітет постановляє:

1. Зобов'язати всіх громадян, керівників установ та підприємств добровільно здати всю вогнепальну зброю та набої, які незаконно зберігаються, в органи робітничо-селянської міліції НКВС до 30 січня 1940 року.

2. В разі нездачі добровільно в указаний термін зброї, винні в цьому будуть притягнені до суворої відповідальності.

3. Доручити Робітничо-Селянській Міліції Ровенської Області організувати прийом зброї від населення, установ та підприємств, видаючи розписки про здачу зброї в добровільному порядку.

Особи, які здали добровільно зброю, до відповідальності не притягаються.

4. Гладкоствольна зброя, що є у окремих громадян, а також керівників установ та підприємств належить обов'язковій реєстрації в установах РС Міліції по місцю мешкання до 10 лютого 1940 року.

Особи, які не зареєструють зброю в указаний термін, будуть притягнені до відповідальності, а зброя буде відібрана.

5. Нагляд за виконанням цієї постанови покладається на установи Робітничо-Селянської Міліції, повітові виконкоми та сільські ради.

Голова Ровенського Обласного
Виконавчого Комітету – Щербак

Секретар Ровенського Обласного
Виконавчого Комітету – Задорожний

Тип. Ровенського Обкома КП(б)У (6000) Упов. Област 1351

ДАРО, ф.Р-204, оп.1, спр.1, арк.9.
Листівка, друк.

№7
1940, лютого 15. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про надання дозволів на право носіння зброї відповідальним працівникам Рівненської області»

Сов. секретно

Вопрос решенный опросом членом бюро ОК КП(б)У

Постановление
бюро Ровенского обкома КП(б)У от 15 февраля 1940 года

«О выдаче разрешений на право ношения оружия
ответственным работникам Ровенской области»

1.Разрешить начальнику облуправления РК милиции тов. Горбенко выдать временные разрешения на право ношения оружия сроком до 1-го мая следующему контингенту ответственных работников:[1]

а) Зав. отделами и заместителям, инструкторам обкома, горкома и райкомов КП(б)У.

б) Зав. отделами, заместителям и инструкторам облисполкома.

в) Зав. отделами и заместителям горсовета и райисполкомов.

г) Секретарям, зав. отделами, заместителям, инструкторам райкома[2] комсомола, секретарям и зав. отделами горкома и райкомов комсомола.

д) Руководителям областных организаций.

2. Предложить тов. Горбенко закончить регистрацию оружия и выдачу разрешений на право ношения оружия до 1-го марта 1940 г.

Одновременно изъять оружие у лиц, не подлегающих к вышеуказанному контингенту.

Секретарь Ровенского ОК КП(б)У (Бегма)
Верно:
Зав. партархивом Ровенского обкома КП Украины *підпис* Михайлюта

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.4, арк.54.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Контингент «працівників західних областей УРСР», яким видавались револьвери і по 50 набоїв до них, було уточнено постановою ЦК КП(б)У від 7 квітня 1940 р. *(див.: Кучерепа М.М., Вісин В.В. Волинь: 1939-1941 рр.: Навчальний посібник. – Луцьк, 2005. – С.281).*

[2] Тут, очевидно, потрібно «обкома».

№8

1940, березня 30. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про порушення революційної законності в Деражненському районі

Цілком таємно

Протокол № 10
засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 30-го березня 1940 року

[...]

7. Про порушення революційної законності в Деражнянському районі (доповідачі т.т. Самчук, Євдокіменко. Присутні т.т. Давиденко, Кононов, Коломієць, Літвінов, Шапранов, Галаган).

Нестеренко, Татаренков, Пономаренко, Бегма.

Бюро обкому КП(б)У відмічає: факти порушення революційної законності в Деражнянському районі, що виявилось у незаконних обшуках і арештах з боку нач. Р/В НКВС т. Давиденко, нач. Райміліції т. Шапранова і зав. РФВ[1] тов. Коломійця, які, з метою привласнення чужих речей, 6.II.40 року провели обшук у гр. с. Зігмунтовка – Вілянца. Під час обшуку нач. РВ НКВС т. Давиденко привласнив деякі речі (золоте кільце, батарейки, фонарі, туалетне мило і різні дрібні речі).

Зав. РФВ т. Коломієць примусив гр. Вілянца продати йому костюм за 250 крб., за який Вілянц хотів 800 крб., останні речі Вілянца були закриті в окремій кімнаті і ключі забрані зав. РФВ т. Коломійцем.

Для того, щоб закрити сліди своїх незаконних дій нач. РВ НКВС т. Давиденко в ніч з 19 на 20.II.40 року дав розпорядження оперуповноваженому т. Галаганову виїхати і арештувати гр. Вілянца, одноразово попередив, щоб Вілянц не брав з собою речі. Це розпорядження було виконано. Гр. Вілянца протримали в райміліції одну ніч і за розпорядженням облвідділу НКВС 20.II. було звільнено.

Деражнянський РК КП(б)У не своєчасно і не серйозно реагував на допущені факти порушення ревзаконності, де в своєму рішенні від 15.II.40 року обмежились тим, що запропонували повернути незаконно забрані речі у гр. Вілянца. Внаслідок чого нач. РВ НКВС т. Давиденко і зав. РФВ т. Коломієць знову продовжують незаконні дії.

В Деражнянському районі недостатньо проводиться політмасова і виховна робота, слабо поставлена партійна дисципліна серед комуністів, внаслідок чого серед комуністів є факти п’янок, побутового розкладу (нарсуддя т. Степанченко, голова РВК[2] т. Кононов, райторг[3] – Дейнеко).

Райпрокурор т. Літвінов замість рішучої боротьби з фактами порушення революційної законності, сприяє і підтримує таких.

На всі ці факти з боку РК КП(б)У не вжито відповідних заходів.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. За порушення революційної законності, що виявилося в проведенні незаконних обшуків, арестів та привласнення майна з [їх] боку, нач. райвідділу НКВС тов. Давиденко та райпрокурору т. Літвінову оголосити сувору догану.

2. За незаконні дії і привласнення чужого майна з боку зав. РФВ т. Коломійця оголосити [йому] догану. З роботи зняти і перевести на низову роботу.

3. За бездіяльність в роботі, за не організацію роботи апарату РВК, за побутовий розклад т. Кононову винести догану.

З роботи голови РВК зняти і перевести на низову роботу головою сільської Ради.

4. Нач. райміліції т. Шапранова – попередити, що коли і далі буде допускати факти потурання незаконним діям в районі, до нього будуть вжиті серйозні дії партійного стягнення.

5. Указати секретарю РК КП(б)У т. Євдокименко на несвоєчасне й серйозне реагування на факти порушення революційної законності та недостатню постановку партійно-масової та виховавчої роботи в парторганізаціях району.

6. Доручити т. Пономаренко виїхати в Деражнянський район і на райпартзборах довести рішення обкому КП(б)У до відому всіх комуністів і намітити конкретні міроприємства по зміцненню партійної дисципліни та проведення політмасової і виховавчої роботи.

7. Рішення обкому КП(б)У надіслати всім секретарям РК КП(б)У, яке обговорити на засіданнях РК КП(б)У та райпартзборах, намітити конкретні міроприємства по зміцненню революційної законності в районі.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.4, арк.90-92.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Районний фінансовий відділ.
[2] Районний виконавчий комітет.
[3] Скорочення від: завідуючий районним відділом торгівлі.

№9
1940, березня 30. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У про антипартійний вчинок члена Тучинського РК КП(б)У І.Трофименка

Приложение к протоколу № 10
от 30.III.1940 г.

Постановление
бюро Ровенского обкома КП(б)У от 30-го марта 1940 года

«Об антипартийном поступке члена ВКП(б) с 1931 года,
партбилет № 1767597 Трофименко Ивана Никитовича, члена
Тучинского РК КП(б)У и секретаря первичной
парторганизации райторготдела».
Докл[адчики] т.т. Руденко, Капустин.

Бюро обкома КП(б)У отмечает факт антипартийного поступка члена ВКП(б) с 1931 года, по соц[иальному] положению из рабочих, партбилет № 1767597 Тучинского райкома КП(б)У т. Трофименко Ивана Никитовича, выразившимся в том, что он будучи секретарем избирательного участка с. Сенное, Тучинского района, в день виборов 24.III. дискредитировал себя как члена партии, партийную организацию, а также дискредитировал выборы в Верховные Советы СССР и УССР по своему участку, нарушив положения о выборах.

Тов. Трофименко И.Н. к моменту подсчета голосов избирателей, объявив голосование законченным, открыл урну, выложил на стол бюллетени и заявил

членам комиссии, что из присутствующих десяти членов комиссии может остаться 3 человека, а остальные могут идти спать и рано утром прийти всем и подписать протоколы.

Трофименко, напившись пьяным, оставив на произвол все избирательные документы, направился следом за 18-ти летней местной девушкой Мазур Г., членом той же избирательной комиссии, задержал ее и стал приставать к ней с целью использования как женщину, валял ее на снег, и когда последняя сопротивлялась, Трофименко напомнил ей о том, что он имеет оружие, после того как девушка заявила, что будет кричать, и на этот случай мимо проходили крестьяне, Трофименко оставил ее и вернулся в помещение, где свалился в погреб, задержав работу комиссии.

Трофименко избирательные документы в райисполком представил с большим опозданием, т.е. в 2 часа дня, чем и задержал своевременную отправку документов в окружные избирательные комиссии. Бюро Тучинского РК КП(б)У от 26.II. т. Трофименко И.Н. вынесен строгий выговор с предупреждением с занесением в учетную карточку, снять с работы зав[едующего] райторга и освободить от обязанностей секретаря первичной парторганизации, а также просить обком КП(б)У вывести из состава членов РК КП(б)У с отозванием его из Тучинского района.

Бюро обкома КП(б)У постановляет:

Решение бюро Тучинского РК КП(б)У от 26.III.40 г. отменить. За антисанитарный поступок, выразившийся в дискредитации парторганизции и себя как члена партии, дискредитации выборов в Верховные Советы СССР и УССР на участке, использование своего служебного положения в попытке изнасилования девушки – члена участковой избирательной комиссии, за срыв и несвоевременную доставку избирательных материалов Трофименко Ивана Никитовича из рядов партии исключить. Вывести из состава членов Тучинского РК КП(б)У и отдать под суд.

Райкомам КП(б)У извлечь урок с антипартийного поступка Трофименко, поставив этот вопрос на обсуждение первичных парторганизаций района, мобилизовав коммунистов и комсомольцев на усиление внутрипартийной работы, укрепление партийной дисциплины, ведя решительную борьбу с проявлениями бытовой распущенности.

Секретарь обкома КП(б)У (Бегма)
Верно: Зав. партархивом Ровенского
обкома КП Украины *підпис* т. Михайлюта

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.4, арк.106.
Копія, машинопис.

№10

1940, травня 4. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про постанову ЦК КП(б)У від 15.IV.1940 р. «Про газету «Червоний прапор» – орган Рівненського обкому КП(б)У»

Совершенно секретно.

Приложение к протоколу №1 заседания
бюро обкома КП(б)У от 4.V.40 г.

Постановление
Бюро Ровенского обкома КП(б)У от 4.V.1940 г.

§ 15. О постановлении Политбюро ЦК КП(б)У
от 15.IV.40 г. «О газете «Червоний Прапор» –
органе Ровенского обкома КП(б)У».

Признав решение Политбюро ЦК КП(б)У от 15.IV.40 г. об опубликовании в газете «Червоний прапор» подхалимствующего биографического очерка о первом секретаре обкома КП(б)У т. Бегме В.А.,[1] а также наложение партийного взыскания – выговора редактору газеты тов. Овчаренко, совершенно правильным.

Отметить, что редактор тов. Овчаренко, несмотря на неоднократные указания со стороны обкома КП(б)У и решение бюро от 24-25.II.40 г. об устранении целого ряда недостатков в работе газеты, об усилении контроля за печатаемым материалом, выводов из этого не сделал, в результате чего на страницах газеты бывают случаи опубликования материала искажающего действительность и политически невыдержанного.

Кроме отмеченного решением ЦК очерка, в передовой статье от 26-го февраля было напечатано: «Цілком зрозуміло, що клуби, хати-читальні нашої області, які недавно почали працювати і не мають ще достатнього досвіду в своїй роботі, повинні перейняти багатющий досвід агітаційно-масової роботи клубів Радянського Союзу». Выходит, что наша область не есть областью Советского Союза.

В обращении ЦК КП(б)У о выборах в газете от 20.III.40 г. напечатано: «Зареєстрованих в виборчих дільницях кандидатів в депутати Верховної Ради СССР та Верховної Ради УРСР». То есть, выходит, что вопреки «Положению о выборах», кандидаты зарегистрированные [не] окружными избирательными комиссиями, а участковыми.

Было ряд искажений в выпущенных листовках о кандидатах в депутаты.

Все это говорит за то, что редактор т. Овчаренко, заместитель редактора т. Орленко к работе относятся недостаточно внимательно. Со стороны отдела пропаганды и агитации обкома КП(б)У, обллита т. Перевезия отсутствует достаточный контроль в работе газеты, на выявленные недостатки и ошибки своевременно не реагируется.

Бюро обкома КП(б)У постановляет:

1. Указать первичной парторганизации газеты «Червоний прапор», что она недостаточно занимается вопросом работы газеты, ее отделов, не требует партийной ответственности от коммунистов за порученный участок работы.

2. Поручить т. Пономаренко обсудить решение ЦК КП(б)У и бюро обкома КП(б)У на закрытом собрании первичной парторганизации редакции газеты, наметив практические мероприятия по улучшению работы газеты.

3. Обязать т. Овчаренко на основе решений ЦК КП(б)У и обкома КП(б)У разработать мероприятия по улучшению работы газеты и ее отделов, не допуская в дальнейшем отмеченных ошибок.

4. Принять к сведению, что решение ЦК КП(б)У доведено до сведения городской и областной партконференции.

5. Предложить отделу пропаганды и агитации обкома КП(б)У наладить систематический контроль и помощь в работе редакции областной газеты.

Секретарь обкома КП(б)У (Бегма)
Верно:
Зав. партархивом Ровенского обкома КП Украины *підпис, печатка* т. Михайлюта

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.4, арк.157,158.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] У газеті «Червоний прапор» від 1 березня 1940 р. (№43/52, с.2) було надруковано біографічний нарис про першого секретаря Рівненського обкому КП(б)У під назвою «Василь Андрійович Бегма», у якому, зокрема йшлося:

«Був у старій Одесі Пересип – споконвічна робітнича окраїна. [...] В одній з таких хаток Пересипа, в сім'ї потомственного ливарника Андрія Бегми народився син. Дали йому ім'я Василь і вирішили, що на зміну батькові буде рости новий ливарник. [...] У 1918 році вирішив батько пошукати щастя в кращих місцях. Зібрав невелике своє майно, сім'ю і переїхав до Херсона. [...]

Йшли роки. Підліток пережив загальну радість революції і особисте горе втрати батька, що помер від тяжкої хвороби. Ставши одним з кормильців сім'ї, він поступає до судоремонтних майстерень імені Шмідта. Пожадливий до роботи Василь швидко опанував професію котельника, а згодом і формівника-ливарника, чим повнотою наслідує професію діда й батька...

А в суворому 1921 році змужнілого робочого хлопця приймають в Російську Комуністичну Спілку Молоді. Починається такий чудовий час, про який не можна не згадувати з теплотою і душевним хвилюванням. Нехай сиділи ребята на голодному пайку, але з жадібністю проковтували одну за одною книжки. Вони ходили на збори й до хрипоти сперечалися про мораль і етику, зухвало танцювали, не шкодуючи дірявих чобіт на молоднечих вечорах.

Або, насупивши брови і стиснувши в руках гвинтівку, уходили в темряву ночі охороняти склади, боротися з контрою, спекулянтами і мішочниками...

В один з таких днів Василь приніс заяву до загону по боротьбі з бандитизмом. Глянув начальник загону на довгого хлопчину, змірив його іронічним поглядом і думав відмовити, але зупинився на повних рішучості палаючих очах і таки прийняв.

До середини 1923 року Василь Бегма пробув у загоні. Він мчався туди, де таїлись і капостили злобні залишки бандитських, куркульських зграй.

І знову потім потягло його на виробництво. Він приходить на завод сільгоспмашинобудування імені Петровського. Незабаром його обирають комсомольським організатором ливарного цеху. Завод ще не залікував ран розрухи. Була кустарна техніка. Але молодь, але такі як Василь розуміли, що селу потрібні машини. І якщо треба було, працювали, не виходячи з цеху, по 2-3 зміни, влаштовували масові суботники, відновляли завод. Так загартовувався і мужнів у робітничому середовищі Василь Бегма. В 1926 році його прийняли в партію, а в 1927 році на окружній комсомольській конференції обрали завідувачем економічного відділу райкому комсомолу.

В будь-якій роботі Бегмі щастило запалювати вогник невтомної енергії. Він став організатором батрацької молоді, піклувався про охорону праці робітничих підлітків, діставав ребятам путьовки до будинків відпочинку.

Перейшов на профспілкову роботу і там зробив багато корисного, цінного.

Настав і 1933 рік. Партія вирішила організувати в МТС і радгоспах політичні відділи. Василь Андрійович пам'ятає, як був викликаний до ЦК, як бесідував з ним Лазар Мойсейович Каганович, і як по волі партії направили у радгосп «Комсомолець» Юр'ївського району на Дніпропетровщині. Назва радгоспу чудова та комсомольців в радгоспі було малувато. Приїхав Бегма і вперше по-справжньому налагодив діяльність молоді. [...]». *(ДАРО, фонд документів на мікроплівці, інв.№13, кадр 82).*

У звіті 1-й обласній партконференції Рівненської області, що відбулась 23-25 квітня 1940 р., затвердженому Рівненським обкомом КП(б)У 18 квітня 1940 р., зазначалося: «В обласній газеті від 1.III.1940 року було надруковано очерк про секретаря обкома тов. Бегма В.А. Дійсно весь очерк, замість правдивого показу ділових якостей партійного робітника, газета, стративши почуття всякої міри, стала на шлях безмежного вихваляння. Газета писала: «Він наводить на території колишнього Луцького воєводства революційний порядок, він допомагає здійснювати справедливий акт гуманізму, повертать землю селянам, а фабрики робітникам. Він наділяє бідноту поміщицьким скотом, інвентарем, бідних жителів міста гарними квартирами».

Цілком вірно і справедливо оцінили цей факт, позбавлений всякої принципіальності і більшовицької справедливості, культивірующий підлабузництво і зазнайство, давно засуджений партією, політбюро ЦК КП(б)У оголосив догану редактору тов. Овчаренку і вказав на неприйняття мір бюро обкому КП(б)У» *(ДАРО, ф.400, оп.1, спр.2, арк.50).*

№11
1940, травня 5. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У про антипартійну поведінку прокурора Демидівського району Я.Кузьміна

Совершенно секретно
Приложение к протоколу №1 заседания
бюро ОК КП(б)У от 4.V.1940 г.

Постановление
бюро Ровенского обкома КП(б)У от 4.V.1940 года

§ 12. Об антипартийном поведении члена
ВКП(б) Кузьмина Я.И.

Кузьмин Яков Иванович, 1909 года рождения, член ВКП(б) с 1932 года, партбилет №1640066, будучи райпрокурором Демидовского района, укомплектовуя аппарат прокуратуры, взял к себе на работу с м. Демидовка жену парикмахера гр. Слеп Риву, с которой вел распутный образ жизни.

С 24-го на 25-е марта с.г. Кузьмин, будучи в с. Калиновка уполномоченным по выборам в Верховные Советы СССР и УССР, специально нарочным из Демидовки вызвал к себе в Калиновку Слеп Р., с которой организовал ночной разгул, в результате чего опоздал с отправкой избирательных материалов на 1,5 часа.

Несмотря на предупреждения РК КП(б)У о недопустимости такого поведения, Кузьмин спутался с гр. Слеп, оставив в восточных областях свою жену и двух детей. Гр. Слеп является чуждым элементом, в прошлом имевшая тесную связь с польскими офицерами.

Кроме того, Кузьмин вместе со следователем прокуратуры Риз в феврале м-це этого года произвел незаконный обыск в квартире бывших политзаключенных, ныне члена президиума РИКа[1] тов. Галета и работника РИКа Буковского, у которых при обыске забрал материал на мужское пальто, брюки, один платок и

женское платье. Несмотря на предложение РК КП(б)У о возврате вышеуказанных вещей, Кузьмин это распоряжение не выполнил.

Кузьмин своим поведением скомпрометировал себя как райпрокурор и, в первую очередь, как член ВКП(б). Решением Демидовского РК КП(б)У от 25.III.40 г. Кузьмину объявлен выговор, однако, решение РК о прекращении связи с гр. Слеп и о перевозе своей семьи Кузьмин не выполнил.

Бюро обкома КП(б)У постановляет:

Решение бюро Демидовского РК КП(б)У от 25.III.40 г. отменить. Кузьмина Якова Ивановича за невыполнение решения РК КП(б)У, нарушение партийное этики, связь с антисоветскими элементами, нарушение революционной законности и компрометацию органов прокуратуры из членов ВКП(б) – исключить, с работы прокурора снять.

Секретарь обкома КП(б)У (Бегма)
Верно: Зав. партархивом Ровенского
обкома КП Украины *підпис* т. Михайлюта

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.4, арк.152.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Районний виконавчий комітет.

№12

1940, травня 11. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про становище і розміщення обласних і міських організацій і відповідальних працівників»

Совершенно секретно

Приложение к протоколу №2 §7
заседания бюро Ровенского обкома КП(б)У
от 11.V.1940 г.

Постановление
бюро Ровенского обкома КП(б)У от 11.V.1940 года

«О состоянии и размещении областных и
городских организаций и ответработников»

Бюро обкома КП(б)У констатирует, что в г. Ровно вкрайне напряженное состояние в обеспечении квартирами ответственных работников, присылаемых на работу в Ровенскую область.

В жилотделе на 11.V. имеется 383 поданных заявлений, которые необходимо удовлетворить в ближайшее время, вместе с тем, жилищный фонд совершенно отсутствует.

Одновременно бюро обкома отмечает ряд грубых нарушений в распределении жилищного фонда со стороны отдельных ответственных работников, присланных на работу в нашу область, особенно нарушения жилищного фонда наблюдается со стороны работников милиции, которые используют свое служебное положение, а также ряд других товарищей.

Работник облмилиции т. Боргуленко занял самовольно квартиру по ул. К.Маркса, №134, работник облмилиции Суков занял квартиру по ул. Белинского, 43, работник облмилиции Ухов самовольно занял квартиру по ул. 17 вересня, №58.

За последнее время имеется свыше 10 случаев самовольного занятия квартир в национализированных домах, заранее зная о выселении домовладельца согласно II ст. существующего закона.

Работниками облотдела милиции т.т. Райцером и Кубарским самовольно заняты две квартиры. Одновременно, имеются весьма грубые нарушения со стороны т. Горбачева, работника радиокомитета, Мельника – работника заготскота, Продайвода – работника ОблНКВД, которые заняли самовольно квартиры со срывом печати, положенной жилотделом. По ул. «Переца», №89 работником КЕЧа тов. Матвиенко занята самовольно квартира, причем он расширил свою площадь за счет связи с дочерью бывшего крупного капиталиста, владельца кинотеатра и др. домами.

Наряду с этим, работником облюстиции членом ВКП(б) т. Блих по ул. Замковой, №7, двухэтажный дом крупного купца Ливака взят лично в аренду, имея в данном доме 4 комнаты, несмотря на то, что сам проживает по ул. Сталина, №100. За эксплоатацию имеющихся 7 квартир, а также учреждения получает квартплату, направляя таковую хозяину, согласно заключенного с ним договора.

Аналогичные факты грубого нарушения жилищного фонда имеются и другие.

Бюро обкома КП(б)У постановляет:

1. Предложить горсовету все дома, владельцы которых подлежат выселению, взять немедленно на учет, распределив их согласно поданных заявлений, обеспечив в первую очередь квартирами ответственных работников, присланных ЦК КП(б)У.

2. Обязать горсовет т. Белецкого, горпрокурора т. Гусева в течении 3-х дней проверить все факты незаконного занятия квартир без ордеров, сорвав наложенную печать горжилотделом, материалы на нарушителей передать суду.

3. Предложить т. Горбенко и секретарю парторганизации облмилиции привлечь к партийной и судебной ответственности лиц, использовующих свое служебное положение с целью занятия квартир в национализированных и частных домах.

4. Предложить секретарям парторганизаций и руководителям организаций КЕЧа, радиокомитета, «заготскот», облпрокуратура, НКВД и редакции «Червоный прапор» немедленно обсудить на партийных собраниях грубое нарушение закона о жилищном фонде со стороны вышеуказанных товарищей, привлекая виновных к партийной и служебной ответственности.

5. Предупредить т. Борошнева за безответственность в системе выдачи ордеров дважды на одну и ту же квартиру.

6. В целях обеспечения квартирами работников, присылаемых на работу в Ровенскую область, обязать облисполком т. Щербака, горсовет т. Белецкого:

а) Взять на учет все недостроенные дома по г. Ровно, распределив их по организациям, для того, чтобы последние достроили таковые для своих нужд.

б) Предложить горсовету, на основании постановления Совнаркома от 28.X.1937 г. «О ликвидации жилкопов и организации жилищных управлений», уплотнить лиц и организации, которых жилплощадь превышает установленный Совнаркомом жилищный максимум.

в) Поставить вопрос перед командованием воинских частей гарнизона о проведении уплотнения среди военнослужащих, проживающих в г. Ровно, на основании существующего законоположения, распределив лишнюю жилплощадь среди военнослужащих.

г) Обязать руководителей предприятий и учреждений поставить вопрос перед своими Наркоматами об ассигновании средств на строительство домов для размещения учреждений и работников своей системы.

д) Обязать облпрокуратуру и облмилицию систематически пресекать всякое нарушение и незаконные действия со стороны организаций и отдельных лиц, привлекая виновных к ответственности.

е) В целях выявления недостроенных домов и проведения уплотнения организаций и отдельных лиц, образовать комиссию в составе 6 человек ниже следующих товарищей:

1. Кулик, работник планового отдела облисполкома
2. Пономарев, горсовет
3. Борошнев, жилотдел
4. Ковалев, горком КП(б)У
5. Пампура, горкомхоз
6. Мищенко, облкомхоз
7. Церклевич, горсовет
7. Утвердить председателем комиссии – зам.пред.горсовета т. Церклевича.

Поручить комиссии представить намеченные мероприятия к 25.V.40 г.[1]

Секретарь обкома КП(б)У (Бегма)

Верно: Зав. Партархивом Ровенского обкома КП Украины т. Михайлюта.

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.5, арк.28,29.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Порушення в розподілі житлового фонду з боку відповідальних працівників, присланих на роботу в Рівненську область, про які йдеться у постанові бюро обкому КП(б)У від 11 травня 1940 р., були спровоковані попередніми рішеннями того ж бюро. Так, у рішенні від 27 грудня 1939 р. відмічався «вкрай незадовільний» стан з наданням квартир для «керівних робітників обласних і міських організацій та УГБ НКВС», як також, зокрема, ухвалювалось: «Зобов'язати голову Ровенської міськради т. Білецького: а) До 15.I.1940 року забезпечити жилплощею відповідальних робітників обласних та міських організацій. б) Надати до 25.I.1940 року квартири для 50 робітників облуправління НКВС. в) Виділити до 10.I.1940 року приміщення для обласних та міських організацій, які їх ще не мають, а також звільнити всі приміщення, які відведені під організації та установи, від приватних осіб, забезпечив їх відповідними квартирами. г) Негайно приступити до закінчення будівництва недобудованих будинків по місту, а також організувати ремонт націоналізованих приміщень» *(ДАРО, ф.400, оп.1, спр.1, арк.17).*

№13

1940, травня 21. – План розміщення в Рівненській області біженців, які опинились у стокілометровій прикордонній зоні

План

розміщення біженців у Ровенській області

№				

План
розміщення біженців внутрі області з р-в,
що входять у стокілометрову зону

№			

Разом 650

Секретар обкому КП(б)У (Бегма)
Згідно:
Зав. партархівом Ровенського
обкому КП України *підпис* Михайлюта

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.5, арк.57.
Копія, машинопис.

№14
1940, травня 21. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про лист виконуючого обов'язки помічника обласного прокурора Сергєєва на ім'я товариша Сталіна»

Совершенно секретно

Приложение к протоколу №4 §12 заседания
бюро Ровенского обкома КП(б)У от 21.V.40 г.

Постановление
бюро Ровенского обкома КП(б)У от 21.V.40 года

«О письме исполняющего обязанности пом[ощника]
облпрокурора Сергеева на имя товарища
Сталіна»

Бюро обкома КП(б)У считает, что письмо исполняющего обязанности пом. облпрокурора Сергеева на имя товарища Сталина по своему содержанию является антисоветским и клеветническим, обвиняющим всю партийную организацию области. Написав в своем письме... «Казалось бы, что с освобождением западной Украины, сюда для работ и должны были быть направлены лучшие силы страны, кристалически-честные и непоколебимые большевики, а получилось наоборот. В большинстве сюда попали большие и малые проходимцы (от которых постарались избавиться на Родине)».

Сергеев, работая специально по вопросу жалоб в облпрокуратуре, использовав свое служебное положение, подобрал ряд фактов, имевших действительно

место, нарушения ревзаконности, на которые уже областные или местные партийные и советские органы реагировали и приняли меры, став на путь явной злобной антисоветской клеветы на партийные, советские органы, прокуратуру, НКВД и в целом на всю партийную организацию, называя всех проходимцами-ворами.

В действительности, в области имели и имеют место случаи нарушения отдельными работниками ревзаконности, на которые приняты и принимаются соответствующие меры, так, например, за бывшим пред[седателем] горсоветом г. Ровно Фокша были случаи неправильной покупки вещей, грубость к населению и т.д., о чем пишет в своем письме и Сергеев, но за эти факты Фокша еще 11.IV.40 г. горкомом КП(б)У с работы снят и наложено партийное взыскание.

Были случаи незаконной национализации помещений и описи имущества в Острогском районе в период временных управлений и первые дни организации района, которые своевременно обкомом и облисполкомом были исправлены.

В период выселения осадников в отдельных районах (Клеванский и др.) имели место факты незаконной продажи конфискованных вещей осадников по заниженным ценам, на что обком КП(б)У специально в директиве секретарям райкомов 7.III.40 г. предложено немедленно устранить указанные недостатки.

Бюро обкома КП(б)У постановляет:

1. За антисоветское клеветническое заявление на партийную организацию и органы советской власти исполняющего обязанности пом[ощника] облпрокурора Сергеева привлечь к судебной ответственности.

2. Секретарю Клеванского РК КП(б)У т. Кугий за невыполнение указаний обкома КП(б)У, допустившего неправильное распределение национализированного имущества осадников и продажи по заниженным ценам, указать. Предложить Клеванскому РК КП(б)У в пятидневный срок исправить допущенные ошибки в этом вопросе.

3. Принять к сведению заявление т. Кифоренко о том, что Степанский и Костопольский РК КП(б)У приняли меры к возвращению неправильно розданного временными управлениями имущества, принадлежащего курорту «Солоне болото». Обязать секретаря Степанского РК КП(б)У тов. Березуй, Костопольского РК КП(б)У т. Сушко до 1.VI.40 г. доложить об этом обкому КП(б)У.

4. Предложить Острогскому райкому КП(б)У и райисполкому проверить правильность национализации помещений и имущества, исправив допущенные в этом вопросе недостатки, доложив до 1.VI.40 г. результаты обкому КП(б)У.

5. Обязать облпрокуратуру т. Нестеренко, райкомы КП(б)У и райисполкомы строго следить за недопущением случаев нарушения ревзаконности, привлекая виновных к строжайшей ответственности.

Секретарь обкома КП(б)У (Бегма)
Верно:
Зав. партархивом Ровенского
обкома КП Украины *підпис* Михайлюта

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.5, арк.66,67.
Копія, машинопис.

№15

1940, червня 1. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про залишення спеціалістів з числа біженців у м. Рівному

Сов. секретно

Протокол №5

засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 1.VI.1940 р.

[...]

31. Ходатайство військового госпиталю про дозволення залишити спеціалістів-біженців в м. Ровно.

Піддержати прохання військового госпиталю про залишення в м. Ровно лікаря Родал Бруно Германовича, 1910 р. народження, лікаря Спіро Бернард Сауловича, 1892 р. народження, рентгенотехніка Шмулевича Філіція Бимановича, 1912 року народження, лікаря Вайсбрум Давида Моеровича, 1894 року народження, лікаря Вибергай Станіслава Германовича, 1892 року народження, медсестру Мароко Таубу Мойсеївну, 1916 року народження, лікаря Баум Юлия Абрамовича, 1897 року народження, лікаря Марголіс Ігната Ізрайлевича, 1898 року народження, лікаря Розенцвайг Якова Гедалевича, 1914 року народження.

Просити ЦК КП(б)У і РНК УРСР затвердити.

32. Ходатайство облздороввідділу про дозволення залишити спеціалістів біженців в м. Ровно.

Піддержати прохання облздороввідділу про залишення в м. Ровно лікаря хірурга Любельського Маврікія Сауловича, 1872 року народження, лікаря Пільц Адольфа Хілевича, 1900 року народження, хімлаборанта Вольф Леона Гейриховича, 1909 року народження, лікаря Ратінова Абрама Истровича, 1895 року народження, лаборанта Орліцьку Стефанію Т. Мавр., 1903 р. народження, медсестру Лякс Марію Пінхусовну, 1917 року народження, лаборанта Олівер Пауліну Гершовну, 1914 року народж., лікаря Когана Якова Львовича, 1907 року народження, лікаря Кон Самуіла Шулімовича, 1855 року народження, зав. планового відділу т. Журавицького Ісаака Шамовича, 1915 року народження, лікаря Райбеньях Герша Веняміновича, 1911 року народження, лікаря Файнштейн Людвика Беняміновича, 1900 року народження, лікаря Ароновича Райхмана Ісаковича, 1910 року народження, лікаря Зундилевич Анну Мироновну, 1900 року народження, лікаря Йохвед Беняміна Ільїна, 1898 року народження, лікаря Каплан Іосифа Беняміновича, 1876 року народження, лікаря Когана Давида Мойсейовича, 1888 року народження, лікаря Гофенберг Іосифа Пункусовича, 1911 року народження, завхоза Тарасюк Антона Павловича, 1895 р. народження.

Просити ЦК КП(б)У і РНК УРСР затвердити.

33. Ходатайство облпрофради про дозволення залишити спеціалістів біженців в м. Ровно.

Піддержати прохання облпрофради про залишення в м. Ровно голови профспілки Пунда Антона Семеновича, 1910 року народження.

Просити ЦК КП(б)У і РНК УРСР затвердити.

34. Ходатайство облземвідділу про дозволення залишити спеціалістів біженців в м. Ровно.

Піддержати прохання облземвідділу про залишення в м. Ровно зоотехніка Цукермана Герш Киселевич, 1917 року народження, економіста Цукерман Естера Киселеву, 1907 року народження.

Просити ЦК КП(б)У і РНК УРСР затвердити.

35. Ходатайство облпромбудматеріалів про дозволення залишити спеціалістів біженців в м. Ровно.

Піддержати прохання облпромбудматеріалів про залишення в м. Ровно бухгалтера Мендельсон Беньяміна Яковлев, 1909 року народження, інженера Гельб Фіодора Соломоновича, 1904 року народження.

Просити ЦК КП(б)У і РНК УРСР затвердити.

36. Ходатайство санчастини будівництва НКВС про дозволення залишити спеціалістів біженців в м. Ровно.

Піддержати прохання санчастини будівництва НКВС про залишення в м. Ровно зубного лікаря Бабад Давида Пинкусовича, 1891 року народження.

Просити ЦК КП(б)У і РНК УРСР затвердити.

37. Ходатайство редакції «Червоний прапор» про дозволення залишити спеціалістів біженців в м. Ровно.

Піддержати прохання редакції «Червоний прапор» про залишення в м. Ровно автомеханіка Кушер Рубина Зейликовича.

Просити ЦК КП(б)У і РНК УРСР затвердити.

38. Ходатайство «Рибзбуту» про дозволення залишити спеціалістів біженців в м. Ровно.

Піддержати прохання «Рибзбуту» про залишення в м. Ровно зав. плановим відділом Ейзенберг Хаїма Давидовича, 1891 року народження.

Просити ЦК КП(б)У і РНК УРСР затвердити.[1]

[...]

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.5, арк.87-89.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] 2 березня 1940 р. політбюро ЦК ВКП(б) прийняло рішення №П13/114, що передбачало вислання із Західної України у віддалені райони СРСР трьох категорій населення: сімей репресованих, повій та біженців. За вказівкою НКВС СРСР, операцію з вислання біженців провели 29 червня 1940 р. Зокрема, з території Рівненської області було вислано 0,8 тис. сімей, 2 тис. осіб (всього з західного регіону України вислано 24,7 тис. сімей, 57,8 тис. осіб). За дозволом політичного керівництва СРСР, обласні комітети КП(б)У та управління НКВС УРСР склали списки біженців, яких не рекомендували висилати. До цих списків включили насамперед представників інтелігенції – вчених, лікарів, студентів та ін. Усім цим особам дозволялося видавати радянські паспорти загального зразка, без обмежувального 11 пункту *(див.: Токарський В. Виселення біженців із західних областей України: червень 1940 р. – С.133,134).*

№16

1940, липня 5. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У щодо порушення добровільності при проведенні підписки на державну позику

Протокол №8

засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 5.VII.1940 року

[...]

34. Про порушення добровільності в проведенні підписки на позику. (доповідач] тов. Пономаренко).

т.т. Усенко, Щербак, Міщенко, Бегма.

Відмітити, що член ВКП(б) тов. Гудаков В.А.,[1] працюючи уповноваженим по заготівлі будівельного матеріалу від Янівського міськкомунгоспу в Рафалівському районі, був надісланий РК КП(б)У в село Острів для проведення масово-роз'яснюючої роботи та організації підписки на позику серед населення, замість проведення роз'яснюючої роботи склав списки селян з відміткою, на скільки повинен підписатись кожний селянин, і, затискуючи добровільність, доводив суму підписки, а при відмові загрожував арештом та відправкою туди «де знаходяться білі ведмеді», чим самим порушив закон Радянської влади про добровільну підписку на позику, дав можливість проведення антирадянської роботи з боку класово-ворожих елементів.

Під час проведення підписки тов. Гудаков поводив себе не витримано. Перебуваючи в селі – вкупі з головою сільради пиячив.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. Рішення Рафалівського РК КП(б)У про антипартійний вчинок Гудакова, який заслуговує виключення з партії, підтвердити та надіслати в первинну парторганізацію УІТ колонії СРСР, де Гудаков знаходиться на партійному обліку.

2. Прийняти до відому повідомлення тов. Пономаренко про проведення загальних зборів в с. Острів та роз'яснення припущених порушень радянських законів – про організацію проведення добровільної підписки на позику.

3. Зобов'язати облпрокурора тов. Нестеренко негайно дослідувати справу про Гудакова і притягти до судової відповідальності.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.6, арк.10.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] В документі зустрічаються також інші варіанти написання цього прізвища: «Гудков» і «Гулаков».

№17
1940, липня 5. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про антипартійний виступ на зборах партійно-комсомольського активу члена партії т. Авдєєва М.Л.»

Сов. секретно

Приложение к протоколу №8 заседания бюро Ровенского обкома КП(б)У от 5.VII.1940 года

Постановление
бюро Ровенского обкома КП(б)У от 5.VII.1940 года

Об антипартийном выступлении на собрании партийно-комсомольского актива, члена партии т. Авдеев М.Л.

При обсуждении итогов выборов в Верховный Совет СССР и УССР на собрании партийно-комсомольского актива 26.III.40 г. в Рафаловском районе член

партии, нарсудья тов. Авдеев, отвечая на реплики коммунистов, вместо обдуманных ответов допустил ряд неправильных формулировок, выразившиеся в следующем:

«Бедняцко-середняцкое население темное и за блок коммунистов и беспартийных голосовало несознательно. Ксендзы, попы бывшие польские учителя, являлись в своем большинстве офицерами, кулачество, это народ грамотный, и за блок коммунистов и беспартийных, не заходя в кабину, голосовали сознательно. Одновременно Авдеев говорил: «Что сейчас кулаки взяли под свое влияние народ и что они сейчас являются основной силой».

Бюро Рафаловского РК КП(б)У политического анализа на непартийное выступление не дало, а в своем решении признало, что выступление Авдеева было неграмотным, сам Авдеев политически малограмотный и его выступление является ошибочным.

Бюро обкома КП(б)У постановляет:

1. Решение Рафаловского райкома КП(б)У от 3.VI.40 года отменить как неправильное. Авдееву – признавшему свои ошибки, что он, отвечая на реплики, допустил антипартийные высказывания – объявить выговор с занесением в личную карточку.

2. Указать Рафаловскому райкому КП(б)У на неправильное реагирование и не принятия соответствующих мер по отношению антипартийного выступления тов. Авдеева.

3. Обязать РК КП(б)У заслушать вопрос о постановке партийной пропаганды в районе, наметив практические мероприятия по улучшению работы над повышением идейно-политического уровня коммунистов.

Секретарь обкома КП(б)У (Бегма)
Верно:
Зав. партархивом Ровенского обкома *підпис* Михайлюта
КП Украины

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.6, арк.22.
Копія, машинопис.

№18

1940, липня 11. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У щодо апеляції працівника УНКВС О.Давиденка

Цілком таємно

Протокол №9

засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 11 липня 1940 року

[...]

33. Апеляція тов. Давиденко О.М. (допов. т. Чігольський).
т.т. Давиденко, Усенко, Бегма.

Давиденко Олексій Мусійович, рік народження 1912 року, українець, службовець, член ВКП(б) з 1939 року, партквиток №2339773, працює в облуправлінні НКВС м. Ровно.

Постановою Ровенського обкому КП(б)У від 30.III.1940 р. Давиденко О.М. оголошено сувору догану за порушення революційної законності, що виявилось в проведенні незаконних обшуків, арештів та привласнення майна з боку Давиденка.

Постановою Деражнянського райкому КП(б)У від 10.VI.1940 року піднято клопотання перед обкомом ВКП(б) про зняття суворої догани з Давиденко, оголошеної йому Ровенським обкомом КП(б)У в 1940 році.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

Апеляцію Давиденко О.М. про зняття суворої догани відхилити.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.6, арк.46.
Оригінал, машинопис.

№19

1940, липня 11. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про залишення спеціалістів з числа біженців у м. Рівному

Цілком таємно

Протокол №9

засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 11 липня 1940 року

[...]

42. Клопотання УРКМ[1] про дозволення залишити спеціаліста біженця в м. Ровно.

Піддержати клопотання УРКМ про залишення в м. Ровно зав. гар. – Айзенштат Лева Михайловича, 1913 року народження.

Просити ЦК КП(б)У затвердити.

43. Клопотання будівельних шляхів №1 про дозволення залишити спеціалістів-біженців в м. Ровно.

Піддержати клопотання будівельних шляхів №1 про залишення в м. Ровно:

1. Клинсона Герша Яковлевна, 1906 року народження, механіка.
2. Майзель Юлій Георгія Мойсеєвича, 1908 року народження – інженер.

Просити ЦК КП(б)У затвердити.

44. Клопотання тресту облкінофікації про дозволення залишити в м. Ровно біженців-спеціалістів.

Піддержати клопотання тресту облкінофікації про дозволення залишити в м. Ровно біженців-спеціалістів:

1. Дудек Боруха Мордковича, 1904 року народження, бухгалтер.
2. Сахаровича Генріха Мейєровича, 1909 року народження, інженер.

Просити ЦК КП(б)У затвердити.

45. Клопотання тресту автотранспорту про дозволення залишити в м. Ровно спеціалістів-біженців.

Піддержати клопотання тресту автотранспорт про дозволення залишити в м. Ровно біженців-спеціалістів:

1. Кляймана Мошек-Іцек Нухимовича, 1911 року народження, диспетчер.
2. Кенгштейна Іцек Меєровича, 1909 року народження, шофер.

Просити ЦК КП(б)У затвердити.

46. Клопотання редакції газети «Червоний прапор» про дозволення залишити спеціалістів-біженців в м. Ровно.

Піддержати клопотання редакції газети «Червоний прапор» про дозволення залишити спеціалістів-біженців в м. Ровно.

1. Гольдшейн Сару Яковлевну, 1908[2] року народження – печатниця.
2. Ерліхмана Вольфа Шлемовича, 1911 року народження, наборщик.
3. Куркевича Юлія Юліановича, 1911 року народження, наборщик.

Просити ЦК КП(б)У затвердити.

47. Клопотання міськВНО про дозволення залишити спеціалістів-біженців в м. Ровно.

Піддержати клопотання міськВНО про залишення в м. Ровно біженців спеціалістів:

1. Галемона Переца Мойсеєвича, 1896 року народження – вчитель.
2. Співак Лею Фішлевну, 1904 року народження, вчителька.
3. Співак Етлю Фішлевну, 1902 року народження, вчителька.
4. Лукашевич Валентину Євгенівну 1904 року народження.
5. Ромер Меєра Якубовича, 1903 року народження, вчитель.
6. Кайзман Марію Давидовну, 1905 року народження, вчителька.
7. Меліковського Яківа Мероновича, 1898 року народження, директор школи.

48. Клопотання облздороввідділу[3] про дозволення залишити в м. Ровно біженців-спеціалістів.

Піддержати клопотання облздороввідділу про залишення в м. Ровно біженців спеціалістів:

1.Окновського Исель Овсійовича, 1906 року народження, лікар.
2. Рейхмана Мечислава Оскаровича, 1894 року народження, лікар.
3. Кирічанського Мойсея Меєровича, 1906 року народження, лікар.
4. Мінця Тадеуша Абрамовича, 1915 року народження, зубний лікар.
5. Гітес Лазера Боруховича, 1912 року народження, лікар.
6. Мисіс-Пінес Анюта Борисовна, 1909 року народження, зубний лікар.
7. Тоб Нікодима Самуїловича, 1899 р. народж., лікар.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.6, арк.50,51.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Управління робітничо-селянської міліції.
[2] В оригіналі: 198 року.
[3] В оригіналі: облдорвідділу.

№20

1940, липня 22. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про виконання Статуту сільськогосподарської артілі в Олександрійському і Козинському районах

Цілком таємно

Протокол №10

засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 22.VII.40 р.

[...]

11. Про виконання Статуту с-г артілі в Олександрійському, Козинському районах (доп. т. Ричко).

т.т. Чередниченко, Тертичний, Бегма.

Бюро обкому КП(б)У відмічає, що Олександрійський райком КП(б)У – секретар т. Ричко, голова РВКа т. Парафінов, недостатньо здійснюють керівництво колгоспами свого району в справі організаційного укріплення колгоспів, внаслідок чого Статут с-г артілі в колгоспах не виконується.

В колгоспах імені 1-го травня, село Кустинь та колгосп «Більшовик», село Забороль, усуспільнення майна колгоспників проведено без належного обліку, відсутня оцінка та відрахування в неподільні і пайові капітали, вступні внески колгоспу не сплачені. Облік трудоднів в занедбаному стані, списки трудоднів не вивішуються, трудових книжок у колгоспників немає. Облік цінностей колгоспу відсутній, рахівним апаратом колгоспи не забезпечені, книжок-форм колгоспного обліку немає.

Перевіркою ревізійними комісіями господарсько-фінансової діяльності правління з часу організації колгоспів не проведено, труддисципліна в колгоспах слаба, є випадки невиходу колгоспників на роботу, а правління колгоспу імені 1-ше Травня стало на шлях наймання робочої сили.

В колгоспі імені Сталіна Демидівського району грошові вклади видані колгоспникам не по трудоднях, а скільки кому потрібно, в колгоспі імені Будьонного Козинського району огороди виділили всім колгоспникам по 0,5 га, списків кому роздано нема. В колгоспі імені Кірова роздано колгоспникам землі під огороди 14 га без постанови правління і загальних зборів.

Також є порушення Статуту с-г артілі з боку самих районних організацій і їх керівників. РК КП(б)У Мізоцького району в своєму рішенні від 6.V.1940 року писав: «Предложить председателю РИКа тов. Репуну и зав. РЗО[1] тов. Кручинскому подобрать в ближайшие дни кандидатуру более работоспособную на председателя колхоза и утвердить на президиуме РИКа». В той час, коли голову колгоспу обирають загальні збори.

Голова РВКа Козинського району тов. Лісовий проводив об'єднане засідання правління колгоспу і ревкомісії по питаннях зняття голови колгоспу.

Статут с-г артілі майже в усіх колгоспах на президіях не затверджено та списків і протоколів коло Статутів в колгоспах нема.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. Попередити секретарів райкомів КП(б)У, голів РВКа Олександрійського, Демидівського, Козинського районів за допущення порушень Статуту с-г артілі в колгоспах, одноразово зобов'язати всіх секретарів РК КП(б)У, голів РВКа негайно виправити всі порушення Статуту с-г артілі, а також надавати всебічну допомогу колгоспам в їх організаційно-господарському зміцненню.

2. Зобов'язати облЗВ, РЗВ[1] не пізніше 1.VIII.1940 р. забезпечити всі колгоспи формами колгоспного обліку, трудовими книжками для колгоспників, налагодити облік цінностей в колгоспах.

3. Прийняти до відому заяву секретяря РК КП(б)У тов. Бондаренко, що Мізоцьким РК КП(б)У рішення, яке порушує Статут с-г артілі, відмінено.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.6, арк.76,77.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Районний земельний відділ.

№21
1940, вересня 2. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про антипартійну поведінку начальника Клесівського райвідділу НКВС Д.Заріцького

Протокол №15
засідання бюро обкому КП(б)У від 2.IX.1940 року

[...]

11. Про начальника Клесовського райвіділення УНКВС тов. Заріцького (доп. т. Брагинський).

Тов.тов. Заріцький, Сонін, Амоськин, Поздняков, Пономаренко, Бегма.

Начальник Клесовського райвідділення УНКВС т. Заріцький Д.І. допустив в своїй поведінці ряд антипартійних та неетичних вчинків: не виселив осадника Лясковського тому, що був зв'язаний з його дочкою, живе на квартирі політбандита Глущенко, який утік з СРСР і находиться в зв'язку з його дочкою; декілька раз бував на квартирі у жінки конфендента[1] Садовського, який утік з приходом Червоної Армії, мав інтимний зв'язок з підлеглою йому співробітницею ЗАГСу навіть в робочий час.

Сприяв секретарю райкому КП(б)У т. Соніну в привласненні майна висланих осадників, яке було повернено лише після втручання райпрокурора, та допустив безконтрольність в обліку держфондмайна.

Зовсім недостатньо керував роботою райвідділення УНКВС, яке має ряд серйозних недоліків, і що в значній мірі пояснюється неетичною та непартійною поведінкою тов. Заріцького.

Клесовський райком КП(б)У знав про поведінку та вчинки тов. Заріцького, але відповідних заходів не вжив.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. За зв'язок з класово-ворожим елементом, за побутовий розклад та зовсім недостатнє керівництво роботою райвідділення тов. Заріцькому оголосити сувору догану з попередженням та занесенням в особисту справу.

Зняти т. Заріцького з роботи начальника Клесовського райвідділення УНКВС та вважати неможливим використання його надалі на керівній оперативній роботі в органах НКВС.

Просити ЦК КП(б)У затвердити.
[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.7, арк.49,50.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] З польської, освідомлювач, інформатор.

№22
1940, вересня 2. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про відшукання жилплощі для розміщення командно-політичного складу міста Рівного»

Совершенно секретно
Приложение к протоколу №14
заседания бюро Ровенского обкома
КП(б)У от 2.IX.1940 года

Постановление
бюро обкома КП(б)У от 2-го сентября 1940 года

«Об изыскании жилплощади для размещения
командно-политического состава г. Ровно»

Учитывая приближение зимы и наличие большого количества без квартир прибывшего командно-политического состава РККА и ответственных работников областных и городских организаций, прибывших из восточных областей, требуется 300 квартир, и учитывая отсутствие жилищной площади по линии жилотдела горсовета,

бюро обкома КП(б)У постановляет:

1. План мероприятий по изысканию жилищной площади, представленный горкомом КП(б)У и горсоветом утвердить (Прилагается).
2. Обязать горком КП(б)У и горсовет провести массово-разъяснительную работу среды частных домовладельцев о передаче излишней площади под квартиры, изыскав по этой линии до 20.IX.40 г. не меньше 150 квартир, с учетом уже 70 выданных.
3. Предложить горсовету и облмилиции до 15.IX.40 г. освободить 50 квартир, занимаемых бывшими домовладельцами в национализированных домах и лицами, получившими паспорта по 2 статье.[1]
4. Отмечая занятие обширной жилплощади рядом прибывших в первое время работников из восточных областей и не рациональное ее использование, обязать горком КП(б)У и горсовет провести изъятие излишней жилплощади, оставив для каждой семьи в зависимости от ее состава, но не больше 2-х комнат, освободив этим самым до 20.IX.1940 года 80 квартир.
5. Обязать облисполком и горсовет до 15.IX.40 г. провести уплотнение областных и городских организаций, передав занимаемую ими излишнюю жилплощадь в количестве 15 квартир в распоряжение горсовета для выдачи командно-политическому составу.

6. Предложить облисполкому на протяжении 5 дней обеспечить перевод из гор. Ровно в г. Здолбуново и другие места области областных организаций, указанных в решении облисполкома от 13.VI.40 г. №301,[2] пересмотрев ряд еще организаций на предмет их перемещения.

7. Учитывая наличие большого жилищного фонда, занимаемого спецстроительством НКВД №1, которое свои работы постепенно сворачивает, обязать начальника спецстроительства тов. Федюкова провести уплотнение занимаемой жилплощади организациями, рабочими и служащими спецстроительства и до 15.IX.40 г. освободить 50 квартир.

Одновременно обязать тов. Федюкова все освобождаемые квартиры полностью передавать в ведение жилотдела горсовета.

8. Принять к сведению заявление начальника гарнизона тов. Артеменко, что один корпус ЛТБ 36 уже передан в ведение гарнизона для других частей. Одновременно командованию гарнизона проверить рациональное использование квартир военного городка, переданных домов в ведение КЕЧ и квартир, занимаемых военнослужащими в городе, с целью уплотнения жилплощади, согласно существующего законоположения, разместив в имеющемся фонде не менее 50 квартир командно-политического состава.

9. Предложить начальнику облотдела НКВД т. Крутову до 20.IX.40 года освободить помещение, занимаемое облотделом, под горком КП(б)У, а помещение горкома КП(б)У из 18 комнат передать в распоряжение военведа.[3]

10. Состав комиссии по реализации всех намеченных мероприятий утвердить. (Список прилагается). Председателем комиссии утвердить тов. Федорова.

11. Обязать облпрокурора т. Нестеренко, горпрокурора тов. Ефремова оказать необходимую помощь в реализации намеченных мероприятий по размещению командно-политического состава.

12. Обязать облмилицию тов. Горбенко, облпрокурора тов. Нестеренко принимать строгие меры к лицам, самовольно занимающим квартиры.

13. Поручить секретарю обкома КП(б)У т. Чучукало систематически контролировать выполнение настоящего решения и намеченных мероприятий, доложив о результатах бюро обкома КП(б)У 21.IX.1940 года.

Секретарь обкома КП(б)У *підпис* (Бегма)
Верно:
Зав. партархивом Ровенского обкома КП Украины Михайлюта

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.7, арк.35,36.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Ті, хто отримав паспорти по 2 статті.

[2] Рішення облвиконкому від 13.06.40 р. №301 про переведення обласних установ у Здолбунів та ін. місця.

[3] Військове відомство.

№23
1940, вересня 2. – Спільна постанова Рівненського облвиконкому і бюро обкому КП(б)У «Про хід будівництва дороги НКВС №1»

Сов. секретно

Приложение к протоколу №14 §26-оп
заседания бюро Ровенского обкома КП(б)У
от 2.IX.40 года

Постановление.
Ровенского облисполкома и бюро обкома КП(б)У от 29.VIII.40 г.

О ходе строительства дороги НКВД №1

1. Учитывая исключительно важное значение окончания строительства шоссейной дороги к годовщине Освобождения западной Украины (17 сентября 1940 года), в соответствии с решением ЦК КП(б)У от 26 августа 1940 года о форсировании дорожностроительных работ, обязать секретарей районных партийных комитетов и председателей райисполкомов обеспечить мобилизацию подвод, населения районов, прилегающих к трассе:

- по Ровенскому району выслать	400 подвод
- по Александрийскому району выслать	400 подвод
- по Гощанскому району выслать	350 подвод
- по Межиричскому району выслать	500 подвод
- по Корецкому району выслать	450 подвод
- по Клесовскому району выслать	50 подвод
- по Дубенскому району выслать	100 подвод
- по Вербскому району выслать	300 подвод
- по Козинскому району выслать	200 подвод
- по Красноармейскому району выслать	300 подвод

2. Обязать секретарей районных партийных комитетов и председателей райисполкомов сообщать в обком КП(б)У и облисполком 5-го, 10-го, 15-го сентября о ходе выполнения настоящего решения.

3. Обязать начальника управления строительства т. Федюкова обеспечить нормальную работу прибывающих подвод и регулярно сообщать в обком КП(б)У о количестве работающих подвод по каждому району в отдельности.

Секретарь обкома КП(б)У *підпис* (Бегма)
Верно:
Зав. партархивом Ровенского обкома КП Украины Михайлюта

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.7, арк.37.
Копія, машинопис.

№24

1940, вересня 21. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У щодо роз'яснення селянам закону про хлібопоставки уповноваженим наркомату заготівель УРСР Таргоніним

Протокол №18

засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 21.IX.1940 р.

[...]

19. Про неправильне роз'яснення закону про хлібопоставки уповнаркомзагом Здолбунівського району тов. Таргоніним.

(доп. тов. Дегтяренко).

т.т. Калашніков, Бегма.

Бюро обкому КП(б)У відмічає, що представник РПК, уповнаркомзаг т. Таргонін, проводячи збори по виконанню хлібопоставок в с. Тайруках[1] Здолбунівського району, допустив неправильне роз'яснення селянам закону про хлібопоставки, одноразово відповідаючи на запитання про розбазарювання державного хліба, привів рішення уряду від 7 серпня 1932 року. Недостатньо роз'яснив селянам цей закон, заявив, що за розбазарювання хліба судимо на 25 років і розстрілюємо. В наслідок чого контрреволюційний елемент використав це та розповсюджував чутки про те, що за нездачу хліба державі розстрілюють, або судять на 25 років.

Рішенням Здолбунівського РК КП(б)У від 9.IX.1940 р. Таргоніну поставлено на вид.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. Рішення Здолбунівського РК КП(б)У від 9.IX.40 р. відмінити. Уповноваженому комітету заготовок тов. Таргоніну за неправильне роз'яснення селянам закону Уряду від 7.08.1932 р. оголосити догану.

2. Прийняти до відому заяву секретаря РК КП(б)У тов. Калашнікова, що серед селян с. Тайкури проведена роз'яснююча робота по питанню виконань державних зобов'язань по хлібопоставкам.

3. Доручити Здолбунівському РК КП(б)У обговорити це рішення бюро обкому КП(б)У на зборах первинних парторганізацій.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.7, арк.105.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Тайкурах.

№25

1940, жовтня 1. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У щодо виконання партійних рішень Рафалівським РК КП(б)У

Протокол №19
засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 1.X.1940 р.

[...]

10. Про стан виконання рішень звітно-виборчих райпартзборів та виконання своїх власних рішень Рафаловським РК КП(б)У.

(доп. тов. Простаков).

т.т. Виграненко, Принцевський, Давіденко, Манойло, Пономаренко, Сич, Чучукало, Міщенко, Бегма.

Відмітити, що рішення звітно-виборчих райпартзборів Рафаловським КП(б)У виконується незадовільно.

Питанням пропаганди і агітації РК КП(б)У майже не займався, ідейний ріст комуністів пущений на самоплив. З загальної кількості 51 чоловік комуністів закінчили вивчення «Короткого курсу історії ВКП(б)» лише 2 чоловіка, 4 чоловіка вивчають VIII главу, а остання кількість – 45 чоловік – вивчають I-VII глави. Допомога вивчаючим «Короткий курс історії ВКП(б)» не організована.

В районі налічується 325 агітаторів, але більшість з них не працює, семінари з агітаторами не провадяться.

Недостатнє керівництво та допомога первинним парторганізаціям, в наслідок з 5 первинних парторганізацій 3 працюють незадовільно.

В справі керівництва сільським господарством і заготорганізаціями РК КП(б)У не лише не виконав рішення звітно-виборчих партзборів, а навпаки допустив цілий ряд грубих помилок.

При організації колгоспу в с. Поліци припущено порушення статуту с-г артілі, замість індивідуального прийому, колгосп організували по списку бажаючих, в наслідок з 42 господарств залишилось в колгоспі 18.

Відсутністю керівництва в районі допущено грубе порушення закону по обов'язковим поставкам державі хліба. Нарахування та виписка зобов'язань проводилась безвідповідально. Окремим селянам по 2-3 рази нараховували хлібопоставку, зробили загальний замін зобов'язань, чим деморалізували всю систему заготовок.

Замість рішучої боротьби з куркульським саботажем агенти райуповнаркомзага не вели необхідної боротьби за виконання в строк хлібоздачі, а займались чрезмірним попередженням бідняцьких селян, що не дало належних наслідків. Наприклад, в с. Стара Рафаловка було вручено попередження біднячці Мартинчук А.В., якій належало здать державі хліба всього 40 кгр.

Ця неправильна практика роботи привела до зриву хлібоздачі по району, на 25.IX план хлібоздачі було виконано на 66,6%.

Незадовільне виконання рішень звітно-виборчих партзборів та допущення ряд помилок в роботі РК КП(б)У сталося внаслідок відсутності систематичного контролю за виконанням своїх власних постанов. З розглянутих 57 питань, які належали перевірці, перевірено всього 12 питань. РК КП(б)У нерідко змушений був констатувати факти зриву виконання раніш прийнятих рішень і врешті приймав нові рішення, які копіюють попередні рішення.

Незадовільна постановка в Рафаловському райкомі партії перевірки виконання своїх власних рішень приводила до порушень партійної і державної дисципліни і безвідповідальності за доручену справу з боку окремих комуністів (Нікулін, Долецький, Сіплівий, Гайдук).

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. За незадовільне виконання рішень звітно-виборчих партзборів та перевірку виконань рішень РК КП(б)У, за допущення грубих помилок в районі секретарю РК КП(б)У тов. Простакову указати.

2. Райуповнаркомзагу т. Виграненко за самочинство в справі вручення та зміну зобов'язань по хлібопоставці, за провал заготовок с.г. продуктів та сировини оголосити догану.

3. Зобов'язати РК КП(б)У усунути відмічені в цій постанові хиби в справі перевірки своїх власних рішень. Зобов'язати секретарів РК КП(б)У особисто здійснювати контроль за проведенням в життя рішень, які приймає РК КП(б)У та загальні партзбори.

4. Зобов'язати РК КП(б)У рішуче посилити боротьбу з порушниками партійної і державної дисципліни, добиваючись точного виконання директив партії і Уряду партійними, радянськими і господарськими організаціями.

5. Зобов'язати т. Простакова і Давіденко виправити допущені помилки в районі, мобілізував всю парторганізацію на виконання всіх господарчо-політичних завдань.

6. Відмітити, що замість допомоги Рафаловському райуповнаркомзагу в справі налагодження обліку, з боку облуповнаркомзагу більше заплутали облік, а тому доручити облуповнаркомзагу тов. Манойло надіслати в Рафаловський район робітників обласного апарату для надання допомоги в роботі та перевірки правильності обкладання громадян хлібопоставкою.

7. Прийняти до відому заяву секретаря РК КП(б)У тов. Простакова про те, що на протязі 5 днів план хлібопоставки буде виконано повністю.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.7, арк.125-127.
Копія, машинопис.

№26

1940, жовтня 1. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У щодо перевірки попереднього рішення «Про засміченість обласної колегії адвокатів»

Протокол №19
засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 1.X.1940 р.

[...]

13. Про перевірку виконання рішення бюро обкому КП(б)У від 1.VI.40 р. «Про засміченість обласної колегії адвокатів».
(доп. т.т. Ферапонтов, Голод).
т.т. Крутов, Нестеренко, Бегма.

Перевіркою встановлено, що рішення бюро обкому КП(б)У від 1.VI.40 року про засміченість апарату обласної колегії адвокатів повністю не виконано.

З боку керівника обласної колегії адвокатів тов. Ферапонтова не було вжито потрібних заходів для очистки колегії від класово-ворожих елементів, внаслідок чого до цього часу працюють адвокатами Корчевський С.К. член б[увшої] польської партії «ОЗН»,[1] комендант стрільців[2] (Мізочський район), Берляс – активний співучасник встановлення пілсудчиками польської держави, мав тісний зв'язок з

польською поліцією (Корецький район), Закон М.М., в минулому мав тісний зв'язок з польською контррозвідкою (м. Ровно) та інші.

В справі ідейно-політичного виховання адвокатів парторганізація не приділяла достатньої уваги, обмежившись лише проведенням одного заняття по вивченню «Короткого курса історії ВКП(б)».

З боку окремих адвокатів – Сухарчук, Маргуліс та інші є факти неправильного тлумачення радянських законів, зокрема про сільгосподаток та інші.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. Попередити т. Ферапонтова, що коли ним на протязі жовтня місяця не буде вжито рішучих заходів до очистки колегії адвокатів від класово-ворожих елементів, також нездатних виправдати себе на роботі адвокатів, до нього будуть застосовані заходи партійного покарання.

2. Зобов'язати т. Кущенко і Ферапонтова скликати нараду адвокатів, на якій обговорити питання про неправильне тлумачення радянських законів окремими адвокатами та регулярно провадити роботу по підвищенню ділової кваліфікації адвокатів та їх ідейно-політичного рівня.

3. Відмітити, що з боку зав. міськфінвідділом т. Пономаренко та старшого інспектора облфінвідділу тов. Пузиренко (член ВЛКСМ), виявилось грубе, нетактичне поводження до окремих адвокатів під час виконання службових обов'язків.

Доручити первинним парт[ійній] та КСМ[3] організаціям облфінвідділу обговорити нетактичне поводження т.т. Пономаренко, Пузиренко, вжив[ши] рішучих заходів до усунення вищезгаданих недоліків.

[...]

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.7, арк.128,129.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Обоз з'єдноченя народовеги (Табір національного єднання) – монопольна ієрархічна партія в міжвоєнній Польщі, утворена у 1937 р. на чолі з полковником А.Коцом (головою Союзу легіоністів), прийшла на зміну Безпартійному блоку співпраці з урядом (ББВР). ОЗН проголосив гасло консолідації всіх сил польського народу навколо ідеї «оборони Польщі».

[2] Стрілецький союз – польська громадська організація у 1920-1930-х рр., що носила антиукраїнський характер, на Волині нараховувала близько 5 тисяч членів.

[3] Комсомольська.

№27
1940, жовтня 11. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У щодо обговорення рішень ЦК КП(б)У від 28.IX. і 2.X.1940 р. про помилки місцевих парторганізацій Рівненської і Волинської областей

Протокол №20
засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 11.X.1940 р.

[...]

1. Про рішення ЦК КП(б)У від 28.IX.1940 року «Про помилки, що допускаються деякими місцевими парторганізаціями Ровенської та Волинської областей» та «Про керівних працівників Мізочського району Ровенської області від 2.X.1940 р.».

(доп. т.т. Солоха, Педун).

т.т. Кручіненко, Реган, Пономаренко, Горбатенко, Бегма.

Бюро обкому КП(б)У вважає цілком правильним рішення Політбюро ЦК КП(б)У від 28.IX.1940 року та 2.X.1940 року.

Зазначені в постановах ЦК КП(б)У факти помилок місцевих парторганізацій, порушення революційної законності, пияцтво та побутовий розклад окремих комуністів в Мізочському та Владимирецькому районах, мають місце і в других районах області.

Деякі партійні організації і окремі комуністи не усвідомили особливостей умов роботи в західних областях України і замість більшовицької боротьби за виконання директив партії, за виховування трудящих, замість загострення класової пильності, допускають цілий ряд грубих порушень революційної законності, порушення Статуту с-г артілі, чим викликають невдоволення з боку селян і полегшують класово-чуждим елементам проведення ворожої роботи.

Грубе порушення Статуту с-г артілі в Рафаловському районі, де секретар РВК тов. Простаков та зам. голови РВК тов. Кулай організували колгосп в с. Полиці, на організаційних зборах обрали правління колгоспу, але заяв селян про вступ до колгоспу не розглянули, Статуту с-г артілі на зборах не прийняли, не провели усуспільнення с-г реманенту та землі, в наслідок чого понад 40% колгоспників працюють дома на своїх ділянках землі.

В Острожецькому районі по окремих колгоспах проведена прирізка землі до колгоспного масиву за рахунок земель одноосібників та земель нетрудових елементів, які були розподілені селянам, що привело до обурення селян.

В Рафаловському районі 50 га поміщицької землі, що була розподілена поміж селянами, була передана колгоспу ім. 17 вересня.

Факти порушення радянських законів мали місце також в Острогському, Дубновському районах. Керівники Сатіївського спиртзаводу дали незаконне розпорядження сільрадам Дубновського району, щоб на кожний центнер картоплі, зданий в рахунок держпоставок, селяни здавали додатково по 8 кг. соломи.

Колгоспу ім. Сталіна Острогського району, після повного виконання плану обов'язкових поставок державі, Ровенський «Держсортфонд» довів незаконно зверх плану здати державі 200 цент. ячменю і 100 цент. пшениці, а голова Острогського РВК тов. Назаренко запропонував тому ж колгоспові здати зверх плана 13 цент. рапса.

В ряді районів окремі комуністи стали на шлях морально-побутового розкладу, а партійні організації несвоєчасно реагують і не приймають рішучих заходів до всіх випадків морально-побутового розкладу комуністів, порушення їми партійної та державної дисципліни.

Пияцтво та дискредитація себе як члена партії другого секретаря Козинського РК КП(б)У тов. Шумакова, систематичне пияцтво, порушення закону про трудову дисципліну нач. паспортного стола Дубенського району т. Вовка, антипартійне поводження з сім'єю 3-го секретаря Рафалівського РК КП(б)У т. Харламова, морально-побутовий розклад нарсудді Дубенського району т. Бондаренко, тощо.

Всі ці факти ще раз підтверджують правильність та своєчасність рішення Політбюро ЦК КП(б)У, особливо про те, що всі ці недоліки сталися внаслідок недостатнього контролю з боку обкому КП(б)У за роботою райкомів, а райкомів за первинними парторганізаціями та комуністами, вони яскраво говорять про те, що в окремих районах погано поставлена ідейно-виховна робота серед комуністів і дуже слабо поставлена робота по підвищенню ідейно-політичного рівня пар-

тійних, комсомольських та радянських кадрів, особливо в таких районах, як Деражно, Висоцьк, Мізоч, Степань.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. Рішення Політбюро ЦК КП(б)У від 28.IX. та 2.X.1940 року обговорити на закритих зборах парторганізацій та зборах partактиву міст Ровно, Дубно, Сарни, Здолбунів. Для проведення райпартзборів та партактивів командирувати в райони області членів бюро та пленуму обкому КП(б)У.

2. Зобов'язати МК та РК КП(б)У при обговоренні постанов Політбюро ЦК КП(б)У та цієї постанови обкому КП(б)У накреслити конкретні міроприємства по усуненню всіх недоліків в роботі парторганізацій, зазначених в рішеннях ЦК КП(б)У та обкому партії.

3. В відповідності з рішенням Політбюро ЦК КП(б)У від 28.IX.40 року – пункт 1-й, рішення бюро обкому КП(б)У від 21.IX.40 року про виключення з лав партії директора Владимирецької МТС тов. Бондаревського відмінити. Тов. Бондаревському за грубе ставлення до селян, адміністрування в справі керівництва колгоспом і дачу торговим організаціям розпоряджень, які йдуть в розріз з існуючими законами про Радянську торгівлю, оголосити сувору догану з попередженням з занесенням до облікової картки. Доручити відділу кадрів обкому КП(б)У подати на слідуюче бюро обкому КП(б)У матеріал про затвердження новопризначеного директора Володимирецької МТС.

4. Інструктору Володимирецького РК КП(б)У т. Регану за грубіше беззаконня в с. Б. Ципцевичі[1] – визначення і доведення до кожного селянського двору плану хлібозакупок оголосити сувору догану з занесенням до облікової картки. Прийняти до відому заяву секретаря РК КП(б)У т. Бондаренко, що тов. Регана від роботи інструктора РК КП(б)У звільнено.

5. Командирувати в Мізочський район для допомоги в ліквідації відставання району і проведення в життя рішень ЦК КП(б)У – секретаря обкому КП(б)У тов. Горбатенко.

6. Рішення Мізочського РК КП(б)У від 10.X.1940 року про винесення суворої догани з занесенням до облікової картки та зняття з роботи секретаря райвиконкому т. Педуна П.М. підтвердити. Доручити відділу кадрів обкому КП(б)У Педуна з роботи відкликати та використати на низовій роботі в другому районі.

7. Прийняти до відому заяву секретаря Мізочського РК КП(б)У т. Бондаренко, що на комуністів – зав. РЗВ т. Кручіненко та зав. РВНО тов. Кропівко за участь в п'янці накладені партійні стягнення. Доручити Мізочському РК КП(б)У розглянути питання та притягти до партійної відповідальності за пияцтво та морально-побутовий розклад нач. райміліції т. Васютинського та голову райспоживспілки т. Владимирова.

8. Доручити відділу кадрів обкому КП(б)У т. Міщенко відібрати та подати на затвердження кандидатуру на першого секретаря Мізочського РК КП(б)У.

9. Зобов'язати відділ кадрів обкому КП(б)У подати на слідуюче бюро обкому КП(б)У матеріал про пияцтво та антипартійні вчинки секретаря Козинського та Рафалівського РК КП(б)У тов. Харламова та т. Шумакова для притягнення до суворої партійної відповідальності.

10. Зобов'язати МК, РК КП(б)У та особисто їх перших секретарів самим рішучим чином боротися з недостойною, некомуністичною поведінкою, пияцтво окремих комуністів, допущення свавілля, грубе поводження з місцевим населенням і інші дії, що плямують звання більшовика, пам'ятаючи, що всі ці антипартійні дії членів партії дискредитують партійні радянські органи, гальмують успішне проведення господарчо-політичних кампаній і заходів партії і Уряду в

районах Західних областей України та полегшують класово-ворожим елементам в проведенні ворожої роботи.

11. Зобов'язати всіх секретарів МК та РК КП(б)У покращити керівництво роботою по вихованню комуністів, ідейно-політичному росту та посиленню масово-роз'яснюючої роботи серед населення, а також посилити керівництво та контроль за роботою первинних парторганізацій і комуністів, зокрема, звернув особливу увагу на контроль за виконанням рішень партії та Уряду.

12. Обком КП(б)У вимагає від всіх РК КП(б)У посилення керівництва роботою колгоспів, радгоспів, МТС, звернув особливу увагу на неприпущення фактів порушення Статуту сільськогосподарчої артілі, притягаючи винних до суворішої партійної відповідальності.

13. Доручити секретарям РК КП(б)У про вжиті заходи доповісти обкому 25.X.1940 року.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.7, арк.142-145.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Великі Цепцевичі.

№28
1940, жовтня 11. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про хід призову до Червоної Армії по Рівненській області»

Сов. секретно
Приложение к протоколу №20 §7

Постановление
бюро Ровенского обкома КП(б)У от 11 октября 1940 года

О ходе призыва в Красную Армию по Ровенской области

Бюро обкома КП(б)У отмечает, что призыв в Красную Армию и Военно-Морской Флот, отправка призванных на военную службу по области проходит на высоком идейно-политическом уровне, при высоком морально-политическом настроении призывников и 100% их явке, как в призывные комиссии, так и для отправки в войсковые части.

Наряду с этим бюро обкома КП(б)У отмечает, что в ходе призыва имеет место ряд недостатков.

В результате того, что Здолбуновский, Ровенский, Березновский, Корецкий райкомы КП(б)У не обеспечили надлежащей массово-политической работы, в некоторых селах среди отдельных призывников были нездоровые настроения.

В селе Пятигоры Здолбуновского района 14 призывников после их призыва в Красную Армию посетили церковь. В Ровенском сельском районе на призыв явились 4 призывника в пьяном виде. Призывники Якупчук, Гусляк (Ровенский район), Осипчук, Андрийчук (Корецкий район) после призыва их в Красную Армию проявили нездоровые настроения. В Березновском районе призывник

Мельник отрубил себе палец перед отправкой его в войсковую часть. В этом же районе были похищены лозунги и обрезаны электрические провода в помещении призывной комиссии.

Со стороны комсомольських организаций гор. Ровно, Здолбуново, Межиричи недостаточное участие в проведении призыва.

Бюро обкома КП(б)У постановляет:

1. Обязать райкомы КП(б)У усилить проведение массово-политической работы среди призывников, обеспечив организованную их отправку в войсковые части в соответствии с Указом Президиума Верховного Совета СССР о дополнении к закону о всеобщей воинской обязанности от 4.X.1940 года.

2. Предложить райкомам КП(б)У, облнаробразу тов. Майору на протяжении октября месяца обеспечить охват всех неграмотных и малограмотных призывников школами по ликвидации неграмотности и малограмотности, установив за их работой систематический контроль.

3. Обязать председателей облсовета Осоавиахима тов. Левченко, обкома Красного Креста тов. Булат, областной комитет по делам физкультуры и спорта до 1 ноября охватить всех призывников военно-физкультурной подготовкой, сдачей норм на оборонные значки.

4. Предложить секретарю обкома ЛКСМУ тов. Усенко обеспечить активное участие комсомольских организаций в работе среди призывников, систематически проверяя работу районных комитетов ЛКСМУ по массово-политической и военно-физкультурной работе среди призывников.

5. Обязать райкомы КП(б)У и райисполкомы, наряду с организацией политико-воспитательной и оборонно-физкультурной работы среди призывников, заниматься тщательным их изучением, не допуская ни одного случая проникновения классово-враждебных элементов в ряды Красной Армии.

6. Предложить Здолбуновскому, Ровенскому, Березновскому, Корецкому райкомам КП(б)У немедленно обсудить вопросы имевших место в районах нездоровых настроений среди отдельных призывников, приняв соответствующие меры, направленные на предотвращение подобных случаев.

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.7, арк.154,155.
Копія, машинопис.

№29

1940, жовтня 11. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про залишення спеціалістів з числа біженців у м. Дубно

Протокол №20

засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 11.X.1940 р.

[...]

Питання, вирішені опитом

[...]

67-оп. Про дачу дозволу на право мешкання в м. Дубно спеціалістам-біженцям.

Задоволити прохання Дубенського РК КП(б)У від 19.IX.1940 року про залишення на постійне місце мешкання бувших біженців-спеціалістів в м. Дубно слідуючих громадян:

1. Альтер Натан Ілліч – головний лікар 1-ї держлікарні
2. Фішлер Маркус Вольфович – зав. тубдиспансером
3. Шехтер М.А. – головний лікар род. будинку
4. Каган Арон Бернардович – лікар род. будинку
5. Янушевський Станіслав – зав. пед. муз. школи
6. Рецептор Іцко Гершкович – райспілка – Хлібторг
7. Бернштейн Носма Беньямінович – женат в м. Дубно
8. Клоцман Абрам Іосифович – лікар лікарні
9. Ейхнер Зифрид Бернардович – лікар род. будинку
10. Іберcharacters Шия Гершкович – лікар род. будинку
11. Іберcharacters Діна Гершковна – утриманка
12. Ібераль Айдлі Гершковна – утриманка
13. Розентель Беньямин Гершкович – директор род. будинку
14. Штерн Борис Лейбович – лікар поліклініки
15. Штейн-Шнайд Вольф Самойлович – інкасатор банку, одружений в м. Дубно
16. Морель Лейб Гершкович – бух.-контролер банку
17. Кінман Вольф Саміілович – бухгалтер Держбанку
18. Леленталь Ян Яковлевич – бухгалтер Держбанку
19. Генінберг-Стрібник Цеся Абрамовна – утриманка
20. Рецептор Болеслав Іцкович – фізкультурник
21. Варштацький Ізраїль-Нухім Левінович – бухгалтер Заготскота
22. Сохачевська-Гельфенбойм Хана Цівея – жінка робітника смішторга
23. Дубнікова Рівка Шлемовна – вчителька
24. Сапертейн Яков Моткович – шофер санстанції
25. Левін Я.Н. – заст. завгоспу лікарні
26. Австріяк Анна Ельяшівна – робітниця поліклініки

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.7, арк.169,170.
Копія, машинопис.

№30

1940, листопада 1. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про порушення революційної законності в Деражненському районі

Протокол № 23
засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 1. 11. 1940 р.

[...]

6. Про порушення революційної законності в Деражнянському районі (доп. т.т. Сотнік, Євдокіменко).

т.т. Волошін, Соломенчук, Труханенко, Нестеренко, Щербак, Бегма.

Перевіркою на місці поступивших до обкому КП(б)У заяв від селян сел Япололоть, Каменки і інших установлено грубіше викривлення з боку райфінвідділу (завідуючий т. Соломенчук) налогової політики. В перевірених селах ряд середняцьких господарств віднесено до кулацьких, а кулацькі до середняцьких, що викликало незадоволення селян.

В селі Яполоть громадянина Конверського, який має зовсім бідняцьке господарство, періодично працюючого в кузні, обчислили в 3000 крб. неземлеробськи-

ми податками. Гр. Корнійчук замість 242 крб. с-г податку оподатковано 1017 крб. Більше 20 середняцьких господарств по району віднесено до групи господарств з нетрудовим прибутком, а деяка частина господарств з нетрудовим прибутком не оподаткована, або оподаткована безпідставно.

Облфінвідділ недостатньо займався керівництвом і не забезпечив контроль за проведенням сільськогосподарських податків в селах Деражнянського району.

В ряді сел має місце засміченість сільських Рад класово-ворожими елементами, які своїми антирадянськими діями визивали невдоволення селян проти місцевих радянських органів.

В селі Яполоть голова сільради Парфенюк петлюровець, систематично пиячить, приневолював до співжиття ряд селянок села. Заступник голови Остапчук сектант, секретар сільради Тукаш активний учасник в створенні націоналістичної організації «Загродової шляхти»,[1] члени сільради Бугай – солтус,[2] Тільман – два брата якого заарештовані за побої селян.

В селі Вульки голова сільради петлюровець, заступник голови учасник убивства бідняка. Член сільради Теплюк організатор юнацької організації націоналістів. В селі Жалин голова сільради – заступник солтуса, крупний спекулянт. Аналогічне положення має місце і в ряді інших сільрад.

Всю цю засміченість сільських Рад РК КП(б)У і райвиконком викрили тільки з втручанням обкому КП(б)У, не дивлячись на те, що секретар РК КП(б)У т. Євдокіменко і ряд інших керівників району неодноразово були в перелічених селах.

Середпартійна робота в парторганізації поставлена незадовільно. З 43 комуністів 15 чоловік не мають партійних доручень, 6 комуністів наданих доручень не виконують. Агітаційно-масова робота в районі організована слабо. Партійна дисципліна на низькому рівні. Серед окремих, членів партії має місце побутова розпущеність та антипартійне поводження. Члени партії – заступник голови РВК т. Волошін, начальник РЗВ т. Димніч, уповнаркомзаг т. Гаврилюк, перебуваючи в с. Яполоть, на квартирі у кулака організували пияцтво. Прокурор і нарсуддя привласнили мануфактуру і інші речі засуджених, чим дискредитували органи радянської прокуратури.

Тов. Євдокіменко, як секретар РК КП(б)У, не дивлячись на рішення ЦК КП(б)У та неодноразові попередження і рішення бюро обкому КП(б)У про серйозні недоліки в роботі парторганізації, зокрема в роботі т. Євдокіменко, своєї роботи не перебудував, допускав грубіші недоліки в керівництві райпарторганізацією, покривав антипартійні вчинки окремих комуністів.

Бюро обкому КП України постановляє:

1. Тов. Євдокіменко, як незабезпечившого керівництва, допустившого викривлення налогової політики, засміченість ворожими елементами сільських Рад та відсутність боротьби з морально-побутовим розкладом і антипартійним поводженням окремих комуністів з роботи секретаря РК КП(б)У зняти і оголосити сувору догану.

2. За участь в організації пияцтва у кулака с. Яполоть заступнику голови РВК т. Волошіну оголосити догану. Доручити Деражненському РК КП(б)У за антипартійне поводження і участь у пияцтві притягти до партійної відповідальності т.т. Димніча і Гаврилюка.

3. Голова райвиконкому т. Труханенко за відсутність достатнього керівництва сільрадами, засміченість їх ворожими елементами заслуговує суворої партійної кари, але беручи уваги, що т. Труханенко в районі працює недовгий час, обмежитись поставленим на вид. Зобов'язати т. Труханенка вжити всі заходи до покращення роботи сільрад і очищення їх від класово-ворожих елементів.

4. Облпрокурору т. Нестеренко за те, що маючи ряд сигналів про порушення ревзаконності райпрокурором і нарсуддею, не вжив заходів до виправлення допущених порушень, указати. Зобов'язати т. Нестеренко до 10.XI.40 року перевірити матеріал про викривлення налогової політики в Деражнянському районі, а також порушення ревзаконності прокурором і нарсуддею і винних притягти до відповідальності.

5. Зобов'язати зав. облфінвідділом т. Мащінова і Деражненський РК КП(б)У до 10.XI.40 року провести перевірку оподаткування с-г податком селян Деражнянського району та наслідки перевірки розглянути на РК КП(б)У, після чого вирішити питання про можливість залишення на роботі зав. РФВ т. Соломенчука.

6. Командирувати в Деражненський район для допомоги в реалізації цього рішення та обговорення його на райпартзборах сектаря обкому КП(б)У тов. Чучукало.

7. Просити ЦК КП(б)У і ЦК ВКП(б) затвердити пункт 1-й цієї постанови.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.8, арк.52-54.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] «Загродовою» або «ходачковою» шляхтою називали в Польщі представників дрібних шляхетських родів, які на якомусь етапі зукраїнізувались і потребували, на думку польських урядових чинників, зворотної полонізації. Намагання перевести цю настанову в життя складало частину політики регіоналізму.

[2] Солтис, або ж сільський староста, голова.

№31
1940, листопада 12. – Витяг з протоколу засідання бюро обкому КП(б)У про порушення революційної законності в Деражненському районі прокурором Літвіновим і народним суддею Єрмолою

Протокол № 24
засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 12.XI.1940 р.

[...]

8. Про прокурора Деражнянського району т. Літвінова та нарсуддю тов. Єрмола. (доп. тов. Голод).

т.т. Літвінов, Єрмолов, Нестеренко, Кущенко, Кравцов, Чучукало.

Рішенням бюро обкому КП(б)У від 30.III.40 року прокурору Деражнянського району т. Літвінову В.Ф. була винесена сувора догана за незаконне проведення обшуків, арештів і привласнення майна.

Не дивлячись на це, т. Літвінов і далі продовжував систематично незаконні дії. В липні 1940 року, використавши свій службовий стан, т. Літвінов разом з нарсуддею, членом ЛКСМУ тов. Єрмолом взяли з 162 метрів конфіскованої мануфактури 119 метрів по заниженим цінам для власних потреб, склавши фіктивного акта про передачу цієї мануфактури райспоживспілці.

В серпні 1940 року т.т. Літвінов і Єрмола привласнили частину майна конфіскованого по суду.

На факти порушення радянських законів, які мали місце в районі т. Літвінов не реагував.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. За систематичне грубе порушення революційної законності, використання свого службового положення для особистої наживи та нереагування на факти порушення Радянських законів, т. Літвінова з роботи прокурора Деражнянського району зняти, з партії виключити і віддати до суду.

2. Тов. Єрмола за використання службового положення в особистих цілях та дискредитацію органів нарсуду з роботи нарсудді зняти. Доручити обкому комсомолу розглянути питання про перебування його в комсомолі.

3. Просити ЦК КП(б)У і ЦК ВКП(б) затвердити перший пункт постанови.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Чучукало)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.8, арк.66,67.
Копія, машинопис.

№32

1940, листопада 12. – Витяг з протоколу засідання бюро обкому КП(б)У про розбазарювання державного фондового майна в Людвипільському районі

Протокол № 24
засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 12.XI.1940 р.

[...]

11. Про розбазарювання державного фондового майна в Людвипольському районі (доп. тов. Голод).

т.т. Діденко, Призенко, Вежневець, Петрусенко, Коцюбенко, Нестеренко, Чучукало.

Перевіркою встановлено, що в Людвипольському районі майно, яке залишилось після виселення осадників та інших ворожих елементів, замість здачі у держфонд, злочинно розбазарювалось, незаконно привласнювалось рядом керівних робітників району, безкоштовно, або по заниженим цінам.

Прокурор Людвипольського району т. Призенко, використавши своє службове положення, будучи старшим опергрупи по виселенню в квітні 1940 року дружини бувшого майора польської армії, без опису забрав і привласнив багато речей (одяг, білизна, взуття, речі домашнього обіходу і т. інше). За всі ці речі уплатив довіреному лише 450 крб., в тому числі 250 крб., які він узяв у другого секретаря райкому КП(б)У т. Павленко за проданий йому килим, а в серпні 1940 року т. Призенко склав фіктивного акта, датировавши його 14 квітня 1940 року про передачу ним майна довіреному, намагаючись цим самим прикрити свій злочин.

Начальник райвідділення НКВС тов. Вежневець не вжив потрібних заходів до правильної постановки обліку майна висилаємих з району, знаючи про ряд фактів розбазарювання його, не вів з цим злочином потрібної боротьби, а навпаки, використавши свій службовий стан, грубо порушив встановлений порядок обліку реалізації майна, залишеного після виселення дружини репресованого та придбав ряд речей по зниженим цінам.

Лише після того, як в серпні 1940 року рішенням райкому КП(б)У т. Вежневцю була винесена догана за грубе відношення і дискредитацію нач. райміліції, за

відсутність боротьби з недисциплінованістю серед робітників райвідділення, він написав в облуправління НКВС листа, в якому скаржився на відсутність допомоги в роботі з боку районного керівництва, а також про те, що секретарі райкому КП(б)У т. Петрусенко, Павленко та голова РВК т. Коляденко, зловживаючи своїм службовим станом, допустили розбазарювання держфондового майна.

Незаконне придбання майна висланих з району мало місце також з боку голови РВК т. Коляденко, зав. райземвідділом т. Шкроб, нач. райміліції т. Поліщука, бувшого нарсудді т. Криворучко.

Секретарі райкому КП(б)У т.т. Петрусенко і Павленко, знаючи про факти незаконного придбання майна висланих окремими керівниками робітниками району та про злочинне розбазарювання його, не тільки не реагували своєчасно, а навпаки, самі купляли деякі речі по завідомо заниженим цінам.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. Указати секретарям райкому КП(б)У т.т. Петрусенко і Павленко на те, що їми не було вжито своєчасних заходів до правильної постановки обліку майна висланих з району та його реалізації, а також, що вони, знаючи про антипартійні дії ряда керівних робітників району, до цього часу не обговорили цього питання на засіданні райкому КП(б)У.

2. За відсутність боротьби з злочинним розбазарюванням держфондового майна в районі, за допущення незаконних дій при реалізації майна висланої – т. Призенко І.П. з роботи райпрокурора зняти, оголосити йому сувору догану з занесенням до облікової картки. Запропонувати т. Призенко повернути в держфонд незаконно придбані речі не пізніше 20 листопада 1940 року.

3. Начальнику райвідділення НКВС т. Вежневцю М.М. за відсутність боротьби з фактами злочинного розбазарювання майна висланих з району, використання свого службового стану в особистих інтересах при реалізації майна оголосити догану.

4. Запропонувати секретарю райкому КП(б)У т. Петрусенко обговорити на засіданні райкому КП(б)У питання про незаконні дії, припущені т.т. Коляденко, Шкроба при придбанні ними майна, залишеного висланими з району, та виправити не пізніше 1.XII.40 року всі недоліки, попередивши його, що в разі невиконання до нього будуть застосовані заходи суворого партійного впливу.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Чучукало)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.8, арк.69,70.
Копія, машинопис.

№33

1940, грудня 2. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про заяву в ЦК КП(б)У члена ВКП(б) Д.Підкопая щодо порушення революційної законності

Протокол №27
засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 2.XII.40 р.

17. Про заяву члена ВКП(б) т. Підкопая Данила Пилиповича надіслану в с-г відділ ЦК КП(б)У (доп. т. Чередніченко).

т.т. Горбатенко, Береговий, Щербак, Кульчицький, Чучукало, Бегма.

[...]

Перевіркою на місці заяви т. Підкопая Д.П. встановлено, що зав. РЗВ т. Підкопай грубо порушував революційну законність в справі відводу землі в колгоспні масиви за рахунок земель одноосібних селян, колишніх поміщиків і церковної, які були раніше розподілені бідняцько-середняцьким господарствам.

На неодноразові попередження з боку обкому КП(б)У про порушення революційної законності в районі т. Підкопай не звертав на це уваги, а й надалі продовжував давати незаконні вказівки колгоспникам про збирання сіно-конюшини з полів одноосібників та заорювання садиби. Такі незаконні дії визивали великі невдоволення селян, що привело до масової подачі скарг в обласні і районні організації, чим дискредитували місцеві органи радвлади і т. Підкопая, як комуніста.

Одноразово необхідно відмітити, що з боку Острожецького РК КП(б)У та райвиконкому не було своєчасно вжито відповідних заходів про припинення незаконних дій т. Підкопая, а лише після втручання обкому КП(б)У.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. Прийняти до відому інформацію інструктора с-г відділу т. Чередніченко про те, що допущені порушення революційної законності т. Підкопаєм Острожецьким РК КП(б)У виправлено.

2. Рішення Острожецького РК КП(б)У від 19.XI.40 р. про оголошення т. Підкопаю Д.П. суворої догани з попередженням відмінити. Тов. Підкопаю Д.П. за порушення революційної законності оголосити догану.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.9, арк.14.
Копія, машинопис.

1941-1942 роки

№34
1941, березня 25. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про незаконне закриття та використання приміщень культових споруд в м. Дубно

Протокол №42
Засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від
25.III.1941 року

[...]

3. Про незаконне закриття і використовування приміщень релігійних культів в місті Дубно.

(Доп. т.т. Пономаренко, Давидченко, Тимошенко)

т.т. Опескін, Горбатенко, Міщенко, Сіробаба, Щербак, Безуглий, Волошенко, Чучукало.

Бюро обкому КП(б)У відмічає, що голова виконкому Дубновської міськради т. Давидченко став на неправильний шлях, творючи незаконні дії, чим самим порушував радянські закони, а саме: 6.XII.1940 року, склав протокол з наставником костьолу про передачу греко-католіческього костьола виконкому міської Ради, організував збори представників єврейських релігійних общин по питанню передачі ряду молільних будинків (сінагог) в розпорядження міської Ради, маючи ключі, самовільно відкривав приміщення греко-католіческього костьола, витяг з підвалу декілька трун, надавши змогу населенню міста оглядати зберігаючі там бальзамовані трупи. Крім цього, без відповідного на це дозволу закрито ряд молільних приміщень – сінагог, устаткувавши в одному з них клуб, в другому готель.

Дубновський райком КП(б)У, знаючи про заборону використання релігійних приміщень, не прийняв рішучих мір до припинення незаконних дій т. Давидченко, який своїми вчинками дав можливість релігійним і ворожим елементам використовувати ці дії в антирадянських цілях.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. За припущення незаконних дій, порушення радянських законів в справі закриття та використовування релігійних приміщень т. Давидченко оголосити догану, з роботи голови виконкому Дубновської міськради зняти.
2. Указати бюро Дубновського райкому КП(б)У за невжиття рішучих заходів до припинення самовільних дій тов. Давидченко.
3. Доручити облпрокурору тов. Богатиренко розслідувати факти незаконного закриття і використовування приміщень релігійних культів в м. Дубно та винних в цьому притягти до відповідальності.[1]

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Чучукало)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.13, арк.60.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] З приводу цього та інших «фактів неправильного вилучення місцевими органами молитовних будинків у Рівненській і Волинській областях УРСР», 17 травня 1941 р. була підготовлена відповідна довідка для секретаріату Президії ВР УРСР *(див.: Кучерепа М.М., Вісин В.В. Волинь: 1939-1941 рр.: Навчальний посібник. – Луцьк, 2005. – С.347-350).*

№35

1941, квітня 1. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про розбазарювання державного майна в Межиріцькому районі

Протокол №44
Засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 1.IV.1941 року

[...]

10. Про розбазарювання держфондового майна в Межиричському районі (доп. т.т. Загоройчук, Веретеніков, Леончук, Ковтун).

(т.т. Вовк, Макаров, Рибніков, Щербак, Пономаренко).

Перевіркою встановлено, що бувшим головою Межиричського райвиконкому т. Вовком М.Д. не було організовано обліку держфондового майна, яке роздавалось без відповідного оформлення різним особам, внаслідок чого не вистачає 150 срібних предметів.

Працюючий зараз голова виконкому райради т. Леончук продовжував подобного роду незаконні дії, а саме: в РВК був організований продуктивний склад, з якого відпускали окремим особам цукор, масло, муку, мед і т. інше.

З грошей, одержаних за продукти та продажі дров, ще за час перебування головою райвиконкому т. Вовка була утворена неофіційна каса. Гроші з цієї каси видавались для власних потреб окремим керівним робітникам району: зав. РВНО[1] т. Лемківському, зав. РЗВ[2] т. Кругляку. Незаконно витрачені з цієї каси 25 тис. крб. на нелімітне будівництво житлового будинку для керівного складу району, придбані для власних потреб т. Леончука різні речі (радіоприймач, коври і інше). Секретар райвиконкому т. Макаров за ці ж гроші придбав для своїх власних потреб різні речі (коври, костюм і чоботи). Віддав з державного майна сарай гр. Козарь, одержавши за це кабана вагою в 100 кг.

Секретар райкому КП(б)У т. Ковтун знав про незаконні дії т. Леончука, Вовка, Макарова та інших, але не приймав ніяких заходів для припинення цих зловживань.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

1. За зловживання службовим станом т. Леончука з роботи голови Межиричського виконкому райради депутатів трудящих зняти, справу про зловживання передати судово-слідчим органам для притягнення його до відповідальності.
2. Доручити облпрокурору т. Богатиренко до 11.IV.1941 року розслідувати факти розбазарювання держфондмайна в Межиричському районі і винних в цьому притягти до відповідальності.
3. Питання про секретаря райкому КП(б)У т. Ковтуна, бувш. голови райвиконкому т. Вовка, секретаря виконкому райради т. Макарова та інших розглянути на черговому засіданні бюро обкому КП(б)У після закінчення слідства.
4. Просити ЦК КП(б)У і ЦК ВКП(б) затвердити пункт 1-й цієї постанови.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Чучукало)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.13, арк.86-87.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Районний відділ народної освіти.
[2] Районний відділ охорони здоров'я.

№36

1941, квітня 15. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про порушення революційної законності начальником Рафалівського райвідділу міліції М.Долецьким і начальником Людвипільського райвідділу міліції Т.Поліщуком

Протокол №47

Засідання бюро Ровенського обкому КП(б)У від 15 квітня 1941 року

[...]

6. Про тов. Долецького М.В. (доп. тов. Брагінський).

т.т. Долецький, Горбенко, Пономаренко, Горбатенко.

Долецький Михайло Васильович, народження 1907 року, білорус, освіта нижча, член ВКП(б) з 1938 року, партквиток № 2280248, працює старшим оперуповноваженим облуправління міліції.

Долецький М.В., працюючи начальником Рафаловського райвідділення міліції, систематично зловживав своїм службовим станом: позичав в різних установах гроші, ніби для потреб райвідділення міліції, а використовував їх на власні потреби. Так, за час з липня по грудень 1940 року набрав понад 4000 крб., незаконно видав паспорта ряду біженців, за що брав гроші та різні подарунки.

Систематично займався пияцтвом, привів до розвалу роботу райвідділення міліції, за що постановою бюро обкому КП(б)У від 19.ХІІ.1940 року з роботи начальника Рафаловського райвідділення міліції був знятий.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

Долецького М. В. за зловживання службовим станом в корисних цілях та систематичне пияцтво з лав партії виключити.

7. Про начальника Людвипольського райвідділу міліції т. Поліщука Т.А. (доп[овідач] тов. Брагінський).

т.т. Поліщук, Соколов, Усенко, Пономаренко, Горбатенко.

Тов. Поліщук Т.А., народження 1901 року, освіта нижча, член ВКП(б) з 1927 року, партквиток № 0745037, працює нач. Людвипольського райвідділення Р-С міліції.

Тов. Поліщук Т.А. за час роботи в Людвипольському районі займався привласненням речових доказів (52 метри мануфактури і інш.) та грошей від їх продажі, допускав незаконні обшуки, арешти громадян (Грінберг, Кац), незаконно тримав під вартою окремих громадян та бив під час допиту (Чубай, Семенович).

Роботою райвідділу міліції не керував, що привело до її занепаду та недисциплінованості і морально-побутового розкладу окремих робітників райвідділення.

Людвипольський райком КП(б)У в серпні 1940 року, оголосив т. Поліщуку догану з занесенням до облікової картки за порушення революційної законності, відсутність боротьби з недисциплінованістю і побутовим розкладом серед робітників міліції.

Тов. Поліщук з цієї постанови не зробив для себе відповідних висновків, а навпаки повторював свої непартійні вчинки, чим скомпрометував себе, як серед робітників міліції, так і в районі.

Райком КП(б)У в лютому 1941 року оголосив т. Поліщуку сувору догану з попередженням і поставив питання про зняття його з роботи начальника райвідділення міліції.

Бюро обкому КП(б)У постановляє:

За грубе порушення ревзаконності, використовування службового положення в корисних цілях, морально-побутовий розклад та розвал роботи – Поліщука Т.А. з роботи начальника Людвипольського райвідділення міліції зняти, з лав партії виключити та передати справу до суду.

[...]

Секретар обкому КП(б)У *підпис* (Чучукало)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.13, арк.124-125.
Оригінал, машинопис.

№37
1941, травень 4. – Доповідна записка завідуючого організаторсько-інструкторським відділом ЦК КП(б)У Зленка першому секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову про недоліки в партійно-масовій роботі в Рівненській області

Секретареві ЦК КП(б)У
Хрущову

Доповідна записка
про деякі недоліки в партійно-масовій роботі
в Рівненській області

Головним недоліком партійно-масової роботи в Рівненській області є відсутність достатнього керівництва з боку райкомів КП(б)У радянськими та громадськими організаціями на селі, а також те, що керівники районів недостатньо пов'язані із сільським активом і з широкими масами селянства. Це пояснюється тим, що вони рідко бувають на селі, а якщо і бувають, то короткий час і тому не знають про крупні недоліки на місцях. Мало проводять бесід серед селян, перепоручають це другорядним робітникам. Для проведення партійно-масової роботи в селах і колгоспах райкоми партії прикріпили до кожної сільської ради членів партії. Однак в окремих районах прикріплені комуністи лише іноді проїздом бувають в сільських радах і обмежують свою роботу тим, що беруть дані для інформації райкому партії.

В Дубенському районі утворено 45 колгоспів, які об'єднують 3 тис. 292 селянські господарства, з них 39 колгоспів утворено у 1941 р. Дубенський райком КП(б)У – секретар Татаренко і виконком райради – голова Тимошенко – повинні були мобілізувати всі сили на укріплення колгоспів. Однак вони обмежилися тим, що посадили в селах комуністів для забезпечення партійно-масової роботи.

В Дубенському районі на 45 колгоспів – лише в одному імені 1 травня, села Молодава-Чеська складений і затверджений виробничий план; в 43 колгоспах немає ні виробничих планів, ні норм виробітку. Бухгалтерія колгоспів запущена, облік роботи колгоспників ведеться на окремих клаптиках паперу, при чому за виконану роботу трудодні не нараховуються, так як немає встановлених норм виробітку. Це викликає велике незадоволення з боку колгоспників і навіть є випадки виходу селян з колгоспів. Так, в колгоспі ім. Паризької комуни Жорнівської сільради 12 квітня 1941 р. 170 жінок вимагали виходу з колгоспу, кажучи, що їм не дали землі для городів, в колгоспі погано годують коней. В цей день

колгоспники забрали з колгоспу 80 коней і повернули їх тільки через день. Колгосп ім. Паризької комуни Варковицької сільради самий великий колгосп в районі – 182 господарства, знаходиться в 16 км. від районного центру. У цьому ж селі Варковичах знаходиться МТС. Але робота в колгоспі поставлена погано. Директор МТС Лещенко замість допомоги колгоспові займається сварками з головою колгоспу т. Джусом за приміщення.

Бухгалтер колгоспу Мельничук нероба і ледар. Директор Варковицької школи т. Пархоменко (член партії), який прикріплений райкомом партії до цього колгоспу, на зборах дозволив прийом в колгосп окремих селян без їхніх заяв. Як наслідок, частина з них не погодилася усуспільнювати коней і інвентар, і троє селян вийшли з даного колгоспу. Така ж ситуація і в колгоспах ім. 23 річниці РСЧА, Озерянської сільради, в якому було 4 виходи з колгоспу, ім. Кірова Черешневської сільради – 4 виходи.

Недостатня увага з боку райкому партії і райвиконкому до зміцнення колгоспів привела до того, що 2 колгоспи Дубенського району розвалилися на 10 день – це колгосп «Ленінським шляхом» Дубенської міської ради, де було 54 господарства, і колгосп ім. Чапаєва також на Дубенщині, де було 64 господарства. В окремих районах Рівненської області недостатньо займаються питаннями підбору і виховання колгоспних кадрів. У Вербському районі із 15 голів колгоспу в районі райкомом ще не був затверджений ні один. У Дубенському районі із 45 голів колгоспів райком затвердив лише 10.

В селі Квасилів Рівненського району при будівництві залізниці 12 квітня 1941 р. організована школа ФЗО. Школа укомплектована з призовників Новоград-Волинського, Ярунського, Ружинського району Житомирської області. Всі 300 учнів ФЗО розташовані у вагонах-теплушках. Учні знаходяться в поганих побутових умовах: білизна не мінялася 3 тижні, набиті гнилою соломою наволочки і матраци покрилися пліснявою. У вагонах сиро, холодно, вікна вибиті. Учні хворіють, є випадки вошивості. Школа не забезпечена інструментами, на бригаду столярів – 10 осіб – одна пилка. Нерідкими є випадки травматизму. Немає медпункту. Не вистачає майстрів, на 1 майстра припадає 50 учнів.

Партійно-масова і виховна робота в школі знаходиться на низькому рівні. Директор школи член ВКП(б) Легостаєв не готовий до подібної роботи. Серед учнів є випадки аморальних явищ, п’янства. Учні на паску ходили в церкву.

На механічному заводі в селі Квасилів-Чеський працює 120 робітників. На заводі є первинна парторганізація – 4 особи, але партійно-масова робота знаходиться на низькому рівні. На 28 квітня 1941 р. було призначено збори робітників на 5 год. вечора по питанню страхування. На домовлений час інспектор держстраху Рівненського райфінвідділу Заремба не прибув, робітники чекали до 6 год. вечора, коли приїхав п’яний Заремба. Збори було відкладено, бо доповідач був п’яний. Райсоюз Рівненського району вже місяць закрив пекарню в селі і їм потрібно йти за хлібом в Рівне – 9 км. чи Здолбунів. На заводі в цехах грязь. Рівненський райком КП(б)У партійно-масовою роботою на заводі не керує.

Завідуючий організаторсько-інспекторським
відділом ЦК КП(б)У *підпис* Зленко

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.45, арк.1-7.
Оригінал, машинопис.

№38
1941, травня 19. – Звинувачувальний висновок щодо учасників «антирадянської повстанської української націоналістичної організації», «філіали» якої існували на території Демидівського району

«Утверждаю»
Врид нач. УНКГБ Ровенской области
ст. лейтенант госбезопасности
(Лосев)
«___» мая 1941 года

Обвинительное заключение
по следделу №22485

об обвинению:

1. Самолюк Андрея Васильевича.
2. Демчука Андрея Ивановича.
3. Кондрацкого Николая Константиновича.
4. Пясецкого Феофана Лазаревича.
5. Безецного Владимира Павловича.
6. Суничука Федора Стефановича.
7. Шпараги Феофана Степановича.
8. Дмитрука Владимира Нефедовича.
9. Мельника Михаила Петровича.
10. Радчука Николая Самоновича.
11. Нищего Петра Павловича.
12. Оленицкого Ивана Яковлевича.
13. Пилипчука Антона Николаевича.
14. Кухарука Ивана Захаровича.
15. Скоробатюка Василия Григорьевича.
16. Токара Федота Илларионовича.
17. Станишевского Иллариона Тимофеевича.
18. Теодоровича Николая Никандровича.
19. Кучера Феофана Павловича.
20. Крымуся Ивана Якимовича.
21. Походзея Флора Викторовича.
22. Гончарука Якова Петровича.
23. Гимбаржевского Александра Игнатьевича.
24. Охремчука Стефана Федоровича.
25. Кучер Нионилы Феофановны.

в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-2,54-11,54-12 и 54-10 ч.1 УК УССР.

В УНКГБ по Ровенской области поступили данные о том, что на территории Демидовского района, Ровенской области существуют филиалы антисоветской повстанческой украинской националистической организации, участники которых проводят контрреволюционную деятельность, направленную против Советской власти.[1]

Участники названной организации являлись жители сел: Княгинино, Лысино, Малево, Ново-Золочивка, Боремель, Новосилки и Бильче Демидовского района[2] – Самолюк Андрей Васильевич, Демчук Андрей Иванович, Кондрацкий Николай Константинович, Пясецкий Феофан Лазаревич, Безецный Владимир Павлович, Суничук Федор Стефанович, Шпарага Феофан Степанович, Дмитрук Владимир Нефедович, Радчук Николай Самонович, Мельник Михаил Петрович, Нищий Петр Павлович, Оленицкий Иван Яковлевич, Пилипчук Антон Николаевич, Кухарук Иван Захарович, Скоробатюк Василий Григорьевич, Токар Федот Илларионович, Станишевский Илларион Тимофеевич, Теодорович Николай Никандрович, Кучер Феофан Павлович, Крымусь Иван Якимович, Походзей Флор Викторович, Гончарук Яков Петрович, Гимбаржевский Александр Игнатьевич, Охремчук Стефан Федорович и Кучер Нионила Феофановна.

На основании этих данных все вышеперечисленные лица были разновременно арестованы и привлечены к уголовной ответственности.

Произведенным по настоящему делу следствием установлено, что в начале 1940 года на территории Демидовского района появился активный деятель антисоветско-повстанческой организации «ОУН», известный в организации под псевдонимом «Лыс», который, находясь на нелегальном положении, проводит через свои связи активную организационную деятельность по созданию в селах Ровенской области филиалов «ОУН», т.н. «Станиц», через которые проводит широкую вербовочную работу по вовлечению в «ОУН» из числа враждебно настроенных по отношению к Советской власти.

Установлено, что не менее активными деятелями оуновского подполья являлись б. жители сел Демидовского района – Цибульский Михаил (убит в январе 1941 г. во время ареста), Суница Арсентий по кличке «Ижак», Головацкий Вячеслав Федорович – в декабре 1940 года бежал из-под ареста, Крымусь Денис, Сыч Дмитрий Петрович и др., которые в конце 1940 г. перешли на нелегальное положение.

Указанная группа в практике своей антисоветской работы использовали затруднения с товарами, искажали национальный вопрос и, опираясь на это, вовлекали в «ОУН» антисоветский, националистически настроенный элемент, перед которым ставили задачу вести активную борьбу с Советской властью путем вооруженного восстания, за создание т.н. «Украинского независимого государства».

В целях обеспечения намеченных задач, организация «ОУН», наряду с проведением вербовочной работы, широко распространяла свое влияние среди своих членов по сбору денежных средств путем распространения билетов на т.н. «боевой фонд «ОУН»», на собранные деньги приобреталось оружие и содержались участники «ОУН», находящиеся на нелегальном положении.

Подготовляла своих членов к вооруженной борьбе против Советской власти, для чего проводилось нелегальное военное обучение, т.н. «разведывательный вышкол», сборища и др.

Наряду с этим, участниками организации также составлялись мобилизационные списки на жителей Демидовского района, служивших в б. польской армии, для привлечения их к борьбе против Советской власти на случай восстания, составлялись и «черные» списки на сельский актив с целью его уничтожения в период вооруженного восстания.

Практическая деятельность каждого из перечисленных выше сводилась к следующему:

Самолюк Андрей Васильевич был вовлечен в «ОУН» в августе 1940 года б. жителем с. Новосилки, районным комендантом «ОУН» Цибульским Михаилом по кличке «Черный», который в январе 1941 года был убит во время ареста.[3]

С августа по октябрь 1940 года Самолюк, выполняя указания Цибульского, в селах Лысино и Княгинино заложил оуновские «станицы», завербовав в состав их Демчука Андрея Ивановича и Кондрацкого Николая Константиновича и назначив их «станичными».

Тогда же Демчуку Андрею Самолюк присвоил псевдоним «Клементуш».

В октябре 1940 года Цибульский назначает Самолюка связным районного провода «ОУН», в роли которого последний работал до конца ареста, т.е. до 17 января 1941 года.

В октябре 1940 года по заданию Цибульского, Самолюк должен был собрать [у] руководителей станиц Демчука и Кондрацкого т.н. мобилизационные списки на лиц, служивших в бывшей польской армии, и «черные» списки на сельский актив и коммунистов. Выполняя это указание, Демчук и Кондрацкий в ноябре 1940 года представили ему указанные сведения: первый — полностью, второй — частично.

В начале декабря 1940 года, по указанию Цибульского, Самолюк перешел на связь к подрайонному коменданту «ОУН» — Суницы Арсентию по кличке «Ижак», под руководством которого работал до дня ареста.

На протяжении месяца Самолюком была проделана следующая работа:

Получив от Суницы 6 билетов «на боевой фонд «ОУН»», Самолюк три из них передал станичному Демчуку, а два Кондрацкому для распространения их и сбора денежных средств, в результате Демчук сдал Самолюку собранных денег на «ОУН» 114 рублей, а Кондрацкий — 3 рубля.

Кроме этого, по заданию Суницы, Самолюк по специальному паролю осуществлял встречи с руководителями других оуновских станиц, известным в организации под псевдонимом «Охрим» и с неизвестным из села Дубляны. От первого получил 50 рублей денег «на боевой фонд «ОУН»», адрес участника организации «ОУН», находящегося в РККА — Березнюка Владимира и пароль для связи с ним в целях дачи ему указаний в части проведения оуновской работы в РККА, от второго — 37 рублей и отчеты о наличии оружия в «станицах». Аналогичный отчет Самолюк получил от Демчука-«Клементуш».

В организации Самолюк работал под псевдонимом «Грат».

Демчук Андрей Иванович в организацию «ОУН» завербован в сентябре 1940 года Самолюком Андреем, которым был назначен станичным и получил задание в с. Лысино заложить организацию «ОУН».

Выполняя указания, 9 октября 1940 года Демчуком было созвано у жителя с. Лысино — Демчука Дыська нелегальное оуновское собрание, на котором присутствовали его односельчане — Довгай Вячеслав, Демчук Дыськ и родной брат Демчук Александр, на это же собрание был приглашен комсомолец Шевчук Сергей Петрович, который впоследствии Демчуком Андреем был завербован в состав оуновской организации с принятием перед иконой присяги на верность организации.

На этом собрании обсуждались вопросы организованной борьбы с Советской властью, за создание так называемой «Самостийной Украины».

Аналогичное собрание было проведено в октябре 1940 года в хате участника организации Бушевского Антона в присутствии четырех человек, на котором обсуждались вопросы оуновского шифра, приобретение каждым членом организации оуновского «тризуба» и читалась националистическая литература.

Вся практическая деятельность Демчука Андрея, как руководителя оуновской станицы по с. Лысино, осуществлялась под непосредственным руководством вышеуказанного Самолюка, известного в организации под псевдонимом «Грат», по заданию которого Демчук провел следующую работу:

В октябре прошлого года Демчук составил мобилизационные и «черные» списки по с. Лысино, Демидовского района и отдал их Самолюку.

В декабре 1940 года путем распространения билетов на «боевой фонд «ОУН»» Демчук собрал 114 рублей денег, которые сдал Самолюку. В этом месяце Демчук представил Самолюку отчет о работе станицы, в котором было указано о наличии оружия в организации и о сумме собранных на «ОУН» денег.

В организации работал под псевдонимом «Клементуш».

Кондрацкий Николай Константинович был вовлечен в «ОУН» в октябре 1940 года Самолюком, от которого получил задание создать в с. Княгинино оуновскую организацию. В результате в состав организации им был завербован Пясецкий Феофан Лазаревич.

Являясь руководителем организации «ОУН» по с. Княгинино, Кондрацкий путем распространения оуновских билетов, полученных от Самолюка, производил среди участников организации сбор членских взносов, представил Самолюку данные о количественном составе населения по с. Княгинино в целях оставления так называемые мобилизационных списков по линии организации «ОУН».

Кроме этого, Кондрацкий изучал националистическую литературу, так называемый оуновский журнал «До бою» и др., которую получал от Самолюка.

Пясецкий Феофан Лазаревич в ОУН завербован Кондрацким Николаем в ноябре 1940 года.

При вербовке Пясецкого в члены оуновской организации Кондрацкий читал последнему оуновский устав, а также ставил перед ним задачу проводить вербовочную работу по вовлечению новых участников в состав организации.

Кроме этого, Пясецкий, как участник организации, регулярно платил членские взносы в организацию.

Безецный Владимир Павлович в июне 1940 года через участника антисоветской организации «ОУН» Суничука Федора Стефановича был осведомлен о существовании контрреволюционной повстанческой организации «ОУН», хорошо знал цели и задачи организации, полностью разделял взгляды участников ее, а также подвергался вербовке в состав «ОУН» со стороны Суничука.

Кроме этого Безецный знал, что Суничук является участником антисоветской организации «ОУН», в которой занимает руководящее положение, но, однако, Безецный органам Советской власти не сообщил, а наоборот, выполнял указания организации о конспирации последней.

Суничук Федор Стефанович членом оуновской организации является с июня 1940 года.

Тогда же Суничук пытался завербовать в члены «ОУН» Безецного Владимира, при вербовке которого именовал себя руководителем оуновской организации по с. Княгинино, Демидовского района.

При вербовке его в организацию подробно охарактеризовал цели и задачи «ОУН», а также информировал о том, что в состав организации входит целый ряд других лиц, но в целях конспирации их не назвал.

Шпарага Феофан Степанович в организацию был вовлечен районным комендантом «ОУН» Головацкий Вячеславом Федоровичем и станичным Слепчуком Григорием в январе 1940 года, от которых получил задание приступить к созданию оуновских «боевок», т.н. «троек», и возглавлять одну их них.

С января по день 1940 года Шпарагой были вовлечены в «ОУН» односельчане – Дмитрук Владимир, Радчук Николай, Мельник Михаил, создал из них «станицу», которую возглавлял.

Вновь завербованным участникам Шпарага давал задание путем новых вербовок расширять состав организации и создавать «станицы».

В августе присутствовал на нелегальном собрании оуновских организаций, которое было проведено представителями «провода «ОУН» нелегалами «Лысом» и «Гитлером», на котором обсуждались вопросы «История Украины» и задачи организации украинских националистов.

В ноябре 1940 года Шпарагой было получено от Слепчука Григория 9-ть билетов «на боевой фонд ОУН» для распространения их среди членов организации за деньги. В результате один билет оставил себе, внес в организацию 5 рублей, а остальные в ноябре 1940 года, при передаче руководства организацией Радчуку Леону, передал их последнему.

Кроме этого, Шпарага пытался вовлечь в члены «ОУН» своего односельчанина Шаховского Андрона Милентьевича.

Дмитрук Владимир Нефедович был вовлечен в «ОУН» руководителем организации по с. Малево – Шпарагой Феофаном в июне 1940 года.

Как член организации разделял цели и задачи «ОУН» по вопросу борьбы с Советской властью.

Радчук Николай Самонович в организацию «ОУН» завербован Шпарагой в июне 1940 года, от которого получил задание завербовать в организацию двух человек, создать оуновскую «станицу» и возглавить ее.

Мельник Михаил Петрович в «ОУН» вербовался дважды. Первый раз завербован Радчуком Леоном весной 1940 года и второй раз – Шпарагой в июне того же года.

В июне 1940 года получил от Радчука задание в селе Красном, Демидовского района[4] заложить организацию «ОУН».

По указанию Радчука, Мельник осуществлял встречу с участником организации, известным под именем Арсен, с которым имел беседу по вопросу наличия в с. Красном организации «ОУН».

Кроме этого, от Шпараги получил задание путем новых вербовок расширять состав организации и в с. Малево организовать «станицу» и стать ее руководителем.

В июне 1940 года Шпарагой был передан в «боевку» Мельника участник организации Дмитрук Владимир.

Нищий Петр Павлович в члены «ОУН» вовлечен в октябре 1939 года Цыбульским Михаилом («Черным»), от которого получил оуновские заповеди (декалог) и задание по сбору сведений о политико-моральном состоянии крестьян. «Политинформатором» Нищий работал по ноябрь 1939 года и за этот период он завербовал в состав «ОУН» 2-х человек.

В ноябре 1939 года был назначен Цыбульским на должность станичным организации «ОУН» по ст. Нива-Золочивка, одновременно, по указанию «Черного», в декабре 1939 года принял от Оленицкого Ивана в свою станицу трех членов организации и назначил последнего своим заместителем, и весной 1940 года состав организации пополнился двумя участниками, за счет проведенных вербовок Оленицким И.

В январе и мае 1940 года Нищий и Оленицкий проводили нелегальные собрания участников своей станицы, на которых обсуждались вопросы о конспирации, уплате членских взносов, приобретения оружия и прорабатывали «наказы» центра «ОУН».

Кроме этого, Нищим были составлены мобилизационные и «черные» списки по с. Нива-Золочивка, собрано 15 рублей членских взносов на «ОУН», которые он дал Цибульскому, а также в повстанческих целях Нищим была приобретена аптечка для нужд организации.

Оленицкий Иван Яковлевич националистическую деятельность в «ОУН» начал проводить с декабря 1939 года, т.е. со дня установления связей с станичным

организации «ОУН» по с. Нива-Золочивка Нищим Петром. Тогда же Оленицким было передано Нищему в станицу три участника организации, после чего Оленицкий Нищим был назначен заместителем станичного, обязанности которого выполнял до дня ареста.

Оленицкий, как заместитель станичного, непосредственно проводил националистическую работу со стариками, как то: Оленицким Арсентием, Богомиловым Григорием и Малышком Феофаном, с которыми в январе 1940 года проводил нелегальное собрание, собирал с последних членские взносы «ОУН».

Кроме этого, весной 1940 года Оленицкий завербовал в состав организации два человека, которых передал Нищему.

Пилипчук Антон Николаевич в «ОУН» завербован в ноябре 1939 года Нищим Петром, как участник ее платил членские взносы.

В мае 1940 года Пилипчук принимал участие на одном из нелегальных собраний членов «ОУН», проводимом Нищим. На этом собрании прорабатывали «наказ» центра «ОУН», а также обсуждались вопросы конспирации, уплаты членских взносов и приобретения оружия.

Кухарук Иван Захарович с 1938 года по сентябрь 1940 года являлся членом националистической организации «Вольное казачество», в которую был вовлечен одним из руководителей ее Волейником.[5]

С сентября 1940 года Воленик связал Кухарука с одним из активных деятелей антисоветской повстанческой организации «ОУН» – Кримусом Денисом, известным в организации под псевдонимом «Матрос», который назначил Кухарука станичным оуновской организации по с. Боремель, Демидовского района.

Тогда же Кримус связал Кухарука с руководителем оуновского подполья нелегалом «Лысом», при помощи которого Кухарук активизировал работу по созданию оуновской станицы по с. Боремель. В результате с сентября по ноябрь 1940 года Кухарук в состав «ОУН» завербовал 3 человека, путем распространения билетов собрал до 80 рублей денег «на боевой фонд ОУН».

В октябре 1940 года, в период формирования группы нелегалов оуновского подполья с целью перехода сов. границы на сторону Германии, Кухарук совместно с нелегалом «Лысом» и участником «ОУН» Сыч Дмитрием размещал участников организации по конспиративным квартирам с. Боремель. Одну группу нелегалов-оуновцев – «Лыса», «Горобец» и др. разместил у Кучера Феофана, другую группу оуновцев в количестве 12-ти человек разместил у Скоробатюка Василия и Станишевского Иллариона, после четырех из них нелегалов Кухарук разместил у Кучера, а двух Станишевский передал Теодоровичу Николаю.

В начале ноября 1940 года, по указанию «Лыса» и Сыча, Кухарук из 12-ти нелегалов семь человек отвел из с. Боремель в с. Новосилки.

В группу 12 человек нелегалов «ОУН» входили, как установлено следствием: «Барсук», «Муссолини», «Чирва», «Цемент» и др.

В декабре 1940 года в хате Кухарука «Лыс» проводил нелегальное собрание членов станицы, руководителем которой являлся Кухарук.

В организации «ОУН» Кухарук работал под псевдонимом «Соколовский».

Скорбатюк Василий Григорьевич в «ОУН» завербован в сентябре 1940 года Кухаруком Иваном, от которого получил билет «на боевой фонд ОУН» и внес 10 рублей.

На протяжении двух недель октября 1940 года Скорбатюк укрывал в своей хате шесть нелегалов оуновского подполья – «Муссолини», «Крука», «Тура», «Джмеля», «Ярослава» и др., которых снабжал продуктами питания.

Помимо этого, во время укрытия нелегалов «Барсука», «Чирвы», «Комара» и «Витер» у Кучера, Скорбатюк увел нелегала «Комар» и передал «Лысу» и Сыч

Дмитрию. В начале ноября 1940 года Скорбатюк увел от Кучера к себе остальных трех нелегалов, которых впоследствии отправил в с. Новосилки.

Токар Федот Илларионович с 1938 года по сентябрь 1940 года являлся членом националистической организации «Вольное казачество», в которую был завербован Кухаруком, который в сентябре 1940 года его перевербовал в «ОУН».

Токар, как участник организации, внес Кухаруку восемь рублей денег на т.н. «боевой фонд ОУН».

В начале ноября 1940 года, по распоряжению Скорбатюка Василия, Токар перевел из квартиры Теодоровича к Скорбатюку нелегалов «ОУН» «Батько» и «Тхора».

Станишевский Илларион Тимофеевич вовлечен в «ОУН» в октябре 1940 года Кухаруком, по заданию которого в начале ноября 1940 года завербовал в состав организации «ОУН» Теодоровича Николая, внес «на боевой фонд ОУН» 10 рублей денег, в октябре укрывал в своем доме на протяжэении 4-х суток 6 человек нелегалов оуновского подполья, которых совместно с Кухаруком перевели на другие конспиративные квартиры.

В декабре 1940 года Станишевский присутствовал на одном из нелегальных собраний членов «ОУН», которое состоялось в квартире станичного Кухарука.

Теодорович Николай Никандрович вовлечен в «ОУН» в начале ноября 1940 года Станишевским Илларионом.

В октябре 1940 года Станишевский передал Теодоровичу для укрытия двух нелегалов «ОУН» – «Батько» и «Тхор», которых Теодорович на протяжении 9-ти суток снабжал продуктами питания.

В ноябре 1940 года Теодорович внес Кухаруку «на боевой фонд ОУН» 10 рублей денег.

Кучер Феофан Павлович являлся содержателем конспиративной квартиры, скрывая у себя нелегалов оуновского подполья.

В октябре 1940 года на протяжении одних суток в доме Кучера укрывались нелегалы «ОУН» «Лыс», «Горобец» и «Хартыця».[6] В том же месяце Кухарук передал Кучеру для укрывательства нелегалов «ОУН» «Барсука», «Чирву», «Комара» и «Витера», которые находились у него четверо суток на полном его снабжении.

Помимо этого, Кучер внес Кухаруку «на боевой фонд ОУН» 20 рублей, получив от него оуновский билет.

Крымусь Иван Якимович вовлечен в «ОУН» в октябре 1939 года Загоровским Григорием, осенью 1940 года последний перешел на нелегальное положение.

В октябре Загоровский передал Крымусь на связь Крымус Денису, известному в организации под псевдонимом «Матрос», который, в свою очередь, передал Цибульскому, известному в организации под псевдонимом «Черный». Цибульский назначил его разведчиком районного провода «ОУН», дав задание собирать по селу Боремель и Новосилки сведения о политико-моральном состоянии крестьян и информировать об этом руководство «ОУН».

На протяжении ноября и декабря 1940 года Крымусь закончил за три занятия т.н. «разведывательный вышкол», проведенный Цибульским.

В июне 1940 года Крымусь принимал участие на одном из нелегальных оуновских собраний, на котором присутствовали Цибульский, Крымус Денис, Сыч Дмитрий и Петро и Походзей Флор. Как участник организации платил членские взносы.

Походзей Флор Викторович в «ОУН» завербован в мае 1940 года Крымус Денисом («Матрос»), от которого получил задание в селе Малево заложить оуновскую организацию.

Выполняя задание Крымуся, Походзей в мае 1940 года завербовал в «ОУН» 2-х человек и установил связь с Радчуком Леоном, как с руководителем «ОУН» по с. Малево, в результате в этом селе была создана т.н. станица.

Как участник «ОУН» присутствовал на трех нелегальных собраниях участников организации, непосредственно был связан с нелегалами оуновского подполья «Лысом», «Гитлером», «Хартыцей».

Летом 1940 года, по заданию «Лыса», передал пароль руководителю организации Крымусу-«Матросу» для связи с последним.

После уборочной кампании 1940 года Походзей принял от ранее им завербованного в «ОУН» Головацкого Вячеслава пишущую машинку, принадлежащую организации «ОУН». Через месяц пишущая машинка была обратно передана Головацкому.

Гончарук Яков Петрович в июне 1940 года через участников антисоветской организации «ОУН» Головацкого и Походзея был осведомлен о существовании контрреволюционной повстанческой организации «ОУН», хорошо знал цели и задачи последней, а также со стороны Походзея подвергался вовлечению в члены «ОУН», однако органам Советской власти об этом не сообщал.

Гимбаржевский Александр Игнатьевич является членом «ОУН», в составе которой занимался сочинением и распространением по селам Демидовского района националистических воззваний к крестьянам, [в] которых призывал к вооруженной борьбе с Советской властью, за восстановление т.н. «Независимого украинского государства».

Кроме этого, Гимбаржевский среди крестьян проводил антисоветскую деятельность, направленную против Советской власти. Так, например, осенью 1939 года, в день выборов депутатов в Народное Собрание, Гимбаржевский на избирательном участке, под предлогом оказания помощи неграмотным избирательницам, вычеркивал из бюллетеней выбранных кандидатов.

В сентябре 1940 года Гимбаржевский высказывал антисоветские взгляды, сводившиеся к дискредитации Советской власти, государственного строя.

Будучи антисоветски настроенным, Гимбаржевским в январе 1941 года была написана листовка, т.н. «Круты», антисоветского содержания, которая была изъята во время ареста.

8 января 1941 года Гимбаржевский был арестован, пытался из-под стражи бежать, но был задержан.

18 января сего года, Гимбаржевский, находясь на допросе, набросился на следователя, пытаясь задушить последнего, но благодаря своевременно оказанной помощи со стороны других следователей, попытка Гимбаржевского была предотвращена.[7]

Охремчук Стефан Федорович являлся участником организации «ОУН», в которую был вовлечен в июле 1940 года одним из руководителей этой организации – Головацким Вячеславом.

По заданию Головацкого Охремчуком были составлены мобилизационные и «черные» списки по с. Бильче, Демидовского района и отданы последнему.

С августа по декабрь 1940 года Охремчук поддерживал связь с неким Грибком, который пытался связаться с оуновской организацией, и подготавливал его для переброски за кордон.

Кучер Нионила Феофановна вовлечена в «ОУН» Цибульским-«Черным» в августе 1940 года, который присвоил ей псевдоним «Суничка».

В сентябре 1940 года Цибульский связал ее с нелегалом ОУН «Лысом», после чего в октябре нелегалы «Лыс», «Горобец» и «Хартыця» скрывались в доме ее отца, позднее укрывалась вторая группа нелегалов, в состав которой входили: «Барсук», «Чирва», «Комар» и «Витер», которых «Суничка» обслуживала на всем протяжении их пребывания в доме ее отца.

В предъявленном обвинении обвиняемые: Самолюк А.В., Кондрацкий Н.К, Пясецкий Ф.Л., Безецный В.П., Шпарага Ф.С., Дмитрук В.Н., Радчук Н.С.,

Мельник М.П., Нищий П.П., Кухарук И.З., Скорбатюк В.Г., Токар Ф.И., Станишевский И.Т., Теодорович Н.Н., Кучер Ф.П., Крымусь И.Я., Походзей Ф.В., Гончарук Я.П., Охремчук С.Ф., Кучер Н.Ф. виновными себя признали, изобличаются очными ставками между собой и вещдоками, изъятыми при аресте.

Обвиняемые: Демчук А.И., Суничук Ф.С., Оленицкий И.Я., Пилипчук А.Н. и Гимбаржевский в предъявленном обвинении виновными себя не признали, однако в достаточной степени изобличаются показаниями обвиняемых Самолюка А.В., Безецного В.П., Нищего П.П., свидетелей Шевчука С., Качаровского А.П., Лысюка И.Г. и очными ставками с последними, а также вещественными доказательствами, относящимися к делу Гимбаржевского за №№ 3, 5 и 6.

На основании изложенного обвиняются:

1. Самолюк Андрей Васильевич, 1920 года рождения, уроженец и житель с. Княгинино, Демидовского р-на, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, холост, не судим, из крестьян-середняков,

В том, что: с августа 1940 года являлся участником антисоветской повстанческой организации «ОУН», выполнял обязанности связного районного провода «ОУН» под кличкой «Грат».

Выполняя обязанности связного, завербовал в «ОУН» Демчука и Кондрацкого, при помощи которых по селам Лысино и Княгинино создал филиалы «ОУН», т.н. «станицы», и назначил последних руководителями этих организаций.

Будучи на связи у районного коменданта «ОУН» Цибульского и подрайонного Суницы, по заданию последних собрал по селам Княгинино и Лысино мобилизационные и «черные» списки. Путем распространения билетов «на боевой фонд ОУН», собрал свыше 200 рублей денег. Посредством паролей производил встречи с руководителями оуновских организаций из сел, принадлежащих к Демидовскому району, от которых получал деньги, принадлежащие организации, отчеты станиц, пароль для установления с военнослужащим Березнюком связей с целью проведения националистической работы в рядах РККА, –

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

2. Демчук Андрей Иванович, 1911 года рождения, уроженец и житель с. Лысино, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, холост, не судим, из крестьян-середняков, до ареста занимался портняжеством,

в том, что: с сентября 1940 года являлся участником антисоветской организации «ОУН», в которой выполнял обязанности станичного. В организации работал под псевдонимом «Клементуш». Собрал «на боевой фонд ОУН» путем распространения билетов свыше ста рублей, составлял мобилизационные и «черные» списки, в состав организации завербовал одного человека, проводил нелегальные собрания членов «ОУН», от Самолюка получал пароль, по которому должен был связаться с оргшанизацией «ОУН» по селу Дубляны,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

3. Кондрацкий Николай Константинович, 1917 года рождения, уроженец Божовской волости, Житомирского уезда, кол. Андреевка, украинец, грамотный, беспартийный, не судим, холост, из крестьян-середняков, проживал в с. Княгинино, Демидовского района, Ровенской области,

в том, что: с октября 1940 года являлся членом антисоветской организации «ОУН», в которой выполнял обязанности станичного. Проводил вербовочную работу по вовлечению в состав организации новых участников, собирал членс-

кие взносы «ОУН» и сведения мобилизационного характера, распространял оуновские билеты, собирал деньги «на боевой фонд ОУН». Изучал оуновскую литературу, в частности националистический журнал «До бою»,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

4. Пясецкий Феофан Лазаревич, 1921 года рождения, уроженец и житель с. Княгинино, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, холост, не судим, из крестьян-середняков,

в том, что: с ноября 1940 года являлся участником украинской повстанческой организации «ОУН», имел задание путем новых вербовок расширять состав организации, изучал оуновский устав и регулярно в «ОУН» платил членские взносы,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

5. Безецный Владимир Павлович, 1914 года рождения, уроженец и житель с. Княгинино Демидовского р-на Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, холост, не судим, из крестьян-середняков,

в том, что: с июня 1940 года знал о существовании в с. Княгинино антисоветской повстанческой организации «ОУН», где непосредственно был связан с Суничуком Ф.С., как с руководителем этой организации,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 УК УССР.

6. Суничук Федор Стефанович, 1915 года рождения, уроженец и житель с. Княгинино, Демидовского р-на, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, не судим, холост, из крестьян-середняков,

в том, что: являлся участником антисоветской повстанческой организации «ОУН», в составе которой занимал руководящее положение.

В июне 1940 года Суничук пытался завербовать в члены «ОУН» Безецного В.П.,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

7. Шпарага Феофан Степанович, 1921 года рождения, уроженец с. Малево, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, с 1940 года член ВЛКСМ, служащий, холост, до ареста проживал в с. Охматки,[8] Демидовского района, Ровенской области,

в том, что: с января 1940 года являлся участником антисоветской повстанческой организации «ОУН», в составе которой по ноябрь 1940 года выполнял обязанности руководителя «станицы», которая была создана им же.

Как руководитель «станицы» в «ОУН» вовлек 3 человек, присутствовал на одном из нелегальных собраний руководителей организации, вносил деньги в т.н. «боевой фонд ОУН»,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

8. Дмитрук Владимир Нефедович, 1921 года рождения, уроженец г. Луцк, Волынской области, украинец, грамотный, беспартийный, не судим, холост, из крестьян-середняков, проживал в с. Малево, Демидовского района, Ровенской области,

в том, что: с июня 1940 года являлся членом антисоветской повстанческой организации «ОУН», будучи ее участником, разделял националистические взгляды по вопросу борьбы с Советской властью,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

9. Радчук Николай Самонович, 1919 года рождения, уроженец и житель с. Малево, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, не судим, холост, из крестьян-середняков,

в том, что: с июня 1940 года являлся членом антисоветской повстанческой организации «ОУН», будучи ее участником, имел задание по вопросу вовлечения новых лиц в состав этой организации и создания т.н. «станиц» ОУН,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

10. Мельник Михаил Петрович, 1919 года рождения, уроженец и житель с. Малево, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, не судим, холост, из крестьян-середняков,

в том, что: с июня 1940 года являлся участником повстанческой организации украинских националистов, по заданию последней устанавливал организационные связи с другими оуновскими организациями, имел задание заложить т.н. «станицу» и возглавить ее,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

11. Нищий Петр Павлович, 1921 года рождения, уроженец и житель с. Нива-Золочивка, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, в январе 1941 года нарсудом был осужден за растрату гос. денег на 1 год тюремного заключения, холост, из крестьян-середняков,

в том, что: с октября 1939 года являлся участником антисоветской повстанческой организации украинских националистов, в составе которой выполнял обязанности политинформатора, затем станичного.

Выполняя обязанности станичного, вовлек в ОУН двух человек, одновременно привлек к работе в этой организации шесть человек, с которыми проводил нелегальные собрания, собрал 15 рублей членских взносов, составлял мобилизационные и «черные» списки для нужд организации, в целях последней приобрел аптечку, среди членов организации распространял националистическую литературу, наказы «ОУН» и декалог,[9]

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

12. Оленицкий Иван Яковлевич, 1914 года рождения, уроженец и житель с. Нива-Золочивка, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, не судим, холост, из крестьян-середняков,

в том, что: являлся участником антисоветской повстанческой организации «ОУН», в которую завербован в декабре 1939 года ее активным участником Нищим и назначен заместителем станичного.

Выполняя обязанности станичного, с членами организации проводил нелегальные собрания, собирал членские взносы на «ОУН»,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

13. Пилипчук Антон Николаевич, 1913 года рождения, уроженец с. Боремель, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, из крестьян-кулаков, по соцположению крестьянин-кулак, женат, проживал в с. Нива-Золочивка, Демидовского района, Ровенской области,

в том, что: с ноября 1939 года являлся членом повстанческой организации «ОУН».

В мае 1940 года присутствовал на нелегальном собрании участников «ОУН», платил членские взносы, совместно с Нищим изучал оуновский «декалог»,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

14. Кухарук Иван Захарович, 1901 года рождения, уроженец и житель с. Боремель, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, не судим, из крестьян-середняков, по соцположению крестьянин-бедняк, женат,

в том, что: с 1938 года по сентябрь 1940 года являлся членом украинской националистической организации «Вольное казачество», с сентября 1940 года являлся активным участником антисоветской повстанческой организации «ОУН», в составе которой выполнял обязанности «станичного», под кличкой «Соколовский».

Выполняя обязанности станичного, вовлек в «ОУН» 3 человек, путем распространения билетов собрал около 80 рублей денег на «боевой фонд ОУН», поддерживал организационные связи с нелегалом «Лысом», по заданию которого на протяжении октября 1940 года Кухарук разместил по конспиративным квартирам 15 нелегалов оуновского подполья, переводил их с квартиры на квартиру, а также в начале ноября 1940 г. Кухаруком было переведено из с. Боремель в с. Новосилки семь нелегалов.

В декабре 1940 года в квартире Кухарука было проведено собрание членов организации, которым руководил «Лыс»,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

15. Скорбатюк Василий Григорьевич, 1908 года рождения, уроженец и житель с. Боремель, Демидовского района, Ровенской области, украинец, малограмотный, беспартийный, из крестьян-кулаков, по соцположению крестьянин-середняк, женат,

в том, что: с сентября 1940 года являлся членом антисоветской повстанческой организации «ОУН», вносил деньги на т.н. «боевой фонд ОУН», кроме этого, являлся содержателем конспиративной квартиры, в октябре 1940 года на протяжении двух недель у себя в доме укрывал шесть нелегалов оуновского подполья – «Муссолини», «Крук», «Тур» и др., которых Скорбатюк снабжал продуктами питания.

Кроме этого, квартира Скорбатюка использовалась для сбора нелегалов, откуда последние перебрасывались в другие села Ровенской области, сам Скорбатюк принимал непосредственное участие в переводе 4 нелегалов с квартиры Кучера к себе,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

16. Токар Федот Илларионович, 1907 года рождения, уроженец и житель с. Боремель, Демидовского района, Ровенской области, украинец, малограмотный, беспартийный, из крестьян-кулаков, крестьянин-середняк, женат,

в том, что: с 1938 года по сентябрь 1940 года являлся членом националистической организации «Вольное казачество», с сентября 1940 года являлся активным участником антисоветской повстанческой организации «ОУН». Будучи участником этой организации, в ноябре 1940 года принимал участие в укрывательстве двух нелегалов оуновского подполья, переводя их из хаты Теодоровича к Скорбатюку. Помимо этого, вносил деньги в т.н. «боевой фонд ОУН»,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

17. Станишевский Илларион Тимофеевич, 1903 года рождения, уроженец и житель с. Боремель, Демидовского района, Ровенской области, украинец, беспартийный, грамотный, из крестьян-кулаков, крестьянин-середняк, женат,

в том, что: с октября 1940 года являлся участником украинской повстанческой организации, как член организации вносил деньги «на боевой фонд ОУН», присутствовал на одном из нелегальных собраний, завербовал в «ОУН» одного человека, в октябре 1940 года укрывал у себя в доме 6 нелегалов оуновского подполья, которых обеспечивал продуктами питания. Принимал участие в размещении нелегалов по конспиративным квартирам,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

18. Теодорович Николай Никандрович, 1909 года рождения, уроженец и житель с. Боремель, Демидовского района, Ровенской области, украинец, малограмотный, беспартийный, не судим, из крестьян-кулаков, крестьянин-середняк,

в том, что: с ноября 1940 года участник антисоветской организации украинских националистов, «на боевой фонд ОУН» внес 10 рублей, укрывал в своем доме нелегалов, участников «ОУН» — «Батька» и «Тхора», которых снабжал продуктами питания,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

19. Кучер Феофан Павлович, 1888 года рождения, уроженец с. Вичулки,[10] Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, из крестьян-кулаков, по соцположению крестьянин-кулак, не судим, женат,

в том, что: с октября 1940 года являлся содержателем конспиративной квартиры, скрывал у себя нелегалов оуновского подполья «Лыс», «Горобец» и «Хартыця», затем «Барсука», «Чирву», «Комара» и «Витер», снабжал их продуктами питания.

Кроме этого, Кучером было внесено «на боевой фонд ОУН» 20 рублей денег,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

20. Крымусь Иван Якимович, 1913 года рождения, уроженец и житель с. Новосилки, Демидовского района, Ровенской области, украинец, малограмотный, беспартийный, из крестьян-бедняков, холост,

в том, что: с октября 1939 года являлся участником антисоветской повстанческой организации «ОУН», в составе которой выполнял обязанности разведчика районного провода «ОУН», в ноябре и декабре проходил трехдневный «разведывательный вышкол», в июне 1940 года присутствовал на нелегальном собрании членов «ОУН»,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

21. Походзей Флор Викторович, 1904 года рождения, уроженец и житель с. Новосилки, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, не судим, из крестьян-середняков, крестьянин-середняк, женат,

в том, что: с мая 1940 года являлся членом антисоветской организации «ОУН», по заданию которой вовлек в «ОУН» 2-х человек, устанавливал организационные связи с участниками организаций других сел, поддерживал связь с нелегалами «ОУН» «Лысом», «Гитлером», «Хартыцей», выполнял их задания по работе организации.

Летом 1940 года на протяжении месяца хранил у себя пишущую машинку, принадлежащую оуновской организации,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

22. Гончарук Яков Петрович, 1889 года рождения, уроженец и житель с. Малево, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, не судим, из крестьян-кулаков, по соцположению крестьянин-кулак, женат,

в том, что: с июня 1940 года знал о существовании по селам Демидовского района антисоветской повстанческой организации «ОУН», непосредственно был связан с участниками этой организации Головацким Вячеславом и Походзеем Флором, которые пытались завербовать его в состав организации «ОУН»,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-12 УК УССР.

23. Гимбаржевский Александр Игнатьевич, 1921 года рождения, уроженец и житель с. Лысино, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, не судим, из крестьян-середняков, холост,

в том, что: являлся участником антисоветской повстанческой организации «ОУН», в составе которой занимался распространением по селам Демидовского района контрреволюционных националистических воззваний, призывая украинцев к вооруженной борьбе с Советской властью, за создание т.н. «Самостийной Украины».

На протяжении 1939 и 1940 года Гимбаржевский среди крестьян проводил антисоветскую деятельность, выражавшуюся в том, что в день выборов депутатов в Народное Собрание, последний на избирательном участке, под предлогом помощи неграмотным избирателям, вычеркивал в бюллетенях кандидатов.

В сентябре 1940 года в присутствии односельчанина Лысюка высказывал антисоветские измышления шовинистического характера, в январе 1941 года Гимбаржевским была написана антисоветская листовка «Круты».

Будучи арестованным, Гимбаржевский дважды пытался совершить побег, причем находясь на допросе 18 января 1941 года, набросился на следователя, пытаясь его задушить,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2, 54-11 и 54-10, ч.1 УК УССР.

24. Охремчук Стефан Федорович, 1904 года рождения, уроженец с. Золочивка, Демидовского района, Ровенской области, украинец, грамотный, беспартийный, не судим, из крестьян-кулаков, крестьянин-середняк, проживал в с. Бильче, Демидовского района, Ровенской области, женат,

С июня 1940 года являлся участником антисоветской повстанческой организации «ОУН», по заданию которой составлял так называемые мобилизационные и «черные» списки, подготавливал одного участника этой организации для перевода на территорию Германии,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

25. Кучер Нионала Феофановна, 1923 года рождения, уроженка и жительница с. Боремель, Демидовского района, Ровенской области, украинка, грамотная, беспартийная, не судима, из крестьян-кулаков, незамужняя,

в том, что: с августа 1940 года являлась членом антисоветской повстанческой организации «ОУН» под кличкой «Суничка».

Как член организации поддерживала связь с нелегалами «ОУН» — «Лысом» и «Барсуком»-Владимирец на протяжении октября 1940 года, когда в доме отца Нионилы укрывалось семь нелегалов, которых лично обслуживала «Суничка»,

т.е. совершил преступление, предусмотренное ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

Следствие по делу считать законченным, совершенные преступления доказанными и следдело №22485 по обвинению Самолюка А.В., Демчука А.И.,[11] Кондрацкого Н.К, Пясецкого Ф.Л., Безецного В.П., Суничука Ф.С., Шпараги Ф.С., Дмитрука В.Н., Радчука Н.С., Кухарука И.З., Скорбатюка В.Г., Токара Ф.И., Станишевского И.Т., Теодоровича Н.Н., Кучера Ф.П., Крымуся И.Я., Походзея Ф.В., Гончарука Я.П., Гимбаржевского А.И., Охремчука С.Ф. и Кучер Н.Ф.[12] в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-2, 54-11, 54-12 и 54-10, ч.1 УК УССР, руководствуясь ст. 204 УПК УССР, направить прокурору по спецделам Ровенской области для направления по подсудности.

Обвиняемых с сего числа перечислить за прокурором.

п/п Ст.следователь следчасти УНКГБ
сержант госбезопасности Шох
«Согласен» Начальник следчасти УНКГБ
мл. лейтенант госбезопасности Ершов

Справка:

1. Обвиняемые, проходящие по следделу №22485, содержатся под стражей в тюрьме г. Ровно.

2. Вещественные доказательства — билет «на боевой фонд ОУН», отчеты, мобилизационные списки, инструкции «ОУН» приобщены к делу в отдельных пакетах.

п/п Ст.следователь следчасти УКГБ
сержант госбезопасности Шох

Составлено 19 мая 1941 года
г. Ровно

Копия верна:
Старший следователь особого отдела
КГБ при СМ СССР по ПРИВО
капитан *підпис* (Ильин)

нс-1

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.3323, арк.256-275.
Копія, машинопис.

На документі є напис: «Копия обв. заключения, заверенная ст. следователем Шох, подшита в арх. деле с операт. документами №18074, которое хранится в УКГБ Ровенской обл., след. дела нет. Ст. следователь капитан *підпис* (Ильин). г. Куйбышев, 19.7.1960 г.».

Примітки

[1] Справа щодо «антирадянської повстанської української націоналістичної організації», викритої органами НКДБ у Демидівському районі може бути поставлена в контекст інших аналогічних справ, над учасниками яких в кінці 1940 — першій половині 1941 рр. відбулись судові процеси на Волині й в Галичині. Йдеться про справу щодо «української контрреволюційної повстанської організації» в Порицькому і Локачівському районах Волинської області (на судовому процесі 10-13 листопада 1940 р. у Володимирі Волинському винесено 13 смертних вироків, всього звинувачених — 30) *(див.: Кучерепа М.М., Вісин В.В. Волинь: 1939-1941 рр.: Навчальний посібник. — Луцьк, 2005. — С.363-370);* справу учасників Львівського крайового проводу ОУН («Процес 59-ти»), суд над якими відбувся у Львові 15-18 січня 1941 р. (41 смертний вирок) *(див.: Роман Шухевич у документах радянських органів державної безпеки (1940-1950) / за заг. ред. В.Сергійчука. — Т.1. — К., 2007. — С.104-148,167-190);* справу «контрреволюційної організації українських націоналістів «ОУН» в Луцькому районі Волинської області (військовий трибунал в Луцьку 21-22 квітня 1941 р. виніс 8-ом з 15-ти звинувачених смертні вироки) *(див.: Кучерепа М.М., Вісин В.В. Волинь: 1939-1941 рр. — С.375-382);* справу «контрреволюційної повстансько-терористичної організації» в Камінь-Каширському районі Волинської області (військовий трибунал у Ковелі 24 травня 1941 р. виніс смертні вироки 4-ом з 5-ти звинувачених) *(див.: Кучерепа М.М., Вісин В.В. Волинь: 1939-1941 рр.. — С.382-386).*

[2] Княгинин, Лисин, Малево, Золочівка, Боремель, Новосілки, Більче.

[3] Ймовірно, що Цибульський-«Чорний» з Демидівського району і «агент-емісар Центру «ОУН» «Чорний», якому органи НКВС приписували створення у першій половині 1940 р. «контрреволюційної організації» в Порицькому і Локачівському районах Волинської області, – одна й та ж особа. Тим більше, що «агент-емісар «Чорний», коли створена ним «організація зросла», «примушений був залишити територію» її діяльності, і органами НКВС затриманий не був.

[4] Красне нині належить до Млинівського району.

[5] На запит старшого слідчого особливого відділу КДБ при РМ СРСР по Приволзькому військовому округу капітана Ільїна, який займався у 1960 р. переглядом іншої справи, пов'язаної з Демидівським районом, було підготовлено кілька оглядових довідок та інформацій, що стосувались як певних організацій, так і окремих осіб. Зокрема, на основі відповіді УКДБ Рівненської області щодо діяльності організації «Вільне козацтво», Ільїн підготував таку довідку *(ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.3323, арк.305,306):*

Справка

По имеющимся в УКГБ Ровенской области сведениям, в 1937-40 годах на территории Демидовского района, Ровенской области, в частности в селах Боремель, Новоселки, Лысин, Малево и Лопавше, существовала антисоветская националистическая организация т.н. «Украинское вольное казацтво», которая ставила своей задачей создание «Самостийной Украины». Руководство организации в Демидовском районе находилось в с. Боремель, и возглавлял ее Крымус Денис (убит). Демидовская организация подчинялась окружному центру в г. Луцке, Волынской области, во главе которого был Закуштуй Ананий (убит), уроженец с. Ваврив, Волынской области. Демидовская организация «Вильное казацтво» делилась на «кусты», во главе которых стояли т.н. кустовые.

В с. Лысин «кустовым» являлся Нелипович Иосиф. Установленные члены его «куста»: Милисевич Василий и Милисевич Иван, в настоящее время проживают в Чехословакии, Король Семен, Малюнович, Петрук Яков, Бушевский Антон, Татарчук Иван, Кундеус Иван, Карпович Александр, Карпович Владимир, Карпович Валентин.

В селе Новоселки «кустовым» был Сыч Петр, участники «куста» не установлены.

В селе Боремель группу возглавлял Токарь Матвей, убит в банде ОУН, участники организации – Кияш Дмитрий, Кияш Андрей и Токарь Юстим.

В селе Малево «кустовой» Степанюк Славко (убит), участники Радчук Леонид, Слипчук Григорий.

В период немецкой оккупации большинство бывших участников организации «Вольное казацтво» примкнуло к ОУН и продолжало свою деятельность против советской власти, одновременно оказывая помощь немецким властям. С изгнанием немецких оккупантов, некоторые участники организации «Вольное казацтво» были арестованы и осуждены органами советской власти, а часть ликвидирована, как участники вооруженных банд ОУН.

Данными о связях «Вольное казацтво» с немецкими разведывательными органами управление КГБ по Ровенской области не располагает, однако известно, что, как до начала Отечественной войны, так и в начале войны, украинские националистические формирования в своей враждебной деятельности ориентировались на Германию, где в то время находились центральные националистические формирования.

Основание: ответ УКГБ Ровенской обл. №3011 от 11.8.1960 г. с н.вх. 7570.

Ст. следователь особого отдела КГБ по ПриВО
капитан *підпис* (Ильин)
17.8.1960 г.
г. Куйбышев

На запит особливого відділу КДБ по ПриВО, відповіді щодо організації «Вільне козацтво» надійшли також з Рівненського *(Арк.344,345)* і Волинського *(Арк.346)* обласних архівів. Зокрема, у першій з них йшлося:

ге-2
МВД УССР
Управление МВД
Ровенской области
Архивный отдел
Областной Государственный архив
22 сентября 1960 г.
№13/0315
г. Ровно

Секретно
экз. №_
Начальнику особого отдела КГБ
при СМ СССР по ПриВО
полковнику тов. Зиберову
гор. Куйбышев

На Ваш №6/4381 от 30 августа 1960 года

Сообщаем, что в документальных материалах Ровенского поветового старосты за 1936 год имеется устав общества «Вольное казачество» в Польше.

В препроводительной к уставу, адресованной на имя основателей (фамилии не указаны) отдела общества в гор. Ровно от 4 марта 1936 года, указывается, что временное главное правление «Вольного казачества» выражает свое согласие на организацию отдела этого общества на Волыни в гор. Ровно.

В уставе указывается, что общество «Вольного казачества» в Польше распространяло свою деятельность по всей территории Польши. Местонахождением центрального его органа был г. Варшава.

Антисоветскую деятельность этого общества установить по уставу не представляется возможным, так как задачи его выражены в такой лаконичной форме, как: «Объединение всех, признающих вольноказачьи идеи, независимо от происхождения, попечительство над развитием культуры и просвещения своих членов, сохранение казачьих обычаев и традиций, осуществление принципов самопомощи».

Для осуществления этой цели, указывается в уставе, общество «Вольное казачество» организовует беседы и дискуссии на темы, связанные с историей и жизнью казаков, выписывает казацкие газеты, издает книжки и другие периодические издания, открывает библиотеки и музеи памятников казачества, организовует кассы взаимопомощи, оказывает членам помощь и дает юридические советы.

Основание: ф.30, оп.25, д.100.

Сведений о том, какие цели ставила перед собой организация «Вольное казачество» в 1939-1941 годах на случай нападения Германии на СССР, и перед членами организации, подлежащими призыву в Красную Армию в документальных материалах архива за 1937-1941 гг. не обнаружено.

Для возможного использования сообщаем, что в закрытом фонде отдела научно-справочной литературы имеется брошюра: Р.Борис. «Вільне козацтво», Львов, 1934 г. В этой брошюре описывается движение под названием «Вольного казачества» на Восточной Украине в 1917-1921 годах.

Как видно из брошюры, движение это было чисто националистическим и преследовало цель создания «самостийной» Украины. Поддерживало Центральную раду и гетмана Скоропадского. Называли себя еще «самостийниками».

Основание: ФНСЛ, инв. №185.

Запрашиваемые лица по учетам архива по состоянию на 20 сентября 1960 года, как члены организации «Вольное казачество» в Демидовском районе Ровенской области, не проходят.

Кухарук Григорий, 30 лет, уроженец села Новоселки, Демидовского района Ровенской области проходит, как полицейский по списку личного состава украинской полиции, действовавшей в период немецкой оккупации в местечке Боремель, Демидовского района, составленном по свидетельским показаниям зав. райархивом 20 декабря 1944 года. В графе «куда выбыл» указано: «сидит в тюрьме».

Основание: ф.Р-529, оп.1, д.2, л.18.
ИО Начальника Государственного архива
Ровенской области *підпис* (Тищенко)
Начальник отдела *підпис* (Козак)

У відповіді Волинського державного архіву повідомлялося:

пр-2 Вх. №0170 Секретно
Экз. №...

УССР
Управление внутренних дел
Волынской области
Областной
государственный архив
7 сентября 1960 р.
№10/0/72
м. Луцьк

Начальнику особого отдела КГБ при
Совете Министров СССР по ПРИВО
полковнику тов. Зиберову
гор. Куйбышев

На №6/4379 от 29/30 августа 1960 года

В документах Волынского облгосархива имеются сведения о существовании на территории Волыни организации «Союз вольного козачества». Председателем Луцкого отдела Союза в конце 1936 года был Штовхан Федор Макарович, 1898 года рождения, он же был главным редактором журнала «Козацкая Воля», издававшегося в Луцке. Его заместителями были Чебурашкин Николай Никитович, 1895 года рождения и Рябцев Степан Данилович, 1895 года рождения.

Кроме того, имеется информация полиции за апрель 1938 года о существовании организации Союза вольных козаков-националистов, имевшего целью создание независимого козацкого государства на территории Донского округа. Руководителем Луцкого отдела Союза был Рябцев.

Ф.1сч, оп.2сч, д.1855.

Ф.320с, оп.1с, д.10.

Других сведений не имеется.

По разработанным документальным материалам архива Семенович Василий Трофимович, Голендер Иван Акимович, Цибульский Михаил Иванович, Сыч Петр Михайлович, Креймус Денис Матвеевич, Походзей Флор Викторович, Чайковский Павел Иванович, Чайковский Иван Иванович, Чайковский Николай Иванович, Маркулич Федор Васильевич, Маркулич Филипп Васильевич, Семенчук Филипп Иванович, Сыч Дмитрий Петрович, Пелешок Иван Васильевич, Величко Степан Васильевич, Кухарук Григорий Данилович, Деменчук Николай Андреевич, Кухарук Игнатий Данилович, Демчук Андрей Иванович, Демчук Игнат Ясонович, Бушевский Иван, Кравчук Иван Максимович и Довгий Баюек на проходят.

Начальник государственного архива
Волынской области *підпис* (Кашевский)
Начальник отдела *підпис* (Будникова)

[6] Очевидно, «Хортиця».

[7] Вважаємо, що поштовхом до вчинку О.Гімбаржевського, який намагався під час допиту 18 січня 1941 р. задушити слідчого, стала подія 28 грудня 1940 р. в тій же Рівненській тюрмі, коли Петро Сич, що проходив в одній з О.Гімбаржевським та іншими справі, задушив з допомогою мотузки під час допиту слідчого Зарицького. В оглядовій довідці, підготовленій у 1960 р. Ільїним, про це сказано так *(Арк.280-282)*:

Обзорная справка
по архивно-следственному делу №9973
на Сыч Петра Михайловича, 1894 г. рождения,
уроженца и жителя с. Новосилки, Демидовского р-на,
Ровенской области, беспартийного, образование низшее,
украинца, женатого, из крестьян,

арестованного 26 декабря 1940 г. 2 отделом УГБ УНКВД по Ровенской обл. по подозрению в том, что он является активным участником ОУН, связан с руководителями ОУН, находящимися на нелегальном положении, и представлял квартиру для сборищ оуновцев, т.е. в преступлении, предусмотренном ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

На допросе 26 декабря 1946 г. Сыч отрицал свою причастность к ОУН, но факт пребывания в его доме летом 1940 г. неизвестных лиц подтвердил. На очной ставке обвиняемый Похозей Флор Викторович показал, что Сыч П. являлся одним из руководителей организации ОУН, и он был связан с ним по совместной антисоветской деятельности в ОУН. Он присутствовал два раза на нелегальных сборищах оуновцев в доме Сыч. Там присутствовали нелегалы ОУН, известные ему под псевдонимом «Лыс», «Гитлер» и «Хортица», а также жители с. Новосилки Цибульский и Слепчук, и житель с. Малева Головацкий. Сыч отрицал эти показания.

В деле приобщен рапорт начальника следственной части УНКВД Ровенской обл. от 28 декабря 1940 г., из которого видно, что на очередном допросе у оперуполномоченного Зарицкого Сыч задушил с помощью имевшейся веревки последнего, забрал пистолет и пытался скрыться. Замеченный охраной, Сыч пытался воспользоваться пистолетом, но, не зная правил обращения, не смог выстрелить. При задержании Сыч был ранен, а также в результате падения со второго этажа повредил ноги и позвоночник. 1 января 1941 г. Сыч умер в тюремной больнице.

Материалы в отношении него из следственного дела №22485 были выделены, и следствие по ним дальнейшим производством было прекращено.

По настоящему делу Чайковский Николай Иванович и другие лица, осужденные по архивно-следственному делу №9840, не проходят.

Арх.-след. дело №9973 на Сыч Петра Михайловича хранится в УКГБ по Ровенской обл.

Ст. следователь особого отдела КГБ по ПриВо
капитан *підпис* (Ильин)
13/VII.1960 г.
г. Куйбышев

[8] Охматків.

[9] «Декалог» — своєрідний «символ віри» членів ОУН, складений Степаном Ленкавським, вперше опублікований у 1929 р. Пізніше в ньому зроблено правки, подаємо остаточну редакцію:

Декалог
(«Десять заповідей українського націоналіста»)

Я — дух одвічної стихії, що зберіг Тебе від татарської потопи й поставив на грані двох світів творити нове життя:

1. Здобудеш Українську державу або загинеш у боротьбі за неї.
2. Не дозволиш нікому плямити слави, ані чести Твоєї Нації.
3. Пам'ятай про великі дні наших Визвольних змагань.
4. Будь гордий з того, що Ти є спадкоємцем боротьби за славу Володимирового Тризуба.
5. Пімстиш смерть Великих Лицарів.
6. Про справу не говори, з ким можна, а з тим, з ким треба.
7. Не завагаєшся виконати найнебезпечнішого чину, якщо цього вимагатиме добро справи.
8. Ненавистю і безоглядною боротьбою сприйматимеш ворогів Твоєї Нації.
9. Ні просьби, ні грозьби, ні тортури, ані смерть не приневолять Тебе виявити тайни.
10. Змагатимеш до поширення сили, слави, багатства й простору Української держави.

[10] Вичавки.

[11] З оглядової довідки, підготовленої капітаном Ільїним, довідуємось, що справа А.Демчука під час судового процесу над членами Демидівської «антирадянської організації», який відбувався в Рівному 13-14 червня 1941 р., відправлена на дослідування. На початку німецько-радянської війни А.Демчука, разом з в'язнями Рівненської тюрми, евакуювали до Астрахані, де в 1942 р. він був засуджений на 5 р. позбавлення волі у ВТТ. Наводимо вказану довідку повністю *(Арк.283-288)*:

Обзорная справка

По архивно-следственному делу №10546

на Демчука Андрея Ивановича, 1911 г. рождения,
уроженца с. Лысино, Демидовского района, Ровенской обл.,
по специальности портной, беспартийный, образование низшее,
украинца, женатого, осужденного Особым Совещанием при
НКВД СССР в 1942 г. по ст. 58-2 и 58-11 УК РСФСР к 5 годам ИТЛ.

Из материалов дела видно, что Демчук А.И. был арестован УГБ УНКВД УССР по Ровенской обл., а 21 мая 1941 г. был перечислен за Ровенской областной прокуратурой.

В связи с началом военных действий, он вместе с тюремным делом был эвакуирован в Астраханскую тюрьму. Следственное дело на него было утеряно, поэтому по новому месту содержания было проведено новое следствие. Из сохранившегося в тюремном деле постановления об избрании меры пресечения было видно, что он был арестован по подозрению в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

На допросе 3 марта 1942 г. Демчук показал, что был арестован 7 января 1941 г. по подозрению в принадлежности к оуновской организации. Отрицая свою принадлежность к ОУН, он призвал, что на предварительном следствии в Ровно о принадлежности его к ОУН дал показания участник ОУН Самолюк Андрей, который утверждал, что он лично завебовал в оуновскую организацию Демчука в декабре 1949 г. и что последний также дал в фонд оуновской организации 20 руб.

Демчук показал, что вместе с ним за принадлежность к оуновской организации были арестованы еще 24 человека. Следствие по их делу было закончено 10 мая 1941 г., и дело было направлено на рассмотрение Ровенского областного суда. Из числа проходивших с ним по одному делу лиц он назвал:

1. Самолюка Андрея, примерно 22-х лет, житель с. Княгинин, Демидовского р-на, Ровенской обл.;
2. Пясецкого, примерно 22-х лет, жителя того же села;
3. Кондрацкого Николая, примерно 23 лет, житель с. Княгинин, Демидовского района;
4. Безецного Владимира, примерно 28 лет, жителя с. Княгинин, Демидовского района;
5. Охремчука, примерно 35 лет, житель с. Бильчак (*Більче*), Демидовского района, Ровенской обл.;
6. Мельника, примерно 22-х лет, жителя того же села;
7. Шпарага Феофана, примерно 20 лет, жителя с. Бильчак;
8. Радчука, примерно 25 лет, жителя с. Бильчак;
9. Крымусь Ивана, примерно 25 лет, жителя с. Новосилки, Демидовского района, Ровенской области;
10. Походзея, примерно 40 лет, жителя с. Новосилки, Демидовского района;
11. Токарь Федота, примерно 33 лет;
12. Станишевского, примерно 34-х лет;
13. Тодоровича;
14. Имбержевского (*Гімбаржевський*) Александра Игнатьевича, 22-х лет, жителя колонии «Май», с. Лысино, Демидовского района, Ровенской обл.

Названных участников оуновской организации, как показал Демчук, «он узнал на суде 13 и 14 июня 1941 г. в г. Ровно». Суд длился якобы два дня. Остальных же подсудимых он не запомнил. Демчук показал, что до конца судебного заседания якобы он не находился в зале, так как после выступления прокурора его «с суда взяли опять в тюрьму и приговор он не слышал». Дело его якобы передали на дополнительное расследование. Насколько он понял из содержания судебного следствия, руководителем оуновской организации являлся Цибульский Михаил, примерно 22-х лет, по кличке «Черный», житель

с. Новосилки, Демидовского района, Ровенской обл., который якобы был убит. Цибульский завербовал в организацию Самолюка Андрея, а последний — Пясецкого, Кондрацкого и Безецного.

На последующих допросах Демчук показал, что Самолюк на очных ставках в Ровно изобличал его в том, что он якобы являлся сборщиком членских взносов оуновской организации и имел задание вербовать в организацию новых членов. В судебном заседении ему якобы стало известно, что в каждом селе имелся связник оуновской организации: в селе Княгинин — Пясецкий, в с. Бельче — Шпарага Феофан, связь с руководителем «всей» организации Цибульским (с. Новосилки) поддерживал Самолюк. Националистическая литература при обыске была изъята у Имбержевского Александра Игнатьевича. Демчук показал также, что прокурор в обвинительной речи по их делу просил применить в отношении Самолюка высшую меру наказания. Что он просил в отношении остальных подсудимых, он якобы не слышал. 7 марта 1942 г. Демчуку было предъявлено обвинение в том, что он являлся членом ОУН и занимался активной антисоветской деятельностью. Виновным себя не признал и принадлежность к ОУН отрицал.

По настоящему делу Демчук Игнат Ясонович и другие лица, осужденные по арх.-след. делу №9840, не проходят.

Арх.-след. дело №10946 хранится в УКГБ Ровенской обл.

Ст. следователь Особого отдела КГБ по ПриВО
капитан *підпис* (Ильин)
11.09.1960 г.
г. Куйбышев

[12] У переліку, очевидно механічно, пропущені імена Мельника М.П., Нищого П.П., Оленицького І.Я. та Пилипчука А.М., які фігурують у звинувачувальному висновку.

№39
1942, лютий 23-25. — Витяги з протоколів допиту П.Білоусова про обставини потрапляння до німецького полону

Выписка из протокола допроса
обвиняемого Белоусова Павел Павловича,[1] от 23/II-1942 года

Вопрос: Расскажите подробно, при каких обстоятельствах Вы попали в плен к немцам?

Ответ: 24-го июня 1941 г. вечером, по распоряжению Начальника РОМ НКВД г. Дубно — сержанта милиции — Черевко и Нач. РО НКВД ст. лейтенанта госбезопасности — Винокурова, аппарат НКВД и Милиции оставили гор. Дубно и автомашинами поехали в гор. Ровно. Отъехав от г. Дубно до м. Варковичи Дубновского р-на, Нач. РО НКВД распорядился остановить все машины с сотрудниками НКВД и Милиции и заехать в м. Варковичи, где пробыть до утра 25/VI-41 г., а там выяснить обстановку, и в зависимости от обстановки решить вопрос, ехать ли в Ровно или же оставаться в своем районе.

Нач. Милиции Черевко не дал на это своего согласия, а сказал, что аппарат милиции поедет в гор. Ровно в Областное Управление.

После этого аппарат НКВД остановился в лесу под м. Варковичи, а сотрудники РКМ во главе с Черевко в составе до 60 человек, на 4-х грузовых автомашинах поехали в гор. Ровно.

Так как на встречу нам двигались воинские части, мы ехали медленно. В гор. Ровно приехали только к утру 25/VI-41 г.

Необходимо отметить, что около Облуправления Милиции из 4-х машин остановилось только 2, остальные же 2 машины, на которых в основном ехал рядовой состав, к управлению не подъехали и неизвестно где остановились.

Как только приехали в гор. Ровно, так Нач. РКМ – Черевко и политрук Челноков Иван Николаевич пошли в Облуправление, а остальные сотрудники оставались на машинах.

Спустя минут 20-30, к машинам подошли вернувшиеся из Обуправления Черевко и Челноков, которые нам сообщили, что по распоряжению Нач. Облуправления Милиции Горбенко и Нач. УНКВД Чекменева весь состав Дубновского Райотдела Милиции возвращается обратно и должен находиться и работать до особого распоряжения Облуправления.

Тогда Нач. ОБХСС – Фомин сказал Начальнику Милиции о том, что работников Милиции всех нет, потому что две машины неизвестно где остановились, Черевко ответил, что если остальной состав Милиции остался позади, так мы их вернем, если же они самостоятельно уехали из Ровно по направлению Киева, так я их отдам суду военного трибунала. Таким образом, в гор. Дубно возвращались только 2 машины с людьми, в которых находились, кроме работников Милиции, работники партийных и советских организаций.

Доехав машинами до м. Варковичи, встретили там Нач. РО НКВД – Винокурова, которому Нач. РКМ Черевко сказал, что по распоряжению УНКВД мы должны возвратиться в Дубно и работать там до особого распоряжения. Тогда Винокуров, его заместитель – Цыбалин, оперуполномоченный Радионов и другой оперуполномоченный, кажется Давиденко, сели на легковую машину и поехали в гор. Дубно, и вслед за ними поехало милицейских две машины с работниками. Подъехав к Райотделу Милиции, Винокуров развернул свою машину в сторону Ровно, наши машины заехали во двор Милиции для заправки.

После этого нач. РО НКВД – Винокуров, его заместитель Цыбалин и Нач. РКМ Черевко нам сказали, чтобы мы никуда не расходились, машины чтобы были в полной готовности, а сами пошли по направлению в столовую узнать, что делается в городе.

Примерно через 10-15 минут Винокуров, Цыбалин и Черевко бежали обратно к нам и руками показывали, чтобы быстро выезжали машины. Винокуров моментально сел в свою машину и сразу же поехал в сторону г. Ровно, а Черевко, как прибежал к нам, сказал, чтобы мы быстро садились в машины и уезжали, т.к. в гор. Дубно, на улице Забрама, находятся немецкие части, тогда мы сразу выехали из гор. Дубно.

Отъехав примерно 1,5 клм. за гор. Дубно, в лощине мы увидели, что Винокуров на своей машине на расстоянии полкилометра переезжал небольшой бугорок, в то время его машину начали обстреливать немецкие солдаты. Почти одновременно по нашим машинам немцы вели огонь из пулеметов, шофер первой машины был ранен, и в этой же машине в кабине сидел Нач. Милиции Черевко, который увидел, что шофер ранен, машина остановилась, а немцы не прекращали по нас огонь, скомандовал всем слезать с машин, занять оборону в этой балке и принять бой с немцами. После этого все лица, находившиеся на этих машинах, приняли оборону и стали вести огонь по немцам. Бой между нами и немцами длился около 15-минут. Политрук – Челнаков был ранен и, видя превосходящие силы противника, предложил всем уничтожать личные документы. Я лично свой партбилет порвал и куски спрятал в землю – грязь. Когда немцы приблизились к нам метров на 18-20, политрук Челнаков встал, поднял к верху руки и стал кричать «сдаемся» и одновременно побежал к немцам. Когда немцы нас окружили со всех сторон, Нач. Милиции Черевко, обращаясь к нам, сказал: «Мы все равно погибли, подымайтесь, кто живой и сдавайтесь». Когда Черевко поднялся на ноги, немцы сразу его схватили, мы все также поднялись, и немцы нас забрали.

Необходимо сказать, что из нашего состава в этом бою были убиты: Нач. ОБХСС – Фомин, уполномоченный Милиции Ткалич и уч. уполномоченный Олянюк.

После этого немцы вывели нас из этой балки, где была грязь, на сухое место и стали делать у каждого отдельный обыск. После обыска нас перевели через шоссейную дорогу и под насыпом, где лежали к земле лицом примерно 200 человек красноармейцев, положили и нас также лицом к земле. Лежали мы примерно часа 2, за это время к нам немцы привели еще человек 500 красноармейцев и командиров, после чего нас всех вместе повели строем по 4 человека в гор. Дубно и завели в «Замок».

Когда мы пришли в «Замок», так там уже находилось много арестованных местных жителей и пленных красноармейцев. Перед тем, как зайти в здание «Замка», немцы всем делали обыск и отбирали ремни, ножи, бритвы, часы, кошельки, деньги, и т.п., после чего нас повели в здание, где мы ночевали. Все это происходило 25-го июня 1941 года.

Протокол записан с моих слов правильно, мне прочитан, в чем расписываюсь (Белоусов)

Допросил: ст. оперуполномоченный ГО НКВД (Бальва)

* * *

Протокол допроса
обвиняемого Белоусова Павел Павловича от 25/II-1942 г.

Допрос начат в 2 часа 00 минут

Вопрос: На допросе 23/II-42 г. Вы показали, что в гор. Дубно 26 июня 1941 г., когда все пленные были выстроены во дворе здания «Замок», местный учитель и бывший работник милиции Шаповник выводили из строя партийно-советский актив, а также работников милиции, как же Шаповник не вывел Вас, ведь же он знал, что Вы работник милиции?

Ответ: Да, Шаповник знал меня, как работника милиции, но почему он не указал немцам меня, я не знаю. Правда, когда выстраивали пленных, так я стал во вторую шеренгу, при том я не был одет в милицейскую форму, а был в штатской. Необходимо сказать еще и то, что немцы очень спешили тогда, и мы в строю находились не больше 30 минут, после чего нам предложили садиться на машину и увозили на запад, так что, возможно, Шаповник меня не заметил, когда я находился в строю, и поэтому он меня не выдал.

Вопрос: Сколько времени Вы находились в плену у немцев?

Ответ: В плену у немцев находился с 25-го июня по 5-е или 7-е сентября 1941 г., т.е. больше 2-х месяцев, после чего я из лагеря бежал.

Вопрос: Сколько раз Вы вызывались на допрос немцами, и о чем они с Вами разговаривали?

Ответ: За это время я ни разу не вызывался немцами, и они со мной не о чем не разговаривали.

Вопрос: По прибытию в лагерь они Вас там регистрировали?

Ответ: Да, регистрировали, примерно во второй декаде августа месяца 1941 года.

Вопрос: Кто Вас регистрировал, что спрашивали и какие вы дали о себе данные?

Ответ: К этому времени все пленные были уже разбиты по группам, как я уже показывал раньше, и были размещены отдельно по группам по баракам. В каждом бараке немцами был назначен старший барака. Этот старший также был

пленный. Вот эти старшие по баракам и проводили регистрацию тут же в бараке. На каждого заключенного в лагере заполнялась карточка, в которой записывали фамилию, имя и отчество, год рождения, семейное положение, национальность, верующий ли, специальность, место рождения.

О себе я дал следующие данные: что я есть Белик Андрей Моисеевич, 1907 г. рождения, уроженец Житомирской обл., района и села, которые я сказал при записи, не помню, по семейному положению женат, имею 4-ро детей и жену, по специальности рильник, верующий, девичью фамилию матери я назвал Петрова Мария Ивановна, украинка. Бланки эти были отпечатаны на украинском языке и данные заносились также на украинском языке. Внизу на этом бланке было по-украински написано «за неправду будешь покаран», каждый из заключенных на бланке расписывался.

Вопрос: Долго ли вы были под фамилией Белик?

Ответ: Все время, когда я находился в лагере, меня знали как Белика, т.е. под этой фамилией я был до 5-7 сентября 1941 г., до побега из лагеря.

Вопрос: А под какой фамилией Вы проживали на территории временно оккупированной немцами после того, как Вы бежали из лагеря?

Ответ: Когда я бежал из лагеря и шел на Восток, у меня фамилии никто не спрашивал, и я никому не говорил. Правда, спрашивали только за документ, я говорил, что документов у меня никаких нет, а когда я пришел в с. Ракитница Владимир-Волынского р-на 20/IX-41 г., где находился до 28 или 29-го сентября 1941 г., так я, боясь того, что немцы, возможно, меня будут разыскивать, как бежавшего с плена, я фамилию изменил на Лагуту Арсения Алексеевича, под этой фамилией я проживал все время, будучи на территории временно оккупированной немцами.

Вопрос: Где и как вы получили справку и на чью фамилию?

Ответ: 20 сентября 1941 г. я прибыл в с. Ракитница и поступил на работу к Лапуховичу Андрею Моисеевичу, но так как у меня никаких документов не было, а порядок в селе был такой, чтобы каждый житель зарегистрировался и взялся на учет, после чего каждому на руки выдавалась справка, которая служила документом личности. Лапухович мне сказал, чтобы я зарегистрировался, в то время в селе как раз проходила перепись, т.е. регистрация населения. Лапухович мне сказал, что он хорошо знаком с секретарем канцелярии села, и он с ним поговорит обо мне, и секретарь выпишет ему справку, я на это согласился, тогда Лапухович спросил у меня фамилия, имя и отчество, год рождения, я ему сказал, что я Лагута Арсений Алексеевич, 1905 г. рождения, тогда Лапухович пошел в канцелярию и договорился, чтобы мне выписали справку.

Числа 27 сентября 1941 г. Лапухович мне сказал, что надо пойти и получить справку. Я вместе с Лапуховичем пошли в канцелярию, которая была на квартире у секретаря, там секретарь у меня спросил фамилию, имя и отчество, год рождения, место рождения и местожительство, я ответил, что я Лагута Арсений Алексеевич, 1905 г. рождения, уроженец и житель Житомирской области, Неделищенский район, село Новый поселок. Эти данные секретарь записал в тетрадь, написал справку. После этого в тетради расписался и получил справку, которую мой хозяин Лапухович у меня забрал, т.к. он боялся, чтобы я не ушел от него в его одежде, и возвратил мне только тогда, когда я от него ушел.

Вопрос: Этот секретарь был немец?

Ответ: Нет, этот секретарь был местный житель, по национальности украинец, правда, он мог писать и по-немецки.

Вопрос: Кто был хозяин, у которого вы жили в селе Ракитница?

Ответ: Хозяин был Лапухович Андрей Моисеевич, лет 42-45, по национальности украинец, по его разговорам я установил, что он там живет с империалистической войны, по соцположению середняк, имеет пару лошадей, две коровы,

9 гектар земли, семья состоит у него из 3-х человек. При советской власти он был выбран в депутаты сельисполкома.

Вопрос: В селе Ракитница было много немцев?

Ответ: Когда я проживал в с. Ракитница, тогда немцев совершенно не было, правда, я один раз видел, когда приезжали немецкие солдаты в село за продуктами, брали у крестьян курей, хлеб и т.д. и выезжали обратно.

Вопрос: Почему Вы избрали себе фамилию Лагута Арсений Алексеевич?

Ответ: У меня двоюродный брат Лагута Арсений Алексеевич, 1904 или 1905 г. рождения, который до 1927 г. проживал в с. Просянное Марковского р-на Ворошиловградской области, в 1927 году он выехал, но куда – я не знаю, и где он сейчас – я также не знаю, я избрал себе его фамилию, имя и отчество, чтобы не забыть, а так я вспоминал его и хорошо помнил фамилию.

Вопрос: Скажите, где вас задерживали во время пребывания на территории, временно оккупированной немцами?

Ответ: На территории, оккупированной немцами, меня никто не задерживал, правда, когда я выходил из гор. Борисполь, так на мосту меня остановил немецкий солдат и проверил документы, я ему показал справку, и он мне ничего не сказал, а пропустил. Второй раз в гор. Полтаве, также на мосту через реку, останавливал немецкий солдат, проверил, т.е. несмотря на мою справку, и отпустил, ничего не сказав. Больше меня никто не останавливал, если не считать того, что в некоторых селах в пути движения старосты спрашивали за документы.

Допрос прерван

Протокол записан с моих слов правильно, мне прочитан, в чем и расписываюсь (Белоусов)

Допросил: ст. оперуполномоченный ГО НКВД (Бальва)

Верно: *підпис, печатка*

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.3488, арк.110-112.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Протоколи допитів П. Білоусова містяться в архівно-слідчій справі Н. І. Полякова, оперуповноваженого карного розшуку Дубенського райвідділу міліції, який так само, як і П. Білоусов, на початку німецько-радянської війни потрапив у полон. Після втечі з полону і переходу в 1942 р. лінії фронту, Н. Поляков був заарештований органами НКВС. Під час етапування з Ворошиловоградської в'язниці вглиб СРСР, внаслідок важкого становища, що склалося на Північно-Кавказькому фронті, Н. Поляков, разом з іншими ув'язненими, за вказівкою Військової ради ПКФ, 20 серпня 1942 р. розстріляний. Про долю П. Білоусова нічого не відомо.

Протоколи допитів П. Білоусова та інші матеріали зі справи Н. Полякова проливають світло на справжні обставини загибелі та полонення партійно-радянського активу Дубенського району в перші дні німецько-радянської війни, оскільки у повоєнні роки ця історія була цілеспрямовано сфальсифікована та героїзована. Окрім того, факт зупинки в ніч з 24 на 25 червня 1941 р. працівників Дубенського райвідділу НКВС на чолі з Д. Винокуром в районі с. Варковичі за кілька кілометрів від м. Дубного (а не в Рівному, як вважалося раніше), вказує на цілком імовірну їх участь у нічному наскокові на Дубенську в'язницю для ліквідації вцілілих там, після вчиненого напередодні масового розстрілу, арештантів.

1944 рік

№40
1944, лютого 3 – квітня 30. – Документи з архівно-слідчої справи коменданта польської поліції м. Острога З.Янчара

Протокол допроса

1944 г., февраль 3 дня г. Острог
Я, оперуполномоченный отд. ББ Острожского РО НКВД
мл. лейтенант госбезопасности Кузнецов
допросил в качестве свидетеля

Выдыхан Никиту Осиповича,1887 г. рожд.
уроженец г. Прилуки Полтавской обл.
из крестьян бедняков, украинец, гражданин СССР, б/п
образование 5 классов, не судим
работает председателем Острожского горсовета
проживает г. Острог, ул. Сталина, д. №73

Об ответственности за дачу ложных показаний предупрежден по ст. 89 УК УССР

підпис Выдыхан

Вопрос: Где Вы проживали во время в/оккупации немецко-фашистскими войсками Ровенской обл.?

Ответ: Во время в/оккупации Ровенской обл. немецко-фашистскими войсками я проживал в г. Острог.

Вопрос: Кто в г. Острог был комендантом полиции?

Ответ: Как только г. Острог был оккупирован немецкими войсками, то комендантом полиции стал работать Ткаченко Степан (отчества не знаю), житель г. Острог. Комендантом полиции он был до июня 1943 г. и был переведен в г. Ровно. На место Ткаченко заступил Мевша, имя и отчества не знаю, который работал до отступления из г. Острога немецких войск, т.е. до первых числах января 1944 г. Это были коменданты городской полиции.[1]

Кроме городской полиции в г. Острог существовала польская полевая полиция при немецкой полевой жандармерии, комендантом которой был Янчар, имя и отчества я его не знаю, он в настоящее время проживает в г. Острог, ул. Сталина, д. №61.

Вопрос: Какую работу выполняла польская полевая полиция?

Ответ: Польская полевая полиция, руководимая Янчар, выполняла карательную работу совместно с немецкой полевой жандармерией. Я несколько раз лично видел ехавших на машине по г. Острог полевую жандармерию совместно с польской полевой полицией, где был и комендант полиции Янчар.

Вопрос: Когда была организована польская полевая полиция в г. Острог?

Ответ: Примерно в августе 1943 г. между Завидовскими хуторами и урочищем Пещанка по дороге на г. Дубно в один день были убиты немецкие солдаты, которые везли картошку в г. Острог на автомашине, и начальник областной биржи труда. Дня через два в г. Острог приехала полевая жандармерия и в один день организовала польскую полевую полицию, во главе которой стал Янчар, а на другой день полевая жандармерия совместно с польской полевой полицией выехала на место убийства немецких солдат и начальника биржи труда, и сожгли Грозовские хутора, Дерманские хутора и частично с. Михайловка и с. Грозов.

Вопрос: Откуда Вам это известно?

Ответ: Об этом мне известно от жителей сожженых сел польской полевой полицией совместно с полевой жандармерией, которые приезжали в заготзерно с поставкой.[2]

Вопрос: Что Вам еще известно о преступной деятельности польской полевой полиции, руководимой Янчар?

Ответ: Польская полевая полиция производила аресты граждан. Я несколько раз сам видел, что на рынке в г. Острог ходило несколько польских полицейских с Янчар или его заместителем Седлецким (который бежал с немцами) и с ними жандарм. Полицейские показывали на граждан, кого хотели арестовать, а жандарм подходил, говорил, что тот или иной гражданин арестован, и полицейские арестованного гражданина уводили с рынка. Кроме одиночных арестов польская полевая полиция совместно с жандармерией и другими карательными органами оцепили часть города по улицам Татарская, Вильбовская, Холодная-Садовая, Садовый переулок по р. Вилия, Смотрицкого, Торговая и Острожская и всех мужчин арестовали и привели в здание педшколы, в том числе был и я. В педшколе у нас всех проверяли документы, но был ли кто арестован, я сказать не могу. Во время этой групповой операции участвовал и сам Янчар, я его видел в педшколе на балконе совместно с немцами. Янчар был одет в немецкую форму, которую он не носил никогда, а всегда был одет в польскую форму.

Всех задержанных подводили к балкону на расстояние метров пятнадцать и заставляли смотреть на балкон. Постояв минуту, с балкона немец подавал знак рукой, и тогда отводили в сторону или отпускали сразу же домой. Я подходил к балкону примерно в четвертом десятке и видел, что в стороне стояло человека три, которых с балкона немец указал задержать. Я считаю, что Янчар стоял на балконе во время проверки для того, чтоб указывать немцам, кого задерживать.

Вопрос: Что Вы желаете дополнить к своим показаниям?

Ответ: Больше к своим показаниям я дополнить ничего не имею.

Вопрос: Кого Вы знаете из рядовых полицейских польской полевой полиции?

Ответ: Я никого не знаю по фамилии из полицейских польской полевой полиции, кроме как коменданта Янчар и его заместителя Седлецкого, так как они местные жители г. Острог, а все другие были не местные.

Вопрос: Кто может подтвердить Ваши показания?

Ответ: Мои показания могут подтвердить Иванов Яков Данилович, проживает г. Острог, ул. Чапаева, д. №15, Шевчук Тихон, ул. Татарская, д. №65, Радзевилюк Дмитрий, ул. Франко, д. 30

Протокол допроса записан с моих слов правильно, мною лично прочитан

підпис Выдыхан

Допросил оперуполномоченный отд. ББ Острожского РО НКВД
мл. лейтенант госбезопасности

підпис Кузнецов

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.1251, арк.5-9.
Оригінал, рукопис.

Примітки

[1] Детальніше про українську поліцію в Острозі див.: *Давидюк Р. Проблема колаборації: острозький випадок // Реабілітовані історією. Рівненська область. – Кн.1. – Рівне, 2006. – С.408-415.*

[2] Як видно з подальших показів З.Янчара, польська поліція в Острозі була створена в червні 1943 р. Виїзди цієї поліції на села найчастіше відбувались у першій половині липня 1943 р. Так, за донесенням сільської управи села Грозова до Острозької районної управи, «дня 2/VII-1943 р. «переїжала польська поліція через с. Грозів на Грозовський Корчунок за польськім майном тіх громадян, що ще залишилось на хазяйстві, що ни забрали до Острога. То вертаючись назад з залишеним майном, то пограбували наших громадян с. Грозова. Поломили замки в таких громадян. Ці громадяни нище заподали, ці громадяни були на роботі». Далі слідує перелік речей і продуктів, пограбованих у селян *(ДАРО, ф.Р-22, оп.1, спр.53, арк.30).* У донесенні голови Острозької районної управи Мотренка до Рівненського окружного гебітскомісара про події на території району на початку липня 1943 р., між іншим, йдеться: «13. с. Хоров – Дня 6.7.1943 року польська поліція забрала Басюка Михайла, народжен. 1897 р., українець, якого розстріляли під лісом. 14. с. Грозівські хуторі – Дня 6.7.1943 року поліція прибула на авті до села та забрала з собою слідуючих громадян: Деркача Аврама, 1879 р. нар., українець, його синів Деркача Василя, 1907 р. нар., українець і Деркача Івана, 1919 р. нар., українець. Дня 7.7.43 р. знайдено їх всіх трьох забитими. Вертаючись через село, ця ж сама поліція забрала кабана в господарці Деркача» *(ДАРО, ф.Р-22, оп.1, спр.53, арк.41).* Окрім того, в селах Гільча і Тайкури поблизу Острога 9-10 липня 1943 р. вбито і спалено поляками відповідно 11 і 18 жителів, переважно старшого віку, з них 12 жінок *(ДАРО, ф.Р-30, оп.2, спр.65, арк.12,35).*

* * *

Протокол допроса

1944 год, февраль 9 дня — г. Острог

Я, оперуполномоченный отд. ББ
Острожского РО НКВД мл. лейтенант госбезопасности
Кузнецов допросил в качестве задержанного

Янчар Зигфрид Иосифович
1894 год рождения, уроженец г. Сосновицы
из крестьян, поляк, образование 6 классов гимназии
проживает г. Острог, ул. Сталина, д. 61

Об ответственности за дачу ложных показаний предупрежден по ст.89 УК УССР

підпис Янчар

Допрос начат в[1]

Вопрос: Где Вы проживали во время временной оккупации г. Острога немецко-фашистскими войсками?

Ответ: С начала в/оккупации немецкими войсками Острожского р-на я проживал в с. Завидо[2] Острожского р-на. Примерно в мае 1943 г. бендеровцы сожгли мой дом, и я переехал на жительство в г. Острог, где проживаю и до настоящего времени.

Вопрос: Чем Вы занимались, проживая в г. Острог?

Ответ: Я с мая м-ца 1943 г. по июнь 1943 я нигде не работал, а с июня по сентябрь 1943 г. я работал комендантом польской полиции при немецкой жандармерии. В сентябре 1943 г. польскую полицию распустили, т.к. жандармерия, в подчинении которой мы подчинялись, и с этого времени я нигде не работал.

Вопрос: Каким образом была организована польская полиция, комендантом которой Вы были?

Ответ: В июне м-це 1943 г. в г. Острог приехала немецкая жандармерия, и были вывешены объявления, что набирается полиция из поляков и русских. Было

около 150 человек желающих, а меня переводчик ляндвирта Дычковский пригласил в жандармерию к вахмистру жандармерии, где я был назначен комендантом полиции.

Вопрос: Поясните, Вы сами добровольно приходили в жандармерию после объявления о наборе польской полиции?

Ответ: Да, я приходил в жандармерию записываться в полицию. Нас собрали 120 человек и отправили в г. Ровно на машинах, но сразу же отправили обратно в Острог, и вот по приезду в г. Острог меня и пригласил Дычковский в жандармерию, где я был назначен комендантом польской полиции, в которую входило 26 поляков со мною вместе.

Вопрос: Почему именно вас переводчик Дычковский предложил жандармерии на должность коменданта полиции?

Ответ: Я с 1923 по 1927 год работал в польской полиции рядовым полицейским, и Дычковский меня знал, а поэтому он и предложил жандармерии меня на должность коменданта полиции, на что я дал согласие.

Вопрос: Какие обязанности возлагались на полицию, которой Вы руководили?

Ответ: На полицию, которой я руководил возлагались следующие обязанности:

1. Выставлял посты полицейских по охране г. Острог по 4 польских полицейских и одного придавали немца. Посты выставлялись на ул. Татарская, ул. Вильбовская, Бельмаш и Кидры.

2. Полицейские выезжали на села, с которых ушли поляки, за вещами и за продуктами, которые оставили поляки, бежав в г. Острог. Больше мы никакой работы не проводили.

Вопрос: Кто организовывал охрану и выезды полицейских?

Ответ: Я получал указания от вахмистра немецкой жандармерии на выполнение задач, поставленных перед нами, и я только распределял людей, а инициативы в тех или иных действиях я не мог проводить, т.к. подчинялся жандармерии.

Вопрос: На каком обеспечении находилась полиция, которой Вы были комендантом?

Ответ: Мы обеспечивались только денежными средствами из городской кассы. Рядовой полицейский получал 500 рублей, а я, как комендант 950 руб.

Вопрос: Какое было у Вас вооружение?

Ответ: У полицейских были на вооружении русские винтовки и выдавались только на пост. У меня был наган, но у меня его украл мой заместитель, и мне пришлось вахмистру жандармерии поставить три литра водки, чтоб меня не привлекли к ответственности за потерю оружия.

Вопрос: Кто в настоящее время проживает в г. Острог из полицейских, комендантом полиции которой Вы были?

Ответ: В настоящее время в г. Острог проживают полицейские Навроцкий Петр, проживает на ул. Сталина, Пуцик, он проживает на ул. Сталина, Курнатовский, он проживает на ул. Сталина, Добжанский Казимир, ул. Шпитальная, Пшевлоцкий Витольд, на Н[овом] Местечке.[3] Остальные часть уехали с немцами и так разбрелись.

Допрос окончен.

Протокол допроса записан с моих слов правильно, мною лично прочитан

підпис Янчар

Допросил оперуп[олномоченный] отд. ББ РО НКВД
мл. лейтенант госбезопасности *підпис* (Кузнецов)

Дополнения к показаниям

В объявлении о приеме в польскую полицию было указано, что если не будет желающих в полицию, то всех поляков выселят обратно по селам.

підпис Янчар

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.1251, арк.3,4.
Оригінал, рукопис.

Примітки

[1] Час не вказаний.
[2] с. Завидів Острозького району.
[3] Район Острога.

* * *

«Утверждаю»
Нач. Острожского РО НКВД
майор госбезопасности
підпис (Ефимов)
11 февраля 1944 г.

«Арест санкционирую»
Прокурор

Постановление
(на арест)

1944 г., февраль 11 дня г.Острог

Я, оперуполномоченный отд. ББ Острожского РО НКВД мл. лейтенант госбезопасности Кузнецов, рассмотрев поступившие в РО НКВД материалы о преступной деятельности

Янчар Зигфрид Иосифович
1894 г. рожд., уроженец г. Сосновицы
из крестьян, поляк, образование 6 классов
б/п, проживает г. Острог, ул. Сталина, д. №61

нашел:

Янчар Зигфрид Иосифович проживая на в/оккупированной территории немецко-фашистскими войсками в г. Острог Ровенской обл., добровольно поступил на службу в немецкие карательные органы на должность коменданта польской полиции при немецкой полевой жандармерии, где прослужил с июня 1943 г. по сентябрь 1943 г.

Будучи комендантом полиции, Янчар З.И. руководил полицейским составом в количестве 26 полицейских, которые совместно с немецкой полевой жандармерией выезжали в карательные экспедиции по сожжению сел мирных жителей, производили аресты гр-н, несли охрану города.

На основании изложенного

постановил:

Янчар Зигфрид Иосифович, проживает г. Острог, ул. Сталина, д. №61 подвергнуть аресту и обыску.

Оперуполном. отд. ББ НКВД
мл. лейтенант госбезопасности
підпис (Кузнецов)

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.1251, арк.17.
Оригінал, рукопис.

* * *

«Утверждаю» Форма №3
Начальник Следственной части
(Начальник «ББ» Отдела)
НКВД – УНКВД
« » марта 194 г. *підпис* Швец

Постановление
о предъявлении обвинения

Город Ровно, 194 г. 14 дня. Я, зам. нач. след. отд. ОББ УНКВД Ровенской обл. УССР лейтенант г/б Дубовенко, рассмотрев следственный материал по делу №8 и приняв во внимание, что Янчар Зигфрид Иосифович достаточно изобличен в том, что будучи недовольным к Советскому строю, в период временной оккупации немецко-фашистскими войсками советской территории, в 1943 году Янчар добровольно поступив на предательскую службу в качестве коменданта немецкой полевой полиции гор. Острог. Будучи комендантом, производил массовые аресты советких граждан, неоднократно с немецкими войсками участвовал в вооруженной борьбе против советских партизан и потому

постановил:

На основании ст.126 и руководствуясь с.127 УПК УССР, привлечь Янчар Зигфрид Иосифовича в качестве обвиняемого по ст.ст. 54-1а УК УССР, о чем объявить обвиняемому под расписку в настоящем постановлении.

Копию постановления направить прокурору

Следователь
«Согласен» Старший следователь *підпис* Дубовенко
(Начальник след. отделения) майор г/б Колесов

Настоящее постановление мне объявлено 14. III. 1944 г.
Подпись обвиняемого *підпис* Янчар

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.1251, арк.10.
Оригінал, рукопис на бланку.

* * *

Протокол
допроса обвиняемого гражданина Янчар Зифрид Иосифович
от 14 марта 1944 года

гор. Ровно

Вопрос: Признаете ли вы виновным себя в предъявленном вам обвинении? Существо преступлений изложено в вам объявленном под расписку постановлении.

Ответ: Виновным в предъявленном мне обвинении по ст.54-1а УК Украинской ССР я, Янчар, не признаю, так как никогда против Советской власти не выступал и никаких враждебных проявлений против Советского строя не проявлял. В немецкой полиции никогда не служил, а что касается моей службы в период немецкой оккупации города Острог комендантом самообороны города, а

не комендантом полиции, то в данном посту службы я действительно служил. Только не по своей как указано в предыдущем протоколе допроса «предательской инициативе», а по общему делу Советского народа по разгрому немецких захватчиков. Так, мне предложил поступить на службу к «немцам» в качестве коменданта Герой Советского Союза Станислав, который с конца 1942 года по январь 1944 года находился в Острожском районе начальником партизанского отряда. В настоящее время находится в гор. Москве. Он меня хорошо знает, и я прошу следствие справиться с Станиславом обо мне. Об этом я заявлял следователю Острожского РО НКВД Кузнецову, но последний не принял к сведению мое заявление и ничего об этом в протокол не записал.[1]

Протокол из моих слов записан правильно и мне прочитан *підпис* Янчар

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.1251, арк.11.
Оригінал, рукопис.

Примітки

[1] Очевидно, йдеться про Квітинського В’ячеслава (1920 р.н.). В.Квітинський народився в с. Жовтень Лепельського району Вітебської області, навчався в Ленінградському педінституті, воював на фінському фронті. Учасник німецько-радянської війни з червня 1941 р., потрапив в оточення, з жовтня 1941 р. – член Новоград-Волинської підпільної організації, з липня 1942 р. – кулеметник, старший диверсійної групи в 1-му Волинському партизанському загоні, з весни 1943 р. – командир диверсійного партизанського загону «Красный фугас» у з’єднанні А.Грабчака. Загін В.Квітинського неодноразово перебував на території Рівненщини.

За даними польських і українських дослідників, група А.Грабчака, десантована у лютому 1943 р. з Москви у волинські ліси із завданням вести «агітацію, політичну роботу, диверсії і розвідку», «оперлася у своїй діяльності на співпрацю з польською людністю» *(Juchniewicz M. Polacy w radzieckim ruchu partyzanskim. 1941-1945. – Warszawa, 1975. – S.81,91; Сергійчук В. Поляки на Волині у роки Другої світової війни. Документи з українських архівів і польські публікації. – К., 2003. – С.61).* Навесні 1943 р. В.Квітинський нагороджений орденом Леніна (особисто підірвав 11 ешелонів). Влітку-восени 1943 р. «Красный фугас» пустив під укіс ще 40 ешелонів, підірвав стратегічно важливий міст через Уборть. У цей час А.Грабчаку запропонували подати людину для нагородження званням Героя Радянського Союзу, той назвав В.Квітинського, «чи просто Славу, кращого партизанського бійця» *(Шариков П. Часовой с поста не уходит // Люди легенд. – Вып.1. – М., 1965. – С.289).* Звання В.Квітинському присвоєне указом Президії Верховної Ради СРСР від 2 травня 1945 р. Після війни жив у Києві, закінчив Київський університет, у якому працював викладачем.

Потрібно додати, що навесні 1944 р. група зі з’єднання А.Грабчака, до якої входив В.Квітинський, проходила підготовку перед рейдом у Словаччину під керівництвом заступника начальника Українського штабу партизанського руху І.Старинова в одному з сіл поблизу Рівного (В.Квітинський навіть провідував у рівненському шпиталі свого друга Б.Романського) *(Квітинський В.А. Фронт без тилу. Документальна повість. – К., 1971. – С.114,118).*

Подібні контакти, з метою «вести спільну боротьбу з націоналістами», мали місце в липні 1943 р. між радянським партизанським загоном ім. Дзержинського, який дислокувався в с. Стара Гута Людвипільського району (командир Ситайло), і польським поліційним батальйоном з с. Бистричі *(ЦДАГОУ, ф.62, оп.1, спр.239, арк.49,50).* Дана обставина наводить на думку, що пов’язування себе з польськими поліційними структурами (в Острозі і Бистричах) могло бути санкціоноване для радянських партизан з центру. Одно-

часно Волинський окружний делегат уряду Польщі у звернені до населення Волині від 28 липня 1943 р. давав вказівки: «3. Ні в якому разі не можна сприяти німцям. Вступ до німецької міліції і жандармерії є тяжким злочином стосовно польського народу. Міліціонери-поляки, які беруть участь у руйнуванні жител, а також у вбивстві українських жінок і дітей, будуть виключені з рядів польського народу і суворо покарані. 4. Співробітництво з більшовиками є таким самим злочином, як і співробітництво з німцями» *(ЦДАГОУ, ф.1, оп.22, спр.75, арк.111).*

* * *

Начальнику областного НКВД
Ровенской области

Вх. №334 г. Ровно
17.03.44 Анелии Петровны Янчар
жив. в г. Остроге по ул. Сталина, №61

Заявление

Дня 7 февраля т.г. мой муж Зигфрид Иосифович Янчар был арестован Советскими властями в г. Остроге, где проживал, как беженец с семь[ей], состоящей из меня и дочери Ядвиги, лет 6, и задержан властями и содержался в Острожской тюрьме.

Дня же 26 февраля т.г. мой муж был вывезен из Острожской тюрьмы и где сейчас находится неизвестно.

Неизвестны мне также причины ареста моего мужа и что вменяется ему в вину, однако могу сказать, что мой муж ничего плохого не сделал, не был никогда против Советской власти и ни в чем ей никогда не вредил. Обстоятельства нашей жизни таковы. После первой мировой войны и установления советско-польской границы, мой муж Зигфрид Янчар, как участник войны и польский подданный и сам по национальности поляк, получил осаду вблизи города Острога на осаде Завидов Острожского р-на.

На этой осаде мой муж и вся наша семья работали, занимаясь земледелием так во время существования здесь Польщи, а при наступлении в 1939 г. Советской власти равно продолжали тем заниматься, не касаясь никакой политики. Во время советско-немецкой войны и окупации этой местности немцами мы продолжали жить на осаде Завидов, занимаясь по прежнему хозяйством до того времени пока т.н. бендеровцы, что имело место около месяца мая 1943 г., начали нападать и убивать поляков по селам и дорогам.

В конце мая 1943 г. мой муж, спасая жизнь свою и всех нас, принужден был бросить свое хозяйство на осаде Завидов и переехать на жительство в г. Острог. Так как во время пребывания немцев были неоднократные случаи нападения на польские дома также в г. Острог и убийства в том же городе поляков, а у немцев не было достаточной охраны, то для охраны жителей, а главное поляков, которых больше всего преследовали и убивали бендеровцы, поляки обратились к немецким властям, прося их защиты, на что немецкие власти ответили, что они не имеют возможности дать нужной охраны и разрешили полякам устроить самим защиту, выдав им оружие, что и было сделано в месяце июле 1943 г., каковая самозащита просуществовала около двух месяцев, после чего немцы, когда их дела совсем пошатнулись, польскую самозащиту ликвидировали, обезоружив поляков записавшихся в эту же самозащиту, т.н. польскую полицию

Надо добавить, что польская самозащита существовала и была организована исключительно в целях охраны жилищ и жизни поляков да и вообще всех жителей города Острога на случай нападения на город, грозящего всем от банд, которых в то время развелось в значительном количестве вокруг Острога.

Когда немцы разрешили организовать самозащиту, то встал вопрос назначения коменданта полиции и все местные поляки, поступившие в организованную польскую милицию, выбрали моего Зигфрида Янчара комендантом полиции.

Указанная самозащита просуществовала, как указано выше около 2-х месяцев, т.е. приблизительно до месяца августа и была распущена немцами, которые ей стали недоверять.

Когда в месяце январе 1944 г. немцы ушли из Острога, и вступили партизанские части, то за отсутствием надлежащей охраны Острога поляки обратились к Советским партизанским частям, прося у них разрешения организовать охрану поляков, т.к. им грозила опять опасность от бендеровцев. Причем поляки сгрупировались в большом здании семинарии и здании тюрьмы, где и защищали свою жизнь в весьма тяжелых жизненных условиях в течении 2-х недель. Когда вступили в г. Острог в середине января т.г. регулярные войска, польская самозащита сейчас же сдала оружие первым представителям Советских регулярных частей. По всей вероятности, основанием ареста моего мужа Янчара Зигфрида послужило то обстоятельство, что он служил якобы в полиции при немцах, и был комендантом польской самозащиты, но как выше указано, эта самозащита ничего общего с немцами не имела, в связь с ними не входила и им, немцам, не помогала, а была организована исключительно для самозащиты безоружных поляков и их семейств, которые со всей окрестности сгрупировались в г. Остроге, спасая свою жизнь. Могу еще прибавить, что когда мы удирали с осады, то забрали с собой свои вещи, которые вывезли на подводах, которые находились в предоставленном нам в пользование еврейском доме в г. Остроге по ул. Сталина, №61. Когда же мужа [арестовали] 2/II 44 г., [вещи описали] якобы непринадлежащие [нам] и даны нам на сохранение НКВД в г. Остроге, но все эти вещи принадлежат исключительно нам и были нами увезены из осады и перевезены из осады в г. Острог в предоставленный нам дом.

На основании вышеизложенного, прошу Начальника областного НКВД войти в положение моего мужа, нашей семьи, а одновременно опись снять с вещей, описанных НКВД, на основании вышеизложенного обяснения данного мной, относящегося приобретенных нами вещей, и если возможно принять меры к освобождению мужа и выпущению его на свободу, как человека, ничего плохого не сделавшего, в политике незаинтересованного и незамешанного.

Нина Янчар

г. Острог 17/III 44 г.

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.1251, арк.12-14.

Оригінал, рукопис.

На заяві є резолюції, виконані від руки: «т. Колесов. Доложите дело. 17/III 44» *та* «т. Коваль. Проверьте, есть ли у нас такой арестованный. Если нет, заявление подшить в отдельную папку. 22/III 44 г.». *Підписи під резолюціями нерозбірливі.*

* * *

«Утверждаю»
Начальник управления НКВД
Ровенской области
майор госбезопасности
підпис (Приходченко)
28 апреля 1944 г.

Постановление
(о прекращении дела)
1944 года апреля м-ца 18 дня, гор. Ровно

Я, Зам. Нач. След. отделения ОББ УНКВД Ровенской области лейтенант госбезопасности Дубовенко, рассмотрев следдело №7 по обвинению Янчар Зигфрид Иосиповича в преступлении, предусмотренном ст.54-1а УК УССР

Нашел:

Янчар арестован, как добровольно служивший в период временной оккупации немецко-фашистскими войсками Советской территории комендантом немецкой полиции гор. Острог. В процессе следствия установлено, что Янчар действительно с июня по август м-ц 1943 года являлся комендантом не полиции, а так называемой охраны населения города от украинско-немецких националистических банд «УПА» и не по личной инициативе, а по предложению командира партизанского отряда, героя Советского Союза Станислава, с которым все время поддерживал связь и при роспуске своего отряда Янчар все вооружение передал Станиславу. Таким образом, инкриминируемый состав преступления на Янчар безосновательный, а потому

Постановил:

Следственное дело №7 прекратить, Янчар Зигфрид Иосиповича из под стражи освободить. Копию данного постановления направить прокурору.

Зам. Нач. След. Отделения ОББ УНКВД
Лейтенант Госбезопасности *підпис* (Дубовенко)
„Согласен" Начальник След. Отделения ОББ УНКВД
Майор Госбезопасности *підпис* (Колесов)

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.1251, арк.15.
Оригінал, машинопис.

* * *

Дубликат ордера №8
(приобщить к след. делу №7)

Упр. НКВД отдел ББ

30 апреля 1944 г. дано распоряжение начальнику Ровенской тюрьмы НКВД УССР об освобождении из-под стражи арестованного Янчар Зигфрида Иосиповича, год рожд. 1894 согласно постановлению о прекращении дела отдел. ОББ УНКВД по Ровенской обл. от 28/IV 44 г.

Вместе с ордером начальнику тюрьмы направлены для вручения арестованному справка об освобождении и все личные документы.

Расписка освобожденного в получении справки и личных документов приобщена к корешку ордера.

Подписка прилагается.[1]

Начальник 1 Спецотдела НКВД УССР *підпис*
Начальник 3 отделения *підпис*

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.1251, арк.22.
Оригінал, рукопис на бланку.

Примітки

[1] Після звільнення з ув'язнення З.Янчар, як видно з інформації секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову від 2 червня 1944 р. *(див. документ №45)* та довідки Наркомату держбезпеки УРСР про політичні настрої польського населення західних областей УРСР від 2 червня 1944 р., підписаної наркомом держбезпеки УРСР С.Савченком, висловлював відверто антирадянські настрої *(ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.892, арк.59-66; опубл.: Сергійчук В. Поляки на Волині у роки Другої світової війни. Документи з українських архівів і польські публікації. — К., 2003. — С.433-438).*

№41
1944, березня 6. — Витяг з протоколу засідання Людвипільського райкому КП(б)У Рівненської області про антипартійний вчинок райпрокурора Ф.Афанасьєва

В подлиннике лист 12[1]

Протокол №5
засідання Людвіпольського райкома КП(б)У, що відбулося 6.03.1944 р.

Присутні члени райкома т.т. Сагайдак И.Л., Митько А.А., Лісовой А.С.

Запрошені т.т. нач. НКГБ Кудикін П.Т., пом. нач. НКВД Клішин, райпрокурор Афанасьєв, суддя Анікін М.І.

Повістка дня:

Про антіпартійний вчинок райпрокурора тов. Афанасьєва Ф.
Доповідає секретар райкома КП(б)У т. Сагайдак.

Висловились т.т. Кудікін, Митько, Анікін.

Райком КП(б)У відмічає, що член ВКП(б) т. Афанасьєв Ф., який допустив зі свого боку антіпартійний вчинок, а саме в п'яному виді, ідучи через село Лівачі, почав стріляти з мілкокалібирної винтовки на павліна, що сидів на сараї, в результаті цього павлін був убитий, який належав Лівачівському ксьондзу, а також в цей час був присутній суддя т. Анікін, який так само був в п'яному вигляді. Тов. Афанасьєв і т. Анікін, як блюстителі радянських законів, вони самі їх нарушають. Неодноразово секретар РК КП(б)У т. Сагайдак попереджав т.т. Афанасьєва і Анікіна, но вони все рівно майже сістематичную п'янкою, словесни попередження і балачки майже нічого не помогали:

Райком КП(б)У постановляє:

За антіпартійний вчинок з боку райпрокурора т. Афанасьєва, за сістематичну п'янку, за убівство павліна, що належав Лівачівському ксьондзу, за нарушення революціййного закону поставить на вид, попередити т. Афанасьєва, що в разі в дальнійному будуть повторяться п'янки, райком КП(б)У будить притягати до суворої партійної відповідальності.[2]

Секретар райкома КП(б)У *подпись* Сагайдак

С подлинником верно:
Зав. партархивом Ровенского обкома
Компартии Украины *підпис, печатка* И.Маслюк

29 августа 1988 года

ДАРО, ф.69, оп.1, спр.4, арк.12.
Засвідчена копія з оригіналу, машинопис.

Примітки

[1] Тут і далі – так у машинописній копії зазначені аркуші рукописного оригіналу вміщеного документу.

[2] «Справа про павліна» мала значний резонанс: 13 серпня 1945 р., через півтора року після вказаного інциденту в с. Лівачі, начальник райвідділу НКДБ П.Кудикін констатував на засіданні Людвипільського райкому КП(б)У, що «стосовно цього павліна багато балакали» (*ДАРО, ф.69, оп.1, спр.17, арк.57*), а на засіданні райкому 30 жовтня 1945 р. представник Рівненського обкому КП(б)У Івончик задавався питанням: «Ось убив [Афанасьєв] павліна у ксьондза, за що?» (*ДАРО, ф.69, оп.1, спр.17, арк.64а*). Окрім того, «історія з павліном» отримала своє продовження, зафіксоване в протоколах засідань Людвипільського райкому КП(б)У, стосовно обох головних її фігурантів – лівачівського ксьондза і людвипільського райпрокурора.

Так, на засіданні райкому 9 березня 1945 р. роглядалось питання про райвоєнкома Кір'янова, який «не виконав вказівки райкому КП(б)У в день Міжнародного Комуністичного жіночого свята 8-го березня, не виїхав за вказівкою райкому КП(б)У в село Яцкевичі для проведення загальних зборів жінок, а самовільно виїхав зі своїми співробітниками райвіськкомату в село Лівачі, і влаштували в квартирі ксьондза пиятику з музикою». Райком ухвалив притягти Кір'янова до партійної відповідальності (*ДАРО, ф.69, оп.1, спр.17, арк.17,17а*).

Діяльність райпрокурора Ф.Афанасьєва розглядалась на кількох засіданнях Людвипільського райкому КП(б)У: 12 березня 1945 р. йому було оголошено сувору догану із занесенням до облікової картки члена ВКП(б), це рішення підтверджене 13 серпня 1945 р., а 30 жовтня 1945 р. Ф.Афанасьєва виключено з партії і звільнено з роботи. Останнє своє рішення райком мотивував таким чином: «Райком КП(б)У відмічає, що член ВКП(б) т. Афанасьєв, працюючи районним прокурором Людвипільського району впродовж півтора року, не був блюстителем і контролером зміцнення революційної законності, а сам став на шлях ігнорування і порушення радянських законів, а також рішень райкому і обкому КП(б)У. Не дивлячись на те, що райпрокурор тов. Афанасьєв впродовж своєї роботи в Людвипільському районі мав ряд партійних попереджень і стягнень, відповідних висновків для себе не зробив. 6/III-1944 року райком КП(б)У розглянув питання про пиятику і антипартійну поведінку т. Афанасьєва, який у нетверезому стані біля подвір'я ксьондза с. Лівачі відкрив стрільбу з м/к гвинтівки і вбив у дворі павліна, за що райкомом КП(б)У поставлено тов. Афанасьєву на вид, протокол №5 від 6/III-44 р. Окрім того, тов. Афанасьєв зайнявся сімейно-побутовим розкладом, маючи дружину і трьох дітей у Дон-

басі, які весь час просили забрати їх до себе, тому що жили в надзвичайно тяжких матеріальних умовах. Але тов. Афанасьєв сім'ї не перевіз, зв'язався і почав співмешкання з жінкою колишнього поліцейського і сестрою колишнього бандита м. Людвипіль – Коломієць Вірою, допустивши її до роботи з секретними справами в прокуратурі, а сім'ю категорично відмовився забрати в Людвипільський район. Під час обговорення цього питання на райкомі КП(б)У т. Афанасьєв визнав себе винним і дав слово обірвати зв'язок з Коломієць В. і негайно перевезти свою сім'ю, в зв'язку з чим райком КП(б)У обмежився винесенням тов. Афанасьєву суворої догани із занесенням в особисту справу, протокол №... від... Після цього тов. Афанасьєв не виконав своїх обіцянок і рішень райкому КП(б)У, продовжує співмешкання з Коломієць Вірою, знущаючись зі своєї сім'ї, яка після довгих прохань забрати їх до себе, сама приїхала до нього в м. Людвипіль, але тов. Афанасьєв не створив матеріально-побутових умов своїй сім'ї. Сім'я живе в холодному помешканні, не забезпечена продуктами і одягом, а т. Афанасьєв живе на квартирі Коломійцевої Віри, називаючи її своєю дружиною, систематично пиячить, а сім'ї не приділяє ніякої уваги. Після обговорення питання про морально-побутовий розклад тов. Афанасьєва на бюро обкому КП(б)У, т. Афанасьєв скористався відсутністю секретаря райкому КП(б)У на бюро обкому КП(б)У, обманув бюро обкому КП(б)У, мотивуючи, що це питання на бюро райкому КП(б)У не обговорювалось і рішення ніякого немає, і що це питання залишилось відкритим. За останній час т. Афанасьєв остаточно розклався в моральному і побутовому відношенні, не відчуваючи ніякої відповідальності за виконання політико-господарських кампаній в районі, а також не тільки не бере ніякої участі у виконанні хлібозаготівель державі, а намагається зірвати їх, і це виражається в тому, що т. Афанасьєв разом з нарсуддею тов. Анікіним після закінчення обласної наради 28/VIII-45 р. не виїхав додому, а гуляли в Рівному до 1/IX-45 р. Після цього 2/IX-45 р. зайшли в райком КП(б)У в нетверезому стані, привели з собою нарслідчого Царькова, безпартійного, якого також втягли до систематичної пиятики і почали кричати «виключайте з партії, ми не боїмося, ми маємо золоті руки», а також почали погрожувати секретареві райкому КП(б)У т. Сагайдаку, «що ми даремно за тебе голосували, але будуть ще вибори». За рішенням райкому КП(б)У т. Афанасьєв був включений в бригаду по виконанню хлібозаготівель по селу Друхів, яке ще й до цих пір відстає у виконанні хлібозаготівель, з метою організації хлібозаготівель державі, виявити злісних нездатчиків хліба і негайно оформити на них матеріал в суд, але т. Афанасьєв не виїхав з бригадою, тому що був п'яний, а потім наступного дня виїхав і через 3 дні покинув бригаду і виїхав в райцентр. Подібний факт був також по с. Погорілівка, де Афанасьєв був старшим бригадиром, але роботи ніякої не провів, залишив бригаду в селі, а сам поїхав додому. Тов. Афанасьєв своєю антипартійною поведінкою впливає і розкладає молодих працівників суду і прокуратури, втягуючи їх в пиятику і т.д. Тов. Афанасьєв 30/IX-45 р. з'явився на засідання райкому в нетверезому стані, хотів своєю нетактовною поведінкою зірвати засідання райкому КП(б)У, своїми вигуками ображаючи членів райкому КП(б)У і присутніх на засіданні райкому КП(б)У. Райком КП(б)У постановляє: За моральний побутовий розклад і систематичну пиятику, за варварське ставлення до своєї сім'ї, за втрату класової пильності і зв'язок з чужим елементом, за невиконання рішень райкому КП(б)У і обман бюро обкому КП(б)У, за антипартійне ставлення до роботи щодо виконання хлібозаготівель, за нетактичну поведінку на засіданнях райкому КП(б)У, який з'явився в нетверезому стані, вигукуючи і ображаючи присутніх на засіданні райкому КП(б)У, члена ВКП(б) з 1928 р., партбілет №886332, Афанасьєва Филипа Єгоровича, працюючого райпрокурором, з рядів ВКП(б) виключити, з роботи райпрокурора зняти. Просити обком КП(б)У відізвати т. Афанасьєва з Людвипільського району, використавши його на низовій роботі в іншому районі. Зобов'язати секретарів первинних парторганізацій обсудити це рішення на закритих зборах первинних парторганізацій, прийнявши відповідне рішення, спрямоване на зміцнення партійної дисципліни і почуття партійної відповідальності кожним комуністом за стан і виконання всіх господарських і політичних кампаній в районі. Просити обком КП(б)У затвердити рішення райкому КП(б)У» (*ДАРО, ф.69, оп.1, спр.17, арк.65-67*).

№42
1944, березня 8. – Записка начальника контррозвідки «Смерш» I Українського фронту генерал-майора Осетрова секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову про затримання активних членів ОУН

Записка тов. Осетрова о задержании
активных членов ОУН

1. 1 февраля с.г. задержан активный член ОУН, еврей Добровольский – бывш. военнослужащий Красной Армии, был ранен, попал в плен к немцам, откуда был выпущен и завербован оуновской организацией.

Добровольский окончил юридический факультет Киевского университета. По заданию руководящего состава ОУН и «УПА» писал контрреволюционные националистические листовки, брошюры и воззвания.

2. Материалы о других активных членах ОУН и «УПА».

* * *

НКО – СССР
Управление контрразведки НКО «Смерш» I Украинского фронта

Совершенно секретно

Секретарю Центрального Комитета Коммунистической
Партии (большевиков) Украины
Товарищу Хрущеву

О задержании активных членов «ОУН»

1-го февраля с.г. оперуполномоченным II Гв. мин. полка, 6 гв. кав. корпуса – старшим лейтенантом Кондратьевым были задержаны 9 человек членов «ОУН», среди которых оказался оуновец под псевдонимом «Валерий» –

Добровский Лейба-Илька Иосифович, 1910 г.р., уроженец ст. Ольшаница Ракитянского района, Киевской области, еврей, с 1929 г. по 1941 г. был членом ВКП(б), окончил юридический факультет Киевского университета.

На допросе Добровский показал, что в начале Отечественной войны он был призван в Красную Армию и, участвуя в боях, 18.IX.41 г. был ранен, после чего попал в плен к немцам.

Находясь на излечении в больнице города Ровно и, боясь, якобы, преследования со стороны немцев, изменил свою фамилию, имя и отчество, назвав себя Дубровским Леонидом Панфиловичем, по национальности украинцем.

После выздоровления Добровский немцами был освобожден из плена вместе с группой других украинцев и устроился на жительство в гор. Ровно.

В ноябре месяце 1941 г. Добровский, как украинец, бандеровцами был вовлечен в «ОУН», впоследствии имел связи с руководителями центра «ОУН» и «УПА», которые использовали его в качестве консультанта по вопросам истории Украины.

О своей практической деятельности в «ОУН» Добровский на допросе показал:

...«Я по заданиям руководящего состава «ОУН» и «УПА» писал контрреволюционные националистические листовки, брошюры и воззвания. В первых числах августа 1943 г. по личному заданию шефа политического отдела «УПА» Бусэл (кличка «Галина»)[1] мною была написана брошюра – «Как московский

царизм покорял народы». Цель этой брошюры сводилась к тому, чтобы подтвердить историческим прошлым необходимость отрыва от Советского Союза народов союзных республик, как-то: украинского, узбекского, грузинского и других народов СССР.

Я собственноручно писал воззвания к узбекскому, таджикскому, армянскому и народам других национальностей, где клеветал на Советский Союз, что Москва угн[ет]ает народы не русской национальности.

Эти народы, находящиеся на службе в Красной Армии (и даже в немецкой), призивались к вооруженной борьбе с Советским Государством»...

По показаниям Добровского, центр «УПА» находится в селах Яполоть и Перекоти, Великостыдинского района, Ровенской области.[2]

Из известных Добровскому руководителей «ОУН» и «УПА» на допросе он назвал:

1. Шеф «УПА» – «Клим Савур», он же «Охрим».[3]

2. Шеф политического отдела «УПА» Бусэл (кличка «Галина»), уроженец м. Клевань, Ровенской области.

3. Шеф информационного отдела «УПА» – «Вик», он же «Апостол», проживает в с. Жалин, Великостыдинского района, Ровенской области.[4]

4. Редактор газеты «За самостийную Украину» Мосечко Андрей (кличка «Май»), уроженец Ровенской области. До мая месяца 1943 г. был редактором газеты «Волынь», выходившей при немцах в Ровно.[5]

5. Член краевого провода «Поэт» (кличка).[6]

6. Член краевого провода, возглавляющего Колхинское направление[7] Волошин Ростислав (кличка «Горбенко»).[8]

7. Член краевого провода «Тетя Хивря» (кличка), в 1943 г. исполняла обязанности шефа политического отдела «УПА». В 1934-35 г., будучи членом Львовской краевой экзекутины «ОУН», работала вместе со Степаном Бандерой.[9]

Кроме этого, Добровский показал о местах расположения четырех центральных пунктов связи «УПА» и назвал четыре отряда «УПА» под командованием «Гамали»,[10] «Черноты»,[11] «Мокрого»[12] и «Остапа»,[13] действующих в районе Ровенской области.

По вопросу террористической деятельности «ОУН» и «УПА» Добровский на допросе показал:

...«В период немецкой оккупации, местная полиция, сформированная из украинского населения, по указанию «ОУН» производила массовые убийства еврейского и польского населения. В 1943 г. представителями службы безопасности «ОУН» в селах М. Седени и Тростянец, Великостыдинского района, были проведены массовые убийства советских граждан и активистов.[14]

По распоряжению краевого руководства «ОУН», в июле месяце 1943 г. националистом Штулем Олегом[15] были убиты Кременецкий Митрополит Алексей[16] и в октябре эпископ г. Владимира-Волынского Мануил ...»[17]

Все 9-ть человек задержанных оуновцев, в том числе и Добровский, переданы для дальнейшего ведения следствия в Степаньковское[18] РО НКГБ, Ровенской области.

29 января 1944 г. патрулем 1813 полка самоходной артиллерии, 6 Гв. кав. корпуса в районе м. Степань задержан –

Шекера Лев Яковлевич, 1923 г.р., урож. гор. Киева, украинец, служащий, образование среднее.

На допросе Шекера показал, что он с ноября 1943 года является членом организации украинских националистов. Вначале выполнял обязанности связного по д. М. Стедени, а с января 1944 г. состоит в отряде «УПА» под командованием «Вербы».

В момент задержания Шекера следовал на хутор Полулянка,[19] где должен был встретиться, по заданию «Вербы» со связным «Бойков» и получить от него указания.

На основании этих данных, вечером 29.I.44 г. был негласно снят «Бойков», который назвал себя:

Шотван Николай Иванович, 1891 г.р., урож. г. Ровно, украинец, по профессии учитель.

Из показаний Шотван видно, что с организацией украинских националистов он связан очень давно и одно время был содержателем конспиративной квартиры, имея кличку «Микола».

С начала Отечественной войны Шотван работал хозяйственником в одной из оуновских организаций, а в декабре месяце 1943 г. был направлен в отдел политической пропаганды отряда «Зимнего»,[20] который в данный момент находится в районе м. Коросты.[21]

Из работников Политотдела отряда «Зимнего» Шотван назвал следующих известных ему лиц:

1. Зав. политотделом «Остап»[22]
2. Секретарь отдела «Наталка»
3. Машинистка «Текля»
4. Технический секретарь Соловей Валентина Валифаноровна («Марина»)
5. Машинистка Рубанчук Варвара Ивановна («Варка»)
6. Шульга Дмитрий Иванович («Дуб»)
7. Питель Андрей Григорьевич («Чернуха»)
8. Бережной Сидор Архипович («Василь»)
9. Питель Гаврила Лукьянович

На основании показаний Шотван, в ночь на 3 февраля 1944 г., при содействии партизанского отряда, на хуторах в районе м. Корост была проведена облава, в результате которой были задержаны:

1. Соловей Валентина Валифаноровна – «Марина»
2. Рубанчук Варвара Ивановна – «Варка»
3. Шульга Дмитрий Иванович – «Дуб»
4. Питель Андрей Григорьевич – «Чернуха»
5. Прозапас Иван Ефимович
6. Бережной Сидор Архипович – «Василь»
7. Питель Гаврила Лукьянович.

Все перечисленные лица на первичных допросах признали свою принадлежность к организации украинских националистов, но за исключением Соловей В.В., давать показания о своей практической деятельности отказались.

Соловей рассказала, что она, работая техническим секретарем в политотделе «Зимнего», подчинялась непосредственно «Остапу». Все директивы и указания в политотделе исходили от «Дубового»,[23] которому подчинялся «Зимний».

В связи с продвижением частей Красной Армии на территорию Западной Украины, политотдел «Зимнего» в январе месяце с.г. перешел на нелегальное положение, уничтожив при этом часть националистической литературы и директивных указаний центра «ОУН», а частично эти документы были зарыты в землю.

Кроме того, Соловей назвала ряд членов «ОУН», из числа которых 4 февраля с.г. в районе м. Стыдень были задержаны:

1. Корнейчук Валентин Григорьевич
2. Сыч Василий Трофимович – «Мальчик»
3. Гаральский Яков Степанович – «Кондик»
4. Корнейчук Трофим Иосифович
5. «Аня» – шеф связи.

На следствии Корнейчук В.Г. показал, что в конце 1943 г. и в январе 1944 г. у него на квартире встречались видные руководители «ОУН», в том числе: редактор Ровенской газеты – Мосечко, профессор-филолог «Свий», начальники отрядов «УПА» «Тимолай» и «Кора»,[24] юрист «Валерий», он же Добровский (арестован) и другие.

На основании материалов следствия, в районе м. Стыдень установлены и изъяты оуновские склады с продовольствием и контрреволюционно-националистической литературой.

Все задержанные для дальнейшего ведения следствия переданы Степаньковскому РО НКГБ.

Задержанная Соловей передана оперативному работнику соединения партизанских отрядов «Буйного».[25]

Начальник управления контрразведки НКО
«Смерш» I Украинского ФР – генерал-майор *підпис* (Осетров)

«8» марта 1944 г.
№...
Нк

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.930, арк.115-119.
Оригінал, машинопис.
На записці Осетрова є резолюція: «Доложено. Підпис».

Примітки

[1] Бусел Яків (1910-1945) («Галина», «Дніпровий», «Київський», «Заславський», «Шахтар») – уродженець м-ка Клевань біля Рівного, закінчив Рівненську українську гімназію. Один з провідників ОУН, а згодом УПА на північно-західних українських землях (ПЗУЗ), з 1944 р. керівник політвиховного відділу крайового і головного штабів УПА, член Проводу ОУН, редактор підпільних видань ОУН і УПА – «Інформатор», «Вісті з фронту УПА», «До зброї» та ін. Загинув у бою з підрозділом внутрішніх військ НКВС в с. Бишки Козівського району Тернопільської області. Автор праці «Совєтський патріотизм»

[2] Села Яполоть і Перетоки належали до Костопільського району; Великостидинського району ніколи не існувало (село Великий Стидин знаходиться в тому ж Костопільському районі).

[3] Клячківський Дмитро («Панас Мосур», «Клим Савур», «Омелян Кримський», «Охрім») (1911-1945). У 1944-1945 рр. – провідник ОУН ПЗУЗ, член Центрального керівництва НВРО, командир УПА-Північ, член ГВШ УПА. Загинув у бою з підрозділом ВВ НКВС 12 лютого 1945 р. на Оржівських хуторах біля Рівного. *Детальніше про Д.Клячківського див.: Марчук І. Командир УПА-Північ Дмитро Клячківський – «Клим Савур» // Реабілітовані історією. Рівненська область. – Кн.1. – Рівне, 2006. – С.402-408.*

[4] «Апостол», «Вік» (– 1945). У 1944-1945 рр. – співробітник політичного відділу УПА-Північ, політичної референтури ОУН-ПЗУЗ, політичний референт ОУН ПСК. Загинув 12 грудня 1945 р. у бою з підрозділом НКВС у с. Романів поблизу Теремного.

[5] Мисечко Андрій («Довжан», «Май») (1919-1945). 1942-1943 рр. – редактор газети «Волинь», яка легально виходила в м. Рівному за сприяння ОУН м. У 1944-1945 рр. – редактор пропагандивного осередку північно-східної ГО НВРО, ПСК «Схід».

[6] Герасименко Ярослав («Поет»).

[7] Колківський напрямок. Колки – м-ко на Волинському Поліссі, районний центр Волинської області. У 1943-1945 рр. – центр розташування групи УПА-Північ та кількох шпиталів УПА.

[8] Волошин (Березюк) Ростислав (1911-1944) («Горбенко», «Павленко», «Борисенко») – уродженець с. Озеряни Дубенського району Рівненської області, закінчив Рівненську

українську гімназію, навчався на юридичному факультеті Львівського університету. Член ОУН з 1929 р., з 1933 р. входив до повітового, окружного і крайового керівництва ОУН на Волині; в листопаді 1941 р., разом з іншими провідними членами ОУН, заарештований німцями і ув'язнений у тюрмі Монтелюпе в Кракові, звідки вийшов на початку весни 1942 р.; працював заступником директора окружного господарчого відділу в Рівному. Пізніше – один з організаторів і керівників УПА, член бюро Проводу ОУН і Української головної визвольної ради (генеральний секретар внутрішніх справ). За однією з версій, загинув у бою підрозділом військ НКВС в с. Гаї Нижні Дрогобицької області. *Детальніше про Р.Волошина див.: Марчук І. Ростислав Волошин // Реабілітовані історією. Рівненська область. – Кн.1. – Рівне, 2006. – С.396-402.*

[9] Затиркевич Марія («Тітка Хівря»). Дружина Олійника Петра («Енея»), на той час командира групи УПА «Богун». Працювала в редакції журналу «До зброї!».

[10] Монь Анатолій («Гамалія», «Дяченко») (1920-1945). У 1944-1945 рр. – командир сотні (курінь «Острого», «Прилуцький» загін групи «Заграва», ЗГ «44»).

[11] Рудик Адам («Чорнота», «Шакал», «Шаула») (1909-1944). У 1944 р. – командир загону ім. Остапа («Батуринський» загін).

[12] Ягнич Архип («Мокрий») (1911-?). Уродженець с. Берестовець Костопільського району. Надрайонний провідник ОУН.

[13] Худенко Василь («Остап», «Хмара») (1921-1947). У 1943 р. – ШПШ ВО «Заграва». 1944 р. – політвиховник куреня «Непитайла», співробітник політвиховного відділу ВО «Богун».

[14] Малий Стидин і Тростянець – села Костопільського району. Можливо, йдеться про сутичку 3 жовтня 1943 р. в с. Малий Стидин між підрозділом червоних партизан (60 чол.) і відділом УПА. За повідомленням коменданта надрайону ОУН «Ворона», у бою загинуло 5-ро і було поранено 3-є партизан, як також вбито місцеву жінку і поранено старшого чоловіка. Повстанці захопили трофеї: кулемет, автомат і 6 гвинтівок **(***див.: Літопис УПА. Нова серія. – Т.11. Мережа ОУН(б) і запілля УПА на території ВО «Заграва», «Турів», «Богун» (серпень 1942 – грудень 1943 рр.). Документи. – Київ-Торонто, 2007. – С.282***)**

[15] Штуль Олег (Жданович) (1917-1977). Діяч ОУН, журналіст і літературний критик. 1941 р. – представник ОУН м при штабі Т.Бульби-Боровця, 1942 р. - заступник голови крайового проводу ОУН м, 1943 р. - заарештований німцями. З 1945 р. – на еміграції, у Франції та США. З 1964 р. - голова ПУН.

[16] Олексій (Олександр Громадський) (1882-1943). Митрополит Автономної Церкви в Україні (1941-1943) під юрисдикцією Московського патріархату. Автомобіль, яким митрополит Олексій їхав з Почаєва, 7 травня 1943 р. обстріляний біля Смиги, разом з ним загинуло ще 3 чол.

[17] Після смерті митрополита Олексія генерал-комісар Волині і Поділля зібрав єпископів з його Церкви – Дамаскіна (Малюту), Івана (Лавріненка), Мануїла (Тарнавського), Феодора (Рафальського), Іова (Кресовича), Никодима – на Собор з метою обрання нового «старшого єпископа» Автономної Церкви. Одного з кандидатів, єпископа Володимир-Волинського Мануїла, невдовзі викрали з соборного будинку члени ОУН і, після здійснення партизанського суду і засудження за зраду, повісили у лісі. «Старшим єпископом» Автономної Церкви на Волині було призначено Єпископа Кам'янець-Подільського Дамаскіна.

[18] Степанський.

[19] Хутір Погулянка біля містечка Степань.

[20] Костецький Степан («Зимний», «Терешко») (1919-1945). 1944-1945 рр. – політвиховник групи «Заграва», співробітник політичної референтури ПСК «Одеса». Член самопроголошеного проводу краю «Одеса» (1945). Вбитий за наказом Воробця Ф. («Олекси») в грудні 1945 р.

[21] Очевидно, йдеться про с. Корост нинішнього Сарненського району.

[22] Див. прим. 13.

[23] Литвинчук Іван («Максим», «Дубовий», «Давид», «Корній») (1917-1951). Уродженець с. Бискупичі Руські Володимир-Волинського району Волинської області. Командир ВО «Заграва», ЗГ «33». 1945 р. – провідник ПЗК «Хмельницький», який охоплював територію Волинської і значну частину Рівненської областей. Загинув 19 січня 1951 р. у криївці, що знаходилась на Золочівських хуторах Демидівського району.

[24] Мельник Макар («Кора», «Кузьма») (1920-1945). Уродженець с. Городець Володимирецького району. Сотник УПА, командир загону «Стародубський». 1945 р. – провідник Білоруської округи ОУН.

[25] Грабчак Андрій («Буйний») (1910-1973). Кадровий чекіст, у 1937-1939 рр. командував прикордонною заставою в районі Олевська. 1943-1944 рр. – командир радянського партизанського з'єднання, що діяло на Житомирщині і Хмельниччині. 1945-1946 рр. – начальник Острозького РВ НКВС.

№43

1944, березня 16. – Інформація начальника контррозвідки «Смерш» І Українського фронту генерал-майора Осетрова секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову про виявлення і ліквідацію радіо- і збройової майстерень та складів з військовим майном УПА в с. Дермань Перший Здолбунівського району Рівненської області

НКО СССР

Управление контрразведки «Смерш» I Украинского фронта

(3-й отдел)

Совершенно секретно

Секретарю Центрального Комитета Коммунистической партии (большевиков) Украины

товарищу Хрущову

гор. Киев

В селе Залесье, Шумского района, Тарнопольськой обл. Оперуполномоченным Отдела «Смерш» 287 СД – капитаном Агишевым был задержан и доставлен в опергруппу Отдела «Смерш» 13 армии монтер радиомастерской при бандеровском вооруженном отряде «Энея»[1]

Бородавко Сергей Остапович, оуновская кличка «Сергеин», 1922 года рождения, уроженец села Коростиновка, Козелецкого района, Черниговской области, украинец, бывш. член ВЛКСМ, образование 7 классов, женат, жена проживает в с. Бошино,[2] Гощанского района, Ровенской области.

На допросе Бородавко показал, что в октябре месяце 1943 г., проживая с семьей в Гощанском районе, он был мобилизован в «УПА» и получил назначение на работу в радиомастерскую бандеровцев.

Указанная радиомастерская расположена в селе Дермань II-й, Гощанского района.[3] Начальником мастерской был бандеровец, житель этого же села «Сокол», инженером по электроделу был «Триска» – по национальности еврей. Кроме того, там работали бандеровцы «Сашко», «Старый», «Хрущ», «Волк», «Тополя», а всю боевую группу в этом селе возглавлял некто «Комар».[4]

Бородавко в конце декабря 1943 г. выезжал к комендиру южной группы УПА – «Энею» в с. Будораш, Мизочанского района,[5] где ремонтировал ему радиоприемник.

Вскоре Бородавко был направлен на курсы радиомонтеров в с. Залесье, Шумского района, но как только в село вошли части Красной Армии, все слушатели разбежались, а он был задержан.

Ночью 21 февраля с.г. на основании материалов, полученных от Бородавко, была проведена операция, в результате которой задержаны:

1. Руководитель группы «Комар» – на предварительном допросе назвать свое имя, отчество и фамилию отказался.
2. «Сокол» – Мазюк Алексей Матвеевич, пропагандист группы «УПА».

3. «Казак» – Бушнев Алексей Федорович, 1917 года рождения, оружейный мастер.
4. «Вольный» – Гнатюк Евгений Иванович, 1923 г. рождения, рядовой «УПА».
5. «Ленька» – Абрамов Алексей Петрович, один из приближенных «Комара».
6. «Буря» – Кульзицкий Владимир Филиппович, комендант «службы безпеки».
7. «Хрущ» – Фридрих Анокий Демьянович, 1926 года рождения, слесарь оружейной мастерской «УПА».
8. «Ягодка» – Гуменюк Иван Григорьевич, 1924 г. рождения, активный участник бандгруппы «Комара».
9. Гнатюк Николай Артемович, 1924 года рождения, участник бандитской группы «Комара».
10. Кравчук Василий Степанович, 1908 г. рождения, участник банды «Комара».
11. Галета Иннокентий Игнатьевич, 1915 года рождения, рядовой участник этой же банды.

Одновременно, по материалам Бородавко и данным, добытым в процессе предварительного опроса задержанных, были выявлены – оружейная мастерская, радиомастерская и три склада с различным военным имуществом.

При ликвидации этих хранилищ изъято:
1. Пулеметов ручных – 4
2. Минометов – 2
3. Винтовок – 17
4. Радиостанций – 1
5. Радиоприемников – 8
6. Коммутатор связи – 1
7. Телефонных аппаратов – 9
8. Аккумуляторов – 10
9. Телефонного кабеля – 30 клм.
10. Мин разных калибров – 450 штук
11. Порох артиллерийский – 500 кгр.

Кроме того, при ликвидации мастерских изъят один токарный станок, 6 ящиков различного слесарного инструмента, 2 ящика с запасными частями для пулеметов и минометов, 2 пишущих машинки, различная электро-радио аппаратура и проч. имущество.

При обыске в доме обнаружено подземелье, соединенное ходами с сараями во дворе. Лиц, скрывавшихся там, не оказалось, а в числе найденной литературы обнаружены дела и документы, принадлежащие политическому референту надрайона по кличке «Хартеция».

Хозяин дома, где обнаружено хранилище – Кучерик Василий Лукьянович и его брат – Кучерик Григорий задержаны.[6]

Оперативная группа свою работу продолжает в направлении изъятия других участников банды и ликвидации складов с продовольствием, боеприпасами и оружием.

Организована поимка бандитов «Тополя», «Сашки» и «Гришки», которых к моменту начала операции в селе не оказалось.

Начальник управления контрразведки «Смерш»
I Украинского фронта – генерал-майор *підпис* (Осетров)
16 марта 1944 г.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.930, арк.170-172.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Олійник Петро («Еней», «Роман», «Сергій») (1909-1946) – командир групи УПА «Богун», командир УПА-Південь (з серпня 1944 р.). У 1945-1946 рр. – організаційний і військовий референт ПЗК ОУН. Загинув у бою з підрозділом НКВС.

[2] Очевидно, йдеться про с. Бокшин нинішнього Корецького району.

[3] Дермань Перший Мізоцького (нині Здолбунівського) району.

[4] Парфенюк Кирило (за іншими даними Іван) – житель с. Дермань Другий.

[5] Будераж Мізоцького (нині Здолбунівського) району.

[6] Кучерук Василь Лук'янович (1915-), Кучерук Григорій Лук'янович (1920-) – уродженці і жителі с. Дермань Перший Здолбунівського району. В.Кучерук арештовувався органами НКВС у січні 1941 р., в числі 15 жителів с. Дермань, як учасник організації ОУН, але у травні 1941 р. з-під варти звільнений. Брат В. і Г.Кучеруків – Антон Кучерук (1912-1943) – у 1941 р. арештовувався і звільнений разом з братом Василем та ін. У 1941-1943 рр. – співробітник газети «Волинь», що виходила у Рівному. Загинув під час німецької облави 9 жовтня 1943 р. на х. Лебедщина поблизу Дерманя.

№44

1944, березня 20. – Стенограма виступів комісара партизанського з'єднання М.Корчева та секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми на засіданні партійного активу Рівненської області про особливості боротьби з українськими націоналістами

Протокол №1
заседания областного партийного актива Ровенской области,
состоявшегося в г. Ровно 20 марта 1944 года

Присутствовало – 141 человек (список прилагается).

Президиум:

1. Бегма В.А.
2. Ильченко А.К.
3. Фиалковский В.А.
4. Васильковский П.И.
5. Юхновец П.А.
6. Приходченко Н.Я.
7. Ракшин
8. Богданов Г.С.
9. Глушенко П.А.
10. Бондаренко
11. Рясниченко.

Порядок дня:

1. Итоги 10-й Сессии Верховного Совета Союза ССР и 6-й Сессии Верховного Совета УССР и задачи областных парторганизаций –
Доклад тов. Бегмы.

Слушали: Доклад Первого Секретаря Обкома КП(б)У тов. Бегмы.
(Доклад прилагается).

После доклада открываются прения.

[...]
Тов. Корчев – Комиссар партизанского соединения тов. Бегмы.[1]

Товарищи! Прежде чем сказать о выполнении задач, стоящих перед активом области, я хочу остановиться на некоторых вопросах и отметить особенности нашей области.

Несмотря на то, что из присутствующих здесь товарищей большинство бывших, которые знают особенности Западных областей, все-же нужно сказать, что эти особенности сейчас не те, что были. Не отбрасывая тех особенностей, что были в 1939 году, необходимо отметить, что они гораздо усложнились. Если мы в 1939 году имели свои специфические особенности Западных областей, заключающихся только в культурной отсталости, в национальной розни, и, так сказать, «в боговерах», то сейчас эти особенности усложнились.

Немец, придя на территорию нашей области, эти особенности усложнил своей национальной политикой, а дальше, с появлением националистов и их деятелей, особенно террористического характера, особенности эти еще более усугубились.

Таким образом, сейчас в Ровенской области будут осложненные особенности и при выполнении поставленных перед нами задач, особенно при проведении весеннего сева, хлебозаготовках, мобилизации молодежи, их нужно учитывать и уметь ориентироваться и в этой обстановке.

Из практики работы в тылу врага свыше 2-х лет, в частности по Ровенской области, непосредственно сталкиваешься с населением в самых низах, и можно привести несколько примеров этих особенностей.

Вы знаете, что в этой части Западной области, находящейся под польским игом, украинцу было тяжело жить, украинец был в огромных помещичьих тисках, и даже если тетка пойдет в лес травы сорвать, или дров принести, на нее накладывали большой штраф и избивали.

Очень многие наши руководители украинского народа, в том числе наш сегодняшний партизан, трижды награжденный – Новак, был 12 лет в тюрьме при Польше, ныне командир партизанского отряда. Мисюра – много лет был в тюрьме в Польше, затем несколько раз переходил границу, эмигрировал в Россию и т.д.

Очень многие украинцы крепко ненавидят поляков, и я даже могу рассказать такой случай:

Мисюра – герой во многих отношениях, командир отряда, сам местный, простой милиционер. В Высоцком районе организовал отряд, его отряд самый боевой, который являлся грозой для немцев и националистов. Никто так не гнал националистов, как отряд Мисюры – если отряд Мисюры приходит, значит националисты уходят из района сразу, потому что он местный, он знает всех по фамилии и бьет их беспощадно.

Там, где есть поляки – мы организуем польские отряды, и я с ним советуюсь. Когда я его призвал, он душевно говорит мне: «Это пся кревь. Когда нас убивают, польские националисты радуются»...

Так смотрел этот настоящий мститель народный, которым гордится вся Ровенская область.

Это все сумели использовать немцы, усилили эту ненависть, они организовывали специальные отряды из поляков по уничтожению украинцев.

Непосредственно в самом городе Ровно был такой факт – белогвардеец, деникинец, которого немцы прибрали к рукам и посадили надлесничим в г. Ровно, 2 года проводил «воспитательную» работу, вооружили 500 заядлых фашистов, и бросили в Рафаловский и Межиричский районы уничтожать поляков, одновременно выбросили провокацию о том, что партизаны бьют поляков. Поляки начали удирать из этого района на станцию Антоновка, куда пришло свыше 3000 поляков искать спасения у немцев, а немцы посадили их в эшелон и отправили в Германию на вечную гибель. Одновременно вооружили поляков и говорят, что

вас бьют националисты, и поляки вместе с немцами выходят и уничтожают украинские села – бьют детей, стариков, старух и т.д.

Эта национальная вражда на сегодня усложнилась. Руководители националистов – настоящие работники гестапо, работали у немцев, одурачивали массу, затрагивали их национальные чувства и осложняют эту вражду. (Трипутни, Грани, Яцеки – Домбровицкого р.).[2]

Эти особенности, товарищи, очень усложнились. Если в 1939 году в Западных областях мы имели такое положение, что когда населению расскажешь о наших задачах – народ к нам идет, он старается узнать, понять что-то, чувствовался прогресс, то сейчас это носит другой характер. Террор немцев, националистов напугал народ настолько, что народ знает только два слова – «я не грамотный, ничего не знаю». Заходишь в село – сейчас на наших глазах проходили немцы, спрашиваешь: «У вас были немцы, куда побежали?» – «Я не грамотный, ничего не знаю». – «Как звать?» – «Не знаю»... Настолько их запугали, что они боятся слово сказать больше смерти, пули, потому что им завтра отрубят голову.

Нужно сказать, что неустойчивый элемент интеллигенции, часть духовенства, по приходу немцев попали под их влияние, немцы сажали их на «фашистский стул», откуда они помогали им уничтожать наш украинский народ. Так, например: священник воспевал в церквях «победоносную немецкую армию» – и т.д. Это было в первые дни прихода немцев, но когда дело усложнялось, когда немцы удирали на фронтах, начинали их бить в тылу, и интеллигенция, видя что немец долго не устоит, начинает с народом разговаривать, а немецкие Гестапо и пр[очие] шпионы эту интеллигенцию начинают арестовывать и избивать. Интеллигенция стала работать на пользу партизан.

Сейчас в селах авторитетной фигурой являются священник и учитель. Там, где священник с партизанами, село партизанское, где священник националист, село с националистами. У нас был такой факт, что на нашей территории духовенство разделялось на 3 части: одни пошли служить в пользу Советской власти, в пользу русского народа, часть духовенства пошла к националистам и часть к немцам, но когда немцы уходили, конечно больший процент из них пошли к партизанам и небольшой процент к националистам.

Был такой случай, когда 9 священников пришли ко мне и говорят: «Мы хотим написать письмо митрополиту Сергию, но без епископа, который руководит в нашем районе, на нашей территории, без его санкции мы не имеем права». Я говорю: «Попробую связаться с епископом; с каким прикажете?».

Они говорят, что «с Луцким нельзя, это националист, с Пинским нельзя, потому что это фашист, с Ковренским Михаилом можно». Пришлось послать делегацию к Ковренскому Михаилу, и в ответ получили санкцию о посылке письма.[3]

Духовенство играло большую роль на селе. Когда приезжали в города и села наши генералы, герои Советского Союза – т. Федоров и т. Бегма, все село выходило с хлебом и солью во главе со священником встречать генералов. Это был настоящий праздник в тылу врага, например, в селах: Привитовка, Мурований, Морочно и т.д. для партизан, во имя встречи генералов, был приготовлен обед на 26 столов (конечно с водкой). Это был великий митинг, на котором присутствовало до 2000 человек, 7 священников и в том числе отец благочинный Навроцкий Виктор и отец Михаил Гребенка. (Тов. Бегма – «Ты так рассказываешь, что тебе могут предъявить связь с попами»). – (В зале смех).

Священники высказывались на этом «митинге», и Навроцкий прямо заявил, что – «Довольно сидеть на 2-х стульях, пора перейти на твердый русский стул, который преодолеет все то, что стоит на его пути». Он призывал народ к борьбе против фашистов, он проклинал украинских националистов, как изменников и

предателей своего народа, как помощников фашизму. Это имело большое значение, и не случайно этот район стал партизанским районом, таким районом, где мы на протяжении всего времени черпали лучшие кадры партизан, лучших связистов, разведчиков, подрывников.

Вот почему я и хотел, чтобы при выполнении задач, стоящих перед нами, учесть это обстоятельство и привлечь к работе интеллигенцию, учителей. Среди них есть настоящие труженики нашей родной Украины, и если сам он не бандит, а его только силой заставили работать в бандитском лагере, ему смело можно доверять любую работу и он ее будет выполнять.

Несколько слов об украинских националистах. В своем докладе на VI-й Сессии Верховного Совета Никита Сергеевич Хрущев сказал, – (зачитывает выдержку из доклада). Тов. Хрущев полностью охарактеризовал этих бандитов, и я хочу привести только несколько примеров в разрезе этой характеристики.

Немцы и местные националисты работали крепко. Они знали, что представляла из себя центральная рада, штаб которой организовали в г. Ровно и Киеве. Немцы видели и понимали, что украинский народ никогда ему не покорится и опереться на него нельзя, поэтому они применили политику раздробленности, чтобы этот народ раздробить, его единства они боялись, и платформой для раздробления явились украинские националисты и были сориентированы на это Бендера, Бульба и Мельник. Когда они приехали, их пригласили немцы, устроили обед и получили полную консультацию действий на Украине. Бендеру, как более грамотного в этом отношении, имеющего высшее образование, забрали в Германию для консультации, а Бульбу пустили на практическую работу. При этом каждый из них получил разную установку: Мельнику пообещали «Вильну Украину» с центром – Волынь; Бульбе обещали создать «Повстаньчу Сич», где он будет маршалом.

Прежде всего Бульбу немцы обставили силами Гестапо – подбирали людей из белогвардейцев и направляли к нему. Так, к нему направили Фомина – белогвардейца, удрал с русской земли в 1919 году, сам украинец, когда были Советы, он заделался дьячком, а при немцах, после обработки, связался с Бульбой и начал организовывать сельские полицейские участки, организовал 36 участков, сам стал Начальником полиции, грабил и убивал сотни невинных людей, а затем, по заданию Бульбы, пришел к нам в отряд для дипломатических переговоров, но был разоблачен и расстрелян вместе с его шайкой террористов.

Вторая фигура – Тхожевский. Ярый националист, был головой района, накладывал непосильные налоги, и там, где люди восставали, не выполняли заготовок, там людей арестовывали и расстреливали.

Или, скажем, третья фигура – редактор. В г. Ровно пробыл два с лишним года у немцев, ярый националист, большие совещания делал с Бендерой, был редактором газеты, выпускал брошюрки, очень много дал газет, и когда пришла Красная Армия, он уехал с немцами.[4]

На что способны эти националисты? Прежде всего оны способны на всякую провокацию, у них провокация работает каждый день, и они настолько задурили головы людям, что люди ничего не стали понимать, растерялись, и даже их высшие чины не понимают действительного положения – куда он попал.

Приведу такой пример: в селе Дубровск, где мы проводили партизанскую конференцию, поймала наша разведка руководителя села Трипутни, местного националиста, организатора – Жука. Я его держал. В первый день он не сказал ни слова (он шел во Владимирец для организации отряда) – я, говорит, ничего не знаю. Когда ему сказали, что «ты знаешь», показали списки, кто в отряде, он говорит: «Все равно, можете стрелять, ничего не скажу». На второй день я привел его на площадку, где мы получали оружие, самолеты. Он посмотрел советс-

кие самолеты. На третий день тоже пошли на площадку, я ему говорю, что площадок таких много есть – рассказываю о действительных площадках, беседую с ним по-украински, и он так расположился в чувствах, что несмотря на то, что законом пить водку и курить запрещено, он выпил спирту, а потом сказал: «Что же, брат, я тебе все поведаю» – и стал рассказывать, что его брат руководит отрядом в 80 человек, он руководит отрядом в 26 человек, сын его пропагандист, дочь занимается разведкой. – «Коли вы такие, вместе будем бороться за Украину, сына и дочку я пришлю в партизаны». На четвертый день я ему говорю – «Иди домой», даю пропуск. Он взял пропуск, отошел в сторону – думал наверно стрелять будем, и пошел домой. Когда поймали несколько националистов, то они рассказали, что он пришел домой, пробыл 5 дней и его убили, т.к. он рассказывал, что «партизаны правдиво борятся» – и т.д.

Националисты так дурачили людей: мы в д. Мотинск бились с немцами, убили 120 немцев, а националисты сидели в кустах, ожидая, чтобы собирать трофеи, думали, что немцы побьют партизан, и когда не вышло, они пошли в село и после писали, что они немцев побили. Бьет Красная Армия, они говорят, что это наши бьют, ударят партизаны по немцам, они говорят, что это наши ударили.

Нашим отрядом был спущен под откос один немецкий эшелон. Они узнали об этом и на другой день слышим разговор: «Вы знаете, там партизан не было, это, говорят, мы немцев спустили под откос». Они увеличивают свои силы в тысячи раз, так например: нам сказали, сто в с. Речицы стоят танки, а когда мы проходили, то танков нигде не нашли, и в Речицы оказалось только 30 человек – это была вся их сила. Мы забрали штаб, а их уничтожили, когда же мы прошли через деревню Пузня, то они вырезали 27 человек – стариков, детей и сказали, что это партизаны вырезали. Действуют они чисто по-фашистски.

Нужно сказать, что народ их ни в чем не поддерживает. Наши листовки, газеты, наше слово были дороги для народа нашей области. Если приедет наш командир в село, то люди идут к нему, интересуются – «Расскажите, как дела», или узнают, что газеты пришли, то бегут за 5 километров читать, потому что у нас газеты пишутся без псевдонимов – у них в газетах нет фамилий, кто покажет фамилию, чтобы голову отрубили, даже район не называют, – а мы пишем: «Мисюра пустил под откос 20 эшелонов – это герой». Они хотят знать, что делают наши города, люди, любят нас, уважают, но люди помогали нам тогда, когда мы националистов били – там, где партизаны как следует ударят националистов, там народ идет с партизанами.

Поэтому я и хочу, чтобы мы с вами при выполнении своих больших задач, пошли в село и понесли наше слово. Наше слово – есть твердое большевистское слово, и народ в него верит. Одновременно с этим нужно обеспечить военной силой, научить своих работников действовать так, чтобы только лишь при попытке сорвать наши мероприятия, бандиты были бы уничтожены.

[...]

Заключительное слово Секретаря ОК КП(б)У – тов. Бегмы:

[...]

Здесь выступал тов. Корчев. Он замечательно рассказал опыт из партизанской жизни. Он также затронул вопрос о служителях религиозного культа – священниках. Он правильно отметил, что священники в отдельных местах крепко помогали партизанам, и я хочу сказать, что их еще использовать нужно, чтобы они помогали поднимать славянские народы на борьбу с общим врагом – фашизмом, но должен предупредить, чтобы в этом вопросе не было другого поворота, чтобы не поняли т. Корчева неправильно, чтобы не поняли так, что нужно опираться на священников. Конечно, опираться на них мы не будем, а будем опираться на массы трудящихся города и села, а к священникам отношение остается таким, каким было – по программе нашей партии и конституции.

Из районов уже есть целый ряд вопросов: «Как быть с батюшкой, он обращается по вопросу ремонта церкви»; «Батюшка обращается с просьбой собрать собрание и построить церковь; может быть помочь». Некоторые обращаются с вопросом — «Как быть, может быть включить священника на паек» и т.д.

Я думаю, что для партактива понятно, что отношение к священникам остается прежним. Конечно, мы не допустим хулиганского поступка в отношении церквей и священников, но одновременно и оказывать помощь в строительстве церквей, производить ремонт, мы не будем, т.к. у нас есть государственные предприятия, на что мы расходуем средства.

Повторяю, что отношение к служителям религиозного культа должно быть культурное, вежливое, но одновременно нельзя допускать того, чтобы они вмешивались в государственные дела, и чтобы мы оказывали им помощь в строительстве церквей.

Несколько слов по вопросу о кадрах. Здесь т. Фиалковский совершенно правильно подчеркнул, и я хочу привести несколько примеров отношения к партизанским кадрам — не потому, что партизаны — это особенные люди, я должен сказать, что разграничения не должно быть, нужно, чтобы каждый трудился на своем участке, выполнял свое дело в пользу отечественной войны, — но вместе с тем и бюрократического отношения не должно быть, а у нас вообще отношение к кадрам не совсем хорошее, и в данном случае я имею ввиду не персонально отдельных лиц, а целые группы.

Ко мне поступает целый ряд заявлений — из Гощанского района, Здолбуновского и других, где товарищи обращаются к людям, которых они хорошо знают по партизанскому движению: Секретарь Партийного Комитета — старый партизан, Секретаря по кадрам тоже хорошо знают все партизаны, что получается? Мы этих людей направили в органы НКВД, Милиции по борьбе с бандеровскими бандами, дали людей в районы, а районное руководство на них внимания не обращает, и они жалуются, говорят: «Отправьте нас в армию, там мы будем одеты, обуты, сыты и будем бить врага».

Я поднимаю этот вопрос потому, что это не единичный случай, и я прошу Секретарей Райкомов и Председателей Райисполкомов, возможно по этому вопросу мы будем принимать решение, чтобы Райкомы партии и Райисполкомы наметили мероприятия через промкомбинаты и артели с тем, чтобы в первую очередь одеть людей, которые дерутся с бандами бандеровцев, также нужно партизанским кадрам улучшить питание, а в районе имеется возможность достать картофель, мясо, хлеб, за счет ям, которые покопали, оборудовать помещения. Нужно проявить заботу об этих кадрах, а в противном случае — я не хочу вас пугать, но должен буду предупредить, что если в дальнейшем будут жалобы в районах, то будем забирать людей или в армию, или перебрасывать в другие районы, где будут более внимательно относиться к кадрам.

О продовольственной базе. Для того, чтобы нам создать продовольственную базу по некоторым городам более улучшенную, в частности по г. Ровно, куда пока что приток продовольствия не поступает — то ли крестьяне придерживают продовольствие, то ли мы плохо работаем, то ли оказывает частичное влияние всякая «сволочь», чтобы не везли продукты — а мы должны людей кормить. Поэтому, я думаю, нужно организовать в районах работу так, чтобы люди выезжали на базары, и оказывать большую помощь нашим уполномоченным по заготовкам в районах. У нас некоторые из уполномоченных по заготовкам считают так, что пока сами себя не обеспечим — продукты не дадим. Это неправильно. Уполномоченные должны оказывать помощь торгующим организациям, информировать и требовать учета, а если мы не обеспечим помощи торгующим органи-

зациям, они с работой будут справляться плохо, и отсюда будет страдать наш советский актив.

В отношении призыва в Красную Армию. Здесь товарищи в своих выступлениях поднимали вопрос о том, что «забирают людей в армию». То, что будем забирать нужный контингент людей в армию, ясно почему – нужно воевать, а большинство людей, проживающих здесь еще не воевали; и второе – нужно потому, чтобы ликвидировать базу для вербовки организации частей бандитов, нужно самих бандеровцев мобилизировать, чтобы они нас не беспокоили. Нужно брать очень много, но это не значит, что никого не будем оставлять, и я от имени Военкомата должен сказать, что квалифицированных людей, нужных для предприятий и наших учреждений – инженеров, экономистов, учителей, нужно оставить, и мы будем плохими руководителями, если «руки опустим», но чтобы здесь не было и другой крайности, приведу пример:

Вчера приходит Начальник связи, говорит, что «людей Военкомат забирает». Я говорю, что нужно составить список, квалифицированных людей оставить, остальных отправить, замените женщинами. Он говорит – «Хорошо». Пошел и принес список на 120 человек, потом оставил в списке 70[5] человек, потом 60 и в результате вместо 120 человек оставил 37.

Надо к этому делу относиться серьезно, а то ведь что получается: сегодня прибегают «жалобщики» из Здолбуновского района – «Караул, людей забирают», а когда начинаешь разбираться, правда, у них есть специалисты, группа людей, которых нужно оставить, а есть много людей, которые зная, что на транспорте бронируют, то вся эта «сволочь» моментально бросилась на транспорт – молодые, здоровые. Приезжал сюда тов. Кулик из Наркомата Обороны, он говорил, что которые здесь ранее работали – оставим, а тех, которые только что пришли – заберем, и я разделяю его мнение. Оставить старых квалифицированных людей, а тех, которые «примазались», нужно забрать.

Врачей, учителей, квалифицированных механиков, инженеров, кузнецов нужно оставить, а потом готовить молодые кадры.

Выступающие здесь товарищи критиковали работу областных организаций, это совершенно правильно, и я скажу, что за короткое время мы сумели учесть – кто боится ездить в районы, и договорились, что как только кто будет бояться, систематически будем посылать, для того, чтобы тренировать людей из актива, и в конце концов человек бояться не будет.

Я думаю, что замечание актива по этому вопросу Обком партии учтет, и мы повернем дело так, чтобы товарищи побольше бывали в селах, районах и на местах организовывали помощь районному руководству.

Мне кажется, что областной партактив, все организации Ровенской области уже не раз на практических делах показали себя, что они в боевой готовности, и всегда умели выполнять решения Партии и Правительства. Разрешите надеяться, что и на сей раз все задачи, поставленные Партией и Правительством перед нашим партактивом, нашими большевиками будут выполнены с честью.

Принимают резолюцию совещания партийного актива Ровенской области. (Резолюция прилагается).

Секретарь Ровенского
Обкома КП(б)У *підпис, печатка* (В.Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.22, арк.3, 33-41, 65-69.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Корчев Михайло (1910 р.н.), член ВКП(б) з 1939 р., служив у 33-й легко-танковій дивізії Білоруського військового округу. На початку німецько-радянської війни неподалік м. Бобруйська потрапив в оточення і полон. Після втечі у вересні 1941 р. з концтабору, створив підпільну організацію, а в березні 1942 р. – партизанський загін ім. Сергія, який діяв на території Морочнівського району Рівненської області. З лютого 1943 р. – заступник командира з'єднання партизанських загонів Рівненської області по розвідці, згодом – комісар партизанського з'єднання №1. Після відновлення на Рівненщині радянської влади – заступник голови облвиконкому. 1 серпня 1944 р. бюро Рівненського обкому КП(б)У поновило М.Корчева в членах ВКП(б), оскільки свій партійний квиток він знищив, перебуваючи в німецькому концтаборі (*ДАРО, ф.400, оп.1, спр.17, арк.95,96*).

[2] Села Трипутні, Грані, Працюки Дубровицького району.

[3] Очевидно, йдеться про владик: митрополитів – Луцького Полікарпа (Петра Сікорського) і Пінського Олександра (Миколу Іноземцева) та єпископа Володимир-Волинського (Ковельського) Мануїла (Михайла Тарнавського).

[4] Очевидно, йдеться про письменника, редактора у 1941-1942 рр. газети «Волинь» Уласа Самчука.

[5] В тексті – 170 чоловік.

№45

1944, не раніше квітня 25. – Доповідна записка інструктора організаційно-інструкторського відділу ЦК КП(б)У Одягайла завідуючому організаційно-інструкторським відділом ЦК КП(б)У Зленку про матеріальне забезпечення колишніх партизан – співробітників спецгруп УНКВС по Рівненській області

Зав. оргинструкторским отделом
ЦК КП(б)У
тов. Зленко А.Н.

Справка
о материально-бытовых условиях партизан из соединения Ковпака, работающих в спецгруппах при Управлении НКВД по Ровенской области

Ровенское областное Управление НКВД в 1944 г., в период расформирования партизан из соединения Ковпака, создало 8 спецгрупп по борьбе с бандами украинско-немецких националистов. Состав каждой группы в основном по 30 человек, таким образом по состоянию на 25 апреля с.г. всего в спецгруппах работает 240 чел. партизан из соединения Ковпака. Созданные спецгруппы направлены в районы области для борьбы с бандами, и в зависимости от обстановки областное управление НКВД меняет им дислокацию.

По состоянию на 25.IV. – с.г. спецгруппы работают в северных районах области. Так, например: Морочно, Клевань, Клесов, Рокитно, Рафаловка и другие.

Областное управление НКВД не получает никаких фондов и средств по обеспечению партизан, работающих в спецгруппах: обмундированием, питанием и зарплатой, следовательно эти спецгруппы снабжаются за счет местных ресурсов, в основном отбитых у банд, найденных в схронах и частично из отобранного имущества у бандитских семей. Этих ресурсов совершенно недостаточно, чтобы обеспечить снабжение бойцов партизан, работающих в спецгруппах, в результате чего со стороны бойцов спецгруппы имеются факты нарушения революционной законности. (Незаконно берут у крестьян скот, свиней для питания, мародерство и грубое отношение к крестьянам).

Проверкой установлено, что большинство из бойцов спецгрупп нуждаются в обмундировании, белье и обеспечением их зарплатой.

С целью дальнейшего использования созданных спецгрупп из партизан соединения Ковпака по борьбе с бандами украинско-немецких националистов необходимо их взять на централизованное снабжение.

Инструктор оргинструкторского
отдела ЦК КП(б)У *підпис* (Одягайло)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.831, арк.1,2.
Оригінал, машинопис.

№46

1944, червня 2. — Інформація секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову про настрої серед населення області

Киев, ЦК КП(б)У
тов. Н.С.Хрущеву

В дополнение переданных мною 31 мая материалов о проведенных арестах среди населения польской национальности Ровенской области сообщаю дополнительные материалы, согласно Ваших указаний:

Органами НКВД и НКГБ по Ровенской области арестовано 1.653 чел., из них русских 31 чел., украинцев 1.587 чел., поляков 35 чел.

В том числе поляков арестовано по причине:

а) Участников польской подпольной организации «ПЗП» (Польский звензок повстанчий) — 8 человек.

б) Участников польской националистической организации «ПСЦ» (панствова служба цивильна) — 1 человек.

Из этих арестованных два руководителя организации и 7 рядовых.

в) агентов СД — 3 чел.

г) агентов полиции — 5 чел.

д) агентов гестапо — 1 чел.

е) немецких пособников — 7 чел.

ж) предателей — 2 чел.

з) вооруженных грабителей — 2 чел.

и) за расхищение соц. собственности — 2 чел.

к) за незаконное хранение оружия — 1 чел.

л) за бандитизм — 1 чел.

При вступлении Красной Армии на территорию области, после изгнания немецко-фашистских захватчиков, как правило и[мело место] массовое явление, когда польское население радостно встречало вступившие части Красной Армии.

Поляк Франко Борислав Никитович, житель города Ровно, при встрече с бойцами Красной Армии заявил:

«В Красную Армию должны идти все, чтобы скорее закончить войну».

Лисинюк Владислав, по специальности каменщик, поляк, житель г. Ровно, в беседе с рабочими сказал:

«Я, с приходом советской власти в 1939 году, жил хорошо, зарабатывал много. С приходом Красной Армии сейчас (1944 год) нам нужно идти воевать против немцев, защищать, как можно лучше, советскую власть».

Житель села Лидова,[1] Здолбуновского района, поляк, Савицкий Иосиф, на собрании заявил:

«Отцы и матери должны пояснить своим детям, что к нам пришла Красная Армия и советская власть не для того, чтобы мы прятались по кустам, как это было при немцах. Нас освободили, чтобы жить свободно, как живут советские люди».

Зивал Иосиф на этом собрании сказал:

«Вспомните селяне, что мы не так давно с вами переживали при немцах. Как только шла машина, то мы прятались, кто куда. Сегодня мы почувствовали себя свободными. Мы уже не боимся. Этим мы обязаны советскому Правительству, Красной Армии, освободившей нас от ига немцев. Мы теперь обязаны с любовью и дружно влиться в советскую семью».

Анна Турек, учительница польской школы, на вопрос: «Как поляки – жители города Ровно, относятся к Красной Армии и советской власти», сказала:

«...Поляки города Ровно чувствуют себя гражданами Польского государства, Советской власти и Красной Армии помогают, как своей союзнице, несущей большие жертвы для общего дела – победы над немцами».

На вопрос: «Как она смотрит на заявление генерала Желиговского о том, что в состав польского правительства в Лондоне должны войти представители Союза Польских Патриотов в Москве», она также положительно ответила:

«...Польское правительство в Лондоне ничем не оправдало своего существования, оно не имеет связи с народом и неправильно смотрит на вопрос сотрудничества с Россией».

В области проводится мобилизация трудоспособного населения для работы в промышленности восточных областей. Всего мобилизовано 1.846 чел., в том числе 640 поляков (из них женщин – 100 чел.). Из этого количества уже отправлено в восточные области 1.214 чел., в том числе поляков – 230 чел. Мобилизованных отправляем, главным образом, в Свердловскую область и Челябинскую область.

В Острожском районе мобилизовано в промышленность 63 чел., из них 15 поляков. 4 человека явились добровольно. В день отправки мобилизованные шли к эшелону с национальным флагом и песнями. Они заявляют: «Мы идем восстанавливать свою промышленность».

В Ровенском сельском районе было вручено 480 повесток. Получившие повестки все явились на комиссию.

Однако, есть факты отрицательного отношения к мобилизации трудоспособного населения. В Тучинском районе было вручено 580 повесток, однако на комиссию явилось только 58 чел. Остальные ушли в лес и на комиссию не являются.

По Гощанскому району было вручено 580 повесток, мобилизовано же 109 чел. Поляков нет, один дал согласие поехать с женой в Донбасс. На комиссию явилось добровольно для работы в промышленности 60 чел.

Среди чешского населения ходят слухи: «Лучше ехать в чешскую армию, чем в Донбасс».

Среди некоторой части населения Гощанского района распространяются клеветнические слухи: «Немцы нас ловили, пришли русские, тоже ловят. Своих рабочих заморили, а нас хотят повести восстанавливать Донбасс. Все равно не пойдем, лучше уйдем в лес».

Многие, подлежащие мобилизации, уходят в лес. На комиссию насильно привезли 40 чел., подлежащих мобилизации. В селе Гринево[2] этого же района 12 чел., подлежащих мобилизации, поймали в жите.

Некоторые жители Здолбуновского района получают письма из восточных областей, в которых знакомые и родственники пишут, что в восточных областях

холодно, питание плохое, неуютно. Пользуясь этими письмами, они распространяют слухи среди мобилизованных о плохой жизни. В связи с этим, среди мобилизованных, по национальности украинцев, есть случаи укрытия от мобилизации. Польское население встретило мобилизацию в промышленность хорошо. Однако, было уже три случая укрытия поляков от мобилизации.

По Корецкому району вручено 600 повесток, явилось на комиссию 232 чел., из них отправлено 42 чел. В селе Бабино[3] мобилизованные отказались брать повестки. В этом же селе насильно взято 20 чел., подлежащих мобилизации, но скрывавшихся. Однако, 10 чел. из них бежали. 30 мая председатель этого с/совета Шевчук убил секретаря с/совета за проявленную им активность при вручении повесток по мобилизации. Шевчук арестован.

В с/совете Головниче,[4] Гощанского района, после того, когда был составлен список лиц, подлежащих мобилизации в промышленность, исчезли председатель и секретарь с/совета вместе со списками. Причины неизвестны.

Во время отправки 42 мобилизованных провожающие знакомые и родственники ругали советскую власть, были плач и крики: «Нас гонят на каторгу».

Шесть девушек-полек после вручения повесток по мобилизации убежали за реку Случь в лес.

В селе Бриков[5] подожжен с/совет.

С большими трудностями проходит мобилизация трудоспособного населения в Дубновском районе. Из 700 чел., котрым вручены повестки по мобилизации, на комиссию явилось 15 человек. Некоторые председатели с/советов стараются укрыть мобилизованных. Председатель с/совета села Радченко[6] гр-н Сидорчук заявил: «Убейте меня, но народ не дам». Распространяются слухи: «Нас немцы вывозили, а сейчас советы вывозят».

Из 170 врученных повесток по Вербскому району на комиссию явилось 67 человек. Хорошее настроение было только у 4-х чел., а остальные, по национальности украинцы, говорят: «Сами русские начали войну, разрушили заводы, пусть сами и строят, а мы не поедем».

Проживающее здесь чешское население, подлежащее мобилизации, заявляет, что с украинцами не поедет и не будет с ними работать. Они говорят: «Когда нам там создадут такие условия, что мы будем работать отдельно, тогда поедем».

Во многих районах имеются факты, что поляки, вместо того, чтобы идти работать по мобилизации в промышленность, идут в польскую армию.

На 1-е июня по Ровенской области призвано в ряды армии 7.100 поляков, призыв проходит организованно. Поляки с воодушевлением идут как в польскую армию, так и в Красную Армию. На призывные пункты они являются аккуратно и проявляют большое желание бороться с немцами в рядах Красной Армии.

Ровенским Горвоенкоматом отмечено свыше 20 случаев, когда военнообязанные поляки, не состоят по каким либо причинам на воинском учете, сами приходили на призывные пункты с просьбой зачислить их в Красную Армию.

Житель г. Ровно, поляк Зигалевич Станислав Иванович, в разговоре сказал:

«Я очень доволен, что иду в польскую армию, ибо Польщу должны освободить мы сами».

Жителя г. Ровно Янушевского, по некоторым причинам, необходимо было оставить и в армию не посылать. Когда его вызвали, чтобы он вышел из строя (на призывном пункте), то он заявил: «Я поставлен в строй, чтобы идти громить гитлеровскую нечисть. Прошу меня направить в Красную Армию...»

В Рокитновском районе группа поляков, не подлежащих призыву (работающих на железнодорожном транспорте, стеклозаводе и других предприятиях) пришли в райком партии с просьбой, чтобы их зачислили в истребительный отряд, чтобы они могли драться с пособниками гитлеровцев — украинскими националистами-бульбовцами.

В Людвипольском районе поляки Сенкевич Тадеуш и Працки Франц, при отправке со сборного пункта выступили на митинге и заявили: «Спасибо Красной Армии, которая нас освободила от немецкого ига, теперь настал час отблагодарить Красную Армию и товарища Сталина. С оружием в руках пойдем рядом с советскими войсками громить гитлеровских гадов».

Из 7.100 призванных поляков около 1 тысячи явились добровольно, не ожидая повесток. Из них по городу Ровно около 120 человек. Два брата Оберчук Франц Петрович и Казимир Петрович, Франковский Казимир Карлович, 1921 года рождения, просили в военкомате, чтобы их взяли в Армию немедленно и послали на передовую.

В городе Ровно поляки собрали для Красной Армии много подарков, среди которых около 1.500 индивидуальных пакетов с домашним печеньем, кисетами, табаком, конвертами, бумагой и т.д.

В настоящее время начался призыв в польскую армию женщин-полек. Из общего количества 500 человек уже призвано 262. В районах Дубно, Александрии и других призыв женщин в польскую армию проходит удовлетворительно. Ровенский Горвоенкомат получил много заявлений от девушек в возрасте 16-18 лет с просьбой взять их в Армию.

Копыч Ванда Севериновна, 1925 года рождения, подавая заявление, сказала: «Мой отец увезен немцами на каторгу. Пойду мстить гитлеровцам».

Цейко Мария Александровна, 1926 года рождения, говорит: «Все мои лучшие подруги пошли воевать с немцами. Я от них не отстану, не смотрите, что я молода, у меня хватит сил бить немцев».

«Возьму винтовку и буду бить немцев», — говорила, пришедшая в горвоенкомат, Ходоровская Галина Максимовна, 1925 года рождения.

Однако, нужно отметить, что по некоторым районам области, как Ровенский сельский район, город Ровно, имеются факты, когда девушки неохотно идут в польскую армию. Также имеется ряд фактов отрицательных настроений поляков при призыве их в армию.

11 мая 1944 года в городе Острог, под руководством ксендза польского костела Кранц Браслава, была организована польская демонстрация. Поляки, призываемые в Красную Армию, после службы в костеле, во главе с ксендзом Кранц, имея на груди польские значки, с польским националистическим флагом прошли по всему городу и пели националистические песни.

В город Острог приезжают офицеры из Польской Армии и помимо райвоенкомата вербуют молодежь города в свою армию и увозят с собой. Так, 13 мая офицер польской армии Ватранс, при содействии ксендза Кранц, увез группу молодежи в польскую армию.

11 мая офицер Новаковский увез группу девушек и одного подростка, 1928 года рождения — Лясуцкого Юрия.

В городе Острог находятся в отпуску два офицера польской армии Новаковский и Кутильский, которые местному польскому населению говорят:

«...Скоро в Остроге будет находиться 19-я польская армия и тогда мы, поляки, будем просить советское правительство, чтобы оно эту территорию считало за Польшей и включило ее в состав польской республики».

«...Красную Армию мы дальше Буга не пустим. Польшу разрушил Советский Союз и поляки потребуют, чтобы Советский Союз восстановил разрушенную часть Польши».

В последние дни в город Острог приехал снова польский офицер Ватранс, который вместе с офицером Новаковским и ксендзом Кранц занимаются вербовкой молодежи в польскую армию.

Стало известно, что летом 1943 года поляки, проживающие в Остроге и районе, под руководством ксендза Кранц, офицеров бывшей польской армии Новаковского, Кутильского, Бужинского и других скупали у мадьяр и получали от немцев оружие – пулеметы, винтовки и боеприпасы.

После отступления немцев они организовали самооборону, а после того, как пришла Красная Армия, поляки сдали всего лишь 13 винтовок, а остальное оружие спрятали.

Поляк Петровский Иван Станиславович в присутствии других поляков говорил:

«...Хотя Красная Армия имеет теперь победы на фронтах, но она войну не выиграет. Войну завершит Англия, она и восстановит Польшу.

Была Польша и будет Польша, о ней заботится ее союзница Англия и границы свои Польша знает. На границе, в земле, на глубине 2-х метров заложены знаки, и Польша их достанет.

При Советах я не вижу жизни. Жизнь может быть хороша только при Польше и мы – поляки этого добьемся».

Бывший комендант так называемой польской полиции при немцах, поляк Янчур,[7] в присутствии группы поляков говорил:

«Советская армия дойдет до Буга, а там встретит польскую армию, которая ее дальше не пустит.

Эта польская армия совсем не признает польского правительства в Москве, хотя советские газеты и расписывают о нем и называют Красную Армию освободительницей поляков, а признает польское правительство, находящееся в Лондоне».

И дальше он заявил:

«...Мы – поляки, признаем только Англию, а украинцам надо было не враждовать, а соединяться с поляками, и совместно мы победили бы большевиков, и после этого поляки дали бы украинцам маленькую автономию, потому что Польша, как была до 1939 года, так и будет восстановлена Англией».

Бугаевская – полька, жена офицера быв. польской армии, который находится в ссылке в Сибири, сказала:

«...Советы дают Польшу только до Буга, а вот Англия дает Польшу «от моря и до моря», так как украинцы сами себя не оправдали, и Украины для них не будет. Поэтому Польша будет до Черного моря, как прикажет Англия и США».

Турек Анна – учительница польской школы, в разговоре с другими поляками высказалась:

«...Каждый умный человек понимает, что советские войска – это войска союзные. Отсюда польское население, как здесь, так и за Бугом, несомненно, будет оказывать им всякую помощь».

Она же говорила:

«Тем не менее, поляки не должны забывать своих интересов, не должны слишком идти на уступки по вопросу восточных границ. Между поляками и Советским Союзом наступит согласие».

Поляк Марцинковский Казимир, житель села Межиричи, в разговоре с другими лицами сказал:

«...После разгрома Германии здесь будет польское государство, так как этой страной заинтересована Англия.

На территории Англии сформирована большая сила польских эмигрантов, которыми руководит наше польское правительство, а оно работает в контакте с Англией и США, и эти две страны поддержат нашу армию и правительство».

Там же полька Мехиль сказала:

«...Поляки, проживающие в Межиричах, ведут между собой разговор, что скоро на этой территории будет панство и будет польское самостоятельное государство. В лесах, за рекой, уже есть много польских войск, а в Англии польских войск еще больше. Так вот, одни выступят здесь, а другие из Англии, и обоюдными силами будет восстановлено Польское государство».

Поляк Вольчак, житель города Ровно, в разговоре с другими об успехах Красной Армии, сказал:

«...Успехи Красной Армии это нуль. Красная Армия еще будет отступать с территории Польши и Западной Украины».

Поляк Ореховский высказался другому поляку:

«...Мало ли чего хотят Советы. Ты увидишь, как их отсюда прогонят и будут обезоруживать. Кто убил Сикорского — Советы. Почему-то остался один летчик, который выпрыгнул на парашюте. Кто расстрелял 10.000 польских офицеров под Смоленском — Советы. За Сикорского и расстрелянных офицеров мы отомстим».

И дальше он сказал:

«...В отношении того, что лондонское польское правительство и правительство Ванды Василевской находятся во вражде — это ничего. Солдат с солдатом всегда помирятся, а правительство здесь не при чем.

Тот факт, что Англия и США одевают и вооружают польские части в СССР говорит о том, что лондонское правительство и правительство Ванды Василевской когда-то соединятся.

Если Англия и США ничего не дадут, то Советы долго не выдержат».

Поляк Крушевский Юзеф, житель города Ровно, в разговоре с другими сказал:

«...Поляков мобилизуют в польскую армию, а увезут далеко на работу, где евреи и НКВД будут стоять над тобой, а ты будешь работать».

Поляк, приезжий, хорунжий польской армии в СССР Кукелко, в разговоре с другими поляками об отношении к польской армии сказал:

«...Польская армия при помощи Советского Союза добьется своей независимости».

На это поляк Миколайчик ответил:

«...Независимая Польша не будет, а будет Польша Красная и Советская. Красная Армия не будет бороться для независимой Польши, а ты, Кукелко, недолго всего был в СССР, а напитался коммунистическим духом».

Присутствовавший при этом поляк Заболотский добавил:

«...Там, где пройдет советский боец, СССР этой территории, хотя бы и польской не отдаст полякам».

Поляк Возлак, подхорунжий быв. польской армии, заявил:

«...Я не дурак, чтобы идти в армию. Польша будет существовать «от моря и до моря», а советская власть долго здесь не будет».

Поляк Омельчук, стрелочник станции Ровно, говорил:

«...Здесь не будет ни украинцев, ни поляков — их всех вывезут в Сибирь. Мобилизуют поляков, якобы в польскую армию, а на деле увозят в Сибирь, и эту землю займут люди из России. Я в армию пойду тогда, когда польская армия пойдет на Советы, а это будет. Я буду при Польше жить лучше, чем при Советах».

В квартире Годовского Яна, жителя гор. Ровно, собрались мобилизованные в армию Друженович, Зеленский и другие, и там Друженович говорил:

«...Идем в Армию, но если Америка и Англия поддержат польское правительство в Лондоне, то нам, пожалуй, не поздоровится от армии, правительства, находящегося в Лондоне».

В беседе с другими поляк Пекарский Феликс высказался:

«...Советы готовят польских патриотов, а потом направят их за Буг, а за ними Красную Армию, а польские партизаны из Генерал-губернаторства соединятся с Красной Армией».

Арестованный один из руководителей польской подпольной организации Коханчик, на допросе, касаясь отношений к Красной Армии, заявил, что по указанию польского эмигрантского правительства, находящегося в Лондоне, на случай прихода Красной Армии, необходимо внешне проявлять лояльность, не предпринимать никаких активных выступлений и действий, учитывая, что Советский Союз входит в коалицию с Англией и США, являющимися союзниками Польши, и в то же время не высказывать энтузиазма и радости по поводу вступления советских войск на территорию быв. Польши.

Это же показывают и другие арестованные участники организации.

В дополнение вышеизложенного хочу доложить Вам, Никита Сергеевич, что по Вашему заданию я лично выезжал вчера в польскую армию и там беседовал с Членом Военного Совета – тов. Завадским, его заместителем полковником Притицким, а также с некоторыми офицерами и рядовыми бойцами.

В беседе с ними они больше всего интересовались вопросами:

1. Чем вызвано такое мероприятие, когда мобилизуют наши (польские) семьи и отправляют для работы в промышленности с наших земель – на Урал и т.д.

2. Будет ли разрешен Правительством вопрос, в случае освобождения Польши, переселения польских семей в Польшу.

Кроме того, сам тов. Завадский выразил некоторое недовольство в части имеющихся у них в армии украинцев, которые за последнее время участили дезертирство, так, например, за последние дни из 3-й Польской дивизии дезертировало 13 человек и почти все украинцы; таким образом, высказываются за то, чтобы всех украинцев отозвать из Польской армии и направить в другие части Красной Армии. Речь идет об украинцах (военнопленных 1939 года), которые умышленно при организации польской армии приписывали себе национальность поляков, а действительно являются украинцами с западных областей.

Секретарь Ровенского
Обкома КП(б)У *підпис* (В.Бегма)

2.VI.44 г.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.892, арк.18-33.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлено вхідний штамп Особого сектору ЦК КП(б)У.

Примітки

[1] с. Лідаво.
[2] Ймовірно, с. Бугрин.
[3] с. Бабин, нині Гощанського району.
[4] с. Головниця, нині Корецького району.
[5] с. Бриків Корецького району.
[6] с. Рачин.
[7] Янчар.

№47
1944, червня 27. – Звіт керівника ОУН «Галини» про ситуацію в Острозькому, Здолбунівському і Мізоцькому районах за червень 1944 року

Місячний звіт теренових подій
та політичний огляд терену 0.4[1]
за місяць червень від 1.VI.44 до 27.VI.

Дня 1.VI.44 р. в с. Хориві і Бродах була облава, під час облави зловлено 3 три чоловіки.

Цього ж самого дня прибули більшовики в село Плоску з Оженіна по поставку, як в'їхали в село зара постановили застави. Під той час та партизанка, що була в Коростовій, пішла в напрямку Плоскі, ті, що були на заставі, думали, що це «бандерівці», і почався бій. Вислідок бою: 1 один більшовик ранений, з броневика розбито 3 три хати і 1 одну клуню, жертв з людей не було. Зараз під'їхали партизани з Коростової розпитати, що це було за військо, забрали поставку і від'їхали.

2) Дня 2.VI.44 р. в с. Плоскі робили ревізію при помочі сексотки Защичкі. Під час ревізії знайшли багато господарських криївок, річів з них не забирали. В одній криївці знайшли 3 трьох друзів, один з Шпакової боївки «Канарейко» і 2 двох від Яструба. Також зловлено 2 двох господарів Казнодзієїв Білка і Яким. Після того «Канарійко» ходив з сов. на облаву в Точивикі і Ганівку. 04 год. рано сов. зайшли від лісу на Дубини і заскочили в лісі людей, де знаходились наші друзі, Яструба й Підкову забрано сонних в буді і відпровадили в Остріг, це були друзі з п-п СБ.

Того ж самого дня совіти переходили Піщанкою на Плоску, під час переходу вбито 1 одного чоловіка і 1 одного ранено.

3) Дня 3.VI.44 р. з с. Лебедів переходили совіти Верховськими полями на Гільчу, під час переходу зловили 3 трьох людей, з них 1 один стрілець зі зброєю.

4) Дня 4.VI.44 р. з с. Завидова переїжджало 7 фір НКВД, на яких було 27 осіб, по дорозі зловили 3 трьох селян, одного з них ранено в грудь і 3 трьох убили. Також знайдено 5 п'ять хлопців в криївці з Глупанина. Відношення до людей було погане, тому що були п'яні.

В с. Точивиках була акція, під час акції зловлено 3 трьох людей, а саме: Кольський Йовка, 42 р., Кругляк Павло, 29 р., Тимощук Кирило, 43 р., Яготка Василь, вбиті в лісі.

В с. Дермані о 6 год. рано Ясен Юстин під час акції був заарештований совітами. При йому не було документів, як зізналась його жінка, що він арештований, зараз принесла документ. Він сказав, я міг би лишитись, і тут мені було б непогано, тільки шкода кидати коней, совіти на це подивились і пустили його.

5) Дня 6.VI. з с. Гремячого зловили Новка Семена і погнали в Остріг. Під час облави в Плоскі зловили 1 (одного) стрільця родом з Гримячого, говорили, що він сам перейшов, невідомо чи з ціллю чи ні, він був в сотні Ігора по псевді «Канарейко». Отож другим разом цей «Канарейко» приїжджав з совітами на облаву. В с. Межиричі зловили 40 дівчат і забрали.

6) Дня 7.VI. в с. Рутиську було совітів коло 150 осіб, мали одну гарматку, перейшли спокійно в с. Точивикі і облягли від лісу, під час переходу пішли в напрямку Букр[2].

Грозів 100 осіб сов. На ніч відходять в Остріг.

Плоска 70 осіб партизан, що дуже вільно чуються, навіть по п'ять ходять ніччю.

Одного разу зустріли наших 5 п'ять зв'язкових і говорили до них, «чи єто йдьот самооборона», і їх не зачіпали.

10) Дня 12.VI. в с. Розважі ловили дівчат і ранили 2 двох друзів.

З Дерманя забрано 14-х не організованих людей, тобто на регістрацію, з них повернуло 2-х [по] комісії, 1 втік, 1 відпустили за харчами, і знов пішов до Мізоча. З села Дерманя було вивезено 8-мох не організованих людей, що були заарештовані дня 9.IV, тепер вернулись з Свердловської області, по звільненню отримали певні документи.

11) Дня 16.VI. в с. Дермані забрано 78 людей на роботу до Кунева (старих мужчин і дівчат), з них 30 повернуло назад.

В с. Гремячому 1 стрілець з відділу і один зв'язковий хотіли роззброїти 3-ри совіти, вони обстрілювались, 1 лишився вбитий, 1 ранений і один втік, наш один ранений.

Партизани прийшли з Коростової в Плоску і зловили станичну, господарчу і ще одну подругу.

12) Дня 18.VI. в с. Дермані доказано 4 орг. криївки, забрано 6 тон збіжжя і сушені картоплі. Також 8 неорганізаційних, з 6-х криївок забрано все, 16 кг. сала, 20 кг. м'яса.

13) Дня 18.VI. в с. Лючини і Грозів копають окопи і йдуть на село їсти, а як НКВД зловить, відразу арештовує, робітники не зважають на арешти, а йдуть по хліб. В с. Точивиках робили облаву, вбили одного стрільця і зловили одну санітарку, що виказала з Ганівки станичного.

14) Дня 19.VI. по шляху Остріг і Дубно знімають телефонічний дріт.

На с. Ганівки під'їхало 20 осіб, відкрили стрілянину і вбили втікаючого нашого чоловіка.

В с. Плоскі, Коростовій і Дубинах щоденно роблять засядкі по п'ять осіб, але пусто. В такому випадку деморалізуються зв'язкові, не хотять ходити. В с. Плоскі, щоб вночі не робили, то вдень знають.

15) Дня 20.VI. в с. Завидів прибуло 75 осіб мобілізованих галичан, також копають окопів.

В с. Точивиках була облава, зловили 5 людей, з них 3-х пустили і ранили підрайонового господарчого.

З села Дерманя забрано 127 тон збіжжя разом з картоплею.

16) Дня 21.VI. с. Дерманя Лук'янчук Віктор, Фридрих Василь їхали з поля. Їх зустріли совіти і сказали, щоб вони їхали в школу до совітів, совіти разом з ними їхали. Перед ними йшла станична ділової сітки, завваживши їх, звернула на подвір'я до Чепчерук Марії і втікла. Отже, Марію за те вибили, що не сказала, що за жінка була.

22.VI. червоні знову зробили засядку на Залужжі, друзі з СБ попали на засядку, одного з них друга вбито по псевду «Сизий», також і одного більшовика вбито.

17) Дня 22.VI. в с. Верхів о 2-й годині ночі по дорозі встрілись з фірою, що везла продукти, обстріляли, одного стрільця вбили і малого хлопчика фірмана також вбито, а в селі забрали батька станичного. В с. Дермані гігієн «Саша» не хоче робити перев'язки раненим і цілком відмовляється від праці, говорить що на неї є доказ. М[едична] сестра «Ліщина», що закватирована в Кравчук Ганни, як приїжджають совіти за ставкою, вона з ними жартує, ворожить їм. Вночі прийшли знов, не відомо чи Ліщина їх запросила, чи ні, стукали в двері, стріляли в вікно і так пішли з тим.

18) Дня 25.VI. в с. Дермані приїхали до Мороза Василя по поставку, він їм розказав за друга Сизого, котрий вбитий совітами 22.VI., звідки він і чий, а люди всі відмовились, що його не знають. Один дядько з Плоскі ходив в Остріг до

сина, що сидить в в'язниці, заходив на НКВД, а другого дня була облава, і всі члени були подані по псевді і прізвищі.

Рух шляхами.

По шляху рухі припинені в 1.VI по 27.VI, тільки розсипались по селах і глухих дорогах.

Внутрішні справи.

Дня 6.VI. Острізьке НКВД говорило, «що краще підем на фронт, то може останемось живі».

21.VI ті совіти, що копають окопи, говорять до населення, «що почекайте но, то зобачите, що вам буде за пару тижнів і що вас чекає, що ви нічого не робите». Совіти як на чехах робили ревізію, то говорили, що чехи і поляки хочуть втікати з фронту, а совітів поставить на першу лінію. Говорили, «що ми до того не допустим».

Постій 27.VI.1944 р.

Слава Україні.
Героям Слава.

Галина.

ДАРО, ф.Р-30, оп.2, спр.38, арк.77-80.
Рукопис, оригінал. Документ на 3-х аркушах тонкого білого паперу (155Х363 мм), текст хімічним олівцем синього кольору.

Примітки

[1] Шифр Здолбунівського надрайону.
[2] Тут, очевидно, відсутній цілий аркуш, бо згідно тексту після п.6) на арк.78 на наступному арк.79 вже йдеться про пункт 10), тобто пункти 7), 8) і 9) відсутні.

№48
1944, червня 28. – Повідомлення керівника ОУН «Лісового» про події в Степанському районі у червні 1944 року

Друже командант.

Повідомляю, що дня 4.VI.44 р. на Степанському лузі більшовикі окружили «Ясена» з його всіма людьми, де вони бились з більшовиками, забили 8 більш. Зранили «Ясена» і його людей: Підкову, Діброву, Дорошенка, Сокіру, Явора і Клима забили. Побили і більше людей, всіх 15 осіб: Кролера Сашка, Кудру Нечипора зі Степаня, Климову жінку, більше для мене незнани, зловили 3 цивільних людей живими. Дві неділі більшовикі їх побитих вартували, що і неможливо було поховати.

Акція в цьому терені проходила цілий тиждень, зловили лише всього 5 людей і Копу-Копа зі Степаня, втік.

Зі Зольні[1] всі дядьки, а навіть і зв'язкові пошли охотно до більшовиків, вже вони майже всі з Рівного повтікали. Розказували, що в Рівному в лагерях є багато бойцов дизертиров, які відкрито ругають Сталіна і його владу.

Від дня 14.VI. стоять на селах Кричильську – Казимірці – Яблонці більшовики від 80 до 150 осіб. Виловлюють людей і дівчат. Так що з кожного села поїхало від 5-7 до 10 дівчин, а то все з Малинської повтікало, а де з якого села і всі втікли.

Дня 25 і 26 на хут. Одринки приїжджало дві машини більшовиків за поставкою.

28.VI. ночувало 2 сот. і пошли на ліс. Коло хуторів Полена Ріхта роблять засідки, по лузі на корчах, через два три дні і лазять, часом декого зловлять.

Дня 28.VI. окружили це болото що городні Островок, там де стояло СБ, погонили нас добре, декому і побили штани кулями.

Чоту з «Одудом» наскочили майже сонними, покінули навіть [нерозбірливе слово], про жертви з чоти невідомо є, чи втікли.

В лісі пасли з Крич[ильська] 50 волів – всі больш[овики] заняли.

Ми всі розійшлись бо неможливо, на цьому лісі є більшовики.

По всіх селах на північ військо, більшовики з танком і гарматами, починаючи від Вербча, Кричиль[ська] і Городц[я].

Говорять, що на західному фронті більш. відступіли.

Більшовики кажуть, що Столін став для них другім Сталінградом.

На всьому тут багато погіршалось.

Мандрівка в терен була погана, в Комарівському лісі наступіли на п'яти, трохі що втікли, але достались до хлопців щасливо. Сексотня поширилась надзвичайно.

Зв'язкового вскорі вислати назад, щоб могли знати, чи ця почта до вас дійшла.

Слава Україні!

Постій, дня 28.VI.44 р.

Лісовий.[2]

ДАРО, ф.Р-30, оп.2, спр.39, арк.119.
Рукопис, оригінал.

Примітки

[1] с. Зульня.

[2] Ймовірно, що «Лісовий» – провідник ОУН Степанського району (з 1944 р.), уродженець с. Кричильськ, у 1940 р. арештовувався і нібито був завербований органами НКВС.

№49
1944, липня 14. – Звіт керівника ОУН «Галини» про ситуацію в Острозькому, Здолбунівському і Мізоцькому районах за першу половину липня 1944 року

Звіт
Огляд політичних подій з терену
від 1.VII. до 13.VII. 1944 р.

Район 0.4.

Дня 1.VII. В селі Ганівка під час акції більшовицької вбито двох людей чоловіків та зловлено одну санітарку. Того ж дня в селі Плоска також відбувалась акція та обстрілювали ліс з танкеток. Нікого там не зловлено.

Того ж дня в селі Дубини рівно ж відбувалась акція. На акцію совіти прибули з Оженина, при яких брали участь дві танки. Окруживши частину лісу та села. Під час акції зловлено 4-х чоловік, між котрими було трьох братів, в тому числі господарчий. Помічник господарчого пропав без вістки. Танкіст, який провадив танком, вийшовши з танка, та обстрілював втікаюче населення, а совіти, думаючи, що це обстрілюється повстанець, забили того ж танкіста.

В селі Дермань взято совітами з криївки раненого сотенного Залізняка та медсестру, яка доглядала його на псевдо Ліщина, та відвезли до м. Мізоча.

Дня 2.VII. Між селами Плоска та Дубини совіти копають окопи в числі 150 осіб, без зброї, всі в старшому віці. Мають при собі 12 осіб збройної охорони. На ніч від'їжджають в село Завидів чеський.

В село Коростова, де стоять сов. партизани, до котрих приїжав прокурор обласний в справі грабунків, яких допустили партизани в селах: Плоска, Дубини, Коростова. По розслідженню справи прокурором, було арештовано двох старшин та 20 партизан, яких відправлено до Здолбунова. Залишилось в с. Коростова ще 70-80 осіб партиз., переважно ляхи, які займаються надалі грабунком, насильством жінок, а мають на завданні охоронять колгоспи.

В селі Дермань заарештовано одну жінку з дитям за те, що носила харчі раненому в криївку. Жінку відвезено до Мізоча.

Дня 3.VII. В селі Дермані віднайдено совітами криївки Чорноти чотового. Совіти кинули в криївку гранату, ранючи тяжко др. Метелика та відвезли до Мізоча.

В селі Грозові далі копають совіти окопи. До села Лючин щоденно приїжає НКВД, та відшукують по полях криївок зі збіжжям.

По шляху Остріг – Дубно в напрямку м. Острога пройшло 30 автомашин одною колоною, машини криті.

В днях 4 по 6. Совіти робили акцію на ліс «Гурби» та село Хінівка, де знайшли кілька криївок зі збіжжям, ловили дівчат до окопів в Остріг, Кунево та Милость. Добре фізично збудованих вивозять на Донбас.

Дня 5.VII. в село Дермань прибуло о год. 3-й ранку 600 осіб совітів спец. відділу і робили акцію – ревізію, зловили двох орг. чоловіків, Левчука Мілетія та Філіпчука Івана псевдо Підкова. Відсталено до Мізоча, та неорганізаційних чоловіків 9 осіб. Віднайшли 14 неорг. криївок, з яких 10 порожніх, а 4 з людьми. Знайдено рівно ж криївок орган. з мукою в кільк. 600 клг. жит., 300 клг. сушених картопель, це все забрали разом з господинею, в якої знаходилось. Знайдено 6 літер спірту орг., 2 машинки друкарки, що були в корчах сховані, та кулемета, який був в криївці.

Дня 6.VII. в селі Дермані совіти робили вночі докладну ревізію по селі. Зловлено ними 10 чоловік, з яких одного малолітнього відпустили до дому через пару годин.

Совіти частинно від'їхали в вечорі в напрямку с. Будераж.

Підрайонова Наталка гостить совітів і правдоподібно дає їм орг. спірт.

Дня 7.VII. до села Білашева наскочив спец. відділ з Новомлина і зловив 2-х чоловіків, з яких один по прізвищі Столяр Михайло цілковито перейшов під вплив совітів і робить сипку людей, які переховуються вдома, і так щоденно совіти наїжають в село Білашів, і зловили вже 5-х чоловіків та одну дівчину. В тому числі одного СБ боєвика псевдо Г., раненим дістався в руки совітів.

В селі Коростові стоїть 150 осіб партизанки, з котрих знов заарештовано 76 осіб і забрано до роботи в м. Клевань, решта робить в маєтку того ж села, та розвідують про наші рухи і доносять в Здолбунів.

В селі Коростові є ще 300 осіб совітів, які копають окопи, комендант котрих арештований.

Дня 8.VII. засуджено вище загаданого командира партизанки на ростріл, який був попередньо арештований.

Партизани совітські, які стоять в селі Коростова, відмовились іти на фронт. НКВД зробило облаву – засідку на них, окруживши село, і від год. 3 рано до год. 4 вечора ловили партизан, які розбіглись по селі та по полях, однак всіх не половили, залишилось лише 30 осіб.

Дня 9.VII. в селі Корчунок Грозовський підр. СБ зробило засідку на 3-х совітів, з яких одного забили, а двох ранено, і здобуто зброю. З нашої сторони жертв не було.

В селі Батьківці стоїть стало 70 осіб совітів спец. відділу, які роблять по доколичніх селах засідки та роблять акції. І так в селі Данилівка викрито 3 орг. криївки зі збіжжям.

В селі Болотківці зловлено станичного та по допиті звільнено, невідомо з яких причин.

В селі Новородчицях всі чоловіки, які підлягали мобілізації, добровільно пішли до совітів.

З Острога до станції Оженин гнали совіти 40 осіб в'язнів під охороною 6-ти більшовиків.

З с. Оженіна вийшло біля 300 осіб НКВД в напрямку с. Коростова.

Через село Плоску йшло 70 осіб більшовиків і пішли через ліс на село Хорів.

Дня 14.VII. З с. Коростови пішло більшовиків в числі 50 осіб через с. Плоску на Хорів.

Шляхом зі Здолбунова на село Плоску їхало дві грузові машини більшовиків.

Загально:

Рух потягів на залізниці великий, на фронт везуть військо та всякі знаряддя. Везуть на фронт молодих віком з 28 та 29 р., які при пущеню ракети (як був випадок) розбігаються, що трудно їх зібрати. Дезерція величезна. Наші друзі для червоноармійців в потяги дають нашу літературу, яку радо читають.

Військо, яке було в тилу, тепер стягають на фронт.

Одинадцять партизанських відділів, що були в прикордонних районах, одправляють на фронт.

Окопи копають не тільки за Острогом, а копають по цілій Україні.

Найбільше укріплюють береги Дніпра. На всході перейшла мобілізація від 15 до 57 років, яких гнали через Остріг на Шумськ. Населення східних областей обурене проти Сталіна. Почався голод. Є багато втікачів з фронту, які йдуть в ліс.

Дня 18.VII. ц.р. до Острога прибуло зі сходу військо, яке стоїть в Казармах. В день виїзжає на села, а на ніч повертають. Яка кількість – невідомо.

Постій дня 14.VII.44 р.

Слава Україні.
Героям Слава.

Галина.

ДАРО, ф.Р-30, оп.2, спр.38, арк.75-77а.

Рукопис, оригінал. Документ на чотирьох аркушах тонкого паперу світлобрунатного кольору, текст – хімічним олівцем.

№50

1944, серпня. – Витяг з доповідної записки секретаря Рафалівського райкому КП(б)У Рівненської області Д.Задорожного секретареві ЦК КП(б)У Д.Коротченкові про ситуацію в районі

Витяг з доповідної записки
секретаря Рафалівського РК КП(б)У Рівненської області т. Задорожного Д.Ф., надісланої в ЦК КП(б)У на ім'я т. Коротченка Д.С.

1-а копія послана т. Рясному
за №041/6 5.VIII.44 р.

6. Про політичний настрій населення

Населення в основному (близько 95%) українці, значна частина його (чоловіки, головним чином) були задурені українсько-фашистськими націоналістами і

потрапили, вільно чи навільно, в їх банди. Вони влаштовували погроми і розбої, знищували радянський актив. При цьому, родинні зв'язки бандитів великі. Зарекомендувавши себе, як головорізи-бандити, вони боялись і бояться (окрім одиниць) повернутись з лісів до рідних вогнищ і тому продовжують терор. Багато з населення, відчуваючи родинні зв'язки, підприимують бандитів, а решта, боючись розправи бандитів, ще не стають на наш бік.

У червні місяці ми проводили мобілізацію робітників у Донбас. Вона проходила з великим напруженням і обуренням. Були такі факти, що мобілізовані прямо з підвід (під час доставки їх в райцентр) втікали в ліси, кидаючи свої речі. Суцільний крик, сварка і сльози матерів і дочок, які мобілізувались в Донбас. Ті, що підлягали мобілізації, ховались в лісах, сусідніх селах і районах і т.п.

Добровольців у Донбас не було.

З 24 сільських рад 13 сільських рад у Донбас не послало жодної людини. В травні місяці органами НКВС був взятий у полон під час бою «ройовий» по кличці «Новак». Йому 23 роки, уродженець с. Полиці нашого району.[1] Він 2 роки був у Червоній Армії, 2 роки був у полоні в німців і «втік» з полону, став на чолі банди бульбівців ройовим (30 чоловік бандитів). Він особисто в Полицях задушив 2-х жінок і їх 2-х дітей за зв'язок з партизанами, а на рахунку його банди 38 чоловік задушених, замучених і розстріляних людей з навколишніх сіл. За нашою домовленістю з військовим прокурором, був влаштований 3.06.44 р. відкритий процес військово-польового суду в с. Полиці, куди ми запросили з сусідніх сіл населення.

На суді були присутні близько 300 чоловік жінок-селянок. Чоловіків було мало.

На суді розкрилась вся тяжкість звірств «Новака» і його банди. Був винесений вирок, і через 10 хвилин Новак був повішений. Присутні селяни, опустивши очі, мовчали і не підтримали аплодисментами військових і радянського активу в період закінчення зачитання вироку і повішення.

Тепер становище в районі стає ще гіршим. У нас декілька місяців стояло багато військових частин, вони були і в селах, і в лісах. Було 200 чол. партизан. Стояла N-частина НКВС з 7 гарнізонів по боротьбі з бульбівцями.

Партизан віддали в РСЧА. Залишилось декілька чоловік. Фронт пішов. Пішли всі військові частини.

Останній загін НКВС чекає залізничних вагонів для переїзду в інше місце. В районі залишились 7 комуністів (2 секретарі РК КП(б)У, 1 член ВКП(б) в райраді, 2 члени в НКВС і 2 члени в НКДБ) і декілька чоловік радянського активу.

І от за останні 6 днів відновився терор. Бандити відчули себе вільними.

1. В с. Серхів: 18.VII вбили батька і сина громадян Велесюк, а раніш працювали в колгоспі цього села і були радянськими активістами. 20.VII.44 р. бандити в кількості до 50 чоловік, озброєні 3 ручними кулеметами, автоматами і гвинтівками, напали на це село, де було озброєного нашого активу 6 чоловік і 5 червоноармійців, що зупинились на ночівлю. Відбувся бій. Бандитів вбито 5. Наших: вбитий 1 червоноармієць, поранені: 1 червоноармієць і секретар сільради. Поранення зроблені розривними кулями. Активісти відступили і прибули в райцентр. Прибули в райцентр і декілька інших активістів з іншого села і без охорони повертатся в село не хочуть. У нас озброєних сил немає, щоб дати охорону у всі села. Бандити забрали всі документи із сільради.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.889, арк.19-22.
Копія, машинопис.
Переклад з російської А.Жив'юка.

Примітки

[1] Шепель Макар.

№51
1944, серпня 10. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про стан цензурної роботи

Цілком таємно

Протокол №12
Засідання бюро Ровенського Обласного Комітету КП(б)У
від 10 серпня 1944 року

[...]
2. Про стан цензурної роботи в області.
(допов. т. Гріщенко, висл. т.т. Богданов, Бегма).

Бюро Обкому КП(б)У відмічає, що обласне управління в справах літератури і видавництва, а також райкоми КП(б)У не приділили до цього часу достатньої уваги роботі органів цензури, не підібрали і не подали на затвердження Обкому КП(б)У кадрів уповноважених облліту в районах.

Внаслідок цього в обласній газеті «Червоний Прапор» і ряді районних газет є випадки розголошення державної і військової таємниці, а також перекручування дійсного змісту матеріалів. Так, в Корецькій газеті «Сталінець» від 14.IV.1944 року було викрито розташування військової частини в місті Корці, в газеті «Дубнівська Правда» від 1.V.1944 року було розголошено перебування військової частини в м. Дубно, а 5.VII.1944 року в цій же газеті було грубо перекручено політичний зміст закордонної інформації.[1]

В багатьох районах зовсім незадовільно здійснюється контроль органів цензури над комплектуванням бібліотек літературою, над репертуарними матеріалами гуртків художньої самодіяльності та над роботою районних радіовузлів.

Бюро Обкому КП(б)У постановляє:

1. Звернути увагу Облліту і райкомів КП(б)У на необхідність корінного покращення роботи органів цензури і забезпечення збереження державної та військової таємниці.

2. Зобов'язати начальника Облліту тов. Гріщенка і всіх секретарів райкомів КП(б)У до 20 серпня 1944 року підібрати (звільнених або за сумісництвом) товаришів на посади уповноважених Облліту в районах та подати матеріали на них для затвердження Обкомом КП(б)У.

3. Запропонувати начальнику Облліту тов. Гріщенку забезпечити систематичний інструктаж уповноважених Облліту в районах по питанням їх роботи. Доручити відділу пропаганди і агітації Обкому КП(б)У разом з Обллітом періодично скликати наради районних уповноважених Облліту по питанням роботи органів цензури.

4. Рішення розіслати т.т. Гріщенку, Ненадовичу, секретарям райкомів КП(б)У.
[...]

Секретар Обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.17, арк.122.
Машинопис, оригінал.

Примітки

[1] На засіданні бюро Рівненського обласного комітету КП(б)У 20 липня 1944 р. було прийнято рішення «Про шкідливі перекручення, допущені в газеті «Дубновська Правда», в якому, між іншим, йшлося: «В районній газеті Дубновська Правда» за 5-е липня 1944 року припущено шкідливе перекручення тексту в поміщеному листі президента США п. Франкліна Д. Рузвельта на ім’я товариша Сталіна, де замість слів «...будуть і далі розвивати те глибоке взаєморозуміння» – надруковано «...будуть і далі розривати...» (*ДАРО, ф.400, оп.1, спр.17, арк.51*).

№52
1944, серпня 30. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про винесення суворої партійної догани В.Фролову і виключення з членів ВКП(б) Б.Теплякова за антипартійну поведінку

Цілком таємно

Протокол №13
Засідання бюро Ровенського Обласного Комітету КП(б)У
від 30 серпня 1944 року

[...]
7. Про виключення Сарненським райкомом КП(б)У з членів партії тов. Фролова В.П.
(доп. т. Віннікова, висл. т.т. Стабровський, Бегма).

Фролов Володимир Петрович, 1910 року народження, руський, освіта 7 класів, соцположення службовець, член ВКП(б) з 1933 року, партквиток № 2111277.

Працює заступником начальника паровозної колони особого резерву НКПС 1 №35 по політчастині.

Суть справи: Фролов Володимир Петрович, рішенням Сарненського райкому КП(б)У від 11 серпня 1944 року за антипартійну поведінку, проявлення бандитизму в п’яному стані, збиття орденоносців і начальника колони т. Любарського, з роботи секретаря парторганізації паровозної колони №35 знятий і виключений з членів ВКП(б).

Встановлено: 9-го серпня 1944 року, в день вручення перехідного червоного прапора НКПС паровозній колоні №35, після урочистого обіду, Фролов Володимир Петрович напився п’яний, збив начальника паровозної колони т. Любарського і декілька чоловік робітників колони т.т. Варягіна, Поповського, Москаленко, Кравченко і інш., серед яких були і товариші, одержавші в цей день урядові нагороди.

Більш цього, т. Фролов в п’яному стані відкрив стрілянину з ручного кулемета, призиваючи робітників, з числа прибувших, йти в наступ на начальника паровозної колони.

Фролов В.П. допустив непартійний поступок, напившись п’яним хуліганив, за що заслуговує суворого партійного стягнення, але враховуючи, що тов. Фролов визнав свій поступок, дав обіцянку бути дисциплінованим комуністом і зразком для інших

Бюро Обкому КП(б)У – постановляє:

Рішення Сарненського райкому КП(б)У від 11-го серпня 1944 року відмінити, т. Фролова В.П. в партії залишити.

За проявлений непартійний поступок, хуліганство в п'яному вигляді – винести сувору догану з занесенням в облікову картку.

8. Про виключення Дубнівським райкомом КП(б)У з членів ВКП(б) т. Теплякова Б.І.

(доп. т. Віннікова, Тепляков, висл. т. Бегма).

Тепляков Борис Іванович, 1921 року народження, руський, освіта середня, соцположення – службовець, був членом ЛКСМ з 1939 року по 1943 рік, член ВКП(б) з жовтня місяця 1942 року, партквиток № 4896852.

З 1939 року по 1943 рік служив в Червоній Армії.

В даний час працює оперуповноваженим Дубнівського Р/О НКДБ.

Тов. Тепляков присутній.

Суть справи: Рішенням Дубнівського райкому КП(б)У від 31 липня 1944 року т. Тепляков Борис Іванович виключений з партії за антипартійний поступок, який виразився в п'янці і арештові завідуючого радіовузлом комуніста Іванова Б.П. і за дискредитацію органів НКДБ.

Встановлено: 25-го червня 1944 року тов. Тепляков Б.І., випивши, зайшов в приміщення радіовузла до знайомих дівчат, де підняв шум, на який вийшов зав. радіовузлом т. Іванов Б.П. і попросив Теплякова вийти з приміщення радіовузла, на що останній відповів грубістю.

В вечері цього ж дня Тепляков згадав образу, яку наніс йому Іванов, рішив його заарештувати, пославши за Івановим двох бійців автоматників, які останньому заявили, що його визиває до себе нач. Р/О НКДБ.

По шляху в Р/О НКДБ Тепляков на вулиці став з своїми товаришами збивати Іванова, завівши до себе в кабінет продовжував бити, говорячи: «Будеш знати, як підривати авторитет перед дівчатами».

Після збиття Іванова посадили в камеру разом з бандерівцями і випустили тільки на другий день, попередивши Іванова: «Дивись, тебе тут не били, і нікому не говори, що ти тут був».

Тепляков Б.І. допустив антипартійний поступок, побивши і арештувавши члена ВКП(б), інваліда Вітчизняної війни, орденоносця т. Іванова, допустивши підвищення власті, використавши свій службовий стан.

Тепляков Б.І. високомірний, заносливий, грубий і на ряд зауважень товаришів свої помилки не виправляє, а відповідає грубістю.

Бюро Обкому КП(б)У – постановляє:

Рішення Дубнівського райкому КП(б)У від 31 липня 1944 року затвердити – Теплякова Бориса Івановича з членів ВКП(б) – виключити.

Доручити нач. Обласного відділу НКДБ т. Цвітухіну усунути Теплякова з роботи органів НКДБ.

[...]

Секретар Обкому КП(б)У *підпис* (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.18, арк.12,13.
Оригінал, машинопис.

№53
1944, вересня 11. – Звинувачувальний висновок щодо Л.-І.Добровського за приналежність до ОУН

«Утверждаю»
Народный Комиссар Государств. Безопасности
УССР – Комиссар Государств. Безопасности 3 ранга
Савченко *підпис*
11 сентября 1944 года

Обвинительное заключение

По следственному делу №148044 по обвинению Добровского Лейба-Ицка Иосифовича по ст.ст. 54-1«б» и 54-11 УК УССР.

УНКГБ по Ровенской области 23 февраля 1944 года был арестован Добровский Л.-И.И.[1] за активную антисоветскую националистическую деятельность и принадлежность к организации украинских националистов.

Следствием по делу установлено, что Добровский в 1941 году, находясь в действующей Красной Армии, попал в немецкий плен, откуда вскоре бежал, но в виду проявленной трусости, выходить на территорию, занятую Красной Армией, не стал, а остался проживать на оккупированной немцами территории в Ровенской области.

(л.д. 14,48,84-86)

Осенью 1941 года и зимой 1942 года, проживая в гор. Корец, Добровский, скрыв свою еврейскую национальность, установил связь с украинскими националистами – Присяжнюком, Цена и Ростикусом, и в беседах с ними поддерживал их антисоветские националистические взгляды.

(л.д. 10,14,49,74,75)

Летом 1943 года Добровский, при участии Цены, руководителем Волынского Краевого «Провода» ОУН и командующим УПА «Охримом», он же «Клим Савур», был завербован в организацию украинских националистов под псевдонимом «Валерий», и в дальнейшем проводил в ОУН-УПА активную антисоветскую националистическую работу.

(л.д. 10-11,16-18,50-73,74,76)

В ОУН-УПА Добровский являлся консультантом по вопросам СССР при политическом отделе УПА, по заданию которого в августе-декабре 1943 года написал ряд антисоветских листовок-воззваний к народам СССР, впоследствии размноженных и распространявшихся среди населения.

(л.д. 17-18,42-46,50,78)

Добровский написал листовки-воззвания: «К таджикам!», «Узбекским Аскерам», «Сынам Туркмении», «Кахазам», «Башкирам, Калмыкам, Удмуртам», «К народам Дагестана», «К Донским казакам» и «Татарам Поволжья».

В перечисленных листовках Добровский всячески клеветал на Советскую власть и ее руководителей, призывая национальные меньшинства СССР к сплочению вокруг ОУН-УПА за свержение Советской власти и создание на территории СССР ряда «самостоятельных государств».

(л.д. 13,44-45,54,78-79,80,82 и особый пакет)

Кроме того, Добровский начал писать, но ввиду ареста не окончил, книгу антисоветского националистического содержания «Как Москва покоряла народы».

В написанной части книги Добровский с враждебных позиций клеветал на русский народ, изображал Россию, как государство, якобы, поработившее все остальные народы, населявшие территорию СССР.

(л.д. 81,90 и особый пакет)

В предъявленном обвинении по ст.ст. 54-1«б» и 54-11 УК УССР Добровский виновным себя признал.

(л.д. 93-95-6)

Кроме того, изобличается показаниями свидетелей: Малинский, Юхимчук, Рубащук и очными ставками с последними двумя, а также вещественными доказательствами.

(л.д. 96-110 и материалы особого пакета)

На основании изложенного обвиняется:

Добровский Лейб-Ицко Иосифович, 1910 года рождения, уроженец станции Ольшаница, Ракитянского района, Киевской области, из рабочих, еврей, гр-н СССР, б. член ВКП(б) с 1937 года, из ВКП(б) выбыл в связи с пребыванием на оккупированной территории, образование высшее, окончил юридический факультет Киевского Университета, ранее не судим, в Красной Армии служил рядовым, холост.

До ареста без определенных занятий и постоянного места жительства.

в том, что:

Оказавшись в плену у немцев и бежав оттуда, проявил трусость и на занятую частями Красной Армии территорию выходить не стал. Оставшись проживать на оккупированной немецкими захватчиками территории, установил связь с руководителями Волынского Краевого «Провода» ОУН-УПА, куда ими был завербован и по их заданию написал ряд антисоветских националистических листовок-воззваний к народам СССР и часть антисоветской клеветнической книги «Как Москва покоряла народы». В этих документах всячески клеветал на Советскую власть и ее руководителей, тем самым изменил Родине,

т.е. в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 54-1«б» и 54-11 УК УССР.

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР, следственное дело №148044 по обвинению Добровского Лейба-Ицка Иосифовича по ст.ст. 54-1«б» и 54-11 УК УССР направить Военному Прокурору КВО для предания его суду Военного Трибунала.

Ст. следователь следчасти НКГБ УССР
лейтенант госбезопасности *підпис* (Погребной)

«Согласны»
Нач. отделения следчасти НКГБ УССР
капитан госбезопасности *підпис* (Богданов)

Нач. следчасти НКГБ УССР
полковник госбезопасности *підпис* (Павловский)

Обвинительное заключение
составлено «» сентября 1944 г.
в гор. Киеве

ГДА СБУ, ф.6, спр.75134 фп, арк.120-122.
Оригінал, машинопис.
На документі є резолюція: «Утверждаю. Добровского Л.И. предать суду по ст.ст. 54-1»б» и 54-11 УК УССР. И.Д.Зам. ВП КВО майор юстиции підпис *29.9.44 г.».*

Примітки

[1] Л.-І. Добровський був затриманий УКР «Смерш» І Українського фронту 1 лютого 1944 р. *(див. документ № 42).*

№54
1944, вересня 20. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про випуск листівок до учасників так званих «УПА» і «УНРА»

Цілком таємно

Протокол №16
засідання бюро Ровенського обласного комітету КП(б)У
від 20 вересня 1944 року

[...]

30-оп. Про випуск листівок до учасників так званих «УПА» і «УНРА»

1. Прийняти пропозицію відділу пропаганди і агітації обкому КП(б)У про випуск листівки – звернення до учасників так званих «УПА» і «УНРА» від бувших учасників цих банд, які прийшли з повинною до Радянської влади у Корецькому районі. Текст звернення схвалити.

2. Видати листівку тиражем 20.000 примірників, зобов'язавши обласне видавництво виділити для цієї мети 100 кг. паперу.

[...]

Додаток №1 до п.30-оп.

Наше слово до учасників «УПА», до бульбівців
і до тих, хто їм в допомозі.

Бувші однодумці і друзі!

Вирішили ми залишити ліс і свої лігва в лісі, послухатись порад прибічників більшовиків і Радянської Влади, здатись на ласку і милість влади, щоб повернутись до минулого життя у свої домівки і стати до праці, за якою до болю втомилися...

Довго міркували, вагалися: хто боявся «зрадити» своє товариство, хто не вірив у добру волю Радянської Влади, а кому було просто ніяково поривати з тим, до чого звик...

Всі ж з нас не переставали себе запитувати – що ж то з нами заподіють совєти, коли з'явимося до них?

Вже пройшло багато днів, як ми вийшли з лісу і пішли у м. Корець, до місцевої влади. І що ж?

Більшовики виявилися господарями своїх слів. Вони додержуються того, що було проголошено у зверненні Українського Радянського Уряду до учасників «УПА» і «УНРА». Живемо ми дома, працюємо з сім'ями, багато дечого спостерігали, багато над чим думали і запросили у властей віддрукувати та надіслати до Вас, наших бувших однодумців, деякі свої міркування.

Що було, то було. Ми нападали на окремі дрібні групи червоноармійців, на прибічників більшовиків, без жалю вбивали тих, хто найбільш активно підтримував Радянську Владу, з усіх сил намагалися зривати заходи цієї влади, і все це у нашій уяві вважалося «священною» боротьбою за «Соборну Україну».

Але ж, нічого з нашого чину не вийшло та і вийти не могло, бо хіба можна перебороти силу Червоної армії, яка вже розбила німців на Україні й вигнала їх геть, від чиєї зброї падають один за одним германські поплічники.

Як тут не міркуй і що не вигадуй, а виходить, що червоні бійці самі випробувані й завзяті вояки, виходить, що Червона Армія найсильніша в світі. Ніхто її не здолає, ніхто не переможе.

В чому ж та сила?

В тому, що Червону Армію підтримує народ український, російський і всі інші народи. Ви ж самі пересвідчились, що, як ми не залякували селян корецьких, ровенських та інших місцевостей пекельними мордуваннями і вбивствами, вогнем і зброєю, а вони проти наших стремлінь і бажань дають владі і Червоній Армії збіжжя і все, що можуть.

Тепер вже тільки той, хто захоче сам себе обдурити й інших збити з вірних думок, не бачить, що всі події йдуть тим шляхом, на який давно показував СТАЛІН. Виявилось, що СТАЛІН не найпередбачливиший з провідників.

Останні події вказують на те, що Гітлеру і його устрію незабаром буде кінець, капут! Війні, яку затіяли німці, прийде також кінець. Люди візьмуться за мирну працю. Радянський устрій стане ще міцнішим. До чого ж може вас привести боротьба проти Червоної Армії, проти народу? Це вже видно зараз.

Радянська Влада відбудовує на нашій Українській землі, густо покропленій кров'ю кращих її синів, поруйновані німцями міські будинки і сільські хати, підприємства, сільське господарство, залізниці, мости і школи, а ви все це знову піддаєте руйнуванню, бо бач, цього вимагає «Соборна Україна»... Химерні слова! Україна вимагає, щоб палити українські школи і нищити їхнє майно, як це зробили ваші однодумці та спільники по розбою з сотень «УПА» в Рокітному, Мізочі та в інших селах Ровенщини.

Коли це вчиняли німці, дивуватись не доводилось, бо то ж споконвічні найлютіші вороги українського народу. А чому ж ми стаємо до послуг наших ворогів? Чи випадково вам так охоче допомагали у цій каїновій роботі покидьки роду людського з чорної зграї власівців і інших запроданців. Поміркуйте над цим питанням!

Варто подумати й про друге. Нас переконували з проводу «УПА», що ми борці за самостійну Україну, а виходить, що ми зосліпу вдиралися у відчинені двері... Бо справді: ми зараз бачимо й чуємо, що по установах радянських скрізь лунає українська мова, при владі стоять українці, по школах наших дітей вчать української мовою, влада шанує великих лицарів українського народу Данила ГАЛИЦЬКОГО, Богдана ХМЕЛЬНИЦЬКОГО, Тараса ШЕВЧЕНКА, Івана ФРАНКА, влада дбає за наші звичаї, не забороняє нашої віри, даючи цілковиту свободу совісті. Діють українські театри, гуртки художньої самодіяльності. Нашою мовою видаються газети, друкуються книжки. Українська Радянська Держава посідає належне місце в Радянському Союзі. Радянський український уряд дбає за український народ, а народ підтримує свій уряд.

Така щира правда українського життя. А що український народ живе в дружбі з іншими народами Радянського Союзу, то це ж його робить ще сильнішим.

Ми переконані, що кожен з наших бувших однодумців, хто ще не згубив розуму, дійде до тих думок, що й ми. Та хотілося б, щоб не сталося сьогодні, а не завтра, бо іноді те, що сьогодні можливе, стає неможливим завтра. Це переконання примушує звернутися до вас зі своїм закликом: Припиніть безглузде братовбивство! Поверніться до своїх домівок! Приходьте з повиною до Радянської Влади, бо тільки в цьому порятунок для вас і дітей ваших! Тільки цим шляхом ви можете змити пляму чорної зради українському народові. Можна сподіватись, що високопоставлені розумники з проводу скажуть, що ми зрадили Україну, будуть забивати вам баки всілякими нісенітницями, скажуть, що це не наше звернення, а витівка НКВД, або, що ми його підписали під примусом. Знайте: то все буде підступ, брехня і зла воля збанкротнілих верховодів.

Слава Великій Українській Радянській Державі!

Слава щирому другові українського народу, визволителю з німецької неволі — СТАЛІНУ!

Підписали: Силин Борис[1], Кислюк Іван, Силюк Михайло, Ткачук Андрій, Силин Олександр, Ткачук Остап, Гордійчук Петро, Вояк Михайло, Скарбирчук Василь[1], Поповийчук Василь, Пшеничний Василь, Данильчук Павло, Янчук Іван, Бойко Василь, Малинський Федір, Пастник Василь, Пшеничний Іван, Сухий Іван, Щербюк Іван, Гончук Степан, Русальчук Антін, Ющук Данило, Боровик Іван, Шапровський Степан, Семенюк Антін, Панчук Адам, Лук'янчук Аркадій, Сухой Віталь, Романчук Омелько, Данилюк Грицько, Сидорчук Іван (неписьменний, підписав хрестиками), Шаповалов Петро, Воят Олександр, Гаврійко Зиновій, Данилюк Василь, Турович Василь, Данилюк Микита, Усик Петро, Вояк Микола, Вояк Петро, Полядник Андрій, Турович Теафем (неписьменний, підписав хрестиками), Полядник Андрій Іванович, Турович Віталь, Данилюк Леонід, Харченко Володимир, Данилюк К., Полядник Дементій, Рокітинець Євдокія, Полядник Іван, Данилюк Ростик, Вояк Роман, Вояк Григорій, Подхоровский Володимир, Турович Василь, Вояк Борис, Вояк Василь, Сухой Терешко, Ющук Іван, Данилюк Степан.

Згідно *підпис* (Тімофєєв)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.18, арк.128,134-136.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Силин (Сілін) Борис Скарбирчук (Скорбарчук) Василь на час публікації листівки-звернення перебували в спецбоївці Корецького РВ НКВС (Б. Силин її очолював), а 30 вересня 1944 р. заарештовані «за підозрою в проведенні контрреволюційної діяльності», звільнені 15 липня 1945 р. *(див. документ № 83)*. Очевидно, що й інші особи з числа «підписантів» звернення входили до спецбоївки РВ НКВС.

№55

1944, вересня 29. – Інформація секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми в оргінструкторський відділ ЦК КП(б)У про реагування польського населення Рівненської області на підписання угоди між урядом УРСР і Польським комітетом національного визволення

Киев
ЦК КП(б)У
Оргинструкторский отдел

Информация
О реагировании польского населения Ровенской области на подписание соглашения между Правительством УССР и Польским Комитетом Национального Освобождения.

В дополнение посланных 15 и 19 сентября с.г. материалов, передаю вновь полученные материалы о реагировании польского населения Ровенской области на подписание Соглашения между Правительством УССР и Польским Комитетом Национального Освобождения об эвакуации польских граждан с территории УССР и украинского населения с территории Польши.

В райцентре Межиричи польского населения не было. В период с 1943-1944 г.г. в райцентр Межиричи пришли поляки с окружающих сел Межиричского, Тучинского, Людвипольского и других районов, где они имели свои хозяйства. Банды украинско-немецких националистов, совершая террористические акты,

принудили польское население покинуть свои хозяйства и уйти в Межиричи. Сейчас поляки работают в колхозе имени Ватутина, организованного на базе хозяйства бывшего немецкого штатгута.

После вступления Красной Армии на территорию Польши, польское население насторожилось, и по мере продвижения Красной Армии вглубь Польши, после создания польского Комитета Национального Освобождения, среди польского населения начались разговоры о будущей границе Польши, о том, какое будет правительство, как отнесется Англия, если Красная Армия займет всю территорию Польши. Среди поляков было высказано недовольство отношением Советского Правительства к польскому эмигрантскому правительству.

После опубликования Соглашения между Правительством УССР и Польским Комитетом Национального Освобождения в колхозе на работу вышло лишь 7 поляков, а все остальные начали готовиться к отъезду в Польшу. Чтобы предупредить срыв в выполнении сельскохозяйственных работ в колхозе, Райком партии провел общее собрание, на котором разъяснил Соглашение. После этого поляки приступили к работе.

Колхозники – Багинский Матеуш, Курята Станислав, Багинский Адам, по национальности поляки, заявили, что они в Польшу не поедут, а поляки Кучинский, Козловский и другие с нетерпением ожидают того дня, когда начнется эвакуация поляков в Польшу.

Работник Ровенского Облфинотдела – Особлий, по национальности украинец, женат на польке, в беседе с сотрудниками ОблФО высказал мнение, что обязательно уедет в Польшу, т.к. его жена полька, а сам он опасается высылки на север за свои убеждения.

Работница Спецторга НКВД Ковальская, по национальности полька, среди других работниц, заявила:

«...Эти советы всегда так делают – в 1939 году они выселяли людей и теперь тоже. Еще война не окончена, может и переселятся не надо будет, так как после войны Англия и Америка восстановят Польшу в границах до 1939 года».

Домбровкая, проживающая в г. Ровно, в беседе с соседями сказала:

«...Каждый поляк охотно поедет жить в Польшу потому, что поляки любят свою нацию, свой внутренний порядок, свою Польшу, как богатое, культурное европейское государство. Я продам свой дом и уеду в Польшу».

Рабочие Рокитновского стекольного завода, во время беседы о подписании Соглашения, по национальности поляки, Белевич Франц, Дроздынский Иосиф высказали мнение, что как только окончится война, поедут жить в Польшу, а пока будут работать, чтобы помогать Красной Армии скорее разгромить немецких захватчиков.

Имеются факты, когда при движении эшелонов с польскими солдатами через город Здолбуново, поляки забирали свои семьи в эшелоны. Из Здолбуново таким порядком выехало 4 семьи.

В процессе цензурирования писем, исходящих от военнослужащих польской Армии в СССР, выявлено одно сообщение военнослужащего этой армии, в котором автор письма излагает свои мысли о себе и о своих детях, проживающих на территории СССР. Отправитель письма Журавский Ярослав Францевич (полевая почта 21640). Он пишет Самойлович Н.А., проживающей ст. Кандры, железн. дороги имени Куйбышева, почтовое отделение Кормовы-Чубей:

«...Надя! 8 июля с.г. в польской газете опубликован декрет Президиума Верховного Совета СССР, в котором сообщается о том, что поляки, родившиеся в СССР и находящиеся в Польской армии, могут отказаться от советского гражданства и принять польское. При этом сообщается, что семьи военнослужащих могут действовать по своему усмотрению, т.е. могут остаться в Советском гражданстве. Дети до 14 лет принимают гражданство по согласова-

нию с родителями, а от 14 лет сами могут выбирать гражданство. Мое убеждение и решение ты знаешь, что касается тебя, то я никаких решений не принимаю, т.к. это очень важный шаг и должен предприниматься самостоятельно. Лилю можешь спросить, где она хочет быть и кем. Взвесив все «за» и «против», сообщи свое решение, а что касается моего мнения, оно очень субъективное, моя установка тебе известна, не иметь никаких долгов, но к сожалению из этих долгов я до гроба не выберусь и всю жизнь в долгу, как в шелку, что касается моих обязательств, то будучи разделенным от детей, при возможности, а в этом я не сомневаюсь, детям буду помогать, хотя они и останутся советскими гражданами».

В районах, селах и предприятиях области, где имеется польское население, партийным активом проводятся доклады, беседы по разъяснению Соглашения между Правительством УССР и Польским Национальным Комитетом Освобождения.

Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У (Бегма)

29.IX.1944 г.
ео
№50/5

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.892, арк.156-159.
Копія, машинопис.
На документі проставлено вхідний штамп Особого сектору ЦК КП(б)У та штамп «Підлягає поверненню до Особого сектору ЦК КП(б)У».

№56

1944, жовтня 17. – Інформація секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми в оргінструкторський відділ ЦК КП(б)У про реагування польського населення Рівненської області на підписання угоди між РНК УРСР і Польським комітетом національного визволення

Киев, ЦК КП(б)У
Оргинструкторский отдел

Информация
О реагировании польского населения Ровенской области на подписание соглашения между Правительством УССР и Польским Комитетом Национального Освобождения

В дополнение посланных ранее материалов, передаю вновь полученные материалы о реагировании польского населения Ровенской области на подписание соглашения между Правительством УССР и Польским Комитетом Национального Освобождения об эвакуации польских граждан с территории УССР и украинского населения с территории Польши.

Когда соглашение было прочитано в поселке Клевань 2, где проживает большинство поляков, то поляки заявили, что соглашение направлено на укрепление дружбы между украинским и польским народами. Многие поляки уже собираются к отъезду в Польшу. Ниже приводятся настроения поляков, проживающих в поселке Клевань-2.

60-летний Капустинский, в беседе сказал:

«Мы дождались светлого часа освобождения нас из немецкой неволи. Благодаря Красной Армии Польша освобождается от фашистского гнета. Со-

ветское правительство дает возможность каждому поляку устраивать свою жизнь по собственному желанию. Я первый еду на свою родину».

Парикмахер Зелинский сказал:

«Только надо благодарить Красную Армию и Советское Правительство за представление нам свободного выбора жизни. Но с советской территории я никогда не поеду».

Служащий лесхоза Ситинский А.А. в беседе сказал:

«Я приветствую соглашение в Люблине, оно положит конец раздору между поляками и украинцами и освободит нас от угрозы украинских националистов. Ми можем устроить свою жизнь, как нам хочется».

Огородник Жилинский сказал:

«Я дождался радостной жизни. Нам представлено право, где угодно жить и выбирать свободную жизнь. Советское государство сделало меня свободным гражданином. Люблинское соглашение направлено на укрепление дружбы польского и украинского народа. Я желаю остаться на советской земле, ибо советская страна самая демократическая и свободная».

Плановик райпотребсоюза Радомская в беседе сказала:

«Мы, поляки, с радостью воспринимаем это соглашение. Этот документ кладет конец вражды между поляками и украинцами. Советское правительство и Польский Комитет представляет большие льготы для переселенцев. Надо только благодарить. Несмотря на это, с советской земли уезжать нет охоты».

Ксендз костела г. Острог – Кранц Бореслав Ремазин Иванович, 1910 года рождения, 23 сентября 1944 г. прочел в костеле проповедь о том, чтобы поляки не уезжали с Острога за Буг, заявив при этом, что гор. Острог является Польской крепостью.

На следующий день, т.е. 24 сентября, Кранц запретил ученикам польской национальности в воскресные дни делать военизированные походы. Ежедневно он собирает всех учеников в костеле.

Козловский Станислав Лукович, поляк, 1892 года рождения, житель г. Острог, в беседе заявил:

«Советское правительство преждевременно хочет нас выселить (до окончания войны), а потом скажет, что поляков здесь нет, а поэтому может пропасть споконвечная польская земля. Для того, чтобы этого не получилось нужно не выезжать до окончания войны, а потом будет видно».

Большинство польского населения, проживающего в Костопольском районе, собираются выезжать и ждут только разрешения. Это зажиточная часть, имевшая при Польском Правительстве привилегии. Другая часть поляков колеблется, заявляя: мы бы и остались, но боимся, если все выедут, то нас бандеровцы уничтожат. Кроме того, они говорят, что из писем полученных от родственников и знакомых с территории Польши, видно, что поляки, живущие там, уже сейчас недружелюбно отзываются о переселенцах.

Трудящиеся польской национальности не хотят выезжать, заявляя, что лучшего нам не нужно, чтобы возвратить жизнь 1939-40 годов, когда можно было спокойно работать в своем хозяйстве. Налог брали с нас незначительный, а в Польше, мы знаем, есть еще места, куда трудовому человеку запрещен вход.

Директор Рокитновской средней школы, полька – Кубринович Стефания Иосифовна, в беседе с учительницей этой школы – Миллер Ниной, заявила:

«Поляки ехать за Буг не хотят, потому что это наша земля и поляки ее добровольно не оставят. Через несколько недель поляки будут знать, что им конкретно делать.

Русские ненавидят поляков. Военные переодеваются в форму бандитов и ходят по польским селам, где предлагают полякам уезжать в Польшу, а того, кто не хочет выезжать – угрожают убийством. Если бы не Англия с Америкой, то советы поели бы поляков».

17 сентября к ксендзу м. Рокитно – Фольту приезжали ксендзы из м. Клесово, Сарн и села Левиче[1], которые обсуждали Люблинское соглашение. После совещания ксендз м. Клесово выехал в польское село Старики, Рокитновского района, где после отправления службы, заявил верующим:

«Скоро будет перемена. Все поляки должны сидеть на местах. Это земля наша».

Ксендз м. Клесово – Хомицкий в беседах с поляками прямо предлагает полякам не выезжать в Польшу, заявляя:

«...Польша будет иметь границы совершенно не те, которые были у нее до 1939 года»[2].

В октябре житель г. Ровно, поляк Воняковский в разговоре с другими поляками по вопросу эвакуации в Польшу сказал:

«...Я покуда не собираюсь выезжать в Польшу, т.к. неизвестно в каких границах будет Польша. Возможно, эта территория войдет в состав будущей Польши, и тогда придется обратно возвращаться сюда, а это связано с большими расходами».

Жительница г. Ровно полька Турек, в беседе по этому вопросу заявила:

«...Хотя соглашение о переселении и подписано, однако переселение начнется после войны, когда вся территория Польши будет освобождена и когда окончательно будет установлена граница Польши.

Мне кажется невозможным переселение такого большого количества людей сейчас, в военное время, когда транспорт занят для Армии. Кроме того, сейчас приближается зима, а на территории Польши идут бои, и это связано с разрушением жилых помещений. В таких условиях будет трудно обеспечить всех переселенцев квартирами и продуктами питания».

Жительница г. Ровно – полька Матыящик в беседе с другими поляками, сказала:

«...В Олексине уже записывают народ для выезда за Буг, однако Советское Правительство с собой вещей брать почти ничего не разрешает, а все забирают на базу и говорят, что если кто не поедет за Буг, должен принять советское подданство, и нельзя ему будет говорить на родном языке, а придется разговаривать только на русском языке.

Украинцы из-за Буга тоже не хотят ехать сюда, потому что боятся колхозов и говорят, что лучше умереть за Бугом, чем переезжать на Украину».

Жительница г. Ровно – Стоварек, по национальности полька, в беседе с рядом лиц, высказалась:

«...Я считаю, что настоящие поляки все выедут в Польшу, т.к. жить вместе с большевиками будет только тот, кто не верит в бога и вообще испорченный человек.

При том, разве можно здесь жить? От таких цен на продукты можно с голоду сдохнуть, а там, в Польше, населению будет лучше. Нам в этом помогут Англия и Америка».

Учительница Ровенской польской школы – полька Турек в присутствии других поляков, говорила:

«...Из речи Черчиля, опубликованной в газете «Правда», ясно, что польско-советская граница должна проходить приблизительно по линии Керзона.

Отсюда вывод: все поляки с территории Украины должны будут выехать в Польшу».

Обрабатывая гражданскую корреспонденцию, отдел «В» УНКГБ Ровенской области обнаружил контрреволюционное письмо, исходившее из г. Здолбунов от Вялек Людвика, адресованное в г. Москва редакции «Вольная Польша».

Ниже приводится полностью это письмо:

«Уважаемая редакция!

Большую радость имели поляки, когда вышел первый номер недельника «Вольной Польши», он был расхвачен, как появление божье, но от мая месяца она

потеряла свою популярность, потому что поляки поняли, что это заблуждение, а не правда.
В одном из «недельников» пишет, что была перемена, на вопрос Андрея Витоса и генерала Берлинга сам вождь Советского Союза ответил, что поляки не будут вывезены вглубь России, а останутся на месте.
Это все вранье, потому что дня 17 мая была вывезена польская молодежь на Урал, в Свердловск, где работают по 12 часов в сутки, а кормят их супом из крапивы и хлебом с мякиной. Пишут, чтобы их спасти от этой каторги этих белых мужиков (негров), потому что погибнут все, как мухи.
Сразу с места не давать. Это было в некоторых семьях, есть 2-3 девушки, одна была назначена, но потом вычеркнута из списка, здесь действовало золото.
Например, моя соседка по фамилии Ленжинская сказала мне, что нужно было дать 2 золотых кольца, как дала я, так дочка бы осталась. Я просил, чтобы мне хотя последнюю оставили, потому что у меня троих уже забрали, но тот, который принимал людей, ответил, что если бы ты имел 10, то тоже бы забрали, можешь идти, а то застрелю. Так что у меня отняло всякую охоту жить, и вообще всем полякам.
Каждая мать ходит одна к другой с большой болью и плачет, что делать с такой преступностью, как помочь этим молодым польским мужикам (неграм). Надеемся на то, что Союз Польских Патриотов поможет и смягчит недолю несчастным невольникам нашим. Только беспокоюсь о том, что цензура письмо пропустит, а меня вышлет за решетку за то, что пишу правду».
(перевод с польского).

В исполком Областного Совета депутатов трудящихся поступило 150 заявлений от поляков, в которых выражено желание выехать в Польшу на основании Люблинского соглашения.

В гор. Ровно и Дубно прибыли Украинские представители по переселению, им отведены помещения, в которых представители проводят работу. Польские представители еще не приехали.

По городам и селам области проводится массово-политическая работа по разъяснению среди польского населения Люблинского соглашения.

Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис* (В. Бегма)

17.X.1944 г.
ео
№ 52/5

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.892, арк.160-165.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлено штампи: «Особий сектор ЦК КП(б)У. №026/17. 24.10.1944 р.»; «Підлягає поверненню до Особого сектору ЦК КП(б)У».

Примітки

[1] с. Лівачі Людвипільського району.

[2] Ксьондз Антон Хоміцький 1909 р.н. заарештований УНКДБ по Рівненській обл. 12 лютого 1945 р. Засуджений 6 лютого 1946 р. вироком Військового трибуналу військ НКВС Рівненської обл. за ст. 54-10 КК УРСР до 10 років позбавлення волі у ВТТ (м. Воркута, Комі АРСР), будучи визнаним винним «у проведенні антирадянської агітації серед польського населення». Військова колегія Верховного суду СРСР вирок скасувала, звільнений 21 квітня 1947 р. *(Архів УСБУ в Рівненській обл., спр. П-54).*

№57
1944, до листопада. – План перевезення №2 у листопаді 1944 – лютому 1945 рр. українського населення з території Польщі в райони Рівненської області

План
перевозок №2 (общий ноябрь – февраль) украинского населения
с территории Польши в районы Ровенской области

	иеоие оо	Подлежит ееелеи		Пт и		олието еооди одод дл ееои
		еет елое		ие жел тии	о ж дооии	
	еео			ои оел	ж д	
	е			е о	ж д	
	о			ел оел	ж д	
	лдиие					
	о			оо		
	еидо			о оо	ж д	
	ежо			ле оело		
	ои			ои		
	о			о оо	ж д	
	долоо			доло оело	ж д	
	лео			леоо		
	ое			оод ол о	д ж д	
	ои			е оо		
	отоол			отоол оело	ж д	
	ле			ле		
	диол			оо оито		
	ежиии			оо		
	ло			о оо		
	ооо			ои		
	ио			долоо		
	леди			оо		
	тоже			о		
	то			жеио иио		
	ло			ло оело		
	оо			оо		
	оито			оито		
	те			л		
	и			оо		
	еоо			о	оо	

ео

Начальник Областного Отдела
по переселению (Радченко)

ДАРО, ф.Р-204, оп.2, спр.124, арк.13.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Так у документі.
[2] Сума в стовпці має бути 26125.
[3] Сума в стовпці має бути 13150.

№58

1944, листопада 1. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про виключення з членів ВКП(б) начальника Морочнівського РВ НКДБ О.Берднікова і оперуповноваженого Дубровицького РВ НКДБ С.Карнова за антипартійну поведінку

Цілком таємно

Протокол №20
Засідання бюро Ровенського Обласного Комітету КП(б)У
від 1 листопада 1944 року

[...]
9. Про виключення з партії Берднікова О.В.
(допов. т. Віннікова, Бердніков, вислов. т. Бегма).

Бердніков Олексій Васильович, рік народження 1915, руський, освіта – закінчив в 1940 році юридичний факультет інституту народного господарства, соцположення – службовець. З 1931 року по 1939 рік був членом комсомолу, член ВКП(б) з 1942 року з січня, партквиток №40703531.

До початку війни працював в Наркоматі НКВС Азербайджанської РСР слідчим.

З 10 червня 1944 року працював начальником Морочнівського РВ НКДБ.

Суть справи: Бердніков О.В. рішенням Морочнівського райкому КП(б)У від 2-го жовтня 1944 року, протокол №17 виключений з партії за вбивство голови Муравинської сільради, за побутовий розклад.

Встановлено: Бердніков Олексій Васильович, працюючи начальником Морочнівського РВ НКДБ, використав свій службовий стан, примусив до співжиття – машиністку РВ НКДБ – Михайлову, займався пияцтвом з місцевим населенням, яке закінчувалось дебошем і стріляниною в громадських місцях.

30 вересня 1944 року Бердніков О.В. ввесь день пиячив. Увечері, зустрівшись з головою Муравинської сільради – Ковалевичем, зайшов на квартиру місцевого мешканця Кохно, де продовжував пияцтво. Після цього, о 1 годині ночі, зайшов на квартиру Ковалевича з метою вчинити бійку, внаслідок чого Бердніков вистрелив з пістолета «ТТ», тяжко поранив Ковалевича, який на 3-й день вмер.

Зробивший такий непартійний вчинок, Бердніков не зробив з цього відповідного для себе висновку, а навпаки 6-го та 14-го жовтня 1944 року на квартирі у місцевих мешканців Дейка та Лібермана продовжував пияцтво, супроводжуючи його дебошем та стрільбою з пістолета.

Внаслідок п’янки та побутового розкладнення Бердніков О.В. з покладеною на нього роботою не справлявся, авторитетом не користується.

Бюро Обкому КП(б)У – постановляє:

1. Рішення Морочнівського райкому КП(б)У від 2-го жовтня 1944 року – затвердити.

Берднікова Олексія Васильовича, члена ВКП(б) в 1942 року з партії – виключити.

Зобов'язати нач. Обл. УНКДБ т. Цвітухіна притягнути Берднікова до суворої відповідальності.

[...]

11. Про виключення з партії Карнова С.І.
(допов. т. Віннікова, вислов. т. Бегма).

Карнов Сергій Іванович, 1911 року народження, руський, освіта вища, кандидат в члени ВКП(б) з 1942 р., кандидатська картка №4577308. Працював оперуповноваженим Дубровицького РВ НКДБ Ровенської області.

Суть справи: Карнов Сергій Іванович, працюючи оперуповноваженим Дубровицького РВ НКДБ, систематично пиячив, в п'яному стані зайшовши в виконком райради, працівникам загрожував зброєю і арештом і незаконно затримав заступника голови Дубровицького виконкому райради, до своїх службових обов'язків відноситься безвідповідально. Користуючись своїм службовим положенням, перевищував свої права, за що притягнений до судової відповідальності і засуджений Воєнним Трибуналом Військ НКВС до позбавлення волі строком на 10 років.

Бюро Обкому КП(б)У – постановляє:

Рішення Дубровицького райкому КП(б)У від 17-го жовтня 1944 року – затвердити – Карнова Сергія Івановича з партії виключити.

[...]

Секретар Обкому КП(б)У *підпис* В.Бегма

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.20, арк.14-16.
Оригінал, машинопис.

№59

1944, листопада 2. – Спецдонесення прокурора Рівненської області І.Комолова прокуророві УРСР Р.Руденкові про необхідність розгляду справ «українських націоналістів» у позасудовому порядку

Прокурор Ровенской области
2 ноября 1944 года, №0747

Прокурору УССР гос. советнику
юстиции II класса тов. Руденко

Спецдонесение

3 сентября на ж.д. Ровно – Дубно бандиты подорвали три моста.

26 октября бандиты, разобрав путь на жел. дороге Людвиполь – Рокитно, пустили под откос поезд, следовавший на ст. Рокитно. При чем обстреляли ружейно-пулеметным огнем пассажиров. Имеются жертвы.

29 октября на перегоне Клесово – Томашгород бандиты пустили под откос товарный поезд.

По состоянию на 1 ноября в тюрьмах области содержится 475 чел. бандитов, осужденных Военным Трибуналом к расстрелу. Дела на них находятся в Высших судебных органах на рассмотрении.

Лица, осужденные к ВМН, содержатся до утверждения приговоров по несколько месяцев.

Военный Трибунал войск НКВД также не в силах быстро рассмотреть дела, перегружен и сейчас в производстве имеет более 500 дел.

Таким образом, дела рассмотрением задерживаются. Все взятое вместе не дает тех результатов и мер, которые бы должны быть применены для решительной борьбы с бандитизмом и ликвидации его.

В связи с усилением диверсионно-террористической деятельности укр.-нем. националистов и в целях более решительной борьбы с ними, я считаю возможным и необходимым организацию рассмотрения этой категории дел [во] внесудебном порядке.

Для чего просить ЦК Партии разрешить организовать тройку в составе Секретаря Обкома Партии, Облпрокурора и Начальника НКВД.

Представить право тройке рассмотрение дел и вынесение решений на вынесении высшей меры наказания – расстрел, приговора приводить в исполнение немедленно.

Прокурор Ровенской области *підпис* (Комолов)

ДАРО, ф.Р-688, оп.5, спр.13, арк.184,185.
Оригінал, машинопис.

№60
1944, листопада 10. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про призив до Червоної Армії

Цілком таємно

Протокол №21
Засідання бюро Ровенського Обласного Комітету КП(б)У
від 10 листопада 1944 року

[...]
25. Про призов до лав Червоної Армії громадян 1927 року народження.
(допов. Облвоєнком т. Ракшін, Горновський, висл. т. Бегма).

Згідно з постановою Державного Комітету Оборони СРСР від 25-го жовтня 1944 року в період від 15-го листопада 1944 року Ровенським Облвоєнкоматом буде проводитись черговий призов до Червоної Армії громадян 1927 року народження.

В цілях повного виявлення військовозобов’язаних призовного віку, а також своєчасного проведення чергового призова до Червоної Армії громадян 1927 року народження, бюро Обкому КП(б)У постановляє:

1. Зобов’язати виконком Обласної Ради депутатів трудящих та виконкоми Райрад, райкоми КП(б)У надати всебічну допомогу райвоєнкоматам в проведенні призова до Червоної Армії громадян 1927 року народження, для чого:

а) Виділити з складу партійних та радянських робітників представників в склад призовних комісій, які затвердити на бюро райкомів КП(б)У.

б) Для забезпечення й проведення масово-політичної роботи серед призовників на зборних пунктах, зобов’язати відділи пропаганди та агітації міськкому

та райкомів КП(б)У виділити кращих агітаторів та пропагандистів з числа партійно-радянського активу, затвердивши їх на бюро райкому КП(б)У.

в) З метою створення необхідних умов для проведення масово-політичної роботи серед призовників на збірних пунктах та створення умов для роботи призовних комісій, представників органів НКВС та НКВД, а також забезпечення охорони призовних пунктів на час їх роботи, виділити по заявках райвоєнкоматів озброєну охорону винищувальних загонів та ВВ НКВС для супроводження команд призовників на пункт збору м. Ровно.

2. Зобов'язати начальника Ковельської залізниці тов. Петрова забезпечити своєчасну подачу обладнаних і пристосованих до зими вагонів для призначення перевозки призовників по заявках Львівського Військового Округу та Облвоєнкомату.

3. Зобов'язати Облмісцевпром т. Фоменко, секретарів райкомів КП(б)У та голів виконкомів Райрад та міськрад, на території яких будуть формуватися вагони по відправці призовників, забезпечити своєчасне виготовлення за рахунок місцевих ресурсів необхідної кількості дошок, вагонних пічок, відер і інш. речей для обладнання вагонів.

4. Зобов'язати Облторгвідділ т. Сьомкіна організувати на призовних пунктах буфети для продажу різних прохолоджуючих напоїв, чаю, а також організувати продаж хліба по установлених нормах.

5. Зобов'язати керівників «Волинліспрому», управління Ковельської залізниці, НК Зв'язку, начальників НКВС та НКДБ, а також інші господарські органи своєчасно доставити облвоєнкомату списки призовників 1927 року народження по місцю їх роботи, які належать до бронірування в відповідності з постановою ДКО.

6. Зобов'язати секретарів райкомів КП(б)У інформувати Обком КП(б)У про виконання даного рішення.

7. Обком КП(б)У звертає увагу секретарів райкомів КП(б)У та голів виконкомів Райрад на виключно важливе значення міроприємств по проведенню призова до Червоної Армії й вимагає прийняти всі необхідні міри для повного й своєчасного виконання даного рішення.

8. Контроль за виконанням даної постанови покласти на військовий відділ Обкому КП(б)У.[1]

[...]

Секретар Обкому КП(б)У *підпис* В.Бегма

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.20, арк.46-48.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Текст постанови містить не 8, а 10 пунктів, оскільки в ньому порушена нумерація: пункт 2 помилково вказаний, як 4 і т.д.

№61

1944, листопада 15. – Витяг зі стенограми наради секретарів райкомів КП(б)У Рівненської області про політико-економічну ситуацію в Дубенському районі

[...]

Тов. Жуков – секретарь Дубновского РК КП(б)У.

План нам дали 1900 тонн – это очень много, это 115 тыс. пудов и 400 тонн картофеля. Насчет хлеба трудновато, молотить надо. Если бы дали гарантию, что

погода будет хорошая, то дело будет лучше. Хлеб весь на дворах. Выполнить этот план надо, и надеюсь, что выполним.

Я хотел бы, чтобы нам оказали помощь. С 10 октября ни одного работника НКВД в помощь не брали. Войска НКВД ничего не помогали. Не помогали нам ни НКВД, ни партизанские отряды. Район наш пораженный, и я не могу сказать, что не хотят помочь – районное отделение НКВД говорит – через 3-4 дня, и так проходит. Для операций имеется пять точек, а людей имеется только на две точки. Помощи у нас нет.

28 числа было совещание председателей сельсоветов, мы Дубно делим на две группы, и бендеровцы делят на две группы, и вот когда председатели сельсоветов поехали домой, бендеровцы 40 ч. их повстречали, забрали документы, директивы, паспорта и сказали, что если будут работать, то их убьют, и 23[1] числа утром председатели сельсоветов говорят, что делать, документы забрали и сказали, чтобы мы не работали, а работать нужно. Эти бандиты гоняются за документами, отбирают паспорта.

Пять дней назад бендеровцы в другой группе района ночью выгнали крестьян, провели собрания, чтобы хлеб не сдавать, лес не вывозить, денег не давать под угрозой смерти, все документы забрали и дом председателя сельсовета Пьянюк из села Крылово[2] сожгли. Народ осунулся, он не рад.

Вот я еще хочу подчеркнуть то, что, безусловно, мы нуждаемся в этой помощи со стороны райотдела НКВД и со стороны воинских частей.

Дальше я хочу сказать насчет бывших партизан. Бригады, которые у нас организованы, безобразничают. Я хочу прямо сказать, может быть и грубо будет, но крестьяне прямо говорят: «Не поймешь, что это – партизаны, или бандеровцы». Это может быть неправильно – видят, что партизаны, но действия их никуда не годятся. Они занимают южную часть сел в районе, и там, где партизаны, туда не только кому-нибудь, но даже нашему партийно-советскому активу нельзя показаться – все пьяные, стреляют безалаберно, кого ни встретят, стрельбой пугают, подходят пьяные, могут убить. Приезжают к председателю ________ (замечательный был председатель, сейчас его бандеровцы забрали) – они приехали, дали председателю 2 часа срока с тем, чтобы он через 2 часа представил им тысячу курей, две тысячи яиц – «если через 2 часа не будет, значит расстреляем». Он убежал, ничего не мог сделать. Они приехали – нет председателя, побили курей, нагрузили 3 брички курами и повезли в село Княгинино[3] (какого числа – не помню).

Мы когда были там с тов. Фиалковским, тоже заместитель по хозяйственной части, командир роты, вздумал именины справлять – заказал 3 тыс. курей, 2 тысячи яиц...

Дальше. В такие села, как Мало-украинское, Мир-гощанское, Листвино,[4] за промежуток времени за 6 дней прямо таки заезжают беспрерывно – давай овес, конюшину, кур, сало давай, лезут по сундукам, забирают, что нужно. Требования самогона беспрерывно. Председатель сельсовета оказал сопротивление – нельзя выезжать в район. Избили председателя Мазепа. Всем председателям угрожают угрозой смерти, расстрелом. Тоже самое в чешских селах – замечательно жили, там сейчас тоже партизаны действуют – все забирают, по сундукам лазят, хлеб берут, картофель берут, в _________ украинском – там банды, туда они не идут, «Бульба-украинское» сопротивляется в выполнении поставок – там партизан нет. Где партизаны, там подвод нельзя брать – зачем им подводы нужны. Все буквально подводы у них заняты.

Командир бригады тов. Брайко[5] – мы с ним говорили, он говорит: «Что я могу сделать, ничего не могу». Он говорит: «Я прошу, что там, где мы стоим, подвод там не берите, они будут заняты у меня, но помогать мы будем». Беспре-

рывно с каждого села по 20-30-40 подвод берут, не знаю, куда ездят. Теперь у нас должны были вывезти семей 270 с лишним, вывезли только 173. Вывезли эти партизаны, которые там были, да и войска НКВД мало того, что сами брали, но главное дело, что сейчас же приехали и партизаны, те, которые отдыхали, не ездили на эту операцию. Сейчас войска НКВД набрали много скота самовольно, но эти хотя заявили, что «мы потом с вами рассчитаемся, когда получим наряды», а партизаны, так эти просто ужас, сколько набрали коров – 30, потом 40, потом 60, потом в индивидуальном порядке пошли – им хоть не говори – все пьяные, ходят, стреляют безалаберно, коров на базаре продают, кур продают. В РК партии пришли, предлагают коня за 5 тысяч продать. Как раз пришел командир бригады, говорим – наконец можно порядок навести. «Наведу, – говорит, – расстреливать буду, судить». Я убедился, что тов. Брайко видимо сам не в силах справиться. С другой стороны, он видимо потворствует этому делу.

У меня просьба есть такая: надо немедленно командировать человека, который бы там проверил ряд этих фактов, а потом осудить и может быть жесткие меры принять, иначе народ там буквально разложится. Зашел вчера к Брайко – у него около 5 сот коров. Коров хороших забрали – это же государственный скот, по переписи прошел... Ведет тетка поганую корову и несет 3 литра самогона. Партизан берет 3 литра самогона и дает ей хорошую корову, а плохую берет. Все растерялись, ничего нельзя сделать с ними. Я думаю, нужно, чтобы поехали туда 1-2 человека разобраться жестко. Надо прямо сказать, что тов. Брайко слабовато с этим делом борется. И еще хуже – когда с села вывезли 13 семей, был работник облотдела НКВД «Смерш» – Серов (себя рекомендует так), и вместо того, чтобы, как мы говорили, чтобы там дисциплина была, порядок был, этот Серов приехал и сам напился, как свинья, и пьяный поднял крик, шум, оскандалился на все село – забрал себе здорового кабана, корову – это работник обл. НКВД называется. Приходит наш работник – секретарь РК комсомола, говорит, что, «товарищ, что делаешь, разве так можно». Он спрашивает – кто ты такой. «Я секретарь РК комсомола». Он говорит: «Я работник «Смерш», и ты уходи отсюда».

Я уже не говорю о том, что к нам группа работников НКВД приехала, нахулиганила, редактора нашего избили, и пока что все ничего.

До тех пор, пока в органах НКВД будет такая распущенность, разнузданность... Это было 8 числа – редактора избили работники НКВД, подняли стрельбу по городу, причем хотели нашего редактора увезти – прямо безобразие.

Прошу в этом отношении навести порядок, дисциплину среди партизан и среди тех работников, которые бывают у нас из НКВД. Штат нашего райотдела НКВД дисциплинирован неплохо, на это я обижаться не могу (тов. Бегма: получается так, что приезжают из области и нарушают дисциплину). Не только из области, возьмем райотдел НКВД Ровенский – приехал тов. Токарь – нахулиганил. Я не возражаю, что он там мосты строит, занимается своим делом, но так тоже нельзя приезжать – подводы забирает все, забрал 5 лошадей, трех отдал, а 2-х не отдает.

Я прошу, с одной стороны, нам помочь, а с другой стороны, навести порядок среди партизан и работников НКВД. Не можем так дальше работать.

Здесь говорили, что до сознания крестьян надо довести, но все таки крестьяне говорят – вы хорошо делаете, что линию проводите, речи хорошие говорите, но если нажима не будет, то хлеба сдавать не будут. Агитация нужна, но нажим тоже нужен. Наш народ боится в селах.

(Тов. Ильченко: Что за нажим?)

– Нажим нужен на самих крестьян. Приехать в село вооруженным отрядом и сказать – надо сдавать хлеб, и тогда будут сдавать хлеб. Нажим на крестьян необходим.

(Тов. Ильченко: Мы не монахи, прямо говорим – давайте хлеб).

– Это языком, а нужно, чтобы крестьяне чувствовали, что сила есть, а если не будет, то и хлеб не возьмем. Две недели у нас хлеб не шел, и когда вооруженные пошли, то хлеб стали давать. Нужна вооруженная сила, а иначе наш народ перебьют. Придется партийно-советский актив послать, а областные руководители привыкли писать на места – не посылать, не подчиняйтесь райкому партии.

(Тов. Бегма: Пишут записки, чтобы не подчиняться райкому партии?)

– Вы и сами пишите.

(Тов. Бегма: Тов. Жуков[6], не все кошки серы, и если Обком решает, то правильно. Решил Обком не брать, и это не значит, что все областные руководители. Одно решение получили, а не несколько).

– Не одно.

(Тов. Бегма: Я знаю одно. Было другое в отношении Осоавиахима, где люди были заняты разминированием. Это было по ОСО и школе).

Еще хуже – у нас есть такая организация – детприемник. В этом детприемнике 10 детей и 13 человек обслуживающего персонала, и Болдырев пишет: «Категорически запрещаю выезжать на села, если будешь выезжать, под суд отдадим». Пишет, что Райкому партии не подчиняться и т.д. (у меня в кармане эта записка).

Я прошу, тов. Трубников, есть у вас там Болдырев, он у нас дезорганизирует актив. Очень туговато, но все-таки мы людей посылаем, а у него никто не едет, приходится с боем посылать.

Я думаю так, что при помощи Областного Комитета партии, при изменении действий со стороны наших органов соответствующих, о которых я уже говорил, мы, конечно, выполним наши обязательства, которые нам дали.

Теперь насчет аэродрома. Говорили – вы там записали, что у нас 32 подводы работали, в этот день, когда вы записали, подводы не работали. (тов. Бегма: Решение Обкома по аэродрому вы получили?). Получили, вчера. (тов. Бегма: А когда только начали строить аэродром, получали решение?). Да. (тов. Бегма: Были хотя один раз на аэродроме?). Нет, не был. (тов. Бегма: Что же вы за секретарь Райкома, когда получили решение ГКО и ни разу на аэродроме не были, от вас аэродром 35 клм. Вы получили решение ГКО – крупное дело делается, если не сами, то послали хотя бы человека на аэродром). Человека посылали. (тов. Бегма: Когда был человек на аэродроме? Так нельзя, вы большой политический руководитель и поэтому, когда получили решение, должны были посмотреть, что там делается, что есть, а вы сами ни разу на аэродроме не были, а рассказываете, что трудно, невозможно).

Я хочу сказать, чтобы подвод не распускать, чтобы поехали туда, пусть держат подводы. (Значит надо самому поехать и сказать, что не распускать подводы, а вы сами не ездите туда, а кричите, что это невозможно).

Сейчас мы решили так: подводы мы не могли сами забрать из сел, сегодня только могли помочь немного, мы организовали две группы и посылаем туда, на аэродром. (Тов. Бегма: Вы взыскание получили 30 числа и тогда только вздумали организовать массовый выход...)

Не могли этого сделать, подвод не было...

Насчет леса. О лесе говорили. Я не лесник, но пусть лесники порядок наведут на работе. Леспромхоз в Дубно, а участки в других районах. Дали 120 подвод, 79 человек, разбросали по районам, где эти люди, какую работу проводят – ничего не известно. Цифры дают разные – мне одни, в область другие, в Наркомат – третьи, порядка никакого нет.

(Тов. Бегма: у кого леспромхоз, кто является политическим руководителем, почему не наведете порядка. Я должен поехать и навести порядок. Скажите руководителям, чтобы без Вас никаких данных не давали).

– Один человек сидит и разные сведения дает.

(Тов. Бегма: У нас так не бывает, мы сверяем и посылаем. Скажите, чтобы без Вас сведений не давали. Получается, что есть решение бюро Обкома возить по плану дрова, мобилизовать людей, подводы, а что делается, Вы не знаете. Возят деловую древесину, а нужно возить дрова. Что же, я пойду наводить порядок, буду заставлять возить дрова. Вам дали 20 машин для дров, а Вы возите древесину деловую. Вы должны разбираться и заставлять людей возить дрова. Будьте хозяином).

Вот, Василий Андреевич, я не одну претензию не имел от воинских частей, что наши подводы не обеспечивают подвозку дров. Почему получается, что не обеспечили подвозку дров к машинам. Они к вам приезжают, говорят, вы потом записали в решение. (С мест: За 8 дней машины перезли 1-2 кбм. дров)... Ни одного сигнала не было, ни одной претензии, это леспромхозовские машины. Я с капитаном говорил, со старшим лейтенантом, все, говорят, в порядке, никаких претензий нет. (Тов. Бегма: Они возили не дрова, а деловую древесину). Так видимо, тут из области есть такое указание леспромхозу. Возят как раз не из нашего района, а из Млыновского и других. (Тов. Бегма: Потому, что не контролируете, это тоже дрова наши, но они сейчас идут не в разрезе постановления ЦК и СНК).

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.30, арк.12-22.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Тут очевидне неузгодження з попередньою датою.
[2] Крилів.
[3] Княгинин.
[4] Мирогоща, Листвин.
[5] Брайко Петро (1918-) – уродженець с. Мітченки на Чернігівщині, українець, член ВКП(б) з 1942 р. Закінчив Конотопський педагічний технікум і Московське училище зв'язку. З 1941 р. – на фронті. В 1942 р., після втечі з полону, потрапив до Путивльського партизанського загону С.Ковпака, брав участь в Карпатському рейді. В 1944 р. призначений командиром 3 кавалерійського полку І Української повстанської дивізії ім. С.А.Ковпака. Герой Радянського Союзу (7 серпня 1944 р.). Після війни закінчив Військову академію ім. М.В.Фрунзе і Літературний інститут ім. Горького в Москві, служив у частинах МВС.
[6] У стенограмі виступу вказане прізвище «Соловйов».

№62
1944, листопада 20. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про роботу Клесівського райкому КП(б)У

Цілком таємно

Протокол №22
Засідання бюро Ровенського Обласного Комітету КП(б)У
від 20-го листопада 1944 року

[...]
5. Про роботу Кльосівського райкому КП(б)У.
(допов. т.т. Сень, Віннікова, Корсун, висл. т.т. Кривошея, Комолов, Фіалковський, Васильківський, Федюк, Гапій).

Бюро обкому КП(б)У відмічає наявність крупних політичних помилок в роботі Кльосівського райкому КП(б)У та його першого секретаря т. Сень і голови виконкому Райради т. Корсуня.

Районне керівництво – перший секретар райкому КП(б)У т. Сень та голова виконкому Райради т. Корсунь замість згрупування партійної організації на укріплення органів радянської влади на селі, проведення масово-політичної роботи з трудящими району, непримиримої боротьби з німецько-українськими націоналістами, стали на шлях голого адміністрування, грубого порушення революційної законності та попирання прав трудящих. Внаслідок постановки такої «роботи», вони не лише не зуміли впливати на маси та керувати ними, але навпаки відштовхнули від свого впливу.

Органи радянської влади на селі в дійсності не встановлені: з 15 сільських Рад лише в одному селі організована сільрада, якою керує район, на останні сільради, як райком КП(б)У, так і виконком Райради ніякого впливу не надавали, чим самим дали можливість розгнуздатися українським націоналістам, які дезорганізували населення, зриваючи всі міроприємства радянської влади.

При хлібозаготівлях мають місце грубі порушення, нарахування по хлібопоставках не проведено, державні зобов'язання селянам не вручені, хлібозаготівлю проводили огульно і забирали хліб незалежно від обкладання, порушуючи всі права і пільги, передбачені рішенням Уряду. Вилучали хліб по декілька разів у одного і того ж хлібоздатчика. Так, наприклад: в селі Віри громадянин Апалько, син якого знаходиться в Червоній Армії, здав хліб державі повністю, одначе і після цього по наказу т. Сень у нього вдруге забрали 80 кілограм жита, 70 кгр. проса, 170 кгр. картоплі.

У громадянина Вишняк, яка має право користуватися пільгами, вдруге довели план й збільшили його на 100%.

Крім приведених прикладів примінялись фізичні методи впливу на керівників сільрад. В селі Ясногоровка,[1] по наказу т. Сень, був заарештований секретар сільради громадянин Чміль П.О. і тут же прилюдно в селі зв'язали йому руки і в такому стані він пролежав на протязі декількох годин, що безумовно викликало масове обурення селян даного села.

При виїзді бригади на села, деякі учасники з бригади займались явним мародерством, незаконними обшуками у мешканців села. Так, наприклад: у громадянки Вознюк двічі проводили обшук.

При цьому незаконно взяли 3-и курки, 500 крб. грішми, 50 штук яєць, шинель, 4 пуди проса та інші речі.

Така шкідлива практика, яку проводили на селах в період заготівель, крім шкоди нічого іншого не принесла. Протиставили населення проти проводжуючих міроприємств радянської влади, дали матеріали і без того розгнузданим бандитам українсько-німецьких націоналістів.

Кльосівський райком КП(б)У недооцінив важливіших завдань, які стали перед райкомом КП(б)У після визволення району від німецьких загарбників, а саме створення та укріплення органів радянської влади на селі, суворе виконання законів радянської влади.

Обком КП(б)У вважає серйозним недоліком в методах керівництва першого секретаря райкому КП(б)У т. Сень, який замкнувся, відірвався від партійного активу.

Рішення та директиви, які одержував від вищестоячих партійних організацій, не доводив до відому, свідомості і практичного керівництва райпартактиву, внаслідок чого райпартактив невірно орієнтувався і був представлений самому собі: ослабили партійну дисципліну, створювались склоки, п'янки та бездіяльність окремих робітників району.

Райком КП(б)У недостатньо організував політичну роботу серед молоді та інтелігенції, не проводив систематичних інформацій про воєнні, політичні та міжнародні дії, була відсутня робота по роз'ясненню міроприємств нашої партії та радянської влади.

Райком КП(б)У допустив грубі помилки в підборі та розстановці кадрів. Не дивлячись на ряд вказівок Обкому КП(б)У, в апараті райкому КП(б)У працювали на керівній роботі позапартійні товариші.

У виконкомі Райради депутатів трудящих з висунутими молодими кадрами виховна робота не проводилась, що привело до породження бюрократизму та волокіти.

Сам голова виконкому Райради т. Корсун по декілька день не приймав відвідувачів, що приїздили з сіл для розв'язування тих, або інших питань.

Бюро Обкому КП(б)У – постановляє:

1. За провал роботи в райкомі КП(б)У, зрив хлібопоставок і грубе порушення радянського законодавства т. Сень з роботи першого секретаря зняти та об'явити йому сувору догану.

2. За повну бездіяльність в роботі, бюрократизм та тяганину, провал роботи в керівництві сільрадами голову виконкому Райради т. Корсуня з роботи зняти і об'явити йому догану.

3. Зобов'язати Кльосівський райком КП(б)У ліквідувати відмічені недоліки в даній постанові та перебудувати методи свого керівництва партійною організацією.

Вважати головною задачою Кльосівського райкому КП(б)У та всієї партійної організації – це корінна перебудова роботи в частині створення та укріплення радянської влади на селі (сільські Ради). В найближчий час добитися, щоб у всіх 15 селах були організовані й закріплені сільські Ради, згуртований сільський актив, організована практична допомога в їх роботі, всебічно посилена масово-політична робота серед мас на селі по виявленню злочинних вилазок фашистських виродків українських націоналістів та їх прибічників, суворо дотримуючись революційної законності, не зачіпаючи та не ущемляючи інтересів чесних, відданих радянській владі людей.

4. Зобов'язати Кльосівський райком КП(б)У особливу увагу уділити виконанню господарсько-політичних завдань. Партійно-радянський актив району зобов'язаний на основі широкої масово-політичної роботи забезпечити виконання планів поставок хліба, лісу, м'яса і інших продуктів державі, рішуче покінчити з засудженими методами голого адміністрування та примінення огульного підходу до всіх селян, як до злісних нездатчиків. До осіб, що приміняли адміністрування, фізичні методи впливу при заготівлях, повинні бути прийняті суворі міри покарання, притягуючи їх до судової відповідальності.

5. Кльосівському райкому КП(б)У посилити допомогу й керівництво первинними парторганізаціями в проведенні партійно-політичної роботи. Райком КП(б)У зобов'язаний глибоко вникати в інтереси життя первинних партійних організацій, регулярно скликати партійні збори, розгортати більшовистську критику та самокритику, викривати недоліки кожного комуніста та своєчасно усувати їх, організувати справжній контроль виконання рішень первинних парторганізацій.

6. Організувати роботу з агітаторами, створити при кожній сільраді агітколективи, а для керівництва ними закріпити комуністів з складу районного партійного активу, не менше двох разів в місяць проводити заняття на політичні теми, організовувати районний семінар для керівників агітколективів. Керівництво семінаром покласти на першого секретаря райкому КП(б)У.

7. Зобов'язати Кльосівський райком КП(б)У посилити партійне керівництво комсомолом. Звернути особливу увагу на політичне виховання комсомолу та позаспілкової молоді по втягненню комсомольців і молоді в активне життя району по виконанні державно-політичних завдань.

8. Організувати до 15-го грудня ц.р. районну газету з виходом не менше 3-х разів на неділю з тиражем 1.000 екземплярів.

9. Зобов'язати відділ кадрів Обкому КП(б)У в першу чергу забезпечити керівними кадрами район з числа прибувших по рішенню ЦК КП(б)У.

10. Доручити Оргінструкторському відділу Обкому КП(б)У т. Могілат 30-го січня 1945 року перевірити виконання даного рішення та доповісти бюро Обкому КП(б)У.

11. Зобов'язати секретарів райкомів КП(б)У дане рішення заслухати на засіданнях райкомів КП(б)У, на закритих партійних зборах.

[...]

Секретар Обкому КП(б)У *підпис* В.Бегма

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.20, арк.77-81.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Ясногорка.

№63

1944, листопада 30. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У про порушення революційної законності секретарем Морочнівського райкому КП(б)У Є.Костіковим

Цілком таємно

Протокол №23
Засідання бюро Ровенського обласного Комітету КП(б)У
від 30-го листопада 1944 року

[...]

35. Про порушення революційної законності секретарем Морочнівського райкому КП(б)У тов. Костіковим.
(допов. т. Могілат, висл. тт. Фіалковський, Васильківський, Бегма).

21 серпня ц.р. секретар Морочнівського райкому КП(б)У т. Костіков проводив збори з населенням в селі Железниця, куди були робітниками опергрупи райвідділу НКВС доставлені затримані члени «ОУН» – Ланенич і Доманець. Секретар райкому КП(б)У т. Костіков на зборах жителів цього села об'явив, що бандити будуть прилюдно повішені, і тут же організував їм суд, в якому виступив в ролі прокурора. Після винесення вироку бандити були повішені на площі села.

Бюро обкому КП(б)У відмічає, що секретар Морочнівського райкому КП(б)У т. Костіков грубо порушив радянське революційне законодавство.

Бюро обкому КП(б)У – постановляє:

1. За порушення радянського революційного законодавства, секретареві Морочнівського райкому КП(б)У т. Костікову оголосити догану.

2. Бюро обкому КП(б)У звертає увагу всіх секретарів райкомів КП(б)У на недопустимість випадків порушення революційної законності.

[...]

Секретар Обкому КП(б)У *підпис* В.Бегма

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.20, арк.145,146.
Копія, машинопис.

№64

1944, грудня 12. – Витяг зі стенограми виступу колишнього референта ОУН А.Соколова - Сокола на першій обласній нараді селян Рівненської області про діяльність ОУН

Перша обласна нарада селян Ровенської області

Стенограма

Нарада почала свою роботу о 16 годині 10 грудня 1944 року в приміщенні будинку Червоної Армії, м. Ровно.[1]

[...]

Соколов Адам – Мізочський район.[2]

Товариші делегати першої обласної наради!

По-перше, хочу розповісти вам, хто я, звідки, де працював, ким був втягнутий в банду, про свою діяльність – підривну роботу проти Радянського Союзу, проти всього народу, який об'єднався в боротьбі проти німецьких загарбників. Я референт Мизочського району, ховався під псевдонімом «Остап», з'являвся політичним керівником і мав свою референтуру, давав накази своїм підлеглим виконувати вказівки, які я одержував від вищих бандитів.

Перебуваючи в банді, правда недовгий час, я прекрасно зрозумів всю історію так званої організації українських націоналістів, так званої організації УПА та УНРА і все їх керівництво. Я весь час цікавився життям цих організацій, щоденно придивлявся до їх практичної роботи, до роботи, яку вели як керівники, так і окремі посібники, тобто ті селяни, котрі ще і досі виконують і допомагають бандам тільки під загрозою головорізів з так званої «Служби Безпеки» – це тих бандитів, яких можна судити кожного окремо.

Тут присутні селяни тих сіл, звідки походять ватажки, так звані провідники банд. Ми знаємо, що це за люди, де вони були, де працювали і кому віддавали свою працю і за чиї гроші. Вони працювали німецькими агентами, одержували німецькі гроші, служили на німців в той час, коли Гітлер готував війну проти Радянського Союзу. Націоналістичні організації до 1938 року звались українськими військовими організаціями. Ці, по суті, німецькі організації працювали підпільно, за що одержували від німців кошти. Яку роботу виконувала організація українських націоналістів – про це знає вся Україна, всі західні області. В Західних областях вона одержувала завдання від німецького агента – бувшого міністра Євгена Коновальця, який працював за вказівками німецького гестапо. Але коли цей, так званий міністр, полковник Євген Коновалець став Гітлеру непотрібним, він був забитий. В той час робота української військової організації не була так розгорнута, як зараз, вона ховалася по лісах.

До приходу німців я був в Червоній Армії. Що робили німці? Кому була потрібна їхня влада – «влада насильства». В той час, коли німці зайняли наші землі, з ними прийшли і українсько-німецькі націоналісти, які працювали на

німців і одноразово формували свій уряд. Спочатку німецької окупації на Україні розбійничали поліція і жандармерія. Вони, зрадники українського народу, знущалися над невинним населенням, вбивали стариків по 80-90 років, яких запідозрювали в проведенні радянської політики. З молоддю ж вони розраховувались просто, вважаючи їх всіх комуністами і комсомольцями. Дійшло діло і до мене – говорили, що я більшовицький агент. Ось [так] йшла робота бандерівців в німецькому підпіллі. Проте націоналісти знали, що німці довго не втримаються на нашій землі, і тому заздалегідь готувалися до приходу Червоної Армії. Під загрозою смерті вони вербували в свої банди всіх, кого змогли обдурити, і навіть нацменів.

Про наведені факти кожний з присутніх тут селян добре знає, бо сам бачив, як це робили українсько-німецькі націоналісти. Відомо вам також і те, що коли німці відступали, то по містечках бандити з СБ роз'їжджали на добрих конях, а людям говорили, що вони будуть промінювати різні речі на зброю. Проте це неправда. Вони нічого не міняли, бо німці добре їх постачали зброєю і боєприпасами. В одному тільки м. Мізочі німці роздали націоналістам 25 ящиків патронів та понад 120 пістолетів «Кольт». Це подарунок спеціально для головорізів з СБ. З цими головорізами не раз проводив інструктаж німецький начальник СД Гойтштрат – учасник і керівник розстрілу 85 селян Дермані. Його спідручним був там Андріщук – начальник поліції в Мізочі. Зараз цей бандит криється під псевдонімом «Вороний».[3] Це він власноручно калічить мирних людей, вириваючи у них з колін чашечки. В вересні 1944 року німці з літаків скинули 5 тонн амонаду [4] в ліс біля с. Ступино, Корецького району для підривної роботи націоналістів. Та проте з цього нічого не вийшло. Банди УПА розбиті зараз військами НКВС та партійно-радянським активом районів. Залишилися тільки СБ. Це люди-фанатики. Вони не вірять ні в що, навіть в бога не вірять, а вірять в якусь революцію і ніби то ця революція мусить прийти з Англії і зробить два мира – в Азії і Європі.

Українсько-німецькі націоналісти, не маючи підтримки народу, змінюють свої вивіски. З ОУН вони створили озброєні банди УПА. Зараз же створена нова банда під вивіскою «УГВР». Як вони не змінюють вивіски, проте злочинницька діяльність їх залишається такою ж, як була. Хто керує цими бандами? Різні пройдисвіти – вороги українського народу. Ось був такий піп Корень. Колись він закінчив семінарію у Варшаві, служив у церкві, а потім зв'язався з бандою СБ. Раніше казав «не вбивайте, не піднімайте меча, ібо він може повернутися на вас», а тепер бросив хрест і став керівником СБ. Псевдонім його «Палій»[5] – тобто значить, б'є людей і палить села. Другий такий бандит «Завіруха»[6] за Польщі був конокрадом, а зараз від'явлений головоріз. Селяни його бояться він власноручно забив 6 дітей одної матері, 53-літньої жінки, за те, що вона не дала йому горілки. В другому місці він спалив 15 господарств і забив 46 чолов. Ось [так] українсько-німецькі націоналісти воюють за «самостійну соборну Україну», купають в народній крови, в братській українській крови. І все це в угоду німцям.

Я багато ще розказав би про злочини націоналістів, але думаю, що вам, селянам, вони і без мене відомі. Я зрозумів, що великий гріх боротися проти свого народу, і покинув банду тоді, як було надруковано перший раз звернення Радянського Уряду України, підписане Гречухой і Хрущовим. Багато ж націоналістів кажуть, що страшно йти в органи НКВС, але як вони прийдуть добровільно, то нічого страшного не буде. Я прийшов в відділ НКВС, розповів, хто я такий і сказав, робіть зі мною, що хочете, я убивав народ словами. І повірте, мені нічого не було, повірили, що я у всьому зізнався.

Прошу передайте тим, що ще залишаються в лісах – мене простили. Не думайте, що [в] НКВС примусили мене тут говорити. Я сам звернувся до секретаря Обкому партії з проханням, щоб дозволили тут виступити і визнати свої злочини перед народом.

Передайте тим людям в лісах, хай не гублять народ, добровільно здаються, і їм буде також прощено все, бо це радянська влада, а не німці, які вбивали всіх, хто не хотів їм служити. Так буде і з керівниками банд, які вважаються великими злочинцями, бо ми керували цими бандами, обдурювали народ. Ми продались німецькому фашизмові і вели до загибелі сотні невинних дітей і стариків, які загинули страшною смертю. В цьому ми винні, на нашій душі кров. За це нас треба не то що розстрілювати, а палками забити.

А було це тому, що багато з нас ще й досі не розуміють, що таке радянська влада, і ми заплутались в тенетах німецько-бандерівських агентів, котрі ще й сьогодні говорять: «Чекайте, ми повернемось, німецька влада знову буде, і її поміщники будуть мати колонії, багато доброї землі і високі посади в установах і т.д.». Таку ж пропаганду ведуть всі керівники обласні, крайові і інші спідручники Бандери.

Німці розпустили чутки, що ніби то Бандера був арештований. Проте це брехня. Бандера був у них в Берліні і виконував всі накази, які давав йому Гітлер.

Все це я розповідаю, як бувший керівник – політичний референт, вихователь мас. Тепер я від чистого серця висповідався перед радянською владою і закликаю всіх тих, що ще залишаються обдуреними в лісах, босі, голі, у короcті – на що ви надієтесь, чого чекаєте. Кидайте банди, виходьте з лісів. Я знаю, що багато ще бояться НКВС, що їх заб'ють, або пошлють на фронт. Це неправда. Багато з вас, присутніх тут, знають районного коменданта СБ Ґандзю. Знаєте, скільки він передушив людей. Але тепер йому радянська влада простила.[7] Не вірте словам бандитів. Хіба ж є в них хоч крапля правди. Немає і не буде. Як вони не викручуються, як не обдурюють народ, все рівно їм ніхто не повірить. Вони галасують, що в лісах мають багато війська, що ніби то з Галіції прийшла ціла дивізія бандитів. І це також брехня. Не дивізія, а купка диверсантів – найманців Гітлера, прийшла сюди для диверсійної роботи.

Тепер ми знаємо, що таке радянська влада, і як з нами поводяться культурно, не дивлячись на наші тяжкі злочини. Нас закликають: «Покайтесь, поверніться, спасіть себе і свою сім'ю». Багато вже зрозуміли цей заклик, вийшли з лісів і тепер працюють дома. Передавайте ж хай і останні наслідують цей приклад.[8]

[...]

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.32, арк.94-101.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Обласна нарада селян Рівненщини відбулась 10-12 грудня 1944 р. у Рівному. За даними мандатної комісії, в її роботі взяли участь 1080 делегатів, з них 828 мали «селянське походження» *(ДАРО, ф.400, оп.1, спр.32, арк.175)*.

[2] Соколов Адам, до виходу з підпілля, обіймав, з його слів, посаду політичного референта району (псевдо «Остап»). Очевидно, що Соколов Адам – це Сокол Адам (організаційне псевдо «Вертун»), уродженець с. Коршів Здолбунівського району, ще до початку німецько-радянської війни був завербований начальником Мізоцького РВ НКВС С.Соловйовим, котрий у 1944 р., ставши спочатку начальником Мізоцького РВ НКВС, згодом – Здолбунівського РВ НКДБ, відновив свою довоєнну агентурну мережу в Здолбунівському, Мізоцькому і Острозькому районах *(див.: Літопис УПА. Нова серія. – Т.8. Волинь, Полісся, Поділля: УПА та запілля. 1944-1946. Документи і матеріали. – К., 2006. – С.323)*. На нашу думку, у виступі А.Сокола-Соколова на обласній нараді селян було використано дані про мережу СБ у Мізоцькому районі, отримані органами НКДБ від Омельчука Я.

(«Мудрий»), який входив до підрайонної боївки СБ на чолі із «Завірухою», а в жовтні 1944 р. вийшов з повинною.

[3] Андрощук Василь («Вороний»), уродженець с. Дермань. У 1944-1945 рр. очолював військо-польову жандармерію ВО «Богун», УПА-Південь; у 1946 р. – керівник СБ Рівненської округи «Гори».

[4] Амоніти – група аміачно-селітрових вибухових речовин, що містять нітроз'єднання. Гігроскопічні, схильні до злежання, малочутливі до удару, тертя і вогню. Застосовуються як під час підземних робіт, так і на земній поверхні.

[5] Тут А.Сокол, свідомо чи ні, допустився помилки. Релігійну освіту і сан мав Назарчук Павло («Хресний») (1920-1944) – уродженець с. Гільча Здолбунівського району. Служив священиком у сс. Вільбівне Острозького району і Уїздці Здолбунівського району. З 1943 р. – районний політреферент ОУН. Загинув пізньої осені 1944 р. за нез'ясованих обставин у криївці поблизу с. Кунин Здолбунівського району. Характеристика, наведена А.Соколом, стосується Коренюка Василя («Модест», «Палій») (1919-1945) – уродженця с. Уїздці Здолбунівського району. У 1944 р. – заступник шефа відділу військової розвідки ВО «Богун», у 1945 р. – референт СБ крайового проводу ОУН. Загинув у грудні 1945 р., разом з іншими членами крайового проводу ПЗУЗ, в с. Романів Теремнівського району Волинської області в бою з підрозділом ВВ НКВС, наведеним спецгрупою на чолі з керівником зв'язку Луцької (Волинської) округи Йосипом Кравчуком («Твьордим»). Додамо, що села Коршів, де народився А.Сокол, і Уїздці, де служив священиком П.Назарчук і народився В.Коренюк, належать до однієї сільської ради. *Детальніше про П.Назарчука і В.Коренюка див.: Себастіянська О. Назвати поіменно... // Реабілітовані історією. Рівненська область. – Кн.1. – Рівне, 2006. – С.438-446.*

[6] Блащук Ананій («Завіруха», «Василько») (1922-?) – уродженець с. Кунин Здолбунівського району. У 1943-1944 рр. – підрайонний комендант СБ Мізоцького району.

[7] Ступак Володимир («Ґандзя», «Карпо») (1920-1944), уродженець с. Івачків Здолбунівського району. У 1944 р. – керівник Здолбунівського надрайонного проводу ОУН і надрайонний референт СБ. Захоплений працівниками НКВС у вересні 1944 р. біля с. Українка Здолбунівського району, не витримав тортур і через місяць почав давати свідчення. Без огляду на це, наприкінці грудня 1944 р. був прилюдно повішений у центрі Здолбунова (на площі, що нині прилягає до автостанції). Тіло «Ґандзі», на грудях якого висіла табличка «Його руками вбито 54 радянських громадяни», знаходилось на площі кілька днів.

[8] Виступ А.Сокола отримав своєрідне продовження. У своїй промові на обласній нараді партійного активу при Рівненському обкомі КП(б)У, присвяченій підсумкам листопадового 1944 р. пленуму ЦК КП(б)У, яка відбулася наступного дня, 13 грудня 1944 р., секретар Рівненського обкому КП(б)У В.Бегма, вказуючи на недоліки партійно-масової роботи, між іншим, зазначив: «Я больше скажу, когда выступал бандит бывший на областном совещании, после этого я зашел за декорацию, я в разговоре с ним коснулся вопроса о нашей массовой работе. Он сказал: «Если бы у Вас была такая массовая работа, как у нас, мы все давно перебежали бы на вашу сторону». Он издевается над нашей массовой работой, а это не просто бандит – это выступал политический референт. Он говорит, что «у нас массовая работа поставлена значительно шире, чем у вас. У вас все законы, все права, а мы себя чувствуем вне закона, хотя и кричим, что мы тоже какая-то армия, а у вас все права, но многие ваши работники этого не используют и до сел, крестьянских хат доходит массовой работы 10%» *(ДАРО, ф.400, оп.1, спр.25, арк.57).*

№65
1944, початок грудня. – Звіт референта безпеки надрайону «Лиман» групи «Заграва» про ситуацію в Дубровицькому, Висоцькому, Столинському районах

УПА
група «Заграва»
Н-район «Лиман»
Реф. безпеки

Звіт за м. листопад

1. Інформація з терену

I. Район Дубровицький

Ворожих сил в районі начислються всього около 240 осіб. З того НКГБ і НКВД разом около 40 осіб, участковий гарнізон около 120 осіб, істребіт. бат. 80 осіб. Розташовані: в Бережниці гарнізон 120 осіб, з них 90 осіб весь час в роз'їзді, а 30 знаходиться в шкільному будинку.

Узброєні: 1 максим,[1] 4 легких кулемети, 1 гранатомет, решта фінки[2] і кріси.[3]

В Дубровиці НКВД і НКГБ 40 осіб і істреб. бат. 80 осіб, закватеровані в будинках по вул. Воробінській. Узброєні: 2 гарматки, 4 гранатомети, 3 максими, легких кулеметів невідомо, решта фінки і кріси. Крім того, узброєна районова адміністрація. За звітовий час вороги акцій по лісі не проводили, були проведені акції по селах.

30.X. частина НКВД і фронтовики, які були попереднього місяця в районі, від'їхали в напрямку Сарн. В днях 1, 2, 3/X червоні з Бережниці і частина з Дубровиці ходили по хатах в Кураши,[4] Соломіївці і Орв'яниці, при чому грабували селян, натомісць говорили, що шукають «бульбовців». 3/X істреб. батальон з Дубровиці в числі около 30 осіб прибув до Сохи,[5] звідти на Нівецьк.

В Нівецьку забрали кілька штук худоби і пішли на Працуки,[6] там арештували дві жінки і пішли на Бережницю. 5/XI червоні в числі около 500 осіб проводили акції по селах: Трипутні, Литвиці, Грані, Яцулі, Кривиця, Залішани, Грицьки і Нівецьк.

Участь в акції брали з районів: Сарни, Володимирець, Дубровиця, Висоцьк і Столін.

Мали 4 гармати, 6 гранатометів, 7 максимів, решта легкі кулемети, фінки і кріси.

Ще вночі з ліса окружили всі вище згадані села. На світанку розпочали наступ на села, при чому в селі Трипутнях зустрілися з військом Ярка[7] (сотня Давуна),[8] зав'язався бій, в результаті якого з нашої сторони взяли живим вартового, з ворожої сторони 4 вбитих. Під час бою згоріла 1 хата і 3 стодоли. В с. Литвицях застали в хаті підрайоновго сітки др. Цвяха,[9] котрий, втікаючи, почав відстрілюватись, при чому застало 2 забитих і 1 ранений червоних. Др. Цвях втік до лісу, заставшись легко раненим. Після цього червоні, зліквідувавши господарку, спалили хату, де був др. Цвях. Господара арештували.

Під с. Залішани на колійці зав'язався бій між місцевим ВОП-ом і групою червоних, в результаті якого впало 4 більшовиків. З нашої сторони втрат не було.

Около год. 13 частина червоних пішла на Дубровицю, друга на Бережницю. Забрали з собою 15 осіб цивільного населення, котрих пізніше пустили. Під час акції в Залішанах одного цивільного забили. В днях 6, 7 і 8/XI група червоних в

числі около 50 осіб з Дубровиці були в селах Кураш, Соломіївка і Орв'яниця, пограбували і від'їхали.

13/XI група червоних в числі около 40 осіб була в с. Мачуліще, на вечір повернули в Дубровицю.

22.XI в с. Сельці наскочили на засідку червоних козаки СБ др. Лихий і Червоний, де др. Лихий застався тяжко ранений.

II. Район Висоцький

Ворожих сил в районі начисляється около 80 осіб, з того НКГБ – 6 осіб, НКВД – 10 осіб, фронтовиків – 25 осіб, істреб. бат., які себе називають «колпаковці» – 30 осіб, місцевих стрибків – 9 осіб. Розташовані в м. Висоцьк в приватних будинках, НКВД на вул. 1-го травня, на тій же вулиці закват. НКГБ і фронтовики.

Істреб. бат. по вул. Шевченко і Ворошилова. Узброєні: 1 максим, 5 легких кулеметів, 2 гранатомети, решта фінки і кріси. Крім того, узброєна районова адміністрація. Акцій по лісі більшого розміру не проводили. Проведено тільки по селах. 5/XI група червоних в числі около 60 осіб проїжджала через село Золоте на Заморочене, звідти вирушили на акцію в Дубровицький район.

6/XI та сама група, вертаючи назад, в Золотому зловили 3-х юнаків і поїхали на Висоцьк. 11/XI група червоних в числі около 20 осіб о год. 4 рано прибули до Золотого, там зловили 3 дівчини, котрі втікли з Донбасу, 1 юнака і 1 дівчину поранили і пішли назад до району.

Вночі з 12 на 13 червоні в числі около 30 осіб робили засідку в околиці Бродця, нікого не зловивши, прийшли до Бродця, де грабували селян і повернули назад до району.

Проводили акцію в околиці Городна, де вдалося зловити около 15 юнаків, котрих відіслали на Висоцьк.

22/XI розміновщики, які розміновують мінні поля під Городною, вбили зв'язківців др. Шпака.

23/XI червоні з Висоцька проводили акцію по хуторах Бродця, при чому не зловили нікого.

25/XI проводили акцію по лісі в околиці Бродця під час якої вбили станичного с. Бродця др. Зачепу, під вечір пішли до району.

28/XI група червоних в числі около 50 осіб проводили акцію в околиці Речиці, під час якої не зловили нікого.

Боїв з УПА в цьому місяці не було.

III. Район Столин

Всього ворожих сил в районі начисляється около 800 осіб. З того НКВД і НКГБ разом около 300 осіб, фронтовиків 500 осіб.

Розташовані: в м. Городна около 100 осіб, котри зайняті при розміновуванні мінних піль. Поміж ними знаходяться около 30 осіб істреб. бат.

В м. Столин стоїть около 200 осіб НКВД, решта стоїть по селах, розположених понад річкою Горинь. Фронтові війська часто змінюються, одні від'їжджають на південь, натомість інші приїжджають з півночі. Фронтовики участи в акціях не беруть. Натомість НКВД, використовуючи перебування більших сил, провели деякі акції.

02.11. проводили акцію по лісі в околиці с. Ситицьк, під час якої зловили дезертира з фронту Лосіча Макара, мешк. с. Ситицьк, та вбили Бокшу Григорія. Зловленого привели до с. Ситицьк, де застосували великі тортури. Зібравши селян, почали перед масою його бити, потім кололи голками, ставили на вогонь та

допитувались, хто ще з ним був, та скільки вбив бойців. Цей же, нічого не зізнавшись, промовив: «Смерть жидівським катам, бо християнська кров не на дармо проливається». Тоді НКВД розпяло його на хресті і так лишили.

05.XI проводили акцію в околиці села Плотниця, під час якої вдалося зловити селянина Шевчука Лукаша, якого рівно ж замордували перед масою. Селяни бачили ці тортури, населення наповнюється ненавистю до НКВД.

16.XI місцева боївка зробила наскок на с. Дубой, де забили 2 сержанти та взяли в полон одного сержанта і трьох рядових.

26.XI на хуторах м. Городна червоні окружили надрайонового пропагандиста др. Чорноморця, та районового провідника друга Завіруху,[10] де др. Чорноморець зостався ранений. Боїв з УПА не було.

ДАРО, ф.Р-30, оп.2, спр.22, арк.63,64.
Оригінал, рукопис.
Документ виконаний на двох аркушах газетного паперу (145Х420 мм), текст – зеленим «хімічним олівцем». Дата не проставлена, підпис відсутній.

Примітки

[1] 7,62-мм станковий кулемет системи Максима зразка 1910 р. Вага: 62-66 кг. Довжина: 1067 мм. Ємність стрічки: 250 набоїв. Скорострільність: 250-300 пострілів/хв. Прицільна дальність: 2700 м.

[2] 7,92-мм пістолет-кулемет ППД-40 В.Дегтярьова (Пистолет-пулемет Дегтярева), створений в результаті модернізації попереднього зразка ППД-34, яку конструктор здійснив, ознайомившись у ході радянсько-фінської війни з фінським «суомі». Саме тому ППД-40 упівці називали «фінкою». Вага: 5,4 кг. Довжина: 788 мм. Ємність дискового магазина: 71 набій. Скорострільність: 100-120 пострілів/хв. Прицільна дальність: 500 м.

[3] Гвинтівка, револьвер, пістолет, автомат тощо; узагальнена назва стрілецької зброї, виготовленої із заліза – криці. Тут, очевидно – гвинтівка.

[4] с. Кураш.

[5] с. Сохи (нині не існує).

[6] с. Працюки.

[7] Калинюк Дмитро («Ярок», «Степовий») (1917-1945). У 1944-1945 рр. – командир сотні, загону ім. Колодзінського («Корсунський»), бригади «Пам'ять Крут».

[8] «Давун» – командир відділу (сотні) в загоні «Корсунський».

[9] Яковець Данило з с. Крупове Дубровицького району, загинув 1 листопада 1945 р.

[10] Сірко Микола («Завірюха») з с. Золоте Дубровицького району.

№66

1944, грудня 13. – Витяг зі стенограми виступів секретаря Демидівського РК КП(б)У Г.Кодака, заступника наркома внутрішніх справ УРСР Т.Строкача, секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Фіалковського на обласній нараді партійного активу Рівненської області про боротьбу з ОУН-УПА

Стенограмма
совещания областного партийного актива
при Ровенском обкоме КП(б)У [1]

Утреннее заседание 13.XII-1944 года

[...]

Тов. Кодак: Решение ЦК КП(б)У, которое заслушали секретари райкомов партии об агитационно-массовой и полит-массовой работе,[2] – оно кровно ка-

сается и нашей Ровенской области. Если взять в пример, как идет агитационно-массовая работа в нашей области, то нужно сказать, что конечно недостаточно. Мы вчера видели из выступления бандеровца, который выступал на активе, какие он привел примеры,[3] между прочим, это характерно потому, что у них крепкая работа и агит-массовая и полит-массовая, и наряду с этим работает террористическая группа, и мы видим, что часть людей боятся выдать таких же бандеровцев, бульбовцев, мельниковцев, потому что у них преобладает выше агитационной террористическая работа.

Надо сказать прямо, что у нас, в нашем районе, сказать о том, что довели полностью до масс решение Майского пленума ЦК, решение ЦК КП(б)У о политмассовой и агитационно-массовой работе, нельзя. Полностью не довели. Почему не довели. Потому что, с одной стороны, не хватает людей, потому что в нашем районе 7-8 человек всего восточников, на которых в основном мы опираемся. В РК партии мы имеем 3 секретаря и 2 инструктора, которые занимаются воспитательной работой, но как говорил т. Шевченко[4] – я буду прямо говорить, тов. Глущенко и тов. Ильченко[5] были, видели – занимаются не той воспитательной работой, которой нужно. Народ жаждает послушать наш разговор – лекции, полит-массовые беседы, жаждает послушать, это из практики видно, но не в состоянии провести эти лекции в каждом селе, потому что, как я говорю, людей не хватает.

Если говорить о воинских частях, чтобы помогли эти части, я не знаю, но есть, тов. Подполковник, люди, которые занимаются подсчетом убитых. Мы убивать можем много, а что это за люди. Если будем подсчетом заниматься – за счет воинских частей большинство убитых, большинство ликвидировано бандитов, но вопрос так стоит – бандитов нужно ликвидировать, но нужно знать, кого убили, а у нас есть случаи, что на семьи Красноармейцев говорят, что оны бандеровцы, на инвалидов Отечественной войны говорят, что он бандеровец, а по существу разобраться, этот человек не связан с ними, но и к нам он не очень причаливает, и таких людей, есть случаи не только в нашем районе, но и в других – считаем убитыми, убили 2.350 бандеровцев. Секретарь райкома и Начальник НКВД и НКГБ почувствовали, как борьба ведется. Ночные группы посылать, то результат борьбы лучший был бы. Просил группу дать на помощь, и вот группа ходит по одной дороге, а бандеровцы в пяти километрах, наши свернут сюда, а бандеровцы дальше. Поехала наша группа в 12 человек Красноармейцев ночью, и 12 человек убили, а группа бандеровцев продолжала ходить.

Около Ровно были обнаружены бандиты.

(С места: Может быть не бандеровцы). (Смех в зале).

– Может быть и не бандеровцы. Факты говорят за то, что мы, если будем вести борьбу, то быстро не искореним бандитов, потому что надо сказать, что народ нам помогает меньше, а бандитам больше. Если у населения спросят про НКВД бандеровцы, сколько было человек, то скажут, что было 15 человек, а если спросят про бандеровцев, сколько их есть, то ничего не скажут. Народ им помогает, народ запуган.

Могу привести ряд примеров. Наши Красноармейцы выезжают в село и начинают у населения забирать вещи. Был такой случай, поехали на операцию, а мы людей собрали на собрание, проводим собрание, вдруг бежит девочка 15 лет на собрание и говорит: «Залезли Красноармейцы и грабят». Есть такие случаи, об этом могут сказать начальники НКВД и НКГБ, начинаешь проводить совещание с населением, а там Красноармейцы грабят.

(С места: Это не провокация).

– Мы должны расстреливать за это сразу же на месте.

Был такой случай, что была банда. Банда была в 4-х километрах, дали знать, выехали, приняли бой, бандеровцев было тысяча-полторы, и в это время получается радиограмма – немедленно уехать, а бандеровцы безнаказанно ушли в лес (смех в зале). Приехало 3 пушки, 10 машин, бандеровцы обстреляли машины, и больше ничего не получилось. Бандеровцы завалы сделали, и в это время радиограмма пришла, снять части и выехать, а бандеровцы остались безнаказанными.

К нашему стыду мы имели потери, а бандеровцев никого не нашли.

Почему такая неувязка в работе. Мы все члены партии, войсковые части, органы НКВД, НКГБ, мы за одно боремся, но получается все врозь. Если есть решение Обкома партии помочь в выполнении лесозаготовок, заготовок хлеба, не хочу сказать, что наши начальники не помогают, но такая обстановка, когда кучка, которую будем иметь, не в состоянии развернуть это дело.

Я просил бы Вас, Василий Андреевич,[6] обратить внимание – построили мы один завод – его сожгли, другой завод – тоже сожгут, на заводе у нас есть ценные материалы и их надо сохранить, эти материалы не только нужны для нашей области, но и для других областей.

(с места: Как партийно-массовая работа).

– Вот и происходит партийно-массовая работа. Если сводку не дали, что никого не убили, то отсюда говорят – значит, ничего не делали, а гарнизон может быть ищет, где расположены бандиты, а отсюда говорят, что ничего не делали. Партия и Правительство обращение выпустили, чтобы бандиты с повинной шли, а мы стараемся считать, сколько мы убьем (смех в зале).

К нам люди пришли, мы приняли его как товарища, в боевой группе работал, и когда было нападение, он тоже помогал нам, и как на зло, когда было нападение на район, всех бандеровцев побили (смех), самих бандеровцев побили.[7]

(Тов. Бегма: Получается так, что лучше бы побили наших, чем их).

Я не хочу этого сказать, но когда врач нужен был в Демидовский район – один отказался, другой отказался, третий начал «плакать».

(с мест: Что в Демидовке такие безобразия, это не верно, это вздутые факты были).

Я не хочу сказать, что с учителями положение легкое в области, но нужно учесть, что в нашем районе один учитель с 200-250 учениками занимается. Это явление недопустимо, и я просил бы о том, чтобы прислали учителей, дать возможность заниматься учителям, так как у нас 220 человек на одного учителя (в Веробниках),[8] 190 учеников на учителя. Нам надо 60 человек учителей.

Я не хочу сказать, что я полностью обеспечил – тов. Глущенко был, видел, что мы все таки кое-чем обеспечили, учителя не обижаются.

Дальше, товарищи, дело в том, что мы много говорим, если бы мы больше делали ... (в зале общий смех).

Я хочу сказать о радио. Здесь говорили о том, что у нас 18 или 15 радиоточек в районах. Спрашивается, как радио работает. Я говорил тов. Ненадовичу[9] – 25 ватт нам дали, привезли, установили, начали пробовать – идем, интересно послушать. Только включили – не годится трансформатор, сгорел, катушки погорели. Привезли киноаппаратуру, собрался актив – за 8-9 месяцев надо было что-нибудь посмотреть. Клуб есть, сейчас отстроили, привели в порядок. Привезли киноаппаратуру, начали пробовать – она не годится, обратно пришлось везти в Ровно.

Дальше, я считаю, Василий Андреевич, что к нам ни один лектор не приезжал, я не хочу сказать, что это может быть так во всех районах, но все таки есть такой недостаток. Можно практиковать так, чтобы созывать сюда из района людей, организовать людей, может быть это не систематически будет, но 2-3 лекции в 2-3 месяца можно делать, и чтобы не только я приехал и прослушал, а

чтобы приехали селяне, прослушали, а это было в восточных областях, а здесь тем более, по-моему, можно будет организовать. Взять из района 3-4 человека селян, привезти послушать лекцию. Я понимаю, что лекторов не хватает, может быть. Вот сейчас областной слет, который нам многое даст, почему не привезти на лекцию, не послушать. (С мест: Вы сами из Демидовки не привезете). 23 человека я привез – столько, сколько нужно.

Я свое предложение вношу.

Тов. Бегма: Слово имеет Зам. Наркома тов. Строкач.

Тов. Строкач – Заместитель Наркома.

Пленум ЦК КП(б)У одновременно с обсуждением вопроса политической работы в западных областях Украины довольно большое внимание уделил также и вопросам борьбы с украинско-немецкими националистами.

С момента освобождения западных областей Украины, силами войск НКВД при прямом и активном участии партийных и советских организаций украинским националистам нанесен большой удар. Чтобы представить это себе, необходимо привести некоторые данные: На территории одной Ровенской области по 1-е декабря 1944 года убито, ранено, захвачено и явилось с повинной несколько десятков тысяч человек, в том числе только за один ноябрь – около 5.000.

Для того, чтобы ясно представить с какими бандами имеем дело, я приведу данные из трофейного материала, которые сумели захватить у бандитов. По Ровенской области по 1-е декабря захвачено самолетов 2, пушек 20, минометов 92, станковых пулеметов 33, ручных пулеметов 647 и т.д., не говоря об остальном вооружении.

За этот период времени большой удар нанесли по подполью ОУН, разгромлено порядочное количество подпольных организаций ОУН, захвачено, особенно за последнее время, довольно порядочное количество руководящих главарей банд. Но все, что сделали – это еще недостаточно, и не можем сказать, что это сделано вполне удовлетворительно.

В борьбе с украинско-немецкими националистами, мне кажется, особенно на территории Ровенской области, имеем два недостатка, о которых хочу рассказать.

Первый и основной недостаток заключается в том, что недостаточно знаем противника, отсюда его и недооценивают. Многие из партийных, советских работников районов и работники органов НКВД и войска наши считают, что имеют дело с бандитами обычными. Это не обычные бандиты, которые ставят цель – грабить или удирать от призыва в армию, и которых можно ликвидировать вооруженным путем. Это далеко не так.

Многие наши товарищи, к сожалению, руководящие в районах забывают, что имеют дело с бандитами повстанческого характера. Это видно из того, что банды, действующие на территории западных областей, организованные контрреволюционные, антисоветские организации украинско-немецких националистов, которые существуют десятки лет и которые за это время накопили богатый опыт подпольной работы, приобрели неплохие кадры главарей банд своих.

Многие из нас забывают, что украинско-немецкие националисты за время подпольной деятельности и за время немецкой оккупации западных областей Украины провели большую работу, причем при помощи немцев провели работу среди населения.

Путем антисоветской, националистической пропаганды одурманивали голову довольно порядочному количеству населения и в результате имели, и я бы сказал имеют и сейчас, поддержку со стороны населения. Пользуясь некоторой

свободой при немцах, украинско-немецкие националисты создали стройную подпольную организацию, которая выражается в следующем: центральный провод, областные, окружные, районные, подрайонные и сельские проводы ОУН. Наряду с этим, каждый провод имеет также созданные собственные подсобные организации, так называемой референтуры. Эти референтуры имеются и по линии пропаганды. Основная референтура – это по линии пропаганды. Оуновцы через свою референтуру подбирают кадры, и эти кадры пропагандистов, начиная от высшего своего провода и до сельского включительно. В каждой банде, в каждом селе есть такие работники по пропаганде, и по каждому нашему политическому и хозяйственному мероприятию оуновская пропаганда ведет свою контрреволюционную работу, примерно: когда мы начали заготовлять хлеб, оуновцы выбросили свой лозунг – «Весь хлеб крестьянам». Начали проводить всяческую работу по всем своим линиям ни в коем случае не вывозить хлеб из сел, не дать хлеба Красной Армии. Через своих пропагандистов оуновцы сейчас еще продолжают [убеждать] молодое население и в некоторых случаях не безуспешно, о том, что Советская власть, большевики – это что-то особенное, и как только кончится война, немедленно будут организовываться колхозы, и все население пойдет в колхозы, и целый ряд других вопросов, направленных против Советской власти. Есть, например, такая референтура, которая занимается мобилизацией, организацией молодежи призывного возраста, организует банды. Есть хозяйственная референтура, которая обеспечивает все имеющиеся вооруженные банды и подполье с хозяйственной точки зрения. Референтура красного креста, женская референтура, которая охватывает большие массы женщин и ведет большую работу среди женской молодежи. Есть молодежная референтура, т.н. юнацкая службы Беспеки, с прокуратурой и ряд других.

Из этого видно, что мы имеем дело не с обычным бандитом, что мы имеем дело с бандитами повстанческого характера, и что с ними нельзя покончить только вооруженной силой и только работой органов НКВД, НКГБ.

На прошлом совещании, которое проходило от Обкома партии и сегодня некоторые товарищи высказывались, что органы НКВД плохо работают. Я согласен, что далеко неудовлетворительно мы еще работаем, много нужно устранить недостатков, чтобы органы НКВД, НКГБ работали лучше, но повторяю, что с этими бандитами основным родом оружия должна быть политическая работа на селе. Нужно обманутое население оторвать от оуновской организации, нужно разъяснить и своевременно, подробно разъяснить населению, что такое Советская власть, и что эта Советская власть не является враждебной населению. Наши партийные и советские работники привыкли работать таким же методом и способом, как, скажем, работали в восточных областях. Точно так, как было заведено в восточных областях, так и здесь – получили указание, или решение, также начинаем работать и на селе, и в районе, забывая в основном, что наша область – Ровенская область, является аграрной областью, т.е. сельскохозяйственной, и все вопросы политработы необходимо в первую очередь увязывать с землей. По каким бы вопросам не проводили политическую работу, обязательно нужно увязывать с землею. Население, особенно сельское население, плохо представляет политику советской власти в западных областях Украины по земельному вопросу, по животноводству, по школьной работе, по работе с молодежью.

Товарищи, я недавно говорил, проездом был тов. Сабуров из Дрогобычской области, вы его знаете, он делился опытом, какую работу проводят через комсомол, молодежь. В каждом сельсовете организовать, наряду с массовой работой, молодежь, детей и они окажут огромное содействие в ликвидации банд. Маленькие ребятишки в селе очень много знают, больше их никто не знает, знают больше, чем старики, которые интересуются этим вопросом.

На селе с молодежью нужно больше работу проводить, чем сейчас проводим.

Здесь некоторые товарищи говорили, что вопрос художественной самодеятельности имеет большое значение. Совершенно правильно. Был в некоторых войсковых гарнизонах и отдельных батальонах, которые ведут борьбу с бандитами. Без особых указаний организовали простой кружок самодеятельности, имелась гармонь или балалайка, и с этим инструментом несколько человек выходит в село, собирает вокруг себя десятки, сотни молодежи, один из подготовленных товарищей выступает с короткой беседой по тому вопросу, который интересует население. И я должен сказать, что в этом случае имеются довольно большие результаты.

Второй недостаток нашей работы в борьбе с украинско-немецкими националистами – это переоценка противника. В одном случае недооцениваем и в другом случае – переоцениваем, и часто много шума, верят всяким слухам и боятся ездить в село, где нет банд, куда можно ехать свободно с небольшой группой.

Военные товарищи не говорили об этом. Очень часто гарнизон совершает маршрут большой по данным, поступившим из райкома, райисполкома, 50-100 километров гарнизон пройдет и ничего не найдет. Верят неверным слухам, паникуют часто и из-за боязни не идут в село и не проводят работу, которую необходимо провести.

Но это еще не так страшно, товарищи, а нехорошо то, что есть порядочное количество людей, даже в наших органах и не [где] даже, а в органах НКВД, которые смотрят на все одним глазом, говорят со всеми одним тоном, в каждом жителе видят бандеровца, говорят грубо, невежливо, одна часть населения, в результате этого, боится, и как появится маленькая группа Красноармейского отряда, население разбегается домой. Что разбегаются – это точно, по указаниям бандеровцев не всегда, но в большинстве убегают, потому что боятся, потому что грубо обращаются с населением, другая часть шла бы за представителями войск или органов НКВД. В результате такого грубого обращения даже лояльно настроенная часть населения отталкивается и не хочет говорить, думает: «бог с вами». Может быть, даже хотел что нибудь, но не говорит, и другое есть явление, когда работники органов НКВД, НКГБ, войсковые работники считают себя только сугубо оперативными работниками, только теми людьми, которые занимаются репрессиями и преследованием бандитов, а не то чтобы мирно и спокойно побеседовать с людьми на человеческом языке, если обращается в этот орган посещающий человек, и его по хорошему посадят, поговорят с ним, он уходит в хорошем настроении и выкладывает все то, что только есть у него на душе. Это, товарищи, даже опасно, потому что националисты постоянно пропагандируют, что органы НКВД это что-то такое страшное, что это не люди, а звери, что они обязательно, как только кого-нибудь задержат – бьют, истязают и т.д.

На днях задержали одну женщину – руководящий работник националистической организации, имеет незаконченное высшее образованные, довольно грамотная и она не то, что [не] отрицает, что не враг, она прямо говорит, что я член оуновской организации, что я знаю многое, но говорить не буду, потому что считаю это изменой по отношению своей организации, и вот она сидит у нас 3 дня, и мы все с ней разговариваем по хорошему, и наконец она вчера мне заявляет: «Почему это так. Я рассчитывала, что как только я к Вам попаду, то первый разговор будет с избиением, что обязательно должны убить меня, и я себя подготовила к тому, чтобы умереть за Украину, теперь я вижу, что совсем другое». Когда мы дали прочитать обращение Украинского правительства, ЦК КП(б)У, газету дали почитать, она сама попросила, чтобы ее допрашивали, она сама все решила рассказать. Вот один пример, и этого одного примера достаточно, чтобы сделать выводы, что секретарям РК партии нужно обратить особое внимание на

вопрос обращения с населением при проведении наших операций, а мы таких операций очень много и каждый день проводим. Нужно смотреть, кого вы видите перед собой и с кем как обращаться. Очень много случаев, когда наши истребительные батальоны компрометируют органы Советской власти и Советскую власть. Надо посмотреть на наши истребительные батальоны начальникам райотделов, да и некоторые секретари так смотрят – раз явился с повинной бандит, значит его в истребительный батальон, в спецгруппу, а этот явившийся не каждый пришел с добрым намерением, некоторые приходят с заданием, для того, чтобы находиться в истребительной группе и работать на оуновцев и компрометировать советскую власть при проведении операций, заниматься тем, чем не подобает заниматься бойцам истребительного батальона. Бывают и такие случаи, что и войска наши не совсем разбираются в том, кого бить. Я должен на партийном собрании прямо сказать, что присутствующие здесь командиры и политработники, должны сделать очень серьезные выводы. К примеру, в начале ноября месяца в шести километрах от города Ровно на шоссе Ровно-Житомир в два часа дня бандиты обстреляли идущую машину на Ровно, двух убили, ранили __ человек и ушли, а через два часа приезжает поддержка из Ровно и начинает жечь дома, расположенные недалеко, где 2 или 3 дома принадлежит семьям Красноармейцев. Банда ушла, преследовать ее не пошли, а население обидели. Этим пользуется только противник, и мы в данном случае действуем не для того, чтобы быстрее ликвидировать банды, а возбудить хорошее настроение к нам среди населения.

Вопросы боязни имеют большое влияние и во многом нам мешают. Многие представляют, что эта организация украинских националистов всеобъемлющая, всезнающая, всемогущая. Это не так. В настоящее время население убедилось, что это за организация, поняли, что руководители этой контрреволюционной, антисоветской организации являются настоящими союзниками немцев и ведут не туда, куда нужно.

Чтобы не быть голословным, приведу некоторые факты. Во многих отчетах руководителей по пропаганде окружной руководитель пишет в высшие органы. Отчет довольно обширный, из нескольких разделов: «Общее состояние», «Состояние оуновских организаций», отдел «Самообороны», «Массы», «Большевики, евреи и т.д.», и в каждом отделе можно найти кричащие слова утопающего.

Вот как характеризуется состояние оуновской организации, зачитываю выдержку:

«Члены ОУН – Моя характеристика члена ОУН во многом отличается от характеристики прежних отчетов. Достаточно великая часть членства, с моральной и активной точки зрения, в организационной работе стояла и стоит очень низко. Часть членства, в связи с недостаточным наказанием, в наших рядах недовольна целесообразными распоряжениями, а часть ..., в связи с чем, имеется целый ряд недоразумений».

Дальше он говорит:

«Члены ОУН не стоят на должной высоте также и потому, что в рядах ОУН оказались такие люди, психика, знания и организационные способности [которых] не способны отвечать требованиям в нынешней жестокой и боевой действительности, у них мало отваги, боязнь, трусость и такой член всеми способами хотел бы спрятаться в самом дальнем месте и не принимать участие в работе территориальной организации, потому что это очень опасно и рискованно. Когда таких членов силой мобилизовать в УПА, то в первый бой с врагом стремятся, чтобы убежать, причем распространяются по селам слухи [о] небоеспособности УПА, о несостоянии вести борьбу, часть клевещет на командиров и т.д.».

Он приводит пример, чтобы не быть голословным...

Характерный факт: во время боя группы Куреня Романа с большевиками в лесу, взяли Рогачино, разбежались два сотенных — называет фамилии, это дезертиры, а в первую очередь члены ОУН рассказывают о боях, о своем геройстве и т.д.

«Таких и им подобных фактов, к сожалению, очень большое количество». Это он дает такую характеристику членам ОУН. Здесь есть еще масса выдержек, еще более подробно доказывающих, что оуновская организация сейчас находится в таком состоянии, что если мы еще лучше организуем полит. работу на селе, то в ближайшее время будем иметь гораздо большие результаты в ликвидации подполья оуновцев и вооруженных банд.

Этот же референт пропаганды дает характеристику своим отрядам самообороны, как они называют: «Организация всех самооборонных отрядов прошла согласно требованиям инструкции провода, все же, в связи с недостаточным пониманием дела, самооборонные отряды не дают желаемого успеха. Некоторые люди, которые вошли в самооборонный отряд считают, что этот отряд, кроме самоохранения их индивидуальной жизни, другой цели не имеет, в связи с этим, в некоторых самооборонных отрядах (перечисленных сел) нет необходимого военного настроения, а также дисциплины, наказаний, в результате этого эти самооборонные отряды ничего не делают: не охраняют сел от облав, не освобождают арестованных, не собирают зерна и пр., а был случай в одном самооборонном отряде, в котором кто когда хотел, тогда вставал, никто не умывался, потому, что не было в чем и некому воды принести, все ели из одной ложки, тарелки. Когда я спросил — «Почему такой беспорядок», они ответили мне, что «Это партизанская жизнь».

Дальше он целый ряд приводит примеров, подтверждающих, что их организации, даже оборонные, находятся на грани распада. Еще более явно он останавливается в своем разделе на вопросе масс. настроения населения и отношения этого населения к ОУН. Организация, он пишет: «Когда большевики предприняли на этой территории ряд облав на села, на леса, в результате этого самооборонные отряды, а самое главное отделы УПА, потерпели некоторые потери. Моральный уровень масс значительно снизился на этой территории, масса увидела большую силу большевиков и начали не доверять нашей силе и относится более солидарно к требованиям большевистской армии. Население сел почти совсем пассивно относится к нашей борьбе. Перед приходом большевистского фронта, население переживало большой страх перед будущим большевистским режимом, и этот страх был достаточной причиной того, что население целиком повернуло свои глаза на ОУН и видело в ОУН единственную силу, как силу ангела-хранителя от большевиков», и дальше:

«Некоторая часть населения верила ОУН, что ОУН, УПА не допустят большевиков на нашу территорию. Когда надежда не осуществилась, то часть населения начала не доверять нашим силам и пассивно относится к нашему влиянию. Население этих сел пошло в Красную армию». И перечисляет дальше, какие села.

Дальше говорит, что:

«Население перепугано и не верит в успех нашей борьбы. В селах трудно собрать людей на собрание».

Дальше, в заключение, делает вывод:

«Сразу после ... на селе произошло полнейшее разочарование нашего населения. Массы начали являться для мобилизации в Красную Армию и небольшая часть пошла в самооборонные отряды».

Из этого документа, написанного руководящим работником контрреволюционной оуновской организации, видно, что население далеко не то, что было, и не поддерживает ОУН, и переоценивать силы противника не следует.

Другой пишет главарь банды вышестоящему руководству:

«Дорогой, близкий! Я согласен, что нужно мобилизовать в УПА, есть много дезертиров, что могу сделать, если не хотят служить УПА, стараются быть дома. Прошу прислать работников СБ и арестовать, наказать лиц».

Из этих документов видно, что переоценивать силу противника не следует и нужно усилить партийно-политическую работу на селе, и будем иметь успех.

Два слова о бдительности. Очень часто противник пользуется безопасностью и организует мероприятия, потому что нисколько не придерживаемся бдительности.

Очень часто в райкомах, в Райисполкомах стараются говорить, чего не следует говорить в присутствии посторонних людей. В результате мероприятия по линии оперативной и войсковой сразу известны противнику, который принимает меры.

Должен предупредить, что в некоторых райкомах партии обслуживающий персонал подобран без особых учетов, в результате зачастую, что происходит в райкоме и райисполкоме известно противнику на следующий день.

В Костопольском районе, в одной группе обнаружили 14 человек, которые работали на ОУН, и из числа этих людей есть работники райкома партии.

Недавно мы задержали одного руководящего бандита, который доказал нам, насколько большое впечатление производят листовки и обращение Украинского правительства. В селе Дермань Первый, Мизочского района, на все большое село, на все население пришла только одна листовка. Пришла к населению только одна листовка на шесть сел, и он говорит, что это листовка произвела такое большое впечатление, что ни одна акция, как он говорит, не сделала того, сколько сделала одна листовка.

Мне кажется, в порядке политической работы на селе, нужно главным образом обратить внимание на доведение этих листовок до сел, и не только до сел, а до каждой хаты. Я думаю, что не плохо было бы, если бы Обком партии организовал такую реагирующую бригаду, которой мы могли бы выделить необходимый гарнизон сопровождать эту бригаду от района до района, и чтобы эта бригада прошла по селам, и одновременно с проведением полит. работы проводила бы культурную работу, чтобы эта бригада имела кинопередвижку, показывала кинокартины. Не можете себе представить, какое огромное впечатление производит картина на села, а таких бригад можно сделать по области несколько. Эти бригады снабдить газетами, обращением, книгами необходимыми, и я уверен, что будут очень большие результаты.

Кроме того, мне кажется, что районным партийным комитетам и Обкому партии нужно больше использовать наши войсковые гарнизоны. В каждом гарнизоне есть полит. руководитель, политработник, даже из состава Красноармейцев имеются замечательные агитаторы, владеющие хорошо украинским языком, но эти гарнизоны достаточно не используются. Не плохо было бы здесь, в Обкоме, провести совещание командиров, зам. командиров по политчасти и политруков рот, батальонов, о задачах этих товарищей. Райкомам партии также нужно больше нагружать этих товарищей, т.е. давать задания по политработе на селах, они могут очень многое сделать для того, чтобы быстрее довести приказ и доклад товарища Сталина о 27-й годовщине Октябрьской революции и особенно обращение Украинского Правительства и ЦК КП(б)У.

[...]

Тов. Фиалковский: Для того, чтобы успешно решать столь важные политические задачи, как перестройка массово-политической работы в западных областях Украины, в соответствии с решением ЦК ВКП(б) и прошедшего Пленума

ЦК КП(б)У, нам нужно прежде всего учесть одну особенность – как мы строим свою работу в условиях Ровенской области, в условиях западной области.

Когда мы направлялись ЦК партии для того, чтобы работать в западной области еще в период 1939 года и точно также после освобождения от оккупантов Ровенской области в этом году, ЦК партии неоднократно предупреждал и лично – Никита Сергеевич Хрущев неоднократно давал указания о порядке поведения нас, коммунистов, в западной области на том конкретном участке, на который мы посылаемся. И в зависимости от того, насколько правильно мы поведем себя, сумеем правильно взвесить обстановку, решается большая часть дела.

Однако, товарищи, нужно сегодня сказать, что товарищи прибывшие, впервые попавшие в условия Ровенской области, в условиях западной области допускают ряд крупных ошибок, что, конечно, отражается на проведении наших всех партийно-советских мероприятий, и в частности проведении массово-политической работы.

Бюро Обкома КП(б)У рассматривало поведение Клесовского райкома партии и решением бюро Обкома сняты с руководящей работы первый секретарь райкома партии Сень и председатель Райисполкома Корсунь.

Хочу остановиться на этом решении, потому что эти ошибки аналогичны, и подчас продолжают иметь место в некоторых районах области по настоящее время, потому что отдельные партийные комитеты не уделяют серьезного внимания изучению партийных документов. В этом решении отразили те основные ошибки, узкий размах и постановку в «работе», которые привели к развалу Клесовский район.

В чем ошибки руководства. Основные те, о которых говорили, касались и других райкомов. Клесовский райком имеет свыше 20 коммунистов, в наших условиях – это средняя партийная организация, не сумели по настоящему перестроить свою работу и вместо того, чтобы организовать сельсоветы, заниматься массово-политической работой на селе, районное руководство стало на путь грубого нарушения революционной законности, бытового разложения и полнейшего провала партийно-массовой работы.

В Клесовском районе был только один сельсовет, где районное руководство могло проводить работу, а остальные 14 сельсоветов не были достоянием для партийного актива. В этом же районе дошло до того, что только один хлебосдатчик добровольно сдал хлебопоставку, остальные, рубая с плеча.

Весь провал работы партийной организации и руководства первого секретаря Сень объясняется тем, что последний оторвался от партийной жизни, замкнулся в своей скорлупе и вместо развертывания критики и самокритики, зажимал последние, не давал возможности ликвидировать недостатки и в результате покатился по наклонной плоскости, и пришлось снимать председателя райисполкома и первого секретаря райкома.

В этом же районе имело место грубое попирательство со стороны отдельных работников района прав трудящихся. Здесь разделяю точку зрения Генерал-лейтенанта тов. Строкача, который приводил примеры безобразного отношения к местному населению и подчас к активу. В Клесовском районе председателю сельсовета за то, что якобы не справился с задачами, связали руки, положили на улице, и он в таком положении лежал несколько часов.

Ясно, что после такого отношения даже и здоровая часть населения оттолкнется и не будет поддерживать нас.

Имеют место грубые нарушения и в других районах, со стороны отдельных военных работников бесконтрольно, безнаказанно, которые, проведя операции, залезают не туда, куда следует, затрагивают интересы местного населения и актива, а что актив есть – это доказали руководителям собрания крестьян в райо-

нах и областное совещание, которое вчера закончилось. Этот актив в каждом селе и районе есть, и нужно бороться за увеличение актива ежедневно и отрывать от бандитского влияния – украинско-немецких националистов, чтобы пополнять людей и решительно пресекать всякие нарушения революционной законности и ущемления прав трудящихся.

По Вербскому району чем можно объяснить, что въезжая в село для проведения заготовок по хлебу – районный прокурор и другие работники – проводят хлебозаготовку таким методом – забирают хлеб, не считаясь с тем, сдал крестьянин хлеб или нет. Крестьянин доказывает, что он сдал хлеб, но не считаясь с этим, хлеб забирают без разговора, потом этому крестьянину возвратили хлеб, но факт остается фактом.

Прокурор вышел во двор у этого крестьянина, стал стрелять, забрал двух поросят, повозку и увез в районный центр. Это, товарищи, делает прокурор. Я приведу пример по Степанскому району по части районного руководителя, которого знают и взвешивают каждый его шаг.

В Степанском районе секретарь РК по кадрам выехал в район, напился пьяным, устроил дебош, побил крестьянина и закончил заготовку хлеба тем, что застрелил домашнюю козу и уехал.

Спрашивается, такое поведение горе-руководителя подрывает авторитет Советской власти. Подрывает авторитет районного руководства, и смотрят на этих руководителей, как на людей, которые не умеют себя вести и дают пищу для враждебного элемента.

Мы имеем ряд случаев поведения в быту, я не буду называть фамилий, здесь присутствуют некоторые люди, которые в силу своей близорукости, притупления политического чутья, пришли к тому, что внутрь аппарата РК партии берут непроверенных беспартийных людей, которые работают и явно связаны с группой бандитов – дают секретные сведения.

Органам известно, что секретаря РК партии изъяли, как заядлого врага, члена УПА, который на протяжении ряда месяцев работал, проводя свою шпионскую работу.

В тоже время в Костопольском районе в суд была взята активная участница УПА. Сестра ее была взята техническим секретарем.

Несмотря на то, что партийные директивы дают непосредственное отражение всех этих фактов, в районах подчас их прячут под замок. Взять Степанский РК партии, о котором был разговор об отсутствии политической бдительности, решение провели, где был указан ряд фактов о проникновении враждебного элемента в нашу среду, в партийный и советский аппарат – из этих решений РК партии выводов соответствующих не сделали, и в результате мы имеем повторение ошибок, целый ряд фактов нездорового поведения руководителей, что их характеризует не в нашу пользу в глазах местного населения.

Я эти примеры привел потому, что мы неоднократно на совещаниях секретарей РК партии, на активе говорим об этом, принимаем ряд решений, однако нужно сказать, что ошибки очень часто повторяются, потому что этим решениям не даем ход, не созываем партийного закрытого актива, где бы вскрыли по настоящему недостатки и имели бы меньше недостатков в своей работе.

[...]

Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У - (Бегма)

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.25, арк.53-71,76-81.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] В роботі наради взяли участь заступник наркома внутрішніх справ УРСР Т.Строкач, представник ЦК ВКП(б) Лапін, лектор ЦК ВКП(б) Хорошенко, професор Лаптєв.

[2] Йдеться про резолюцію пленуму ЦК КП(б)У, який проходив у Києві 22-24 листопада 1944 р., «Про хід виконання постанови ЦК ВКП(б) від 27 вересня 1944 р. «Про недоліки в політичній роботі серед населення західних областей УРСР» *(Див.: Літопис УПА. Нова серія. — Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. 1943-1959. — Київ-Торонто, 2001. — С.92-103).*

[3] Йдеться про виступ на першій обласній нараді селян Рівненської області 12 грудня 1944 р. Соколова-Сокола Адама з Мізоцького району *(див. документ № 64).*

[4] Шевченко Ф.Р. — перший секретар Клеванського РК КП(б)У, який виступав на нараді перед Г.Кодаком.

[5] Ільченко А.К. — другий секретар Рівненського обкому КП(б)У.

[6] Бегма В.А. — перший секретар Рівненського обкому КП(б)У.

[7] Очевидно, маються на увазі члени однієї зі спецгруп НКДБ, колишні учасники ОУН чи УПА.

[8] с. Вербень.

[9] Ненадович Г.Г. — секретар по пропаганді Рівненського обкому КП(б)У.

№67
1944, грудня 18. — Інформація секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову про реагування населення Рівненської області на звернення РНК УРСР і ЦК КП(б)У щодо діяльності ОУН-УПА

Киев, ЦК КП(б)У
Товарищу Н.С.Хрущеву

Информация
О реагировании населения Ровенского области на
обращение Украинского Правительства [1]

Продолжаем разъяснять среди населения области обращение Украинского Правительства и ЦК КП(б)У к населению Западных областей Украины. На предприятиях, в организациях и селах партийно-советский актив проводит собрания, на которых зачитывается обращение. Рабочие, служащие и крестьяне с большим вниманием слушают постановление, в своих выступлениях они благодарят Красную армию и товарища Сталина за освобождение от немецко-фашистской неволи, одобряют, что Правительство обратилось к немецко-украинским националистам с предупреждением бросить банды и вернутся к мирному труду.

На собрании села Ючин, Тучинского района после читки обращения Украинского Правительства выступил 50-ти летний крестьянин Кузьмич, он сказал:

«Доблестная Красная Армия и Советское Правительство освободили нас из немецкой неволи и дали свободу беднейшему крестьянству. Украинское правительство правильно поступает и дает понять бандеровцам, чтобы они бросали свои банды и выходили из лесов. А с теми, кто не будет выходить из леса, правильно поступят, когда к ним применят оружие. Если бандеровцы этого не поймут, то пусть пеняют на себя.

Мы, крестьяне, должны помочь Советским органам выявить всех бандеровцев. Многие из нас знают, где они скрываются, и мы должны сказать об этом».

Выступивший на этом собрании крестьянин Ольшутский сказал:

«Наше село полностью рассчиталось с Государством по обязательным поставкам.

Мы помогаем Красной Армии тем, что внесли много хлеба и других продуктов в Фонд Красной Армии, но наша помощь еще недостаточна. Мы можем дать хлеба еще в Фонд Красной Армии. Не выполнили мы еще задания по 4-й денежно-вещевой лотерее. Призываю всех крестьян приобретать билеты денежно-вещевой лотереи».

На собрании в селе Коростетин [2] выступил крестьянин Бойчук. В своем выступлении Бойчук напомнил крестьянам, как они жили при польской власти, когда были лишены всяких прав. И только Красная Армия освободила их:

«Мы стали свободными людьми – говорит Бойчук. В знак благодарности мы должны отдать все, что от нас требуется. Также мы должны повести решительную борьбу с немецко-украинскими националистами, чтобы не мешали нам трудиться и не угрожали смертью. Правительство должно карать и тех, кто поддерживает и помогает бандеровцам».

Ниже привожу высказывания делегатов областного совещания крестьян. Делегатка Здолбуновского района в беседе с другими делегатами говорила:

«На этом совещании высказали все наболевшее, поделились мнением. Теперь бандитам расскажут, что на совещании говорил сам начальник НКВД, который сказал, что участникам УПА надо приходить и каяться. Может быть, они теперь образумятся и перестанут мучить себя и своих родных губить».

Делегат Тучинского района, после выступления на совещании оратора, который призывал организовать самооборону и вытаскивать своих родственников из лесов, сказал:

«Дураков, которые пошлы бы сами к зверю в лапы – нет. Бандеровцы говорят, что им и там хорошо. Свободу свою и Украину продавать не будут.

Когда мы поехали на совещание, то они всем делегатам давали наказ такой: с советами разговаривать больше, чтобы узнать, как мыслят советы вести борьбу с националистами, много ли войск ожидают и какие есть войска.

На совещании есть представители, прибывшие прямо из лесов».

О дальнейшей работе по разъяснению обращения будем информировать в следующих информациях.

Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис* (Бегма)

№63/5
18/XII-44

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.889, арк.79-81.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлено вхідний штамп: «Особий сектор ЦК КП(б)У. №026/49. 28.XII.1944 р.»; *як також є резолюція:* «Доложены справки, переданные по ВЧ. *Підпис*».

Примітки

[1] Йдеться про звернення Президії Верховної Ради, Ради Народних Комісарів УРСР та ЦК КП(б)У «До населення західних областей України» від 27 листопада 1944 р., підписане М.Гречухою, М.Хрущовим, Д.Коротченком *(Див.: Літопис УПА. Нова серія. – Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. 1943-1959. – Київ-Торонто, 2001. – С.104-116).*

[2] с.Коростятин.

№68
1944, грудня 27. – Інформація секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову про реагування населення Рівненської області на звернення РНК УРСР щодо діяльності ОУН-УПА

Киев, ЦК КП(б)У
товарищу Н.С.Хрущеву

Информация
О реагировании населения Ровенской области на обращение Украинского Правительства

Продолжаем работу по разъяснению среди населения области обращения Украинского Правительства и ЦК КП(б)У к населению западных областей Украины. Передаю вновь поступившие материалы о реагировании населения на это обращение.

Житель с. Колоденка, Ровенского района Степанович Григорий Григорьевич, ознакомившись с обращением, в беседе с соседями сказал:

«Бандиты УПА обманывают население, стараются внушить неверие в силу и мощь Советского Союза и его Красной Армии, но мы сами видим, что Советская власть сильна и ее законы справедливые, земля для крестьян отдана бесплатно и на вечное пользование».

Его поддержал Костик Антон, который добавил:

«Советское Правительство правильно ставит вопрос, надо успешней вести борьбу с бандами УПА и их пособниками, т.к. они своими действиями помогают немецкому фашизму».

В Козинское РО НКВД явилось с повинной 4 бандита, и сдали свое оружие. Из них Станиславчук В.И. заявил:

«Нас не запугают бандиты оружием, мы сдались и знаем, что сохранили свою жизнь, и призываем других членов УПА последовать нашему примеру. Банды УПА не имеют сознательной и прочной поддержки от населения, они всю свою жизнь строят на терроре и запугивании. Каждый член УПА может уйти из банды, для этого есть все возможности».

Выездной сессией Военно-полевого суда осужден к смертной казни через повешение активный бандит – террорист Гнатюк Михаил. Приговор приведен в исполнение на площади в гор. Корец 25 декабря с.г., в присутствии населения. По этому поводу имеются следующие реагирования:

Жительница г. Корца – Титарук Мария во время приведения приговора, в беседе с другими жителями города, сказала:

«Приговор правильный. Такой процесс даст почувствовать многим бандитам. Желательно такой процесс повторить и лучше всего в четверг, когда много крестьян из сел бывают на базаре».

Работница столовой Корецкого Райпотребсоюза Нечипорук Валентина в беседе с другими работниками столовой заявила:

«Бандит Гнатюк убивал честных людей, я бы не постеснялась сама принять участие не только вешать, а и резать его по кускам. Хотелось, чтобы семья бандита присутствовала при приведении приговора в исполнение и видела, как справедливо и открыто судит советский народ».

В основном реагирования по поводу повешения Гнатюка положительные, за исключением высказываний отдельных лиц, сожалеющих его. Так, работница Корецкой МТС – Денисюк Мария, сказала:

«Жалко хлопца, но ничего не поделаешь».

Имеются отрицательные факты реагирования на обращение Украинского Правительства. Так, например, жительница г. Ровно – Трайко Прасковья в беседе с другими жителями о колхозном строительстве пыталась доказать, что единоличное крестьянское хозяйство значительно лучше, чем работать в колхозах, т.к. в колхозах нет своей собственности и заинтересованности, а в единоличном хозяйстве каждый знает, что работает только на себя, а не на других, поэтому и работает лучше.

Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис* (В.Бегма)

27.XII.1944 г.
ео

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.890, арк.213-215.
Оригінал, машинопис.

1945 рік

№69
1945 р., березня 30. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про проведення обліку робітників і службовців на підприємствах промисловості, транспорту і в радянських установах Рівненської області»

Сов. Секретно

Особая папка
БО/33 п.44
от 30.III.45 г.

О проведении учета рабочих и служащих на предприятиях промышленности, транспорта и в советских учреждениях Ровенской области

Обком КП(б)У отмечает, что партийные организации и органы НКВД, НКГБ Ровенской области, выполняя постановление ЦК КП(б)У от 10-го января 1945 года «Об усилении борьбы с украинско-немецкими националистами в области», проделали немалую работу по разгрому банд украинско-немецких националистов и ОУНовского подполья.

В результате проведенной работы по Ровенской области по ликвидации украинско-немецких националистов и усиления борьбы с остатками ОУНовского подполья, украинско-немецкие националисты стали на путь изменения своей тактики.

Установлено, как это правильно сказано в решении ЦК КП(б)У, чтобы сохранить свои кадры, избежать окончательного разгрома, ОУНовцы дают указания о перестройке своей подрывной деятельности в организациях, на предприятиях, в учреждениях, поэтому уходят в глубокое подполье, имея своей задачей собрать силы и вести подрывную и диверсионную работу на предприятиях промышленности, транспорта и в советских учреждениях.

Проверкой, проведенной партийными организациями в районах и городах Ровенской области, выявлено, что некоторые предприятия, учреждения засорены враждебными элементами. Например, на железнодорожный узел Здолбуново проникла группа из числа бывших нелегалов в количестве 5 человек, которая систематически держала связь с ОУНовским подпольем, давала сведения о воинских эшелонах и направлении этих эшелонов, тем самым давали возможность диверсионным группам проводить свою подрывную деятельность на железнодорожном транспорте.

В городе Ровно в трест по восстановительным работам Гражданжилстроя было принято более 30 человек на работу без паспортов, документов, в результате такого безответственного отношения к набору рабочей силы, среди принятых оказались засланные из числа бандгрупп 5 человек для сбора сведений и информаций, дезертиров из промышленных предприятий Донбасса 8 человек, в том числе несколько женщин.

В силу притупления большевистской бдительности и ответственности некоторых руководителей, имеет место случай, когда в Александрийском районе райуполнаркомзаг, бывший член ВКП(б) Горуля, был завербован через женщину из ОУНовского подполья для работы и оказания помощи ОУНовским бандитам.

Аналогичные факты вскрыты в Межиричском, Рокитновском и других районах, где также имела место вербовка ответственных районных работников для работы в пользу ОУНовцев.

Отдельные руководители партийных, советских и хозяйственных организаций, органов НКВД, НКГБ Ровенской области забыли надлежащее большевистское правило о высокой политической бдительности и, по сути, самоустрани-

лись от руководства и контроля за набором рабочей силы на предприятия промышленности и железнодорожного транспорта и служащих в советские учреждения.

Много фактов подтверждает то, что некоторые руководители учреждений принимают [на] работу без всякой проверки. До сих пор не наведен должный порядок в отделах кадров ведомственных организаций — прием и увольнение перепоручено второстепенным лицам. Руководители предприятий и учреждений самоустранились от этой основной работы.

Для того, чтобы окончательно ликвидировать ОУНовские подполье и другие враждебные группировки, необходимо напомнить всем руководителям партийных и советских учреждений, что они несут персональную ответственность в деле подбора и приема на работу кадров в независимости от должности.

В соответствии с постановлением ЦК КП(б)У, бюро Обкома КП(б)У постановляет:

1. Обязать начальника Облотдела НКВД т. Трубникова, нач. транспортного отдела НКВД т. Кочеткова, начальника Ковельской железной дороги т. Петрова до 1-го мая провести учет рабочих и служащих, занятых на предприятиях, железнодорожном транспорте и в учреждениях Ровенской области.

Учет провести в первую очередь на предприятиях промышленности, имеющих оборонное значение, железнодорожном транспорте, в аппаратах связи, лесозаготовительных и строительных организациях.

При проведении учета рабочих и служащих обратить особое внимание на выявление враждебных элементов, пролезших на предприятия и [в] учреждения, дезертиров из Красной Армии, уклоняющихся от призыва в Красную Армию и лиц, незаконно пользующихся отсрочкой от мобилизации.

2. Обязать тов. Трубникова в трехдневный срок разработать, утвердить и разослать начальникам РО НКВД, руководителям предприятий районов и города Ровно инструкцию по проведению учета и форму учетных списков.

3. Представленный календарный план НКВД (т. Трубников), НКГБ (т. Цветухин) учета рабочих и служащих по предприятиям области — утвердить.

4. Обязать Горком КП(б)У города Ровно и все райкомы КП(б)У области:

а) Для проведения учета рабочих и служащих на всех предприятиях, [в] учреждениях и транспортных организациях создать комиссии в количестве 3-х человек, из числа: работников НКВД (председатель), от военкомата и партработника.

Совместно с органами НКВД разработать календарные планы проведения учета рабочих и служащих, исходя из установленных ЦК КП(б)У сроков.

б) Выделить для проведения учета в помощь органам НКВД необходимое количество партийно-советского актива.

в) Провести на предприятиях и [в] учреждениях закрытые партийные собрания, на которых разъяснить цели и задачи проводимого учета и мобилизовать коммунистов и комсомольцев на активное содействие в работе проверочных комиссий.

г) Повседневно осуществлять контроль за прохождением учета рабочих и служащих на предприятиях и в учреждениях, своевременно исправлять недостатки в этом деле.

5. Обком КП(б)У обращает внимание секретарей райкомов КП(б)У Здолбуновского — т. Полякова, Сарненского — т. Стабровского, где расположены основные железнодорожные узлы, что они несут ответственность за проводимые мероприятия по учету рабочей силы на транспорте.

6. Обязать секретарей райкомов КП(б)У, председателей райисполкомов и руководителей областных и хозяйственных организаций пересмотреть и укрепить руководство отделами кадров и отделами приема и увольнения и навести необходимый порядок в деле приема кадров на работу.

7. Обязать райкомы КП(б)У, руководителей областных организаций и транспорта с 1-го апреля по пятидневкам сообщать обкому КП(б)У о ходе проводимого учета и к 1-го мая 1945 года представить отчет о выполнении настоящего постановления (форма отчета по пятидневкам, прилагается).

* * *

Обком КП(б)У подчеркивает, что борьба с фашистской агентурой и враждебными элементами не должна ограничиваться только проведением учета, а является повседневным и важнейшим делом партийных организаций, органов НКВД, НКГБ.

Обком КП(б)У требует от всех райкомов КП(б)У, коммунистов и комсомольцев усилить большевистскую бдительность, решительно разоблачать украинско-немецких националистов, польских националистов и их пособников, улучшить партийно-политическую работу среди всех рабочих и служащих, работающих на предприятиях и в учреждениях области.

[Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис, печатка* (В.Бегма)]

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1689, арк.1-4.
Оригінал, машинопис.

№70

1945 р., березня 30. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про порушення радянської законності під час виселення спецконтингенту в Рівненському сільському районі»

[Особая папка]
БО/33 п. 45
от 30.III.45 г.

О нарушении советской законности
при выселении спецконтингента по
Ровенскому сельскому району

Бюро Ровенського Обкома КП(б)У считает, что при подготовке к выселению семей, связанных с нелегалами Ровенский райком КП(б)У и райисполком по существу в этой работе самоустранились, вся проводимая работа проходила по линии райотдела НКВД, без участия партийного и советского актива.

Несмотря на предупреждение в решении ЦК КП(б)У от 10-го января и 26 февраля 1945 года о тщательном и внимательном подходе к семьям, подлежащим выселению, все же райисполком депутатов трудящихся (председатель т. Морозов), секретарь райкома КП(б)У (т. Дидур) не поняли по настоящему значения правильности подхода к выселяемым, чтобы ни в коем случае не затронуть семейств, не связанных с бандгруппами. В результате самоустранения допущены грубейшие ошибки, так например: из 40 семей выселенных 6 изъяты ошибочно.

В числе изъятых семейств была изъята семья гражданки Семенюк Марии, муж которой находится в действующей Красной Армии (имущество частично возвращено).

В селе Красный Кут[1] выселили гражданина Малюдчина, старика 90 лет, один из его сыновей находится в Красной Армии.

В селе Шпаново выселение производила воинская группа без участия районных организаций, которая нагрузила автомашины имуществом, и кроме того ими взято 3 коровы и 2 лошади – все это изъятое имущество было забрано воинской частью и не возвращено.

Указанные факты со всей очевидностью подтверждают, что районное руководство самоустранилось от руководства важнейшим участком работы и, в силу притупления чувства политической ответственности, допустили, по сути, явно антигосударственную практику, выразившуюся в грубейшем нарушении советской законности и ущемления граждан, и таким образом дало пищу враждебным элементам – украинско-немецким националистам, [спекулировать на мероприятиях], проводимых органами советской власти.

Бюро Обкома КП(б)У отмечает, что председатель райисполкома т. Мороз[2] и секретарь райкома КП(б)У т. Дидур допустили политическую ошибку и потеряли чувство партийной ответственности.

Исходя из вышеизложенного, бюро Обкома КП(б)У постановляет:

1. За отсутствие контроля и самоустранения в руководстве важнейшим мероприятием, проводимом в районе, секретарю РК КП(б)У т. Дидур – объявить выговор.

2. За допущение грубейшей политической ошибки, выразившейся в нарушении советской законности и ущемлении прав трудящихся председателю Ровенского райисполкома т. Морозову объявить строгий выговор.

3. За отсутствие тщательной подготовки к выселению, грубое администрирование и отсутствие согласованности с партийными и советскими организациями района в проведении операции начальнику райотдела НКГБ т. Вахромову – объявить выговор.

4. Поручить Облпрокурору т. Комолову в 2-х дневный срок проверить наличие конкретных виновников, допустивших незаконное выселение и изъятие имущества и привлечь последних к строжайшей уголовной ответственности.

5. Обязать военного прокурора т. Аралина немедленно расследовать факты изъятия имущества воинскими частями, виновных привлечь к ответственности и добиться возвращения изъятого имущества его владельцам.

6. Обязать секретаря РК КП(б)У т. Дидур силами партийного и советского актива детально проверить все семьи, которые неправильно были подняты к выселению, возвратить их по месту жительства и полностью возвратить изъятое у них имущество и скот, а также вещи домашнего обихода.

7. Обязать т. Дидура обсудить на райкоме КП(б)У [вопрос] о втором секретаре т. Безверхом, незаконно присвоившим чужое имущество.

8. Бюро Обкома КП(б)У напоминает всем секретарям райкомов КП(б)У и председателям райисполкомов, что они несут персональную ответственность за подготовку и выселение каждой отдельной семьи, и что в случае повторения отмеченных в настоящем постановлении ошибок, к руководителя районов будут приниматься самые строжайшие меры наказания вплоть до снятия с работы и предания суду.

[Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис, печатка* (В.Бегма)]

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1689, арк.4-6.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1]Очевидно, Басів Кут.

[2] Так у документі, потрібно Морозов.

№71
1945 р., березня 30. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про факти грубого порушення радянської законності в Рівненській області»

[Особая папка]
БО/33 п. 48
от 30.III.45 г.

О фактах грубого нарушения советской
законности по Ровенской области

Обсудив решение ЦК КП(б)У от 21.III.1945 года «О фактах грубого нарушения советской законности в Западных областях Украины», бюро Обкома КП(б)У отмечает, что указанные факты нарушения советской законности имеют место в ряде районов нашей области. Грубые нарушения советской законности допустили отдельные партийные и советские работники, сотрудники органов НКВД, НКГБ, истребительных батальонов и спецгруппы войск НКВД. Есть случаи незаконного изъятия имущества и его присвоения. Все эти действия часто проходят без строгого наказания виновных.

Так, установлено: войсками НКВД, что проводили операции по ликвидации украинско-немецких банд в Острожецком районе, была задержана т. Устимчук Мокрина.

Начальник райотдела НКВД, не проверив, за что именно Устимчук арестована, которому показалось, что она связана с бандеровцами, дал указание младшему лейтенанту Логвиненко вывести арестованную Устимчук на площадь города и там расстрелять.

Незаконный приказ Пиканова был исполнен. Гр-ка Устимчук является матерью трех сыновей, которые находятся на фронте, а ее муж работает в оборонной промышленности.

В Демидовском районе сотрудники райотдела НКВД (Титаренко, Староженко) сожгли хозяйство гр-ки Волошиной М.А., как бандитское, а ценные вещи растащили.

В действительности муж гр-ки Волошиной с 1944 года марта месяца в Красной Армии, был ранен и умер в госпитале г. Ленинграда. Гр-ка Волошина неоднократно обращалась с жалобой к секретарю РК КП(б)У т. Кодаку и райпрокурору т. Чернявскому, но они никаких мер не приняли, относились к ней грубо, называя ее бандеровкой и угрожали арестом.

Первый секретарь Демидовского РК КП(б)У т. Кодак не принимал решительных мер к установлению твердой советской законности, а наоборот своими действиями содействовал нарушению советских законов, грубо относился к гражданам, угрожая незаконными арестами, вместо партийного руководства принимал административные меры, использовал свое служебное положение в корыстных целях (присвоение конфискованного имущества, покупка по сниженным ценам промтоваров на суму до 5 тысяч рублей и т.д.).

В Межиричском районе бойцы истребительного батальона под командой оперуполномоченного райотдела НКВД Чудновского и группы войск НКВД под командой младшего лейтенанта Белова заехали в село Бронило[1] и без всяких оснований расстреляли гр-на Федорчука Ивана Моисеевича, хозяйство сожгли, а имущество разграбили.

Установлено, что гр-н Федорчук в бандах не был.

В Острогском районе незаконно проводилось изъятие продуктов питания и промтоваров у крестьян на рынках и квартирах. Начальник райотдела НКВД

Ефимов незаконно получил и роздал различным лицам госфондовское имущество на сумму 9.560 руб., судебный исполнитель этого же района Чередниченко незаконно получил имущество на 2.461 руб.

Следователем прокуратуры г. Ровно Коваленко было изъято и присвоено различных вещей по сниженным ценам на 690 руб.

Факты грубого нарушения советской законности есть в Рафаловском, Сарненском, Клеванском и др. районах.

Бюро Обкома КП(б)У отмечает наличие частых случаев нарушения советской законности (отбирание скота, мародерство, грубое отношение к населению и т.п.) со стороны спецгрупп, что организованы при райотделах НКВД и НКГБ, внутренних войск НКВД, что своими действиями подрывают авторитет советской власти на селе.

Органы прокуратуры очень слабо работают над укреплением советской законности и не ведут достаточной борьбы с ее нарушителями.

Нарушение основ советской законности дискредитирует органы советской власти в селе и является следствием политической близорукости и недооценки отдельными партийными и советскими работниками современного положения в области.

Строго осуждая факты грубого нарушения советской законности, бюро Обкома КП(б)У постановляет:

1. За грубое нарушение советской законности, за нереагирование на заявления семейств красноармейцев, администрирование вместо партийного руководства, угрозы гражданам арестом, использование свого служебного положения в корыстных целях, первого секретаря Демидовского РК КП(б)У т. Кодака с работы снять, объявить ему строгий выговор.

Просить ЦК КП(б)У утвердить это решение.

2. За несвоевременную информацию о положении в Демидовском районе и неприятие мер начальнику райотдела НКГБ т. Трифонову поставить на вид.

3. Указать облпрокурору т. Комолову на то, что органы прокуратуры недостаточно ведут борьбу с проявлениями фактов нарушения советской законности.

4. Облпрокурору т. Комолову до 10.IV.1945 года проверить деятельность райпрокурора Демидовского района Чернявского и результаты проверки подать на бюро Обкома КП(б)У.

5. За грубое нарушение советской законности, что выявилось в незаконном расстреле гр. Устимчук Мокрины начальника райотдела НКВД Острожецкого района Пиканова из партии исключить.

Принять к сведению заявление нач. Обл. НКВД т. Трубникова о том, что Пиканов арестован и предан суду Военного Трибунала.

6. Обязать Обл. НКВД (т. Трубникова) и Обл. НКГБ (т. Цветухина), а также райкомы КП(б)У и райотделы НКВД и НКГБ пересмотреть образованные спецгруппы с числа бывших бандитов, оставив самое необходимое количество спецгрупп, а остальные ликвидировать.

Тов. Трубникову и тов. Цветухину строго предупредить руководителей спецгрупп, что в случае проявления фактов нарушения советских законов, фактов мародерства со стороны спецгрупп к виновным будут приниматься самые жестокие меры наказания.

7. Обязать секретарей РК КП(б)У обсудить решения ЦК КП(б)У «О фактах грубого нарушения Советской законности в западных областях УССР» на закрытых районных собраниях. Раскрыть все случаи нарушения советской законности, виновных привлечь к строгой ответственности. Принять меры, которые предупреждали бы проявления фактов нарушения советских законов с тем, чтобы каждый факт нарушения советской законности был немедленно осужден.

Срок до 10.V.1945 года.

8. Обратить внимание секретарей РК КП(б)У
Межиричского – т. Гаркавенка
Острожецкого – т. Немирича
Острогского – т. Сербина
Сарненского – т. Стабровского
Клеванского – т. Шевченко
на то, что они не своевременно принимают меры к нарушителям закона.

9. В связи с тем, что райпрокуроры многих районов области используются райкомами КП(б)У по заданиям райкомов, что не связаны с прокурорской деятельностью, что ведет к ослаблению осуществления соответствующего надзора со стороны прокуроров за выполнением советских законов, запретить райкомам КП(б)У посылать прокуроров на другие работы.

10. Обязать облпрокурора т. Комолова:

а) До 10.IV.1945 года окончить все дела на нарушителей советской законности и виновных привлечь к строгой ответственности.

б) Проверить до 15.IV.1945 года деятельность райпрокуроров Высоцкого, Владимирецкого, Межиричского, Острогского, Сарненского, Клеванского, Острожецкого [районов]. Результаты проверки подать бюро Обкома КП(б)У.

в) В первой половине апреля месяца 1945 года созвать совещание прокуроров области, на котором обсудить вопрос о состоянии советской законности в области.

Обком КП(б)У считает важнейшим заданием партийных организаций области, особенно в селе, всемерное развертывание среди населения неутомимой действенной агитационно-пропагандистской работы, направленной на широкое ознакомление трудящихся с советскими законами и порядками, а также усиление воспитательной работы с кадрами партийных и советских работников, служащими учреждений, торговых и кооперативных организаций, с работниками судебных органов и прокуратуры, НКВД и НКГБ, воспитывая у них чувство постоянного беспокойства и высокой государственной ответственности за порученное дело, необходимость строгого ненарушаемого соблюдения советских законов в больших и малых делах и самой беспощадной борьбы с затяжкой и примиренчеством в отношении тех, кто ломает партийную и государственную дисциплину.

Соответственно этому, отделу Пропаганды и агитации Обкома КП(б)У и райкомам партии необходимо построить содержание работы лекторских групп и групп докладчиков, агитколлективов, областной и районной газет таким образом, чтобы больше читалось лекций, докладов, больше вмещалось бесед с населением, больше вмещалось материалов в газетах, связанных с пропагандой и проведением в жизнь Сталинской Конституции, советских порядков и законов.

[Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис, печатка* (В.Бегма)]

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1689, арк.7-11.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] с. Бранів.

№72
1945 р., березня 30. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про порушення революційної законності працівником НКВС т. Швецем»

[Особая папка]
БО/33 п. 62
от 30.III.45 г.

О нарушении революционной законности
работником НКВД т. Швецом

Проверкой установлено, что начальник 1-го отделения отдела ББ т. Швец[1] в своей практической работе на протяжении 1944 года допустил, как руководитель отделения, грубые ошибки в руководстве. Имели место частые случаи пьянства, нарушения трудовой дисциплины, ругань и грубое администрирование, как со стороны Швеца, а также его подчиненных.

В результате плохой постановки работы отделения, отсутствия надлежащего контроля со стороны бывшего начальника Облотдела НКВД т. Приходченко, привело к тому, что Швец стал на антипартийный путь в руководстве подчиненных спецгрупп.

Установлено, что т. Швецу было поручено руководить, так называемыми спецгруппами, состоящими из бывших бандитов и участников ОУНовского подполья.[2] По поручению т. Швеца указанные спецгруппы систематически выезжали в села Ровенского, Здолбуновского и Мизочского районов для проведения операций. Руководителями этих же групп были назначены [лица] из числа бывших главарей бандгрупп.

Характерно, что на проводимые операции со стороны ответственных работников отдела ББ, как правило, никто не выезжал. Таким образом, группы были предоставлены самим себе, что давало им возможность действовать безнаказанно, грубо нарушая революционную законность и ущемляя интересы честных трудящихся. Вместо пресечения и привлечения к ответственности нарушителей революционной законности и фактов мародерства, т. Швец пользовался услугами этих спецгрупп. Инструктаж групп проводился т. Швецом, группы неправильно инструктировались, получая задания для выезда на операции, в результате так называемые спецгруппы подходили огульно, занимались изъятием у населения продуктов питания, одежды, инвентаря и другого имущества, прикрываясь под вывеской работников НКВД, они проводили явные бесчинства и издевательства над населением.

Так, например: спецгруппы «Моряк» и «Остапа» в ночное время явились в село Гульча-Украинская, Здолбуновского района, где незаконно изъяли несколько хозяйств, в том числе, под видом бандитского изъяли имущество жены красноармейца Стрельчук Устиньи. В том же селе изъято имущество псаломщика Гаврилюка.

Все это имущество изымалось без оформления документами, распределялось среди участников спецгруппы. Установлены факты, когда через некоторое время граждане села Гульча-Украинская опознавали свои вещи на участниках спецгруппы в городе Ровно.

Другой «руководитель» спецгруппы Чупринский Ф.М. по кличке «Андреев» также по заданию Швеца производил такого же рода операции. Чупринский лично получал задания от т. Швеца о «заготовке» продуктов питания: муки, мяса, денег и т.д. В селе Арестово, Ровенского района, было изъято 6 лошадей, корова и другое имущество. Лошади были реализованы через участника спецгруппы «Орла», как установлено на сумму 40.000 руб., деньги передавались Швецу, якобы на хранение.

Кроме этого, по заданию т. Швеца участники спецгруппы завозили ему на дом в массовом количестве продукты питания. Так, установлено, что одновременно ему было завезено муки 5 пудов, две убитых свиньи весом до 4 [и] до 8 пудов и другие продукты. Все это делалось, якобы под видом общественного питания для работников НКВД.

В целях лычной наживы т. Швец также давал задание Чупринскому о приобретении для него любыми средствами денег. Для этой цели Чупринский реализовал на рынке двух свиней, изъятых из крестьянских хозяйств, а деньги в сумме 2.000 рублей лично вручил тов. Швецу.[3]

Таким образом, эти факты подтверждают, что т. Швец, как начальник 1-го отделения, стал на явно непартийный путь и использовал свое служебное положение в корыстных целях, а руководство спецгруппами было, по сути, направлено на подрыв мероприятий, проводимых советской властью в селах.

Эти действия спецгрупп, по существу, являются явно провокационными, и здоровую часть населения использовали враждебные элементы против мероприятий, проводимых советской властью в селах.

Исходя из вышеизложенного, бюро обкома КП(б)У постановляет:

1. За проявленную политическую слепоту и отсутствие надлежащего руководства и контроля спецгруппами, создание так называемой «черной кассы» при отделе ББ, личное присвоение части продуктов, имущества и денег, награбленных у крестьян, т. Швец заслуживает исключения из партии и привлечения к судебной ответственности, но, принимая во внимания заявление т. Швеца, что он исправил допущение ошибки и не будет в дальнейшем допускать их, объявить строгий выговор. Однако авторитет Швеца в аппарате подорван и поэтому считать нецелесообразным оставлять его на работе в аппарате НКВД Ровенской области.

2. Обязать секретаря парторганизации т. Лемец усилить массово-политическую работу среди работников аппарата Облуправления НКВД. Добиться такого положения, чтобы все коммунисты, а также командный и рядовой состав были охвачены политучебой.

3. Принять к сведению заявление начальника Облотдела НКВД – т. Трубникова, что работа отдела улучшилась.

4. Учитывая, что бывший начальник Облотдела НКВД т. Приходченко, в присутствии которого проходили все эти незаконные действия в аппарате НКВД, находится в распоряжении Наркомата, имеющиеся материалы довести до сведения ЦК КП(б)У.

5. Обязать т. Лемец настоящее решение заслушать на закрытом партийном собрании парторганизации НКВД.

Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис, печатка* (В.Бегма)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1689, арк.11-13.
Оригінал, машинопис.
Навпроти пункту 1 постанови дописано від руки олівцем: «Сообщено Зам. Наркома т. Лобуренко 1/VI-45 г.».
Навпроти пункту 4 постанови дописано від руки олівцем: «Работает Зам. Нач. УНКВД по Полт[авской] обл.».

Примітки

[1] Швець Авраам Феоктистович був затверджений на посаді начальника відділення відділу по боротьбі з бандитизмом УНКВС Рівненської області постановою бюро Рівненсь-

кого обкому КП(б)У від 20 листопада 1944 р. (протокол №22, п.10) *(ДАРО, ф.400, оп.1, спр.20, арк.82).*

[2] Станом на 20 червня 1945 р. у Рівненській області діяло 49 спецгруп чисельністю 905 чол. *(Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953. – Т.2. – С.463).*

[3] Спецбоївка Рівненського УНКВС в кількості 80 чол. під командуванням П.Чупринського вночі 14 липня 1944 р. була закинута до Передільського лісу (район х. Новосілки), з метою «вилучення СБ, господарчих, зв'язкових банд УПА, будучи в формі бандерівців». Спецбоївка була прийнята за підрозділ УПА і блокована 15-16 липня 1944 р. силами 207 особливого стрілецького батальйону 17 стрілецької бригади внутрішніх військ НКВС, що дислокувалась в м. Дубно. Після захоплення і перевірки «банди», їй повернуто зброю (легкі кулемети, автомати, гвинтівки) і відпущено. Заступник командира 17 сб підполковник Бромберг у донесенні з приводу вказаного інциденту своєму командирові полковникові Новочихіну, зокрема, зазначив: «1. Рахую, що в результаті відсутності орієнтовки місцевим органам, останні приймають наявність спецгруп, як банди «УПА», орієтуючи військові частини для проведення чекістсько-військових операцій, що може привести до збройного зіткнення і непотрібних втрат. 2. Наявність спецгруп в районах Рівненської області приводить до того, що частина з них здійснює незаконне вилучення продовольства й одягу (заяви місцевих жителів). 3. Бажано, щоб органи НКВС більш правдоподібно орієнтували військові частини про наявність банд, цим самим виключаючи безцільне використання військ» (*Сергійчук В. Український здвиг: Волинь. 1939-1955. – К., 2005. – С.483-485*).

№73
1945, не раніше квітня 9. – Повідомлення уповноваженого ЦК КП(б)У П.Мельниченка командирові бригади Шатєєву про вбивство сім'ї голови Владиславівської сільради Млинівського району Рівненської області

Командиру бригады
полковнику т. Фатееву

От уполномоченного ЦК КП(б)У
по Млыновскому району – Мельниченко

Ставлю Вас в известность, что 9 апреля 1945 г. в Млыновском[1] районе в с. Владиславовка[2] было сделано зверское истребление семьи председателя Владиславовского сельсовета тов. Мысько.[3]

Тов. Мысько явился в райцентр 9.4.45 г. в 13 часов, сообщил, что к нему в дом ворвался руководитель диверсантов конной группы [из] 15 чел. – бандит Стародуб, псевдо «Лебедь»,[4] и предложил тов. Мысько,[5] под угрозой оружия, следовать с ним, как ставленнику советской власти, на расправу в лес. Председатель сельсовета тов. Мысько пошел мобилизовать[6] коня и сам незаметно скрылся, прибежал в Млынов. Нами была послана на место нахождения диверсионной группы «Лебедя» спецгруппа НКВД.

Через 15 минут, увидя возвращающуюся из Дубно автомашину с офицерами гарнизона во главе с командиром тов. Бородиным, я остановил автомашину и сообщил о случившемся тов. Бородину. Капитан тов. Бородин при мне приказал ст. лейтенанту Титок с группой бойцов выехать на место происшествия, связаться с отрядом Иванова, находившегося в с. Юлиановка, принять руководство обеими группами и ликвидировать банду. При завязке боя, на автомашине прислать донесение. Совместно с Титок поехал я и секретарь Млыновского РК партии тов. Остопарченко, пред. Райисполкома т. Пивоваров, начальник РО НКВД т. Белокуров, начальник НКГБ т. Енков.

Не доезжая северной опушки Уженецкого леса, ст. лейтенант Титок, услышав стрельбу в лесу и увидев пожар в селе Владиславовка, остановил машину и расположил нас к бою, слушая на протяжении 40 минут сильную ружейно-пулеметную перестрелку на расстоянии примерно – 1-1,5 клм. от нас. Мы упорно доказывали бесцельность нашего нахождения в обороне, не видя перед собой банды, и настаивали немедленно двинуться на звуки стрельбы, предполагая, что это может вести бой группа лейтенанта Иванова. Но тов. Титок был неумолим. Только, когда утихла стрельба, т. Титок, по нашему настоянию, поехал в с. Владиславовка, там нами было организовано извлечение из огня трупов детей и жены председателя сельсовета, зверски убитых и сожженных бандой, и отправление трупов в райцентр. На наше заявление, как уезжать из района боя, не связавшись с группой лейтенанта Иванова, тов. Титок ответил: «Приедем в райцентр и в штабе вместе с командиром батальона примем решение». Забрав трупы пострадавших, ст. л-нт Титок уехал в Млынов, в штаб батальона, принимать решение.

В результате нерешительности и проявленной трусости со стороны ст. лейтенанта Титок, банда «Лебедь» была упущена. Настаиваю – этот факт преступленного малодушия обсудить среди офицеров, а тов. Титок волен понести заслуженную кару.

О результатах прошу сообщить в ЦК КП(б)У тов. Кириченко.

Уполномоченний ЦК КП(б)У
по Млыновскому району
Ровенской области *підпис*[7]

ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.833, арк.125,125зв.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] У документі у всіх випадках вживається «Млынувский».

[2] У документі у всіх випадках вживається «Владиславувка».

[3] Прізвище «Мисько» у всіх випадках написане в документі від руки поверх машинопису.

[4] Стародуб Дмитро («Лебедь») (1917-1945). У 1944 р. – командир сотні, куреня (група «Богун», УПА-Південь). У 1945 р. – командир кінного диверсійного відділу (ЗГ «33»). Здався з повинною, виступив з відозвою до «співучасників» з УПА, в якій закликав їх «передати себе органам влади». У цій листівці, серед своїх злочинів, вказав: «У травні 1945 р. в с. Владиславка Млинівського р-ну ми забили жінку голови сільради, а її четверо дітей затоптали кіньми» *(див.: Літопис УПА. Нова серія. – Т.8. Волинь, Полісся, Поділля: УПА та запілля. 1944-1946. Документи і матеріали. – Київ-Торонто, 2006. – С.1234).* «Лебедь» виступав також на зборах селян в селах Млинівського району, після одних з таких зборів пожила жінка Корнієнко Л. кричала йому: «Який ти негідник! Ти насильно забрав мого сина в банду, а сам ще живий, і ще на зборах виступаєш. Мій же син має пропасти» *(ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1700, арк.169,170).*

[5] Тут у документі значиться прізвище «Лысин» (без виправлення на «Мисько»).

[6] Так у документі.

[7] У доповідній в ЦК КП(б)У Кириченку від 2.05.1945 р. командир 24 стрілецької бригади ВВ НКВС Українського округу полковник Фатєєв став на захист старшого лейтенанта Тітка, який виїжджав до Владиславівки з 6-ма бійцями, начальниками РВ НКВС, НКДБ, головою райвиконкому, секретарем райкому, уповноваженим ЦК Мельниченком на ліквідацію банди «Лебедя», що вбила сім'ю голови сільради. Тіток ніби знав, що в районі села діє група 220 окремого стрілецького батальйону лейтенанта Іванова і, почув-

ши стрілянину, зупинився. Мельниченко в донесенні Фатєєву назвав це боягузтвом і безініціативністю. Фатєєв вважає, що Тіток діяв правильно: переслідувати кінну банду з групою з 6-ти чоловік не мав можливості, як і ризикувати життям 5-ти відповідальних працівників. Єдине, в чому, на думку Фатєєва, винен Тіток – що вийшов з невеликою групою. За це поніс покарання. Банда «Лебедя» розгромлена *(ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1700, арк.144).*

№74

1945, квітня 13. – Витяг з протоколу засідання Людвипільського райкому КП(б)У Рівненської області щодо нападу бандитів на партійно-радянський актив 11 квітня 1945 р.

Протокол №9
засідання Людвіпольського райкому КП(б)У від 13-го квітня 1945 р.

Присутні: члени райкому – т. Сагайдак, т. Діденко,
т. Усов, т. Митько і т. Золотарев.
Запрошені: т. Афанасьєв, т. Анікін, т. Лісовол,
т. Кір'янов, т. Кривенко, т. Кульбачка і т. Кудикін.

Повістка денна:

1. Про напад бандитів на партійно-радянський актив 11/IV-45 р.
(Допов. т. Митько).

Слухали: Про напад бандитів на партійно-радянський актив 11/IV-45 р. Доповідає т. Митько.

Висловились: т. Кривенко, т. Лісовол, т. Золотарев, т. Анікін, т. Афанасьєв, т. Бурлака, т. Митько, т. Усов, т. Діденко і т. Сагайдак.

Райком КП(б)У відмічає, що 11/IV-45 р. група 20 чол. районово-партійно-радянського активу їхала з міста Ровно в районний центр, і міжду Адамовською сільрадою і Яновською група бандитів зробили засаду і напали на актив, в наслідок нападу був забитий зав. фінінструкторським відділом райкому КП(б)У тов. Дзюман П.А. і ограблені всі документи, автомат і пістолет.

Група активу мала з собою 9 гвинтівок.

В подлиннике лист 30 с оборотом.

і 8 автоматів, проявила трусость і не дала ні жодного вистріла против бандитів, а такі як директор МТС тов. Лісовол і зав. РайЗО тов. Добрицкій втекли через річку Случ і бросили гвинтівки в воду, а нарсуддя тов. Аникін і нач. 1-й части райвоєкомату тов. Кривенко, заставшись від основної групи активу, сзаді їхавши і почувши стрільбу, не поспішили на виручку активу, а повернулись обратно підводами, бросив підводу і на підводі цінні документи, переправившись на другу сторону річки лодкою, і тим часом підійшло іще 3 чол. активу, які вже переправили підводу і цінні документи аж в район.

Райком КП(б)У постановляє:

За невиконання рішень ЦК КП(б)У по боротьбі українсько-німецькими націоналістами, за проявлену трусость со сторони членів ВКП(б) директору МТС тов. Лісовол, який не сопротівлявся проти банди, утік і укинув гвинтівку в річку, та нарсудді тов. Аникіну, який наткнувшись на стрільбу бандитів на актив, повернувся і утік через річку, бросив цінні документи, винести строгий виговор с предупреждєнієм і занесенням в лічне діло.

Начальника 1-й части райвоєнкомату члена ВКП(б) тов. Кривенко, який також не пішов на виручку активу, а втік разом з нарсудьей, бросив цінні докумен-

ти, мавши в руках оружіє, довести до відому політвідділу облвоєнкомату для притягнення до відповідальності.

За безпартійних зав. РайЗО тов. Добрицкого і райуповнаркомзагу т. Ставського, які теж не сопротівлялись з бандою, мавши в себе оружіє,

В подлиннике лист 31

втекли, Добрицкий вкинув в річку гвинтівку, а тов. Ставський бросив свою підводу з цінними документами, переправившись через річку лодкою. Поручить райпрокурору тов. Афанасьєву розслідувати і притягти до найсуворішої відповідальності.

Предупредити весь районний партійно-радянський актив, якщо в дальнійшому хто буде проявляти трусость в борьбі з українсько-німецькими націоналістами, будуть притягнути до найсуворішої кари, вплоть до виключення з лав партії і видачи суду військового трибуналу.

Секретар РК КП(б)У *(подпись)* (Сагайдак)

С подлинником верно:
Зав. партархивом обкома
Компартии Украины *підпис, печатка* Н.Левицкий

24.07.89 г.

ас-1

ДАРО, ф.69, оп.1, спр.17, арк.30,31.
Засвідчена копія з оригіналу, машинопис.

№75

1945, квітня 16. – Витяг з протоколу засідання Людвипільського райкому КП(б)У Рівненської області щодо втечі групи бандитів з камери попереднього ув'язнення Людвипільського райвідділу НКВС в ніч з 15 на 16 квітня 1945 р.

Протокол №10
засідання Людвіпольського райкому КП(б)У від 16-го квітня 1945 р.

Присутні: члени райкому: тов. Сагайдак,
тов. Усов, т. Діденко, тов. Митько і т. Золотарев.

Повістка денна:

1. О побеге групи бандитів з КПЗ НКВД 15/IV проти 16/IV-45 р. (Доповідає тов. Золотарев).

Слухали: О побеге групи бандитів з КПЗ НКВД 15/IV проти 16/IV-45 р. (Допов. тов. Золотарев).

Висловились: т. Кудикін, тов. Клишин, т. Митько, т. Усов, т. Кір'янов, т. Непомящий, т. Коротченко, т. Діденко, т. Афанасьєв і т. Сагайдак.

Райком КП(б)У відмічає, що начальник РО НКВД тов. Золотарев і його заступник по міліції не зробили собі з того, що на протязі всього періоду существовання Радянської влади в р-ні зроблено уже четвертий груповий побіг бандитів і, крім того, одиночки з копеза[1] і з рук робітників НКВД і міліції, всього втекло до 70 бандитів.

15/IV-1945 р. група бандитів в кількості 15 чол.,

В подлиннике лист 32 с оборотом.

яка була 10 днів тому із'ята районним партійним радянським активом та істребітельним батальйоном з схорон в лісу, які являються гловарями банд, ночью виломали рішотку в каморі і втекли, ніхто з дежурних не обнаружив, аж до 5 годині ранку.

Начальник райвідділу НКВД і його заступнику по міліції, а також нач. НКГБ тов. Кудикіну було придупреждено со сторони райкому КП(б)У і уповноваженого ЦК КП(б)У про те, щоб цих бандитів якнайскоріше відправити в м. Ровно, або взяти під особу охорону, тому що вже в районі не один був побіг, а це група бандитів являлась керівниками банд. І до цього всього нач. райвідділу НКВД тов. Золотарев, його заступник по міліції тов. Клішин віднеслись безвідповідально, проявили безпечність.

Райком КП(б)У постановляє:

За невиконання рішень ЦК КП(б)У і обкому КП(б)У по боротьбі з бандитами, за допущену органами НКВД і міліції 4-х групових побігів бандитів до 70 осіб з КПЗ НКВД і міліції, останній 15/IV-1945 р. в кількості 15 осіб, які 10 днів назад із'яті районним партійним і радянським активом з істребітельним батальйоном з схорон в лісу Друховської сільради з оружієм, бандити були: районовий – комендант СБ, політреферент, господарчі та інші.

Заступника начальника НКВД по міліції тов. Клішіна Герасім Тимофійовича, члена ВКП(б) з 1919 року, партбілет №0954164 з лав партії ісключить.[2]

Начальнику райвідділу НКВД тов. Золотареву А.И. винести сувору догану з занесенням в особісту карточку і поставити питання перед районовими загальними партійними зборами про виведення його з членів райкому КП(б)У.

В подлиннике лист 33.

Предупредити нач. райвідділу НКГБ тов. Кудикіна за відтягнення оформлення справ на групу бандитів, які числилися за НКГБ і уповноваженим обл. НКГБ, який участвовав при операції із'ятія групи бандитів, предупредив, не пізніше як через 5 днів, справи оформити, направити в обл. НКГБ разом бандитами, но цього не було зроблено.

Зобов'яти начальника НКВД тов. Золотарьова і начальника НКГБ тов. Кудикіна посилити боротьбу з бандитами і охорону із'ятих бандитів, одноразово мобілізовав весь апарат НКВД і НКГБ на виконання рішень ЦК ВКП(б) і обкому КП(б)У про боротьбу з бандитами та охорону їх, налагодити належну дисципліну серед опер. состава.

Секретар РК КП(б)У (подпись) (Сагайдак)

С подлинником верно:
Зав. партархивом обкома
Компартии Украины *підпис, печатка* Н.Левицкий

24.07.89 г.
ас-1

ДАРО, ф.69, оп.1, спр.17, арк.32,33.
Засвідчена копія з оригіналу, машинопис.

Примітки

[1] Камера попереднього ув'язнення.

[2] Рішенням Людвипільського райкому КП(б)У від 29 липня 1945 р. Г.Клішин в членах ВКП(б) відновлений, йому винесено догану (*ДАРО, ф.69, оп.1, спр.17, арк.53*).

№76
1945, не раніше квітня 26. – Звіт про роботу в Млинівському районі Рівненської області уповноваженого ЦК КП(б)У П.Мельниченка

Сов. Секретно

Секретарю ЦК(б)У Н.С.Хрущову

От Уполномоченного ЦК КП(б)У
по Млыновскому району, Ровенской области П.Е.Мельниченко

Отчет
о работе в районе

Млыновский район – один из крупных сельскохозяйственных районов Ровенской области. По административному делению район имеет 23 сельских совета, около 300 населенных пунктов. Преимущественное население – украинцы, если не считать нескольких чешских сел: Новино-Ческ, Маслянка, Московщина, Подгайцы и др. Район лесной. Экономически силен как в хлеборобстве, так и в животноводстве. Достаточно сказать, что, не считая леса, одной только пахотной земли в районе 25.800 гектаров. Млыновский район – один из первых в области перевыполнил государственные поставки 1944 года, за что руководство района – секретарь РК КП(б)У тов. Остопарченко, председатель РВК[1] т. Пивоваров, Райуполкомзаг[2] т. Котоуч награждены правительственной наградой – орденами Отечественной войны 2-й степени. Партийная организация района составляет 25 человек, комсомольская – 60.

Прибыв, по Вашему указанию, 17 февраля 1945 г. в район по реализации решения ЦК КП(б)У от 10 января, я застал обстановку, когда из райцентра на села актив выезжал в сопровождении охраны не меньше 30-40 человек. Формально все 23 сельских совета были укомплектованы председателями, но подбор председателей сельсоветов был проведен поверхностно и зачастую люди на этом посту не отвечали своему назначению. Так, например, возле райцентра, в селе Береги, председателем сельсовета избран Король, бывший немецкий староста. В Переверодовском сельсовете председатель Калищук, который при немцах выдавал советский колхозный актив. В Башкевическом сельсовете предсельсовета Лукьянчук также неблагонадежный, саботировал выполнение государственных поставок, манкировал[3] в работе. И не случайно такие председатели с нажимом выполняли наши задания в день, а ночью активно помогали бендеровцам. Даже передовой председатель сельсовета села Хорупань тов. Вознюк, у которого блестяще поставлена работа, досрочно выполняются все госпоставки, обратился с официальной просьбой в райком партии, чтобы его не хвалили на районных и сельских активах, а наоборот, чтобы ругали.

– Это безопаснее для жизни, – многозначительно утверждал Вознюк.

Формально при сельсоветах существовали комиссии, но, как правило, они не работали. Никто из председателей сельсовета и актива не был вооружен. Участковых милиционеров не было, группы самообороны не существовало.

Рекомендованная решением ЦК КП(б)У перепись населения по району прошла формально и поэтому дала незначительные результаты. Как факт, с повинной после переписи явилось всего два бандита. Так, например, из Оршиченского сельсовета[4] в райотдел НКВД жена привела своего мужа бандита Шевчука. Вместо того, чтобы обезопасить его жизнь и оставить работать в райцентре, зачислить в спецгруппу или использовать на другой работе, ему в райотделе НКВД

выдали документы и отпустили обратно в село. На другой день его с женой повесили бандиты СБ.

Украинско-немецкие националисты, пытаясь сорвать регистрацию населения, проводимую с 20 января по 15 февраля, по всем селам района провели изъятие документов у населения. Этим они частично добились того, что часть бендеровцев и бандпособников не была выявлена во время переписи.

Комсомольская организация в селах была развалена. В селе Красная Гора бандиты повесили комсомолку Тымчук Надю, а также провели ряд террористических актов по отношению к комсомольцам по другим селам. После этого большинство комсомольцев из сел перекочевали в райцентр. Если раньше в райцентре существовал истребительный батальон, в котором находился весь партийно-советский актив, то по прибытии в Млыновский район батальона внутренних войск НКВД, истребительный батальон в райцентре распался. Прикрывшись гарнизоном, руководство района считало, что борьбу с бандитами должен нести батальон, а не партийно-советский актив и все население района.

Наличие банд в районе на 20 февраля 1945 г.

В Млыновском районе, кроме деловой сетки ОУН, возглавляемой политреферентом района под псевдонимом «Казак» и заместителем Тихим, еще существовало 5 боевок СБ: «Гонта», «Хортыца», «Довбуш», «Синица», «Богдан», возглавляемые районным комендантом СБ Хорько. Боевки СБ терроризировали местное население, убивали партийно-советский актив, особенно нещадно расправлялись с сельским активом. Кроме боевок СБ, в районе действовала конная диверсионная бандгруппа под командованием «Лебедя». В состав этой группы входило 60 конников. «Лебедь» – Стародуб Дмитрий – бывший немецкий комендант этого же района. Этот неуловимый межрайонный палач действовал на стыке трех районов: в лесах Млыновского, Острожецкого, Дубновского районов, где терроризировал больше всех население Млыновского района. В феврале месяце в селе Башкевиче он живьем сжег семью и самого секретаря сельсовета Полищука в составе 4-х человек. Этот немецкий ставленник убивал, вешал ни в чем неповинных советских людей. В селе Владиславовка «Лебедь» заскочил с 15-ю всадниками к председателю сельсовета т. Мысько, где начал требовать, чтобы «ставленник Советов» Мысько следовал с ним в лес на расправу. Председателю сельсовета удалось вырваться из рук бандитов, прибежав в райцентр. Но усадьба его, жена – «Мать-героиня», трое детей были сожжены (фото прилагается).

Только в единичных селах работали школы. Бандиты срывали занятия. В селе Перевередово в школу, в которой проводила занятия учительница Лоенко Мария, зашли три бандита и учинили ей допрос, чему она детей учит, почему про Ленина и про Сталина детям рассказывает, и почему молитв не учит? Бандиты устроили учительнице допрос и заставили ее читать молитву «Отче наш». Когда она начала читать по-славянски – ей сказали, что надо по-украински. Под страхом смерти предложили: до следующей субботы с детьми разучить украинский «Отче наш» и песню про Степана Бендеру. Бросив школу, Лоенко Мария также явилась в райцентр. По ее примеру в райцентр прибыло несколько учительниц, школы, по сути, прекратили работу.

В одной из операций, проведенной нами в феврале, был застигнут врасплох руководитель боевки СБ Довбуш, который, благодаря растерянности солдат 220 батальона, выпрыгнул в окно и удрал, оставив снаряжение, шинель и документы. Знакомясь с документами, я нашел там списки всего районного партийного, советского и комсомольского актива, членов истребительного батальона, и, несмотря на то, что был восьмой день моего пребывания в районе, в списках руководителя СБ я числился как «Уповноважений центрального більшовицького проводу», с подробным описанием квартиры, количества окон и куда головой ло-

жусь спать. Подробные списки у бандита найдены сельских женщин, которые в райцентре работают прачками, кухарками в гарнизоне, даже самогонщиц, которые из сел в райцентр носят водку «для спаивания» солдат гарнизона. У бандита в сумке найдены списки агитаторов ОУН, тезисы для бесед, место, где проводить беседы (лесозаготовки, ремонт дорог).

Это говорит о том, что украинско-немецкие националисты, кроме диверсионной работы, проводили в селах и свою, так называемую, «политическую» работу.

С чего начали.

Как указано в решении ЦК КП(б)У и в Вашем выступлении на совещании в Ровно,[5] нам необходимо было обезопасить жизнь на селе трудящихся, вооружить сельский актив и, главное, прочно восстановить советскую власть в селах. В сельсоветы не являться эпизодически, а постоянно и с ночевкой, и пока растает снег, разовьется лес, ликвидировать банды и боевки СБ.

Начали с райцентра. Был восстановлен истребительный батальон в количестве 60 человек из партийно-советского актива. Батальон разбит на 4 отделения. Каждый день одно отделение выезжало с ночевкой на село и проводило наши мероприятия по укреплению советской власти. Выезды были плановые, в порядок были приведены сельсоветы, помещения, собирался сельский актив, проведена была проверка списков регистрации населения, проводили собрания по текущему вопросу, о Конституции, о революционной законности, о немецко-украинских националистах, как злейших врагах украинского народа, о доблести Красной Армии.

Если раньше к нам на собрания в сельсоветы являлись по 15-20 человек, то начали являться по 100 и больше, а в марте и апреле по 180 и 200 человек (Подгайцы, Хорупань, Московщина, Новино-Ческ и другие). Во всех сельсоветах появились участковые милиционеры и были организованы группы самообороны. Если раньше по несколько раз приходилось привозить в сельсовет винтовки и обратно их увозить в райцентр, так как никто не хотел их брать в руки, то путем организации сельского актива, массово-разъяснительной работы нам удалось раздать свыше ста винтовок, из которых потеряли только две. Групп самообороны было организовано 8. В тех сельсоветах, где были группы самообороны, бандиты уже не рыскали безнаказанно и [не] делали своей гнусной расправы с активом. Взяв винтовку в руки, крестьяне встали в оппозицию по отношению к бандитам. Винтовка поссорила их навсегда с бендеровцами. Новоорганизованные группы самообороны мы из райцентра подкрепляли и поддерживали ночью выездами взводов истребительного батальона. Позже в этом уже не было необходимости. Группа самообороны села Подгайцы сама приняла бой с бандой. Потеряв одного бандита, банда ушла, больше в Подгайцы не возвращались. В селе Пугачевка бандиты пришли к активисту т. Синюку, сын которого был в спецгруппе НКВД, и требовали его выйти из хаты, иначе сожгут живым. Тов. Синюк один принял бой с бандой, метнул в окно гранату, а потом, выскочив с винтовкой на двор, разогнал банду.

Стычки групп самообороны с бандитами были также и по другим селам. Это, как эхо, разнеслось по всему району и бандиты, как правило, перестали посещать даже те села, где самооборона, в большинстве, состояла из стариков. Большим подспорьем в работе была проведенная нами телефонизация сельсоветов. Были телефонизированы сельсоветы Маслянский, Береги, Перевередово. Приведены в порядок помещения сельсоветов, школ, в которых возобновились занятия. В селе Перевередово из активистов и колхозников 1939 года, семей фронтовиков организован колхоз. В колхоз проведен телефон, колхозу дано имя, или вернее, восстановлено имя Н.С.Хрущева, которое он носил в 1940 году. Во время весен-

ней пахоты, ночью, когда трактора не работали, бандиты пытались подорвать трактора, и были отбиты группой самообороны. Оберегая колхоз, в этом селе мы усилили охрану и ночью делали наезды из райцентра.

Формы и методы оуновской работы.

Проводя собрания в сельсоветах, а также районные слеты, мы часто убеждались, что наше большевистское слово не всегда доходит в самую гущу крестьян. Всегда народ нас жадно слушал, задавал десятки самых элементарных вопросов. Несмотря на то, что в районе около 5000 экземпляров газет, и каждый сельсовет имел достаточное количество экземпляров, при проверке выяснилось, что газеты в селе не читают. Боясь как огня, чтобы большевистское слово не проникало в отдаленные сельсоветы и села, бандиты начали охотиться за почтальонами. Во время одной операции, где была разгромлена боевка СБ «Хмары», у руководителя боевки я нашел около сотни газет. Бандит, оправдывая наличие газет, говорил, что собрал для курения. Но внимательно просмотрел «Дубновскую Правду» и «Радянську Україну», я увидел там едкий фельетон Остапа Вишни «Хлюст» про Степана Бендеру. Причина ясна, почему газета конфискована. Позже на допросе Хмара сам признался, что имел специальное поручение изъять газету «Дубновскую Правду» за 25 марта, чтобы фельетон Остапа Вишни про Бендеру не дошел до селян.

В селе Башкевичи всю подписку районных и центральных газет забирали бандиты, а на селах распространяли фантастические версии об отступлении Красной Армии. Борясь с проникновением большевистской правды в село, вестей о наших грандиозных победах, украинско-немецкие националисты ограждали, чтобы эта правда не проникала в села даже в письмах фронтовиков, ибо в каждое село с фронта шли десятки писем от мужей, сыновей, братьев. Так, пойманный руководитель боевки СБ «Синица» рассказал, что бандит «Голубь», руководитель конной «сотни» Острожецкого района, несколько раз делал ему внушительное замечание, что он не наладил цензуру писем в своем районе. Просмотр корреспонденции, идущей с фронта, лично делал руководитель банды «Голубь». На просмотр письма ему носила почтарка села Душебино[6] Остапчук Горпина. Безусловно, письма гибли, ибо во всех письмах были волнующие вести с фронта.

Характерная особенность перестройки бандитов после разгрома в апреле. Когда пойманный Хмара привел нас к другой боевке, то «схрон» оказался в семье фронтовика. Хозяин этой семьи Вознюк на фронте с 1941 года, жена умерла, остался 13-летний мальчик Коля и двое меньших. Отец регулярно пишет письма из-под Берлина. На вопрос – почему вы избрали место здесь прятаться? – бандиты «Синица», «Дуб» и «Груша» заявили: «Мы знаем, что во время облав и обысков вы обходите семьи фронтовиков».

Разбитые наголову остатки бандитов мечутся, выискивают новые «схроны» и методы сопротивления. За два с половиной месяца нами проведено свыше 35 чекистско-воинских операций, в 19-ти участвовал лично сам[7] с партийно-советским активом. Значительно улучшилась осведомительная сетка НКВД, НКГБ. Если раньше войска НКВД зачастую ходили по неточному[8] следу, то в марте и апреле ходили наверняка. Так был разгромлен неуловимый руководитель СБ «Хортыца», пойманы «Синица», «Хмара», «Груша», «Дуб», убит «Богдан» и другие. Диверсионная конная группа «Лебедя» в трех боях разбита на голову. Сам «Лебедь», по данным нашей разведки, бежал за реку Стырь. Разгромлена боевка «Гонты».

Считаю необходимым отметить, что если партийно-советский актив поднял чувство ответственности и авангардности в бою, то некоторые офицеры особого 220 батальона внутренних войск НКВД, дислоцирующих в Млыновском районе, в боях проявляли трусость. Так, например, 9 апреля в райцентр с Владиславовки

прибежал председатель сельсовета Мысько, который сообщил, что к нему ворвался бандит «Лебедь» с 15 всадниками, хотел его увести в лес, но он вырвался, удрал. Я, увидя возвращающуюся из Дубно автомашину с офицерами гарнизона во главе с командиром батальона Бородиным, остановил автомашину, сообщил Бородину и настаивал немедленно ехать в Владиславовку, принять бой с «Лебедем» и предотвратить диверсию, которую мы знали он сделает семье председателя сельсовета. Будучи болен, командир батальона Бородин приказал своему заместителю ст. лейтенанту Титок с группой бойцов выехать на место происшествия, окружить «Лебедя», связаться с отрядом Иванова, находящимся неподалеку, принять руководство обеими группами и ликвидировать банду. Вместе со ст. лейтенантом Титок поехал я, секретарь райкома партии Остопарченко, предрайисполкома Пивоваров, начальник РО НКВД Белокуров, начальник НКГБ Янков. Не доезжая северной опушки Уженецкого леса, мы услышали в лесу стрельбу, увидели пожар в селе Владиславовка. Остановили машину, расположились к бою и на протяжении 40 минут в расстоянии одного километра мы наблюдали бой и, не смотря на мои распоряжения и настаивания, лейтенант Титок отказался принять бой с бандой, а настаивал ехать в райцентр и там принимать решение вместе с командиром батальона. Только по моему настоянию он уступил и поехал к горящей усадьбе, где мы[9] извлекли четыре трупа семьи председателя сельсовета, среди которых жена – «мать-героиня» – и направились в райцентр. В результате нерешительности, проявления трусости со стороны ст. лейтенанта Титок банда «Лебедь» была упущена. Об этом позорном факте я сообщил командиру бригады полковнику Фатееву и настаивал принять решительные меры по отношению офицера Титок (копию рапорта командиру бригады прилагаю).

* * *

Весенний сев по району закончен досрочно. План яровых 14130 гектаров закончен 26 апреля. Во время сева было организовано свыше 1500 супряг. В первую очередь было засеяно безлошадным и семьям красноармейцев. Закончен сев и в колхозе. В колхозе также организована молочно-товарная и свиноводческая ферма, организовано соревнование с соседним Демидовским районом.[10]

Большую работу провели с районным партийным активом по решению ЦК КП(б)У от 22 марта о революционной законности.[11] Факты, указанные в решении ЦК КП(б)У по районам Станиславской и других областей, характерны были и для Млыновского района. Случаи мародерства, неправильных арестов и других беззаконий имели место в Млыновском районе. Так, например, по разнарядке Уполнаркомзага тов. Котоуча для питания спецгруппы НКВД был выделен в селе Хорупань теленок. Когда прибыла спецгруппа забирать теленка у гр-ки Августин Ганны, увидели поросную свиноматку. Отказавшись брать теленка, спецгруппа НКВД из автомата застрелила свиноматку и забрала. Мною этот факт расследован, на районном партийном собрании осужден, виновные привлечены к ответственности. В том же селе у гр-ки Андриенко Варки, у которой муж и сын в Красной Армии, незаконно обменена лошадь. В селе Подгайцы бойцы зажигательной пулей зажгли стог соломы у одной крестьянки, оставив скот без корма. Все эти факты были подробно обсуждены и виновные привлечены к ответственности.

Сейчас заметен большой перелом в настроении крестьян, которые охотно помогают добить остатки украинско-немецких националистов. С каждым днем все больше и больше увеличивается число активистов на селе. Народ охотно помогает во всех мероприятиях, проводимых на селе. В селе Подгайцы в конце апреле был такой случай, когда спецгруппа НКВД расположилась на ночлег в одной квартире; крестьянка, приняв спецгруппу за банду, начала уговаривать, чтобы «хлопцы» сдавались «радянській владі, що тільки радянська влада принесе «замечательную жизнь, а не бендеровцы, которые терроризируют крестьянство и не дают спокойно работать». Таких агитаторов в каждом селе много.

Считаю, что институт уполномоченных ЦК КП(б)У себя оправдал и внес новую струю в работу партийно-советского актива района в деле выполнения решений ЦК КП(б)У по разгрому банд и бандпособников.

Уполномоченный ЦК КП(б)У
по Млыновскому району, Ровенской области *підпис* (П.Мельниченко)[12]

ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.833, арк.114-123.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Районний виконавчий комітет.
[2] Районний уповноважений Державного комітету по заготівлях.
[3] Обманював, створював видимість.
[4] Аршичинська сільрада.
[5] Йдеться про обласні наради секретарів райкомів партії, голів райвиконкомів, начальників НКВС і НКДБ, проведені 14 січня і 17 лютого 1945 р. при Рівненському обкомі КП(б)У з участю першого секретаря ЦК КП(б)У М.Хрущова. *Детальніше див.: Реабілітовані історією. Рівненська область. – Кн.1. – Рівне, 2006. – С.99-180.*
[6] Тушебин.
[7] «Сам» дописано від руки.
[8] «Неточному» дописано від руки замість «ложному».
[9] «Где мы» дописано від руки.
[10] «Организовано соревнование с соседним Демидовским районом» дописано від руки.
[11] Йдеться про постанову політбюро ЦК КП(б)У «Про факти брутальних порушень радянської законності в західних областях УРСР» від 21 березня 1945 р. *(див.: Літопис УПА. Нова серія. – Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. 1943-1959. – Київ-Торонто, 2001. – С.146-148).*
[12] Аналогічні звіти (доповідні записки, інформації) уповноважених ЦК КП(б)У в районах Рівненської області, інститут яких був запроваджений на виконання рішень ЦК КП(б)У від 10.01 і 26.02.1945 р., виявлені нами в ЦДАГОУ. Окрім Млинівського, вони стосуються, ще 16 районів Рівненської області, зокрема: Острожецького, Корецького, Клесівського, Рафалівського, Деражненського, Сарненського, Степанського, Морочнівського, Олександрійського, Людвипільського, Рокитнівського, Березнівського, Володимирецького, Демидівського, Дубровицького, Висоцького.

№77

1945, квітня 28. – Доповідна записка начальника транспортного відділу НКДБ Ковельської залізниці В.Кочеткова секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову про диверсійні акти підрозділів УПА

Вх. 548
4.V.45 г.

Совершенно секретно

Секретарю ЦК КП(б)У
Товарищу Хрущеву
гор. Киев

Докладная записка

Принятыми мерами розыска диверсантов, совершивших 25 апреля 1945 года на перегоне Немовичи – Сарны крушение пассажирского поезда №52, и произ-

веденным расследованием точно установлено, что диверсионный акт был совершен бандгруппой «Пащенко».[1]

Пассажирский поезд №52 был подорван миной весом примерно в 5 кгр. взрывчатого вещества.

Подрыв мины был произведен под паровозом с помощью пенькового шнура длиною в 50 метров, отведенного от заряда в кустарник, прилегающий к железнодорожному полотну.

Шнур при осмотре местности был обнаружен, причем на его конце сохранялись две головки предохранителей гранат венгерского образца (гранаты были использованы качестве взрывателей).

Примененные две розыскные собаки напали на след диверсантов, по которому была направлена оперативная группа преследования во главе с Оперуполномоченным ОТО НКГБ ст. Сарны тов. Швыковым.

Розыскные собаки по следу диверсантов вывели оперативную группу на хутор Пневе, что в двух километрах от полотна железной дороги и привели в дом к жителю этого хутора Шапирко Ивану Нестеровичу, 1886 года рождения, уроженцу села Доротичи, Сарненского района, Ровенской области.

Допрошенный в ОТО НКГБ ст. Сарны, задержанный Шапирко дал показания, что он является «господарчим» банды «Пащенко» и что вечером 25 апреля 1945 года его дом посетила бандгруппа в 8-10 человек во главе с «Пащенко», которые у него готовились совершить диверсионный акт на перегоне Немовичи – Сарны и использовали в качестве проводника жителя хутора Пневе, находящегося на нелегальном положении Гушик Дмитрия.

Как показал Шапирко в числе бандгруппы «Пащенко» был его родной сын Шапирко Иван Иванович, 1922 года рождения, который находится в банде с 1944 года.

Произведенной повторной операцией, проводившейся под руководством оперуполномоченного ТО НКГБ тов. Гнидюк в районе совершенной бандой диверсии был захвачен лычный адъютант «Пащенко».

Шерстюк-«Щиглик» Павел Кузьмич, 1930 года рождения, уроженец села Клесово, Ровенской области.

Шерстюк показал, что он пробирался к месту диверсии по личному заданию «Пащенко» с целью разведки ее результатов.

На допросе от 26 апреля 1945 года Шерстюк показал, что для совершения диверсии на перегоне Немовичи – Сарны банда «Пащенко» выступила из Чабельских лесов примерно 20 апреля. По этому вопросу Шерстюк показал:

«... На последнюю диверсию «Пащенко» со своей бандой вышел из Чабельских лесов, с ним пошло двенадцать человек, в том числе и я. Придя в лес возле села Константиновки, «Пащенко» подряд четыре дня выделял группу бандитов в количестве 4-5 человек и посылал на железную дорогу с задачей подорвать поезд, но все эти разы заложить мину не удавалось и группы возвращались безрезультатно.

Вчера вечером «Пащенко» опять послал группу бандитов в количестве 4 человек с этой же задачей, и диверсия была совершена.

Совершать диверсию ходили: старший группы «Березко», с ним были «Черный», «Озеро» и «Рубашко».

Шерстюк признал, что бандой «Пащенко» в течении месяца совершена уже четвертая диверсия, в частности кроме диверсионного акта, «Пащенко» 29 марта 1945 года на перегоне Малынск – Немовичи путем разбора пути совершил крушение товарного поезда №1478.

30 марта на этом же перегоне подорвал пассажирский поезд №52.

30 марта 1945 года на перегоне Сарны – Страшево подорван товарный поезд №1120.[2]

На допросах Шерстюк заявил, что ему известно вероятное место стоянки «Пащенко» в районе хутора Берлуха Клесовского района, назвал известный ему склад со взрывчатыми материалами в районе с. Тынное, Сарненского района, которым «Пащенко» всегда пользуется для совершения диверсионных актов, а так же заявил, что ему известны лица из окружающих сел, которые имеют непосредственную связь с «Пащенко».

На основании показания Шерстюк и при использовании его в качестве проводника нами сейчас проводится чекистко-войсковая операция по ликвидации банды «Пащенко».

Операцию возглавляют опытные оперработники ТО НКГБ Чистов и Шевчук, разгромившие в марте 1945 года банду «Хмары», а также оперработники Гнидюк и Вознюк, хорошо знающие район, где проводится операция.

Операция проводится силами железнодорожных войск НКВД 117 полка и приданного ему бронепоезда.

О результатах операции сообщу дополнительно.

Начальник ТО НКГБ Ковельской ж/д
подполковник госбезопасности *підпис* В.Кочетков[3]

«28» апреля 1945 г.
№ 2249
гор. Ровно

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1697, арк.143-145.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлено штамп: «Особий сектор ЦК КП(б)У. №052/300. 3/V.45»; як також є резолюція: «Ознакомлен. Підпис».

Примітки

[1] Гричан Іван («Пащенко», «Хмельниченко») (1921-1946?). Уродженець с. Тинне Сарненського району. У 1944-1945 рр. – командир сотні загону ім. Хмельницького, відділу з'єднання «Петлюра», відділу ім. Тятиви загону «Дорош», член почоту ШВШ ЗГ «44». Сотня «Пащенка» здійснила ряд диверсій на залізниці, зокрема підірвала бронепоїзд. Схоплений співробітниками НКДБ у 1946 р.

[2] У доповідних записках В.Кочеткова М.Хрущову від 8 та 9 квітня 1945 р. йшлося про 5 диверсійних актів на залізниці, здійснених в останніх числах березня 1945 р. сотнею «Пащенка» і «Сівача» з групи «Стального» у відповідь на знищення ТВ НКДБ Ковельської залізниці підрозділу УПА «Чорні гайдамаки» на чолі з «Хмарою» (прибули з Галичини, в основному східняки-військовополонені). Як повідомляв В.Кочетков, 25 березня 1945 р. біля с. Ямни Клесівського району в результаті переслідування було блоковано «банду УПА». Після «зняття» вартового («Потіха» – Крисенко Василь Андрійович, 1924 р.н., уроджене ць ст. Боярка під Києвом), за 10-15 хв. інтенсивного бою вбито 22 бандити, ще 37 загнані в болото і теж знищені (підрахунок робили на човнах), зникло лише 5 чол. Серед вбитих «Потіха» впізнав: заступника «Стального» «Хмару», коменданта сотні «Жовтого», його заступника «Орла», референта, активного учасника ОУН «Стецька», командира взводу «Чорнобая», командирів відділів «Тигра», «Кошового». Здобуто багаті трофеї – 4 кулемети та ін. зброя, карти, особиста переписка, документи «Хмари», «Стального», в т.ч.: протокол зборів учасників НВРО з резолюцією «Стального», резолюція з'їзду НВРО (в 1944 р.), стандарт НВРО, довідник для командира УПА випуску 1938 р. з Канади (*ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1700, арк.122-129, 134-145*).

Варто додати, що, окрім перегону Сарни – Немовичі, іншим місцем постійних залізничних диверсій УПА на території Рівненщини в кінці 1944 р. був відрізок шляху Здолбунів – Ульбарів. У спецповідомленні М.Хрущову від 3 лютого 1945 р. В.Кочетков роз-

повів, що група бійців на чолі з оперуповноваженим ТВ НКДБ Оренбурзької залізниці лейтенантом держбезпеки Меркуловим 21 грудня 1944 р. у с. Глинськ Здолбунівського району під час ЧВО в сараї місцевого мешканця Целепчука виявили схрон, де вбиті 3 бандити, в т.ч. Чернюк Степан («Чайка», «Монах»), учасник диверсійної групи «Байди», житель Глинська, мінер, брав участь у всіх диверсійних актах з поїздами по лінії Здолбунів – Ульбарів. Настурного дня, 22 грудня 1944 р., у лісі поблизу Ульбарова виявлені на привалі і ліквідовані в результаті бою Цибульський Михайло («Байда»), керівник диверсійної групи, житель Глинська, і ще 5-ро бойовиків («Довбня», «Орел», «Монгол», «Грицько», невідомий) (*ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1700, арк.24-34*). На боївку «Байди» групу Меркулова навела агент «Тамара» (*ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1700, арк.141*).

За інформацією цього ж агента, напередодні, в ніч з 18 на 19 грудня 1944 р., група Меркулова, здійснюючи прочісування лісу в с. Цурків Мізоцького району, виявила в соломі в одному з будинків Хабатюка Федосія, а той навів їх на схрон у сусідньому будинку. Зав'язався 2-годинний бій, внаслідок якого 2-є бойовиків вбито, один захоплений живим. У схроні виявлено технічний відділ східного зв'язку УПА, звідки вилучено документи: комсомольські квитки – 25, паспорти – 107, військові квитки – 85, червоноармійські книжки – 113, розрахункові книжки – 20, водійські права – 28, речові книжки – 26, трудові книжки – 20, свідоцтва про звільнення від служби в Червоній армії – 9, профспілкові квитки – 16, різні особисті документи – 54, партквитки і кандидатські картки – 58, довідки різні – 11, гербові печатки і штампи різних військових організацій, НКВС і НКДБ – 36, ордени – 5, з них – 3 Вітчизняної війни і 2 Червоної зірки, медалі «За бойові заслуги» – 2, «За оборону Сталінграда» – 1, шапірограф, фотоапарат, друкарська машинка, бінокль, 2 автомати ППШ, 1 німецький автомат, 2 револьвери наган, польський пістолет, гранати. Вбиті: старший працівник технічного відділу УПА «Роса», штемпельно-граверний майстер «Коля». Захоплено живим технічного працівника відділу Кундуша Ростислава Феодосійовича («Роман», «Гайдар»), 1923 р.н., з с. Кустин Олександрійського району. Він показав, що технічний відділ східного зв'язку УПА прибув до села рік назад з Крем'янецьких лісів (*ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1700, арк.26,27*).

[3] Кочетков Віктор (1902 р.н.). начальник Транспортного відділу (управління) НКДБ-МДБ на Ковельській залізниці, член ВКП(б) з 1924 р., росіянин, освіта середня. Під час німецько-радянської війни, за його власним визнанням, входив (разом з Н.Кузнєцовим) до спеціально підготовленої і підпорядкованої особисто наркому внутрішніх справ Л.Берії терористичної групи, яка діяла в складі загону спеціального призначення «Переможці» Д.Мєдвєдєва на території Рівненщини і мала за головне завдання «тероризувати командний склад вермахту, вбивати генералів» (*Воронов В. Служба. – М., 2004*). Нагороджений 5-ма орденами.

№78

1945, травня 12. - Витяг з протоколу засідання Людвипільського райкому КП(б)У Рівненської області щодо рішення бюро обкому КП(б)У від 30 квітня 1945 р. про факти грубого порушення радянської законності в Рівненській області

Протокол №12
засідання Людвіпольського райкому КП(б)У від 12-го травня 1945 р.

Присутні: члени райкому – т. Сагайдак, т. Діденко,
т. Усов, т. Митько, т. Золотарев.
Запрошені: т. Кудикін, т. Афанасьєв, т. Анікін,
т. Кірьянов, т. Лісовол, т. Добрицкій,
т. Лифарь і т. Соколов.

[...]
Слухали: Рішення бюро обкому КП(б)У від 30/IV-45 р. про факти грубого порушення радянської законності по Ровенській області.

Висловились: т. Золотарев, т. Кудикін, т. Афанасьєв, т. Сагайдак.

Райком КП(б)У відмічає, що вказані факти порушення радянської законності мають місце в ряді сел нашого району.

Грубі порушення радянської законності допустили окремі партійні і радянські робітники, співробітники органів НКВС і НКГБ, винищувального батальйона, є випадки незаконного вилучення майна та його привласнення, проведення незаконних обшуків та арештів. Усі ці дії часто проходять без суворого покарання винуватців.

Так, наприклад проводив операцію по ліквідації українсько-німецьких банд істрібітельний батальйон з партійно-радянським активом в селі Глубочок і забили секретаря сільради, цей факт і до цього часу не розслідуваний ні органами НКВД, НКГБ і прокуратурою.

При проведенні операції в селі Хмельовка, Глубочок н-к штаба істрібітельного батальйону т. Батов незаконно із'яв в селі підводу різних продуктів і майна, направив собі додому і привласнив.

В Вулькі-Холопській незаконно була із'ята в селян мука, льон, а в Холопах було із'ято около 2-х тон зерна при виселенні бандитських семей, і в путі все зерно розбазарено, і ніхто не притягнутий до відповідальності.

Маємо факти із'ятія коней, і привласнення істрібками істрібітельного батальйона, також із'яті корови незаконно придбані деякими робітниками, наприкл. робітник НКВД тов. Дудукін, т. Клішин, Непомящий, не маючи на це дозвілу, із'яті корови взяли собі додому.

В подлиннике лист 39.

Також не ведеться точного учета із'ятого держфондовського майна, із порушенням радянської законності реалізується.

Про ці всі факти порушення радянської законності неодноразово райком КП(б)У зобов'язував органи прокуратури провірити і винних притягнути до судової відповідальності.

В селі Новинах начальник штабу істрібітельного батальйону т. Батов з одним бійцем забили двох громадян.

Райком КП(б)У постановляє:

Зобов'язати райпрокурора т. Афанасьєва, нач. НКГБ т. Кудикіна до 20/V-45 р. провірити всі факти порушення радянської законності, не взирая на осіб, винних притягнути до найсуворішої відповідальності і на очередному засіданні райкому КП(б)У докласти.

Прийняти до відому заяву райпрокурора тов. Афанасьєва про те, що забито 2-х громадян в селі Новинах начальником штабу істрібітельного батальйону, слідство проведено і матеріали передани начальнику НКВД тов. Золотареву для притягнення до відповідальності, одного бійця істрібітельного батальйону арештовано.

Начальнику НКВД тов. Золотареву і н-ку НКГБ тов. Кудикіну і керівникам партійно-радянських установ дать суворе застереження всім своїм робітникам, що в разі прояви фактів порушення радянських законів, фактів мародерства з боку робітників НКВД і НКГБ, бійцям істрібітельного батальйону, робітникам партійно-радянських установ, до виновних будуть прийматись самі жорстокі міри покарання.

В подлиннике лист 39 с оборотом.

Зобов'язати відділ пропаганди і агітації райкому КП(б)У негайно розробити план розгортання політмасової роботи на селі, націленої на широке ознаємлення

трудящих з радянськими законами і порядками. Рішуче посилити виховну роботу з кадрами партійно-радянських працівників, службовців установ.

[...]

Секретар РК КП(б)У *(подпись)* (Сагайдак)

С подлинником верно:
Зав. партархивом обкома
Компартии Украины *підпис, печатка* Н.Левицкий

24.07.89 г.

ас-1

ДАРО, ф.69, оп.1, спр.17, арк.38-40.
Засвідчена копія з оригіналу, машинопис.

№79
1945, травня 30. – План дій групи старшого оперуповноваженого Острозького РВ НКВС К.Остякова щодо ліквідації керівника кінної сотні УПА Кирика-Петрука В. («Деркача»)

План действия террористической группы
Острогского РО НКВД по уничтожению руководителя
банд-формирований северной части Острогского
района под псевдом «Деркач»[1]

Наши силы террористической группы – в составе 6-ти человек. Руководителем группы ст. оперуполномоченный Острогского РО НКВД – мл. лейтенант госбезопасности Остяков.

Состав группы:
1) Адашинский Алексей, житель села Розваж
2) Сеногин Антон, житель села Григорьевка
3) Кирилюк Василий, житель села Розваж — все Острогского р-на
4) Скурук Ефим, житель села Могиляны
5) Янчишин Иван, житель села Милятин-Бугринь
6) Ковальчук Олександр, жит. села Михалковцы

Вооружение нашей группы:
1) Ручных пулеметов 1
2) Автоматов 3
3) Винтовок СВ 2
4) Гранат................................ 12

Силы бандгруппы банды «Деркач»
1) 47 всадников

Вооружены: 8 ручными пулеметами, остальные винтовками и автоматами.

План действия нашей группы

1) Выход из города Острога в 22-00 30/V-1945 года по маршруту:

Село Розваж, Оженин, не заходя в Стадники переправляются через реку Горынь, входят в Михалковский лес, где дневуют.

2) С начала темноты продвигаются из Михалковского леса по дороге, ведущей через Тесовские хутора в Куражский лес, где на поле делают засаду в течении 2-х-3-х суток, не выходя из засады и не обнаруживая себя никому.

3) Продовольствие и вода берется с места на 3 суток.

Ст. о/уполномоченный ОББ
Острогского РО НКВД
мл. лейтенант г/б *підпис* (Остяков)[2]

30/V-45 года

Фонди Острозького краєзнавчого музею. Папка з документами ОУН-УПА.
Копія, рукопис.
На документі вгорі зліва надпис фіолетовим чорнилом: «Утверждаю. Нач. Острожского РО НКВД. Майор Грабчак 30/V. 45».

Примітки

[1] Кирик-Петрук Володимир («Деркач») (1918-1946). Уродженець с. Угольці Гощанського району. Лейтенант ЧА, хорунжий УПА, командир кінного підрозділу ВОП, що діяв на території Гощанського, Острозького, Тучинського районів Рівненської обл. Очолював охорону-почот командира ЗГ «44» Ф.Воробця. Важко поранений 12 жовтня 1946 р. в Оженинському лісі Острозького району в сутичці з кавалерійським взводом 446 сп ВВ НКВС. 6 листопада того ж року затриманий разом з охороною у криївці в с. Угольці. Будучи у важкому стані, помер на місці від ран.

[2] Остяков Костянтин (1910-), уродженець с. Корочино Омської обл., росіянин, член ВКП(б) з 1941 р. В Червоній Армії – з 1932 р., в органах НКВС – з 1942 р. З лютого 1944 р. по вересень 1946 р. – старший оперуповноважений Острозького РВ НКВС-МВС по боротьбі з бандитизмом, керівник спецгрупи, згодом – оперуповноважений тюрми №2 м. Дубно. Як зазначив К.Остяков у зверненні на ім'я М.Хрущова 5 лютого 1947 р., під його керівництвом проведено до 400 чекістсько-військових операцій, затримано 1500 членів ОУН і УПА, вбито 192 повстанці, в тому числі особисто ним вбиті курінний «Богун», районний комендант СБ «Адасій», підрайонний комендант СБ «Матвій», командир диверсійної групи сотенний «Залізняк» та ін. Звернення до М.Хрущова було викликане тим, що керівники райвідділу 4 рази подавали К.Остякова до відзначення урядовими нагородами, але він жодної з них так і не отримав (*ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4297, арк.76-78*).

№80
1945, не раніше червня 1. – Інформація до листа Й.Сталіну про боротьбу з повстанським рухом у західних областях України

Інформація до листа Сталіну про боротьбу з бандами українсько-німецьких націоналістів

[...]

Наступаючими частинами Червоної Армії, а потім органами і військами НКВС крупні банди УПА були незабаром повністю ліквідовані, а ті банди, що лишилися, змушені були перейти до тактики маневрування, уникаючи зіткнень з нашими збройними силами, а потім – до терору по відношенню до окремих військовослужбовців, представників влади і осіб радянсько-партійного активу.

Розвиваючи шалену антирадянську агітацію серед населення і одночасно тероризуючи всіх, хто виявив найменше незадоволення існуванням ОУН-УПА і їх авантюризмом, зверхники ОУН-УПА добились поповнення банд людським складом, а також забезпечення бандитів за рахунок населення продуктами харчування, одягом і медикаментами.

Ще в період німецької окупації політична мережа ОУН охопила більшість населених пунктів західних областей України, в селах були створені станичні,

підрайонні, районні, окружні, обласні і крайові організації ОУН, які надавали безпосередню допомогу бандитам.

Ця оунівська мережа добре законспірувалась, багато оунівців, за завданням зверхників, пробрались на роботу в сільради, школи, лікарні, районні радянські установи.

Дрібні банди УПА, здійснюючи терористичні акти, нападали на окремі невеликі групи військовослужбовців, відсиджувались в лісах, але шляхом масового терору утримували під своїм впливом місцеве населення. В 1944 р., на початку 1945 р. дрібні бандгрупи, тимчасово об'єднуючись в крупні банди, здійснили ряд нальотів на районні центри, знищуючи при цьому працівників НКВС-НКДБ, радпартактив, звільняли заарештованих, спалюючи чи підриваючи будівлі радянсько-партійних установ і організацій і комунальні споруди – млини, лікарні, клуби і т.і.

Проведеними заходами органів і військ НКВС всі ці банди були повністю розгромлені. В результаті боротьби з оунівським бандитизмом в західних областях України за час від вигнання німецьких окупантів до 1.06.1945 р.

вбито бандитів	90275
захоплено бандитів	93610
з'явилось з повинною	40395
виселено сімей бандитів	9615
з кількістю	24888 чол.

Крім того, при ліквідації банд, захоплені наступні трофеї:

літаків У-2	1
гармат різних	40
мінометів	449
станкових кулеметів	566
ручних кулеметів	4451
автоматів	8614
гвинтівок	33737

Одночасно, з метою повної ліквідації решток оунівського бандитизму і політичної мережі ОУН, ЦК КП(б)У, РНК УРСР і органами НКВС в західних областях України проведено ряд заходів, основними з яких є:

1. Уряд УРСР і ЦК КП(б)У опублікували 3 звернення до населення західних областей України, оунівців і бандитів УПА, в результаті яких значно зросла явка з повинною рядових бандитів.

2. Проведені у найбільш вражених районах крупні чекістсько-військові операції, в результаті яких розгромлено значну кількість банд УПА, при цьому вбиті чи захоплені ряд керівних працівників ОУН-УПА, серед них командуючий УПА «Клим Савур», командуючий групою УПА «Рудий», член Центрального проводу ОУН «Сергій» та ін.

3. Розширення і якісне покращення агентурної мережі, вживлення нашої агентури в діючі банди УПА і підпілля ОУН.

4. Створені з числа місцевого населення 212 винищувальних батальйонів із загальним числом учасників – 28895 чол. і 2666 груп сприяння винищувальним батальйонам з числом учасників в них 29884 чол., які надають величезну допомогу периферійним органам НКВС у справі ліквідації оунівського бандитизму.

5. Створення спеціальних бойових груп з числа тих бандитів, що вийшли з повинною, які здійснюють під виглядом бандитів УПА, рейди у вражені бандитизмом райони із завданням захоплювати чи фізично знищувати зверхників ОУН-УПА.

6. З метою точного обліку чоловічого населення у віці від 15 до 55 років, що мешкають в селах, ухиляються від мобілізації чи знаходяться в бандах УПА і

місцевих боївках — була проведена повсюдна перереєстрація населення в західних областях України.

Одночасно з перереєстрацією населення у всіх старших членів сімей бандитів і оунівців були відібрані підписки про те, що якщо до певного терміну член банди не з'явиться з повинною в органи НКВС, то решта членів сім'ї будуть репресовані, як пособники бандитів.

7. В період з квітня до 10 травня органами НКВС разом з обласними і районними комітетами КП(б)У було проведено облік всіх робітників і службовців, які працюють на підприємствах, установах і залізничному транспорті західних областей України. В результаті проведеного обліку було виявлено понад 14 тис. ворожого елементу, дезертирів і тих, хто ухиляється від мобілізації в Червону Армію, пролізли на роботу зі шпигунсько-диверсійними завданнями.

8. ЦК КП(б)У разом з обкомами і НКВС УРСР проведено ряд нарад, на яких виявлені недоліки роботи щодо ліквідації бандитизму в західних областях УРСР і намічені конкретні заходи з їх усунення.

Результатом проведення всіх цих заходів є розгром цілого ряду банд УПА і боївок, розклад і деморалізація серед бандитів УПА, поступове звільнення маси населення з-під впливу оунівців, активізація населення у справі боротьби з оунівським бандитизмом.

В даний час органами радянської влади і НКВС в західних областях України проводиться робота щодо остаточного розгрому решток банд УПА, викорчування глибоко законспірованого оунівського підпілля і повного звільнення населення від впливу українсько-німецьких націоналістів.

Таким чином, можна рахувати, що ліквідація оунівського бандитизму в західних областях України підходить до кінця. Авторитет органів радянської влади зростає і зміцнюється з кожним днем.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.833, арк.2-7.
Копія, машинопис.
Переклад з російської А.Жив'юка.

№81

1945 р., червня 15. — Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про хід виконання рішення ЦК КП(б)У від 21 березня 1945 року «Про факти грубих порушень радянської законності в західних областях УРСР»

Особая папка
БО/43 п. 1
от 15/VI-45 г.

Сов. секретно

О ходе выполнения решения ЦК КП(б)У от 21 марта 1945 года «О фактах грубых нарушений советской законности в западных областях УССР»

Выполняя решение ЦК КП(б)У от 21.III-1945 года «О фактах грубых нарушений советской законности в западных областях УССР», партийные и советские организации районов Ровенской области провели значительную работу по укреплению советской законности, повышению чувства ответственности партийных и советских органов, и на основе проведения массово-политической работы, укрепления законности, добились более активного участия местного населения в борьбе с остатками банд украинско-немецких националистов.

Однако специальной проверкой органами прокуратуры установлен ряд фактов грубого нарушения социалистической законности со стороны отдельных

партийных и советских работников и особенно со стороны работников внутренних войск НКВД и НКГБ, а также отдельными проходящими и временно находящимися войсковыми частями.

Даже после решения ЦК КП(б)У имели место случаи произвола, беззакония, самочинных убийств, избиений, поджогов, изъятий имущества, незаконных арестов и т.д.

Особенно много нарушений со стороны, так называемых, истребительных батальонов и спецгрупп, созданных из числа бывших участников банд, пришедших с повинной.

Ровенской обком КП(б)У считает, что эти нарушения советской законности имеют место только потому, что:

а) Областная прокуратура и районные прокуроры области несвоевременно реагировали и не придавали политического значения фактам нарушения советской законности, не сделали соответствующих выводов из решений ЦК КП(б)У от 21.III-1945 года и не навели большевистского порядка в органах прокуратуры и суда. Большинство фактов нарушения социалистической законности проходили безнаказанно и виновных не привлекали к строгой ответственности.

б) Некоторые районные комитеты партии, партийные организации ограничились формальным обсуждением решений ЦК КП(б)У от 21.III-1945 года на собраниях, не вскрыли всех фактов нарушений советской законности, имевших место в их районах, не мобилизовали партийный актив на повседневное выполнение решений ЦК КП(б)У.

в) Вопреки категорическим указаниям Обкома КП(б)У, чтобы ни один случай нарушения советской законности не оставался не рассмотренным, отдельные райкомы КП(б)У, председатели райисполкомов несвоевременно, и не всегда строго реагируют на выявленные факты нарушения советской законности.

Так, например: в Клесовском районе начальник отделения по борьбе с бандитизмом, старший лейтенант милиции – Акимов П.С., 7-го апреля 1945 года застрелил в селе Чудель, этого же района шестидесятилетнюю гражданку Зиневич за то, что последняя отказалась выдать ему самогон. У этой же гражданки Зиневич также было изъято имущество.

В этом же районе 19 апреля, по указанию секретаря райкома КП(б)У тов. Стрельцова был произведен незаконно обыск в эшелоне уезжающих поляков, во время которого было изъято 118 предметов вещей, принадлежащих арестованному ксендзу и костелу. Все эти вещи были забраны работниками района.

Характерно, что вместо принятия немедленных мер, районный прокурор т. Стрельников сам принимал участие в присвоении вещей.

В Межиричском районе, в селе Данчево,[1] воинской частью войск НКВД был произведен обыск в церкви в момент происходившего богослужения. Прямо из церкви было взято 80 человек и направлено в гор. Корец, где задержанных продержали трое суток в подвале. Вся эта «операция» проходила в дерзком тоне, бойцы, производившие обыск – Кушнаренко, Белогладов, вели себя грубо, один из них находился в головном уборе. Это поведение вызвало возмущение собравшихся крестьян, которые выразили массовое недовольство.

В Александрийском районе, по распоряжению начальника НКГБ – Поликанова, у гражданки Ветрюк незаконно был изъят кабан весом около 200 кгр., кроме того, было изъято имущество, принадлежащее гражданке Устик, проживающей в квартире Ветрюк, муж которой находится в Красной Армии.

В этом же районе, по указанию Поликанова, в селе Кустынь, у гражданки Червюк была изъята упряжь и другие вещи, два сына которой находятся в Красной Армии. Принятыми прокуратурой мерами изъятые вещи возвращены их владельцу, Облуправлением НКГБ приняты меры для привлечения к ответственности т. Поликанова.

Аналогичные факты имеют место в Людвипольском, Вербском, Красноармейском и других районах области.

Органы прокуратуры, Особая инспекция УНКВД недопустимо затягивают расследование дел на виновных работников, не придают своевременно значения фактам нарушения революционной законности и, по сути, преступно примиряются с грубыми нарушениями социалистической законности. Не принимают мер в порядке профилактики, несвоевременно рассматривают дела на отдельных нарушителей.

Райпрокуроры: Демидовского района – Чернявский, Клеванского района – Стрельников, Дубновского района – Митченко, Березновского – Лопушенко не только не вели борьбы с нарушителями советской законности, но сами принимали участие в нарушении советских законов и остались безнаказанными до настоящего времени.

Начальник Внутренних войск НКВД Украинского округа тов. Марченко, начальники Областных Управлений: НКГБ – т. Цветухин, НКВД – тов. Трубников, транспортного отдела НКГБ Ковельской железной дороги – тов. Кочетков, Облпрокурор т. Комолов и прокурор войск НКВД тов. Аралин не добились по-настоящему осуществления контроля за выполнение[м] решения ЦК КП(б)У от 21.III-1945 года в части полной ликвидации фактов нарушения советской законности.

Исходя из вышеизложенного, бюро Ровенского обкома КП(б)У постановляет:

1. Начальнику Внутренних войск НКВД Украинского округа тов. Марченко, Начальнику Областного Управления НКГБ – тов. Цветухину, Начальнику Областного Управления НКВД тов. Трубникову, начальнику транспортного отдела НКГБ Ковельской железной дороги тов. Кочеткову принять немедленные меры по устранению указанных выше недостатков и безусловно обеспечить выполнение решения ЦК КП(б)У от 21-го марта 1945 года.

2. Обязать Облпрокурора тов. Комолова взять под строжайший контроль выполнение решения ЦК КП(б)У от 21 марта 1945 года и ни в коем случае не допустить ни одного момента безнаказанности к лицам, нарушающим советскую законность, привлекая последних к строжайшей ответственности, независимо от их занимаемого положения и личности.

3. Обязать прокурора войск НКВД тов. Константиновича в декадный срок закончить расследование дел, поднятых Особой инспекцией НКВД и НКГБ, и виновных привлечь к строжайшей ответственности.

О выполнении доложить Обкому КП(б)У.

4. Обязать Председателя военного трибунала т. Гneденко в пятидневный срок закончить следствие по делу убийства гражданки Зиневич (Клеванский[2] район), выехать на место и провести судебный процесс в показательном порядке. Решение трибунала по этому вопросу популяризировать среди населения Клесовского и других районов области.

5. Обязать Начальника УНКГБ тов. Цветухина, Начальника УНКВД тов. Трубникова проверить работу особых Инспекций при НКВД, НКГБ и принять необходимые меры по укомплектованию Особых Инспекций опытными кадрами. Организовать работу так, чтобы Особые Инспекции немедленно реагировали на каждый случай нарушения советской законности и своевременно принимали меры к виновным.

6. При Обкоме КП(б)У провести совещание секретарей РК КП(б)У, Начальников НКВД, НКГБ, председателей райисполкомов, районных прокуроров 18.VI-45 года.

7. Учитывая заявление нач. НКВД т. Трубникова, что ряд районов не выполнили приказа о роспуске спецгрупп, обязать райкомы КП(б)У выполнить немедленно полностью приказ. Рекомендовать райкомам КП(б)У проверить людей из спецгрупп, расставить на работы, а остальных направить в военкоматы.

8. Обязать секретарей райкомов КП(б)У в своей повседневной работе организовать постоянный контроль за ходом выполнения решения ЦК КП(б)У и Обкома КП(б)У о нарушении революционной законности, взять под неослабный контроль работу первичных парторганизаций органов НКВД, НКГБ, повседневно помогать им в организации и проведении массово-воспитательной и политической работы, мобилизуя личный состав на решительную борьбу с нарушителями советских законов.

9. Обязать Оргинструкторский отдел Обкома КП(б)У (тов. Могилата) не позже 25 июня с.г. созвать совещание секретарей первичных парторганизаций райотделов НКВД, НКГБ по вопросу усиления массово-политической работы с личным составом работников НКВД, НКГБ и истребительных отрядов.

10. Обязать отдел кадров Обкома КП(б)У (т. Фиалковского) проверить работу Клесовского райкома КП(б)У по вопросу борьбы с нарушителями советской законности и руководства в этом вопросе Райкомом КП(б)У.

О результатах доложить бюро Обкома КП(б)У 20.VI-45 года.

11. Обком КП(б)У требует от секретарей райкомов КП(б)У, начальников райотделов НКВД, НКГБ доведения настоящего решения до сознания каждого коммуниста, комсомольца, всех советских работников – решительно предупредить факты нарушения советской законности, не оставляя ни единого случая безнаказанным.

12. Обязать первых секретарей райкомов КП(б)У провести закрытые партийные собрания, на которых заслушать доклады о состоянии борьбы с нарушителями советской законности и на основе большевистской критики и самокритики вскрыть все недостатки и имеющие место случаи нарушения революционной законности.

13. Для проведения районных партийных собраний командировать работников аппарата Обкома КП(б)У.

Настоящее решение разослать всем райкомам КП(б)У.

Секретарь Ровенского Обкома КП(б)У *підпис, печатка* (Бегма)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.2394, арк.1-4.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1]Даничів.
[2] Так в документі, очевидно, потрібно «Клесівський».

№82

1945, липня 3. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про розгляд заяви, поданої в ЦК і обком КП(б)У «Про факти порушень радянської законності і спекуляції мукою працівниками Вербського району»

Особая папка
№ БО/46 п.4
от 3.VII.45 года

Сов. Секретно

О разборе заявления, поданного в ЦК и Обком КП(б)У «О фактах нарушения советской законности и спекуляции мукой работниками Вербского района».

Бюро Обкома КП(б)У отмечает, что в поданных заявлениях на имя секретаря ЦК КП(б)У тов. Коротченко и Обком КП(б)У в части нарушения советской

законности и фактах спекуляции мукой на частном ринке по Вербскому району, в основном подтвердились. Установлено, что при выезде в села, отдельные работники советско-партийного актива проявляли бесчинства, незаконное изъятие имущества, продуктов питания, грубое обращение с населением, выезды на села сопровождались пьянками со стороны отдельных районных работников, так:

18 июня с.г. секретарь райкома комсомола т. Донцов, совместно с работником радиоузла – Белявским и председателем райосоавиахима – Грицюк, выехали в село Белобородку по заданию райисполкома для выполнения, якобы, контроля по выполнению государственных поставок. В этом селе совершенно незаконно был организован обыск у гражданки Дворнюк – семьи красноармейца. Гражданка Дворнюк была посажена в погреб, после чего был произведен насильственный обыск в ее квартире и при этом было изъято 7 кгр. сала, 4 кгр. мяса, 2 кгр. меда, стиральное мыло и др.

В этом же селе, в квартире гражданки Новак, также изъяли сало, мед, ботинки и другие носильные вещи.

Все это проводилось работниками в пьяном виде и сопровождалось руганью и угрозами.

В село Детиничи для сбора денег по 4-му Госзайму были направлены зав. райфинотделом тов. Бесштанько и зав. райздравотделом тов. Зосименко, которые в пьяном виде вошли в квартиру гражданки Петросюк Христиньи, где произвели обыск и изъяли вещи и продукты: 10 кгр. сала, две шубы, 2 платка, 2 платья, 5 штук кроликовых кож и другие. После вмешательства районной прокуратуры часть вещей и продуктов были возвращены их владельцам.

Все эти факты имели место потому, что районные руководители – I-й секретарь райкома КП(б)У т. Повторенко, II-й секретарь райкома КП(б)У тов. Гайковой, председатель райисполкома т. Петренко и другие члены райкома КП(б)У, хотя и занимались вопросами борьбы с нарушителями советской законности, однако часто дело не доводили до конца, чем фактически поощряли нарушения.

Установлено, что была отправлена в город Киев грузовая автомашина, в которую погрузили свыше одной тонны муки для продажи по спекулятивным ценам на частном рынке. Муку для продажи направляли директор МТС т. Страхов, народный судья т. Светличный, второй секретарь райкома КП(б)У т. Гайковой, секретарь райкома комсомола т. Донцов и шофер МТС т. Верещак. После реализации муки в гор. Киев на частном рынке, была распределена вырученная сума за проданную муку, что касается т. Гайкового, то, как установлено, последний муку отправил для своей семьи.

Мука приобреталась незаконно на районных мельницах, а также у местных крестьян, якобы взаимообразно.

Следует отметить, что начальник райотдела НКВД т. Майстренко правильно поступил, сообщив вышестоящей парторганизации о фактах спекуляции мукой со стороны указанных работников, однако сам тов. Майстренко допускает ряд грубых ошибок в своем поведении, часто является пьяным в служебное время, допускал излишнее «натаскивание», что будто большую часть из присланных подарков забрали себе Повторенко, Гайковой, Петренко, что совершенно не подтвердилось. Кроме того, Майстренко принудил написать нач. райотдела милиции ложное донесение о якобы неправильном распределении американских подарков.

Бюро обкома КП(б)У считает, что райком КП(б)У и, в первую очередь, тов. Повторенко и Гайковой не вскрыли и не приняли решительных мер к нарушителям советской законности, что сами являлись если не участниками, то косвенными зачинщиками имевшего место факта разбазаривания муки. Отсутствие контроля за выезжающими в села часто приводило к тому, что допускались случаи нарушения советской законности без своевременного реагирования.

Исходя из вышеизложенного бюро Обкома КП(б)У
постановляет:

1. За несвоевременное принятие мер к нарушителям советской законности, а также разбазаривание и спекуляцию мукой ответственными работниками райкома, о чем знал[и] тов. Повторенко, т. Гайковой и не приняли соответствующих мер, объявить т. Повторенко и т. Гайковому выговор.

Предупредить т. Повторенко, что за допущение малейших фактов нарушения советской законности или расхлябанности в руководстве райкомом КП(б)У к нему будут приняты меры более строгого партийного воздействия, вплоть до снятия с партийной работы и отдачи под суд.

2. За систематическое пьянство, спекуляцию мукой районного судью т. Светличного с работы снять, объявить ему строгий выговор и перевести на низовую работу.

3. За систематическое пьянство, спекуляцию мукой и предоставление транспорта для спекулятивных целей директора МТС Страхова с работы снять и передать дело следственным органам для привлечения к уголовной ответственности.

4. Секретарю райкома комсомола тов. Донцову за участие в продаже муки объявить выговор.

5. Указать начальнику райотдела НКВД т. Майстренко за излишнее «натаскивание» неподтвердившихся фактов в его заявлении.

6. Обязать Вербский райком КП(б)У (т. Повторенко) немедленно устранять вышеуказанные факты, а также принимать своевременные меры ко всем нарушающим советские законы, установив в парторганизации строгую дисциплину.

7. Поручить секретарю Обкома КП(б)У тов. Гапию выехать в Вербский район для проведения райпартсобрания, разъяснив допущенные ошибки ряда руководящих работников в районе.

Секретарь Ровенского
Обкома КП(б)У *підпис, печатка* (Бегма)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.2380, арк.3-5.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлено штамп: «Особий сектор ЦК КП(б)У. Вхід. № 0026/229. 17.VIII.1945 р.», *а також дописано від руки*: «Читал 23/VIII-45. И.Одягайло».

№83

1945, липня 15. – Постанова відділу по боротьбі з бандитизмом Корецького РВ НКВС про припинення кримінальної справи на учасників спецбоївки при РВ НКВС В.Скорбарчука і Б.Сіліна

«Утверждаю»
Начальник УНКВД Ровенской обл.
Генерал-майор
В.Трубников
19.VII.1945 г.

Постановление
(О прекращении уголовного дела).

1945 года, июля 15 дня, гор. Корец.

Я, Начальник Отделения ББ Корецкого РО НКВД – мл. лейтенант Госбезопасности Пономарев, сего числа рассмотрев материалы след. дела за №2162 по

обвинению Скорбарчука Василия Степановича и Силина Бориса Лукьяновича, обвиняемых по ст.54-1«а», 54-8, 54-11 УК УССР, –

Нашел:

Скорбарчук В.С. и Силин Б.Л. – 30 сентября 1944 года арестованы Корецким РО НКВД, на подозрение в проведении к/р деятельности в период их пребывания в спецгруппе РО НКВД.

Произведенным следствием установлено:

Скорбарчук В.С. действительно находился в банде «УПА», имел псевдоним «Перебендя» и работал мастером в швейной мастерской в должности швеца. С приходом Красной Армии Скорбарчук, не желая находится в банде УПА и вести борьбу против Советской власти, в августе м-це 1944 года добровольно явился в РО НКВД с повинной и был зачислен в боевку при РО НКВД по борьбе с бандитизмом.

Находясь в спецгруппе, он был заподозрен в связи с бандитами, но в ходе следствия этого не установлено.

Силин Б.Л. также с 1943 года находился в банде «УПА» в сотни «Черноты», занимал должность личного адъютанта сотенного «Черноты», имел псевдоним «Карп», а затем «Буран», и использован в боевке при РО НКВД по борьбе с бандитами, занимал должность ком. боевки, где был заподозрен в связи с бандами, но следствием этого не установлено.

Находясь в боевке, как Скорбарчук, а также Силин показали себя активными в борьбе с бандитами, и по их данным за время их нахождения в боевке ими было задержано до 25 человек активных членов ОУН-УПА, как-то: члена ОУН – руководителя Червоного Креста восточной группы УПА по псевдониму «Галка»[1] и другие, а поэтому:

Руководствуясь ст.197-2 УПК УССР, –

Постановил:

Уголовное дело за №2162 по обвинению Скорбарчука В.С. и Силина Б.Л. производством прекратить.

Обвиняемых – Скорбарчука Василия Степановича и Силина Бориса Лукьяновича из-под стражи освободить.

След. дело сдать в архив 1 спец. отдела УНКВД.

Начальник отделения ББ Корецкого РО НКВД
мл. лейтенант Госбезопасности *підпис* (Пономарев)

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.2533, арк.42,43.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Йдеться про Бондарчук Віру («Галка»), 1925 р.н., уродженку м. Шумськ Тернопільської обл., у 1943 р. – керівника УЧХ Корецького надрайону, а в 1944 р. – санітарного відділу ВО «Тютюнник».

№84

1945, серпень 16. – Директива командуючого військами Львівського військового округу генерал-полковника Попова щодо участі військ округу в розгромі «бандформувань українсько-німецьких націоналістів»

НКО-СССР
Военный Совет
Львовского Военного Округа
16 августа 1945 г.
№00137

Сов. секретно
экз. №698
Командующим армий,
командирам соединений
и частей округа

Копии: Секретарям обкомов ВКП(б) и начальникам областных управлений НКВД и НКГБ областей, расположенных на территории Львовского Военного округа

Центральным комитетом КП(б)У и Правительством Советской Украины, местными партийными и советскими организациями, органами НКВД и НКГБ проведена большая работа по разгрому бандформирований из украинско-немецких националистов в Западных областях Украины.

Но оставшиеся отдельные банды и одиночки из отъявленных бандитов до сих пор продолжают свою подлую предательскую террористическую и диверсионную деятельность.

Повседневную борьбу с бандитизмом ведут войска НКВД и НКГБ.

Войска округа не могут остаться в стороне от этой борьбы.

Командиры соединений и частей являются ответственными за поддержание порядка в районе дислокации своих войск и обязаны оказывать полное содействие местным органам НКВД и НКГБ выделением войск для борьбы с бандами.

Приказываю:

1. Все операции по ликвидации банд проводить в согласовании с местными органами НКВД и НКГБ и в полном взаимодействии с их войсками. В исключительных случаях, вызываемых оперативностью обстановки, командиры частей и соединений могут под личную ответственность проводить операции и самостоятельно, одновременно уведомляя о них органы НКВД и НКГБ.

2. В целях гибкого и оперативного реагирования на бандпроявления разрешить командирам частей и соединений округа принимать самостоятельные решения на выделение части их войск для борьбы с бандитизмом, с последующим докладом старшему начальнику в пределах:

а) командир отдельно расположенного полка – одну-две роты на срок 3-4 суток;

б) командир отдельно расположенной дивизии – один-два батальона на срок 3-4 суток;

в) командир корпуса – один-два полка на срок 3-5 суток;

г) командующий армией – до дивизии на срок до 5 суток.

3. При обеспечении выделяемых войск автотранспортом, расход ГСМ производить в пределах установленного лимита, имея ввиду, что никаких дополнительных отпусков ГСМ для этих целей производиться не будет.

4. Каждой проводимой операции должна предшествовать тщательная подготовка, изучение положения и действия банды с использованием всех данных войсковой и агентурной разведки войск и органов НКВД и НКГБ.

Перед проведением операций получать от органов НКВД и НКГБ, погранвойск опознавательные сигналы во избежание столкновения со своими войсками и доводить эти сигналы до сведения всего личного состава частей, выводимого на операцию.

5. Во всех случаях в состав выделяемых войск включать представителей НКВД и НКГБ для проведения ими своей специальной работы и для наведения войск на банды.

Всех захваченных в плен или задержанных, а также все захваченное оружие передавать в органы НКВД через войсковые ОКР «СМЕРШ».

6. Выделяемые для проведения операций войска оставлять в распоряжении своего командования и действия их организовывать по его планам и указаниям, но в строгой увязке с органами НКВД и НКГБ.

В отдельных случаях при проведении операции с привлечением значительных сил войск НКВД и когда руководителем такой операции является представитель НКВД или НКГБ старший по званию и должности, – войска могут быть переданы в его подчинение, но каждый раз с предварительного утверждения старшего начальника.

7. Установить специальные донесения:

а) о всех случаях бандпроявлений в районе дислокации части;

б) о выделении войск на борьбу с бандитизмом;

в) о начале, ходе операции и ее результатах (потери, трофеи);

г) о ходе операций, организуемых армиями, доносить ежедневно к 10.00 и 22.00.

Командующий войсками ЛьВО
Генерал-полковник Попов

Член Военного Совета ЛьВО
Генерал-майор Батраков

Начальник штаба ЛьВО
Генерал-майор Городецкий

Заказ №218
Тип. канц. штаба ЛьВО

ДАРО, ф.Р-2333, оп.1с, спр.8, арк.147.
Документ на одному аркуші встановленого для наказів стандарту (160х220 мм), текст виконаний типографським шрифтом.

№85

1945, вересень 12. – Директива командуючого військами Львівського військового округу генерал-полковника Попова про організацію боротьби з «бандитизмом» на території округу із врахуванням досвіду попередніх операцій

НКО-СССР
Военный Совет
Львовского военного округа
12 сентября 1945 г.
№0174

Сов. секретно
экз. №167
Командующим Армий,
Командирам соединений
и частей округа

Копии: Начальникам областных отделов НКВД и НКГБ Львовской, Дрогобичской, Волынской, Ровенской и Житомирской областей
Начальнику Окр. «СМЕРШ» – ЛьВО

Проведенные в августе месяце с.г. частями округа операции по борьбе с бандами немецко-украинских националистов не дали в должной мере положительных результатов.

Несмотря на большое количество привлекаемых к операциям войск, достаточное время для подготовки каждой операции – бандам в большинстве случаев удавалось безнаказанно скрыться.

Недостаточная эффективность действий войск округа в борьбе с бандитизмом явилась прямым следствием неудовлетворительной организации проводимых операций и недостаточно серьезного, а подчас поверхностного отношения к столь политически важному мероприятию со стороны частей и соединений.

Проведенная частями 48 ск 31.8.45 г. операция в районе лесных массивов северо-западнее Львов по сути дела была сорвана отсутствием скрытности ее подготовки. Сдавшийся бандит показал, что банда, скрывавшаяся в этих лесах, была осведомлена о предстоящей проческе за сутки и, естественно, заблаговременно скрылась.

Операция, проведенная 1 и 2.9.45 г. частями 48 ск, артлагеря ЛьВО и 30 ад в районе Янувских лесов, была организована крайне неудовлетворительно. Выставленные частями артлагеря ЛьВО оцепление никем не контролировалось, бойцы сходились в группы, оставляя разрывы местами до 400-500 м. Прочесывающие лес подразделения 213 СД двигались не цепью, а гуськом, только по тропам и просекам.

Подразделения 646 М-П, 295 и 296 СП, предназначенные для прочески леса в районе Верещица, разбрелись по домам и стали требовать от жителей кормить по два-три бойца в каждом доме.

По авторитетным данным Яновского РО НКВД 1.9.45 г. банда «Грозного» численностью 50-60 человек находилась в балке 1,5 км. сев.вост. Майдан-Мокротинский. Подразделения 48 ск, прочесывающие этот район, ее не заметили, а по прохождении войск эта банда вошла в с.Майдан-Мокротинский и там расположилась на ужин и ночлег.

При подготовке операций и в повседневной борьбе с бандитизмом, командованием частей и соединений не учитывается наличие среди местного населения пособников бандитов, которые, поддерживая с ними связь, оказывают им большую поддержку постоянной информацией о дислокации и всех перемещениях наших войск – эта категория населения не распознается и не используется для дезинформации бандитов.

Наконец, при организации операций войска не учитывают изменения в характере действий банд, последовавшие как в результате проведенной борьбы с бандами, так и в связи с прибытием на территорию округа большого количества полевых войск с фронта.

Крупные банды, рисковавшие ранее вступать в бой с нашими войсками, исчезли, остались мелкие банды и боевки, уклоняющиеся от открытого боя, отлично знающие местность и обычно ускользаюшие при наших попытках окружить их.

Приказываю:

1. Командующим армиями, командирам соединений и частей лично возглавить организацию борьбы с бандитизмом в районах постоянной дислокации своих частей, строго руководствуясь директивой Военного Совета №00137.

2. Учитывая новый характер действий банд, прежний способ окружения с последующей проческой этого района – применять только при особо благоприятной обстановке.

Широко применять метод выделения отдельных небольших подвижных отрядов, нацеленных на определенную банду.

В составе каждого такого отряда должен находиться оперуполномоченный НКВД или НКГБ, задачей которого является наведение отряда на банду.

Раз войдя в соприкосновение с бандой, отряд не имеет права прекратить преследование пока не уничтожит банду, или не будет заменен другим отрядом.

3. В случае проведения операций крупными силами прежнего характера на окружение и проческу – боевые порядки прочесывающих войск строить в цепь с плотностью не ниже 100 чел. на 1 км фронта так, чтобы каждый боец видел

своего правого и левого соседа. Не допускать разрывов цепи, движение гуськом по тропам и просекам. Сзади цепи иметь систему резервов.

Для прочески крупных объектов (населенные пункты, глубокие овраги, отдельные рощи) выделять специальные отряды, не отвлекая для этой цели боевые порядки прочесывающих войск.

Круговое оцепление района не снимать до окончания прочески.

4. Подготовку операций проводить с соблюдением строжайшей секретности. К разработке операции допускать строго ограниченный круг лиц. Задачу до бойца доводить только с началом действий.

5. При удобной обстановке использовать связь бандитов с пособниками из местного населения для распускания ложных слухов в целях дезинформации банд о наших предстоящих действиях. Эту работу обязательно увязывать с органами НКВД и НКГБ.

6. Проведение любого мероприятия по борьбе с бандитизмом рассматривать как выполнение боевой задачи в условиях военного времени.

Потребовать от офицерского, сержантского и рядового состава соблюдения строжайшей воинской дисциплины, беспрекословного и точного выполнения поставленных задач.

С нерадивых, нарушающих установленный порядок, уклоняющихся от четкого выполнения боевой задачи строго взыскивать вплоть до предания суду Военного Трибунала.

7. При проведении операций принять строгие меры к недопущению случаев мародерства. Организовать регулярное питание всего личного состава и запретить обращение красноармейцев за пищей к местному населению.

8. Указания данной директивы изучить с офицерским составом до командира роты включительно.

Командующий войсками ЛьВО
Генерал-полковник Попов

Член Воен. Сов. ЛьВО
Ген.-м-р Батраков

Начальник штаба ЛьВО
Генерал-майор Городецкий

ДАРО, ф.Р-2333, оп.1с, спр.8, арк.204,205.
Оригінал, машинопис.

№86

1945, жовтня 28 – Заява учасника Вітчизняної війни, жителя с. Глинськ Здолбунівського району П.Ляхотського голові РНК УРСР М.Хрущову про надання допомоги

Председателю Совета Наркома комиссаров
УССР тов. Хрущеву
от демобилизованного кр-ца с. Глинское
Здолбуновского района, Ровенской обл.
Ляхотского Петра Максимовича

Заявление.

Я, Ляхотский Петр Максимович, в Красной армии с марта 1944 года, по май 1945 года. Участвовал на фронте отечественной войны в 1-м Белорусском фронте, в апреле месяце 1945 году был тяжко ранен в руку, в данное время демобилизован. В ноябре месяце местный истребительный б-н во время облавы поджег

мое хозяйство. Згорело дом, клуня, весь хлеб около 400 пудов. Семья моя вынуждена была итти на квартиру, а на пропитание занимать хлеб у своих соседей. Весной этого года также пришлось мне занимать на посев. В конце сентября это[го] года я обратился в Здолбуновский райисполком, чтобы они мне предоставили льгоду по государственным поставкам, но я до сего времени не получил никакого ответа на свое заявление, хуже того, меня местные районные работники оскорбляют, обзывая меня чутьми не бандитом, как факт 25 октября 1945 г. райвоенком обозвал меня. Мое хозяйство никакими льготами не пользуюсь, как в прошлом, также и в этом году. Хлеба государству я уже сдал 10 центнеров и также другими видами поставками расчитался. Прошу Вас дать указание местным районным работникам оказать мне помощ, так как мое хозяйство пострадало от пожара и невиноватый, а виновных в этом привлеч к ответственности. Прошу не отказать моей прозьбы.

К сему подписываюсь Ляхоцкий [1]
28-10-45 г.

ДАРО, ф.Р-204, оп.2, спр.320, арк.144,144 зв.
Оригінал, рукопис.
На заяві П.Ляхотського проставлено штамп: «Секретаріат Голови РНК УРСР. №101/13619. 16/XI-45 р.»

Примітки

[1] З приводу заяви П.Ляхотського голова Здолбунівського райвиконкому П.Задорожний подав заступникові голови Рівненського облвиконкому Вознюку таку інформацію *(ДАРО, ф.Р-204, оп. 2 спр. 320, арк. 138):*
20/XII-45 г.

Заместителю председателя исполкома
Облсовета Депутатов Трудящихся т. Вознюку.

На Ваш №626 от 28.XI.45 года проверкой установлено:

1. Осенью 1944 г. во время облавы Внутренними войсками НКВД в с. Глинск, во время боя с бандой, которая находилась в клуне гр-на Ляхоцкого П.М., при стрельбе зажигательными пулями загорелась клуня, а от нее и дом гр-на Ляхоцкого.

2. Льготы по сельхозналогам и госпоставкам гр-ну Ляхоцкому не были представлены ввиду наличия 2-х трудоспособных при одном нетрудоспособном, что по закону не подлежит освобождению от налогов и госпоставок.

3. Гр-нин Ляхоцкий П.М. не является инвалидом Отечественной войны, а поэтому его хозяйство по закону льготам не подлежит.

4. За гр-нином Ляхоцким по госпоставкам числится недоимка, т.е. зерна 115 кгр., мяса 15 кгр., картофеля 180 кгр., овощей 75 кгр., молока 120 литр. и сена 118 кгр.

5. Несмотря на то, что во время боя с бандитами, которые находились в доме гр-на Ляхоцкого, с/совет с. Глинск представил гр-ну Ляхоцкому к пользованию дом и другие хозяйственные постройки *(так у тексті)*.

6. Хозяйство у гр-на Ляхоцкого П.М. середняцкое, имеет: 2 лошади, одну корову, 4,35 га земли. Хлеба имеет еще пудов 50.

7. Гр-н Ляхоцкий П.М. в Здолбуновский Райисполком за помощью не обращался, а его заявление обнаружено 7.XII.45 г. в Земотделе.

Примечание: прилагаем справку из Здолбуновского Райотдела НКВД, справку Уполнаркомзага Здолбуновского р-на, справку Здолбуновского райвоенкомата, Ваше письмо

за №626, письмо зам. секретаря при СНК УССР за №101/13691 от 20.XI.45 г., заявление гр-на Ляхоцкого П.М., конверт, заявление гр-на Ляхоцкого, обнаружено в Земотделе от 18.VI.45 г.

Председатель Здолбуновского
Исполкома Райсовета *підпис* (Д.Задорожный)

У свою чергу, заступник голови Рівненської облвиконкому Вознюк надіслав відповідь П.Ляхотському *(ДАРО, ф.Р-204, оп.2, спр.320, арк.137)*:

копия
743
22/XII

22 грудня 5
село Глинське, Здолбунівського району.

гр-ну Ляхотському Петру Максимов.

Ваша заява, яку Ви подали на ім'я Голови РНК УРСР тов. Хрущова надіслана на вирішення Виконкому Облради. Повідомляємо Вас про наслідки вирішення її:

1. Права на одержання пільг по податкам, встановлених Урядом для сімей фронтовиків, Ваша сім'я не має, так як в сім'ї при 2-х працездатних є один непрацездатний член сім'ї, а сам Ви до групи інвалідів Вітчизняної війни не зараховані, бо мали легке поранення.

2. Ваше майно було знищено пожежою внаслідок бою з бандитами, які переховувались у Вашій хаті, і через це не може бути знищене майно Вам компенсоване.

У Вашому проханні про надання допомоги Вам Облвиконком відмовляє.

Заст. Голови Виконкому Облради
Депутатів Трудящих (Вознюк)

№87

1945, листопада 11. – Додаток до постанови бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про план заходів по реалізації рішення ЦК КП(б)У від 30 жовтня 1945 р. щодо ліквідації решток банд українсько-німецьких націоналістів по Рівненській області»

Приложение к п.18, прот. № 62.

План
Оперативных мероприятий по окончательной ликвидации
бандгрупп украинско-немецких националистов,
оперирующих на территории Ровенской области.

По Деражнянскому району.

Бандгруппа СБ «Коли».

Бандгруппа СБ «Коли» численностью 25 человек, с вооружением: РП[1] – 3, автоматов – 10, остальные – винтовки, оперирует в селах: Постойно, Злазно, Майдан, хутора: Стыдни, Ануливка.[2]

Состав участников бандгруппы установлен: главарь банды «Коля» –

Кухарчук Федор Самсонович, 1914 года рождения, уроженец и житель с. Ануливка, Деражнянского района.

По бандгруппе работает агентура: агент «Ястреб» и С/О[3] «Соня».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена войсково-рейдирующая группа численностью в 30 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Ахмеджанова.

Для проведения оперативных мероприятий в указанной войсковой группе закреплен оперработник Нязотенков.

Начальнику Деражнянского РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указание и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий не позднее 15-го ноября с.г.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Коли» — 5-го декабря 1945 года.

Боевка «Верба».

Боевка СБ «Верба» численностью 12 человек, с вооружением: РП — 1, остальные — винтовки и автоматы, оперируют в селах Збуж, Гутвин, Яполоть, Малый Мицк, хутора — Малые Стыдни.[4]

Состав участников боевки СБ «Верба» установлен: главарь банды «Верба»—

Романчук Адось Демидович, 1920 года рождения, уроженец с. Збуж, Деряжнянского района.[5]

По бандгруппе работает агентура: агент «Явор» и С/С[6] «Моисей».

По ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена войсково-рейдирующая группа численностью в 20 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера части Ахмеджанова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Немцев.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указание и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий не позднее 15-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации боевки СБ «Верба» 1-го декабря 1945 года.

По Клеванскому району.

Бандгруппа СБ «Черноты».

Бандгруппа СБ «Черноты» численностью в 17 человек, с вооружением: РП — 1, автоматов — 3, остальные — винтовки, оперируют в селах: Покосы, Белев, Грабов, Белевские хутора.[7]

Состав банды установлен. Главарь банды «Чернота» — Поплавский Владимир Филиппович.[8]

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена войсково-рейдирующая группа численностью 30 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Саакяна.

Для проведения агентурно-оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Свинаренко.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указание и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий не позднее 12-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Чернота» 1-го декабря 1945 года.

Бандгруппа СБ «Чуба».

Бандгруппа СБ «Чуба» численностью 12 человек, с вооружением: РП – 1, остальные – автоматы и винтовки, оперируют в селах: Галышев, Жуковщина, Галышевские хутора.[9] Состав участников бандгруппы установлены:

По бандгруппе работает агентура: агент «Зирка» и «Володя».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия: выделена войсково-рейдирующая группа численностью 20 человек из состава части ВВ НКВД под командованием офицера части Саакяна.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Евдокимов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий не позднее 12-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Чуба» 1-го декабря 1945 года.

По Корецкому району.

Бандгруппа СБ «Черного».

Бандгруппа СБ «Черного» численностью 7 человек, с вооружением: РП – 1, автоматов – 5, остальные – винтовки и гранаты. Оперируют в селах: Анновка, Копытов, Головница, Казакский лес.[10]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды: «Черный» –

Пшеничний Николай Нестерович, 1920 года рождения, уроженец и житель села Копытов, Корецкого района.

По бандгруппе работает агентура: агент «Чирская» и С/О «Николайчук».

Для ликвидации указанной бандгруппы, проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 20 человек из состава части ВВ НКВД под командованием офицера Васеха.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Соколов.

Начальнику Корецкого РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указание и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 12-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Черного» 3-го декабря 1945 года.

Бандгруппа «Матроса».

Бандгруппа «Матроса» численностью 15 человек, с вооружением: РП – 1, автоматов – 6, остальные – винтовки. Оперируют в селах: Крылов, Черница, Богдановка.[11]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды: «Матрос» —Климчук Николай Нестерович, 1921 года рождения, уроженец и житель села Крилов, Корецкого района.[12]

По бандгруппе работает агентура: агент «Черный», «Крук» и С/С «Чирский».

Для ликвидации указанной бандгруппы, проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 25-ти человек из состава Красной Армии, под командованием офицера подразделения Васеха.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Мартынов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указание и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий — не позднее 13-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Матроса» — 1-го декабря 1945 года.

По Владимирецкому району.

Бандгруппа СБ «Барсука».

Бандгруппа СБ «Барсука» численностью 17 человек, с вооружением: РП — 2, автоматов — 2, остальные — винтовки, оперируют в селах: Ромейки, Белехово, Сварины, Городец, Кидры, Дубовка, Антоновка.[13]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды: «Барсук» —Сафоний Иван, 1910 года рождения, уроженец и житель села Сваринь, Владимирецкого района.[14]

По бандгруппе работает агентура: С/О «Валя», «Сосна», «Рыбак» и другие.

Для ликвидации указанной бандгруппы, проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 25 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера подразделения Цетовича.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Коваленко.

Начальнику Владимирецкого РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий — не позднее 15-го ноября с.г.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Барсук» 3-го декабря 1945 года.

Боевка СБ «Темерязного».

Боевка СБ «Темерязного» численностью 14 человек, с вооружением: РП — 1, автоматов — 6, остальные — винтовки, оперируют в селах: Б. Цепчевичи, Городец, Нетреба, Жовкино, Антоновка.[15]

Состав бандгруппы установлен.[16]

По бандгруппе работает агентура: С/О «Круглов», «Коммуна».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 25-ти человек из состава ВВ НКВД под командованием офицера части Цетовича.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Бородин.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно

проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий не позднее 15-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Темерязного» 1-го декабря 1945 года.

Бандгруппа «Серомахи».

Бандгруппа «Серомахи» численностью 23 человека, с вооружением: РП – 2, автоматов – 11, остальные – винтовки, оперируют в селах: Дубовка, Кудры, Цепцевичи, Теклевка, Зульня.[17]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды: «Серомаха» –

Трофимчук Федор, 1910 года рождения, уроженец и житель села Кидры.[18]

По бандгруппе работает агентура: С/О «Ялина», «Дикарь», «Тузов» и «Баранов».

Для ликвидации указанной бандгруппы, проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 35 человек из состава Красной Армии, под командованием офицера части Цетовича.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Антифоров.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 15-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Серомахи» 7-го декабря 1945 года.

Бандгруппа СБ «Донбасса».

Бандгруппа СБ «Донбасса» в количестве 15-ти человек, с вооружением: РП – 2, остальные – автоматы и винтовки, оперируют в селах: Городец, Жовкин, Островцы.[19]

Состав бандгруппы установлен. Главарь банды: «Донбасс» –

Шверид Сазон Лаврентьевич, 1910 года рождения, уроженец и житель села Долговоля,[20] Владимирецкого района.

По бандгруппе работает агентура: агенты «Черная» и «Рабочая».

Для ликвидации указанной бандгруппы, проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 25 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера части Цетовича.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Сырчин.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 15-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Донбасса» 3-го декабря 1945 года.

По Гощанскому району.

Бандгруппа СБ «Трубы».

Бандгруппа СБ «Трубы» в количестве 10 человек, с вооружением: РП – 1, автоматов – 2, остальные – винтовки, оперируют в селах: Тудоров, Русивель, Сапожин, Жавров, Майков, Голубоче.[21]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды: «Труба» –

Усачук Павел Самойлович, 1916 года рождения, уроженец и житель села Майков, Гощанского района.

По бандгруппе работает агентура: агент «Верный», С/О «Моцарт» и «Пчела».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 25 человек из состава Красной Армии, под командованием офицера Тетерова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной группе закреплен оперработник Косов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы не позднее 12-го ноября с.г дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Трубы» 27-го ноября с.г.

Боевка СБ «Цыгана».

Боевка СБ «Цыгана» численностью 9 человек, с вооружением: РП – 1, остальные – винтовки и автоматы, оперируют в селах: Чудници, Дрогобуж, Мнишин, Подоляны, Дмитриевка, Колесники.[22]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды: «Цыган». –

Грицак Иван Антонович, 1922 года рождения, уроженец и житель села Мнишин, Гощанского района.

По бандгруппе работает агентура: агенты «Пруткий», «Отважный» и С/О «Иван».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 20 человек из состава части ВВ НКВД, под командованием офицера части Седых.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Никитенко.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной боевки СБ дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 13-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Цыгана» 2-го декабря 1945 года.

Бандгруппа «Деркача».

Бандгруппа «Деркача» в количестве 25-ти человек, с вооружением: РП – 4, автоматов – 10, остальные – винтовки и гранаты, оперируют по всей территории Гощанского района.

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды: «Деркач» –

Кирик-Петрук Владимир Филиппович, 1919 года рождения, уроженец села Угольцы,[23] Гощанского района.

По бандгруппе работает агентура: агент «Шустрый» С/О «Осока», «Токар», «Онуфрий».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 40 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера части Амелина.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Долганов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий — не позднее 15-го ноября с.г.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Деркача» 10 декабря 1945 года.

По Березновскому району.

Боевка СБ «Химеры».

Боевка СБ «Химеры» численностью в 18 человек, с вооружением: РП — 1, автоматов — 4, остальные — винтовки, оперируют в селах: Кадобычи, Голубно, Пустомыцкий лес.[24]

По бандгруппе работает агентура: С/О «Пыльная» и «Парубок».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 30 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Лощинина.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Соколов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы не позднее 13-го ноября с.г. дать указание и тщательно проинструктировать старшего руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий.

Установить срок ликвидации бандгруппы СБ «Химеры» 1-го декабря 1945 года.

Диверсионная бандгруппа «Примака».

Диверсионная бандгруппа «Примака» численностью 10 человек, с вооружением: автоматов — 4, винтовок — 6, оперируют в западной части района.

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды: «Примак» —

Лазорец Федор Леонтиевич, 1917 года рождения, уроженец м. Березно, житель Городищенских хуторов, Березновского района.

По бандгруппе работает агентура: агенты «Пыльная», «Иванов» и «Лень».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 20 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера части Лощинина.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Шарнанеев.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий — не позднее 13-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Примака» 2-го декабря 1945 года.

Бандгруппа «Крука».

Бандгруппа «Крука» численностью 12 человек, имеющая вооружение: автоматы и винтовки, оперируют на территории Березновского района.

По бандгруппе работает агентура: агенты «Береза» и «Щука».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 30 человек из состава части ВВ НКВД под командованием офицера Коржикова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Шульга.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 13 ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Крука» 27-го ноября 1945 года.

По Мизочскому району.

Боевка СБ «Сокола».

Боевка СБ «Сокола» в количестве 10 человек, с вооружением: автоматов – 3, маузер – 1, остальные – винтовки, оперируют в селах: Старая Мощаница, Белашев, Стубло, Городецкий лес.[25]

Состав участников боевки СБ установлен. Комендант боевки СБ: «Сокол» – Овдейчук Яков Матвеевич, 1918 года рождения, уроженец и житель села Старая Мощаница, Мизочского района.

По бандгруппе работает агентура: резидент «Высокий», С/О «Петя», «Портной» и «Галка».

По Острожецкому району.

Бандгруппа СБ «Олеся».

Бандгруппа СБ «Олеся» численностью 14 человек, с вооружением: РП – 2, автоматов – 4, остальные – винтовки, оперирует в Коротиевском[26] и Беречинском лесах.

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды: «Олесь», уроженец и житель Луцкого района, Волынской области.

По бандгруппе работает агентура: резидент «Днепропетровская», агенты «Хмара», «Вишня».

Для ликвидации указанной боевки СБ проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 25 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера части Горохова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Попа.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной боевки дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 14-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации боевки «Олеся» 1-го декабря 1945 года.

Бандгруппа «Хмары».

Бандгруппа «Хмары» численностью 12 человек, с вооружением: РП – 2, автоматов – 6, остальные – винтовки и гранаты, оперируют в Боромельском, Пинском и Воротиевском лесах.[27]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Хмара»

Шевчук Семен Лукашевич, уроженец м. Острожец.

По бандгруппе работает агентура: агент «Леня», резидент «Днепровская».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 20 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера части Горохова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной группе закреплен оперработник Остроухов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 13-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Хмара» 28-го ноября 1945 года.

Бандгруппа «Черного».

Бандгруппа «Черного» численностью 11 человек, с вооружением: РП – 1, остальные – автоматы и винтовки, оперируют в селах: Постежково, Богушевкы, Терешов, Корыты, Перемилов.[28]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды: «Черный» – Витчук Ефим Прокофьевич.

По банде работает агентура: агент «Запорожец».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 20 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера части Горохова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Таткин.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указание старшему войсковому руководителю и оперработнику о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 13-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Черного» 27-го ноября 1945 года.

По Степанскому району.

Боевка СБ «Кучера».

Боевка СБ «Кучера» численностью 5 человек, с вооружением: автоматов – 4, винтовка – 1, гранаты, оперирует на территории: Кричильского и Коростянского сельсоветов.

Состав участников боевки СБ установлен. Комендант боевки СБ «Кучера» –

Кулеш Данил Григорьевич, 1921 года рождения, уроженец и житель с. Кричильск, Степанского района.

По боевке СБ работает агентура: агенты «Тихонов» и «Дитов».

Для ликвидации указанной боевки проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 15-ти человек из состава части ВВ НКВД, под руководством офицера Роджабова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Степанов.

Начальнику Степанского РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной боевки дать указания и тща-

тельно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий — не позднее 13-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации боевки СБ «Кучера» 27-го ноября 1945 года.

По Клесовскому району.

Бандгруппа «Чмеля».

Бандгруппа «Чмеля» численностью 40 человек, с вооружением: РП — 4, остальные — автоматы, винтовки и гранаты, оперирует на границе Клесовского, Ракитновского и Высоцкого районов.

По бандгруппе работает агентура: агенты «Олег» и «Буйный».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 50 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера части Зайцева.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Борчигин.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий не позднее 14-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Чмеля» 10-го декабря 1945 года.

По Демидовскому району.

Боевка СБ «Пугача».

Боевка СБ «Пугача» в количестве 15 человек, с вооружением: РП — 1, автоматов — 2, остальные — винтовки, оперирует на территории хутора Домброво, Загаки и Хриницкого леса.[29]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Пугач» — Тарасюк Петр Тарасович.[30]

По бандгруппе работает агентура: агенты «Галка», «Ласточка», «Нижинская» и «Цибульский».

Для ликвидации указанной боевки СБ проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 30 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Беспалова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Шеянкин.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной боевки дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового командира и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий — не позднее 14-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации боевки «Пугача» 2-го декабря 1945 года.

Бандгруппа «Хапайло».

Бандгруппа «Хапайло» численностью 12 человек, с вооружением: РП — 1, автоматов — 4, остальные — винтовки и гранаты, оперирует на территории сел: Хренники, Вербинские хутора и хутор Загаки.

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Хапайло» –

Друзюк Арсен Алексеевич, уроженец и житель Козинского района.

По бандгруппе работает агентура: агент «Нежинская».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 25-ти человек из состава Красной Армии, под командованием офицера части Беспалова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Комлев.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 13-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Хапайло» 28-го ноября 1945 года.

По Дубновскому району.

Бандгруппа «Чапли».

Бандгруппа «Чапли» в количестве 11 человек, с вооружением: РП – 1, автоматов – 5, остальные – винтовки, оперирует на территории сел: Рачино, Збытець, Волица, Здутинская и хутора.[31]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Чапли» –

Федорчук Юрий Васильевич, 1923 года рождения, уроженец и житель села Радчино, Дубновского района.

По бандгруппе работает агентура: агенты «Яр», «Леня», «Вера».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 25 человек из состава части Красной Армии, под руководством офицера Казанцева.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Попов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 13-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Чапля» 2-го декабря 1945 года.

По Дубровицкому району.

Боевка СБ «Стяжка».

Боевка СБ «Стяжка»[32] численностью 11 человек, с вооружением: РП – 1, автоматов – 4, остальные – винтовки, оперирует на территории сел: Грани, Грицки, Зальшаны, Казенный лес.[33]

По боевке работает агентура: С/О «Лида», «Игрушка», и другие.

Для ликвидации указанной боевки проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью в 26 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Гореева.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Воронов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной боевки дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана

и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 14-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации боевки СБ «Стяжка» 28-го ноября 1945 года.

Бандгруппа «Кармелюка», бывш. «Аршина».[34]

Бандгруппа «Кармелюка» в количестве 25 человек, с вооружением: РП – 4, автоматов – 4, СВТ[35] – 2, остальные – винтовки и гранаты, оперирует на территории Дубровицкого, Высоцкого и Морочновского районов.

По бандгруппе работает агентура: агенты «Белка», «Верный», С/О «Кулик», «Веселый».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью 40 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Бекеромова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе прикреплен оперработник Тимофеев.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 14-го ноября с.г.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Кармелюка» 10-го декабря 1945 года.

По Высоцкому району.

Бандгруппа «Василя».

Бандгруппа «Василя» численностью 33 человек, с вооружением: РП – 4, автоматов – 6, пистолетов – 3, остальные – винтовки, оперирует на территории сел: Золотово, Заморочение, Речица.[36]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Василь» –

Щур Евгений Владимирович, 1922 года рождения, уроженец и житель села Высоцк, этого же района.

По бандгруппе «Василя» работает агент: «Степан».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 45-ти человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Плюща.

Для проведения агентурно-оперативных мероприятий к указанной войсковой группе прикреплен оперработник Гоголев.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 15-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Василя» 10-го декабря 1945 года.

Боевка СБ «Свистка».

Боевка СБ «Свистка» численностью 7 человек, с вооружением: автоматов – 2, остальные – винтовки, оперирует на территории сел: Вичевка,[37] с прилегающими к нему хуторами.

Состав участников боевки СБ установлен. Комендант боевки СБ «Свисток» –

Прус Адам Петрович, 1922 года рождения, житель села Вичевка, Высоцкого района.

По боевке работает агентура: агент внутренник «Пинский» и другие.

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 15 человек из состава части ВВ НКВД, под командованием офицера Зайцева.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Сахошко.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной боевки дать указание и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий — не позднее 13-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации боевки СБ «Свистка» 28-го ноября 1945 года.

По Ровенскому району.

Бандгруппа СБ «Чада».

Бандгруппа СБ «Чада» в количестве 30 человек, с вооружением: РП — 3, автоматов — 6, остальные — винтовки и гранаты, оперирует на территории сел: Дядьковичи, Грушевица, Плоское, хутор Дыбель и другие.[38]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Чада» —

Хорчук Трифон, 1920 года рождения, уроженец и житель села Хустень,[39] Александрийского района.

По бандгруппе работает агентура: агенты «Певно», «Верна», С/О «Коля» и «Чумак».

Для ликвидации указанной бандгруппы проведены следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью в 45 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Куртай.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Козлов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий — не позднее 13-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы СБ «Чада» 10 декабря 1945 года.

По Здолбуновскому району.

Бандгруппа «Выра».

Бандгруппа «Выра» численностью 13 человек, с вооружением: РП — 1, автоматы и винтовки, оперирует на территории сел: Батьковцы, Ямщики, Степановка, Тайкуры, Поразово, Степановский лес.[40]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Выр» —

Головчук Филимон Тимофеевич, уроженец и житель села Степановка, Здолбуновского района.

По бандгруппе работает агентура: агенты «Игорь» и «Беляев», С/О «Люба» и «Галя».

Для ликвидации указанной бандгруппы проведены следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа из состава части Красной Армии в количестве 25 человек, под командованием офицера Романова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Двининин.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего командира и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 13-го декабря 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Выра» 3-го декабря 1945 года.

По Тучинскому району.

Бандгруппа ВОП «Очмана».

Бандгруппа ВОП «Очмана» численностью 19 человек, с вооружением: РП – 2, автоматов – 5, остальные – винтовки, оперирует на территории сел: Гориньград, 1 и 2, Мичев, Малтин, Шубково, Вороново и другие.[41]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Очман» –

Шевчук Дмитрий Нестерович, 1924 года рождения, уроженец и житель села Чудница, Тучинского района.

По бандгруппе работает агентура: агент «Синичка» и другие.

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа численностью в 30 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера ______________.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Соловей.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 13-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Очмана» 5-го декабря 1945 года.

Бандгруппа «Явора».

Бандгруппа «Явора» в количестве 10 человек, с вооружением автоматы и винтовки, оперирует на территории всего района.

По бандгруппе работает агентура: агент «Байда» и «Синичка».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 20 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера ______________.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Панов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы – не позднее 13-го ноября 1945 года дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового командира и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Явора» 1-го декабря 1945 года.

По Морочновскому району.

Бандгруппа СБ «Босоты».

Бандгруппа СБ «Босоты» численностью 20 человек, с вооружением: РП – 1, автоматов – 8, СВТ – 2, остальные – винтовки, оперирует на территории сел: Вулька-Речица, В. Морочно, Кухча, Лохвинские и Волынские леса.[42]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Босота» —

Горошко Филипп Иванович, 1922 года рождения, уроженец и житель села Вулька-Речица, Морочновского района.

По бандгруппе работает агентура: агенты «Старов» «Столб», «Антоновка», «Маруся», «Оса».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 40 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Найденова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Гузигевич.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового командира и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий — не позднее 15-го ноября с.г.

Установить срок ликвидации указанной бандгруппы 10-го декабря 1945 года.

По Межиричскому району.

Бандгруппа ВОП «Левадного».

Бандгруппа ВОП «Левадного» численностью в 24 человека, с вооружением: РП — 1, автоматы — 6, винтовки, оперирует в селах: Б-Клецкое, Голубочек, Маренино, и другие.[43]

По бандгруппе работает агентура: С/О «Мельник», «Коля» и «Миша».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделен конный взвод под командованием офицера Седых численностью 40 человек.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной конной группе войск НКВД закреплен оперработник ОББ УНКВД Абрамов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы — не позднее 13-го декабря 1945 года дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового командира о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий.

Установить срок ликвидации указанной бандгруппы 5-го декабря 1945 года.

По Костопольскому району.

Бандгруппа «Буйного».

Бандгруппа «Буйного»[44] численностью 10 человек, с вооружением: автоматов — 5, винтовки, оперирует в селах: Берестовец, Головино, Янковичи.[45]

Состав указанной бандгруппы установлен.

По бандгруппе работают агенты: «Грушка» и «Туркин».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 20 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Миушева.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Воробьев.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания старшему войсковому руководителю и оперработнику о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий — не позднее 12-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Буйного» 3-го декабря 1945 года.

По Острогскому району.

Бандгруппа СБ «Миколы».

Бандгруппа СБ «Миколы» в количестве 20 человек, с вооружением: РП – 1, автоматов – 5, остальные – винтовки, оперирует на территории сел: Вельбовно, Бадовка, Курганы, Могиляны, Черняхов.[46]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Микола» –

Ткачук Василий Афанасьевич, 1911 года рождения, уроженец и житель села Мощаница Украинская, Острогского района.

По бандгруппе работает агентура: резидент «Магний», агент «Голос», С/О «Кольцо», «Терещенко», «Черный».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 40 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Мартынова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Томашевский.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы – не позднее 14-го ноября с.г. дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Микола» 8-го декабря 1945 года.

Бандгруппа «Крука».

Бандгруппа «Крука» в количестве 45 человек, с вооружением: РП – 2, автоматов – 7, остальные – винтовки и гранаты, оперирует на территории сел: Гремьяче, Лебедево, Верховский лес.[47]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Крук» –

Кравчук Александр Васильевич, 1917 года рождения, уроженец и житель села Верхово,[48] Острогского района.

По бандгруппе работает агентура: агенты «Смелый» и «Воля», С/О «Мартынов», «Мария», «Король».

Для ликвидации указанной бандгруппы, проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 50 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Маматенко.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе прикреплен оперработник Грабчак.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы – не позднее 14-го ноября 1945 года дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий.

Установить срок ликвидации указанной бандгруппы 12-го декабря 1945 года.

По Александрийскому району.

Боевка СБ «Русского».

Боевка СБ «Русского» численностью 17 человек, с вооружением: РП – 2, автоматов – 2, остальные – винтовки, оперирует на территории всего района, периодически появляется в Тучинском и Ровенском районах.

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Русский» –

Литвин Степан, 1925 года рождения, уроженец и житель села В. Житень.[49]

По бандгруппе работает агентура: агент «Астра», С/О «Снегов», «Старуха», «Хмурый».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 25 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Бубелькова.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Мартемянов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы – не позднее 13-го ноября 1945 года дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Русского» 3-го декабря 1945 года.

По Ракитновскому району.

Бандгруппа «Черешня».

Бандгруппа «Черешня» численностью 47 человек, с вооружением: РП – 4, остальные – винтовки и автоматы, оперирует в южной части района.

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Черешня» –

Бричко Кузьма Игнатьевич, 35-ти лет, уроженец и житель села Парфиловка,[50] Ракитновского района.

По бандгруппе работают агенты: «Котел», «Николай».

Для проведения работы по ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 50 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Ботищева.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Коваль.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы – не позднее 14-го ноября 1945 года дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Черешня» 15-го декабря 1945 года.

По Рафаловскому району.

Бандгруппа «Белого».

Бандгруппа «Белого» численностью 39 человек, с вооружением: РП – 2, автоматов – 15, остальные – винтовки, оперирует на территории сел: Полици, В. и М. Желуцк, Балаховичи, Маюничи, Чудде.[51]

Состав участников бандгруппы установлен. Главарь банды «Белый» –

Стельмах Савелий Григорьевич, уроженец и житель села Маюничи, Рафаловского района.

По бандгруппе работает агентура: С/О «Иван», «Перина», «Маруся» и другие.

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 45 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Шулаева.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Трофимов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы – не позднее 14-го ноября 1945 года дать указания и тщательно проинструктировать старшего войскового руководителя и оперработника о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий.

Установить срок ликвидации бандгруппы «Белого» 12-го декабря 1945 года.

По Людвипольскому району.

Бандгруппа «Захара».

Бандгруппа «Захара»[52] в количестве 34 человек, с вооружением: РП – 2, автоматов – 5, остальные – винтовки, оперирует на территории всего района.

Состав участников банды установлен.

По бандгруппе работает агентура: агент «Володя», С/О «Лева», «Маруся», «Стародубец», «Леся».

Для ликвидации указанной бандгруппы проделаны следующие мероприятия:

Выделена поисково-рейдирующая группа в количестве 35 человек из состава части Красной Армии, под командованием офицера Чукуева.

Для проведения оперативных мероприятий к указанной войсковой группе закреплен оперработник Куликов.

Начальнику РО НКВД по составленному плану агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации указанной бандгруппы дать указания и тщательно проинструктировать о деталях плана и проводимых в связи с его реализацией мероприятий – не позднее 15-го ноября 1945 года.

Установить срок ликвидации бандгруппы 7-го декабря 1945 года.

Начальник УНКВД по Ровенской области
генерал-майор (В. Трубников)

Начальник отдела ББ УНКВД
майор (Гаврилов)

№
«» ноября 1945 года
г. Ровно.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.1677, арк.46-77.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Ручний кулемет (ручной пулемет).

[2] Постійне, Злазне, Стидин, Анілівка (нині Ганнівка).

[3] Секретний освідомитель.

[4] Малий Мидськ, Малий Стидин.

[5] Романчук Федот Демидович («Верба») загинув в урочищі Хвойник біля с. Збуж у 1946 р.

[6] Секретний співробітник (секретный сотрудник – сексот).

[7] Білів, Грабів, Білівські хутори.

[8] Поплавський Володимир Филимонович, уродженець с. Бронники Рівненського району.

[9] Голишів, Жуківщина, Голишівські хутори.
[10] Ганнівка, Копитів, Головниця, Козацький ліс.
[11] Крилів, Черниця, Богданівка.
[12] Насправді Климук Микола Максимович («Матрос», «Максим»), загинув у с. Сапожин Корецького району в 1948 р.
[13] Велихів, Сварині, Городець, Дубівка, Антонівка.
[14] Очевидно, Сафонік Іван Васильович («Борсук»).
[15] Великі Цепцевичі, Городець, Жовкині, Антонівка.
[16] Смулка Микола Павлович («Тимірязний»), уродженець с. Великі Цепцевичі, загинув у 1951 р.
[17] Дубівка, Кідри, Теклівка.
[18] Трохимчук Федір Прокопович («Сіромаха»), ймовірно загинув у 1946 р.
[19] Городець, Жовкині, Острівці.
[20] Очевидно, Швирко Созон Лаврінович («Донбас»), уродженець с. Довговоля. Застрілився, будучи пораненим.
[21] Тудорів, Жаврів, Майків, Глибочок.
[22] Чудниця, Дорогобуж, Дмитрівка.
[23] Угільці. Про «Деркача» *див. прим. до документа №79.*
[24] Кадобище, Голубне, Пустомитівський ліс.
[25] Стара Мощаниця, Білашів, Стеблівка.
[26] Коритнівський ліс.
[27] Боремельський, Піянський, Воротнівський ліс.
[28] Богушівка, Терешів, Коритно, Перемилівка.
[29] Хрінницький ліс.
[30] Тарасюк Петро («Пугач»), уродженець с. Хрінники.
[31] Рачин, Збитин, Волиця, Збитинські хутори.
[32] Ймовірно, Копоть Пилип Федорович («Стіжок»), уродженець с. Бережки Дубровицького району.
[33] Грані, Грицьки, Залішани.
[34] Частина знищеної раніше бригади УПА «Пам'ять Крут».
[35] Самозарядна гвинтівка (винтовка) Токарєва.
[36] Золоте, Заморочення, Річиця.
[37] с. Вичівка Зарічненського району.
[38] Грушвиця, Плоска.
[39] Харчук Трифон («Чад»), уродженець с. Кустин.
[40] Батьківці, Степанівка, Порозове.
[41] Мичів, Малятин, Шубків, Воронів.
[42] Вілька Річицька, Велике Морочне, Кухче, Локницький ліс.
[43] Велика Клецька, Глибочок, Маренін.
[44] Ймовірно, Мельник Микола («Буйний»), уродженець с. Берестовець, загинув у своєму селі в 1947 р.
[45] Головин, Янкевичі.
[46] Вільбівне, Бадівка, Черняхів.
[47] Грем'яче, Лебеді, Верхівський ліс.
[48] Верхів.
[49] Литвин Степан (1910-1948) («Руський», «Грузин»), уродженець с. Великий Житин, районний провідник ОУН Гощанського району.
[50] Бричка Кузьма («Черешня»), уродженець с. Карпилівка, загинув у 1951 р.
[51] Полиці, Великий і Малий Жолудськ, Чудля.
[52] Конопчук Володимир («Захар»), уродженець Березнівського району.

1946 рік

№88

1946, січня 16. – Доповідна записка командуючого військами Львівського військового округу генерал-полковника Попова, члена військової ради округу генерал-майора Батракова, начальника штабу округу генерал-майора Городецького голові РНК УРСР М.Хрущову про покарання винних у порушенні радянської законності з числа особового складу військ округу

НКО СССР
Командующий войсками
Львовского Военного Округа
16 января 1946 г.
№ 0056

Исп. вх. № 0041

Совершенно секретно
Экз. №1

Председателю Совета Народных
Комиссаров УССР
тов. Хрущеву Н.С.

На № 70/49 от 24.12.1945 года

В соответствии с Вашими указаниями мною произведена проверка и расследование по фактам, указанным в докладной записке Начальника Управления НКВД Ровенской области о нарушении советской законности личным составом войск округа в Ровенской области.

Виновники, совершившие бесчинства, грабежи, мародерство, допустившие нарушения советской законности, привлечены к уголовной и дисциплинарной ответственности:

а) За хулиганские действия в м. Владимирец, Ровенской области, и избиение Начальника Владимирецкого РО НКВД капитана Лубенского, мл. лейтенант м[едицинской] с[лужбы] Лапиков и лейтенант Александров Военним Трибуналом 52 армии 3.10.1945 года осуждены: Лапиков на 5 лет лишения свободы в ИТЛ с лишением воинского звания «Мл. лейтенант м[едицинской] с[лужбы]», Александров на 3 года лишения свободы в ИТЛ.

Остальные участники хулиганства в м. Владимирец наказаны властью командира 31 стрелковой дивизии.

Старший группы по заготовке сена для 31 стрелковой дивизии во Владимирецком районе командир артидивизиона 32 арт[иллерийского] полка капитан Ковшар за проявленную бездеятельность и допущение пьянок среди подчиненных арестован на 5 суток.

Командиру 32 артиллерийского полка подполковнику Новикову за бесконтрольность и отсутствие должной дисциплины в полку – объявлен выговор.

б) За совершенные ограбления местного населения в селе Соломка и других селах Александрийского района, Ровенской области, и изнасилование дочери гражданина Степанчук, 30 октября 1945 года арестована группа военнослужащих 161 армейского запасного стрелкового полка в количестве 8 человек.

Следствие закончено, виновники преданы суду Военного Трибунала 13 армии.

в) За ограбление 3-х домов и убийство женщины в селе Б. Любаши,[1] Костопольского района, Ровенской области, арестованы и преданы суду Военного Трибунала 52 армии военнослужащие 780 стрелкового полка, 214 стрелковой дивизии, мл. сержант Кузин и рядовой Стародуб.

г) За хулиганство в м. Березно, Ровенской области, избиение Начальника РО НКВД и оказание вооруженного сопротивления войскам НКВД, командир роты

159 укрепрайона лейтенант Бокарев предан суду Военного Трибунала, а капитан Романов арестован на 10 суток.

д) За кражу свиньи у гражданки Опанчук в с. Вельбовно рядовой 159 укрепрайона Голдинский осужден Военным Трибуналом на 4 года лишения свободы в ИТЛ.

е) Выездом офицеров штаба округа в м. Людвиполь установлено, что незаконных действий со стороны военнослужащих подвижного отряда 11 гв[ардейской] мех[анизированной] дивизии по отношению местного населения, а также случаев пьянок – не было.

Расследованием установлено, что у жителей с. Погореловка Людвипольского района, было отобрано три коровы уполномоченным Людвипольского РО НКВД мл. лейтенантом Воробьевым и представителем Людвипольского райисполкома Руденко, которые в указанном селе учиняли пьянки и дебоши.

По фактам ограбления местных жителей в хут. Загорье, Владимирецкого района, и ограбления с убийством гражданина Рудюк в селе Тынное, Ровенского района, ведется расследование на предмет установления виновников и привлечения их к уголовной ответственности.

Дознанием, произведенным Военной Прокуратурой, виновность старшины 20 отд[ельного] пулеметно-артиллерийского батальона, 159 укрепрайона, Аввакумова в совершении им квартирных краж, и виновность офицеров того же батальона капитана Тропынина и ст. лейтенанта Краснова в присвоении ими похищенных свиней у местных жителей с.с. Бадовка и Вельбовно не доказана.

254 танковая бригада из состава войск округа убыла в августе месяце 1945 года.

Войсковых частей №№ 1732, 1287, 49 кавалерийского полка и полевая почта №№ 35875 и 42687 в составе войск округа нет.

Мной, Командующими армиями и командирами соединений принимаются все меры к изжитию среди личного состава войск округа случаев аморальных явлений, нарушений советской законности и к укреплению воинской дисциплины.

Командующий войсками
Львовского Военного Округа
генерал-полковник
(Попов) *підпис*

Член Военного Совета
Львовского Военного Округа
генерал-майор
(Батраков) *підпис*

Начальник штаба округа
генерал-майор
(Городецкий) *підпис*

Отп. 2 экз.
Исп. Калиниченко *підпис*
16.1.46 г. А.В.
№47

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.3639, арк.2,3.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлено штампи: «Особий сектор ЦК КП(б)У. Таємна частина. Вхід. №092/6. 23/I.1946 р.»; «Секретаріат Голови РНК УРСР. №194 сп. 22.I.1946 р.»; «Управління Справами ПВР УРСР. Особий сектор. 22.I.1946 р. Вх. №390»; як також дописано від руки: «С контроля снято. Підпис»; «Див. 29.I.46 р. Підпис».

Примітки

[1] Велика Любаша.

№89
1946, січня 18 – Подання виконуючого обов'язки прокурора Рівненської області Осипчука у справі А.Денисової, мобілізованої для роботи на оборонних підприємствах

Прокуратура
Ровенской области
18 января 1946 г.
№11

Прокурору УССР

По делу обвин. Денисовой
Анастасии Николаевны по ст.56-20 УК УССР

Представление:

Военным Трибуналом Войск НКВД Ровенской области от 1/VII-44 г. осуждена Денисова Анастасия Николаевна по ст.56-20 УК УССР к 10 годам лишения свободы с последующим поражением прав на 5 лет.

Осуждена Денисова за то, что в июне месяце 1944 года была мобилизована в военную промышленность и при отправлении на работу дезертировала.

Приговор Военного Трибунала нахожу неправильным и подлежащим изменению по таким мотивам:

По приговору В/Трибунала мера наказания вынесена суровая – 10 лет лишения свободы – Денисова имеет дочь, которая осталась беспризорная, неграмотная, и по ее преступлению не требовалось такого срока изоляции от общественности, а поэтому, руководствуясь ст.16 Судоустройства –

прошу:

Войти с протестом перед Военным Трибуналом войск НКВД Украинского Округа о изменении приговора по этому делу.

За и.о. прокурора Ровенской области
советник юстиции *підпис* (Осипчук)[1]

ЦДАВОВУ, ф.288, оп.9, спр.123, арк.1.
Оригінал, машинопис.
На документі є написані від руки реєстраційний номер: «9217/114-281. 2078. 11/II» та резолюція: «Протест. 19/II-46. Підпис».

Примітки

[1] На основі подання прокуратури Рівненської обл. засупник прокурора УРСР П.Нощенко вніс протест до ВТ військ НКВС Українського округу щодо вироку, винесеного А.Денисовій ВТ військ НКВС Рівненської обл. *(ЦДАВОВУ, ф.288, оп.9, спр. 123, арк. 2):*

Военному Трибуналу Войск НКВД Украинского Округа

По делу Денисовой А.Н.,
осужденной по ст.56-20 УК

Протест
(в порядке надзора)

Приговором Военного Трибунала Войск НКВД Ровенской области от 1.VIII.1944 г. – Денисова Анастасия Николаевна осуждена по ст.56-20 УК к 10-ти годам лишения свободы с поражением в правах на 5 лет – за то, что она уклонилась от мобилизации на трудповинность для выполнения оборонных мероприятий.

Считаю, что этот приговор надлежит изменить по следующим основаниям: Денисова имеет дочь, несовершеннолетнюю, которая осталась без присмотра и является беспризорной. Сама Денисова неграмотная. Военный Трибунал этих обстоятельств не учел и избрал ей слишком суровую меру наказания.

Учитывая то обстоятельство, что оставление ей такого большого срока наказания в виде лишения свободы не вызывается необходимостью, что заключение ее на такой большой срок неблагоприятно отразилось на воспитании ее дочери и поэтому, руководствуясь ст.16 Закона о Судоустройстве –

Прошу:

Приговор В/Т по данному делу изменить, снизить меру наказания до 3-х лет лишения свободы, применив к ней Указ от 7.VII.1945 года, и от дальнейшего отбывания наказания освободить.

Зам. Прокурора УССР
Государственный Советник Юстиции 3 кл. П.Нощенко

экз.
рм

На документі є написані від руки реєстраційний номер: «12/III.46. 9217/114-281» та резолюція: «В/Т округа с протестом согласился. 23/IV-46 г. Підпис».

№90
1946, липня 5. – Доповідна записка відповідального організатора організаційно-інструкторського відділу ЦК КП(б)У Садовниченка про реалізацію конфіскованого майна в Костопільському районі

Справка
о реализации конфискованного имущества в
Костопольском районе Ровенской области

В представленной в ЦК КП(б)У Министерством Финансов УССР справке и проекте решения по Костопольскому району указано, что в районе конфискованное имущество не реализовалось в установленном порядке, а разбазаривалось.

Так, Костопольский райземотдел имущество, учтенное по 61 акту, коров – 41, лошадей – 27, волов – 1, телят – 4, свиней – 6, лошат – 3, реализовал неизвестно куда и кому.

Костопольский райисполком (председатель т. Гудков) по решениям райисполкома и по отдельным запискам, отпускал конфискованный продуктивный скот отдельным лицам в их личное пользование и учреждениям на продовольственные нужды.

Выездом на месте и проверив вышеуказанные факты установлено:

1. Костопольский райземотдел по указанию райкома КП(б)У и райисполкома принимал с января по март 1945 года конфискованный скот и распределял его

по организациям и отдельным крестьянским хозяйствам, указанный скот по 61 акту, коров – 41, лошадей – 27, волов – 1, телят – 4, свиней – 6, овец – 22 и лошат – 3. Райземотделом, согласно актов, этот скот передан конторе заготскот, МТС, лестранхозу[1] и другим организациям. Факты разбазаривания конфискованного скота со стороны райземотдела не соответствуют действительности и проверкой не подтвердились.

Следует отметить, что райфинотдел, имея документы о передаче райземотделом скота организациям и крестьянским хозяйствам, не произвел оценки и не предъявил счета на оплату полученного скота, за что начальнику райфинотдела т. Филатовой наложено взыскание и предложено навести порядок в реализации конфискованного имущества.

2. Председателем Костопольского райисполкома т. Гудковым действительно в 1945-1946 гг. дано разрешение на убой 8 голов скота, из которых 5 голов скота израсходовано на питание бойцов спецгрупп, 1 – для питания курсантов, 1 – для питания участников встречи с частями Красной Армии и 1 – для столовой горпо[2] к праздничным дням. Весь израсходованный скот не преследовал корыстных целей т. Гудкова.[3] Однако, за израсходованный скот следует произвести оплату, и впредь не допускать расходование скота, а также и другого конфискованного имущества не по назначению.

Костопольский райисполком и райком КП(б)У не уделяли должного внимания учету и распределению конфискованного имущества, в результате чего переданное конфискованное имущество отдельным организациям и лицам до сего времени не оплачено. Райотдел МВД выдал в народный суд справки, что имущество осужденных по 15 актам описи реализовано, однако деньги в госбюджет не поступили.

Бюро Ровенского обкома КП(б)У 29.VI-46 года обсуждало вопрос состояния и реализации конфискованного имущества в Костопольском районе и приняло решение, направленное на исправление допущенных недостатков, бюро обкома КП(б)У указало председателю Костопольского райисполкома тов. Гудкову и секретарю РК КП(б)У тов. Безуглому на их неправильные действия и предложило в ближайшее время навести строгий учет в оформлении и реализации конфискованного имущества, а виновных в неправильном оформлении и передаче конфискованного имущества привлечь к строгой ответственности.

Учитывая, что бюро Ровенского обкома КП(б)У приняло по Костопольскому району постановление по вопросу учета и реализации конфискованного имущества в районе – принимать решение ЦК КП(б)У по Костопольскому району не следует.

Ответорганизатор оргинструкторского
отдела ЦК КП(б)У

підпис
(Садовниченко)

5 июля 1946 г.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.1604, арк.14-16.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Очевидно, «леспромхоз», тобто лісове промислове господарство.
[2] Міське споживче товариство.
[3] Так в оригіналі.

№91
1946, липня 25 – Заява жителя с. Войткевичі Рокитнівського району У.Кравчука в секретаріат голови РНК УРСР про зменшення держпоставок

Секретаріат Голови Р.Н.К У.Р.С.Р.
м. Київ
от гр-на Кравчука Устина Дем'яновича
проживающого в с/с Войткевичах
Рокитновського Ра-на
Ровенской обл.

Заявленіе

Звертаюся в секретаріат Голови Р.Н.К. с ниже наступающей прозьбой. Живши пид гнетом панской Польши, до 1939 года по Освобождению Красной Армии Западну Украину, меня народ избрал служить Председателем Войткевичеського с/с, а после этаво меня, как специалиста по лесным разработкам, в 1940 г. вызвали в Рокитновский Л.П.Х.[1] работать мастером по заготовке лесоматериала. Я работал чесно, выполнял приказы Советского Правит. А 1941 года с месяца июня, когда акупировали местность нашего населения немецкие изверги, то мне приходилось переносить много гора, аж до 1944 г. до 5 января, а 18/I 1944 г. был вызван Рокитновским Рай-Военкоматом вступит в рады Красной Армии. Я вступил. Меня Рай-Военкомат забронировал работат по моей специалности в Рокитновском Л.П.Х. Когда я работал там, где мне указало Советское право, то у меня на домашнем хозяйстви Украински Националисты заграбили полностью одежду, и хлеб, и волы, осталис голы и голодны, оставили мне одную корову, котора имеет 21 год и тая калека, имеет побиту ногу, так что это не корова, а фигура коровы. А с ней нада здать державі 200 литрив молока и 30 килограм мяса, а я его не имею. То имею защит убедительно просить секоретариат Головы Р.Н.К насколько гласить закон Советского правительства, аби дат указ в Рокитновский Уполнаркомзаг, чтобы с меня снять хотя же 50 процент. Прошу не отказать моей прозьби.

1946 г. 25/VII — Проситель Кравчук[2]

ДАРО, ф.Р-204, оп.2, спр.320, арк.46.[3]
Оригінал, рукопис.
На заяві У.Кравчука проставлено штамп: «Секретаріат Голови Ради Міністрів УРСР № 101/37030. 3/VIII.1946 р».

Примітки

[1] Див примітку 1 до документа №90.
[2] Секретаріат Голови РНК УРСР спрямував заяву У.Кравчука для розгляду виконкомові Рівненської облради *(ДАРО, ф.Р-204, оп.2, спр.320, арк.45)*:

Секретаріат
Голови
Ради Міністрів
Української РСР
8.VIII.1946 р.
№101/37030

Виконкому Ровенської Обл.
Ради Деп. труд.

Надсилаємо на розгляд заяву гр. Кравчука У.Д., одержану на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР тов. М.С.Хрущова.

По наслідки розгляду просимо повідомити заявника та Секретаріат Голови Ради Міністрів УРСР.

Заст. зав. Секретаріатом
Голови Ради Міністрів УРСР *підпис*

При відповіді посилатися на наш № 604-15000

Заступник Голови Рівненського облвиконкому Вознюк повідомив У.Кравчука про прийняте рішення *(ДАРО, ф.Р-204, оп.2, спр.320, арк.44)*:

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

Виконком
Ровенської Обласної Ради Депутатів Трудящих

вул. Словацького, 4/6
Ч. 06-1284

24 августа 1946 г.

с. Войткевичи, Рокитновского района, Ровенской обл.
гражданину Кравчуку Устину Демяновичу

Ваше заявление, адресованное на имя Председателя Совета Министров Украинской ССР Никиты Сергеевича Хрущева направлено Исполкому Областного Совета депутатов трудящихся Ровенской Области.

Исполком Областного Совета депутатов трудящихся Ваше заявление рассмотрел и в предоставлении Вам льгот по хлебопоставке на 1946 год Вам отказал, так как, согласно закона о хлебопоставке, Вам льготы не представляется возможным предоставить.

Зам. председателя Исполкома Облсовета
депутатов трудящихся (Вознюк)[2]

На відповіді секретаріату голови РНК УРСР проставлено штамп: «Виконком Ровенської Обласної Ради Депутатів Трудящих. Входящий №735. 12/VIII.1946 р.»; на ній же є резолюція: «Тов. Вознюку. Дати відповідь, що знижки по листу і [нерозбірливо] дати неможливо. 12/VIII.46. Підпис».

[3] Більша частина справи 320 складається з аналогічних заяв жителів різних районів Рівненської області, поданих переважно до облвиконкому. Жодна з цих заяв не була задоволена.

№92
1946, вересень 10. – Постанова бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про факти порушення принципу добровільності при створенні винищувальних батальйонів в Олександрійському і Мізоцькому районах Рівненської області»

Особая папка Сов. Секретно
№ БО/112 п.3.
от 10 сентября 1946 г.

О фактах нарушения принципа добровольности
при создании истребительных батальонов в
Александрийском и Мизочском районах Ровенской области.

Бюро Обкома КП(б)У отмечает, что в Александрийском и Мизочском районах были допущены грубые нарушения принципа добровольности при создании истребительных батальонов.

Так, например, в с. Суськ Александрийского района истребительный батальон был создан путем принудительного вооружения граждан. Приехавшие в село Суськ для организации истребительного батальона председатель райисполкома т. Потий и оперуполномоченный РО МВД т. Страшко организовали избиение граждан села, нежелающих брать оружие, при чем председатель райисполкома Потий лично избил гражданина с. Суськ Кравчука Федора Назаровича.

Созданный таким образом батальон был совершенно небоеспособен и впоследствии расформирован, как не внушающий доверия.

В с. Забороль Александрийского района истребительный батальон был создан путем огульного и принудительного вооружения граждан, в результате чего батальон был засорен враждебными элементами, сотрудничавшими с местными бандитами «Зуркой»[1] и «Бузком».[2] Два бойца этого батальона с указанными бандитами убили участкового уполномоченного милиции т. Игнатова.

В с. Б. Житень[3] Александрийского района пом. оперуполномоченного РО МВД т. Титов при организации истребительного батальона 6 граждан, нежелающих брать оружие, посадил в сырой подвал и только после того, как эти граждане согласились взять оружие, они были освобождены. Через некоторое время все указанные 6 человек без всякого сопротивления отдали оружие бандитам.

Факты нарушения принципа добровольности и индивидуального отбора имели место и в Мизочском районе. Созданный таким образом истребительный батальон в с. Стубло оказался небоеспособным и был разоружен бандитами.

Бюро Обкома КП(б)У также отмечает, что аналогичные факты имеют место и в других районах области. Руководители райкомов КП(б)У и РО МВД в ряде районов, вместо дальнейшего очищения батальонов от чуждого элемента и организационного укрепления оставшихся истребительных батальонов, улучшения политической работы среди личного состава, стали на неправильный путь – сами разоружили все истребительные батальоны, не веря в их боеспособность. Такие факты отмечены в Клеванском, Межиричском, Рафаловском, Степанском, Деражнянском районах.

Областной штаб истребительных батальонов при УМВД по Ровенской области (нач. штаба т. Брушковский) недостаточно руководит районными штабами истребительных батальонов, не борется с вредной тенденцией массового, огульного расформирования истребительных батальонов, в результате чего в 1946 году расформировано по области 282 истребительных батальона.

В целях организационного укрепления истребительных батальонов, повышения политической работы среди личного состава батальонов, в соответствии с постановлением ЦК КП(б)У от 19 августа 1946 года бюро Обкома КП(б)У – постановляет:

1. Обратить внимание секретарей Александрийского и Мизочского райкомов КП(б)У т.т. Петренко и Науменко на неудовлетворительное руководство истребительными батальонами со стороны райкомов КП(б)У, слабую политическую работу с бойцами, что привело к нарушению принципа добровольности при их организации и разоружению бандитами ряда истребительных батальонов.

2. Поручить областному прокурору т. Комолову расследовать факты организации избиения граждан села Суськ Александрийского района и виновных привлечь к уголовной ответственности.

3. Принять к сведению заявление начальника УМВД т. Трубникова о том, что все выявленные виновники из работников МВД, применявшие методы насилия при создании истребительных батальонов, им наказаны, а некоторые из них осуждены Военным Трибуналом.

4. Обязать секретарей райкомов КП(б)У и начальников РО МВД улучшить политическую работу с бойцами истребительных батальонов, поднять дисциплину и боевую выучку бойцов, направляя их деятельность на окончательную ликвидацию остатков банд ОУН-УПА и охрану социалистической собственности.

* * *

Обком КП(б)У требует от всех райкомов КП(б)У и РО МВД при организации истребительных батальонов полного соблюдения социалистической законности и принципа добровольности, повышения ответственности за руководство истребительными батальонами, контроля за их деятельностью, воспитания личного состава в духе беззаветной преданности к своей Родине, партии и великому Сталину.

Секретарь обкома КП(б)У *підпис, печатка* (Бегма)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.2927, арк.2-3.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлено штампи: «Особий Сектор ЦК КП(б)У. Таємна Частина. Вхід. №0027/93. 21.XI.1946 р.»; «Підлягає поверненню до таємної частини Особого сектору ЦК КП(б)У»; як також дописано від руки: «А что же с Потий?».

Примітки

[1] Данилюк Петро («Зірка»), 1924 р.н., уродженець с. Кустин Рівненського району, підрайонний комендант СБ ОУН. Вбитий 18 квітня 1948 р. на Кустинських полях.

[2] Раюк Павло («Бузок»), 1914 р.н., уродженець с. Забороль Рівненського району, підрайонний провідник ОУН. Вбитий 5 травня 1948 р. у с. Великий Житин.

[3] Великий Житин.

№93
1946, вересня 12. – Доповідна записка відповідального організатора оргінструкторського відділу ЦК КП(б)У Садовниченка про практику керівництва парторганізацій роботою місцевих рад депутатів трудящих у Рівненській області

Справка

О практике руководства парторганизаций работой местных Советов депутатов трудящихся в Ровенской области.

За период с февраля 1944 года по сентябрь 1946 года местные Советы депутатов трудящихся Ровенской области, под руководством партийных организаций, проделали значительную работу по укреплению органов Советской власти, организации работы предприятий, МТС, совхозов, учебных заведений, оказании необходимой помощи населению, пострадавшему от немецких оккупантов, привлечению трудящихся к активному участию в разрешении вопросов, поставленных партией и правительством перед партийными и советскими организациями области.

Выборы в Верховный Совет СССР в Ровенской области прошли на высоком уровне. Население отдало 99% голосов за кандидатов блока коммунистов и беспартийных. Приняло участие в голосовании 99,9% избирателей.

Наряду с этим в работе Советов депутатов трудящихся Ровенской области и руководстве ими парторганизаций, имеет место ряд серьезных недостатков, вследствие которых область остается одной из отстающих среди западных областей УССР.

Одной из главных причин отставания области и слабой работы многих городских, районных и в особенности сельских Советов депутатов трудящихся, является неудовлетворительное состояние подбора, изучения, выдвижения и воспитания руководящихся кадров советских работников, и в особенности местных работников, выдвинутых на работу в Советские органы.

В аппарате областных организаций работает местного населения 16,8%. В органах МВД, МГБ, суда и прокуратуры – 17,9%; председателями городских и районных Советов депутатов трудящихся – 13,8%; председателями райпотребсоюзов – 6,6%.

Из 14 председателей обкомов профсоюзов нет ни одного из местного населения. Заведующими райбиблиотеками работают 28 человек, из них местных только 11.

В 23 сельских Советах области нет председателей, а в 29 – нет секретарей сельских Советов. Вместе с тем, в области большая текучесть. В 1946 году из 810 председателей сменилось 198 и 235 секретарей сельских Советов, из них 90% как не справившиеся с работой.

В Дубровицком районе из 22 сельсоветов сменилось по три председателя в восьми сельсоветах, по два – в девяти сельсоветах. В Клесовском районе: из 14 сельских советов сменилось 21 председатель.

За 1945-1946 г.г. в области сменилось: 29 председателей райисполкома, причем из них 11 как не справившиеся с работой: в Клеванском – 3, Межиречском – 2, Тучинском – 2 и друг.

Совершенно неудовлетворительно облисполком проводит работу по изучению и утверждению номенклатуры облсовета. Утверждено только 15,4%.

Райисполкомами утверждено председателей сельских советов – 40,5% и секретарей – 35,7%, а в районах Демидовском, Дубновском, Клеванском, Ровенском не утверждено ни одного председателя и секретаря сельсовета.

Подготовка советских кадров в Ровенской области поставлена плохо. В 1945 году из 810 председателей сельских Советов подготовлено через областные курсы только 40 человек и 3 секретаря сельсовета. За 8 месяцев 1946 года подготовлено 162 председателя и 138 секретарей сельсоветов. Из 30 районов области семинары с председателями и секретарями сельских Советов провели только в 16 районах.

Партийные и советские органы не уделяют должного внимания поднятию роли сельских Советов, как органа советской власти на селе.

Практика работы многих райкомов КП(б)У и райисполкомов не отвечает требованиям идущей вперед жизни, она отстает от тех новых задач, которые выдвигает партия.

В Рокитновском, Высоцком, Красноармейском, Дубровицком, Сарненском и других районах не изжита уродливая форма администрирования, необоснованные действия многих районных работников снижают роль Советов и нарушают Конституцию СССР и УССР: райуполминзаг по Сарненскому району т. Фомский 5 марта с.г. пишет председателю сельсовета села Сарны – «Приказываю немедленно с помощью воинской части произвести бесспорное изъятие скота у недоимщиков 1945 года по сельсовету»; райвоенком Высоцкого района капитан Носиков 29 июня с.г. пишет председателю сельсовета села Удрицк – «Предлагаю явиться Вам лично в Высоцкий РВК 1.VII.46 г. к 10 час. утра. За неявку несете ответственность в уголовном порядке». Аналогичные распоряжения установлены и в ряде других сельсоветов (Красноармейского, Рафаловского, Рокитновского, Высоцкого районов).

В Сарненском, Клесовском, Рокитновском, Дубровицком, Владимирецком, Демидовском, Вербском и Козинском районах установлено, что многие сельские Советы существую формально и большинство из них работы не ведут. Поме-

щения сельских Советов не оборудованы, а многие из них даже не имеют помещения. В Дубровицом районе из 22 сельских Советов 11 не имеют своих помещений и местопребывание их для крестьян не известно. В Вербском районе из 41 сельсовета 22 не имеют своих помещений и размещены у председателя или на частной квартире. Вместе с тем, отпущенные средства на содержания сельских Советов, в области использованы только на 8,9%.

В селах: Доротичи, Стрельск, Немовичи, Сарненского района; Заболотово, Половно Рафаловского района; Залишаны, Зульня, Осова, Литвица, Дубровицкого района; и других постоянно действующие комиссии при сельсоветах не организованы. Председатель сельсовета села Стрельск, Сарненского района, тов. Береговой и председатель сельсовета села Городище, Александрийского района, тов. Хроленко, не знают, какие комиссии нужно создать при сельсовете.

В 810 сельсоветах области должно быть 4.050 постоянно-действующих комиссий, создано только 2.546 — или 62,2%. В Рокитновком районе должно быть 100 постоянно-действующих комиссий, создано 43; в Рафаловском из 120 создано только 38.

Организационно-массовая работа сельских Советов находится на низком уровне. Большинство сельских Советов заседания исполкомов не проводят, плохо работают постоянно-действующие комиссии. Актив к работе сельсоветов привлекается недостаточно. За период с февраля 1944 года и по настоящие время Сессии сельсоветов, райсоветов и горсоветов депутатов трудящихся не проводились. Больше того, облисполком не имеет полного учета депутатов городских, районных и сельских Советов, поэтому их не знают и не привлекают к работе.

Руководство областного совета депутатов трудящихся и его отделов городскими, районными и сельскими Советами находится на низком уровне. Облисполком не изучает работу районных, городских и сельских Советов, не требует отчетности о проводимой работе Советов, на своих заседаниях обсуждает доклады председателей исполкомов райсоветов, главным образом, в связи с отставанием района по текущим хозяйственным кампаниям, и совершенно не обсуждает работу Совета в целом. Задачи, стоящие перед Советами в деле восстановления и развития народного хозяйства и удовлетворения нужд и запросов трудящихся масс области, выполняются слабо. Использование бюджетных средств по коммунальному, жилищному хозяйству за первое полугодие 1946 года освоенного всего на 22,7% годовых назначений и особенно плохо используются средства на коммунальное хозяйство и благоустройство — 18,4%.

Использование средств на просвещение — 37,3%, в том числе особенно плохо использованы средства на интернаты при школах — 1%, школы рабочей молодежи — 30%, детские дома — 30,2%, библиотеки — 29,7%, районные дома культуры — 22%, избы-читальни и сельские клубы — 15,8%.

По здравоохранению освоено средств — 36,3%, из них неудовлетворительно использованы ассигнования на фельдшерско-акушерские пункты — 27,9%, родильные дома в сельских местностях — 20,2%, и ясли в сельских райцентрах — 24,4%.

Особенно недостаточно использование средств, отпущенных на содержания сельских Советов. По сельсоветам освоено: по зарплате — 38,5%, по остальным расходам — 8,9%.

Учет земли в области, находящейся в крестьянском пользовании, до сих пор не налажен. В области имеется 83 тысячи гектаров неиспользованной земли, вместе с тем, в области только 35% крестьян переселенцев из Польши наделены землей. В то время, по состоянию на 1-е августа с.г. официально зарегистрированных 5.517 переселенческих хозяйств с количеством душ около 20 тысяч человек.

Постановления облисполкома высылаются в районы на 20-30 день после их принятия. Постановление облисполкома от 24 июня 1946 года «О сельскохозяйственном налоге» разослано только 24 июля, т.е. ровно через месяц после его принятия. Постановление от 24 июля с.г. «О ходе выполнения молокопоставок» разослано райисполкомам 20.VIII.46 г. Контроль за исполнениям принятых решений отсутствует. Заседаний Сессии облсовета депутатов трудящихся в 1946 году не проводили.

В облсовете депутатов трудящихся не наведен должный порядок в поступлении и разборе жалоб. Жалобы трудящихся передоверены на рассмотрение второстепенным лицам. На 25 августа с.г. не рассмотрены 120 жалоб, из них жалоба т. Крижановской, поступившая на имя секретаря ЦК КП(б)У тов. Хрущова Н.С. и пересланная на рассмотрение облисполкома, до сих пор не рассмотрена. В Дубровицком, Вербском, Рокитновском и других райисполкомах рассмотрение жалоб поставлено плохо. В Дубровицком районе из 14 жалоб, пересланных на рассмотрение разным организациям, до сих пор не рассмотрены.

Неудовлетворительное состояние работы местных Советов в Ровенской области явилось результатом неправильного руководства со стороны обкома, горкома и многих райкомов КП(б)У советами депутатов трудящихся. Обком, райкомы КП(б)У на своих заседаниях не слушают вопросы работы Советов, не проявляют внимания к вопросам организационного укрепления Советов и постановки массово-политической работы среди трудящихся.

Многие партийные комитеты КП(б)У подменили в работе Советы и этим самым принизили их роль и инициативу. Вместо того, чтобы все хозяйственно-политические мероприятия проводить через Советы и этим поднимать их ответственность и авторитет, партийные органы, зачастую, проводят эту работу сами. Ровенский горком КП(б)У разбирал на бюро заявление тт. Бондарчук, Егоровой и Полегина о представлении им квартир. Владимирецкий райком КП(б)У за 8 месяцев 1946 года заслушал 10 председателей сельских Советов по вопросам: заготовки леса, выполнения молокопоставок, мясопоставок и др. Дубновский райком КП(б)У, слушая вопрос о лесозаготовках, беспартийным председателям сельсоветов вынес взыскания. Как правило, многие райкомы КП(б)У на своих заседаниях бюро решают хозяйственные вопросы, часть которых бесспорно должен решать райисполком.

Обком, райкомы КП(б)У в большим количестве выносят совместные решения и этим снижают инициативу исполкома облсовета и районных Советах в решении вопросов.

Обком КП(б)У за 1945 год и 8 месяцев 1946 года принял 265 совместных решений, из них: о работе бань и прачечных, о сохранении декоративных насаждений и др.

Обком, райкомы КП(б)У недостаточно проводят работу в партийных организациях советских учреждений, не слушают их и не требуют ответственности парторганизации за работу аппарата учреждения. Партийные организации учреждений не обсуждают на партийных собраниях вопросы: состояния трудовой дисциплины, порядок рассмотрения жалоб, сроки прохождения бумаг, организацию приема посетителей и т.д. Партийные комитеты забывают о том, что без поднятия ответственности партийных организаций за состояние работы аппарата учреждения, нельзя добиться улучшения всей работы советских органов.

В Ровенской области имеют место грубые нарушения советских законов со стороны отдельных партийных и советских работников, что вызывает недовольство населения. В области за первое полугодие 1946 года со стороны советско-партийного актива было 162 нарушения. В Дубровицком районе в июне с.г. допущено нарушение советских законов со стороны зав. военным отделом райкома

партии Гордиенко, директора маслозавода Милищук, зам. председателя райисполкома Краснова, которые, будучи уполномоченными райкома КП(б)У в селах, изъяли незаконно у крестьян коровы. В Высоцком районе, в селе Речица, в июне с.г., коммунисты Курч и Бродский производили незаконно обыски у крестьян. Райком КП(б)У, зная о незаконных действиях, тт. Курч и Бродского не обсуждал на райкоме. 11 июня 1946 года первый секретарь Острожецкого райкома КП(б)У т. Немерич рукояткой пистолета избил жителя села Залавье – Гетуна Дмитрия Ивановича, за то, что он пас свой скот на бросовой земле.

Нарушения советской законности в Ровенской области стали возможными потому, что обком партии не уделял необходимого внимания воспитанию партийных и советских кадров в духе высокой, большевистской сознательности и дисциплины, неуклонного соблюдения советских законов и заботливого отношения к повседневным нуждам трудящихся, забывая о том, что требовательность партийной организации к тому, как обеспечивается соблюдение советских законов, есть один из наиболее верных показателей заботы партийной организации о расширении своих связей с массами, заботы об укреплении местных советских органов.

Неправильная практика работы обкома и многих райкомов КП(б)У в руководстве местными Советами депутатов трудящихся является одной из главных причин невыполнения областью государственных планов за 1945 год. План хлебопоставок выполнен на 89,7%, по мясу на 97,9%, по молоку – на 46,1%. Неудовлетворительно выполнен план государственных поставок в первом полугодии 1946 года: по молокопоставкам – на 29,6%, по мясу – на 43,2%.

Ответственный организатор
оргинструкторского отдела
ЦК КП(б)У *підпис* (Садовниченко)

12 сентября 1946 г.
ас

ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.1604, арк.26-32.
Оригінал, машинопис.

№94
1946, грудня 4. – Інформація уповноваженого Держплану СРСР по Рівненській області Бардієра про чисельність населення області станом на 1 липня 1946 р.

Дані про чисельність населення у національному розрізі
на 1/VII. 1946 р. по Ровенській області

		в					
	в						
	в						

Уповноважений Держплану СРСР
по Рівненській області
(-) Бардієр
4.XII.46 року

ДАРО, ф.Р-204, оп.17, спр.36, арк.317.
Копія, машинопис.
Переклад з російської І.Марчука.

Примітки

[1] Різке зменшення кількості польського населення в області стало наслідком його масового переселення до Польщі. Зокрема, начальник УМДБ Рівненської області

Ф.Цвєтухін доповідав у МДБ УРСР про рух польського населення станом на 1 серпня 1946 р.: «Первое – всего учтено польских граждан 74.000 человек, из них до 16-летнего возраста 28.750 человек. Второе – зарегистрировались на выезд в Польшу 73.955 чел., в том числе детей до 16 лет – 28.731 чел., из них: а) получили документы 70.060 чел., в том числе детей до 16 лет 27.480 чел.; б) отказано в выезде в Польшу 430 чел., в том числе детей до 16 лет – 180 чел.; в) отказались выехать с оформленными документами – 810 человек, в том числе детей до 16 лет – 340 чел. Третье – имеющих право выехать, но не зарегистрировались 45 человек, в том числе детей до 16 лет – 19 чел. Четвертое – выехало в Польшу польских граждан 70.060 чел., в том числе детей до 16 лет – 27.480 чел, нашей агентуры 89 человек. Пятое – обусловлены пароли нашей агентуре на случай установления связи и явки 5 чел.» *(ДА СБУ, ф.1, оп.87 (1954), спр.4, арк.166; Опубл.: Польща та Україна у тридцятих – сорокових роках ХХ століття: Невідомі документи з архівів спеціальних служб. – Т.2. – Варшава-Київ, 2000. – С.866).*

[2] У документі «Домбровицький».

[3] У документі йшов під №31.

№95
1946. – Матеріали збірника «Інформатор» друкарні ім. Клима Савура про становище на Волині і Поліссі в 1946 році

[...]

Волинь і Полісся в 1946 році.

1. Вибори до Верховної Ради СРСР на Волині і Поліссі.

В половині січня всі села Волині і Полісся були обставлені гарнізонами більшовицьких військ, які мали на меті «підготовити» населення до виборів до Верховної Ради СССР. Війська розмістилися по 18-22 чол. на село. Між собою були сполучені телефонічним або кінним зв’язком. Кожна групка при собі мала агітатора-пропагандиста, завданням його було переводити з населенням збори, пояснюючи «конституцію» СРСР та «положення про вибори» та агітувати за сталінських депутатів. Основним же завданням цих гарнізонів було знищити революційно-визвольний рух українського народу, здушити вільну думку і прагнення. Ці гарнізони разом з РО МВД ходили на засідки, постійно перевіряли господарки прикріплених до них сіл, шукаючи за повстанцями, при чому ці «ревізії» супроводилися крадіжкою продуктів харчування та взагалі господарських річей. В цьому ж місяці відбулися численні арешти, які переважно кінчалися звільненням.

В час перебування по селах гарнізонів, більшовики намагалися зорганізувати «стрибків» («истребительный батальон»), які мали взяти зброю та виступити проти революційно-визвольного руху. На організацію «стрибків» населення відповіло одностайним спротивмо. Так, в Степанському р-ні на пропозицію більшовиків взяти зброю та боротися проти революційного руху, населення відповіло: «Ви з танками пройшли ввесь край та не могли знищити повстанців, а ми з чим маємо боротися?». Під сильним терором (арешти, катування, руйнування господарств) в деяких селах більшовикам вдалося зорганізувати «стрибки». На загал «стрибки» не були активні в боротьбі проти революційного руху. Їх з собою більшовики водили на засідки, облави. Але були випадки (с. Полоцьк, р-н Іваничі; с. Рачин, р-н Горохів), коли «стрибки» виступали активно проти повстанців. Зокрема, це мало місце на Поліссі, де «стрибки» були зорганізовані з бувших червоних партизанів.

По багатьох селах, переважно бідніших поліських, більшовики доставили деякі продукти першого вжитку: сіль, сірники, цукор, мило, щоб цим заохотити насе-

лення до голосування, кажучи, що після голосування буде привезене на село все необхідне. Продукти ці давали по досить мізерній кількості тим, хто записувавсь у список голосуючих. Хто ж у списку не був – не одержував.

Перед голосуванням кандидати в депутати їздили по всіх виборчих дільницях, виступаючи перед населенням. Крім сталінських верховодів траплялися кандидати і з місцевих. З їх поведінки та виступів можна було судити про цінність такого депутата.

Так, 21.I.1946 р., виступаючи в м. Козині, кандидат в депутати Олійник Ганя, вийшовши на трибуну, глянула на залю і... розплакалась. В залі було коло 100 осіб. Представник з райцентру старався пояснити присутнім, що «їх кандидат»... розгубився перед такою «великою» кількістю людей.

Виступаючи в с. Новосілки, р-ну Колки, кандидат в депутати Додь запитав, чи має село кооперативу. Коли йому відповіли, що ні, він розкричався на голову сільради, мовляв, СРСР є така багата країна, має все необхідне для добробуту населення, але... немає в селі кооперативи, отже, не має як населенню доставити цих «благ» СРСР.

Цей же самий Додь, виступаючи в Степанському р-ні 31.I.46 р., сказав, що будем захищати та обстоювати права народу перед верховною Радою. Дійшовши в своїй промові найвищої кульмінаційної точки, Додь з пафосом заявив: «навіть, коли буде вимагати потреба, то і з самим Сталіним буду боротися, захищаючи права народу». Вибори, що незабаром наступили, а також кожночасна більшовицька дійсність доказує про безглуздість і пустомельство Додьових слів.

Виступаючи на передвиборчому з’їзді в м. Іваннові (Пиньщина), кандидат в депутати Тельпук розповів свою автобіографію. Дослівно приведемо його слова: «Вирвавшись з-під німецького розстрілу, я був змушений йти в партизани з цілою родиною (Тельпук – бувший червоний партизан). Я взяв у мішок одне дитя, а жінка в кошик друге, більші діти йшли ногами. Дітей було четверо. В партизанах ходив мінувати колєю. Ну, і так якось жилося. Ага, забув ще сказати одне, признатися Вам... я в корчах постарався ще зробити одне дитя...». Даний вислів ясно говорить про обмеженість та недалекість такого депутата, звідси можна судити і про його обстоювання прав народу. Оцінивши відповідно такого «вибранця», населення, досить вдало перекручуючи його прізвище, назвало його «Тельпуном».

Як «захищають» права і добробут українського народу депутати, може служити прикладом такий епізод: Дня 14.IX.46 р. в с. Бискупичі Шляхоцькі (Володимирщина) приїхав депутат Решетняк, який наказав людям, щоб за 20 хвилин весь контингент збіжжя був зданий державі, в противному разі буде відібраний весь урожай.

Не зважаючи на намагання більшовицьких гарнізонів, що стояли по селах, збирати збори та пояснювати «Положення про вибори», велика частина населення розуміла голосування не як за депутатів у Верховну Раду СРСР, а як за колгосп. Так, в с. Омелько, р-н Колки, на зібранні, яке відбулося 28.I.46 р. населення протестувало проти голосування за колгоспи. І хоч як агітатор намагався пояснити людям, що голосують вони не за колгосп, а за Параску Васюту, цього йому не вдалося.

Перед виборами більшовики прикладали всіх зусиль, щоб скомпрометувати український революційно-визвольний рух, звести нанівець нашу боротьбу і значення її. Так, один пропагандист з райцентру, виступаючи на мітингу в м. Степані, заявив, що протибільшовицький повстанчий рух на Україні є знищений, осталися тільки окремі одиниці, а українці-емігранти, тобто УГВР, наразі ще знаходиться в Америці... відробляючи Трумену за консерви, які той дав для СРСР, а потім будуть повернені в СРСР на суд.

За два дні до виборів кожний гарнізон перевів ревізію в селі, де стояв. Особливо уважно були перевірені господарки, члени сім'ї яких знаходилися в УПА. При цьому було попереджено, щоб повстанці зголошувалися до РО МВД, тобто прийшли з повиною, і разом з усіма проголосували за «блок партійних і непартійних комуністів».

10 лютого відбулися «найбільш демократичні» вибори в «найбільш демократичній» країні світу СРСР. Подаємо коротко перебіг їх.

Було оголошено, що вибори почнуться від 12-ої год. ночі. Комісія, в склад якої входили представники з району (переважно з РО МВД), з гарнізону, що стояв у селі, та з місцевих мешканців, даремне чекала до півдня коло пустих урн. Населення не спішилося віддати свої голоси за «вибранців» народу. Бачучи це, МВД почало примінювати свої «здібності». Було арештовано декілька людей за те, мовляв, що бойкотували вибори. Коли ж і такі міри в деяких селах не помогли, тоді комісія від хати до хати їздила з урною, примушуючи силою голосувати. Це було в селах, які найбільш активно бойкотували вибори. В кожному селі ще напередодні виборів була зорганізована виборча дільниця з 3-4 кабінетами для голосування, в які під час голосування рідко хто заходив. Коли ж хтось осмілився зайти до кабіни, то за ним пильнувало око якогось «представника», яких багато вешталось у виборчій дільниці. Самі ж кабіни переважно були зроблені з куцих ряден, так, що видно було, що там робиться. Столик був застелений грубим полотном, що утруднювало закреслення. Олівців в кабінах зовсім не було, або були всі поломані. В с. Борохові, Теременського р-ну, директорка школи (комсомолка), бачучи, що люди користають з олівців, поламала їх, а коли і це не помогло – позбирала всі і носила з собою.

Ще більш брутально було підраховано голоси. Озброївшись гумкою, члени комісії старанно стирали закреслене. В більшості бюлетенів було написано: «Смерть Сталіну!», «Хай живе Бандера і УПА!», «Геть жидів з комуною!», «Не хочемо колгоспів!» і т.п. Коли ж бюлетень цілком не годився, його... замінювали новим (яких в запасі було багато). Хто ж з членів комісії (з місцевих) протиставився цьому, його наганяли додому, погрожуючи.

Так «підрахувавши» кількість голосів, комісія з охороною гарнізону, що кватирував в даному селі, ще тої самої ночі відвезла урну до району.

Ще перед виборами більшовики ретельно порозклеювали по вулицях та будівлях свої листівки з фотографіями та біографіями кандидатів. Але ці листівки довго не висили – їх зривало саме населення. Переважно це робили діти шкільного та дошкільного віку. Натомість наші листівки, що також у передвиборчий час досить широко поширювалися, населення берегло, а навіть (переважно діти) допомагало розповсюджувати. При розповсюджуванні наших листівок використовували всякий можливий спосіб. Так, в селі Критишин (Пиньщина) листівка була наклеєна під заголовком районової газети «Сталінський путь», що дало змогу прочитати майже всьому населенню села, а особливо середньошкільникам, що йшли в той час до школи. Широко було розповсюджено наші листівки до червоноармійців, що дало свій результат. В цілому ряді сіл було зауважено, що червоноармійці ходили без зброї по селі, кажучи: «Бандерівці нас не зачіплять. Вони наші брати і проти нас не воюють. Вони б'ють тільки нквд-истів». Взагалі червоноармійці на засідки йшли не дуже охоче і ревізії робили не дуже ретельно. Були випадки арештів серед них. Так, в січні 1946 р. на шлюзу в Озичі (Пиньщина) приїхав майор мвд та арештував ст. сержанта й рядового з охорони шлюзу. Під час арешту ст. сержант заявив: «Що ж, арештуй. Але знай – всіх, таких як я, не виарештуєш!» В цей самий період на шлюзу в Радогощі також було арештовано 3 рядовики.

Завізши урну з бюлетенями в район, гарнізони повернулися на свої місця. Хоч населенню говорили, що будуть тільки до виборів, пробули по селах до березня, а то й квітня 1946 р. Слідкували за рухом в селі, а також аганжували до агентурної роботи. В основному аганжування проводили через арешт. Для замаскування заангажованих арешти були масові. Взагалі перед виборами більшовики арештовували «неблагонадьожних». Так, в Ковлі в січні місяці було арештовано 80 чол., в основному це молодь середньої школи, вчителі та інтелігенція.

2. Вплив промови Черчілля в Фултоні.

Промова Черчілля в Фултоні викликала велике піднесення серед населення. Заговорили про війну. Це викликало такий рух, що населення відмовлялося брати радянські гроші. Всі кинулись до міст, купляючи за останні гроші сіль, сірники, нафту – дефіцитний в час війни продукт. Занепокоєні більшовики змушені були видати летючку (Пинщина), в якій загрожували 5-ма роками тюрми тим, хто розповсюджуватиме поголоски про війну. На засіданні голів сільради голова райвиконкому Ратненщини сказав: «Не вірте, що буде війна. Черчілль, здурівши, що його зігнали з престолу, втік до Америки і, добравшись до радіо, закричав «Війна!!!». Тому не вірте, що буде війна». Влада всіма силами намагалася заспокоїти населення, відвернути його увагу від війни, в той час як військові (переважно старшини) ясно виказували імперіалістичні цілі Москви, при чому перебільшуючи свої сили. Так, в р-ні Деражне один офіцер сказав: «Что нам Черчилль? Что нам Америка?! Мы им так дадим, что от одного удара все консервы будут наши!». Напевно, колись пробував цих консервів і основну ціль і тепер бачить в консервах, які, напевно, дуже смакували йому, завжди напівголодному, в сталінських умовах. Другий офіцер в селі Доротище, р-н Ковель, сказав: «Да, война будет. Но знайте, если нам придется отступать – всю Западную Украину погоним впереди себя». 20.VII.1946 р. на комсомольських зборах Луцького р-ну, згадуючи відносини на міжнародній арені, зокрема виступ Черчілля, було сказано: «Війну з Англією і Америкою ми можемо програти, але революції – ніколи». Однак, не всі військовики прагнуть війни. Занадто болючі наслідки вона залишила для них. Прагнуть її і чекають ті, що мають намір, як і в попередній війні, «нажитись», або в імперіалістичних цілях. Загал же війська, не зважаючи на заборону влади говорити про війну, на кожному кроці згадує про неї. Так, в місяці березні в м. Мізочі були районові збори сільського активу. Після промови представників з райцентру, в яких намагалися переконати, що війни з Англією і Америкою не буде та малювали найкращими фарбами майбутність українського села в СРСР, слово взяв селянин з с. Уїздці, р-н Мізоч, Мартинюк Василь. Трохи випивши перед зборами горілки, Мартинюк сказав: «От, ви говорите про правду і добре життя, а я хочу висказати свою обіду, яку маю. Я людина бідна, мав тільки одну коняку, а ваші сатрапи, коли я орав, забрали в мене коня, ще й набили мене. От де ваша правда...». Не встигли перервати його мови, як відкрилися двері, і входить офіцер в ранзі капітана. «Постойте, я вам скажу, – каже він до присутніх селян, – не слухайте их, они все врут, что войны не будет, не верьте им (вказує на представників з райцентру) – война будет, все равно будет...». Далі йому не давали договорити, випровадивши його з приміщення. Не пройшло й 15 хв., як цей капітан знову появився в інших дверях зі своїми словами: «Не верьте им, они все врут...». По закінченні зборів його бачили на вулиці, це він продовжував розкривати обличчя сталінського імперіалізму. Щоправда, він був досить п’яний, але тверезим він в більшовицькій дійсності не осмілився б сказати того.

3. Мандрівка людей зі сходу за хлібом на ПЗУЗ.

Напровесні більшовики розпочали агітацію за колгосп, що зустріло спротив населення. Коли на якомусь зібранні піднято було питання колективізації, селяни зразу ж ставили за приклад «заможне» життя Сходу України і взагалі СРСР в колгоспах.

Найбільш яскравим доказом «заможного» життя колгоспників є жебраки зі сходу, що ще восени 1945 р. масово ринули на ЗУЗ з надією дістати тут кусень хліба. Голодна обдерта юрба людей різного віку (переважно жінки), спасаючись від голодової смерті, ходять по селах та жебракують. Спочатку можна було зустріти людей з корінної Росії та Білорусії – з Рязані, Брянська, Курська. Під весну почали появлятися з Житомирщини, Київщини, Вінничини. Багато з них стають на роботу. Влада до них претензії не має, коли мають дозвіл з сільради. Часті розповіді таких «брянських», «сталінських старців», «американців», як їх зве народ, а також листи, одержувані від родин тих, що працюють на ЗУЗ, зі сходу, ясно відкривають очі на правду тим, що ще не цілком уявляють собі «сталінського колгоспного раю». Так, одна родина з с. В., р-ну Р., Житомирської обл. пише, що їм видали на трудодень по 150 гр. хліба (лист був писаний при кінці вересня 1946 р.), а ще й вимагають податки – 40 кг. м'яса і 223 крб. грішми на душу. Голод, нужда, щодення праця в колгоспі. «Будь там, скільки можна, – пишуть в листі, – коли тобі добре, бо в нас нема чого бути, в нас передбачається 33 рік» (лист цитується дослівно). Населення ЗУЗ, чим може допомагає їм, але разом з тим оберегається, бо серед них є велика кількість агентів мвд, які провокують населення. Так, в с. Тайкури, р-н Здолбунів, ночуючи в одної господині, така жебрачка викликала господиню на щирість, а ранком привела мвд-истів, які арештували господиню. Але на загал маса, що йде за хлібом, настроєна крайньо антибільшовицьки.

Сподівання на більш заможне життя після закінчення війни не оправдало – ненависть до влади (особливо серед росіян) не стараються скривати. Часто стають у відкритий конфлікт з мвд-истами. Так, 8.VII.1946 р. в Радивилові мвд-исти задержали 15 жебраків, від яких відібрали хліб. Коли один почав в очі мвд-истам говорити правду в присутності місцевих людей, мвд-ист, не довго думаючи, застрілив протестуючого. 10.VII. в с. Срібно, р-н Радивилів, два жебраки віком по 60 років просили хліба. Коли їх одна жінка направила до Сталіна за хлібом, ці люди вибухнули цілим потоком прокльонів на адресу Сталіна, виливаючи в цьому весь свій жаль, біль і ненависть до існуючого режиму. Довідуючись про наш революційно-визвольний рух, ці люди виявляють радість і подив та захоплення з наших дітей. Так, на Дубенщині, читаючи нашу летючку, прошаки з захопленням вигукнули: «Вот здесь люди не спят, а сами себе строят жизнь». Коли в одному місці така «брянська» читала нашу летючку, мвд-ист намагався зірвати її, на що та запротестувала: «Зачем вчера повесил, а сегодня срываешь?». Щоб не розповсюджувати про існування нашого руху, той зауважив: «Это старая, а утречком будет новая, тогда прочтешь». В м. Козині, р-н Козин, мвд-исти мордували на базарі одного чоловіка. Коли на захист останньому стали прошаки з СРСР, мвд-ист погрожував, що будем стріляти, на що одержав відповідь: «Чорт с тобой! Стреляй! Мне жизнь не дорога. Лучше умереть, чем так жить. Ты хочешь жить – тебе хорошая жизнь!». Якось на базарі одна така жебрачка щось купляла у місцевої. Просила знизити ціну, а коли остання не погодилась – відійшла погрожуючи: «Постой! Сталин еще не сдох! Он и тебя пустит с сумой (з торбою)».

4. Представники ЮНРРА на Волині.

13 травня в м. Радивилові була делегація з ЮНРРА. Мвд-исти заздалегідь «очистили» місто: арештованих було вивезено з тюрми та сховано в житі. Делегація говорила по-російськи. Оглядали місто. Спіткали були одну жебрачку, що плакала. Запитали, чому плаче, на що мвд-ист, що крутиться поблизу, відповів, що це потерпіла від війни, але жінка в сльозах розповіла, що тут, на ЗУЗ, вона вижебрала трохи хліба, який мвд-ист забрав від неї, а дома діти голодні. Представник з комісії щось записав. Докладніших даних про роботу комісії з ЮНРРА тут немає.

5. Більшовицький грабіж українського населення.

Щоденно бачучи перед своїми очима тих, що жебракують хліб, та знаючи, звідки бере корінь та нужда, селяни Волині та Полісся згодні йти на найтяжчі муки, згодні зразу прийняти смерть, чим повільно вмирати в колгоспі. «А хто нам збудує міст до Америки, щоб можна було ходити по хліб?» — відповідають селяни на згадку про колгосп. Бачучи, що селянство досить добре обізнане тепер з колгоспною дійсністю, і ніяка пропаганда не зможе маси переконати до вступу в колгосп, більшовики намагаються позиками, податками та контингентами змусити селян «добровільно» вступити до колгоспу.

Земвідділ старанно підраховує площу ораної та засіяної землі. За затаювання справжньої кількості власної землі суворо карають. Так, в с. Жабокрики Великі (р-н Козин), гр. Ралець Ониська засудили на два роки заслання та 40 000 карб. за затаювання справжньої кількості землі. Весною на села були вислані агрономи, які переміряли землі селян.

Навесні почалося «добровільне» стягання позики з населення. По селах на кожну господарку накладалась певна кількість позики, яку повинен був здати селянин обов'язково. З учнів середніх шкіл в свою чергу стягалася позика. Часто за нездачу позики людей арештовувано, бито. Так, в с. Товпижині, р-н Демидів, за нездачу позики арештовано Баклійко Дементія. Переводились арешти за нездачу позики і с. Бокійма (того ж р-ну). Населення добре знає, що ця позика йде не на відбудову господарств, а на закордонну агентуру, нові загарбницькі війни, військову промисловість.

Зі селян стягають поставку м'яса, молока, городини та хліба.

Норма здачі м'яса:

хто має до 5 га землі .... 30 кг.
-//- від 5 до 10 га .... 50 кг.
-//- від 10 і більше .... 80 кг.

Норма здачі молока від одної корови:

хто має до 3 га землі .... 90 л.
-//- від 3 до 5 га .... 120 л.
-//- від 5 і більше .... 180 л.

Хто не має молока (не доїться корова) — здає масло: за 1 місяць 6 кг. масла.

За нездачу молока та м'яса забирають худобу. Так, в с. Гута Дісованка (р-н Колки) забрали останню корову у селянина, що не віддав 5 кг. м'яса. В с. Рідків (р-н Козин) за нездачу молока та за затаювання справжньої кількості худоби гр. Новосад Прокопа засуджено на 5 р. тюрми з конфіскацією майна. За нездачу м'яса забрано корови в Ліванчука Павла, хутір Залісся (Ратненщина) та Тарасюка Тимора, хут. Пуховка. Це лише поодинокі приклади з численних, що зустрічаються в кожному селі.

Найбільшу увагу більшовики звертають на стягання податку хліба. Ще весною було оголошено, що можуть здати контингент старим збіжжям. На Волині від одного га землі беруть 250 кг. збіжжя.

На Ковельщині:

хто має від 1 до 3 га землі .... по 90 кг. від га
-//- 3 до 5 -//- .... по 130 -//-
-//- 5 до 10 -//- .... по 190 -//-

На Пинщині, де земля найбільш[1] урожайна і де взагалі хліба населенню вистарчає всього на 3-4 місяці, здирають такий контингент:

хто має 2-5 га землі .... по 50 кг. від га
-//- 5-10 -//- .... по 60 -//-
-//- 10 і більше....................................... по 160 -//-

Крім основної ставки для всіх теренів Волині і Полісся ще вимагають 40-50% з цілого врожаю. В районах, де вже здали були одну ставку, накидають другу, а то й третю.

В цілому ряді сіл більшовики під час жнив «допомагали» селянам молотити хліб. Ця «допомога» виглядала так: вдень приїжджають більшовики з молотаркою в село з досить великою охороною, а коли господарі ввечері повертали з поля, везучи урожай додому, їх більшовики зразу ж завертали до молотарки, змолочували все збіжжя, відраховували поставку, за молотьбу, за робочих, а решту віддавали господареві. Розрахувавшись з державою-здирачем, багато селян (особливо на Поліссі) залишилися на зиму без хліба.

За затаювання збіжжя селян суворо карають, не зважаючи на те, чи даний господар здав ставку. Так, в с. Красне, р-н Демидів, гр. Шиманського Федора засуджено на 5 років примусових робіт на Сибірі і 3 роки позбавлення виборчого права за те, що в нього зіпсувалося збіжжя, заховане ще за німецької окупації. Крім того, у засудженого конфіскували весь урожай за 1946 р. Караючи за затаєне і зіпсоване збіжжя, більшовики своєю безхазяйністю марнують десятки і сотні тон збіжжя, городини, м'яса, молока. Забраний від господарів податок (хліб) псується під відкритим небом по райцентрах та залізничних станціях. М'ясо, молоко, городина майже не використовується у свіжому виді, а 50-60% взагалі псується. Безалаберність, розбазарювання, неохайність панує на кожному зсипному пункті, молочарнях, м'ясозаготівлях.

Крім непомірної ставки натурою, на кожну господарку накладено ставку грішми. Хто має 5 га – платить 200 крб., хто має 10 – 800 крб. Обов'язковою є також страховка живого інвентаря – по 40 крб. за штуку (включаючи овець). Стягають також податки з тих, що мають вулики. Так, за 6 вуликів платять господарі 1 200 крб. Обдерте та цілком пограбоване село вдається в розгул та п'янство. За самогон на загал більшовики не карають. Хоч юридично існує закон про заборону самогоноваріння, але фактично його більшовицька адміністрація не притримується, бо й сама вживає його значно більше, чим народ. Лише в деяких випадках за варіння самогону карають тюрмою. Так, 1.VII.46 р. на хут. Курпівщина (р-н Козин) був випадок, що господаря засудили на 2 р. тюрми за самогоноваріння.

Зі страхом село чекає світанку, сподіваючись нових облав, наруги, терору. Тепер селяни не тільки що не хочуть придбати землі, та навіть своєї власної цураються. Тому інколи можна зустріти родючі землі Волині, що пустують. Ні вдови, ні каліки, ні інваліди «отечественной войны» не одержують ніяких пільг у здачі контингенту. Одержують їх лише агенти, що вислужилися перед ворогом на крові свого народу та підлабузники, що сьогодні-завтра стануть агентами.

Зібравши контингент, більшовики продовжують «викачувати» хліб з села. Так, в листопаді організована спеціальна група в Острожецькому р-ні, яка в кількості

коло 100 осіб переводить викачку хліба з села, шукаючи не тільки за хлібом, що є на верху, але й закопаний. «Викачки» переводяться під гаслом: «Война за хлеб і картошку!», та своїми потягненнями нагадує 1929-32 рр. на СУЗ — роки напередодні колективізації.

6. Переселенці з-за Лінії Керзона.

На протязі осені та зими на Волинь прибула велика кількість українців, що мешкала на захід від Лінії Керзона. Вигнані силою та терором з рідних осель, з землі, де виросли і прожили свій вік їхні предки, які своєю груддю і кровю захищали віковічні українські землі, українці з Холмщини, Ярославщини, Грубешівщини, Засяння, Підляшшя залишилися без рідної стріхи, без землі, без господарки. Багато їх на Волинь приїхало не з Заходу, а зі сходу, куди були зразу ж по виселенню з рідних хат направлені в колгосп. Зазнавши колгоспного «раю», побачивши справжнє життя селянина в більшовицькому колективному господарстві, переселенці, не зважаючи на сувору заборону, самовільно кинули колгоспи та прибули на Волинь. Коли змушували їх до виїзду в УРСР, їм обіцяли різні «блага» та забезпечення, але тут вони нічого не дістали. Уряд цілком не опікується ними. Оселились переважно на землях бувших польських колоністів та господарствах, господарі яких арештовані чи вивезені на Сибір. Останнім часом більшовицька влада запропонувала переселенцям оселитися на землях чехів, які вже виїхали чи мають виїхати до Чехословаччини, з умовою, що перед тим, як мають поселитися на господарці чехів, мають подати заяву про вступ в колгосп. Не зважаючи на тяжкий матеріальний стан, переселенці не погоджуються на оснування колгоспного «раю», не погоджуються бути тим тягловим рабом, знаючи добре життя колгоспників на СУЗ, де перебували деякий час.

Місцеве населення з переселенцями живе в згоді та допомагає, чим може. Бачить в них кровних братів, вигнаних окупантом з рідних осель, позбавлених господарки, землі.

Поставок цього літа більшовики з переселенців не стягають, бо ті не сіяли. Живуть переселенці з того, що заробили в місцевого населення, а часто зі своїх збережень, які остаточно вичерпуються, або більшість родин таких збережень зовсім не мало, бо вигнані були з рідних сіл навіть без потрібної одежі. На загал переселенці нашому рухові симпатизують, а бачучи прихильне ставлення населення та нашого руху до них, бачучи нашу боротьбу, вірять в УССД. З нетерпінням чекають національно-визвольної революції, яка змете як більшовицького, так і польського окупанта з української землі та дасть змогу їм повернутися в рідні оселі, до рідних предківських могил. З надією та вірою дивляться в недалеке майбутнє з’єднаної української сім’ї-нації.

7. Національні меншини.

Де-не-де на Волині і Поліссі залишилися поляки, які не виїхали в Польщу (с. Купеля, Слобідка, Войтковецькі Будки — р-н Рокитно). Коли не подали заяву про прийняття громадянства СРСР — не мають громадянських прав СРСР, тобто в день виборів 10 лютого не голосували. Але, не зважаючи на те, що вони не являються громадянами СРСР, влада збирає з них податки на загальних підставах. Є поодинокі випадки повороту поляків з Польщі (с. Зелена, Берестейський р-н). Деякі з них сидять спокійно, господарять, не втручаючись у внутрішньоукраїнські справи. Інші ж (с. Полоцьк, р-н Іваничі) стараються вислужитись перед московським окупантом. — Йдуть на підле доносицтво, наклепи, організовуються в «стрибки» та всіма силами намагаються пошкодити нашому революційно-визвольному рухові, коли мають хоч яку-небудь нагоду до цього.

Численні чехи-колоністи, що оселилися на Україні вже понад 100 р. тому, живуть окремою дружньою сімєю, в добросусідській згоді з українцями. До нашого руху ставляться прихильно, допомагають, скільки мають змоги. В кожній справі, що торкається загальносуспільного життя, радяться з нами. Тепер перед ними стоїть питання виїзду в Чехословаччину, що дуже турбує їх і непокоїть. Їхати мало хто має намір, бо знають наскільки тепер Чехія «вільна» і «самостійна».

Численні грабежі примусили чехів зробити самооборону, яка тільки охороняє господарства від грабунків, але нам вони не шкодять. Більшовики намагалися створити в чеських селах «стрибків», що закінчилося невдачею, бо зустріли одностайний спротив зі сторони чехів. Поставки з чехів більшовики беруть на загальних підставах. Серед чехів трапляються і такі (як про них чехи кажуть: «підлі виродки»), що пішли на співпрацю з більшовиками і продають як своїх, так і українців. Так, в с. Рачин, Порочанського р-ну, чехи зорганізувались у «стрибків» і щиро співпрацюють з більшовиками. В с. Миротин, р-н Здолбунів, чехи активно виступають проти нашого революційно-визвольного руху. В с. Шпакові, р-н Рівне, наші повстанці договорилися з чехом, що мають прийти до нього у визначений день за кабаном, якого чех повинен був приготовити. Коли ж 14.X. трьох повстанців підійшли до будинку чеха, на них чекала засідка більшовиків, зорганізована господарем. Підпустивши на близьку віддаль повстанців, більшовики відкрили по них вогонь, яким було тяжко ранено всіх трьох. Два з друзів дострілились, а один, маючи більше сили, скрився.

8. Робітництво.

Волинь та Полісся в основному є сільськогосподарським тереном, але й тут по містах, містечках та залізничних станціях і вузлах зустрічаємо робітничі маси. Переважно це місцеві, але є також по деяких підприємствах великий процент прибулих зі СУЗ українців та росіян.

Працюючи по 10-12 год. на добу, робітник заробляє жалюгідну копійку, яка не вистарчає на прожиття. Місячно робітники одержують переважно такий пайок:

Хліба .... 650-700 гр.
Тлущу.. 500 гр.
Цукру .... 500 -//-
Круп.. 2000 -//-
Риба-м'ясо .... 1000 -//-

При кожному підприємстві є столівка, страви у якій мимо дорогої ціни, не є доброї якості. Спролетаризована робітнича маса з надією на краще життя чекала закінчення війни. Діждалися. Минув 1945 р., а змін ніяких. Та сама непосильна праця, стахановщина, норми, суд за спізнення чи пропуск робочого дня, примусове прикріплення (закріпачення) за станком, підприємством. Минає 1946 р. Що нового приніс він робітництву?

Дня 16.IX.46 р. Р.М. СРСР виданий наказ про поліпшення добробуту робітників, який на практиці здійснюється так: заробітня плата підвищується на 10-30%, а ціни на харчові продукти також підвищуються на... 200%. Коли раніш 1 кг. хліба (державна ціна) коштував 1 крб., то тепер коштує 3 крб. Виснажені працею, голодом та нуждою, що викликає часті хвороби, робітники не мають відповідної медичної опіки. По амбулаторіях лікують так, що скоріше зі світа зведуть, чим вилікують, коли добре лікареві не заплатиш. В основному робітництво наставлене крайньо антибільшовицькі, але вихід з тяжкого матеріального положення та покращання життя, що можна осягнути зміною державного устрою, бачать переважно у зовнішній англо-американській силі, а тому чекають війни. Нашому

рухові співчувають, іноді приймають активну участь, але, приборкані постійним взглядом партійців і терором мвд, в більшості не вірять самі у велич і могутність тієї революційної сили, що спочиває в їхніх руках.

Фабрично-адміністративний персонал складається з партійців, в основному москалів та частинно жидів. Це нова сталінська «аристократія», яка далеко краще забезпечена матеріально від робітництва. Грубе, брутальне ставлення до робітників, постійна лайка, погордливе відношення – щоденне явище. Ця кліка нової «аристократії», не зважаючи на своє пробільшовицьке наставлення, є крайньо шкурницька та хабарницька. Доп'явшись до щабля привілейованої касти, хоче ще більш розкішно жити, що штовхає до хабарництва.

Крім підприємств легкої промисловості, водного та залізничного транспорту, багато робітників працюють на тартаках та вирубці лісу. (Головно на Поліссі). Забезпечується їх на загальних підставах. При чому в лісному господарстві більшовики широко використовують примусове використовування в експлуатації лісу. Так, на Кобринщині кожному селянинові дано норму вирубати 50-150 кубометрів лісу. Плати за роботу немає. Харчування також своє. Деяким селянам приходиться їздити на ділянки вирубки лісу 15-20 км.

Рух водного транспорту на Дніпро-Бугському шляху досить млявий. За день переходить 3-4 кораблі.

Мимо низької заробітної платні, якої і так не вистарчає робітникам на прожиття, вираховує влада ще з заробітної платні різні державні драчки-позики, страховки і т.п.

Є випадки, коли тяжкий матеріальний стан доводить до самогубства. Прикладом може послужити смерть (самогубство) шевця з робітничої майстерні в Іваничах, що сталося 10.IX.1946 р.

9. Демобілізовані і інваліди.

Інваліди «вітчизняної» війни, що стратили своє здоров'я на імперіалістичному сталінському фронті, а також сироти і вдови по солдатах «вітчизняної» війни мають таку жалюгідну допомогу зі сторони влади, яка не вистачає їм не тільки що на місяць, а навіть на тиждень життя. На прохання та вимоги інвалідів та вдів допомогти їм, влада відповідає терором. Так, в с. Собичин, р-н Олевськ, двох інвалідів за домагання побільшити їм матеріальну допомогу засуджено на 12 р. тюрми. Другому такому ж інваліду з с. Купелі в районі відповіли, що на фронт його не висилали і платити йому не мають наміру. Медичної допомоги інвалідам також немає ніякої, а навпаки, скрізь зустрічають грубе, брутальне відношення. Так, інваліду Тарнавському Івану, який звернувся в Олевську за медичною допомогою, бо рана його відновилася і турбує, йому відповіли: «якщо ти ні до чого не годишся – піди втопися». Роботу в інвалідів вимагають на рівні з здоровими, а за невиконання норми карають. Так, в с. Собичин, р-н Олевськ, за запізнення на роботу в колгосп інваліда засуджено на тюремне ув'язнення, не зважаючи на те, що він втратив на «вітчизняній» війні ногу.

Демобілізованим та навіть нагородженим також немає пільг, а навпаки: вимагають від них ще більших норм виконання праці, кажучи: «Відзначились на фронті, мусите тепер відзначитись тут». В лютому місяці в с. Красині, р-н Маневичі, у демобілізованого забрали останню корову. Бачучи перед своїми очима голодних дітей, він повісився. На такий пасивний протест людини один більшовик, матюкнувшись, сказав: «Чорт с вами – вешайтесь все, а мы возьмем, что нам надо будет».

10. Адміністрація.

Сільська адміністрація по селах Волині і Полісся складається з голови, секретаря, фінагента, земельної комісії та десятників. В більшості сіл адміністрація існує, але є цілий ряд таких сіл, із яких адміністрації немає і більшовики безпосередньо збирають по селах податки і все, що їм потрібне. Це пояснюється тим, що ніхто з населення не хоче бути більшовицьким урядником, а коли більшовики самі назначають голову, то переважно такого, який їм вигідний, а такий в більшості випадків немає ніякого авторитету в селі і народ не рахує його за голову. Є часті випадки (с. Колесники, Сергіївка, Країв, р-н Гоща), коли голову сільради більшовики визначили навіть без його власної згоди, і хоч в р-ні він рахується головою, але фактично обов'язків голови не виконує. В с. Новосілки, Острожецького р-ну, більшовики назначили головою Ярошевича. На зібранні це оголосили перед народом і приступили до голосування. Але народ, знаючи свого односельчанина Ярошевича, як особу негідну бути головою села, одностайно запротестували. Тоді представники з РО МВД арештували кількох поважних господарів і терором змусили народ «вибрати» Ярошевича за голову. Безперечно, що вибраний в такий спосіб голова, в селі буває дуже рідко, і то вдень та з РО МВД. Адміністрація, яка має довір'я в більшовиків, носить зброю. Це ви служники та агенти окупанта.

В райцентрі адміністрація складається переважно з партійців, що приїхали з СРСР та місцевих, які всеціло пішли на службу ворогові, торгуючи кров'ю народу. Кожний район розподілено на участки з охороною. Основні завдання участкового: слідкувати за виконанням заряджень органів рад. влади, боротьба з усякими антибільшовицькими настроями, зокрема з повстанчим рухом, та закріплення рад. влади на селі. По селах участковий творить густу сітку агентури, зорганізовує ООП (Охрани общественного порядка). Всі накази та зарядження участковому йдуть з РО МВД, представляючи йому 10-денний план своєї праці. Участковими є переважно росіяни та жиди.

Під час збору хлібопоставок організовується весь адміністративний апарат як р-ну, так і села. Активісти намагаються всіма засобами, щоб «викачати» з села найбільше хліба, змагаючись в цьому між собою. Для того, щоб доказати світу про добровільну здачу селянами хліба державі, ці активісти під час здачі контингенту організовували т.зв. «червоні валки». Силою зганяли декілька дядьків вести поставку, на першу підводу вішають червоний прапор, та з музикою і піснями така «добровільна» «червона валка» з представниками з райцентру направляється на зсипний пункт, при чому під час свого шляху зістається декілька разів фотографована. Коли ж в селі не вдалося зорганізувати «валки», тоді коло районного центру зупиняють тих господарів, що везуть здавати хліб. Зібравши декілька дядьків таким чином, чіпляють на першу підводу прапор, декілька разів фотографують таку «процесію» і з музикою ідуть через все містечко чи село.

При збиранні контингенту вживають всяких можливих засобів, щоб стягнути з села в якнайскорішому часі хлібопоставку. Так, 1-й секретар ВКП(б) Заболоцького р-ну, в с. Смоляри, того ж р-ну, поставив людей на коліна, не зважаючи на сиві бороди дідусів і старих жінок, і держав на колінах до того часу, аж поки не пообіцяли здати хліб.

Щоб не опікуватися сиротами і вдовами солдат, що згинули на війні, по селах більшовики стараються організувати т.зв. «жіночі комітети», на яких була б покладена дана опіка.

Широке право надається суду, який може засудити людину на 20 р. ув'язнення, а то й на кару смерті. За один лише вислів: «Коли б на світі не було Гітлера і Сталіна, то був би святий спокій», вчителя з с. Критишина Володимира Садуту

засуджено на 15 р. ув'язнення. Прокурори та судді району – переважно люди недалекі, низької моральності, висунуті на дані посади завдяки своїй партійності та різним «відзначенням», нажитим на крові народу. Так, в Іваничівському р-ні прокурором є Вертошкін Григорій Максимович, інвалід «отечественной войни» в ранзі капітана, що цілком відповідає вищезгаданій характеристиці. Судівництво в СРСР, як і вся радянська адміністрація, живе шкурництвом та хабарництвом. Дуже часто арештовують людей, не замішаних ні в які справи, щоб взяти опісля хабар за «визволення» з в'язниці. Так, в Корці за «визволення»з в'язниці мвд-ист, в ранзі полковника бере 100 кг. пшениці і пуд вальцьової муки та 8 000 крб. грішми. В тому ж таки Корці за 800 крб. хабаря видають квит на здачу 5 кг. масла. Хабар бере кожний урядовець радянської установи. Без хабаря не стане і говорити про справу. В більшості це переводиться через жінку, чи взагалі родину даного адміністратора.

Прокуратура та суд, маючи, в свою чергу, агентуру серед населення, намагається розвідати про справжній настрій як населення, так і радянських вислужників. Особливо звертає увагу на наш, звичайно, визвольно-революційний рух. Так, по Великодні прокурор з Козина їздив по с. Жабокрики Великі, Добривода, Теслугів та намагався довідатися, хто на Великдень співав революційні пісні, про що донесли йому агенти.

Є часті випадки незгоди та суперечок між більшовицькою адміністрацією, які виникають на приватному грунті. Так, 12.VIII. в Іванові відбулися партійні збори, на яких обирали секретаря КП(б)У. До цього часу секретарем був Мироненко. Після його звіту приступили до критики. Знаючи добре «критику» і «самокритику» більшовизму, ніхто не наважився критикувати даного типа. Тоді бере слово прокурор Вертошкін, який напередодні посварився з Мироненком за помешкання і тут мав нагоду «закопати» свого противника. Вертошкін висунув цілий ряд недолік в роботі Мироненка, в основному обвинувачував його в хабарництві та розкраданні державного майна. Не зважаючи на всі ці «недоліки», Мироненко був вибраний вдруге секретарем, бо хто ж в СРСР не краде і не бере хабарів?

11. Православна церква і релігійні секти.

Релігійне життя на Волині і Поліссі стоїть на високому рівні. Офіційно тут існує православна церква, на чолі якої стоїть патріарх московський і «всея Руси» Алексєй. На Україні церкву очолює Іоан, митрополит Київський і Галицький. На Волині – єпархіальний архієрей Варлаам, з титулом Волинський і Ровенський. Його осідок в Луцьку. В його розпорядженні всі деканати і духовенство Волинської і Ровенської областей. На кожний район призначений благочинний. Для подання до відома розпоряджень єпархіальної влади відбуваються по деканах соборчики за ініціативою благочинного. На соборчиках розприділяється податки, а також відбуваються спільні Богослужіння. Собору єпископів не було. На соборчиках офіційних представників рад. влади не буває, але є їх багато в особах священиків, що співпрацюють з мвд-мгб.

Журнал Московської Патріархії виходять в Москві на російській мові. В ньому описують діяльність церкви в Росії. Цей журнал призначений виключно для іноземних місій. Видано також церковний календар на 1946 р. на російській і українській мові.

Дотацій духовенство не отримує, але платить доходовий податок. Землі при церкві немає. Моральний стан священиків низький. Серед народу навіть ходить поговірка: «пішов не для Ісуса, а для хліба куса». В частих випадках це агенти мвд-мгб, більш або менш законспіровані. Так, в райцентрі Любешівського р-ну є

благочинний по прізвищу Коршун, який являється не тільки активним співпрацівником мвд, а навіть кандидатом у ВКП(б). Чесні особи духовенства, застрашені терором мвд, стараються не попасти в «неласку» владі, але рядом з тим, не зважаючи на сувору заборону, відправляють панахиди по упавши Героях Української Революції та відзначають наші свята. Матеріальний стан священиків є нужденний. Коли хто з священиків має свою власну землю, то платить податок на загальних підставах. Коли хто має корову – носить молоко державі. Хто з священиків більше горнеться до народу, має авторитет серед населення, до того влада ставиться з більшими вимогами. Так, в с. Хотінь, Козинського р-ну, священикові, що має 1,5-річну телицю, видали норму молока в 200 л., яку він повинен був здати за 10 днів. Лише дякуючи людям, що помогли йому, священик вийшов з такого крутого положення.

Не зважаючи на дозвіл релігійного життя, влада на кожному кроці стає на перешкоді, спрямовуючи потік релігійного життя в потрібному окупантові напрямку. Так, 20 і 21.VI., під час традиційного відсвяткування трагічного бою під Берестечком, мвд розганяло процесії, що наближалися до монастиря, який стоїть на місці минулого побоїща. А коли 23.V. до Почаєва прийшла процесія зі СУЗ, мвд біля монастиря порвало корогви, розігнало процесію та перевело арешти. На Великдень, в ніч з 20 на 21 квітня в с. Жидичині, Волинська обл., під час Служби Божої коло церкви, мвд підняло стрілянину в народ, що знаходився біля церкви, внаслідок чого було 8 вбитих і коло 20 ранених мирного населення. Комсомольці та партійці продовжують вести проти релігії пропаганду. Так, на зборах в с. Деревку, Любешівського р-ну, представниця з райцентру сказала:

«Коли б я була у вас зо два місяці, то певна, що ні один чоловік не пішов би до церкви». Що мала вона на думці робити – осталось таємницею, бо їй не вдалося бути в нашому селі.

«Ненадежных» священиків арештовують. Особливо карають за співпрацю з повстанським рухом. Так, в с. Забрідді, Ратненського р-ну, в квітні арештовано священика та засуджено на 10 р. в'язниці. Так само засуджений священик з с. Коловерть, р-н Межиріч. В цьому ж р-ні арештовано 8 священиків, які походили родом зі СУЗ. Деякі з них мають по 80 і більше літ.

Кращі одиниці серед священства більшовики нищать, і церква з кожним днем все більше русифікується, стає «отечественной».

Крім православної церкви на даних теренах існують ще й інші релігійні культи. Найбільш розповсюдженими є штунди, які, дякуючи своїм релігійним засадам, ставляться до нас досить прихильно. Багато з штунд ховається ще й тепер перед мобілізацією до війська.

12. Шкільництво.

Сітка шкільництва на наших теренах розгорнена не скрізь однаково. На Волині є значно густіша, чим на Поліссі. Школи переважно початкові та неповносередні (7 клас), а по райцентрах та містечках зустрічаються середні. Крім того, є фахові середні школи, зокрема ФЗО (Фабрично-заводське обучення) та педагогічні і медичні школи.

Педагогічні сили є переважно мало кваліфіковані. Де-не-де зустрічаємо учителів з високим педагогічним стажем, вищою світою, а переважно це молодь, що закінчила середню, неповносередню, а то й початкову школу та педагогічні курси. Більшість учителів зі СУЗ. Учительські кадри не мають відповідної опіки і навіть потрібних вказівок. Інколи відбуваються конференції та наради, на яких в основному звернено увагу на політично-пропагандивне питання та виховання дітей в більшовицькому дусі, а не на освітнє та загально-виховне питання. Вчи-

телі одержують 300-600 крб., що, безумовно, не тільки що не забезпечує їх, але навіть на селі не вистарчає на прохарчування. Та й цю мізерну копійчину вчителі одержують з великим запізненням і затримкою в р-ні. Лише дякуючи населенню, що до деякої міри допомагає вчителям, учителі можуть ще якось існувати. В деяких селах більшовики використовували вчителів при збиранні позики та поставок, але переважно вчительство до адміністрації села не належить і поза школою офіціально не приймає участі в житті села. Лише майже всі вчителі були використані в передвиборчій кампанії, а багато брало участь у виборчих комісіях. Серед учительства, як з СУЗ, так і з ЗУЗ, є великий процент агентів мвд і мгб, одні з яких працюють з ідейних потягнень, інші зі страху перед терором влади. До нашого руху вчительство відноситься залежно від своїх переконань. Вчителі зі СУЗ при зустрічі з повстанцями стараються уникати розмов політичного характеру, а коли такі переводяться, то словесно з усім погоджуються. Щиро вступають в розмову лише тоді, коли ближче познайомляться з людьми та переконаються, що дана людина, що починає розмову, відноситься до розмови серйозно та без ніяких задніх думок. Повстанці допомагають учителям зі СУЗ матеріально. За найменшу прояву співпраці з повстанчим рухом учителів арештовують. Так, арештовано та засуджено на 15 р. учительку родом зі СУЗ, що вчителювала в с. Русивлі, р-н Гоща, за співання революційних пісень. Коли ж не мають певних даних про співпрацю вчителів з повстанчим рухом, намагаються провокувати вчителів. Так, під час вчительської наради, що відбувалася в березні на Пинщині, представник з центру сказав: «Нам відомо, на жаль, що деякі із учителів співпрацюють з бандерівцями, вони зараз сидять тут, серед нас. Хай червоніють вони тепер від сорому!». При цих словах кожний почав приглядатися до сусіда, а представник, у свою чергу, спостерігав, як вплинули психічно його слова на присутніх. Подібний випадок мав місце в Луцьку на вчительському з'їзді, що відбувся 1.IX. Секретар Сіробаба сказав: «Хтось понаклеював якісь афіші. Оту велику підривну роботу зробив для СРСР. Нічого, ми це петлюрівське охвістя навчимо. Ми знаємо, хто це робить і можемо кожної хвилини арештувати, але ще маємо час». Ці його слова в першу чергу торкалися вчителів. Учителям вказують малювати нас дітям найбільш брудними фарбами, змішуючи нас з болотом. Так, директорка школи з с. Острожець Ніколаєва Авдотя, згадуючи про бандерівців, розповідала дітям, що це темні, брудні, воширі, зарослі бородою та волоссям люди. Таке оповідання вчительки тільки підірвало авторитет її і викликало в дітей, що так часто бачили й бачать повстанців, глумливий сміх.

Брак виховання дітей, як домашнього, так і шкільного, виробило з них розпусту і хуліганство. Дуже часто можна почути від дітей негідні лайки, грубе ставлення до старших.

На кожному кроці діти виказують свою ненависть до існуючого ладу, до запроданців народу. Так, в с. Сихи, р-н Клесів, діти постійно проводять стрибків, що йдуть селом, піснею «Україно, глянь – сексоти йдуть селом!». Діти найбільш активно приймали участь у лозунговій акції, яка переводилася проти більшовицьких виборів, а також і інших. Зриваючи більшовицькі летючки, діти розвішували наші. В кожній школі можна було зустріти на дошці, дверях, вікнах антибільшовицькі написи та наші заклики. На Поліссі зустрічаються випадки, коли діти активно протестують проти зачислення їх до білорусів. Так, в с. Мазури, Антопільського р-ну, коли в школі розпочалося навчання білоруською мовою, діти намагалися бойкотувати білоруську мову, доказуючи вчительці, що вони не білоруси, а українці.

Школи не забезпечені ні приладдям, ні книжками. В середніх школах користуються підручниками, виданими в 1938 р. Відчувається брак зошитів. Їх учні купують на базарі по спекулятивних цінах. В обласній рівенській газеті «Черво-

ний прапор» була поміщена стаття, в якій згадувалось, що направлено до шкіл 30 тис. зошитів. Число велике, але коли врахувати, що область має 30 районів, а кожний район щонайменше 30-50 тис. населення, то видно, яку мізерну кількість зошитів одержали школи.

По районних центрах, а також по містах і містечках йде натиск на організування піонерських загонів. По селах це менше тепер практикується, бо діти, почувши про піонери, до яких їх намагаються втягнути, втікають зі школи. В середніх школах організовується комсомол. Крім комсомолу, що існує відкрито по школах, а також серед молоді сіл, міст і містечок існує підпільна комсомольська організація, тобто, законспірована перед посторонніми людьми. Ціль такої організації комсомольського осередку – вміло і законспіровано переводити в життя більшовицькі ідеї, боротися з національно-революційним рухом та закріплення влади більшовиків на теренах Західної України.

13. Більшовицькі провокації та звірства.

В боротьбі з українським визвольним рухом більшовики вживають агентуру, підступ, провокацію, якими тепер вони оперують в більшому масштабі, чим збройною силою. Втративши внутрішню агентуру, більшовики намагаються доповнити її зовнішньою, яку старанно перевіряють. Кожний з «ответственных работников мгб» має свої окремі участки, на яких творить агентуру. Зовнішній агентурі, як і взагалі агентурі, більшовики не цілком повірять, особливо після випадків проявлення наших дій, про які агент доносить несвоєчасно. Так, після ліквідації заступника голови райвиконкому, голови с/ради, члена «охорони» та агента в с. Узові, р-н Горохів, мвд зробило великі труси, після чого арештовано 6 осіб, в тому числі і агентів.

Арешти мирного населення – явище «нормальне» в більшовицькій дійсності. Арештовують всіх, не зважаючи на стан здоров'я, вік, заслуги перед радянською владою, коли мають хоть яке-небудь підозріння чи доказ зі сторони агентів. Арештовують за нездачу позики та податків (в даному випадку арешти носять місцевий характер), за небажання бути радянським урядовцем в селі, за спорідненння з підпіллям, за вільне висловлювання своєї думки та правди в очі окупантові. Так, 2.VI. в с. Бондарах, р-н Верба, арештовано 7-літнього хлопчика Сліпочука Ілька, батько якого є дезертир з ЧА. Після тяжких побоїв, дитину відвезли до с. Семидуби, і після 5-ти днів звільнено. 15.VI: в с. Обгів, р-н Верба, мвд арештувало 85-літнього дідуся Ганджалюка Трохима, який сказав гірку правду в очі окупантові. Дідуся відвезли на хут. Сліпець, де повісили на бальку в хліві, а хлів підпалили. Стара людина, що відважилася висловити вголос більшовицьку брехню, згоріла разом з хлівом.

Віднявши частину етнографічної української території Полісся до Білорусії, більшовики намагаються вкорінити свідомість цієї частини української землі мешканцям, що вона належить не до України, а до Білорусії. В поборюванні нашого національно-визвольного руху різниці між УРСР і БРСР немає. Часом адміністратори Білорусії «негодують» на те, що на «їх» землях «бульбовци» мають вплив на населення. Так, секретар райпарткому Картуз-Берези сказав: «Ну, пускай эти бульбовцы делают свое дело на Украине, но зачем им идти в Белорусь?».

Найбільше більшовики серед населення вживають провокації. Так, літом в Підберезі, р-н Горохів, арештували хлопця і молодицю. Під час арешту поводилися як більшовики. Під час допиту, який переводили поблизу ліса, дали хлопцеві підписати зобов'язання про співпрацю з мвд, а коли той згодився, побили його, кажучи, що вони повстанці. Юнак, спровокований ними, розповів про свої зв'язки з повстанцями.

12.V. в с. Білополя, р-н Локачів, більшовики, довідавшись від сексотів, що місцева кравчиня шиє для повстанців білизну, послали до неї трьох більшовиків, які явилися до кравчині, як повстанці. З сумом розповідали, що згубили зв'язок з підпіллям та просили її допомогти їм полагодити цю справу. Повіривши в їх щирість, кравчиня відповіла, що має зараз в себе білизну вже викінчену, за якою мають прийти повстанці. Тої ж самої ночі більшовики зробили засідку коло кравчині, яка не принесла їм жодних результатів. Внаслідок цього всього більшовики арештували кравчиню.

В с. Старопорицьку, Іваницького р-ну, в початку травня більшовики, діючи як повстанці, обстригли дві вчительки, чим хотіли наставити вчительок проти нашого визвольно-революційного руху.

Крім поодиноких випадків дій мвд під маркою повстанців, діють цілі провокативні більшовицькі групи майже в кожному районі. Зокрема, перед виборами була посилена дія таких груп. Ці групи, грабуючи, тероризуючи та провокуючи населення, намагаються своїми провокативними діями наставити населення проти нашого революційного руху. Спровоковане більшовиками вже декілька раз, тепер населення розкриває їх справжні обличчя. Здемаскований ще один засіб більшовиків у поборюванні нашої боротьби втратив свої успіхи і актуальність. Наведемо декілька прикладів більшовицької провокації:

В Морочанському р-ні в червні спецгрупа в числі 15 чол., яку очолює Коваленко (котрий був у рядах УПА, виконуючи завдання мвд, а потім розконспірувавшись, переходить у відкриту боротьбу з нашим рухом), грабувала, провокувала населення та робила засідки. Бачучи, що без допомоги місцевого населення йому не добитися бажаних успіхів, Коваленко намагається в даному р-ні зорганізувати стрибків, примусивши місцеве населення взяти зброю, на що дістав відповідь: «Ти їх, чорте рябий, наробив, то йди і виловлюй (цими словами йому закидають учасництво в УПА), а ми зброї брати не будем».

В Козинському р-ні, а частинно і Вербському, діяла диверсійна група Озона. В квітні в с. Станіславі, р-н Козин, ця група арештувала Бойчук Василину, чоловік якої згинув у ЧА. Діючи під маркою повстанців, арештовану доставлено в ліс, де її зтортуровано, вимагаючи, щоб сказала, де її чоловік. Це саме зроблено з її 13-річною донею Олею. Таких випадків мордування мирного населення групою Озона в околиці Козинського р-ну за квітень було 10. В травні ця група зтортурувала демобілізованого з ЧА Шаблія Олексія, який після тортур, цілком знищений фізично, повісився. В с. Добриводи, р-н Козин, банда Озона зтортурувала Дзецька Івана, що пас худобу, за те лише, що має однакове прізвище з повстанцем. Батько цього хлопця загинув на фронті «отечественной войны». В червні банда Озона зробила «пропагандивний рейд» по Млинівському р-ні. Здемаскована народом, втративши успіх своїх дій, в серпні банда Озона перестала існувати, а сам главар ходив з одним «стрибком» по селах Козинського р-ну за поставкою збіжжя.

27.VII. провокативна група мвд закватирувалась в с. Забороль (на Луччині) у Мулярчука, син якого згинув в УПА. Маскуючись під повстанців, групі вдалося спровокувати дочок господаря Ліду й Марусю. Зрозумівши, що вони розконспірувались перед ворогом, дівчата перейшли на нелегальне становище. Через деякий час більшовики привезли батькові замордовану Марусю, кажучи, що знайшли її. Вбивство звернули на повстанців та ще й запропонували батькові взяти оркестр з району, щоб використати похорон для пропагандивної цілі. З часом ясно вийшла правда на верх – замордування дівчини було ділом рук більшовиків.

В липні і серпні в р-ні Гоща діяла провокативна група Коротченка. З нею була одна жінка, що під час квартирування групи в лісі, йшла в село, збираючи

харчі, одяг, бинти, ліки, спирт для «повстанців». «Коротківці» в поводженні з населенням старалися бути чемними, ввічливими, чим хотіли наслідувати повстанців, щоб здобути довір'я населення для своїх провокативних цілей, що до деякої міри їм вдалося. Крім провокативної роботи, вночі робили засідки. Здемаскована населенням група зникла з терену своїх дій.

В квітні на Пинщині діяла провокативна група «Острого» з півдня», яка як і всі останні провокативні групи, намагалася знайти зв'язок з повстанцями.

В половині червня на терені р-ну Межиріч з'явилася провокативна група мвд під командуванням Грека, іменуючи себе «групою з Галичини», з підпоручником Центрального Проводу ОУН. З ними була одна дівчина, яка перебувала в підпіллі, а потім була арештована. «Греківці» ніби відбили Оксану (ім'я дівчини) від більшовиків. Група Грека діяла партизанським способом, кватируючи переважно в лісі. Своїми діями намагалася провокувати населення, але населення, знаючи вже раніше «коротківців», не піддавалося легко на провокацію. Маючи деякі зв'язки з населенням, Оксана збирала харчі, одежу, відкопала аптечку, відому їй раніше. Банда Грека арештовувала мирне населення, провокуючи допитами арештованих. Крім того робила засідки. Розконспірована населенням, банда перестала існувати як провокативна група, а появилася в терені з РО МВД.

В районах: Костопіль, Людвипіль, Березне, Межиріч, Тучин, Корець, Деражне, Степань веде широку пропаганду, а почасті і збройну боротьбу з ОУН і УПА провокативна група бувших учасників УПА і ОУН під керівництвом Далекого. Про дії групи Далекого подано окремо в звітах тих теренів.

9.IX. в с. Смиреньки, р-н Затурці, група мвд закватирувала у господаря. Кватирувалися під маркою повстанців, кажучи, що вони з-за Буга і мають завдання забрати всіх повстанців, що тут залишилися, до Німеччини. Через кілька день після цього квартирування «групи з-за Буга» господаря арештовано. Провокацію і підступ більшовики вживають у тому випадку, коли мають підозріння на ту чи іншу особу, але доказів певних не мають. Так, 20.VII. в с. Заборолі, р-н Луцьк, участковий зі «стрибками» окружили під лісом будинок Степанюка, якого підозрівали у зв'язку з повстанцями. Участковий, підходячи до будинку, заявив стрибкам: «Коли кого знайдете – не стріляйте. Я сам буду стріляти». І пішов сам попереду. В бур'яні, що ріс на садибі даного господаря, був знайдений «бандерівець» зі зброєю, який зразу ж здався. Цей «бандерівець», підготовлений наперед більшовиками, і послужив потрібним для мвд матеріалом.

Використавши в провокативних своїх цілях тих, що здалися, більшовики багатьох з них знищують. Так, в червні [в] Дивинському р-ні діяла провокативна група під ком. Хмари. Група нараховувала 7-10 чол. У вересні Хмара кудись подівся, ті, що знали його особисто, пізнали пізніше на одному мвд-истові його взуття та одежу.

Більшовицька агітація про знищення нашого революційного руху розпадається і зводиться нанівець при появі наших листівок та кличів. Щоб спровокувати населення і доказати про неіснування нашого руху, більшовики пускають чутки, що всі листівки та кличі, видані з підписом Організації, є видані більшовиками з ціллю дізнатися, хто з населення симпатизує бандерівцям (Демидівський р-н).

7.II. на Кульковицьких хуторах, р-н Колки, переводилася більшовицька облава, в якій приймав участь бувший учасник УПА Орленко, що здався більшовикам. По облаві більшовики зробили мітинг, на якому закликали населення до видачі повстанців, називаючи їх бандитами. Населення, вказуючи на Орленка (якого на мітингу не було), відповіли, що бандити ходять з ними. «Теперь мы таких людей держим, – відповіли більшовики, – потому что они нам нужны. Используем – пустим в расход. Но все таки говорите бандитам, пущай они выходят из лесу – мы им все простим».

Таких зрадників більшовики знищують поступово, маскуючи перед загалом. Переважно пришивають таким типам грабежі та взагалі кримінальні справи. Так, в с. Золочівка, р-н Демидів, мвд арештувало трьох таких типів.

Погорджуючи та трактуючи, як щось нижче, зрадників взагалі, більш чесні одиниці ворога цінять героїзм наших повстанців-підпільників, їх відданість справі до останньої краплі крові, до останнього віддиху життя. Прикладом може послужити такий факт:

13.II. в Кульковицькому лісі, р-н Колки, більшовики натрапили на слід 4-ох повстанців-кіннотчиків, в результаті чого зав'язався бій. Один з повстанців, тяжко ранений, не маючи фізичних сил іти дальше, дострілюється. Коли мертвого більшовики привезли в с. Кульковичі, зрадник, що перейшов з УПА до більшовиків, сказав: «От дурень – сам застрілився», на що почув відповідь лейтенанта: «Ты сам дурак, а этот герой. Он знал, за что воевал и за что голову положил. Таких героев, как он, в мире мало, а таких дезертиров, как ты, много».

В облавах на ліс більшовики практикують використовувати мирне населення, намагаючись спровокувати повстанців. Так, 15.V. в Цуманському лісі більшовики, женучи поперед себе населення, спровокували повстанців, які вийшли зі своїх сховищ. Користуючись з цього, більшовики заатакували повстанців.

В останніх місяцях 1946 р. завважено по деяких р-нах збільшення вивозу людей на Сибір. Господарки руйнують, будинки розбирають. Ходять чутки (район Теремне), що будуть вивозити на Сибір всі родини, які зв'язані з повстанцями кровно.

Рівночасно з розбазарюванням та безхазяйністю державної господарки, більшовики планово нищать ліс, з ціллю зробити його непридатним для партизанського життя. Нищення лісу переводять хижацькою вирубкою, а також паленням. Так, знищено Котівський ліс, Цуманський, Крем'янецький, Золочівський і інші. Не залишено в цілості ні одного більшого лісного масиву.

Зимою більшовики намагалися зігнати людей з хуторів в села. Так, в Морочанському р-ні силою було виселено людей з хуторів, по 7-8 родин зганялося в одну хату. Кинулися воші, за ними тиф. Незважаючи на сувору заборону та погрозу кари, населення повернулося до своїх хуторів. Ціль виселки хуторів – утруднення контакту повстанців з населенням.

З вищенаведених фактів ясно видно провокацію та терор більшовиків у боротьбі з українським народом та революційно-визвольним рухом. Та на цьому більшовики не зупиняються. Занотовано цілий ряд фактів грабежів та розбоїв, які переводяться більшовиками в життя провокацією, або прямим розбоєм.

Так, 2.VI. в с. Круки, р-н Радивилів, 3 «стрибки» самовільно закватирувалися в хаті Мойсея Возняка під маркою повстанців, домовившись наперед з більшовиками, що мали на другий день робити облаву в селі. Почувши на другий день стріли в сусідньому селі, «стрибки» кинулися тікати з хати. Ті, що робили облаву, бачучи, що від господаря хтось втікає, мали нагоду пограбувати господарку. План грабунку був заздалегідь обдуманий.

7.VII. в с. Кам'яна Верба, р-н Вербський, гр. Богданенка Григорія пограбували «стрибки». Коли ж господар запротестував, кажучи: «Я вас знаю і заявлю в РО мвд», – постріляли всю сім'ю. Через деякий час повстанцями було зловлено «стрибка» з села Пляшевої, що очолював цю групу грабіжників.

14.VII. в с. Омеляна, р-н Рівне, вночі прибула автомашина до гром. Беня Миколая та почала грабити. Коли господар наробив крику – відкрили вогонь, при чому ранили господаря і його жінку. Чеська варта, що була при тому поблизу, зловила грабіжників.

14 квітня мвд з Ківерецького р-ну вирізало сім'ю Смалюка Івана з с. Борохова, р-н Теремне, перед тим цілком пограбили господарку. Господар в цей час був

на станції Ківерці, де працював на залізниці. Жертвою впали: дружина господаря, 6-літня донька та дві чужі жінки, що ночували. Заслужену кару розбійники не дістали.

14. «Стрибки».

Деякі станиці «стрибків» були організовані під час перебування гарнізонів по селах в передвиборчий період, а деякі пізніше. В травні була основна «перетасовка» та «фільтрація» «стрибків». Багатьох відсаперували, забравши зброю, деяких арештовували. Серед «відсаперованих» було багато агентів, які мали завдання слідкувати за рухом на селі. Ті, що осталися — переважно вірні собаки своїм господарям. З вищенаведених прикладів грабежів можна судити про їх моральну вартість.

«Стрибки» стягають поставки, ходять на облави, засідки. Сваволя і терор «стрибків» по відношенню до населення доходить до крайності. Так, в с. Кривуха (Дубенщина) нач. гарнізону «стрибків» застрілив старосту та коханку.

«Стрибок» з с. Студінки, р-н Верба, вкинув у хату свого сусіда гранату за якісь особисті порахунки. Це відбувалося в присутності мвд-иста, який цілком спокійно реагував на такий злочин.

7.VII. два «стрибки» з с. Улянки, р-н Луцьк, ранили переселенця за особисті справи. Суд, куди заявив покривджений, справи не розв'язав, а «стрибок» продовжує погрожувати, кажучи, що в мвд йому сказали: «Шкода, що не застрілив».

Найбільш активні «стрибки» дістають заслужену кару від народних месників-повстанців. Месницька рука українського народу платить кожному запроданцю по заслузі. Так, в с. Верхостав (біля Горохова) був зліквідований комендант «стрибків». За вірним псом кинулись шукати його господарі мвд-исти. Перш за все було арештовано всіх «стрибків» з його станиці. Під тортурами два «стрибки» змушені були признатися, що вони вбили коменданта, хоч це не відповідало дійсності.

Знаючи свою провину та кару, що, мов меч пімсти, висить над їхніми головами, підлі зрадники намагаються уникнути цієї заслуженої кари та зберегти своє мерзенне життя. Так, наляканий маревом пімсти справедливою повстанською рукою, ком. «стрибків» з с. Митниця Руська Хомутовський 10.VII. помітив кінноту, що під'їжджала до села. Негайно дає наказ всім «стрибкам» розійтися, а сам ховається у вулик. Більшовики, а це були вони, приїхавши в село, шукають «стрибків», але даремне. Алярмують до району про зникнення цілої станиці «стрибків» з комендантом. Порозумілися лише на другий день через РО МВД.

15. Український народ в боротьбі з окупантом.

Серед безпросвітньої тьми ворожого панування наш революційно-визвольний рух ясніє світлим вогнем серед народу, вогнем боротьби, надії, змагання, перемоги. Український підпіляк-повстанець появляється скрізь: серед виснажених голодом, нуждою та тяжкою працею робітників; серед інтелігенції, якої вільну думку, почування та прагнення ворог намагається вбити, заставляючи думати лише про завтрашній кусень хліба; серед селянства, зруйнованого матеріально непосильними податками, позиками, заляканого терором та страхом перед майбутнім. Видана вчасно летючка, відозва, стаття підтримують народ на дусі, гартують до тяжкої наступної боротьби, закріплюють віру в перемогу українського народу. Бачучи в повстанцях-підпіляках одиноких своїх друзів, порадників та захисників, народ звертається до них з усіма своїми болями, жалями, шукаючи захисту, порад. Народ любить, поважає і шанує тих, що борються за кращу долю

його, шанує пам'ять тих, що впали на Полі Слави, як Герої, не скорившись перед ворогом, не шукаючи в нього «порятунку» і «прощення» й «милосердя», а в тяжкій революційній боротьбі йшли твердо і непохитно визначеним шляхом. Могили Впавших Борців народ вшановує, прибирає у вінки та квіти, не зважаючи на суворі заборони ворога, який намагається не тільки знищити Славу Героїв, але й руйнує Святі Могили, викидаючи з них останки дорогих українському народу небіжчиків. Так, в с. Сестратин, Радивилівського р-ну, озвіріла більшовицька мвд-івська банда розкопала могилу сл. п. д-га Назаря, що впав на Полі Слави в бою з окупантом за волю та незалежність свого народу в цьому ж таки селі. Коли п'яна озвіріла банда покинула село, народ побожно, зі сльозами на очах віднайшов останки Героя та обережно віддав їх землі, за волю якої віддав своє життя український повстанець. 12.VII. в с. Забороль (Луччина) старий батько, змушений терором участкового, взяв у руки лопату, щоб розкопувати могилу. Побачивши це, його син-юнак вирвав з рук лопату, погрожуючи батькові. Озвіріла більшовицька банда кинулася на юнака, якого після тяжких побоїв було арештовано. Ця подія скріпила на дусі людей, що змушені терором, приступили були до руйнування могили. Люди кинули цю ганебну роботу. Зруйновані більшовиками могили повстають знову, не зважаючи на терор влади. Так, 29.IX. в с. Безкупичі Шляхотські (Володимирщина) вночі була висипана могила в честь полеглого Героя УПА Сл. П. Клима Савура. На другий день більшовики розкидали цю могилу, а вночі вона знову виросла. Так поновилися зруйновані більшовиками могили в с. Калусів, Біличі, і інші.

Так, в с. Мізочик, р-н Мізоч, не стерпівши настирливих вимог, переплетених погрозами більшовиків носити молоко в нормі, що не була під силу господині, вирвала вона з рук більшовика автомата і побила його з криком: «Геть бандити з нашої землі!».

13.VIII. в с. Борщівка, р-н Мізоч, у гром. Морозюк Євгени більшовики забирали коні. Господиня з криком: «Люди, бийте грабіжників!» – кинулась на одного і розбила йому носа.

В с. Сміни, р-н Колки, жінка вбила довбешкою мвд-иста, що намагався її знасилувати.

16. Наші бойові дії.

Геройські вчинки, чесність і відданість справі до останнього подиху життя характеризує повстанців-революціонерів, що сміло, відважно, з самопосвятою та з усмішкою на устах перед грізним маревом небезпек, а навіть смерті, виходять переможцями з цього кривавого двобою з наїзником.

Так, розвідка відділу Гармаша 2.I. в с. Антонівцях, Шумського р-ну наткнулася на більшовиків, внаслідок чого зав'язався бій. Відступивши в ліс, відділ зайняв становище. Втративши 10 чол. в бою вбитими, більшовики зразу не кинулися переслідувати ворога, чекаючи на підмогу, яка незабаром підійшла. За цей час відділ відійшов в глибину лісу. Ком. загону Гармаш дав наказ зробити засідку коло с. Майдан, р-н Мізоч, коло Кам'яної гори. Наслідок засідки – 9 більшовиків вбитими. Втративши за день 19 чол., більшовики припинили переслідувати загін. З нашої сторони було 2 ранені.

В середині січня коло с. Башківці, Шумського р-ну, на хут. Довжок закватирувала група під ком. Гарасима. Більшовики, що їхали дорогою, завважили, що рухався відділ, позлазивши з машини, почали наступати на хутір з криками: «Берлин брали – возьмем и их!». Після трьохразового наступу на хутір, втратили 8 чол., з яких 5 було вбитих і 3 взятих живими. Більшовики припинили бій і кинулись тікати на Крем'янець, переслідувані повстанськими стрілами і криками «живим взяти!». З нашої сторони втрат не було.

25.ІІ. відділ під ком. Гука, кватируючи у Загайцях, Дедеркальського р-ну, зав'язав бій з більшовиками. В результаті півгодинного бою, наші окружили більшовиків та взяли в полон 22 особи (між ними 4 лейт.). Здобуто один кулемет, 8 автоматів, одну десятку, 12 крісів, 3 нагани, 4 пістолі. Командував групою більшовиків ст. лейтенант Попов (мвд-ист). З нашої сторони втрат не було.

29.VІ. відділ Гука, кватируючи на хут. Снігурів, Дедеркальського р-ну, звів бій з більшовиками, в якому вбито 16 більшовиків і 6 ранено. З нашої сторони було 2 вбитих і 2 ранених.

Українські повстанці вміють переможцями виходити з боїв, вміють по-геройськи і гинути в боротьбі за волю українського народу, за УССД. Заскочені зненацька ворогом, стараються чесно вийти переможцями з нерівного бою, а коли це неможливо – чесно, по-геройськи віддають своє життя за рідну справу, з піснею на устах, з бойовим покликом до боротьби наступним месникам.

9.ІІ. в с. Бегні, Олександрійського р-ну, 4-ох наших друзів: Олекса, Жук, Сидір і Довбуш попали в засідку. Окружені більшовиками, друзі почали бій. В запеклому бою, вистрілявши всі набої, троє друзів стріляє останнім набоєм себе. Жук, не маючи ні одного набоя, які вистріляв з автомата і пістоля, кидається з високого берега в р. Горинь, де й гине.

13.ІІ. більшовики в силі 50 чол. окружили криївку в Заборольському лісі, біля с. Забороль, р-н Олександрійський, в котрій перебувало 5-ох друзів. Заскочені цілу годину відбивалися з криївки. Один з них, вибравши влучну хвилину, вискакує з криївки. Зорієнтувавшись в положенні, крикнув: «Хлопці, вискакуйте другим ходом!». Більшовики кинулися від криївки назад, думаючи, що повстанців є більше і зможуть відкрити вогонь з-заду. З нашої сторони був один вбитий і один ранений. Другого ходу в дійсності не було. З криївки вискочив ще один друг, заохочений смілим вигуком друга. Інші друзі, не маючи змоги вискочити, покінчили своє життя зі словами: «Україно, дивись, як гинуть Твої сини! Помсти за них!».

[...]

Торгують дітьми.

В час новітньої культури та цивілізації, радару та атомної енергії, в час, коли ввесь світ кричить про рівноправність, демократію та волю народів і людини, коли зникли залишки рабовласництва та торгівлі людьми навіть в найдальших закутках земної кулі, тут, в центрі світу, в країні, що займає 1/6 частину світу, що обіймає в собі коло 200 міліонів людей, що зве себе «найбільш демократичною» країною з «найбільш демократичним» устроєм – в країні, що носить назву СРСР, торгують людьми.

Так, в листопаді 1946 р. громадянин с. Дермань, Мізоцького р-ну, Рівенської обл., Мільян Мороз, що проживає в с. Дермань по вулиці Семенюки, поїхав відвідати своїх родичів, що були заслані в 1944 р. Там, це було в Сибірі, довідується, що за 500 крб. можна купити українську дитину. Купивши 18 українських дітей, він повернувся додому. Даний громадянин розповідає, що на Сибірі можна купити стільки дітей, скільки хватить грошей. Люди почали зносити гроші з метою послати ще кого-небудь по діти в Сибір.[2]

Мури нквд-івських катівень, зачервонілі від крові, безіменні могили, порозкидувані на холодних Соловецьких островах, палючих степах Казахстану, Сибірській тайзі, говорять про те, що це батьки тих сиріт.

Відібравши батьків, влада не забезпечує дітей, не ростить, не виховує, а віддає у руки тим, що вміло торгуючи дітьми, наживають собі на цьому капітал. Тисячі

дітей, попавши в руки таким «опікунам», в голодній, передсмертній муці кінчаючи життя, йдуть скоро в могилу, де спочивають їхні батьки, скатовані окупантом.

[...]

З друкарні імені Клима Савура.[3]

Фонди РОКМ, №14161 доп, арк.11-45,50.
Копія, машинопис на цигарковому папері.

Примітки

[1] Тут, очевидно, помилка: має стояти «найменш».

[2] Такий випадок дійсно мав місце. Дітей з Комі АРСР привіз Мелетій (Мілеть) Мороз (по вуличному Переплета) з с. Дермань Перший, який воював на фронті в ЧА, дійшовши до Берліну, нагороджений орденом Червоної Зірки.

[3] Загальновідомо, що журнал (збірник) «Інформатор» виходив у 1945-1947 рр. на т.зв. Закерзонні (Українські землі, що відійшли після Другої світової війни до Польщі) – *див.: Літопис УПА. – Т.16. Підпільні журнали Закерзонської України / гол. ред. П.Потічний. – Торонто, 1987.* На сьогодні виявлено два числа «Інформатора», які видані на Волині-Поліссі крайовим проводом ОУН на ПЗУЗ. Наведений матеріал взято з одного з них, що позначений числом 1 за 1946 р., і був переданий до фондів Рівненського обласного краєзнавчого музею Управлінням СБУ в Рівненській області. Якась частина накладу іншого нині відомого числа «Інформатора» – ч.4 (рік 2) за 1947 р. – виявлена під час проведення земляних робіт на околиці с. Новомалин Острозького району в бідоні з-під молока. Один з примірників цього числа зберігається в музеї Національного університету «Острозька академія». Видання 1947 р. відрізняється меншим обсягом (38 ст. проти 55) і поступається у фаховості виданню 1946 р., у той же час, вони подібні за структурою. Так, у журналі 1947 р. вміщені матеріали під рубриками: Комінтерн і його завдання, Адміністрація, Грабіж українського села, Колгоспи, Робітники, Вивіз на Сибір, Військо і демобілізовані, Школа, Комсомол, Церква, Большевицькі провокації, Народ в боротьбі (тобто 8 рубрик аналогічні виданню 1946 р., поява нових рубрик пов’язана з реаліями життя Західної України у 1947 р. – поширенням колгоспів і комсомолу, вивезенням «куркулів» до Сибіру та ін.).

1947 рік

№96
1947, не раніше квітня 10. – Постанова ЦК КП(б)У «Про порушення принципу добровільності при організації колгоспу в с. Богданівка Корецького району Рівненської області»

О нарушении принципа добровольности при организации колхоза в с. Богдановка, Корецкого района, Ровенской области

Постановление ЦК КП(б)У

ЦК КП(б)У установлено, что в с. Богдановка, Корецкого района, Ровенской области было допущено нарушение принципа добровольности при создании колхоза.

Уполномоченные районного комитета КП(б)У и райсполкома тт. Лычак и Крючков, возглавляемые секретарем райкома КП(б)У по кадрам т. Иванюком, вместо большевистской агитации и глубокой разъяснительной работы среди бедняков и середняков о преимуществе и выгоде ведения коллективного хозяйства, стали на осужденный партией путь принудительного вовлечения отдельных крестьян в сельскохозяйственную артель.

5 марта с.г. секретарь райкома КП(б)У по кадрам т. Иванюк в с. Богдановка вызвал крестьянина Черняк Дениса Леонтьевича и предложил ему вступить в колхоз. Когда Черняк вступить в колхоз отказался, уполномоченный райкома партии т. Крючков подверг его допросу, о якобы проводимой им антиколхозной агитации. Закончив допрос, т. Крючков предложил Черняку подписать протокол и, т.к. последний отказался выполнить это, Крючков избил его.

В этом же селе 8 марта с.г. указанной группой советско-партийного актива была вызвана на беседу крестьянка Сухая Пелагея Яковлевна. После беседы Сухой было предложено подписать заявление о приеме ее в колхоз, но так как Сухая подписать предложенное ей заявление отказалась и здесь же его изорвала, уполномоченный райкома КП(б)У т. Лычак нанес ей удар по лицу.

Кроме этого, в с. Богдановка, без заявлений и соответствующего оформления, в колхоз были механически зачислены тридцать три крестьянина на основании того, что они являлись колхозниками в 1941 году.

ЦК КП(б)У отмечает, что Корецкий райком КП(б)У (секретарь тов. Жуков) неудовлетворительно руководит организацией колхозов, вследствие чего некоторые районные партийные и советские работники допустили нарушение соцзаконности и принципа добровольности при организации колхоза в селе Богдановка.

ЦК КП(б)У считает, что бюро Ровенского обкома КП(б)У, обсуждая на своем заседании 10 апреля факты нарушения советской законности в Корецком районе, не дало должной оценки и не сделало правильных политических выводов из фактов нарушения принципа добровольности при организации колхоза в с. Богдановка. Указав в своем решении на наличие этих фактов, бюро обкома совершенно не наказало лиц, извращающих политику нашей партии в вопросах коллективизации.

ЦК КП(б)У постановляет:

1. Указать бюро Ровенского обкома КП(б)У и его секретарю тов. Бегма на формальный подход при решении вопроса о фактах грубого нарушения принципа добровольности при организации колхоза в с. Богдановка, Корецкого района.

Предложить обкому КП(б)У обсудить настоящее постановление и принять действенные меры по устранению отмеченных выше крупных недостатков в Корецком районе и конкретных виновников привлечь к строгой ответственности.

2. За отсутствие должного руководства со стороны РК КП(б)У организацией колхозов, что привело к нарушению принципа добровольности при организации колхоза в с. Богдановка, первому секретарю райкома КП(б)У т. Жукову поставить на вид. Секретарю райкома партии по кадрам т. Иванюку за скрытие фактов нарушения объявить выговор, и предупредить их, что если они не устранят в ближайшее время допущенные ошибки – будут привлечены к более строгой партийной ответственности.

3. ЦК КП(б)У требует от Корецкой партийной организации и каждого коммуниста, комсомольца повседневно вести большевистскую агитацию и разъяснительную работу среди крестьян-единоличников по вовлечению их в колхозы, неуклонно соблюдая при этом принцип добровольности.

Обязать Ровенский обком и Корецкий райком КП(б)У организовать силами руководящих областных и районных партийных работников и интеллигенции доклады, лекции и беседы для колхозников и крестьян-единоличников на следующие темы: «О преимуществах колхозного строя над единоличным», «Сталинский Устав сельскохозяйственной артели – основной закон колхозной жизни», «Забота большевистской партии и советского правительства о колхозах и колхозниках», «Общественная собственность – основа колхозного строя», «Демократические основы управления в колхозах», «Своевременное и полное выполнение обязательств перед государством – первая заповедь колхозов, колхозников и единоличников», «Повышение производительности труда и укрепление трудовой дисциплины в колхозах».

4. ЦК КП(б)У обязывает обком и Корецкий райком КП(б)У уделить необходимое внимание воспитанию партийных и советских кадров в духе высокой большевистской сознательности и дисциплины, неуклонного соблюдения советских законов и заботливого отношения к повседневным нуждам трудящихся, памятуя о том, что требовательность партийной организации к тому, как обеспечивается соблюдение советских законов, есть один из наиболее верных показателей заботы партийной организации о расширении своих связей с массами, заботы об укреплении местных советских органов.

нр.3

ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.2342, арк.8-11.
Оригінал, машинопис.

№97

1947, травня 16. – Довідки першого спецвідділу МВС УРСР про виселення сімей учасників УПА із західних областей України

УССР
Министерство
внутренних дел

Литер «»
Вх. №___на №___от___194_ г.
При ответах ссылаться на №

Совершенно секретно

1-й спецотдел
16 мая 1947 г.
№ 15/10276
г. Киев

Заместителю секретаря Центрального
Комитета КП(б)У
тов. Стоянцеву А.А.

Согласно Вашей просьбы направляю две справки по выселению семей участников банд УПА из Западных областей Украины.

Приложение: по тексту

Начальник 1 спецотдела МВД УССР *підпис* Смирнов

* * *

Совершенно секретно

Справка
О выселении семей участников банд УПА за 2-ю половину 1946 – 1947 г.г. по решениям Особого Совещания при МВД СССР

по состоянию на 15 мая 1947 года

	Направлено ел на рао рен о овеан	Из			апровано ее ea велен	Не апровано ее ea велен	
		аорено ел о овеане	овраено ел о овеане в на ооорлене	л ел а о овеан			
И							

Примечание: – Из числа неисполненных 212 решений Особого Совещания, 68 решений получены для выполнения в апреле месяце 1947 года и 102 решения в мае месяце 1947 года. Из них направлены в УМВД:

Львовскую 29
Волынскую 21
Ровенскую 49
Тернопольскую 58
Черновицкую...................... 13

Из неисполненных УМВД Волынской области – 29 решений, направленных в 1946 году, оставлено по оперативным соображениям – 8 семей и скрылось от выселения – 13 семей.

Дела, возвращаемые Секретариатом Особого Совещания на дооформление, переданы в органы МГБ. 8 мая 1947 года МВД УССР дано распоряже-

ние о срочном исполнении решений Особого Совещания в части выселения семей.

Начальник 1 спецотдела МВД УССР
Подполковник *підпис* Смирнов

16 мая 1947 г.
г. Киев

* * *

Совершенно секретно

Справка
По выселению семей участников банд УПА и движению дел на эти семьи, выселенных до решения Особого Совещания по их делам

по состоянию на 15 мая 1947 года

Наименование	Всего сеео сее ео г г	ссоео е со оее В	ос ссое со ое В	ос В осео ооо	ос о	еео В се
овено						
енооо						
оно						
ооо						
аниаво						
вово						
еновио						
оо						

Приложение: указанные 14.728 семей бандитов выселены органами МВД в течение 1944-1946 г.г.

Начальник 1 спецотдела МВД УССР
Подполковник *підпис* Смирнов

16 мая 1947 г.
г. Киев
лп.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4963, арк.6-8.
Оригінал, машинопис.
На супровідному листові є резолюції, вписані від руки: «Сдать в ОС. 21/X-47. Підпис»; «Д 1/10»; на полях довідок — нерозбірливий підпис; у другій довідці — вписані від руки порівняльні підрахунки в таблиці.

№98
1947, червня 14. — Лист секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми секретареві ЦК КП(б)У Л.Кагановичу про повернення керівництва винищувальними групами з МДБ до МВС

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!
Комуністична Партія (більшовиків) України
Ровенський обласний комітет

№ 535/30

14-го июня 1947 р.
Совершенно секретно

гор. Киев, Секретарю ЦК КП(б)У
тов. Кагановичу Л.М.

В феврале месяце 1947 года вопросы борьбы с украинско-немецким националистическим бандитизмом были переданы из органов Министерства Внутренних Дел в органы Министерства Государственной Безопасности.

В связи с этим в органы МГБ было передано и руководство истребительными группами (начальники штабов истребительных групп при райотделах МВД, штабы при областных УМВД и т.д.).

Однако практика работы истребительных групп за эти месяцы показала, что передача руководства истребительными группами в органы МГБ не укрепила последние, а наоборот — резко ухудшила их деятельность.

Такое положение явилось следствием того, что раньше истребительные группы, как правило, возглавлялись сельскими участковыми уполномоченными милиции МВД УССР, которыми руководил начальник штаба истребительных групп при райотделе МВД.

С переходом штабов истребительных групп и их подразделений в органы МГБ — они вышли из подчинения участковых уполномоченных милиции и, по сути, на местах остались без руководства.

При таком положении штаб истребительных групп при райотделе МГБ, состоящий из одного человека — начальника штаба, не в состоянии своевременно обеспечить боевую и политическую подготовку истребительных групп и повседневно контролировать и направлять их боевую деятельность (в некоторых районах имеется около 20 истребительных групп).

Со времени передачи истребительных батальонов в органы МГБ, бойцами истребительных групп много сдано оружия без сопротивления бандитам. Ряд истребительных групп, не принимая столкновения с бандами, разбегаются, есть случаи отказа бойцами нести службу.

Эти факты объясняются тем, что командиры истребительных групп теперь выделены из бойцов, руководить боевой и специальной деятельностью своих

подразделений они не могут, т.к. связаны с своим сельским хозяйством и мало проявляют требовательности к бойцам.

За период март, апрель и май месяцы расформировано, как оставшихся без руководства и не обеспечивающих боевую деятельность, 43 истребительных групп. Отмечено 14 случаев сдачи без боя оружия бандитам, в результате чего бандитами захвачено 56 единиц оружия.

В целях укрепления руководства истребительными группами обком КП(б)У считает целесообразным провести следующие мероприятия и просит ЦК КП(б)У поддержать нашу просьбу дать указания Министерствам МВД и МГБ:

1. Повседневное руководство истребительными группами передать из органов МГБ обратно в органы МВД. На местах (в селах) руководство истребительными группами возложить на участковых уполномоченных милиции.

2. В связи с тем, что участковые уполномоченные милиции обслуживают по 2-3 сельсовета и это не дает должных результатов, просим временно увеличить число участковых уполномоченных милиции по количеству сельсоветов в районах.

По затронутым мною вопросам Вами, Лазарь Моисеевич, и Никитой Сергеевичем на совещании во Львове дано принципиальное согласие, однако наши Министерства разрешение этих вопросов сильно затягивают.

Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис* (В.Бегма)

ил-3

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4973, арк.19-20а.
На документі є резолюція Л.Кагановича, вписана від руки: «Дано поручение т.Савченко подготовить предлож[ение]. 19/VI. Підпис»; як також проставлені штампи: «Особий Сектор ЦК КП(б)У. Таємна Частина. Вхід. №4255/051. 17/VI 1947 р.»; «Підлягає поверненню до таємної частини Особого сектору ЦК КП(б)У».

№99

1947, червень. — Листівка-звернення українських повстанців до організаторів, членів ініціативних груп і правлінь колгоспів

Воля народам!
Воля людині!

За Українську Самостійну
Соборну Державу!

Організаторам, членам ініціятивних груп і правлінь колгоспів.

Большевицький окупант намагається завести на наших селах сталінські колгоспи. Для цієї мети знайшов собі вас, як знаряддя.

Ви добре знаєте, що сталінські колгоспи — це загибіль для селян і для всього українського народу.

Ви добре знаєте, що сталінські колгоспи — набагато грізніша панщина за колишню. Це — висмоктування останніх сил селянина. Це — грабування сталінською зграєю всіх землеплодів, вирощених потогінною працею колгоспників.

Ви добре знаєте, що сталінські колгоспи — це грізне голодування колгоспників, а в кінці їх голодова смерть.

Ви добре знаєте, що народ колгоспів не хоче. Ви теж на власні очі бачите загальну нехіть і відразу нашого селянства до сталінських колгоспів.

Не зважаючи на те все, ви вислуговуєтеся і підлизуєтеся сталінським собакам та намагаєтеся всякими насильницькими засобами затягнути селян в сталінські колгоспи.

Ви підло заради свого мерзенного життя запроторюєте селян в неволю. Ви ганебне штовхаєте селян в більшовицьку катівню. І гоните їх в обійми жахливої голодової смерті. Ви допомагаєте більшовикам винищувати український народ. Ви ломите народну солідарність. Ви – струпи на здоровому народному організмі. Ви – зрадники селянських інтересів і всього українського народу.

В імені народу попереджуємо вас і наказуємо вам залишити вашу огидну роботу в ініціативних групах, або в правліннях колгоспу. Виступайте з ініціативних груп і правлінь колгоспів. Включайтесь до загальноселянської боротьби проти сталінсько-колгоспної панщини.

Якщо не покинете цю погану вислужницьку працю на користь ворога, якщо не виступите з ініціативних груп чи правлінь колгоспів, то народ буде вважати вас за найгірших злочинців. А до злочинців супроти народу, існує в цілім світі єдиний закон – знищувати їх всякими можливими способами.

Коли зараз не засягне караюча рука – його ім'я народ запише в своїй пам'яті. Скоріше чи пізніше вас кара не мине. Вже незадовго світ розправиться з більшовицькими бандитами, вони стануть на суд народів. Разом з ними судитимуть і вас – сталінських п'ятолизів. Разом із Сталіном, хрущовими, литвинами, слонями повисните і ви, як повисли вислужники Гітлера і гестапо. Застановіться добре, покищи час! Глядіть, щоб не було запізно.

Хай живе єдність українського селянства в боротьбі проти сталінських колгоспів.

Хай живе всенародна солідарність на протиколгоспному фронті.

Хай живе вільне, заможне селянство в Українській Самостійній Соборній Державі.

Смерть організаторам сталінських колгоспів – підлим агентам більшовицького окупанта.

Смерть Сталіну і його прихвосням.

В червні, 1947 року.
Українські повстанці.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5040, арк.7.
Оригінал, машинопис.

№100

1947, липня 27. – Пояснювальна записка секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми секретареві ЦК КП(б)У Л.Кагановичу щодо доповідної записки кореспондента газети «Известия» А.Стєкольнікова про порушення соціалістичної законності в Рівненській області

1834 с
Цілком таємно
Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

Комуністична партія (більшовиків) України
Ровенський обласний комітет

№673/25 27 июля 1947 р.

Секретарю ЦК КП(б)У Украины
товарищу Кагановичу Л.М.

Объяснительная записка
О письме корреспондента газеты «Известия»
тов. Стекольникова

По существу затронутых вопросов в корреспонденции следует отметить, что большинство из материалов, поданных автором, относятся к периоду – 1944-1947 г.г.

Автор статьи т. Стекольников останавливается на фактах нарушения устава сельхозартели, плохой работе сельских советов, слабой политико-массовой работе среди населения и о некоторых руководящих работниках, которые обвиняются в нарушении советской законности и несоответствии своему назначению.

В корреспонденции уделено внимание вопросам политико-массовой работы и состояния дел в сельских советах. По этому вопросу следует сказать, что с момента освобождения Ровенской области от немецко-фашистских захватчиков, партийно-советский актив непрерывно работает над укреплением органов советской власти и усилением политико-массовой работы.

Прошедший период показал, что парторганизация способна и провела большую массово-политическую работу в период проведения выборов в Верховный Совет СССР и в Верховный Совет УССР, когда были достигнуты результаты, что за блок коммунистов и беспартийных проголосовало 99,2 %.

Хозяйственно-политические кампании за этот период в области проведены также на должной высоте. Успешно выполнены хлебозаготовки в 1944, 1945, 1946 годах и выполнены также планы мясопоставок и других сельскохозяйственных продуктов.

ЦК ВКП(б) и ЦК КП(б)У и Совет Министров оказали большую помощь Ровенской партийной организации в деле культурного обслуживания трудящихся города Ровно и Ровенской области. Имея в виду, что город Ровно был сильно разрушен в результате войны и не уцелели культурно-просветительные учреждения, за 1945-1947, после окончания войны, по обслуживанию трудящихся в г. Ровно работает:

1. Областной муздрамтеатр на 470 мест.
2. Областная филармония.
3. Кинотеатров — 2 (250-500 мест).
4. Кинопередвижек — 1.
5. Парк культуры и отдыха.
6. Областная библиотека для взрослых (книг в библиотеке 76292, читателей — 2383).
7. Областная детская библиотека (книг 14650, читателей 2088).
8. Городская библиотека (книг 2000, читателей 150).
9. Областной дом народного творчества.
10. Областной историко-краеведческий музей.
11. Радиоузел мощностью 600 ватт.
12. Радиоточек 6273.

Трудящиеся города в 1947 году просмотрели такой репертуар Ровенского областного муздрамтеатра:

1. «Олеко Дундич» — Каца Иржевского.
2. «Старые друзья» — Малагина.
3. «Под каштанами Праги» — Симонова.
4. «Платон Кречет» — Корнейчука.
5. «Приезжайте в Дзвонковое» — Корнейчука.
6. «Памятные встречи» — Утевского.
7. «На Украине милой» — Чабаненко.
8. «Наталка Полтавка» — Котляревского.
9. «Запорожец за Дунаем» — Гулак-Артемовского и др.

Прослушано 100 песен советских композиторов, русских и украинских классиков и украинских народных песен хоровой капеллы Ровенской облфилармонии и 2-х концертных бригад с репертуаром: юмор, сатира, лирические песни, художественное чтение, цирково-акробатические, музыкальные и вокальные номера.

В 1947 году для обслуживания трудящихся города Ровно приезжали:
1. Воронежский народный хор (24.VII.47 г.).
2. Железнодорожный передвижной театр (15.VI.47 г.).
3. Ленинградский ансамбль драмы (в мае месяце).
4. Хоровая капелла Луцкой облфилармонии (май-июнь).
5. Тернопольская областная хоровая капелла (25.VI.47 г.).
6. Концертно-эстрадная бригада Каменец-Подольской облфилармонии (апрель месяц).
7. Концертная бригада Кировоградской облфилармонии (март месяц).
8. Цирковая бригада Житомирской облфилармонии (март-апрель месяц).
9. Колхозный цирк (филиал Киевского цирка).

Кроме города Ровно, силами выше перечисленных театров, хоровых капелл, концертно-эстрадными и цирковыми бригадами обслужено все райцентры, 17 колхозов, 21 МТС и 56 сел области.

Также обслуживаются 10 сельских райцентров и 15 колхозов Ровенским облмуздратеатром, 15 райцентров и 60 сел Острожским передвижным драмтеатром и все райцентры, 32 колхоза, совхозы, МТС и 120 сел концертно-эстрадными бригадами Ровенской облфилармонии.

В селах области работает по культурному обслуживанию колхозников и крестьян-единоличников 31 агиткультбригада, 47 кинопередвижек, 286 передвижных библиотек. В этих передвижных библиотеках насчитывается 10750 книг и 5350 читателей.

По культурному обслуживанию трудящихся области в районах действует следующая сеть культпросветучреждений:
1. Районных домов культуры – 29.
2. Сельских клубов и хат читален – 649.
3. Районных библиотек – 31, в них книг 161233.
4. Сельских стационарных библиотек – 135, в них книг 63125.
5. Историко-краеведческих музеев – 3 (г.г. Ровно, Дубно, Острог).
6. Драматический передвижной театр в гор. Остроге.
7. Кинотеатров городских – 6.
8. Киноустановок городских – 9.
9. Кинотеатров районных – 4.
10. Киноустановок районных – 11.
11. Кинотеатров сельских – 8.
12. Всего киноустановок – 86.
13. Радиоузлов – 31 общей мощностью 7000 ватт.
14. Радиоточек в сельских райцентрах – 1650, в селах – 384.

Восстановлено и оборудовано:
1. Учительский институт – 1.
2. Педагогических училищ – 3.
3. Кооперативный техникум – 1.
4. Сельхозтехникум – 1.
5. Техникум культпросветработников – 1.
6. Средних школ – 35.
7. Семилетних школ – 109.
8. Начальных школ – 767.
9. Музыкальных школ – 2.

Восстановлено и работает лечебных учреждений:

	Количество	Коек
1. Больниц городских	17	940
2. Больниц сельских	22	690

3. Поликлиник и амбулаторий городских	15	-
4. Амбулаторий сельских	34	-
5. Роддомов	10	195
6. Женских и детских консультаций	32	-
7. Вендиспансеров	10	-
8. Тубдиспансеров	6	-
9. Фельдшерских пунктов	100	-
10. Фельдшерско-акушерских пунктов	145	-
11. Акушерских пунктов	66	-
12. Фельдшерских здравпунктов	8	-
13. Врачебных здравпунктов	6	-
14. Райсанстанций	27	-
15. Детских яслей городских	12	400
16. Детских ясель сельских	10	250
17. Домов ребенка	2	115
18. Тубсанаториев	2	100
19. Станция переливания крови	1	

Все эти успехи были бы значительно большими, если бы одновременно при проведении работы по политическому воспитанию и выполнению хозяйственных заданий не приходилось бы вести борьбы с украинско-немецкими националистами.

Ровенская область после освобождения от немецких оккупантов была крепко засорена украинско-немецкими националистами и оуновским подпольем – это объясняется тем, что город Ровно, а следовательно и вся область были так называемым центром Рейхскомиссариата Украины, где размещался ставленник Гитлера бандит Эрих Кох и многие разведывательные органы немцев (СС и др.), возглавляемые «Р» (Россия), которые поддерживали и развивали националистическое движение в своих враждебных целях, а главным образом в борьбе против партизан, которые действовали под руководством подпольного обкома КП(б)У в северной части области, т. е. в 10 районах (Рокитно, Клесово, Березно, Сосновка, Сарны, Высоцк, Дубровица, Рафаловка, Владимирец, Деражно).

В южной части области, в 20 районах им удалось насадить враждебные ячейки ОУН и банды УПА.

После освобождения области от немецких захватчиков областная партийная организация, органы МВД-МГБ, руководствуясь решениями ЦК КП(б)У за это время провели большую работу с населением и ожесточенную борьбу с бандами УПА и оуновским подпольем. Достаточно привести данные о результатах борьбы с оуновским подпольем и бандами УПА на территории Ровенской области за 1944-1947 годы:

Годы	Ликвидировано анд овок и оновки ораниаи	аино рароно анд овок и оновки ораниаи	ио андиов и нов	адрано андиов и нов	адрано дриров и наов ррв	вио овинно ра аово рао	о иквидировано	ано а рд
о								

Захвачено трофеев у бандитов за 1944-1947 годы на территории Ровенской области:

1. Самолетов – 2
2. Орудий – 24
3. Минометов – 98
4. Пулеметов – 1070
5. Автоматов – 4195
6. Винтовок – 8783
7. Пистолетов – 1765
8. Гранат – 10884
9. Патронов – 1205750
10. Лошадей – 299
11. Радиостанций – 3
12. Типографий – 5
13. Пишущих машинок – 12
14. Разрушено схронов – 10805

За этот же период, т.е. 1944-1947 годы, мы имели потери советско-партийного актива и работников МВД и МГБ – 3217 человек. Кроме этого, ранено советско-партийного актива в борьбе с бандами – 756 человек.

Как видно из приведенных цифр, в борьбе с бандами украинско-немецких националистов и оуновским подпольем областная партийная организация проделала немалую работу. Эта задача была и остается главной задачей парторганизации.

Имея недостаточный численный состав партийной организации и к тому же запугивание террором местного населения со стороны украинско-немецких националистов – это не могло не сказаться на ряд проводимых хозяйственно-политических кампаний в области, кстати сказать упомянутых в письме товарища Стекольникова, который не вник абсолютно в существо дела и работу Ровенской области.

Однако, обком считает, что отмеченные в корреспонденции ряд серьезных недостатков в работе с сельскими советами действительно имели место. Из 810 сельских советов до решения Пленума ЦК КП(б)У 150 сельсоветов размещались в домах крестьян, не имея своих помещений. По 21 сельскому совету отсутствовали председатели сельсоветов, не при всех сельских советах работали комиссии, состоявшие из местного актива, слабо была поставлена также работа хат-читален, сельских клубов.

После решений XV и XVI Пленумов ЦК КП(б)У обком КП(б)У и облисполком приняли ряд мер по укомплектованию сельских советов кадрами, подобраны помещения, значительно оживилась также работа библиотек, хат-читален, сельских клубов, проведены семинары с председателями сельских советов, а в 1946 году прошли 3-х месячные обучения 180 председателей и 140 секретарей сельских советов. Это в некоторой мере усилило их подготовку и дало возможность лучше руководить сельскими советами.

Таким образом, работа сельских советов значительно улучшилась и не совпадает с анализом, данным в корреспонденции тов. Стекольниковым.

К тому же следует сказать, что трудно судить тов. Стекольникову о состоянии дела в сельских советах и потому, что кроме Александрийского района он больше нигде не был.

В беседе с тов. Стекольниковым по Александрийскому району выявлено ряд недостатков в работе сельских советов, после чего обком КП(б)У направил группу ответственных работников обкома во главе с заместителем заведующего сельхозотдела обкома КП(б)У тов. Маловичко для устранения вскрытых недостатков.

Тов. Стекольников сам присутствовал в это время в Александрийском районе, когда группа работала по устранению недостатков и оказанию практической помощи. Однако он не счел почему-то нужным сказать об этом в своей корреспонденции, а описывает все только с отрицательной стороны.

В деле колхозного строительства следует сказать, что мы пока еще не добились значительного роста колхозов и по состоянию на 15 июля в области насчитывается всего 36 колхозов.

Этот недостаток обком партии знает и повседневно на всех партийных активах и совещаниях заостряет вопрос перед районными руководителями о важности организации колхозов в области. Весной этого года в области организовано новых 18 колхозов, в том числе в Корецком районе, являющимся передовым в организации колхозного строительства – 7 колхозов.

После постановления Совета Министров и ЦК КП(б)У об улучшении политико-воспитательной и хозяйственной работы в Западных областях обком КП(б)У проводит практические мероприятия по выполнению этого важнейшего решения. В каждом районе намечены практические мероприятия по улучшению работы всех звеньев районных организаций. Наибольшее внимание уделяется вопросу окончательной борьбы с остатками бандитизма, организации колхозов, поднятия активности масс и успешного выполнения поставленной центральной задачи – выполнения хлебопоставок всеми индивидуальными хозяйствами нашей области.

В своей корреспонденции автор касается также отдельных работников и приводит многие факты об их работе только как отрицательные и дает необъективное освещение многих вопросов. Поэтому считаю необходимым в отношении отдельных работников, упомянутых в корреспонденции, остановиться более подробно и дать совершенно объективное изложение вопросов, затронутых автором.

1. О бывшем секретаре Заречнянского райкома партии тов. Костикове.

Автор корреспонденции пишет, что тов. Костиков, будучи секретарем Заречнянского райкома партии,[7] в 1944 году организовал суд, по решению которого был повешен крестьянин села Железница якобы за несдачу хлеба государству.

Этот факт действительно имел место, но освещен автором в искаженном виде. Действительно, в августе месяце 1944 года, в период самой активной деятельности бандитов, в особенности в Заречнянском районе, партийно-советский актив и войска МВД вели напряженную борьбу с вооруженными бандитскими группами. В это время в Ровенской области работала выездная сессия военного трибунала, которая выносила приговора бандитам, и многие эти приговора приводились в исполнение публично через повешение. В это время и были пойманы два вооруженных бандита в Заречнянском районе, которые были осуждены судом, созданным из партийно-советского актива, так как это село находилось в 18-ти километрах от райцентра, и доставить туда бандитов не предоставлялось возможным.

Тов. Костиков принимал участие в суде как обвинитель и выступал на собраниях крестьян с разъяснением враждебной деятельности украинско-немецких националистов, призывал крестьян к бдительности и к активной борьбе против бандитизма.

Таким образом, утверждение автора, что тов. Костиков повесил крестьянина за несдачу хлеба является надуманным и вымышленным моментом. Такое отношение автора к поднятому вопросу несколько непонятно, что он бандитов показывает как крестьян. Какая надобность и цель была в этом – остается не ясным, в то время как от рук бандитов ежедневно погибает десятки коммунистов, комсомольцев, преданных советской власти людей.

Однако тов. Костиков в своей практической работе действительно допускал ряд нарушений советских законов, не обеспечил руководство районом, поэтому

бюро обкома партии своим решением от 30 декабря 1946 года исключило из членов ВКП(б) Костикова и материалы переданы следственным органам для привлечения его к ответственности.

2. О втором секретаре Заречнянского райкома КП(б)У тов. Прудко.

Автор обвиняет тов. Прудко в том, что он безграмотен, систематически пьянствует, проявляет трусость, и вообще говорит о нем как о неспособном работнике, случайно попавшим на партийную работу.

Это обвинение также не соответствует действительности.

О тов. Прудко можно сказать следующее — по опыту работы он достаточно подготовленный работник. С 1934 года он работал на низовой партийной работе, а в 1937 г. был выдвинут на районную партийную работу — инструктором, а затем заведующим отделом райкома партии. С 1939 г. работал секретарем Млиновского райкома партии Ровенской области, после освобождения Ровенской области от немецких оккупантов тов. Прудко работал секретарем этого же райкома, после был переведен вторым секретарем Заречнянского РК КП(б)У.

Эти данные подтверждают о том, что тов. Прудко, хотя и не имеет достаточной теоретической подготовки, не является случайным человеком на партийной работе. Что же касается его работы как редактора, то он эту должность выполняет временно в связи с отсутствием редактора райгазеты. Проведенные выборы партийных органов в Заречнянском районе еще раз подтвердили, что тов. Прудко преобладающим большинством коммунистов был избран в состав райкома партии.

Далее автор пишет, что в Заречнянском районе была организована коллективная выпивка с участием попов и другие неизвестных лиц, в которой принимал участие также секретарь райкома партии тов. Строна, в то время как тов. Строна более года уже не работает секретарем.

Приведенный материал явно искажен и также не соответствует действительности. Во-первых, никакого организованного совещания попы там не проводили. Это был просто обед в квартире местного попа, куда случайно попал руководитель истребительной группы. Что же касается секретарей райкома партии, то там никто из них не присутствовал. После изрядной выпивки боец истребительной группы учинил драку, во время которой был нанесен удар по лицу также тов. Строну.

Как видно из вышеизложенного, автор статьи, пользуясь неправильной информацией, принял тов. Строна за секретаря райкома КП(б)У, что является просто надуманным моментом.

3. О бывшем секретаре Острожецкого райкома партии тов. Немериче.

Работая первым секретарем Острожецкого райкома партии тов. Немерич слабо руководил партийной организацией, допускал также случаи грубого отношения к работникам.

Однако, у тов. Немерича был случай, когда он во время продвижения группы партийного актива задержал неизвестного, подозревая его как связного, и нанес ему несколько ударов по лицу.

Обком партии не обошел молчанием этот случай, а обсудил поведение Немерича на бюро обкома партии и, учитывая, что Немерич не соответствует назначению, как первый секретарь райкома партии, и поставил вопрос о переводе тов. Немерича на другую работу. По решению ЦК ВКП(б) т. Немерич был отстранен от работы первого секретаря и переведен на должность райуполминзага другого района.

4. О председателе Клеванского райисполкома т. Картухине.

Будучи председателем Высоцкого райсовета депутатов трудящихся, т. Картухин обвинялся в нарушении советских законов, злоупотреблении служебным

положением. Ему предъявлялось обвинение, что он с целью личной наживы продавал колхозное имущество, в частности постройки, принадлежавшие колхозу, который существовал до начала войны.

Все эти факты проверяла специально организованная бригада обкома партии. Областная газета «Червоний Прапор», не проверив достаточно поступивший материал, опубликовала на своих страницах материал по обвинению т. Картухина в указанных злоупотреблениях. После тщательной проверки оказалось, что фактов нарушения советской законности и продажи колхозного имущества не было.

Тов. Картухину было указано на ряд его недостатков работы в районе. Что же касается колхозного имущества, то действительно в марте 1944 года советские воинские части разгромили банду украинско-немецких националистов и изъяли у них большое количество скота, который передали Высоцкому райисполкому. Высоцкий райисполком, в свою очередь, через райфинотдел по соответствующим оценкам распределил этот скот государственным организациям — Заготскот, подсобному хозяйству, колхозу имени Ленина и т.д., а часть коров была передана партийно-советскому активу.

Таким образом, обвинение, предъявленное в корреспонденции Картухину в нарушении советской законности, не подтверждается действительными фактами.

Что же касается обвинения о продаже построек, то этот факт также выглядит в искаженном виде. Фактически дело обстояло так. Еще до восстановления колхоза им. Ленина райисполком разрешил железнодорожникам ст. Удрицк занять два колхозных помещения. За эти постройки железная дорога уплатила в кассу райфинотдела 20.000 рублей. Когда была восстановлена сельскохозяйственная артель, эти помещения были отобраны и переданы колхозу.

При обсуждении этого вопроса на бюро обкома партии было дано замечание редактору газеты т. Бескромному и автору статьи о том, что при опубликовании материалов в областной газете, надо их более тщательно проверять и не извращать факты. Непонятно, почему т. Стекольников считает негодным работником т. Картухина и опошляет его как человека.

Тов. Картухин до выдвижения его на эту работу во время Отечественной войны был командиром одной из бывших партизанских бригад Героя Советского Союза т. Брынского, имеет 5 правительственных наград, растущий молодой работник, преданный делу партии Ленина-Сталина.

Обком партии считает правильным назначение т. Картухина на должность председателя райисполкома.

5. О женской тракторной бригаде Костопольской МТС.

В 1946 году в Костопольской МТС была организована комсомольско-молодежная бригада трактористок во главе Анастасии Толочек. Бригада работала хорошо, и районные организации оказывали ей всемерное содействие. Однако с выездом части трактористов на учебу в зимний период бригада начала распадаться. Обком партии принял меры, слушал на бюро обкома директора МТС т. Белоуса, которому было предложено немедленно восстановить бригаду, что и было выполнено т. Белоусом.

В настоящее время райком партии еще больше уделяет внимание этой комсомольско-молодежной бригаде, и она себя оправдывает, считается лучшей бригадой в области. Поэтому считаю, что факты, изложенные в письме т. Стекольникова, искажают и отражают неправильное состояние дела женской бригады Костопольской МТС.

Это еще раз подтверждает, что автор статьи не разобрался глубоко с делом, а пользовался исключительно неправильной информацией отдельных работников, которые исказили выступление на партийном активе по поводу этой бригады.

Мною, как докладчиком, был затронут вопрос на областном партийном активе о недостатках работы МТС и невнимательном отношении со стороны директора МТС и райкома КП(б)У к молодежной женской тракторной бригаде. Это выступление видимо и послужило материалом для изложения неправильных выводов о состоянии дела в Костопольской МТС.

6. О секретаре Костопольского райкома КП(б)У тов. Безуглом.

Тов. Стекольников обвиняет первого секретаря Костопольского райкома партии т. Безуглого в присвоении лично себе колхозного имущества, в частности скота. По этому вопросу сообщаю следующее:

В 1945-46 г.г. обком партии дважды проверял работу Костопольского РК КП(б)У в деле руководства колхозами в районе. Было вскрыто ряд существенных недостатков, о чем были даны указания райкому партии и лично товарищу Безуглому. Факты разбазаривания колхозного скота и личного присвоения тов. Безуглым – не подтвердились, а наоборот было установлено, что т. Безуглый оказывал большую помощь новым колхозам. Эта помощь оказывалась за счет конфискованного у бандитов скота.

Обком КП(б)У считает, что т. Безуглый является одним из хороших организаторов-руководителей, правильно разбирающихся в вопросах политики нашей партии и в частности колхозном строительстве. Костопольский район по всем показателям всегда в области занимал одно из первых мест. Так что обвинение и приписывание ему разбазаривания колхозного имущества является необоснованным.

7. О Межиричском районе.

Корреспондент указывает о том, что группа партийного актива в количестве 6 человек обстреляла автомашину на центральной дороге. Указанный случай действительно имел место, но не в таком свете, как указывает в своем письме т. Стекольников.

17 января 1947 истребительная группа Межиричского района, будучи пьяна, пыталась остановить автомашину на центральной дороге, однако машина не остановилась, после чего из группы, находящейся на дороге, было сделано несколько автоматных выстрелов, в результате чего имело место попадание в автомашину, на которой находились пассажиры.

Как показала проверка, стрельбу вели из этой истребительной группы, среди которых были два коммуниста из Межиричского района. Таким образом, в стрельбе действительно участвовали коммунисты, но не 6 человек, как указывает автор, а только 2.

По этому вопросу Межиричский райком партии немедленно принял решение, которым исключил из членов ВКП(б) и предал суду коммунистов, участвовавших в обстреле машины (они осуждены по 8 лет тюрьмы каждый).

Обком партии принял также немедленные меры по укреплению дисциплины в Межиричском районе, одновременно разъяснил неправильное антипартийное поведение коммунистов, принимавших участие в стрельбе.

Что же касается бывшего секретаря райкома КП(б)У т. Гаркавенко и председателя райисполкома т. Подопригора, то они в это время уже в районе не работали, а были сняты с работы значительно раньше. Тов. Подопригора в 1945 г., т. Гаркавенко в 1946 году за проявленную трусость при встрече с бандгруппой, где он не принял боя, а отступил с группой партийного актива в районный центр.

Других обвинений т. Гаркавенко не предъявлялось и не было необходимости отстранять его от руководящей работы или исключать из партии. На новой работе т. Гаркавенко себя оправдал в должности директора Рыбсбыта.

8. О Гощанском районе.

Изложенные данные в корреспонденции о том, что Гощанский район относится к числу кулацких, является ничем необоснованным, т. к. в Ровенской об-

ласти вообще нет районов кулацких, есть районы с наличием некоторого количества кулацких хозяйств. Поэтому обвинение автора является неверным и политически вредным.

В отношении председателя райисполкома этого же района, следует сказать, что т. Шевченко работает неплохо и обвинения, выдвинутые ему со стороны т. Стекольникова, обкомом партии не предъявлялись.

У тов. Шевченко был случай непартийного поведения в семье. В 1944 году при переезде его в Ровенскую область с ним прибыла одна жена, а затем другая, которые устраивали ему семейные скандалы.

Обком КП(б)У, учитывая сложившиеся ненормальные бытовые отношения в семье тов. Шевченко, принял своевременные меры, поставил вопрос перед ЦК партии по смещению тов. Шевченко с должности первого секретаря райкома партии и предложил ему одновременно навести надлежащий порядок в семейных взаимоотношениях, после чего тов. Шевченко урегулировал свой семейный вопрос. На протяжении более года никаких замечаний с этой стороны тов. Шевченко не имеет.

Однако обком партии считает правильным, чтобы тов. Шевченко не оставлять на партийного работе, как имевшего такие недостатки.

Что касается его работы, как председателя райисполкома, то он с этой работой вполне справляется, и обком партии просил ЦК партии оставить его на советской работе.

9. О заместителе председателя Тучинского райисполкома тов. Повторенко.

Автор статьи показывает тов. Повторенко как недостойного работника, пьяницу и разложившегося человека. Эта характеристика ни в какой мере не соответствует действительности, т. к. тов. Повторенко этого не заслуживает.

В 1942 г. тов. Повторенко по решению ЦК КП(б)У был переброшен для подпольной работы в Ровенской области, он входил в состав подпольного обкома партии как секретарь подпольного обкома, кроме того в период деятельности партизан Ровенщины он проявил себя как хороший стойкий политработник, бесстрашный в бою, в результате чего был назначен комиссаром одного из крупных соединений партизанских отрядов.

За боевые заслуги в борьбе с немецкими захватчиками и работу в подполье тов. Повторенко награжден Правительственными наградами — тремя орденами и двумя медалями.

После освобождения города Ровно от немецких захватчиков, при наличии острого недостатка кадров, обком КП(б)У направил тов. Повторенко первым секретарем Вербского РК КП(б)У. Однако, дело показало, что он недостаточно подготовлен на должность первого секретаря райкома партии, допустил нечеткую работу в подготовке к выборам в Верховный Совет СССР, после чего он был снят с работы и направлен директором Шубковского свеклосовхоза.

Будучи директором совхоза тов. Повторенко систематически болел туберкулезом, также болела его семья — жена и ребенок, в результате тяжелой болезни совхоз оставался без руководства. Поэтому обком партии вынужден был послать тов. Повторенко на лечение и поставить вопрос перед трестом совхозов о присылке нового директора, а тов. Повторенко после выздоровления в совхоз не направлен — был послан заместителем председателя Тучинского райисполкома.

Что касается предъявленного обвинения в пьянстве и бытовом разложении, то тов. Повторенко эти обвинения не предъявлялись. Непонятно, почему автор статьи считает тов. Повторенко негодным человеком и почему так опошляет незаслуженно человека, который имеет большие заслуги перед Родиной.

10. О секретаре обкома ЛКСМУ тов. Смирнове и секретаре горкома ЛКСМУ тов. Стреляном.

В период хлебозаготовок в Гощанский район была направлена группа комсомольских работников, среди которых был секретарь обкома комсомола тов. Смирнов и секретарь Ровенского горкома комсомола тов. Стреляный. Работая в районе по хлебозаготовке, тов. Стреляный вместе с другими молодыми ребятами организовал охоту на диких уток, которых было большое количество на озерах Гощанского района. В результате стрельбы на озере были также убиты две домашние утки, принадлежавшие местной крестьянке.

Как только стало известно тов. Смирнову о поведении тов. Стреляного, который допустил случай стрельбы на озере и убил домашних уток, он был немедленно отозван из Гощанского района как недисциплинированный. Обком партии расследовал эти факты, обсудил на бюро обкома, тов. тов. Смирнову и Стреляному вынесен выговор за нарушение партийной дисциплины в селе.

Что касается обвинения со стороны автора, что были забраны или убиты кабан и овцы, то это не соответствует действительности, а является также нанесенным и надуманным.

Автор статьи без основания дает отрицательную характеристику секретарю обкома ЛКСМУ тов. Смирнову, в то время когда тов. Смирнов был одним из лучших организаторов подпольной работы среди молодежи, был первым секретарем подпольного обкома ЛКСМУ, был отличным командиром и политработником партизанского отряда. По своей общей подготовке как молодой специалист – инженер (закончил Ленинградский институт) никогда не мог быть отнесен к разряду плохих работников, что сделано автором.

Тов. Смирнов награжден восьмью Правительственными наградами, в том числе орденом «Ленина» за отличную работу в подполье и в борьбе с немецко-фашистскими захватчиками. Подпольная комсомольская организация за боевые действия в тылу противника награждена Красным Знаменем ЦК ЛКСМУ.

Таким образом, ЦК ЛКСМУ и обком партии имеют все основания к тому, чтобы доверить и выдвинуть этого молодого энергичного работника на руководящую комсомольскую работу. Другое дело, что тов. Смирнов еще нуждается в значительной помощи для практического роста на руководящей работе. Но охаивать его нет никаких оснований.

Выводы:

Из всего вышеизложенного должен доложить, что факты, сообщенные в письме корреспондента газета «Известия» тов. Стекольникова, имели место в области, но они собраны почти за три с половиной года и в основном извращены. Вызывает некоторые сомнения, почему тов. Стекольников стал на путь незаслуженного обвинения кадров в непригодности и недоверии им, а подчас просто опошляет их как случайных людей, в то время как ярых бандитов, активных членов ОУН берет под свою защиту, показывая их как обычных ни в чем неповинных крестьян.

Обком партии считает, что ряд вопросов поднятых в письме заслуживает внимания, в частности вопросы политико-воспитательной работы и колхозного строительства, усиления борьбы с бандами украинско-немецких националистов, улучшения работы сельских советов и т.д. Над этими вопросами следует работать действительно еще больше и настойчивее.

Ровенская партийная организация после решения февральского Пленума ЦК ВКП(б) и 16 Пленума ЦК КП(б)У принимает все меры к тому, чтобы действительно улучшить политико-воспитательную и организационную работу.

Партийная организация работает сейчас над тем, чтобы досрочно выполнить основную задачу – план хлебопоставок. Работает над тем, чтобы организационно укрепить существующие колхозы и неустанно работает над организацией новых колхозов.

Обком партии в своей практической работе не мирился и не будет мириться с нарушением или извращением советских законов, а также неправильном поведении некоторых руководящих работников.

Секретарь обкома КП(б)У *підпис* (Бегма)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4955, арк.1-24.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлено штампи: «Особий Сектор ЦК КП(б)У. Таємна Частина. Вхід. №5603/051. VIII. 1947 р.»; «Підлягає поверненню до таємної частини Особого сектору ЦК КП(б)У»; як також написано від руки «Д1» та зроблені численні підкреслення в тексті.

Примітки

[1] Сума в рядку (без бандбоївок і організацій) має бути 27596.
[2] Сума в рядку (без бандбоївок і організацій) має бути 6512.
[3] Сума в рядку (без бандбоївок і організацій) має бути 833.
[4] Сума в стовпці має бути 299.
[5] Сума в стовпці має бути 294.
[6] Сума в рядку (без бандбоївок і організацій) і в стовпці (виправленому відповідно до приміток 1-3) має бути 78983 (сума в стовпці невиправленому — 78742). Системні помилки, допущені авторами документа при підрахунках даних, наведених у таблиці, суттєво знижують довіру до них.
[7] Є.Костіков працював на той час секретарем Морочнівського райкому КП(б)У *(див. документ №63).*

№101
1947, липня 28. — Доповідна записка начальника УМДБ по Рівненській області В.Шевченка міністру закордонних справ Д.Мануїльському про реагування населення на міжнародну обстановку і внутрішнє становище в СРСР

НВ-4 Цілком таємно

Члену Політбюро ЦК КП(б)У
особисто
тов. Мануїльському Дмитру Захаровичу

Довідка

Про реагування населення на міжнародну обстановку і внутрішнє становище в СРСР

Поряд з позитивними фактами реагування населення м. Рівного і області на міжнародну обстановку і питання внутрішнього становища в СРСР мають місце і реагування негативного характеру, головним чином осіб з середовища населення, ворожого радянській владі.

В області міжнародного становища розмови в основному зводяться до питання про неминучість скорої війни між СРСР, з одного боку, та США і Англією, з іншого, про неминучість поразки в цій війні Радянського Союзу.

«Між Америкою і Радянським Союзом війна неминуча. В Москві конференція міністрів іноземних справ закінчилась для більшовиків невдало»...

...«Англія і Америка тепер надто заперечно налаштовані проти більшовиків. Якщо не буде війни, то люди всі пропадуть в цих колгоспах»...

(з висловлювання священика с. Орестів Рівненського району
Бухало В.Т., переселенця з-за Бугу, в липні 1947 р.)

...«Паризька конференція закінчилась безрезультатно, зірвана з вини Радянського Союзу. Тепер питання буде вирішене без Радянського Союзу і контрольованих ним держав, і безумовно, що ті держави, які зрозуміють важливість цього питання, відмовляться від політики СРСР і стануть на сторону Англії і Америки. Двері зараз для них відкриті, але пізніше можуть пошкодувати»...

(з висловлювання жительки м. Рівне Теодорович,
бухгалтера, у липні 1947 р.)

...«Тепер вже не чекай кращого життя. Чехословаччині ми хліб даємо, а там до кінця жнив ще з'являться утриманці, як Польща та ін., а ми будемо голодувати, як і раніше»...

(з висловлювання коректора редакції обласної газети
Садовського, липень 1947 р.)

...«Воля Всевишнього, дядьку, на якого і потрібно покладати надію. Можливо, що в недалекому майбутньому буде радість з Йосипом, а тоді вже Вам буде жити легше»...

(з листа зав. відділом центрального аптечного складу
обласного аптекоуправління Хомазюка Т.С. до свого дядька,
засудженого оунівця. Арештований Хомазюк показав,
що в цих рядках у завуальованому вигляді він повідомляв,
що незабаром очікується війна проти СРСР і його поразка)

...«Наш батюшка Бухало нам каже, що ми поїдемо назад у Польщу, на свої місця, де жили раніше, так як скоро буде війна. Англія і Америка будуть воювати з Радянським Союзом і все, що було зроблене совєтами, зійде на ніщо»...

(з висловлювання селянина с. Орестів Рівненського району
в липні 1947 р.)

...«Єдиний порятунок для селян – це війна, яка от-от повинна розпочатись між Радянським Союзом, Америкою і Англією. Якщо ж війни не буде, тоді стануть совєти організовувати колгоспи і настане погибель для селян і західних областей»

(з висловлювання священика с. Білевський Скит
Клеванського району Сібіковського Л.А. в липні 1947 р.)

...«Ви, росіяни, босяки, радянські бандити. Скоро Вам надійде кінець. Скоро-скоро, Англія і Америка оголосять війну совєтам. Притиснуть Вас до стіни, і Вам нікуди буде подітись, всі скоро виздихаєте»...

(з висловлювання громадянки Логвинович Катерини,
домогосподарки, м. Рівне, в липні 1947 р.)

В області внутрішнього становища негативна реакція більшою мірою зводиться до засудження колгоспної системи, незадоволення нинішньою політикою щодо затискування куркуля.

...«Радянська влада хоче остаточно шкуру здерти, на цьому хоче будувати колгоспи, але я в колгосп не піду і хлібопоставку повністю не виконаю»...

(з висловлювання Лук'янової Олександри, жительки с. Копитів
Корецького району, куркульки, на зборах під час вручення їй
зобов'язання на хлібопоставку – в липні 1947 р.)

...«Радянська влада хоче цим дійняти куркулів, щоб вони кинули свою землю і пішли в колгосп, але з цього нічого не вийде. Таку велику хлібопоставку не виконати, хай самі комуністи приходять і забирають хліб снопами прямо з поля»...

(з висловлювання Усіка Прокопа, жителя с. Козак Корецького району,
куркуля, церковного старости – в липні 1947 р.)

...«Радянська влада хоче обдерти мене. Де я візьму стільки хліба? Давай все — м'ясо, масло, та ще їдь на заготовки»...

(з висловлювання Шендецького Якова, жителя Старо-Корецьких хуторів, куркуля, наміченого до вислання — в липні 1947 р.)

...«Видно кінець всьому. Зараз намагаюсь не набувати, а пропивати все. Вже кажуть, що всі наші хутори будуть знесені, ми будемо зігнані в село в спільні будинки, хліб заберуть. От і скажіть — на який чорт старатись? Все рівно погибель всім. Невже це довго буде тривати? Чому голодуючий народ мовчить? Нас, селян Західної України, зараз хочуть остаточно зжити»...

(з висловлювання жителя с. Біла Криниця Рівненського району Нечипурця Миколи в липні 1947 р.)

Продовжуючи думку Нечипурця, Вітрюк Сильвестр, його односельчанин, сказав:

...«Я багато читав радянських газет і дивуюсь, як вони безсоромно брешуть про наше життя за Польщі. Бо ж стосовно селян там нема й долі правди. Ми жили і не знали голоду. З квітучих колгоспних сіл зараз ходять опухлі, голодні мільйони. Ми зараз такої думки, що радянська влада жидівська і намагається вигубити росіян і українців. Потрібно вживати якихось заходів.

Не випадково Англія і Америка ставляться до радянської влади погано. Це тому, що бачать народні біди»...

...«Колгоспи — це краща форма організації для пограбування селян»...

(з висловлювання старшого ветлікаря Дубровицької районної ветлікарні Гуляницького в липні 1947 р.)

...«В СРСР до дня святкування 30-ї річниці Жовтневої революції готується проголошення про втілення в життя нової земельної реформи, в якій буде передбачено, що колгоспів не буде, а будуть державні господарства і одноосібні селянські господарства, яким буде роздана земля в розмірі від 6 і більше га, в залежності від кількості сім'ї в господарстві.

...Є рішення ЦК, щоб хліб забрати в селян під мітлу. Селян зігнати в колгоспи і до осені закінчити колективізацію».

(з висловлювання завгоспа електростанції м. Рівне Алещенка в липні 1947 р.)

...«Свободи слова в СРСР немає, Зощенка виключили з літератури за те, що він писав правду...

Де той російський народ, який я знав? Я не впізнаю його. Він перетворився в низькопоклонного, раболіпного, підхалимного. Він схилив голову перед цими ідіотами (під останніми словами підрозуміває керівників партії і уряду)»

(з висловлювання старшого ветлікаря Дубровицької райветлікарні Гуляницького в липні 1947 р.)

...«В Радянському Союзі хто працює, той нічого не має, а хто не працює, той має все.

Я була комсомолкою, свій квиток лишила в Польщі і вступати в комсомол тут рахую непотрібним».

(з висловлювання переселенки з-за Бугу, кравчині артілі «Прогрес» Кухарчук Надії в липні ц.р.)

Начальник Управління МДБ по Рівненській області
гвардії полковник *підпис* (Шевченко)
28 липня 1947 року
м. Рівне

ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.2342, арк.87-92.
Оригінал, машинопис.
Переклад з російської А.Жив'юка.

№102

1947, серпня 6. – Доповідна записка секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми секретареві ЦК КП(б)У Л.Кагановичу про виділення зброї для партійно-радянського активу

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!
Комуністична Партія (більшовиків) України
Ровенський обласний комітет

№ 706/7 6-го августа 1947 р.
Совершенно секретно

Секретарю ЦК КП(б)У
товарищу Кагановичу Л.М.

Докладная записка

В связи с проводимыми мероприятиями по заготовкам хлеба и других сельскохозяйственных продуктов в Ровенской области увеличилось количество советского актива. Кроме того, в область приехало много работников, присланных ЦК КП(б)У для работы в районах. Однако в области имеется большой недостаток вооружения и боеприпасов, а то оружие, которое отбирается у бандитов и имеется на складах, непригодно, т.к. оно старого образца и иномарки. Это приводит к случаям, когда группы партийно-советского актива, работающие в селах по выполнению хозяйственно-политических заданий, не могут оказать вооруженного сопротивления бандам украинско-немецких националистов, которые за последнее время, в связи с проводимыми мероприятиями, активизировали террористическую деятельность против партийно-советского актива.

Поэтому Обком КП(б)У просит дать указание через военвед или органы МГБ об отпуске Ровенской области 1500 шт. автоматов, 1500 штук винтовок, 80.000 шт. автоматных и 50.000 шт. винтовочных патронов.

Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис* (В.Бегма)

ил-3

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4973, арк.29.

На документі проставлено штампи: «Військовий відділ ЦК КП(б)У. Вхід. №510. 16.8.19__р.»; «Особий Сектор ЦК КП(б)У. Таємна Частина. Вхід. №5157/051. VIII. 1947 р.»; «Підлягає поверненню до таємної частини Особого сектору ЦК КП(б)У».

№103

1947, серпня 11. – Доповідна записка заступника голови Ради міністрав УРСР Д.Мануїльського секретареві ЦК КП(б)У Л.Кагановичу про наслідки розслідування фактів порушення соціалістичної законності в Рівненській області, виявлених кореспондентом газети «Известия» А.Стєкольніковим

Секретарю ЦК КП(б)У
тов. Кагановичу Л.М.

Докладная записка

Согласно Вашему указанию, 27 июля с.г. я прибыл в Ровно и тотчас же начал расследование по поводу корреспонденции А.Стекольникова, в которой отмечались ряд фактов нарушения социалистической законности в Ровенской области.

В работе по расследованию фактов, кроме меня принимали участие Заместитель Секретаря ЦК КП(б)У т. Стоянцев, Председатель Партийной Коллегии при ЦК КП(б)У т. Кравченко, Заместитель Министра Государственной Безопасности УССР т. Поперека и редактор газеты «Радянська Україна» т. Паламарчук.

С самого начала работы мы лично ознакомились с лицами, которым предъявляется обвинение в корреспонденции т. Стекольникова, а затем для проверки приводимых фактов корреспонденции выехали на места: т. Стоянцев в Клеванский район, т. Поперека в Гощанский и Корецкий р-н, т. Паламарчук в Заречненский район.

С самого начала мы придали работе нашей группы следующее направление:

Во-первых, вести работу так, чтобы не отвлекать партийный актив от важнейших хозяйственных задач по уборке урожая и выполнению плана хлебозаготовок.

Во-вторых, поскольку факты, сообщенные тов. Стекольниковым, относятся главным образом к 1944-45 гг. и по ним уже были приняты решения Обкома, участникам нашей группы было вменено в обязанность не только проверить факты, сообщенные в корреспонденции тов. Стекольникова, но тщательно изучить, не было ли новых фактов нарушения социалистической законности за последнее время.

Кто эти люди, которым предъявляется обвинение в нарушении социалистических законов?

Тов. Смирнов Л.В.

С 1944 года до настоящего времени работает Секретарем Ровенского Обкома Комсомола, сначала по военно-физкультурной работе, а с 1946 года – по кадрам.

В период Великой Отечественной войны тов. Смирнов, находясь в партизанском соединении Ровенской области, занимал должность секретаря Ровенского подпольного Обкома ЛКСМУ и помощника комиссара соединения по комсомолу.

За участие в боевых операциях, проводимых партизанскими отрядами, и проявленное мужество и героизм в боях с немецкими захватчиками в тылу врага, тов. Смирнов награжден: орденом Ленина, орденом Красного знамени, медалью «За боевые заслуги» и медалью «Партизану Отечественной войны» I степени.

На работе секретаря Обкома комсомола тов. Смирнов успешно справляется со своими обязанностями.

Тов. Повторенко А.С.

В настоящее время работает заместителем председателя Исполкома Тучинского райсовета депутатов трудящихся.

Тов. Повторенко, принимая активное участие в партизанском движении, работал комиссаром и членом областного штаба партизан Ровенщины. На этой работе проявил себя смелым командиром, за что награжден орденами: «Богдана Хмельницкого» 2 степени, Красной звезды и медалью «Партизану Отечественной войны» I степени, а за успешное выполнение плана хлебозаготовок в 1945 году награжден орденом «Отечественной войны» 2 степени.

Находясь в партизанском соединении, тов. Повторенко заболел тяжелой формой туберкулеза, в связи с чем он не мог успешно справляться с работой первого секретаря Вербского райкома партии, а затем и обязанностями директора Шубковского свеклосовхоза, почему и был переведен позже на работу заместителя председателя райсовета Тучинского района.

Тов. Картухин Г.М.

В настоящее время работает председателем исполкома райсовета депутатов трудящихся Клеванского района.

Будучи в рядах Советской Армии, тов. Картухин в начале Отечественной войны попал в плен, откуда бежал, и в январе 1942 года вступил в партизанское

соединение, где сначала выполнял обязанности командира отряда, а позже командира бригады.

За выполнение правительственных заданий и проявленное геройство в борьбе с немецко-фашистскими захватчиками тов. Картухин награжден орденами Ленина и Красного знамени и медалями «Партизану Отечественной войны» I степени, «За победу над Германией» и «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.».

Как во время своей работы в качестве председателя Высоцкого райсовета, также и на должности председателя Клеванского райисполкома, куда он был переведен по семейным обстоятельствам, тов. Картухин с работой справляется хорошо.

Тов. Безуглый.

С момента освобождения Ровенской области от немецких захватчиков и по настоящее время работает секретарем Костопольского райкома КП(б)У.

По отзывам бюро Обкома партии, тов. Безуглый является одним из лучших секретарей райкомов партии Ровенской области. В этом году Костопольский район на 9 августа выполнил: план хлебопоставок на 100%, мясопоставок на 114%, молокопоставок на 100%.

Редактор Ровенской областной газеты тов. Бескровный, который информировал автора корреспонденции А.Стекольникова, при беседе с нами дал всем вышеуказанным четырем товарищам положительные характеристики.

Вторая группа лиц.

Тов. Шевченко Ф.Г.

В настоящее время работает председателем Гощанского райсовета депутатов трудящихся. Во время Отечественной войны работал председателем Даниловского райсовета Пензенской области. В 1944 году был командирован ЦК КП(б)У в Ровенскую область и работал секретарем Клеванского райкома КП(б)У. Там же за успешное выполнение хлебопоставок по району был награжден в 1945 году орденом «Отечественной войны» II степени.

По характеристике бюро Гощанского райкома КП(б)У тов. Шевченко – человек энергичный, знающий советскую работу, но скомпрометировавший себя в быту, был снят с должности секретаря Клеванского райкома КП(б)У и назначен председателем исполкома райсовета Гощанского района.

Тов. Немирич.

Бывший секретарь Острожецкого райкома КП(б)У, ныне работает районным уполномоченным Министерства Заготовок. При опросе произвел на работников нашей группы впечатление малокультурного и отсталого человека, который по своему политическому уровню не может быть секретарем райкома.

Третья группа лиц.

Костиков Е.Т.

Бывший секретарь Заречненского райкома КП(б)У. В настоящее время органами прокуратуры за нарушения советской законности арестован. Несмотря на то, что Костиков имеет высшее образование, при опросе его нами показал себя человеком крайне отсталым. Он, несомненно, принадлежит к числу тех людей, которых посылать в Западные области не следовало бы.

Тов. Гаркавенко.

Бывший первый секретарь Дубровицкого райкома КП(б)У, в настоящее время работает директором Ровенского рыбтреста. Несмотря на то, что Ровенский обком дал на него положительную характеристику, на нас произвел самое неблагоприятное впечатление. Из материалов, находящихся в его личном деле, видно, что это пьяница, бездельник и трус. История с нападением на него банды, состоявшей из 11 человек в то время, когда Гаркавенко возглавлял вооруженную группу в 30 человек и постыдно бежал, нуждается в дополнительной проверке.

Тт. Агапов и Подопригора опрошены не были. Первый – потому, что в период нашего пребывания в Ровно он отсутствовал в пределах области, а второй – вследствие его болезни.

Результаты расследования

Что подтвердилось и не подтвердилось в заявлении тов. А.Стекольникова?

О секретаре Обкома комсомола т. Смирнове. Факт в изложении тов. Стекольникова не подтверждается. Подтверждается то, что участники возглавляемой им группы, находившейся в 1945 году в Гощанском районе на хлебозаготовках, стреляли из автоматов уток и гусей. За это тов. Смирнову на бюро Обкома КП(б)У в октябре 1945 года был вынесен выговор.

Впоследствии за тов. Смирновым никаких порочащих его поступков не наблюдается.

О тов. Повторенко. Факт относительно пьянства тов. Повторенко не подтверждается. Подтверждается то, что в момент пребывания его на должности директора Шубковского свеклосовхоза Тучинского района, действительно сгорели 2 скирды хлеба.

О тов. Картухине. Подтвердился факт, что он купил за 2 тис. руб. дом в Высоцком районе для своих престарелых родителей. После перевода его в Клеванский район купленный им дом был возвращен Райисполкому.

О разбазаривании скота тов. Картухиным, дело обстояло таким образом: брошенный в 1944 г. бандеровскими бандами скот был продан через райфинотдел районному партийно-советскому активу и бывшим участникам партизанского движения. Этот вопрос являлся предметом обсуждения на бюро Обкома и Картухину был вынесен выговор.

Факты присвоения вырученных за продажу скота денег и о срыве собрания крестьян по вине Картухина, в связи с нетрезвым его состоянием, не подтверждаются.

О тов. Безуглом. Факт нарушения устава сельхозартели тов. Безуглым имел место. Случай передачи Безуглым колхозу им. Ватутина из подсобного хозяйства райкома КП(б)У коровы, подтверждается частично. За этот проступок т. Безуглому бюро Ровенского Обкома КП(б)У 24.3.47 г. поставило на вид.

О председателе Гощанского райисполкома т. Шевченко. Факт нахождения тов. Шевченко в квартире Шершун при ее аресте по подозрению в связях с украискими националистами, не подтверждается.

О бывшем секретаре Острожецкого райкома КП(б)У Немириче. Факт избиения Немиричем крестьянина установлен.

Факт нарушения Устава сельхозартели со стороны Немирича не подтверждается.

О нарушении социалистической законности в Заречненском[1] р-не бывшим секретарем Заречненского райкома КП(б)У Костиковым. Факт повешения крестьянина, якобы за несдачу хлеба, не подтверждается. В действительности, 21 августа 1944 года в селе Железницы Заречнянского района по указанию Костикова был создан суд, который присудил к повешению двух бандитов-националистов Ланевича и Домашина.[2] Приговор суда там же был приведен в исполнение. 24 ноября 1944 года бюро Обкома КП(б)У рассматривало данный вопрос и объявило Костикову выговор.[3]

Факт издевательства над гражданкой Хомич подтвердился. На этот случай Ровенский Обком КП(б)У реагировал лишь через год. 30 декабря 1946 года Костиков был исключен из радов ВКП(б).

Направленный на работу директором леспромхоза в Рафаловский район и будучи уполномоченным райкома КП(б)У по распространению займа, Костиков снова допустил грубое нарушение социалистической законности.

Нами дало указание Областному прокурору о привлечении Костикова к уголовной ответственности.

О Гаркавенко. Факты подтверждаются целиком и полностью. Более того, было дополнительно установлено, что Гаркавенко занимался пьянством, распутством, запустил работу.

Обстоятельство о проявлении трусости при стычке с бандой, в результате чего погибло несколько человек партийно-советского актива, требует подробного изучения и расследования.

* * *

Вопросы, поднимаемые А.Стекольниковым, связаны с недостатками в работе сельских советов, в руководстве колхозами, культурно-массовой работе, методами проведения хозяйственно-политических кампаний, были подробно изложены в постановлении ЦК КП(б)У и Совета Министров от 20 июня 1947 года «Об улучшении политической и хозяйственной работы во Львовской, Станиславской, Дрогобычской, Тернопольской, Ровенской, Волынской и Черновицкой областях УССР». Сейчас задача сводится к тому, чтобы это постановление было проведено в жизнь.

О переселенцах. С переселенцами из Польши, Чехословакии и Франции состояние дел в Ровенской области обстоит следующим образом: по плану Ровенская область должна была принять 2406 семейств, а фактически прибыло 9.987 семейств, что и создало напряженную обстановку с их устройством. Вместе с тем, следует сказать, что политическая работа среди переселенцев райкомами КП(б)У проводится недостаточно, а обком КП(б)У не обратил внимания райкомов на важность данной работы.

О фактах хищения социалистической собственности. В процессе проверки фактов, указанных в корреспонденции А.Стекольникова, были вскрыты факты хищения социалистической собственности. Так, произведенной документальной ревизией и инвентаризацией остатков хлебопродуктов на пунктах «Заготзерно» и мельничных предприятиях на июль 1947 года выявлена недостача хлебопродуктов за первое полугодие 1947 года по «Заготзерно» в количестве 246.5 тонн, а по пункту «Госсортфонда» — 34 тонны; только по Ровенской мельнице №3 выявлена недостача хлебопродуктов в 90.5 тонны.

В числе лиц, которые незаконно получали муку из Ровенской мельницы №3, числятся: председатель Ровенского горсовета Марченко (взял 2647 кг.), заместитель облпрокурора Остапчук[4] (взял 854 кг.), бывший секретарь горкома партии Бондаренко (взял 764 кг.), секретарь ГК КП(б)У Костюк (взял 480 кг.), заместитель председателя Облисполкома Белецкий (взял 480 кг.) и т.д.

За спиной этих ответственных работников, запустивших руку в государственный карман, орудовала преступная шайка спекулянтов и жуликов, часть из которых уже арестована.

Выводы

1. Обком КП(б)У проявляет недопустимо либеральное отношение к фактам нарушения социалистической законности и в большинстве случаев реагирует на факты нарушения советских законов с большим опозданием, что снижает остроту свершившихся фактов (например, дело о Костикове было рассмотрено только через год, а о тов. Картухине — только через 2 года).

Считаем необходимым, за либеральное отношение и затягивание дел с разбором фактов о нарушении социалистической законности секретарю Ровенского Обкома КП(б)У тов. Бегме вынести выговор и предупредить его, что впредь за допущение подобных явлений к нему будут применены более строгие меры взыскания.

2. Не позже 1 октября 1947 года заслушать доклад тов. Бегмы о принятых обкомом КП(б)У мерах к устранению нарушений социалистической законности.

3. Принять к сведению заявление прокурора УССР тов. Руденко, что им направлен в Ровенскую область следователь по особо важным делам для расследования фактов расхищения хлеба.

Обязать тов. Руденко в двухнедельный срок доложить ЦК КП(б)У о результатах расследования и принятых мерах.

4. Обязать секретаря Ровенского обкома КП(б)У тов. Бегму к 1 ноября сего года представить в ЦК КП(б)У отчет о ходе коллективизации, об очищении сельских советов от кулацких элементов, бандитских пособников и других, не внушающих доверия лиц, а также о работе советского и колхозного актива.

підпис Д. Мануильский
підпис А. Стоянцев
підпис С. Кравченко
підпис Л. Паламарчук
підпис М. Поперека

11 августа 1947 года.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4955, арк.47-58.
Оригінал, машинопис.
На документі є резолюція Л.Кагановича: «т. Мельникову. Прошу ознакомиться и доложить. Підпис», як також проставлено штампи: «Особий Сектор ЦК КП(б)У. Таємна Частина. Вхід. №6028/020. 12.VIII.1947 р.»; «Підлягає поверненню до таємної частини Особого сектору ЦК КП(б)У».

Примітки

[1] Є.Костіков працював на той час секретарем Морочнівського райкому КП(б)У *(див. документ №63).*

[2] Доманець.

[3] Справа розглядалась на засіданні бюро Рівненського обкому КП(б)У 30 листопада 1944 р. *(див. документ №63).* Розгляду справи Є.Костікова на бюро обкому передувало виключення з членів ВКП(б), за рішенням очолюваного ним Морочнівського райкому КП(б)У від 2 жовтня 1944 р., начальника Морочнівського РВ НКДБ О.Берднікова. 1 листопада 1944 р. рішення Морочнівського райкому КП(б)У про виключення з партії О.Берднікова підтвердив своєю постановою Рівненський обком КП(б)У *(див. документ №58).* На нашу думку, між цими персональними справами існує очевидний зв'язок.

[4] Зверху олівцем написано «Осипчук».

№104

1947, не пізніше серпня 20. – Телеграма першого секретаря ЦК КП(б)У Л.Кагановича першому секретареві Рівненського обкому КП(б)У В.Бегмі про незадовільний стан боротьби з повстанським рухом

Рівне
Секретареві обкому КП(б)У
товаришу Бегма

В липні боротьба з бандами в області відбувалась незадовільно тчк Кількість бандпроявів з 24 в червні зросла в липні до 35 зпт в результаті чого втрачено тільки вбитими 40 чоловік радянських людей тчк Це вказує на послаблення бо-

ротьби з бандами українсько-німецьких націоналістів зпт зниження ефективності наших заходів у відповідь і відсутність потрібного контролю зі сторони обкому і райкомів КП(б)У за роботою органів МДБ з виконання рішень ЦК КП(б)У тчк

ЦК КП(б)У вимагає від обкому партії його першого секретаря товариша Бегми вжиття найенергійніших заходів і добитись в найближчі дні покращення боротьби з бандами тчк З цією метою посилити контроль за роботою органів МДБ зпт підвищити пильність комуністів зпт які знаходяться в селах на хлібозаготівлі зпт в той же час піднімаючи всю парторганізацію на остаточний розгром банд українсько-німецьких націоналістів

Про вжиті заходи доповісти ЦК КП(б)У 20 серпня 1947 року тчк

Секретар ЦК КП(б)У Л.Каганович

нр-3

ЦДАГОУ, ф.1, оп.46, спр.2342, арк.93.
Оригінал, машинопис.
Преклад з російської А.Жив'юка.

№105

1947, серпня 27. — Інформація військового відділу ЦК КП(б)У секретареві ЦК КП(б)У Л.Кагановичу про забезпечення зброєю і боєприпасами партійно-радянського активу Рівненської області

Секретарю ЦК КП(б)У
товарищу Кагановичу Л.М.

На Ваше имя поступила докладная записка от секретаря Ровенского обкома КП(б)У т. Бегмы о том, что в связи с проведением в области мероприятий по заготовкам хлеба и других сельскохозяйственных продуктов, увеличилось количество партийно-советского актива, работающих в районах по заготовкам. Однако, в области имеется большой недостаток вооружения и боеприпасов, что не дает возможности партийно-советскому активу, работающему на селе по выполнению хозяйственно-политических кампаний, оказывать вооруженное сопротивление бандам украинско-немецких националистов, которые за последнее время активизировали свою террористическую деятельность.

Тов. Бегма просил Вас дать указание соответствующим органам об отпуске Ровенской области — 1500 шт. автоматов, 1500 шт. винтовок, 80 тыс. шт. автоматных и 50 тыс. шт. винтовочных патронов.

По данным, полученным от МГБ УССР, установлено, что в Ровенской области на 585 чел. офицеров, работников областного Управления МГБ, и 5122 чел. партийно-советского актива и бойцов истребительных батальонов, на сооружении имеется оружия — 6784 стволов, из них: винтовок — 4031 шт., автоматов — 1652 шт., пистолетов и револьверов — 1101 шт., патронов к ним — 220 тыс. штук.

По указанию Министра госбезопасности УССР тов. Савченко часть боеприпасов отпущена в количестве 27 тыс. штук винтовочных и 24 тыс. штук автоматных патронов.

По последнему телефонному разговору по ВЧ с тов. Бегмой, он сообщил, что в результате уточнения для области дополнительно оружия требуется меньше, но не менее чем 500 автоматов и 500 винтовок.

МГБ УССР, не имея у себя в наличии необходимого для Ровенской области вооружения и боеприпасов, принимает меры к тому, чтобы в 10-дневный строк удовлетворить просьбу тов. Бегмы полностью.

О результатах тов. Бегма мною поставлен в известность.

23.8.47
Зав. военным отделом
ЦК КП(б)У *підпис* (Дегтерев)
Бг

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4973, арк.30,31.
Оригінал. Машинопис.

№106

1947, жовтня 21. – Довідка Рівненського обкому КП(б)У про зловживання голови Острожецької райради депутатів трудящих Д.Складановського

Совершенно секретно
Пролетарі всіх країн, єднайтеся
Комуністична партія (більшовиків) України
Ровенський обласний комітет
№997/27 21 октября 1947 р.

Управление кадров ЦК КП(б)У
тов. Махровскому

Справка
О злоупотреблениях председателя Острожецкого райсовета депутатов трудящихся тов. Складановского

Проверкой установлено, что председатель Острожецкого райсовета депутатов трудящихся тов. Складановский в своей работе допустил грубые нарушения советской законности, выразившиеся в нарушении финансовой дисциплины, разбазаривании зернового фонда с целью личной наживы.

В апреле месяце 1947 года лично Складановским была продана лошадь райисполкома за 10.000 рублей, а вместо ее купили другую за 8 тысяч рублей, остаток в 2 тысячи руб. Складановский присвоил себе.

По инициативе Складановского, без согласования с облисполкомом, 27.IV-47 г. на заседании райисполкома приняли решение о продаже 5 бросовых домов, фактически продали 7 и один сарай. За проданные дома Складановский получил 85.900 руб., из которых 82.900 руб. он передал заведующему сельского и колхозного строительства, а остаток в 3 тыс. руб. Складановский присвоил себе.

В конце 1946 года Складановский продал дом государственного фонда в селе Полывянка за 8 тыс. руб., а вырученные деньги так же присвоил себе.

Всего за проданные дома и обмен лошадей райисполкома тов. Складановским присвоено 13 тыс. руб.

Кроме этого, в 1946 году из урожая на бросовых землях Острожецкого района было намолочено 11.690 кг зерна разных культур. Все зерно по указанию Складановского завозилось в кладовую райисполкома и расходовалось по распоряжению Складановского, без всякого учета, в его личных интересах.

За все совершенные злоупотребления, связанные с нарушением финансовой дисциплины, присвоение государственных средств и зерна, составление фиктив-

ных документов председатель Острожецкого райисполкома тов. Складановский решением бюро обкома КП(б)У от 20 августа 1947 года из рядов партии исключен.

В результате проведенного следствия, Складановский арестован и привлекается к уголовной ответственности.

Секретарь Ровенского обкома
КП(б)У по кадрам *підпис* (Фиалковский)

вк-3

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4168, арк.1,2.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлено штампи: «Секретаріат управ. кадрів ЦК КП(б)У. Вхід №3438-с. 11/XI.1947 р.»; «Таємна частина особого сектору ЦК КП(б)У. №4269/5. 11.XI.1947 р. (по книзі)»; «Підлягає поверненню до таємної частини Особого сектору ЦК КП(б)У».

№107

1947, жовтня 31. – Доповідна записка секретаря Рівненського обкому КП(б)У Д.Гапія начальникові управління парторганів ЦК КП(б)У Л.Мельникову про результати проведеної операції щодо виселення сімей націоналістів з Рівненської області

2445с
6.XI.47 г.

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!
Комуністична Партія (більшовиків) України
Ровенський обласний комітет

№ 994/30 31 октября 1947 р.

Сов. секретно

ЦК КП(б)У
Начальнику Управления проверки парторганов
тов. Мельникову

Докладная записка
о результатах проведенной операции по выселению
семей бандитов из Ровенской области

Для проведения операции по выселению семей бандитов из Ровенской области были проведены следующие мероприятия:

15 октября с.г. обком КП(б)У совместно с УМГБ провел совещания первых секретарей РК КП(б)У и начальников райотделов МГБ по вопросу подготовки и проведения операции по выселению указанных семей и сохранению оставленного ими имущества.

16 октября с.г. принято постановление исполкома облсовета депутатов трудящихся и бюро обкома КП(б)У «О порядке использования земель и имущества, оставленных после выселения семей националистов и бандитов».

17 октября с.г. в обкоме КП(б)У было проведено совещание ответственных областных работников, командируемых в районы области для оказания практи-

ческой помощи в подготовке и проведении операции по изъятию семей бандитов, мероприятиях по сохранению оставленного ими имущества и окончания операции, для проведения массово-разъяснительной работы среди населения о значении выселения этих семей.

В результате проведенной 21 октября с.г. операции выселено семей больше, чем было намечено по плану, однако, вследствие того, что в момент операции 338 семей не оказалось на месте, 44 семьи отсеяны по оперативным соображениям и 8 семей не выселено по причине заболевания инфекционными болезнями, было выселено 401 семья из заранее намеченного резерва. Это явилось причиной того, что по количеству людей было выселено меньше, чем намечалось:

	Намечалось по плану	Выселено
Семей	3810	3829
Человек	13165	11568
Из них семей		
осужденных	2236	2103
убитых	1003	1215
нелегалов	571	511
В т.ч. семей кулаков	202	614
Из этого количества:		
мужчин	2935	2644
женщин	5791	5096
детей до 15 лет	4439	3823
По социальной прослойке было выселено:		
Кулаков	198 семей	614 чел.
Середняков	2861 -//-	8385 -//-
Бедняков	717 -//-	2425 -//-
Колхозников	19 -//-	54 -//-
Служащих	34 -//-	86 -//-

В процессе операции было обнаружено 35 схронов и в одном из них скрывавшийся нелегал. В Рафаловском районе были захвачены две связных районного проводника ОУН – «Охрима»,[1] у которых изъята националистическая литература и антисоветские листовки.

В ходе операции явилось с повинной 11 человек, которые скрывались в начале операции. Из них 4 человека явилось в оперативные группы, проводившие операцию, а 7 человек на станции погрузки.

Столкновений с бандитами во время проведения операции не было. Это обстоятельство следует объяснить прежде всего тем, что выполняя постановления Политбюро ЦК КП(б)У от 5 апреля и 17 августа 1947 года о ликвидации оуновского бандитизма в Ровенской области, бандитам и оуновскому подполью и их пособнической базе был нанесен значительный удар.

За период май-октябрь 1947 года в Ровенской области полностью ликвидировано 30 бандгрупп и 50 подпольных националистических организаций. За это время убито – 278, захвачено и арестовано – 1793 и выведено с повинной 60 челов.

Из руководящего состава ОУН ликвидировано за это время 85 челов., в том числе:

Членов краевого провода – 2
Членов надрайонных «проводов» – 4
Членов районных «проводов» – 31
Членов подрайонных «проводов» – 48

Операция по выселению семей бандитов по всем районам области прошла без всяких эксцессов. Был только один случай, когда в селе Новый Двор Ровен-

ского сельского района бандиты обстреляли солдата войск МГБ. Кроме того, был случай, когда на следующий день после операции в Гощанском районе подрайонный комендант ОУН Пилипчук по кличке «Карпо» из обреза ранил жену источника РО МГБ. Но бандит был схвачен местными жителями, разоружен, связан, и доставлен в райотдел МГБ.

Подавляющее большинство населения Ровенской области одобряет проведенную операцию по выселению семей бандитов и участников националистического подполья, и принимало активное участие в этом деле, оказывая районному партийно-советскому активу практическую помощь. Во всех селах крестьяне предоставили подводы для отправки семей бандитов к станции отправки, а также в вывозке их имущества в райцентры.

Например, в селе Заболотье Рафаловского района актив села так организовал свою работу, что в течении 3-4 часов все семьи бандитов были отправлены из села и погружены в вагоны. Активнее всех принимала участие в этом деле Швыдюк Акулина, муж которой погиб от рук бандитов.

После того, как были вывезены семьи бандитов, в этом селе было проведено собрание крестьян, на котором было разъяснено, зачем правительство приняло такие меры, как выселение семей бандитов. На собрании присутствовало 148 челов., большинство решило организовать колхоз, сейчас же было подано 16 заявлений.

В Рафаловском районе, после выселения семей бандитов, поступило заявлений о вступлении в колхоз: в с. Полонное – 8 (организована инициативная группа), в с. Полицы – 10 заявлений, в с. Озерцы – 15, в с. Мульчицы – в колхозе им. Ленина поступило 18 заявлений, в с. Галузя в колхозе «Червоний прапор» – 12 заявлений и т.д.

В селах Залавье и Сновидовичи Рокитновского района изъятый скот после выселения семей бандитов был передан во вновь организованные колхозы. В этих колхозах не было хозяйственных построек, после получения скота колхозники немедленно приступили к постройке сараев и организации колхозных дворов.

В ряде районов после проведенной операции по изъятию семей бандитов были организованы новые колхозы. В селе Зносичи Сарненского района был организован колхоз, в который поступило 56 дворов, на следующий день было подано еще 30 заявлений.

Отмечены факты, когда крестьяне обращаются в сельские советы с просьбой разрешить им занять дома выселенных семей, тогда как в прошлые годы крестьяне боялись занимать дома выселенных семей, хотя им и предлагали.

Приток заявлений в колхозы отмечается и по другим районам.

В селе Здолбица Здолбуновского района, которое после освобождения области от немецко-фашистских захватчиков было как село наиболее пораженное бандитизмом в работе, после проведенной операции было проведено собрание крестьян по разъяснению значения выселения семей бандитов. Крестьянка Головко на этом собрании заявила:

«Я первая записуюсь в колхоз и буду хорошей дояркой. Теперь в селе Здолбица бандитов будет меньше, так как их семьи вывозят из села».

На собрании было подано от крестьян 12 заявлений о добровольном вступлении в колхоз.

Крестьянин-единоличник хутора Загайск Здолбуновского района Федорчук заявил:

«... Советская власть делает правильно, что выселяет семьи бандитов, так как они оказывают активную помощь бандитам, которые убивают и грабят ни в чем неповинных людей. После выселения бандитам будет труднее – быстрее установиться нормальная жизнь.

По моему мнению, нужно выселить не только семьи близких родственников бандитов, но все без исключения их родство. Скорее бы это все кончилось, организовали бы колхоз, ибо единолично жить гораздо труднее. При коллективной жизни бандитов не будет».

21 октября со станции погрузки Острог одна из выселяемых женщин пыталась бежать, но была задержана, тогда она начала плакать и кричать. В это время вблизи была жительница Бабак, муж которой в 1944 году был убит бандитами. Она подошла к бежавшей и сказала ей:

«Чего ты ревешь. Нужно было реветь раньше. До этого наверно смеялась, когда твой сын казнил моего мужа, а я тихо плакала у детской осиротевшей кроватки. Я знала, что за мои страдания Вы ответите вдвойне, и я не ошиблась. Вам, и только Вам отвечать за наши бедствия, за слезы осиротевших детей, вдов и старух, отцы и мужья которых погибли от рук твоего сына и других бандитов».

Местный житель села Самострелы Межиричского района кулак Забужко, который приехал из заключения по отбытии наказания, по поводу выселения семей бандитов сказал:

«Это только начало, большевики будут выселять всех. Сначала выселят семьи бандитов, а потом будут выселять кулаков.

Чем ехать вам мучиться в Сибирь, лучше пойти в колхоз домой. Я решил так: собраться всем жителям села и просить район, чтобы организовали в нашем селе колхоз. А я готов пойти председателем колхоза».

Особого внимания заслуживает такой факт. В ночь на 29 октября в Дулибском хуторе Гощанского района к одному крестьянину в дом постучали бандиты. Крестьянин, узнав, что это бандиты, заявил им: «Уходите отсюда, мы не хотим через Вас мучиться и ехать в Сибирь. Убейте меня, но я Вас не пущу». Бандиты пошли в другой дом, но там они получили такой ответ и затем ушли из хутора. О приходе бандитов крестьяне сообщили в РО МГБ.

Отрицательные высказывания о выселении семей бандитов наблюдаются только со стороны родственников выселенных и антисоветского элемента, сочувствующих украинско-немецким националистам, которые распространяют клеветнические слухи, что действующие бандгруппы в ответ на выселение активизируют диверсионно-террористическую деятельность. При этом они выражают недовольство Советской властью.

Районный партийно-советский актив сейчас находится в селах, он разъясняет крестьянам политическое значение операции по выселению семей бандитов, проводит подготовительную работу к предстоящим выборам в местные Советы депутатов трудящихся. Организовывает работу по досрочному выполнению годовых планов всех видов заготовок сельхозпродуктов, а также заготовки и вывозки леса ко дню 30-й годовщины Великой Октябрьской Социалистической революции.

Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис* (Гапий)[2]

рк-4

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4973, арк.59-62.

Оригінал, машинопис.

На документі проставлено штампи: «Таємна частина особого сектору ЦК КП(б)У. №1322/15. 5.XI.1947 р. (по книзі)»; «Підлягає поверненню до таємної частини особого сектору ЦК КП(б)У»; як також є дві резолюції «Читал» з нерозбірливими підписами і однією й тією ж датою «10/XI-47».

Примітки

[1] Бондар Харитон («Охрім», «Верба»), уродженець с. Чудель, загинув у 1948 р.

[2] В опублікованій раніше аналогічній доповідній записці секретаря Рівненського обкому КП(б)У Гапія на ім'я секретаря ЦК КП(б)У Л.Кагановича частина тексту, починаючи з абзацу «В селе Здолбица...» до абзацу «Особого внимания заслуживает...» виключено. *Див.: Сергійчук В. Український здвиг: Волинь. 1939-1955. – К.: Українська Видавнича Спілка, 2005. – С.611-615; передрук: Реабілітовані історією. Рівненська область. – Кн.1. – Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня», 2006. – С.205-207.*

№108
1947, жовтень. – Інструкції для районних проводів ОУН

Відпис

Інструкції
для районних проводів організації українських націоналістів

Сьогоднішня і дальша наша боротьба з московсько-большевицьким імперіалізмом і хід міжнародних подій вимагає створення сильної Організації Українських Націоналістів з ідейно виробленими її членами, бо тільки тоді організація зможе осягнути бажані наслідки.

Ведучи працю в терені, строго придержуватися нище поданих розділів.

I. Організаційна робота

1. Творення організаційної сітки в терені.

Одним з перших і найважніщих завдань перед проводом району є охоплення організаційною сіткою цілість району.

Організаційну сітку будувати за такою схемою:

а) звено. – Найменшою організаційною клітиною є звено. Звено складається з трьох осіб (трійкова система): звеновий і двох членів.

б) станиця. – В склад станиці може входити 1-3 звена. Актив станиці складається з трьох осіб: станичного, військового і зв'язкового.

в) підрайон. – В склад підрайону може входити 3-5 станиць. Актив підрайону складається з підрайонового і двох зв'язкових.

г) район. – В склад районного проводу повинно входити чотирьох осіб: провідник (він же і організаційний референт), військовий референт (він же і заступник провідника), референт Служби Безпеки (він же і комендант диверсійних груп і шеф зв'язку, який має потрібну кількість зв'язкових (2 в гору і по одному до кожного підрайону).

Зв'язок творити штафетний, як також мати потрібну кількість мертвих пунктів.

2. Хто може бути членом Організації.

Членом Організації може бути кожен українець (українка), який:

а) Признає ідейно-політичні, програмові і статутові постанови організації і їм підчиняється.

б) Активно бореться в одній з ділянок Організації проти окупанта.

в) В боротьбі виявляє жертвенність, відданість і кожночасну готовність майном, кровю і життям служити ідеї українського націоналізму.

3. Обов'язки члена Організації.

а) Постійно працювати над собою, збільшувати свою свідомість і вмілість в революційній діяльності.

б) Добровільно і свідомо нагружувати себе революційними і загально національними обов'язками і їх виконувати.

в) Строго придержуватися засад організаційної дисципліни і пильнувати щоби і інші її не нарушували. Радо і добросовісно виконувати всі доручення і накази зверхника.

г) Пильно берегти всі організаційні тайни. В жодному випадку не вільно членові зрадити повіреної йому тайни.

д) Постійно працювати над народними масами, виховувати їх, революціонізувати та пов'язувати з революційним рухом. Бути для народних мас під кожним зором гідним наслідування.

4. Права члена Організації.

Член організації має право:

а) Брати участь в організаційних сходинах, відправах і т.п. та вільно висловлювати власну думку у всіх справах організації і брати участь у їх вирішуванні.

б) Ділово критикувати роботу кожного члена організації.

в) Бути присутнім на зібраннях, коли обсуджується його діяльність чи поведінка.

г) Жадати вияснення у всіх питаннях, звертаючись до вищих організаційних органів.

д) Член організації у відношенні до інших громадян не користується жодними привілеями. Від нечленських мас різнить члена його вища свідомість правильності революційної боротьби, більші обов'язки – більша відданість справі визволення української нації.

е) Член Організації не може належати до жодних політичних партій чи організацій (крим окремих випадків) з противоположними цілями і методами боротьби.

5. Прийом у члени Організації.

Приймати у члени Організації можна:

а) Тільки індивідуальним порядком, докладно перевіривши політичну певність і революційну стійкість кандидата.

б) Тих, що пройшли приписаний кандидатський стаж і відповідають всім вимогам члена.

в) Тих, що направду є віддані ідеї українського націоналізму – активні, свідомі боротьби Організації на і боротьбу готові, без різниці на соціяльне положення.

г) Не молодших 18 років.

Поступаючи в члени Організації, мусить мати рекомендацію хоч одного дійсного члена Організації, який знає кандидата з організаційної праці і є особисто відповідальний за рекомендованого.

6. Виключення з членів Організації.

Виключення з членів Організації є для члена найвищим виміром покарання. Тому кожну справу виключення з членів Організації потрібно сумлінно розглядати і стосувати тільки тоді, коли вже інші виміри покарання не помагають. За незначні проступки стосувати установлені дисциплінарні покарання.

Виключенню з членів підлягають тільки ті, що:

а) На протязі трьох місяців, без оправданих моментів (нпр. хвороба) не виявили вимаганої від члена Організації революційної активності.

б) Свідомо порушують організаційну дисципліну.

в) Засуджені революційним трибуналом. (Виключення з членів Організації сам провід району, без відповідного дозволу гори, проводити не може).

7. Дисциплінарні покарання.

Обов'язком члена Організації є не тільки самому бути здисциплінованому під кожним оглядом, але берегти, щоб і другі не нарушували орг. дисципліни, а дальше обов'язком члена є бути взірцем гідним наслідування для нечленських мас. Членські обов'язки кожний приймає на себе добровільно і свідомо, тому добрий член Організації не повинен доводити, щоб його карали.

В потребі застосовувати такі покарання:

а) Завваження індивідуальне.

б) Завваження публичне.

в) Догана індивідуальна.

г) Догана публична.

д) Відставка від відповідальної орг. роботи і перенесення на менш відповідальну .

е) Виконання спеціальних карних завдань.

є) Виключення з членів Організації.

і) Виключення з членів Організації і передання в Рев. Трибунал.

8. Кандидати.

Бажаючи вступити в члени ОУН мусять пройти встановлений кандидатський стаж, потрібний для того, щоб:

а) Кандидат міг познайомитися з ідейно-політичними заложеннями Організації, її програмою і тактикою.

б) Уможливити організаційним органам докладно зазнайомитися з кандидатом і на ділі перевірити його вартість і революційну стійкість.

в) Кандидатський стаж установлюється на один рік. Для деяких осіб, що зокрема відзначили себе в орг. праці, час цей може бути скорочений.

г) Всі вимоги і обов'язки, що стосуються до члена Організації, обов'язують і кандидатів у члени Організації.

9. Прихильники (симпатики).

Прихильники є всі ті особи, що співчувають визвольно-революційному рухові і в найрізнороднішій формі йому помагають, але не виявляють вимаганої революційної активности і не відзначаються потрібними членові прикметами.

Прихильники є найширшим помостом між Організацією та народними масами. Тому за постійний зріст широких прихильників орг. руху члени і кандидати Організації мусять пільно турбуватися.

Прихильників не об'єднується в жодні організаційні клітини, але гуртують, виховують, революціонізують їх кругом себе поодинокі члени і кандидати Організації у найнищих орг. клітинах.

II. Політично-пропагандивна робота

1. Праця над організаційними кадрами.

Виховання організаційних кадрів мусить проходити під кутом:

а) Зміцнення національної свідомости.

б) Скріплення патріотизму.

в) Політичної певности.

г) Ідейної відданости і посв'яти.

д) Організаційної працьовитости, активности і скромности працівника-революціонера.

е) Революційної готовости до боротьби і смерти.

Початкове, як і все революційне виховання організаційних кадрів, оперте на:

а) Декалозі, 12 Прикметах характеру, 44 правилах життя Українського Націоналіста, які не тільки завчити, уміти пояснити, але придержуватися і поступати згідно цього.

б) Конспірації.

в) Революційній дисципліні.

г) Вироблення твердого революційного характеру шляхом особистого впливу.

Кожен член і кандидат Організації мусить знати все про Україну, систематично вивчити всю нашу революційну літературу, а головне:

а) Конспіративний вишкіл.
б) Організаційний вишкіл.
в) Ідеологічний вишкіл.
г) Політичний вишкіл.
д) Пропагандивний вишкіл.
е) Історію України.
є) Окрему історію Визвольних Змагань 1917-21 рр.
і) Історію українського війська.
и) Географію України.
з) Постанови III НВЗ[1] ОУН (Програмові постанови).

Як також всю іншу нашу літературу, яку надсилатиметься з гори.

Добре знати також ворожу політичну літературу.

Вивчення літератури має відбуватися на вишкільних сходинах 2 рази тижнево (стрічах), як також кожен член і кандидат Організації вивчає цю літературу самостійно, за що є відповідальний провідник району.

2. Праця серед населення.

Кожен член і кандидат Організації працю над собою повинен нерозривно пов'язувати з політ-пропагандивною працею над населенням.

Основними засобами нашої пропаганди є:

а) Друковане слово (вся наша революційна література).
а) Живе слово (шептана пропаганда).
б) Пропагандивна поведінка.

Завданням нашої пропаганди є посилити до максимум ненависть до большевицького режиму і вказати вихід з сучасного положення. Основою нашої пропаганди є матеріяли до політичного та інших вишколів.

Наша пропаганда мусить бути:

а) Масовою.
б) Плановою.
в) В наступі.

Вся друкована література надсилатиметься з гори, тому треба вміти цю літературу помножити і тоді поширювати серед кадрів і населення.

Для цього дозволяється мати в розпорядженні району друкарську машинку, достатню кількість паперу і кальки.

III. Боєво-диверсійна праця

1. Для ведення боєво-диверсійної роботи дозволяється творити з членів і кандидатів Організації диверсійні групи.

Завданням диверсійних груп є:

а) На кожному кроці нищити НКВД, партійно імперіялістичну кліку та явних зрадників українського народу.

б) Паралізувати большевицьке господарське життя.

2. Про всіх інших осіб, підозрілих у співпраці з ворогом, надсилати точні матеріяли до гори.

Фінанси

Потрібні Організації грошеві засоби складають добровільно члени, кандидати і симпатики. За фінанси відповідальним є провідник району.

Слава Україні!
– Героям Слава!

Постій, жовтень 1947 р.[2]

Фонд Рівненського обласного краєзнавчого музею (РОКМ). – Доп.14190, арк.1-4. Копія, машинопис.

Примітки

[1] Третій Надзвичайний Великий Збір.
[2] Очевидно, автором інструкції був керівник самопроголошеного краю «Одеса» Янишевський С. («Далекий»).

№109
1947, не пізніше листопада 1. – Проект постанови ЦК КП(б)У «Про порушення соціалістичної законності в Рівненській області»

Проект

О нарушении социалистической законности
в Ровенской области.

Постановление ЦК КП(б)У

ЦК КП(б)У, проверив факты, изложенные в письме корреспондентом газеты «Известия» т. Стекольниковым, устанавливает, что в Ровенской области в период 1944-1946 гг. имели место факты нарушения социалистической законности со стороны отдельных руководителей местных партийных и советских органов.

Бывшим секретарем Клеванского райкома партии Янчуком допускались незаконные репрессии к жителям с. Голышев в период проведения хлебозаготовок в 1946 году. В Корецком районе в марте 1947 года допущены извращения и нарушения принципа добровольности при организации колхозов. В Заречнянском районе быв. секретарь райкома КП(б)У Костиков вместо организации глубокой массово-политической работы среди местного населения, стал на путь голого администрирования и противозаконных действий по отношению к отдельным жителям села.

ЦК КП(б)У устанавливает, что Ровенский обком КП(б)У и его первый секретарь тов. Бегма терпимо относился к фактам нарушения советских законов, реагировал на них, в ряде случаев, с большим опозданием и проявлял либеральное отношение к лицам, допускавшим противозаконные действия. Грубое нарушение советских законов, совершенное бывшим секретарем Заречнянского райкома КП(б)У Костиковым, разобрано обкомом через год.

В работе Ровенского обкома партии укоренилась неправильная практика, когда скомпрометировавших себя работников в одном районе переводят в другой район, с одной руководящей работы на другую.

Обком КП(б)У не уделял должного внимания политическому воспитанию кадров партийных, советских и комсомольских работников и работников органов МГБ и МВД, слабо воспитывал у них чувство большевистской ответственности за соблюдение социалистической законности.

ЦК КП(б)У постановляет:

1. За несвоевременное реагирование и либеральное отношение к фактам нарушения социалистической законности отдельными руководящими советскими и партийными работниками секретарю Ровенского обкома КП(б)У т. Бегме указать.

2. ЦК КП(б)У требует от бюро Ровенского обкома КП(б)У и его секретаря т. Бегма немедленно покончить с фактами нарушения социалистической законности и виновников, допускающих противозаконие, привлекать к строгой ответственности.

3. Обязать бюро Ровенского обкома КП(б)У обеспечить безусловное выполнение постановления Совета Министров УССР и ЦК КП(б)У от 20 июня 1947 года «Об улучшении политической и хозяйственной работы в Ровенской, Станиславской, Дрогобычской, Тернопольской, Львовской, Волынской и Черновицкой областях УССР». Поднять партийно-политическую работу на селе, серьезно улучшить политическое воспитание руководящих партийных, советских и комсомольских кадров, воспитывать у них чувство большевистской ответственности и непримиримости ко всякого рода фактам нарушения социалистической законности.

4. Обязать бюро обкома КП(б)У укрепить местные органы советской власти, принять решительные меры к очищению сельских Советов от пробравшихся в эти органы враждебных элементов, ведущих подрывную работу против мероприятий, проводимых советской властью.

5. Обязать секретаря Ровенского обкома КП(б)У т. Бегма к 1 ноября представить отчет в ЦК о выполнении настоящего постановления.

6. Разослать настоящие постановление ЦК КП(б)У всем обкомам западных областей УССР.

ас-3

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4955, арк.36-38.
Оригінал, машинопис.

№110

1947, грудня 1. — Звіт Рівненського обкому КП(б)У про кількість отриманого і реалізованого майна, залишеного виселеними господарствами націоналістів і бандпосібників

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!
Комуністична Партія (більшовиків) України
Ровенський обласний комітет

Совершенно секретно
№ 1094/15 1 декабря 1947 р.

Секретарю Центрального Комитета КП(б)У
товарищу Л.М.Кагановичу

В соответствии с постановлением Совета Министров УССР и ЦК КП(б)У от 26 октября 1947 года «О порядке использования земель и имущества, оставленных после выселения семей националистов и бандитов» и 12-го ноября 1947 года «Об использовании рабочего, продуктивного скота и другого имущества по Западным областям УССР», Ровенский обком КП(б)У представляет отчет о количестве поступившего и реализованного скота и имущества, оставленного выселенными хозяйствами из Ровенской области.

Приложение: по тексту на 4-х листах.

Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис* (Д.Гапий)

ас-3

* * *

Отчет
О количестве поступившего и реализованного имущества, оставленного выселенными хозяйствами националистов и бандитов по Ровенской области

I. Жилые дома и хозяйственные строения

Всего оставлено жилых домов	2879	
Хозяйственных построек	4003	
Из этого количества передано:		
	домов	хоз. строен.
а) под сельские советы	278	363
б) для хат-читален и клубов	321	397
в) для медицинских учреждений	117	96
г) для школ	215	282
д) для колхозов	68	77
е) для переобор. под бани	149	120
ж) другим обществен. организациям	381	490
з) для бедняцких крестьян, инвалидов Отечественной войны, семьям фронтовиков погибших на фронтах Отечественной войны	536	604
и) для переселенцев	104	132

Остальное количество 710 домов и 1442 хоз. строений еще не реализованы и находятся под охраной сельских советов, земельных обществ.

II. Рабочий и продуктивный скот

Общее количество поступившего рабочего и продуктивного скота исчисляется:

а) лошадей всех	2121 гол.
б) крупного рогатого скота всего	4191 -//-
в) в том числе рабочих волов	248 -//-
г) овец и коз	1012 -//-
д) свиней всех возрастов	3101 -//-
е) птицы разной	3055 -//-
ж) пчело-семейств	622 ульев

Из этого количества рабочего и продуктивного скота реализовано внутри области по таким хозяйствам:

Лошади:

1. Передано колхозам	642 гол.
2. Передано колхозам Киевской области	100 -//-
3. Райотделам с/х и др. районным организациям	148 -//-
4. Продано безлошадным бедняцким хозяйствам	32 -//-
5. Передано домам инвалидов	16 -//-

6. Передано разным организациям и подсобным хозяйствам под сохраненные расписки с условием в будущем вернуть эти лошади для колхозов	1164 гол.
7. Пало от болезней и сбежало	19 -//-
Итого:	2121 -//-
Крупный рог. скот:	
1. Передано колхозам (в т. ч. рабоч. волов 248)	1573 гол.
2. Продано бескоровным колхозникам и бедняцким хозяйствам	606 -//-
3. Продано специалистам с/хозяйств.	164 -//-
4. Передано дом. инвалидов	10 -//-
5. Передано Сарненской опытной станции	14 -//-
6. Проданы разн. подсоб. хозяйствам	166 -//-
7. Передано разным организациям и лицам под сохраненные расписки с условием возврата в будущем этого скота колхозам	1066 -//-
8. Сдано в покрытие недоимок по мясопоставке	554 -//-
9. Пало от болезней	27 -//-
10. Дорезано	11 -//-
Итого:	4191 гол.
Овцы и козы:	
1. Передано колхозам	822 гол.
2. Передано подсобным хозяйствам	106 -//-
3. Сдано заготовку в покрытие задолженности по мясопоставке	63 -//-
4. Пало и дорезано	21 -//-
Итого:	1012 гол.
Свиньи:	
1. Передано колхозам	316 гол.
2. Передано домам инвалидов	20 -//-
3. Передано колхозникам и бедняцким хозяйствам	729 -//-
4. Продано подсобным хозяйствам и рабочим и служащим для индивидуального пользования	860 -//-
5. Сдано заготскоту для покрытия недоимок по поставкам мяса и молока	597 -//-
6. Пало от болезней	31 -//-
7. Дорезано	29 -//-
8. Передано Сарненской опытной станции	20 -//-
Итого:	3101 -//-
Птица разная:	
1. Передано колхозам	1432 гол.
2. Передано подсобным хозяйствам	629 -//-
3. Сдано для покрытия мясопоставок	994 -//-
Итого:	3055 гол.

Пчелы:

1. Передано колхозам	530 ульев.
2. Передано Сарненской опыт. стан.	30 -//-
3. Передано подсобным хозяйствам	66 -//-
Итого:	626 -//-

III. Продукты сельского хозяйства

Поступило всего разного зерна 380 тонн 641 кгр.,
в т. ч. по культурам:

а) пшеницы	29084 кгр.
б) ржи	115277 -//-
в) ячменя	67244 -//-
г) овса	92571 -//-
д) гречихи	15763 -//-
е) проса	31886 -//-
ж) бобовых	4362 -//-
з) разных маслян. кул.	20297 -//-
и) семян – трав (разных)	1727 -//-
к) муки разной	2433 -//-

Кроме того, еще имеется 823 копы необмолоченного хлеба разных культур, от обмолота которого ожидается дополнительно получить около 57 тонн зерна.

Поступило овощей и картофеля:

1. Картофеля	1596 тонн
2. Капусты	24847 кгр.
3. Огурцов	3085 -//-
4. Свеклы столовой	15602 -//-
5. Луку	2638 -//-
6. Разных овощей	6814 -//-

Из указанного количества поступившего зерна, картофеля и овощей не отчислено для покрытия числящейся недоимки по поставкам государству продуктов растениеводства и животноводства, а также расходы на кормление скота во время его передержки до момента его реализации. Эти сведения по задолженности в данный период оформляются в районах, и после инвентаризации будет покрыто недоимки по всем видам государственных поставок за счет поступивших продуктов.

Все продукты, как зерно, овощи находятся на хранении потребительской кооперации, как резервный фонд Правительства.

IV. Сельско-хозяйственный инвентарь

Общее количество поступившего сельско-хозяйственного инвентаря составляет 17693 единиц, в числе которых совершенно отсутствуют сложные сельскохозяйственные машины, в которых нуждаются МТС области.

Весь сельско-хозяйственный инвентарь является мелким крестьянским инвентарем, который передан в достаточном количестве для нужд колхозов, земельных обществ и подсобных хозяйств.

Грубые корма частично израсходованы на кормление скота во время его передержки, а остальные переданы организациям, которые приняли на поддержку скот.

Домашнее разное имущество поступило по оценке в денежном выражении на сумму 523897 рублей, из которых уже реализовано на 72398 рублей.

Мебель почти полностью передана для оборудования сельских Советов, хатчитален и др. общественных организаций.

Сведения о количестве земли и посевов сейчас уточняются и будут высланы дополнительно.

Секретарь Ровенского обкома КП(б)У *підпис* (Д. Гапий)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4973, арк.82-86.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлено штампи: «Особий сектор ЦК КП(б)У, Таємна Частина. Вхід. №10172/051. 6.XII.1947 р.»; «Підлягає поверненню до таємної частини Особого сектору ЦК КП(б)У»; «Сільгоспвідділ ЦК КП(б)У. Вхід. №1463-с. 8/XII.1947 р.»; як також написано від руки: «Д-4/11».

№111
1947, грудня 4. — Довідка секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми секретареві ЦК КП(б)У Д.Коротченку про виправлення недоліків, вказаних у доповідній записці кореспондента «Известий» А.Стєкольнікова

2881 с
12.XII.47 г.

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

Комуністична партія (більшовиків) України
Ровенський обласний комітет

№1105/25 4-го декабря 1947 р.

Секретарю ЦК КП(б)У Украины
товарищу Коротченко Д.С.

Справка
Об исправлении имевшихся недостатков
в связи с письмом корреспондента «Известий»
т. Стекольникова[1]

После проверки бригады ЦК КП(б)У, возглавляемой членом Политбюро тов. Мануильским Д.З., фактов недостатков, изложенных в письме корреспондента газеты «Известия» т. Стекольникова, Ровенским обкомом КП(б)У проведена работа по устранению имевших место недостатков.

Бюро обкома КП(б)У несколько раз слушало вопросы и намечало меры к устранению вскрытых недостатков по этому вопросу. На бюро были обсуждены вопросы: «О соблюдении советской законности в Вербском и Червоноармейском районах (30 июля)», «О мерах по борьбе с фактами хищения хлебопродуктов на пунктах заготзерно и мельпредприятиях (7 августа)», «О незаконных действиях военнослужащих Тучинского лагеря по отношению к местному гражданскому населению (26 августа)», «О фактах нарушений Устава сельхозартели в колхозе им. РСЧА Мизочского района (10 сентября)», «О состоянии борьбы с растратами и хищениями в системе потребительской кооперации области и выполнении Указа Президиума Верховного Совета СССР от 4-го июля 1947 года «О кражах и хищениях (10 октября)».

Что же касается фактов разбазаривания хлеба руководящими работниками области, затронутые в выступлении старшего контролера госконтроля тов. Онишко на совещании областного партактива, то эти факты, как установлено следовате-

лем по особо важным делам прокуратуры УССР, не подтверждаются. Тов. Онишко сам заявляет, что обвинение о том, что председатель горсовета тов. Марченко взял 800 кг хлеба, заместитель областного прокурора тов. Иванов 657 кг и заместитель председателя облисполкома тов. Белецким – необоснованное и ничем не подтверждается, а тов. Онишко был введен в заблуждение работниками своего аппарата.

Люди, расхищавшие хлеб на пунктах «Заготзерно», привлечены к уголовной ответственности и осуждены, например: по Дубновскому пункту «Заготзерно» экспедитор Ильин осужден на 15 лет, зав. складом Орлов на 25 лет, зав. складом Блыщик на 10 лет, зав. складом Прокофьев на 25 лет, Домановский, приемщик мельницы, на 10 лет и т.д., всего по области свыше 20 человек.

По вопросу укрепления кадрами партийных и советских органов и выдвижения молодых кадров в области проведено следующее:

С 1-го ноября с.г. при обкоме КП(б)У организованы шестимесячные курсы партийно-советских работников на 100 человек.

Послано на учебу в беспартийные школы 293, в том числе с/х кадров 225 человек.

Послано во второй половине новых кадров на номенклатурные должности обкома партии – 117, местных из них – 42.

В том числе:

а) На партработу 27 человек, из них выдвинуты с меньшей работы 7 человек, заменено негодных работников – 12, секретарей РК заменено – 6 чел.

б) На советскую работу 32 человека, из них выдвинуто с меньшей работы – 6 чел., местных – 4.

в) На с/х работу – 21, местных – 5.

г) По промышленным кадрам – 13 чел., из них местных – 3 и др.

Освобождено с августа месяца работников номенклатуры обкома КП(б)У как непригодных – 55 человек.

В том числе:

С партийной работы – 12

С советской работы – 19

С/х кадры – 11

Промышленность и др. – 7.

По промышленным кадрам освобождены, как не справляющиеся с работой – 2 директора сахарных заводов, директор кирпичного завода, директор школы ФЗО[2] и др., директор МТМ[3] – 1, директора пунктов «Заготзерно» – 4, уполминзага – 4.

Выполняя постановление Совета Министров УССР и ЦК КП(б)У от 21-го июня по вопросу колхозного строительства в области проведена большая работа. С августа по настоящее время организовано и восстановлено 116 колхозов, а всего в области имеется 152 колхоза. В том числе, в Корецком районе организовано и восстановлено 25 колхозов, в Демидовском – 28 и т.д. Корецкий район является районом сплошной коллективизации.

О хозяйственном устройстве переселенцев-украинцев, прибывших из Чехословакии, Болгарии, Румынии, бюро обкома КП(б)У слушало и приняло решение, в котором намечены мероприятия: 30 августа, 10 и 30 сентября, 16, 20 октября с.г. по хозяйственному устройству переселенцев в районах сделано следующее:

Из прибывших 1833 семей 1471 семья получили отдельные дома и хозяйственные постройки, 298 семей размещены по две семьи в одном доме, эти семьи вполне обеспечены нормальными условиями, т.к. дома, занимаемые ими,

имеют от 5 до 9 комнат каждый. 69 семей получили отдельные квартиры в городах Дубно и Здолбуново. Переданные дома решением райисполкома закреплены за переселенцами, им вручены выписки из постановлений о закреплении домов.

Расчетов за переданные дома не произведено вследствие отсутствия указаний о порядке расчетов со стороны Министерства Финансов УССР.

Из прибывших 1838 хозяйств 1768 хозяйств получили землю. 1750 хозяйств наделены озимыми посевами ржи и пшеницы в количестве 2322 га. Переселенцы организованно и полностью провели сев озимых культур.

По своему трудовому устройству переселенцы из Чехословакии распределяются так:

1768 хозяйств заняты сельским хозяйством; 33 семьи работают в учреждениях и предприятиях; 24 семьи не работают, рассчитывая выехать в восточные области к своим родственникам; 20 семей переселенцев, размещенных в селе Глинск, Здолбуновского района, организовали колхоз «Новая Жизнь», колхозу было передано 61 га озимых посевов, кроме того ими засеяно 31,7 га яровыми культурами и 3 га сахарной свеклы. В первый год своего хозяйствования колхозники получили урожай значительно выше, чем в одиночных хозяйствах. По предварительным данным колхозники колхоза «Новая Жизнь» получат на трудодень 3,1 килограмма зерна. Настроение колхозников здоровое. Все колхозники во главе с председателем правления тов. Голодюк горят желанием и прилагают все усилия, чтобы колхоз был показательным.

Из прибывших 1709 детей школьного возраста школу посещают 1252 ребенка или 73,2%, остальные дети из-за низкого культурного уровня их родителей и по религиозным предрассудкам школу не посещают, требуя введения в школы закон божий.

Из прибывших переселенцев 226 многодетным матерям выдано пособие по многодетности. 115 матерей предоставлены к Правительственным наградам.

Переселенцам, прибывшим из Чехословакии, оказана материальная помощь фуражем для скота 200 тонн, через райпотребсоюз выдано 100 тонн муки. Кроме того, более нуждающимся семьям переселенцев дополнительно выдано 15 тонн муки, мяса-рыбы 17 центнеров, жиров 10 центнеров и сахара 10 центнеров. В период весеннего сева переселенцам выдана семенная ссуда в размере 1141 центнер, 214 семей получили в сельхозбанке долгосрочный кредит в сумме 923 тыс. руб.

Все переселенцы, прибывшие из Чехословакии, регулярно снабжаются через райпотребсоюзы товарами первой необходимости: соль, керосин, спички, мыло и другие предметы домашнего обихода. Кроме того, снабжаются промтоварами, выделенными для них в соответствии с решением Совета Министров УССР от 1-го сентября 1947 года.

Со стороны райкомов КП(б)У проводится среди переселенцев широкая политически-массовая работа, где закреплены постоянные представители райкомов КП(б)У и райисполкомов для работы среди них.

Переселенцы из Чехословакии принимают активное участие в общественной жизни области. 32 человека выдвинуты на руководящую работу, в том числе: председателями земельных обществ – 14 человек, председателями сельсоветов – 10 человек, секретарями сельсоветов – 4 человека, председателями колхозов – 1 человек, бригадирами – 2 человека, зав. клубами – 1 человек.

Для усиления политмассовой работы среди переселенцев обком КП(б)У направил в места проживания переселенцев уполномоченных РК и обкома КП(б)У и лекторов, закрепив их на продолжительное время.

В селах, где проживают переселенцы, созданы клубы или хаты-читальни, организованы кружки художественной самодеятельности и кружки по ликвидации неграмотности и малограмотности.

Во второй половине 1947 года по массово-политической и культурно-просветительной работе сделано следующее:

а) В селах открыто вновь 60 клубов и изб-читален. Всего имеется клубов и изб-читален 709.

б) Вновь построено помещений сельских клубов – 27 (Дядьковичи, Иванное – Дубновского района, Полицы, Озерцы – Рафаловского района, Тынное, Немовичи – Сарненского района и др.).

в) Под клубы и избы-читальни передано до 100 домов семей выселенных бандитов и бандпособников.

г) Капитально отремонтированы помещения 98 сельских клубов и 415 изб-читален.

д) Полностью оборудованы и отремонтированы помещения 24-х домов культуры (Дубно, Верба, Тучин, Демидовка, Владимирец, Заречье и др.). Открыт дом культуры в Квасилово, Ровенского района.

За этот период для культпросветучреждений приобретен следующий культинвентарь: 10 комплектов духовых оркестров, 97 баянов и гармоний, 185 струнных инструментов, 500 стендов и альбомов о новом пятилетнем плане, 160 бюстов В.И.Ленина и И.В.Сталина.

Число актива культпросветучреждений увеличилось на 4700 человек.

Вновь организовано 125 кружков художественной самодеятельности, 215 политических и 85 агротехнических кружков.

Библиотеки:

Работает:	30 районных библиотек
	150 сельских стационарных.
из них:	25 открыто во II-м полугодии 1947 года.
	2 областных библиотеки
	2 городских библиотеки
	395 передвижных библиотек
	130 школьных и профсоюзных.

Книжный фонд бюджетных библиотек системы комитета во втором полугодии увеличился на 42639 книг и насчитывается в настоящее время 363724 тома.

Во втором полугодии 1947 года открыто:

		Всего на 1.XII.47 г.
1. Стационарных кинотеатров в райцентрах	7	37
2. Колхозных и сельских кинотеатр[ов]	5	12
3. Сельских кинопередвижек	10	56

Всего 105 киноустановок.

Закончено строительство кинотеатров: в Корце, Дубровице, Рокитно, летнего в Дубно, в г. Ровно.

В селах области демонстрируется по 1-2 сеанса в месяц и всего сельскими кинопередвижками демонстрируется до 800 сеансов в месяц вместо 400-450 в первом полугодии 1947 года, каждая передвижка в среднем ставит по 14 сеансов в месяц вместо 9 в 1946 году.

Во всех райцентрах имеются радиоузлы (31). Построено вновь во второй половине 1947 года 2 радиоузла в Морочно и Тучино. Мощность радиоузлов удовлетворяет полностью потребности райцентров.

В селах имеется 470 радиоприемников, часть из них не работает из-за отсутствия анодных батарей и ламп.

За счет мощности районных радиоузлов радиофицировано 70 сел, прилегающих к райцентрам.

В связи с подготовкой к выборам в местные Советы, привлекается широкий актив для этой работы. В качестве членов избирательных комиссий, агитаторов, доверенных лиц работает свыше 65 тысяч человек лучших стахановцев промышленности и транспорта, лучших колхозников и актива крестьян.

Секретарь Ровенского обкома КП(б)У *підпис* (В.Бегма)

нл – 3

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4955, арк.71-78.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлено штампи: «Особий сектор ЦК КП(б)У. Таємна Частина. Вхід. №10346/51. 12.XII.1947 р.»; «Підлягає поверненню до таємної частини Особого сектору ЦК КП(б)У»; як також написано від руки: «Д1».

Примітки

[1] В архівній справі зберігається чорновий варіант доповідної записки В.Бегми Д.Коротченкові (Арк.39-45). Порівняно з нижче поданою остаточною редакцією, у ній відсутні ряд положень і фактів, які, очевидно, були внесені в документ при його доопрацюванні. Водночас, симптоматично, що у першому варіанті назви доповідної фігурував вислів «имеющихся недостатков», замінений натомість у кінцеву на «имевшихся недостатков». Зникла також згадка про характер питань, декілька разів заслуханих на бюро обкому КП(б)У – «нарушение социалистической законности» (2-й абзац).

[2] Фабрично-заводське навчання (фабрично-заводское обучение).

[3] Очевидно, йдеться про МТС – машинно-тракторну станцію.

№112
1947, не раніше грудня 12. – Інформація секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми в ЦК КП(б)У про роботу виконавчих органів

Ровенская область

Ровенский обком КП(б)У сообщает, что по состоянию на 12 декабря с.г. из 810 сельских советов в 11 сельских советах отобраны исполняющие обязанности председателей, в 17 сельсоветах нет секретарей. В связи с выборами в местные советы во всех селах полностью подобран состав сельсоветов, в том числе в Гощанском районе из 2 сельских советов выбыло 2 председателя, в селах Дмитриевка, Сергеевка – убиты.

Аппарат облисполкома, имеющий штат 52 человека, полностью укомплектован. Нет одного зам. председателя. Аппарат облисполкома был укомплектован лучшими работниками областных отделов.

В 1947 году облисполком на своем заседании слушал 19 райисполкомов по разным вопросам 38 раз. Указания были по важнейшим вопросам хлебозаготовок, мясозаготовок, колхозному строительству, лесозаготовок и другим вопросам со стороны Совета Министров. В 1947 году в Ровенскую область приезжали зам. Министра легкой промышленности тов. Минайленко, Министр лесной промышленности тов. Самуйленко, зам. Министра здравоохранения тов. Алексеенко 2 раза.

На вопрос «о воздушном налете администрации и республиканского центра в 1946 году тов. Вознюк заявил, что он ничего не знает».

Подписал секретарь обкома КП(б)У Бегма

Приняла — Бегун
ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4955, арк.46.
Оригінал, машинопис.

№113
1947, грудня 17. — Доповідна записка ЦК КП(б)У Д.Коротченка секретареві ЦК ВКП(б) А.Кузнєцову про реакцію на записку кореспондента газети «Известия» А.Стєкольнікова про порушення соціалістичної законності в Рівненській області

Секретно

Секретарю ЦК ВКП(б)
товарищу Кузнецову А.А.

В докладной записке тов. Стекольникова на имя редактора газеты «Известия» т. Ильичева «О положении в Ровенской области» сообщается о том, что в Ровенской области имеют место факты грубого нарушения советских законов и Устава сельскохозяйственной артели, неудовлетворительно осуществляется борьба с остатками банд украинско-немецких националистов, руководство сельскими Советами и колхозным строительством, а также, что политическая работа среди населения проводится на низком уровне и др. Эта докладная записка по решению Секретариата ЦК ВКП(б) от 9 июля с.г. была передана на рассмотрение ЦК КП(б)У.

Получив постановление ЦК ВКП(б), ЦК КП(б)У была создана специальная комиссия во главе с тов. Мануильским, которая для проверки фактов, изложенных в докладной записке, выезжала на место.

В результате работы этой комиссии и изучения официальных материалов по данному вопросу было установлено, что ряд фактов нарушения советской законности, о которых говорится в записке, действительно имел место. Однако, необходимо указать, что многие из этих фактов относятся к 1944-1945 гг.

Проверкой установлено, что отдельные товарищи из состава бригады, возглавляемой секретарем обкома комсомола тов. Смирновым, находясь в 1945 году на хлебозаготовках в Гощанском районе, стреляли из автоматов в домашнюю птицу, за что тов. Смирнову обком партии в октябре 1945 года объявил выговор. Не подтверждаются предъявленные обвинения т. Смирнову в той части, что он и его бригада на улицах села, как утверждает т. Стекольников, стреляли из автоматов коз, овец и возили их в гор. Ровно.

Факт повешения крестьян, якобы за несдачу хлеба государству, т. Стекольниковым освещается неправильно. В действительности было так: 21 августа 1944 г., а не в конце 1946 года, как пишет т. Стекольников, в селе Железница, Заречнянского района, по указанию быв. секретаря Заречнянского райкома партии тов. Костикова был создан суд, который присудил к повешению двух бандитов. Приговор суда был приведен в исполнение. Издевательство над гражданкой Фомич[1]

подтверждается. За эти и другие нарушения советских законов Костиков был исключен из партии и привлекается к уголовной ответственности.

Утверждение тов. Стекольникова о том, что второй секретарь Заречнянского райкома партии тов. Прутко трус и пьяница не отвечает действительности. На практической работе т. Прутко показал себя с положительной стороны.

Тов. Стекольников сообщает, что секретарь Заречнянского райкома партии Стром принимал участие на торжественном обеде, устроенном попами. Следует сказать, что Стром задолго до «торжественного обеда», о котором идет речь, был снят с работы и исключен из партии.

Выдвинутые обвинения против председателя Клеванского райисполкома т. Картухина в части присвоения им денег, вырученных за продажу скота, и срыве собрания крестьян, в связи с якобы нетрезвым его состоянием, не подтверждаются. Подтвердилось то, что т. Картухиным в период его работы в Высоцком районе за 2 тысячи рублей был куплен дом для своих престарелых родителей. Однако, после перевода его на работу в Клеванский район, этот дом был возвращен райисполкому. Установлено, что в 1944 году, по указанию т. Картухина, был продан через райфинотдел партийному и советскому активу и бывшим участникам партизанского движения скот, брошенный бандитами. Этот вопрос специально рассматривался на бюро обкома и тов. Картухину был вынесен выговор.

Факт нарушения Устава сельхозартели секретарем Костопольского райкома партии т. Безуглым имел место. За этот поступок т. Безуглому бюро Ровенского обкома партии 24 марта 1947 года поставило на вид. В этом же районе имелся случай развала тракторной женской бригады. После вмешательства обкома партии бригада была восстановлена.

Предъявленные обвинения председателю Гощанского райисполкома т. Шевченко в связях с украинскими националистами не подтверждаются. Также не соответствует действительности обвинение в систематическом пьянстве зам. председателя Тучинского райисполкома тов. Повторенко.

Обвинение в систематическом пьянстве быв. секретаря Межиричского райкома партии Гаркавенко, бывшего секретаря Острожецкого райкома партии Немирича, в избиении крестьянина, соответствует действительности. Оба эти работника еще в 1945 году были сняты с занимаемых постов и переведены на меньшую работу.

Недостатки в руководстве сельскими Советами, в колхозном строительстве, в борьбе с остатками банд украинско-немецких националистов, в постановке массово-политической работы, в устройстве переселенцев, о чем пишет в своей докладной записке т. Стекольников, безусловно имелись и сейчас еще имеют место.

Существенным недостатком руководства Ровенского обкома партии является то, что он в ряде случаев без достаточной остроты и с большим опозданием реагировал на факты нарушения советских законов.

По письму тов. Стекольникова секретарь Ровенского обкома партии тов. Бегма специально вызывался в ЦК КП(б)У для объяснения по существу предъявленных обвинений руководству Ровенской области, изложенных в этом письме. ЦК КП(б)У обратил внимание тов. Бегмы на ряд серьезных недостатков, имеющих место в работе Ровенского обкома партии и предложил устранить их в ближайшее время.

В целях улучшения политической и хозяйственной работы в западных областях, ЦК КП(б)У и Совет Министров УССР от 20 июня с.г. приняли развернутое решение об улучшении политической и хозяйственной работы во Львовской, Станиславской, Дрогобычской, Тернопольской, Ровенский, Волынской и Черновицкой областях.

В настоящее время положение в Ровенской области улучшилось. Об этом со всей очевидностью говорит политическая активность населения. За последнее время область добилась определенных успехов в области колхозного строительства. По состоянию на 1 декабря т.г. в области насчитывается 152 колхоза, из них 116 организованы за последние 4 месяца. В 1947 году область досрочно выполнила план хлебозаготовок.

Партийные организации и органы МГБ провели во втором полугодии определенную работу по ликвидации остатков банд и подполья украинско-немецких националистов. За последние 5 месяцев арестовано, убито и явилось с повинной 1724 бандита и членов подпольных националистических организаций. Успешно было проведено выселение семей бандитов.

Оказана существенная помощь переселенцам. Из 1838 прибывших семей 1471 семья получила отдельные дома и хозяйственные постройки, остальные – размещены по две семьи в одном доме. Абсолютное большинство крестьян-переселенцев получило землю, а многие из них и озимые посевы.

Во второй половине 1947 года в селах вновь открыто 60 клубов и изб-читален, выделено 100 домов для создания новых клубов, капитально отремонтировано 99 сельских клубов и 400 изб-читален, 24 дома культуры. Клубы и библиотеки значительно пополнены культинвентарем и литературой. Заметно улучшилась политическая работа среди населения, в особенности в период подготовки к выборам в местные Советы депутатов трудящихся.

Проводится ряд мероприятий по улучшению подготовки кадров. С 1 ноября с.г. в области организованы 6-месячные курсы партийных и советских работников на 100 человек. Послано на учебу за пределы области 293 человека, из них 225 чел. сельскохозяйственных работников.

За последние месяцы проведена определенная работа по улучшению руководства местными Советами. В настоящее время только в 11 сельсоветах области из 810 нет председателей. Аппарат облисполкома полностью укомплектован. В 1947 году облисполком на своих заседаниях заслушал отчеты 19 райисполкомов по различным вопросам.

В связи с предстоящими выборами в местные органы советской власти принимаются меры к тому, чтобы очистить Советы от случайных и враждебных элементов и привлечь к руководству ими проверенных и достойных людей.

Секретарь ЦК КП(б)У Д.Коротченко

№111/45
17 декабря 1947 г.

рл – 3

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4955, арк.79-83.
Копія, машинопис.
На документі є резолюції: «ДС. 17.XII.47 г. Підпис»; «Письмо подписано и отправлено в ЦК ВКП(б) тов. Кузнецову А.А. 17.XII.47 г. 17.XII.47 г. Підпис»; як також написано від руки: «Д1»; в кінці документа зазначено: «Верно. Підпис».

Примітки

[1] Хомич.

№114

1947, грудня 31. – Доповідна записка кореспондента газети «Правда України» Є.Косенко редакторові газети А.Михалевичу про послаблення боротьби з українськими націоналістами в Тучинському районі

От корреспондента «Правда Украины»
по Ровенской области Е.Косенко

Докладная записка

Довожу до Вашего сведения, что в Тучинском районе Ровенщины, пользуясь политической беспечностью районного руководства и ослаблением внимания к району со стороны областных организаций, банды украинско-немецких националистов с момента уборки и хлебозаготовок усилили террористическое нападение на советско-партийных работников и сельских активистов.

В начале уборки урожая в селе Речицы бандиты убили майора госбезопасности тов. Житникова и сельского активиста.[1] В период хлебопоставки в селе Коростятин был убит участковый милиционер тов. Турикевич. От рук бандитов погибли 5 бойцов Красной Армии.

Зав. парткабинетом тов. Ефимов, директор МТС тов. Дорофеев в селе Коростянин были ранены.

Бандиты взорвали здание Тучинского сельсовета в тот момент, когда там на собрании сельского актива обсуждался вопрос о хлебозаготовках. При этом погибли председатель исполкома сельсовета тов. Немкович и предправления сельпо тов. Орлов, а несколько человек было ранено. Вскоре после этого был убит сторож моста через реку Горынь.

В конце сентября был взорван дом председателя исполкома Речицкого сельсовета местного коммуниста тов. Виничука, причем погиб тов. Виничук и его жена.

Вскоре после этого бандиты сожгли общественные постройки вновь организованного колхоза им. Шевченко в селе Люцинове. Сгорел общественный хлеб и сельхозинвентарь. В эту же ночь бандиты ограбили финагента села Речицы собравшего среди населения 4.000 руб. сельхозналога.

Этими днями в с. Коростятин были убиты два кандидата в депутаты сельсовета – тов. Марчук – председатель земельного общества и тов. Нестерук – депутат сельсовета. Третьего кандидата бандиты увели живым.

27 ноября в самом райцентре – Тучино убит старший лейтенант МГБ Усонов.

На протяжении всего этого времени ни один бандит не был пойман. Работники МГБ и МВД, по заявлению местных работников, недопустимо ослабили борьбу с украинско-немецкими националистическими бандитами. Многие из них пьянствуют. 25 октября оперуполномоченный МГБ коммунист Баранов, будучи в селе, умер от перепоя.

В районе 29 сельсоветов, все они расположены вокруг райцентра, причем наиболее дальний сельсовет отстоит от Тучино на 12 километров.

В прошлом году Тучинский район первым в области выполнил хлебопоставки. В нынешнем году, ввиду ослабления политической работы среди населения, район идет почти на последнем месте в области. До войны в Тучинском районе более половины сел было коллективизировано. Сейчас на весь район имеется лишь один колхоз им. Шевченко (Люциновский сельсовет). Колхоз очень слаб, в нем числится лишь 30 из 400 дворов этого села. Организационным укреплением колхоза руководители района (секретарь райкома тов. Соловьев и председатель

исполкома районного Совета тов. Хоменко) не занимаются. Колхоз, как уже сообщалось выше, подвергся нападению бандитов, сжегших все его постройки, хлеб и инвентарь.

Секретарь райкома КП(б)У тов. Соловьев работает в этом районе с момента освобождения Ровенщины от немецко-фашистских оккупантов.

Прошу об этом поставить в известность ЦК КП(б)У для того, чтобы заставить руководство Ровенского обкома КП(б)У вплотную заняться Тучинским районом.

Е.Косенко[2]

ад

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4973, арк.99-101.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] 14 липня 1947 р., під час проведення у селі Річиця чекістсько-військової операції, на горищі хліва, що належав Величкові Василеві, виявлено підпільника (сина господаря) – Величка Івана («Явора»), який смертельно поранив з автомата керівника операції майора Житнікова та врятувався втечею. 29 вересня 1947 р., у помсту за арешт своїх батьків і брата, «Явір» підірвав будинок голови сільської ради Виничука Захара, внаслідок чого загинула вся його сім'я.

[2] Косенко Євдокія (1904 р.н.), кореспондент газети ЦК КП(б)У «Правда України» в Рівненській обл., член ВКП(б) з 1931 р., освіта середня. Інформації, подібні до наведеної, кореспондент Є.Косенко, очевидно, подавала керівництву неодноразово. Так, у звітній доповіді секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми на другій обласній партійній конференції (28 лютого – 1 березня 1948 р.) йшлося про відсутність належного реагування з боку відповідальних обласних працівників на матеріали, які спрямовувались для перевірки редакціями республіканських газет. Як приклад, наводився такий випадок: «1-го липня редакція газети «Правда України» прислала матеріал про порушення радянської законності керівниками Деражненського, Олександрійського і Червоноармійського районів, і який з відміткою т. Гапія «тов. Блоцькому – терміново виділити працівників для перевірки», лишився невиконаним» (*ДАРО, ф.400, оп.1, спр.140, арк.121*).

Доповідна записка Є.Косенко редактором «Правди України» А.Михалевичем була направлена секретареві ЦК КП(б)У Д.Коротченкові *(ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4973, арк.98):*

Редакция газеты
«Правда Украины»
Орган Центрального Комитета КП(б)У, Верховного Совета
и Совета Народных Комиссаров УССР
Заместитель ответственного редактора

№983 10/XII 1947 г.

Секретно

ЦК КП(б)У
Секретарю ЦК КП(б)У тов. Коротченко Д.С.

Направляю Вам копию докладной записки нашего корреспондента по Ровенской области тов. Косенко об обстановке, создавшейся в Тучинском районе области.

Заместитель ответственного
редактора *підпис* (А.Михалевич)

На листі А.Михалевича проставлено штампи: «Взято на контроль. Особий сектор ЦК КП(б)У. Таємна Частина. Вхід. №10353/27. 12.XII.1947 р.»; «Підлягає поверненню до таємної частини Особого сектору ЦК КП(б)У».

Секретар ЦК КП(б)У Л.Мельников переадресував доповідну записку секретареві Рівненського обкому КП(б)У В.Бегмі для вжиття заходів *(ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4973, арк.96):*

31.XII.47 г. №408/806
Секретно
Секретарю Ровенского обкома КП(б)У
тов. Бегме

Направляю Вам копию докладной записки корреспондента «Правда Украины» по Ровенской области т. Косенко, в которой он указывает на политическую беспечность и ослабление борьбы с украинско-немецкими националистами со стороны районных руководителей Тучинского района.

Прошу рассмотреть докладную записку т. Косенко и о принятых мерах сообщить ЦК КП(б)У к 15 января 1948 года.

Приложение: копия докладной на 3 страницах.

Секретарь ЦК КП(б)У Л.Мельников

Верно *підпис*

На листі Л.Мельникова є резолюція: «Принято решение ЦК КП(б)У ПБ 166/86 от 1/VI.1948 г. (Особая папка). 24.VI. *Підпис*».

1948 рік

№115
1948, початок січня. — Суспільно-політичний огляд ситуації у південно-західних районах Рівненщини за листопад-грудень 1947 р., підготовлений для керівництва ОУН

Суспільно-політичний огляд терену
за листопад і грудень, 1947 р.
(Дубенщина)

Терор і репресії большевиків.

1. Облави, ревізії та засідки.

Не зважаючи на лютий терор і різнородні репресивні заходи, большевики ще по сьогоднішній день як слід не закріпились на новопоокупованих теренах.

Большевики супроти непокірних елементів примінюють найжорстокіші методи духового і фізичного насильства. Улаштовують масові акції, облави та ревізії.

В часі таких дій, большевики поводяться дуже брутально з мирним населенням. Озброєні з ніг до зубів різнородні большевицькі банди день і ніч швендаються по всіх селах, хуторах і лісних масивах в пошукуванні за укр. повстанцями. Вони ходять групами від 6 — 50 чол. Часом ці групи лучаться з групами інших районів, число яких доходить до кількасот чоловік, і координованими рухами обхоплюють досить поважну частину якогось терену, де зможуть за короткий час прочесати всі ліси та провірити населені пункти.

За час від 1 листопада по 31 грудня 1947 р. большевики провели по селах, хуторах, лісах і інших місцях терену сотні всяких засідок, ревізій, облав і т.п. З них подається при цьому лише незначну частину.

2.XI-47 р. в с. Черешнівка, р-н Дубно, 10-ох емведистів робили ревізії по господарських будинках за укр. повстанцями. Не знайшовши нічого, відійшли в свому напрямку.

5.XI-47 р. в с. Добратин, р-н Млинів, ніччю група емведистів буда на засідці, а днем переводили ревізії по будинках цього ж села.

6.XI-47 р. вечором в с. Івання, р-н Дубно, біля Петрука емведисти під час засідки затримали хлопців, які верталися з вечерниць. Після обшуку, оказалось, що в Костюка Ілька знайдено пістоля. На цій підставі всіх затриманих хлопців зігнали в одну хату, поставили на коліна з піднесенеми в гору руками і знімали допити. Після трьохгодинного слідства всіх затриманих відпущено, крім Костюка Ілька, якого забрано на РО МВД. Цього ж дня в с. Срібно, р-н Радивилів, 8-ох емведистів було на засідці.

8.XI-47 р., в с. Носовиця Стара, р-н Верба, 11-ох емведистів ніччю ходили по-під хатами і прислуховувались, хто що говорить.

9.XI-47 р. в с. Підгайці, р-н Млинів, група емведистів в числі 16 чол. робила засідку біля Млина.

10.XI-47 р. в с. Черешнівка, р-н Дубно, 10-ох емведистів переводили ревізію по підозрілих їм родинах, а надвечір відійшли в напрямку с. Івання.

11.XI-47р. в с. Залужжя, р-н Верба, 9-ох емведистів було на засідці біля Собчука П. Рано пообідали в Ярмолюка І. й відійшли в Смигу.

12.XI-47 р. в с. Копані, р-н Радивилів, група емведистів перевела ревізію у 8-ох господарів. Під час ревізії викидали солому і снопи зі стоділ. Обштурхували шомполами всі підозрілі їм місця. Після цього відійшли в невідомому напрямку.

16.XI-47 р. в с. Носовиця Стара, р-н Верба, прибуло до 200 чол. большевиків. Звідси пішли в с. Замчисько і по житлових будинках переводили детальні обшуки.

16.XI-47 р. в с. Березинах, р-н Козин, вечором 9-ох емведистів робили засідки коло селян, підозрілих їм у співпраці з повстанцями. Емведисти появлялися в цьому селі протягом трьох днів підряд дуже пізнього вечора.

19.XI-47 р. на хут. Писуля с. Івання, р-н Дубно, Рум'янцев з 14-ма емведистами, розділившись на групи, робили засідки біля Костюка М. і Балабки. Рано пішли в ліс Іванщину на облаву. В с. Хотінь, р-н Козин, 15-ох емведистів два дні підряд робили ревізії по господарських будинках і безрезультатно відійшли в свому напрямку.

24.XI-47 р. в с. Птича, р-н Верба, 72-ох емведистів робили ревізії по селі. Частина з них ходила в ліс на облаву, де було чути кулеметні черги. Цього ж дня через с. Гайки Ситенські, р-н Радивилів, проходило около 200 чол. емведистів з двома дресованими собаками. Потім, розділившись на групи, робили акції по селах Пусто-Івання й Іванівка.

На хут. Мокре с. Крижі, р-н Радивилів, і с. Гайки Бережецькі, р-н Крем'янець, 25.XI-47 р. Радивилівське, Козинське і Вербське РО МВД переводили облаву. Було їх около 200 чол. В часі ревізії зривали підлоги по будинках, розкидали печі і топ[ки], шукаючи за криївками. Крім цього арештовано двох юнаків Олійника Степана і Якова, які збирали обрізки з досок в невикінченій хаті. Їм закинуто, що вони копали криївки. Підчас нічної акції емведисти зустрілися з двома повстанцями, яких обстріляно, але жодних втрат не завдано.

30.XI-47 р. через сс. Ситарі, Круки і Миколаївка Нова в сторону с. Голоби, р-н Верба, група емведистів в числі до 50 чол. проходила облавою. Підчас облави проводили детальні ревізії та обшуки по господарських будинках.

2.XII-47 р. між сс. Бараня і Гаї Крупецькі, р-н Радивилів, загін емведистів робив облаву. Дещина Дарія донесла, що вона там ще літом бачила повстанців.

6.XII-47 р. в с. Турецька Гора, р-н Млинів, Забалугін з 12-ма емведистами заходили до деяких громадян провіряти стан родини. Зустрівши по дорозі одного селянина, який вертав з вечорниць, емведисти відкрили вогонь по ньому, але він скрився неушкоджений.

7.XII-47 р. в с. Копані, р-н Радивилів, Зав'ялов з 9-ма емведистами робили нічну акцію по селі. Провіряли деякі хати, загрожували тим селянам, які хотіли б вийти після них на двір. Конспіративно переднювали і на другу ніч повторили те саме.

23.XII-47 р. в Добратинському лісі, р-н Млинів, Забалугін з группою емведистів був на облаві. Після облави пішли в невідомому напрямку.

2. Збройні сутички.

В часі всяких акцій доходить часто до збройних сутичок між большевиками і укр. повстанцями. Жертви в людях бувають з обох сторін. Такі сутички мали місце в слідуючих селах:

21.XI-47. р. в с. Береги, р-н Млинів, 2-ох повстанців, зустрівшись з двома агентами МВД, відкрили по них вогонь. Було тяжко ранено одного агента. Повстанці відійшли в свойому напрямку без жодних втрат.

28.XI-47 р. на хут. Мокре с. Крижі, р-н Радивилів, була сутичка повстанців з більшовиками, в результаті якої загинув один повстанець, а з большевицької сторони один вбитий і один тяжко ранений. Большевиків начислювалось около 60 чол. Вони рано 29.XI-47 р. арештували Хмеля Сергія і його дружину. Причиною арешту було це, що в них викрито криївку з організаційним архівом.

30.XI-47 р. в с. Студінку, р-н Верба, емведисти привезли з Миколаївки Нової 2-ох убитих повстанців, д-зів: Пшеничного і Яструба. Большевики зганяли людей, щоб вони йшли впізнавати, хто це за повстанці. З тілами побитих емведисти поводились дуже брутально. Виколювали очі, ломили руки і т.п.

11.XII-47 р. в с. Носовиця Стара, р-н Верба, 2-ох повстанців попало на большевицьку засідку, в наслідок чого обидва погинули. Рано емведисти зробили докладні ревізії по селі і арештували 6-ох селян, яких відвезено разом з побитими повстанцями в р-н Вербу.

14.XII-47 р. в с. Тростянець, р-н Верба, 2-ох повстанців в сутичці з 5-ма большевиками тяжко ранили одного емведиста який незадовго сконав. Большевики з тієї лютті спалили хату гр. Юстика М., біля якої недалеко сталася сутичка.

19.XII-47 р. на хут. Свинюх с. Сади Великі, р-н Дубно, вечором 10-ох емведистів окружили 3-ох повстанців в хаті, де під час стрілів було ранено одного повстанця в ноги, якій спалив всі папери, що мав при собі, вистріляв всі набої з автомата і власним набоєм застрілився, щоб не попасти живим в руки ворога. Двох інших повстанців зісталися уцілілі.

Убитого емведисти забрали в райцентр Верба, якого поставили під плотом коло МГБ, і так стояв протягом двох тижнів.

3. Арешти й допити.

За сталінською конституцією людину можна арештувати тільки за попередньою санкцією прокурора. Такий параграф має дуже демократичний зміст. А чи воно так в дійсності є? Ні. І Сталінські верховоди такий параграф створили тільки для пропагандивних цілей. В щоденному житті совітського свавілля цей «демократичний» параграф не застосовується. Большевики користуються більшими правами, як їм дано за конституцією. Вони кого схочуть і коли схочуть та за що будь, того і арештовують. Такі масові арешти були і є щоденним явищем в терені.

2.XI-47 р. в с. Повча, р-н Верба, емведисти арештували Красєвич Пелагію. На слідстві допитувались, хто постріляв 6-ох червоних партизан біля її хати в час німецької окупації. Арештовану після 3-денного допиту відпустили.

2.XI-47 р. на хут. Свинюхи, Вітасівка с. Сади В., р-н Дубно, було арештовано емведистами 6-ох чол. ніби за те, що вони давали гроші на б/ф[1] УПА.

3.XI-47 р. на хут. Березини, р-н Козин, в громадянина Шпири 4-ох емведистів провели короткі допити над цілою чергою селян. Вони допитувалися, куди заходять повстанці, і хто дає їм харчі.

20.XI-47 р. в с. Миньківцях, р-н Верба, арештовано Остапчук О. і Музичук П., які повтікали з Сибіру.

22.XI-47 р. в с. Вовковиї, р-н Козин, арештовано Шимчишин Женю, яка під час вивозу на Сибір скрилася від емведистів.

30.XI-47 р. в с. Нагоряни, р-н Верба, 9-ох емведистів арештували Нечипорук Наталку і Пелех Степана за співпрацю з реврухом ще за німецької окупації.

19.XII-47 р. в с. Тростянець, р-н Верба, емведисти арештували 4-ох чоловік, ніби приналежних до ОУН. Про це свідчив Кейба Пилип.

За час від 1.XI до 31.XII-47 р. було арештовано по всіх районах Дубенщини понад 50 чол., яких органи МВД пізозрівали у співпраці з укр. рев.-визвольним рухом. Крім цього, були переведені масові арешти селян деяких сіл з метою затягнути слабший елемент до агентурної роботи. Таке мало місце в с. Срібно і інших селах р-ну Радивилів.

24.XII-47 р. емведисти викликали деяких селян до канцелярії с/ради с. Срібно, р-н Радивилів, і їх арештували. Потім при помочі погроз, обіцянок і т.п. намага-

лися їх заангажувати до агентурної роботи, але свідоміші селяни категорично відмовлялись від співпраці з органами МВД, не давали на це своєї згоди.

Гр. Проказюк А. (секретар с/р) с. Батькова, р-н Радивилів, був арештований дня 30.XI-47 р. і заангажований до агентурної роботи на коротку мету, щоб вислідити повстанця «Журбу». Коли цей згинув з іншої причини, емведисти Проказюка арештували вдруге і відправили до в'язниці в м. Дубно.

Подібні випадки дуже часто практикуються большевиками.

4. Провокації і підступи.

Поза явними методами насильства большевики часто вдаються до конспіративних дій. Тут пускають в рух різні провокації і підступи. Таким чином вони мають більшу змогу проникнути в гущу українського населення. Однак свідоміші громадяни часто провокаторів розкривають і не даються їм зловитись на «вудочку», лише менш свідомі попадаються їх жертвою. Вишколені емведисти «непренебрегають» жодними засобами в своїй провокативній роботі. Вони вдаються до найогидніших вчинків, лиш би здобути собі славу в очах своїх верховодів і заслужити медаль «за бездоганну службу в органах МВД».

6.XI-47 р. в с. Залужжя, р-н Верба, 9-ох емведистів під маркою укр. повстанців зайшли ніччю до гр. Ярмолюка І., щоб його спровокувати, але господар, помітивши емведистів, не входив з ними в жодні розмови. Емведисти наїлись і відійшли.

7.XI-47 р. в с. Мильча Велика, р-н Верба, група емведистів робила засідку біля гр. Козака Ф. Ніччю ходили по селі під маркою повстанців і просилися до хат. Селяни, впізнавши провокаторів, до хати не впускали.

8.XI-47 р. в с. Митниці, р-н Козин, ночував в одного господаря уповноважений Дорошенко з двома емведистами і одною жінкою-лікарем. В хату, де вони ночували, досвітком постукався сусід, який хотів щось позичити. Узброєні большевики через друге вікно втікли в село Острів (6 км.) і там кричали, що їх хотіли побити «бандити».

28.XI-47 р. в с. Бараня, р-н Радивилів, ніччю група емведистів стукалася до хати гр. Юзв'юка Я. під маркою повстанців, говорячи: «Відчиніть, дайте їсти, ми прийшли сюди рвати моста, не бійтеся, ми не большевики», але селянин догадався, що це може бути підступ большевиків і хати не відчинив.

1.XII-47 р. в с. Шипетин, р-н Верба, 4-ох большевиків, перебравшись в цивільну одежу, ходили по селі, як повстанці і розпитували селян, хто співпрацює з укр. рев.-визвольним рухом, а нічого не дізнавшись, відійшли в Смигу.

4.XII-47 р. в с. Бараня, р-н Радивилів, 10-ох емведистів, перебравшись за повстанців, закватирувалися в гр. Юзв'юка Я., звідки слідкували за рухом по селі.

6.XII-47 р. 12-ох емведистів під маркою повстанців закватирувалися в Кота Івана, який живе в Баранському лісі, р-н Радивилів. Під час перебування читали господарям літературу, видану укр. рев.-визвольним рухом, поводилися з ними дуже чемно. Навіть, коли господиня хотіла щось приготовити їсти, вони дістали з торби своє сало і дали їй. Вечором господарям подякували за кватиру і відійшли. На другий день цей же господар побачив одного з них в м. Радивилові і щойно тоді переконався, що це були емведисти. Ця група, довший час конспіруючись, кватирувалась по сс. Срібно і Бараня. Навіть були й такі випадки, що деякі селяни «проговорювалися», але емведисти задля конспірації жодних наслідків не лишали по собі. Їм було важніше попасти на місце перебування повстанців.

5. Грабежі й злодійства большевиків.

Большевики в часі різнородних випадів на села часто вдаються до всяких грабежів і злодійств.

Дуже свобідно вони себе почувають, коли попадуть на родину, яка має за собою якісь «провини» проти радвлади. Її тоді клясифікують як «враждебный элемент» і поступають з нею так, як сами знають. Примінивши супроти членів сім'ї найжорстокіші тортури, приступають до грабунку матеріяльних цінностей і відходять. Скаржитись нема кому, бо їм на такі вчинки дано дозвіл большевицькою владою («лично» тов. Сталіном).

5.XI-47 р. в гр. Галамаги Василя з с. Бараня, р-н Радивилів, емведисти заграбили три кг. меду і відійшли.

10.XI-47 р. в с. Носовиця Стара, р-н Верба, емведисти вкрали в гр. Пісецького К. матеріял на чоботи. Цього ж дня в с. Крупець, р-н Радивилів, ніччю емведисти в часі засідки зайшли до хліва Юсюка і хотіли щось вкрасти. Але господар, помітивши злодіїв, наробив алярму і емведисти повтікали.

12.XI-47 р. емведисти під час ревізії вкрали годинника в громадянина Савчука Ф. з с. Савчуки, р-н Козин, а за кілька днів після цього вкрали в нього одного кабана з хліва.

13.XI-47 р. в с. Дубини, р-н Козин, 3-ох большевиків грабили в селян картоплі. Між іншим говорили таке: «Нас нічого не обходить, здали ви чи не здали поставку, ми хочемо їсти».

15.XI-47 р. на хут. Писуля, с. Івання, р-н Дубно, ніччю група емведистів вкралася до хати гр. Мусійчук Наталки, пограбили все майно, гроші, документи і відійшли. Пізніше зайшли до гр. Хомара Михайла, стероризували та зв'язали його дівчину і стали бити господаря, кажучи: «Збирав бандерівцям гроші, давай і нам!». Сусіди, почувши крик катованих, наробили алярму і емведисти повтікали. Громадянин Хомар деяких емведистів впізнав.

26.XI-47 р. в с. Озліїв, р-н Млинів, большевики ніччю заграбили в гр. Новосада понад 2 ц. зерна. Цього ж дня в с. Митниця, р-н Козин, уповноважений Дорошенко заграбував по одному кабанові в гр. Ляховичів А. і М. за те, що вони не здали повністю молокопоставки.

5.XII-47 р. в с. Копані, р-н Радивилів, 2-ох большевиків заграбили в Бойка А. домашні тварини і 50 кг. муки.

11.XII-47 р. в с. Берег, р-н Верба, під час ревізії 5-ох емведистів між собою говорили: «Скільки вже вивезено тих бандитів, як багато забрано в них поставки, а всеодно, як зайдеш в комору, то не знаєш, що брати». Вкрали бохонець хліба, різник сала і відійшли.

11.XII-47 р. в с. Семидуби, р-н Верба, 5-ох емведистів на громзборах пояснювали «Положення про вибори» і закликали селян, щоб писалися в колгосп. Один з емведистів підчас зібрання пішов до переселенців і намагався пограбити деякі річі. Переселенці, користуючись з права «екстериторіяльности», його крепко побили і вигнали на дорогу.

6. Примусові поставки і трудові повинності.

Всі примусові поставки та трудові повинності і грошеві платежі большевики стягають з населення при помочі терору й насильства.

Узброєні службовці цивільної адміністрації в співдії з емведистами день у день волочаться по селах і «викачують» з селян всі с/г контигенти та грошеві платежі. Там, де нема змоги їх стягнути внаслідок надмірного обложення, большевики списують акти і справи передають в Суд. За судом слідує цілковита конфіскація майна і довголітні примусові каторжні роботи «винного». Такі особи є змушені вирікатись своїх господарств і переходити на спосіб нелегального життя, щоб передчасно не попасти невинним до в'язниці.

Не менш важливим тягарем для селян поза надмірними сільськогосподарськими поставками є трудові повинності. За невиконання їх слідують такожареш-

ти і примусові роботи. З них всіх найважливіше місце займає вивозка і заготовка лісоматеріялу. Ця кампанія розпочинається осінню і триває аж до пізньої весни.

На одного господаря з одною парою коней накладається вивезти за вищезгадуваний період до 100 куб. м. лісоматеріялу.

Ще не вспіє добре розвиднитись на дворі, як в селі появляється група большевиків із автоматами в руках, ходять від хати до хати та виганяють селян їхати по «рунди».

16.XI-47 р. в с. Комарівка, р-н Верба, 3-ох большевиків заставляли селян, щоб вони підписалися на листі до Сталіна, що достроково вивезуть лісоматеріял. Селяни, будучи вірні свому слову і думці, як вони «цінять» Сталіна і його прислужників, всі від підписів відмовились.

18.XI-47 р. в с. Дубрівка, р-н Дубно, 3-ох большевиків гонили селян вивозити «рунди». За невиконання вивозки погрожували Сибіром і конфіскацією майна.

16.XI-47 р. в с. Мильча Мала, р-н Верба, уповноважений Чумак побив Хровста О. за те, що він не їхав по лісоматеріял.

21.XI-47 р. на зборах в с. Яблунівка вищезгаданого району уповноважений Кавецький наказував селянам вивозити лісоматеріял, при тім погрожував всякими карами та між іншим говорив таке: «Люди, вивозьте лісоматеріял і не слухайте дядька в куфайці, який говорить вам, що Америка за Крем'янцем та що в скорім часі буде переміна. На дворі гарна погода і переміни нема чого сподіватися».

Вище наведено тільки кілька епізодів з «добровільної» вивозки лісоматеріялу, яких є тисячі по селах районів.

7. Організація громзборів і колгоспів.

В країні «совітської демократії» не тільки всі повинності стягаються при помочі сили, але скликання як отаких громзборів, або організації колгоспів відбувається також не під меншим тиском і насильством.

Щоб скликати громзбори большевики з автоматами мусять ходити по селі і виганяти людей на зібрання. Люди знають, що вони на таких зборах нічого доброго не почують, крім всяких «здирств» і брехні про «щасливе», «радісне» життя в країні Рад, тому стараються їх оминати. Але найбільше не люблять слухати про організацію колгоспів.

Про те, як відбуваються громзбори, нижче наводиться деякі фрагменти.

5.XI-47 р. в с. Коритно, р-н Козин, прибуло 8-ох большевиків і дві жінки, вони намагалися скликати громзбори, але селяни не прийшли.

13.XI-47 р. в с. Брище, р-н Млинів, большевики при помочі терору і шантажу зганяли селян на громзбори. Селяни розбіглися, хто куди бачив, і на зібрання не пішли.

15.XI-47 р. в с. Бараня, р-н Радивилів, трьох емведистів з автоматами в руках ходили по хатах і гонили селян на зібрання. Селяни втікали від большевиків. Тоді емведисти зловили Дюлю Григорія, важко його побили і стріляли з автоматів йому над головою. Цього ж дня в с. Підвисоко, р-н Козин, уповноважений Врублєвський з емведистами зганяли селян також на зібрання (більша частина селян це переселенці з Чехії). Переселенці категорично відмовлялися іти, однак невелике число їх, як арештованих, загнали большевики на зібрання. На запитання большевиків, чому вони не хочуть іти на збори, переселенці відповіли: «Ми не хочемо слухати вашої брехні, ви вже раз нас обманули переселенням з Чехії, і тепер більше нічого не хочемо, тільки повернути на свою землю!».

Врублєвський їм сказав: «Про таке нема що навіть і мріяти», але переселенці, потішаючи себе, відказали: «Якщо діждемося весни, то на животах засунемося в Чехію».

Деякі сем'ї вже повтікали з села, щоб дістатися на свою землю.

18.XII-47 р. в Сестратинський ліс, р-н Радивилів, прибув автомашиною з групою емведистів перший секретар райкому Гнізділов, який загнав на збори лісорубів. На зборах Гнізділов між іншим запитав робітників, чи вони не бачать в лісі бандерівців. Робітники мовчали. Тоді секретар райкому почав сам розповідати, як виглядають бандерівці і по чім їх треба впізнавати. Говорив так: «Вот ідьот чєловек, красиво одетый, чистое лицо, значит, бандеровец. Они часто переодеваются у форму нищих, но все равно можна узнать по чистому лицу й толковому розговору». Після зібрання від'їхав в район.

24.XII-47 р. в с. Комарівка, р-н Верба, трьом большевикам вдалося зігнати частину селян на збори. На зібранні большевики накинулися грубою лайкою на правління с/ради, яке несолідно виконує свої обов'язки. Між іншим говорили селянам, що тепер збільшилася чисельно УПА, з якою нелегко большевикам боротися. Закликали всіх селян спільно боротися проти повстанців, просили, щоб всі, хто замітить підозрілий рух в селі, доносити на МВД. Але селяни добре знають, хто є їх приятелем, а хто ворогом. Так що большевики дуже мало можуть скористати з такої «помочі» і «услуг».

Відносно організації колгоспів, большевики примінюють супроти селян різнородні підступи і насильства. Селяни не хочуть знати і бачити рабського колгоспного життя. Вони власними своїми очима бачили сотні тисяч обдертих, голодних і виснажених колгоспників зі східних областей України. В колгосп їх можна загнати тільки силою, що большевики й практикують. Большевики своєю пропагандою про «щасливе», «заможне» і «культурне» життя в колгоспах перед широкими масами ганебно пробрехались.

Щоби здійснити колективізацію сіл і тим самим завершити свою експлуататорську політику, большевики застосовують при організації колгоспів до деяких селян репресивні заходи.

3.XI-47 р. в с. Залужжя, р-н Верба, большевики наложили на Омельчука Пилипа 400 куб. м. вивезти лісоматеріялу за те, що він не хотів записатися до колгоспу.

5.XI-47 р. в с. Дубрівка, р-н Дубно, уповноважений з стрибами[2] вечером зігнали селян на громзбори і змушували писатися в колгосп, але з селян ніхто не записався.

9.XI-47 р. в с. Пляшова, р-н Радивилів, большевики на громзборах заставляли селян під терором складати заяви про вступ до колгоспу, а за невиконання загрожували вивозкою на Сибір.

16.XI-47 р. в с. Грядки, р-н Верба, 8-ох большевиків на громзборах агітували селян, щоб писалися в колгосп, але коли це не дало їм бажаних результатів, тоді вони взяли 10 написаних ними заяв і 10 олівців та під примусом заставляли 10-ох селян підписуватись на заявах. Разом, щоб ніхто з них не був перший, однак селяни із таким підступом большевиків не погодилися.

28.XI-47 р. в с. Пусто-Івання, р-н Радивилів, голова райвиконкому цілу ніч викликав по одному господареві до канцелярії с/ради, де кожного з них окремо змушував підписувати заяву про вступ до колгоспу, при тім загрожував ліквідацією господарки і вивозом на Сибір, коли вони не будуть підписувати заяв. В наслідок такого тиску було змушено 5-ох громадян дати свою «згоду» про вступ до колгоспу.

4.XII-47 р. в с. Семидуби, р-н Верба, 7-ох большевиків змушували селян писатися в колгосп. Було арештовано декілька громадян, які не хотіли подавати заяв про вступ до колгоспу.

27.XII-47 р. в с. Берег, р-н Верба, 2-ох большевиків вечером зігнали селян на громзбори, де розмальовували в рожевих картинах про «заможне», «щасливе» і

«радісне» життя в колгоспі. Селяни, чувши вже не раз таку брехню, почали тайком з зібрання втікати. Тоді большевики ніччю висилали вартових по деяких селян, яких в канцелярії с/ради поодиночки змушували писатися в колгосп.

Вище наведених кілька фактів про «добровільну» організацію колгоспів, це є дуже мала частина, відносно цього, що відбувається по селах районів. Але для зрозуміння цього, як большевики перепроваджують колективізацію сіл вистарчить і тих кілька прикладів, щоб зробити відповідні висновки про «совітську демократію», примінювану в ділянці економічно-господарчій відносно широких українських селянських мас.

8. «Вибори» до сільських, районних і обласних рад.

Дня 21 грудня 1947 р. по терені проходили «вибори» до сільських, районних та обласних рад «депутатів трудящих».

Большевики ще задовго до цих «виборів» улаштовували по селах і районах мітинги, показували та розхвалювали своїх кандидатів в депутати, читали і пояснювали «Положення про вибори», закликали виборців одностайно проголосувати за «блок комуністів і безпартійних» і т.п.

Помимо всіх своїх пропагандивних виступів і інших засобів, большевики не вірили про успішність цих «виборів», тому в додаток цього ще розіслали по селах районів велику кількість добре узброєних внутрішніх військ МВД. Це була одна зі всіх найпевніша гарантія, що «вибори» не проваляться і дадуть добрі результати. В деяких селах число їх доходило до 30 чол. і більше. Завданням їх було під автоматами заганяти виборців до виборчих дільниць, коли вони будуть ухилятися від голосування.

Ось і настав день виборів.

Сталінські вислужники не перебирали засіб для придушення народної волі.

Терор і насильства, зухвале обдурювання, провокація, шантаж і явна фальсифікація – все це було пущено в хід. Лише завдяки цьому організаторам виборів удалося загнати на голосування виборців.

Про це, як проходили «вибори», можуть посвідчити нижче заподані деякі факти.

Вербський район:

В с. Комарівка 8-ох большевиків ще опівночі гонили сонних селян на голосування. Хто ухилявся, того силою затягувано до виборчих дільниць.

На виборчій дільниці с. Семидуби біля урни сиділо 5-ох большевиків і недопускали зігнаних виборців заходити в кабіну, щоб не дати їм змоги уневажнити бюлетеня.

В с. Бондарі в часі голосування було присутніх 8-ох большевиків. Зігнані селяни не знали, за кого вони голосують, Хто заходив в кабіну, тих большевики в присутності виборців називали «бандитами» і противниками радвлади. Не зважаючи на примус, багато виборців не прийшло голосувати і велике число зігнаних не було вписане у вибочі списки.

В день «виборів» в с. Тростянець було 31 емведистів та один «оперработник» Тулупов, котрий сам сидів біля урни і не пускав людей до кабіни. Під час голосування був великий хаос. Багато виборців силою зігнано, а не було вписано до виборчих списків. Опер Тулупов ругався грубою лайкою на членів виборчої комісії, а секретаря с/ради називав бандерівським прихвостнем.

В с. Берег 30-ох большевиків зганяли людей досвітком голосувати. Кого не затягнуто до 6-ї години ранку до виборчих дільниць, того большевики називали бандитом, саботажником і «враждебным елементом».

Радивилівський район:

В с. Бараня біля приміщення, де відбувалося голосування, була розставлена охорона ВВ МВД. Голосування було явним, тому що до кабін нікого не впускали. Гр. Мельничук Катерина взяла бюлетня, подивилася на нього та направилася іти до кабіни, щоб там тайно виявити свою волю, але представник з району, який сидів перед кабіною – її не впустив, записав її адресу, щоб вписати на «чорну листу».[4]

Козинський район:

В с. Пляшівка один большевик ще перед голосуванням пономерував легенько олівцем бюлетні, щоб в часі вручення їх виборцям записати їх номері на проти прізвищ у виборчих списках. Таким чином він мав змогу сконтролювати, хто уневажнював бюлетні, і тих бралося на замітку, як противників совітської влади.

Поза цими перечисленими трьома районами, голосування проходило подібно і в інших районах Дубенщини.

Через кілька днів після голосування большевики у своїй пресі широко реклямували «побіду» на «виборах» «блоку комуністів і безпартійних» та «одностайне» волевиявлення виборців.

Постій, 1948 р.[3]

Слава Україні –
Героям Слава!

Фонд РОКМ. Колекція документів про репресії на Рівненщині. – Арк.1-9.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Бойовий фонд.
[2] «Стрибки», члени винищувальних загонів.
[3] Список запідозрених осіб.
[4] Очевидно, автором документу був Дзецько Юрій («Гроза», «Андрій», «Степан Блакитний») (?-1950) – надрайонний провідник ОУН та надрайонний комендант СБ Дубенського надрайону.

№116
1948, не пізніше січня 24. – Довідка управління кадрів ЦК КП(б)У про зловживання голови Острожецького райвиконкому Д.Складановського

Справка
по письму Ровенского обкома КП(б)У о председателе
Острожецкого райисполкома, Ровенской области тов.
Складановском Д.К.

Ровенский обком КП(б)У в своем письме, входящий №3438-с от 11.XI.47 года сообщает, что председатель Острожецкого райисполкома тов. Складановский решением бюро от 20.VIII.1947 года за злоупотребления, связанные с нарушением финансовой дисциплины, и присвоении государственных средств и зерна, исключен из рядов ВКП(б).

За эти же злоупотребления тов. Складановский следственными органами арестован и привлекается к уголовной ответственности.

На основании вышеизложенного отдел кадров советских органов Управления кадров ЦК КП(б)У оформил и сдал на голосование материалы об освобождении

тов. Складановского Д.К. от работы председателя Острожецкого райисполкома, Ровенской области.

Инструктор Управления
кадров ЦК КП(б)У *підпис* (Побережный)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.4168, арк.3.
Оригінал, машинопис.
На документі резолюції, вписані від руки: «Д/с. Підпис. 24.I.48»; «Д-1/22».

№117

1948, січня 12. – Доповідна записка секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову про випадки втеч висланих сімей учасників ОУН

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!
Комуністична Партія (більшовиків) України
Ровенський обласний комітет
м. Ровно ул. Калініна №19

№28/33 12-го января 1948 р.

Сов. секретно

Секретарю ЦК КП(б)У
товарищу Хрущеву Н.С.

Докладная записка
О случаях побегов высланных семей бандитов
и участников ОУН

В соответствии с постановлением ЦК КП(б)У и Совета Министров УССР в Ровенской области 21 октября 1947 года была произведена операция по выселению семей бандитов и осужденных участников украинско-немецких националистов в отделенные местности СССР. В результате операции из области было выселено 3829 семей в количестве 11.563 чел.

За последнее время имеется много случаев возвращения из мест высылки отправленных членов семей. Так, по неполным данным установлено, что в Ровенскую область возвратилось 660 человек, в том числе:

по Александрийскому району		147 чел.
по Высоцкому	-//-	14 -//-
по Дубровицкому	-//-	25 -//-
по Здолбуновскому[1]	-//-	20 -//-
по Межиричскому	-//-	35 -//-
по Ровенскому сельск.	-//-	60 -//- и т.д.

Из этого количества органами МГБ арестовано и этапировано обратно 23 чел.

Факты побега высланных семей объясняются тем, что в местах выселения отсутствует охрана, бежавшие имеют возможность, при отсутствии каких либо документов, свободно и беспрепятственно проезжать не только в поездах, но и в самолетах.

Ниже приводятся выдержки из показаний арестованных, бежавших с мест ссылки, свидетельствующие о вышесказанном. Арестованная Новак Анна Федоровна показала:

«4 ноября 1947 года мы прибыли эшелоном в г. Омск, где нас разместили на жительство в бараках, охраны никакой не было и мы имели возможность свободного выхода куда угодно.

На протяжении моего двухнедельного пребывания в г. Омске, работы нам никакой не давали и не кормили. При обращении к коменданту о предоставлении работы последний отвечал: «У нас своих рабочих хватает».

13 ноября 1947 года я забрала свои вещи и пошла на ст. Омск, где свободно купила билет до г. Киева и без всякой проверки документов поехала на родину. Ехала я через гор. Москву, где компостировала билет, при этом документов не спрашивали».

Бежавшая из ссылки Мирук Марфа Тихоновна заявила:

«По прибытии эшелона на место, нас всех поместили в квартиры, никакого надзора установлено не было и очень многие семьи бежали из ссылки».

Задержанная в селе Большой Житень[2] Александрийского района Мамчур София Филимоновна, 1930 года рождения, брат которой в настоящее время находится в банде, на допросе показала:

«В последних числах ноября месяца 1947 года я самолетом из гор. Омска прибыла в гор. Ровно и явилась к себе домой в село Большой Житень, где собрала с местного населения деньги и обратно самолетом вернулась в гор. Омск, откуда забрала свою семью в количестве четырех человек и в декабре месяце 1947 года самолетом снова прибыла домой».

Бежавшие с мест ссылки являются в местные органы советской власти и требуют возвращения принадлежавшего им и конфискованного во время выселения имущества и жилых строений. Многие же бежавшие по возвращению на прежнее место жительства устанавливают связь с бандитами ОУН, переходят на нелегальное положение и проводят антисоветскую агитацию, участвуя в проведении бандпроявлений.

Например, высланный уроженец села Речки[3] Корецкого района Кислюк Иван Алексеевич в пути следования бежал из эшелона, вернулся обратно к прежнему месту жительства, установил связь со своим братом бандитом по кличке «Байда» и активно участвовал в банде. При проведении 14 декабря 1947 года чекистско-войсковой операции в селе Речки был тяжело ранен в доме на чердаке.

Сообщая о вышеуказанных фактах, обком КП(б)У просит ходатайствовать перед правительством СССР о принятии мер к охране выселенных семей бандитов и участников ОУН по месту их ссылки, а также изъятии бежавших из мест ссылки.

Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис* (В.Бегма)

ил-3

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5040, арк.59-61.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлені штампи: «Особий сектор ЦК КП(б)У. Таємна Частина. Вхід. №393/54. 15.I.1948 р.»; «Підлягає поверненню до таємної частини Особого сектору ЦК КП(б)У»; як також є резолюція, вписана від руки: «Записку т. Ст. Пополн. банд».

Примітки

[1] Виступаючи на II Рівненській обласній конференції КП(б)У, секретар Здолбунівського РК КП(б)У С.Поляков, зокрема, сказав: «Працювали багато, вивозили куркульські сім'ї, а через 3-4 дні вони назад повертаються літаком, чи поїздом, чи пішки. Виявляється, що з 300 висланих сімей з'явилось майже 100% назад. Це не жарт, сигнал давали в обком. Були на республіканській нараді, давали сигнали Микиті Сергійовичу, писали обкому, більшість з молоді поповнює бандитів, частина перейшла на нелегальний стан, частина на легальний» *(ДАРО, ф.400, оп.1, спр.141, арк.79).*

[2] Великий Житин.

[3] Річиця.

№118

1948, січня 26. — Довідка міністра внутрішніх справ УРСР Т.Строкача про результати розшуку членів сімей активних учасників підпілля, які втекли з місць спецпоселень

289с
3.II.48 г.
Совершенно секретно

Справка
О результатах розыска бежавших с мест спецпоселений
членов семей активных участников банд, выселенных из
западных областей Украины

По состоянию на 1-е января 1948 года.

По поступившим от органов МВД мест поселений данным, за все время бежало с мест поселений членов семей, участников банд — всего 2.561 чел.

Это количество бежавших было выселено из следующих областей:

Львовской	742
Дрогобычской	380
Волынской	591
Тернопольской	254
Ровенской	145
Станиславской	336
Черновицкой	113

По состоянию на 1-е января 1948 года, из этого количества бежавших разыскано всего — 1.224 человека.

Из них по областям:

Львовской	215
Дрогобычской	95
Волынской	549
Тернопольской	169
Ровенской	54
Станиславской	110
Черновицкой	32

Из числа разысканных этапировано обратно к местам поселений — 1.018 человек, арестованы и привлечены к уголовной ответственности — 202 человека и переданы в органы МГБ в оперативных целях — 4 человека.

В целях активизации розыска бежавших, МВД УССР, начиная с 1946 года, неоднократно давало конкретные указания по развороту агентурно-оперативных мероприятий и репрессировании бежавших.

В декабре 1947 года проверялась работа органов МВД западных областей по розыску и репрессированию этого контингента и на месте давались конкретные указания по устранению имевшихся недостатков.

Имеющиеся в распоряжении МВД УССР данные говорят о том, что значительное количество бежавших членов семей бандитов, скрываясь от репрессий, находится на нелегальном положении, и есть все основания полагать, что многие из них проживают на территории других областей.

Министр внутренних дел Украинской ССР *підпис* Строкач

26 января 1948 года
г. Киев

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5040, арк.30,31.
Оригінал, машинопис.

№119

1948, лютого 28. – Витяг з стенограми виступу секретаря Корецького райкому КП(б)У Т.Жукова на другій Рівненській обласній конференції КП(б)У про посилення класової боротьби

[...]
Тов. Жуков – секретарь Корецкого РК КП(б)У.

Корецкая партийная организация, руководствуясь и выполняя постановления ЦК ВКП(б) и ЦК КП(б)У, под руководством областного комитета партии также провела большую политико-массовую и воспитательную работу среди трудящихся по укреплению советской власти на селе и по перестройке сельского хозяйства из индивидуального на колхозное социалистическое хозяйство. Что является главным в нашей работе, на что мы и брали курс в своей работе.

Много мы провели на селе с крестьянами бесед, докладов и лекций, много мы провели собраний и совещаний сельского актива, женского актива, крестьян и колхозников с докладами на общие политические темы, с конкретными задачами нашего района.

В результате большой проведенной массово-политической работы по разъяснению среди трудящихся исторических постановлений февральского Пленума ЦК ВКП(б), мартовского Пленума ЦК КП(б)У и постановления Совета Министров УССР и ЦК КП(б)У от 21 июня 1947 года.[1]

Наряду с большой оказанной нам помощью со стороны партии и Советского правительства, у нас в районе во всех селах уже несколько лет имеются и работают сельские Советы, школы, хаты-читальни, клубы, медицинские и ветеринарные пункты. Восстановлены и значительно расширены 8 старых колхозов и организовано вновь 17 колхозов.

Корецкий район на 29 октября 1947 года является районом сплошной коллективизации. Более 70% крестьянских хозяйств в колхозах, и безусловно к началу весенне-посевной кампании все трудовые крестьяне будут в колхозах.[2]

Выполняя постановление Совета Министров УССР и ЦК КП(б)У от 5 января 1948 года, указания, сделанные в докладе Никиты Сергеевича Хрущева на республиканском совещании секретарей сельских райкомов партии и председателей райисполкомов 18 февраля 1948 года, Корецкая партийная организация в своей работе по разъяснению этих документов среди колхозников и работников МТС добилась того, что МТС взяла обязательство по выполнению тракторных работ с превышением плана на 50%. Колхоз им. 17 сентября борется в социалистичес-

ком соревновании за получение высоких урожаев по зерновым культурам от 17 до 25 цн. и по сахарной свекле от 350 до 700 цн. с гектара. В соревнование за получение высоких урожаев в колхозах включилось 18 бригад, 35 звеньев по сахарной свекле и 36 звеньев по зерновым культурам. Работа в колхозах по взятию обязательств за получение высоких урожаев продолжается, и безусловно Корецкая парторганизация приложит все силы к тому, чтобы пятилетний план по сельскому хозяйству выполнить в 4 года, на основе коренного улучшения организационно-партийной и политико-массовой воспитательной работы.

Однако, следует отметить, что бандиты и оуновское подполье вместе с кулаками ведут на селе и в колхозах жесточайшую классовую борьбу против всех мероприятий партии и советского правительства, и им в этом крепко помогают бандиты соседних районов, особенно Гощанского, Межирицкого, Сосновского. Я не обвиняю руководство этих районов, у них видимо есть свои причины и условия, но там до сих пор нет колхозов, или есть по одному колхозу, и бандиты свои силы главным образом бросают в Корецкий район.

Я приведу один из многих примеров классовой борьбы при организации колхоза им. Победа в селе Черница, о чем говорил тов. Бегма, сопротивление было жесточайшее. Кулаки говорили, что большевикам в нашем селе колхоза не организовать, но когда наш партийно-советский, комсомольский актив все же взял 75 заявлений от крестьян, то бандиты убивают 3-х крестьян этого села, подавших заявления в колхоз. В ответ на это мы оформляем колхоз и берем курс на сплошную коллективизацию этого села, тогда бандиты опять убивают крестьянина, сжигают 3 хозяйственных постройки, помещение сельского Совета и правления колхоза. В ответ на это мы завершаем сплошную коллективизацию в этом селе, тогда бандиты вновь убивают самого честного колхозника, а затем разоружают 8 бойцов истребительной группы и сжигают помещение истребительной группы. Бандитов было до 40 человек, т.е. были объединенные 4 бандгруппы Гощанского, Межирицкого и Корецкого районов.

Еще хуже дело обстоит в колхозах сел Головица и особенно Крылов.[3]

Нам нужна серьезная помощь со стороны обкома партии, областных органов МГБ, МВД, суда и прокуратуры, чего Корецкий район, за исключением обкома и МВД, не имеет, о чем я ниже остановлюсь.

Я хочу сказать, что и у нас есть еще в районе много недостатков, как-то: по созданию партийных организаций в колхозах, по организационному укреплению комсомольских колхозных организаций, по систематической и содержательной политмассовой и культурно-просветительной работе, по организационно-хозяйственному укреплению колхозов, по подготовке колхозов к севу, по вывозке леса.

На последнем вопросе, о лесе, я и хочу остановиться. Нам на осенне-зимний сезон дали план по заготовке и вывозке леса 35 тысяч кубометров. Очень странно, что районы, имеющие в 2-3 раза крепче экономику и в 2-3 раза имеют больше тягла и повозок (Острог, Гоща, Межиричи), не имеют в селах такой острой классовой борьбы, а план у них такой же, как и у нас, а то и на половину меньше, или районы равные нашему (Здолбуново, Александрия), план имеют на половину меньше нашего.

Промышленный отдел обкома партии при разверстке в районы плана по лесозаготовкам в этом деле подвел и сам обком партии, потому что по Корецкому району он исходил из того, что район сплошной коллективизации, а поэтому им легче выполнить план, что далеко, далеко не соответствует действительности. Работники промышленного отдела забывают учение товарища Сталина об усилении классовой борьбы в селах в период коллективизации. С первого дня работы в I квартале нам нужно в день давать 1000-1200-1500 подвод. Ясно, что мы этого дать не можем, а поэтому план валится, но стране нужен лес, и мы боремся

за то, чтобы дать стране максимально леса, на сегодняшний день наш район заготовил 23 тыс. кубометров, и вывезли до 8 тыс. кубометров.

В нашем районе напряженное положение, усилилась классовая борьба, увеличились бандпроявления, антиколхозная и антисоветская агитация. Казалось бы, чтобы нашему району нужно помочь и больше уделить ему внимания со стороны областного управления МГБ, лучше держать связь с райкомом партии и с его секретарем, но не таков тов. Шевченко. Для него райком партии не существует, он запрещает нашему райотделу МГБ считаться с мнением райкома партии, а тем более советоваться по вопросу борьбы с бандитизмом.

Тов. Шевченко несколько раз был в нашем районе, проводил в райотделе МГБ совещания с оперативными работниками, но только втайне от райкома партии, и сам никогда в райком партии не заходит. Работникам райотдела МГБ запрещает выполнять постановления райкома партии, и даже такие постановления, которые мы выносили в соответствии с постановлениями ЦК и обкома партии по организации истребительных групп в наиболее пораженных бандитизмом селах.

Да что там райком, когда тов. Шевченко в момент приезда тов. Мануильского на областной партийный актив в прошлом году в период хлебопоставок вел себя по отношению к первому секретарю обкома партии нетактично, не дав возможности сесть рядом с ним товарищу Бегма, вытеснил Василия Андреевича на второй ряд. Я тоже сидел в группе секретарей райкома партии и председателей райисполкомов, и мы были возмущены этим поведением т. Шевченко.

В этом он подчеркивал, что он в области первейшее, главнейшее и решающее лицо. Нет, товарищ Шевченко, Вы просто тогда злоупотребляли скромностью и тактичностью тов. Бегмы Василия Андреевича.

Вообще тов. Шевченко хочет работать вне партийного влияния и руководства, ему хочется быть органом надпартийным, он добивается особой исключительности в партии и советском государстве, ему не нравятся партийные и советские порядки (смех в зале).

Тов. Бегма: Не помню. По-моему, не было тов. Шевченко, когда был тов. Мануильский.

(С мест: Был. Он был и тов. Цветухин).[4]

Тов. Жуков – Можно подробно рассказать.

Я заключаю это потому, что он учит этому наших работников райотдела МГБ, возможно и др. РО МГБ.

(С места: Так везде).

Тов. Жуков: Конечно, и в нашем районном отделе МГБ не все такие, как тов. Шевченко, и у нас есть хорошие чекисты, чувствуют себя в работе прежде всего коммунистами, такие как тов. Соколов, Тербунов, Колмыков, Моткин.

Я бы советовал тов. Шевченко быть скромным и партийным человеком в работе, почему бы ему не взять пример со своего коллеги по работе, тоже полковника тов. Антонюка – начальника областного управления МВД, который часто бывает у нас в районе, всегда заходит в райком партии, считается с мнением райкома партии, как видите не так, как тов. Шевченко.

Странным также является поведение и руководство областной прокуратуры. Если какие указания дает обком партии в район по хлебу, лесу и другим вопросам, то обязательно мы встречаем сопротивление в их выполнении со стороны райпрокуратуры. Но наиболее наглым выпадом областной прокуратуры против райкома и обкома партии было по делу бывшего директора сахарного завода Марчука и его компании. Он много разворовал и продал заводского добра, только сахара разворовали более 4 тонн и других ценностей, и он со своей компанией пропил часть этих денег. В эту компанию входили, кроме всей сомнительной

публики, бывший начальник райотдела МВД – Преснов, главный инженер, райпрокурор, заместитель облпрокурора тов. Осипчук и другие.

Когда райком партии наказал жуликов и пьяниц, а тов. Плясун по поручению обкома партии проверил, и все это подтвердилось, то обком партии в своем постановлении от 10 апреля 1947 года поручил тов. Комолову в течение месяца расследовать эти факты и виновных привлечь к судебной ответственности. Тов. Комолов не выполнил этого, и только через месяц прислали пьяницу прокурора из Здолбуновского района Богатыренко разбирать эти дела. Как видите, и срок не тот, и человек не тот, что постановило бюро обкома. Но за этот месяц райпрокуратура при помощи зам. облпрокурора тов. Осипчука посадили два человека свидетелей в тюрьму и одного в КПЗ, а часть просто под угрозой ареста разогнала за пределы нашей области. Конечно, районный прокурор из Здолбуново Богатыренко, который прислан облпрокуратурой, не разыскивал их, а пьянствовал у Марчука несколько дней, не зашел в райком партии и уехал, так дело и смазалось. Спрашивается, где же делась партийность руководителей областной прокуратуры. Что-то подозрительно.

Возьмем областной суд, тоже подозрительно себя ведет. Я поднимал вопрос на бюро обкома партии, чтобы он помог. Что получается. Отменили решение районного суда. Районный суд вынес решение, посадил в тюрьму Матвейчука за невывозку леса, а областной суд вынес решение: «Райсуд не обратил внимания на заявление Матвейчука (село Головница) о том, что он не имеет обуви и одежды, не принял мер к проверке его заявления, насколько это заслуживало внимания». Возвратили на новое рассмотрение, а его из тюрьмы выпустили.

Возьмем второй пример о Гвоздеве, Федор по нашему селу. Посадили его за лес, и тоже получилось так, что районный суд не учел, что его лошадь не обобществлена в колхозе, а она должна быть обобществлена, и он не сам должен ездить по наряду на лесоучасток, а от колхоза села Гвоздева, освободили его и дело передали на новое рассмотрение, что также сомнительно.

Все это относится в счет недостатков работы обкома партии. Были и такие случаи, когда бюро решает одно, а проекты остаются неизменными по вине инструкторов обкома партии: инструктора отдела пропаганды и агитации обкома партии тов. Охрименко и инструктора промышленного отдела тов. Кутышева. Правильная была критика по адресу обкома партии, я ее поддерживаю.

Почему я затронул эти вопросы, потому что у нас в районе, как и в других районах, много работы по ликвидации бандпроявлений и вообще остатков украинско-немецких националистов, по борьбе с антисоветской и антиколхозной агитацией, по борьбе с саботажем в вывозке леса, в организационном укреплении колхозов, в подготовке, а затем и в проведении сева. Кроме того, что мы будем по этим вопросам проводить большую политмассовую, культурно-просветительскую работу, но нам будет нужна еще помощь и работа областного управления МГБ и РО МГБ, облпрокуратуры и райпрокуратуры, а они пока что к этому не расположены и даже мешают в работе, а нас областная партийная конференция будет обязывать с честью выполнить постановления партии и правительства, исходящие из выполнения пятилетки в четыре года, что безусловно будет выполнено, и тем успешнее, если в этой работе будет дружно и энергично участвовать вся областная партийная организация, где бы ее коммунисты не работали. (Аплодисменты).

[...]

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.140, арк.132-138.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Очевидно, йдеться про постанову ЦК КП(б)У і Ради Міністрів УРСР «Про поліпшення політичної і господарської роботи у Львівській, Станіславській, Дрогобицькій, Тернопільській, Рівненській, Волинській і Чернівецькій областях УРСР» від 20 червня 1947 р. (*див.: Літопис УПА. Нова серія. – Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. 1943-1959. – Київ-Торонто, 2001. – С.277-281*).

[2] У постанові політбюро ЦК КП(б)У «Про поліпшення масово-політичної роботи, подальший розвиток колгоспного будівництва і ліквідацію залишків банд українсько-німецьких націоналістів у західних областях УРСР» від 1 червня 1948 р. порівнювався стан колективізації в двох районах Рівненської області – Корецькому і Тучинському: «За рівних можливостей і однакових умов становище з колективізацією сільського господарства в цих районах цілком різне. В Корецькому районі (секретар райкому партії т. Жуков), де партійна організація по-більшовицьки організує роботу щодо колективізації сільського господарства, створено 28 колгоспів, у яких об'єднано 57,1% селянських господарств, а в Тучинському районі (секретар райкому партії т. Пустоваров) є лиш два колгоспи; це – прямий результат незадовільного керівництва райкому КП(б)У колгоспним будівництвом, занадто слабкої постановки політичної роботи на селі» (*див.: Літопис УПА. Нова серія. – Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. 1943-1959. – Київ-Торонто, 2001. – С.327*). Про те, які методи застосовувались в ході колективізації в Корецькому районі – див. документ №96.

[3] Головниця, Крилів.

[4] Очевидно, йшлося про приїзд Д.Мануїльського на Рівненщину влітку 1947 р., у зв'язку з розслідуванням очолюваною ним бригадою ЦК КП(б)У «фактів порушення соціалістичної законності в Рівненській області, виявлених кореспондентом газети «Известия» А.Стєкольніковим», результати роботи якої були повідомлені секретареві ЦК КП(б)У Л.Кагановичу і секретареві ЦК ВКП(б) А.Кузнєцову, як також підготовлено проект відповідної постанови ЦК КП(б)У *(див. документи №№100,103,109,111,113)*. Саме до того часу відноситься довідка, підготовлена В.Шевченком на ім'я Д.Мануїльського, з наведенням численних фактів вкрай негативного реагування населення області на «міжнародну обстановку і внутрішнє становище в СРСР» *(див. документ №101)*.

№120

1948, лютого 29. – Витяг з стенограми виступу начальника УМДБ Рівненської області В.Шевченка на другій Рівненській обласній конференції КП(б)У про роль правоохоронних органів у боротьбі з українськими націоналістами

[...]

Тов. Шевченко – начальник МГБ.

Товарищи делегаты, вторая партийная конференция большевиков Ровенщины проходит в тот период, когда советские люди успешно выполняют план третьего года послевоенной сталинской пятилетки.[1]

Партийная конференция большевиков Ровенщины проходит в период усиления демократических сил во главе с Советским Союзом, борящихся за демократию и мир, с одной стороны, и подготовки реакционными силами империалистических государств третьей войны. Теперь, как никогда, круги империалистических стран, в первую очередь Америка и Англия, через свою агентуру пытаются нанести удар по демократии. Они, во-первых, через свою агентуру пытаются подорвать внешние и политические позиции Советского Союза путем распространения антисоветской клеветы и разложения демократических сил через свою агентуру. В странах, прежде всего соседних с Советским Союзом, как политической опоры Советского Союза за рубежом. Во-вторых, империалистические круги через свою агентуру пытаются проникнуть в советские государственные, во-

енные и экономические органы для сбора разносторонних информаций о положении в Советском Союзе.

Каналом проникновения англо-американской агентуры, ведущей подрывную работу в Советском Союзе, являются украинские националисты, которые всегда были и остались лакеями и агентурой империалистических государств.

В ходе Отечественной войны захвачены документы немецкого командования, из которых видно, что немецкие разведывательные органы далеко до войны развернули большую агентурную работу среди украинских националистов для проведения работы против Советского Союза. Из этих же документов, из допросов разведчиков бывшей фашистской Германии видно, что немцы очень много поработали над тем, чтобы создать вооруженные банды на Украине и в других советских национальных республиках для борьбы с Советским Союзом в его тылу.

Достаточно сказать, что к приходу Советской Армии в ходе Отечественной войны в области Западной Украины, только на Ровенщине немцами было создано до 50 крупных банд, с общим количеством более 30 тыс. бандитов. Кроме того, было создано много мелких банд и боевок, с общим количеством более 20 тыс. бандитов.

Обком партии, партийные органы на местах – райкомы партии, большевики-чекисты Ровенщины очень много сделали по нанесению сокрушительного удара по этой агентуре, по вооруженным бандам украинских националистов. Достаточно сказать, что за период 1944-1947 г.г. силами большевиков, партийных и беспартийных на Ровенщине, при активной поддержке местного населения было убито и захвачено много бандитов. За это время захвачено более 30 тыс. экземпляров оружия. Тем самым большевики Ровенщины спасли жизни многих и многих десятков наших советских людей. Органы госбезопасности захватили уже в 1948 г. типографию, в которой готовились листовки, захватили много множительных аппаратов.

Нужно, товарищи, отметить, что такие районные партийные комитеты, как Деражнянский, Мизочский, Гощанский, Демидовский, Степанский, Червоноармейский, Дубровицкий, Острожский, Костопольский, Заречнянский, по-настоящему, неформально занимаются руководством органами на местах и оказывают им практическую помощь.

В этих районах нанесен большой удар, и во многих районах организованных банд нет, но еще есть банды одиночки.

Подводя итоги этой большой работы, которую провели органы МГБ, под руководством обкома партии, по указанию ЦК партии, нельзя не остановиться на ошибках и недочетах, которые имеют место. Поэтому правильно делегаты-руководители остро критиковали те недочеты, которые мы имеем.

Понятно, что если в районах имеются бандпроявления, от бандитский рук погибают наши советские люди. Мы как большевики, коммунисты, несем за это моральную и партийную ответственность, и органы государственной безопасности принимают меры к тому, чтобы исправить недочеты и ошибки, которые они сейчас имеют.

Мы имеем такие районы, как Тучинский, Козинский, Александрийский, Межиричский, Млыновский, Острожецкий, где чекисты, коммунисты плохо работают, еще не перестроились, как требует эта обстановка, не понимают того, что сейчас украинско-немецкие националисты нашли нового хозяина – англо-американскую разведку, имеющую опыт в провокациях и терроре.

Эти чекисты, коммунисты не всегда прислушиваются, что подсказывают райкомы партии, и как здесь товарищи указывали, излишне замыкаются в своей работе. Я, как коммунист, принимаю меры, чтобы исправить эти недочеты.

В этих районах начальники МГБ, МВД непартийно относятся к порученному делу, не могут разделить свои функции в работе, вместо того, чтобы совместными мероприятиями нанести сокрушительный большевистский удар по этой агентуре империализма, украинским националистам, в некоторых районах и райкомы партии попустительствуют, не по-партийному, примиренчески относятся к проявлениям, которые имеются. Если что-нибудь случается, то просят помощь, хотя в районе достаточно войск, оперативных работников, чтобы добить вшивых бандитов.

Имеем много фактов, когда наш советский актив, в том числе и работники МГБ, потеряв бдительность, выезжая в села, ставали жертвами бандитский проявлений. Процентов 40-50 жертв, которые имели в 1947 году, были результатом потери большевистской бдительности, результатом пьянок и других нехороших явлений.

Я должен сказать, что в наших органах государственной безопасности еще имеются недочеты и такие ошибки, как нарушение революционной законности.

Обком партии, управление МГБ своевременно и решительно вели борьбу с нарушителями революционной законности. В 1947 г. арестовано 3 ответственных работника государственной безопасности и несколько уволено за нарушение революционной законности. Однако, эти факты еще имеют место и до сих пор.

Нужно признать, что многие начальники органов МГБ не понимают того, что малейшее нарушение советских законов есть преступление против государства, отступление от линии партии. Умалчивание, попустительство нарушителям законов — также преступление.

Надо вести самую решительную борьбу с малейшими преступлениями, нарушителями революционной законности и понять, что борьба со всякого рода искривлениями является одним из активных средств укрепления советской власти, ее авторитета перед народом.

Органы государственной безопасности еще имеют недочеты в следственной работе, на что нам своевременно указал обком партии, особенно, в части соблюдения сроков ведения следствия.

Однако, говоря об этих недочетах, нельзя не сказать о целом ряде помех и недочетов, которые имеют органы, имеющие касательства к борьбе, как с подпольем, так и с другими преступлениями.

Я имею в виду суды и прокуратуру.

Мы имеем ряд фактов, когда суды и трибуналы, т.е. работники этих ведомств, то ли по своему недопониманию важности тех учреждений, которые они возглавляют, или в которых они работают, или по другим мотивам становятся тормозом в своевременном и правильном рассмотрении поступающих им дел.

Приведу несколько примеров:

Военный Трибунал Армии в гор. Ровно при рассмотрении дела бандита Нос, не найдя мотивов для возвращения дела на доследование, вынес такое определение:

«...Установить, какая ночь была в районе Ровенской области с 14 на 15 сентября 1943 г., лунная или нет, если да, то какая фаза была луны, в какие часы была луна. Если подтвердится, что ночь была лунная и ясная — произвести следственный эксперимент на предмет опознания личности по фигуре и голосу, применительно к условиям, при которых свидетель Пацюк узнал обвиняемого Нос».

Видимо, некоторым «юристам» необходимо будет напомнить об их долге защиты советской власти, так как они своими действиями делают обратное.

В декабре 1946 года органами милиции был задержан и арестован некий Листопад за покушение на работницу типографии редакции «Червоный прапор» — Пашинскую.

Листопад по заданию подполья должен был убить Пашинскую, и нанес ей два выстрела в голову. Посчитав, что Пашинская мертвая, Листопад ушел, но Пашинская оказалась живой и была свидетельницей по делу Листопад.

Имея все улики для суда Листопад, городская прокуратура г. Ровно освободила последнего.

Органы Государственной безопасности подвергли Листопад вторичному аресту, и он был осужден к 25 годам тюремного заключения, полностью признавшись в совершенном преступлении.

Чем можно объяснить поведение члена областного суда Борш, как нежеланием защищать интересы советской власти, когда он, отменив приговор народного суда по делу Богуша, осужденного к 12 годам тюремного заключения за расхищение 20.000 государственных денег, ему заменил одним годом принудительных работ.

Чем объяснить, что областной суд окружил себя во многих случаях непроверенными и темными лицами, допускает к ведению судебных процессов лиц, не имеющих на это санкции, согласно установленного закона.

Чем объяснить, что защитник – коммунист Сарненский и коммунист Кудояр сфальсифицировали справку для оправдания арестованных органами государственной безопасности активных националистов об участии в партизанском движении, к которому они ничего не имели, и этими же справками поручаются за их чистоту и непричастие к националистическому подполью.

Областной комитет партии исключил Кудояра из рядов ВКП(б), но видимо такие, как Сарненский и Кудояр – политические слепцы и перерожденцы, еще работают среди адвокатов, и некоторым удалось проникнуть в наши суды и в органы прокуратуры.[2]

Я считаю, что вновь избранному обкому партии необходимо будет вплотную заняться работой областного суда, коллегии адвокатов, прокуратуры, так как приведенные факты, а их имеется много, свидетельствуют не только о том, что многими коммунистами потеряно большевистское чутье бдительности, а видимо не все в порядке с идейной подготовкой этих коммунистов.

Не все в порядке с идеологической устойчивостью коммунистов, работающих на этом участке.

Партия учит, что советская идеология несовместима с аполитичностью, безразличным отношением к общественно-политической жизни, безидейностью, обывательщиной и делячеством.

Можем ли мы говорить, что все в порядке в партийных организациях этих важных органов, если они до сего времени по-большевистски не вскрывают и не борются за чистоту и преданность работников органов юстиции, прокуратуры.

Можем ли мы сказать, что в деле советской идеологии в органах суда и прокуратуры все в порядке, если коммунисты не вскрывают и не борются со взяточничеством и безразличным отношением, кто работает в органах суда, адвокатов и прокуратуры.

Я считаю, товарищи, что безусловно, особенно здесь, в условиях Ровенской области, в условиях Западной Украины, классовая борьба очень острая, очень серьезная, здесь нужно смотреть в оба. Мы, например, имеем случаи, когда по заданию подполья националисты лезут в партию, в комсомол, пролезают по заданию подполья на ответственные посты. Мы имеем случай в Острожецком районе, по вине облфинотдела и обкома партии, утвердили заведующего райфинотделом человека, который имеет родного брата окружного «проводника» оуновской банды, руки и весь он в крови.

Я считаю необходимым сообщить, что в некоторых случаях еще недостаточно реагируют некоторые товарищи на сигналы органов МГБ, особенно в части про-

никших чужаков в райкомы и в советские органы. Был такой случай, в Корецком районе, когда органы госбезопасности сообщили в райком партии, что заведующий военным отделом райкома КП(б)У поддерживает связь с бандами, что он завербован бандами, передает оружие и информацию бандитам, и почему-то в течение трех месяцев этот человек не был исключен из партии и работал в райкоме партии, только в январе месяце, при наличии таких серьезных информаций, был с ним решен вопрос.

Мы имеем случай в этом же райкоме партии, когда курьером работает связная бандитского подполья, и все же райком партии, имея информацию от органов МГБ о том, что она сотрудничает с бандами, держит ее там, доверяет пакеты и т.д.

Несколько слов по выступлению тов. Жукова.

Я, конечно, извиняюсь за то, что не зашел и не отдал «визита вежливости» товарищу Жукову, будучи в районе. Я поддерживаю связь с партийными органами, сам партийный работник, послан на эту работу, и это дело я исправлю. Я только хочу поставить в известность делегатов, чтобы не поняли так, как понял товарищ Жуков, что я, якобы, в одном случае пытался подменить тов. Бегма. Это было не так. Когда приехал тов. Мануильский, он вызвал меня, Бегма, некоторых руководителей к себе в вагон, дал всем задание. Меня же он оставил по некоторым вопросам. Поскольку тов. Мануильский должен был идти на совещание, разговор был незакончен, он мне сказал, что садитесь около меня и мы закончим свой разговор, пока будет идти совещание. Мы и там не успели закончить, и тов. Мануильский поехал после совещания в обл. МГБ, где он интересовался работой и закончил свой доклад. Мне даже неудобно. По своей натуре, по своему характеру я не такой человек, чтобы кого-то подменял, тем более тов. Бегма. Видимо тов. Жуков не продумал и обвинил меня в том, в чем я невиновен.

Я думаю, что Василий Андреевич этого не может подумать, и он, может быть, об этом скажет.

Я хочу сказать о ненормальных взаимоотношениях тов. Жукова с начальником МГБ. Я приму все меры. Партия меня поставила на работу, партия меня воспитала, и я приму меры, чтобы наказать виновников, но Жуков немного перебарщивает. Он вызывает заместителя начальника райотдела и просит: «Дайте сведения о сети, о учетах и т.д.».

(Тов. Жуков: Никогда не просил).

Таких данных заместитель начальника не может дать. Наша организация имеет некоторые особенности, и я прошу это учитывать. У меня от партии секретов нет и не может быть, и я этому учу работников, но если начальник райотдела докладывает тов. Жукову, что в райком пролез оуновец, сидит зав. военным отделом, а райком не реагирует, то позволительно спросить т. Жукова: «Зачем же ему такие данные, как сеть и другие».[3]

Товарищи делегаты! Еще многие наши работники не понимают вопросов взаимоотношений, не было случая, чтобы, когда позвонили, или когда обратились ко мне, а я не реагировал. Коммунист-чекист, который сделал преступление, не останется безнаказанным, и я в первую очередь, как член партии, как большевик, когда партия мне доверила, я все сделаю, что необходимо для выполнения решения партии.[4]

(С места: Из президиума секретарь райкома должен позвонить о безобразиях).

Это правильно. Бывает, что я приехал в район, утвердил мероприятия и не зашел в райком. Ведь не обязательно, чтобы я зашел и сказал, что буду утверждать мероприятия.

Чекисты Ровенщины, коммунисты Ровенщины, под руководством обкома партии, под непосредственным руководством на местах районных партийных

комитетов, выполняя указания ЦК партии, все сделают, чтобы покончить с бандитизмом. Мы не пожалеем ни здоровья, ни жизни, чтобы спасти наших людей от бандитского террора. Чекисты на протяжении всего времени показали себя, как вооруженный отряд партии, который уважает народ за его преданность и бдительность. И в дальнейшем будут уважать, и это уважение партии и народа мы будем беречь, как зеницу ока. Мы сделаем все, чтобы в ближайшее время выполнить требования партии, полностью и навсегда разгромить банду подлых, ненавистных нашему народу – агентуру реакционного империализма, украинских националистов.

Я заверяю, что мы сделаем все, чтобы ошибки, которые мы еще имеем, исправить в ближайшее время, иначе и не может быть для большевиков. (Аплодисменты).

[...]

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.140, арк.180-188.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Друга Рівненська обласна партійна конференція відбулась 28 лютого – 1 березня 1948 р. Попередня, перша обласна конференція, проходила ще напередодні німецько-радянської війни – 23-25 квітня 1940 р.

[2] Спроби отримання підтверджуючих документів щодо участі тієї або іншої особи у радянському партизанському чи підпільному русі з метою набуття відповідного статусу, нагород, привілеїв, як також приховування дійсних обставин перебування на окупованій німцями території, набули поширення на Рівненщині ще з 1944 р. Як приклад, можна навести справу М.Абдурахманова, уродженця міста Ташкента, за освітою – зубного техніка, який у січні 1945 р. був заарештований, а в листопаді того ж року звільнений УНКДБ в Рівненській обл. Потрапивши до німецького полону на початку війни, М.Абдурахманов перебував у концтаборах в Умані, Вінниці, Луцьку, Володимирі-Волинському, Рівному. Звільнившись якимсь чином з Рівненського табору №2, він працював з серпня 1942 р. до кінця 1943 р. зубним техніком у поліклініці м. Рівного в лікаря Карцева. У справі М.Абдурахманова зберігається протокол допиту А.Іванова, комісара партизанського загону ім. Ворошилова у з'єднанні В.Бегми, а в 1944 р. – відповідального секретаря Рівненської обласної надзвичайної комісії по розслідуванню злодіянь німецьких окупантів, який засвідчив: «У вересні місяці 1944 р. до мене на квартиру прийшли Єршов, Корнєєв і ще хтось, прізвища не пам'ятаю, яких я знав, як командирів підпільних груп м. Рівне, з ними разом прийшов і Абдурахманов, якого вони відрекомендували мені, як учасника партизанського підпілля м. Рівного і попросили мене, на основі підписаної ними довідки і характеристики, виданої в/частиною підполковника Остроглазова, дати йому бойову характеристику і заповнити на ім'я Абдурахманова нагородний лист для представлення до урядової нагороди». А.Іванов виконав прохання, після чого нагородний лист за підписом секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми був посланий в Київ на затвердження начальнику УШПР Т.Строкачу. Проте начальник нагородного відділу УШПР капітан Хорошилов повернув лист М.Абдурахманова, в числі інших, назад з резолюцією: «Відмовити через відсутність фактів його діяльності, як учасника підпілля» (*ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.2097, арк.40-42*).

[3] У своєму заключному слові на партконференції секретар обкому КП(б)У В.Бегма з приводу взаємозвинувачень Т.Жукова і В.Шевченка висловився так: «Тут виступав тов. Жуков, який звинуватив тов. Шевченка в тому, що він подібний до «вельможі», намагався підмінити, підсидіти першого секретаря обкому партії. Я думаю, що тов. Жуков помилився. Ми працюємо з тов. Шевченко багато часу, знаємо його, як комуніста, знаємо поведінку на бюро, і ніколи таких звичок у нього немає, це не в його стилі. Я думаю, що за родом своєї спеціальності він і не міг би підмінити першого секретаря обкому. Я думаю, що це помилка тов. Жукова. Мені думається, тов. Жуков, що коли у Вас з начальником

РВ МДБ кепські взаємостосунки, то не можна це переносити на область. Я рахую це неправильним. Дарма тов. Жуков рахує, що неспрацьованість в районі це є неспрацьованість і в області. Тов. Шевченко, як комуніст, керівник цієї організації дуже багато інформує обком партії і мене як секретаря, багато питань ставить. Стосовно виступу тов. Шевченка на адресу тов. Жукова, згідний щодо сказаного, що в Корецькому районі (такі випадки є й в інших районах) спостерігається політична безпечність, є випадки, коли при підборі кадрів пролізли й ворожі елементи в наші радянські органи. Потрібно реагувати на них і виправляти помилку для того, щоб очиститись негайно від ворожих елементів. Я не згідний, коли тов. Шевченко вірить тільки своєму апаратові, зокрема у випадку із зав. військовим відділом Корецького РК КП(б)У тов. Бобровським. Обкому партії було відомо, що зав. військовим відділом т. Бобровський звинувачувався у зв'язку з бандами, точніше не прямо звинувачувався, а опосередковано, тобто бандити відібрали у нього зброю, але не вбили. На цій підставі й думали, що від має зв'язок з бандами, і цей випадок у тов. Жукова викликав сумнів. Він виніс питання на райком, начальник райвідділу просив тов. Жукова зачекати, щоб додатково перевірити. Тов. Жуков погодився і просив, щоб швидше перевірили, а вийшло навпаки, начальник райвідділу 2 місяці хворів, замісник його не міг вирішити питання, і вина тов. Жукова, що він довірився начальнику райвідділу, а потім вирішив питання правильно без райвідділу, обсудив на райкомі і зняв завідуючого з роботи. Тут вина обох – і начальника райвідділу, і тов. Жукова, які затягли вирішення цього питання, і нічого звалювати вину на одного секретаря райкому і висувати йому політичне звинувачення. Ми тов. Жукова знаємо теж не перший рік, це досвідчений і політично грамотний працівник, тому висувати йому звинувачення, тов. Шевченко, що він нездібна людина – це неправильно» (*ДАРО, ф.400, оп.1, спр.141, арк.132,133*).

[4] Наскільки співвідносились заяви і реальні дії керівника УМДБ в Рівненській обл. В.Шевченка щодо покарання чекістів, які здійснили злочини, яскраво свідчить доповідна записка військового прокурора військ МВС Українського округу Г.Кошарського «Про факти брутального порушення радянської законності у діяльності т.зв. спецгруп МДБ» від 15 лютого 1949 р., подана на ім'я секретаря ЦК КП(б)У М.Хрущова. У доповідній записці, яка переважно оперта на перелік злочинів органів МДБ в Рівненській обл., наводиться інформація щодо «порушень радянської законності», здійснені впродовж вересня 1947 – жовтня 1948 рр. у населених пунктах 4-х районів області – Дубровицького, Козинського, Здолбунівського, Рівненського, в результаті котрих постраждали десятки людей. Наприкінці своєї доповідної прокурор Г.Кошарський констатує: «Про факти брутального порушення законності спецбоївками УМДБ Рівненської області Військова Прокуратура повідомила в МДБ УРСР ще на початку жовтня 1948 року, але тим не менше, злочинці були заарештовані лише в лютому ц.р., при чому до арешту їх начальник Управління МДБ в Рівненській області тов. Шевченко намагався «спростувати» факти, викриті Військовою Прокуратурою і переконати Секретаря Рівненського обкому КП(б)У тов. Бегму, що ці факти, ніби, розслідувались і не знайшли підтвердження» (*див.: Літопис УПА. Нова серія. – Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. 1943-1959. – Київ-Торонто, 2001. – С.355-362*).

Ігнорування будь-яких норм «соцзаконності» і виявлення жорсткої корпоративної поруки щодо виправдання вседозволеності в діях органів МВС-МДБ, очевидно, було послідовною позицією полковника В.Шевченка, ставши його своєрідною візитівкою на тих посадах, які він обіймав впродовж служби в чекістських органах. Так, влітку 1951 р., коли В.Шевченко очолював УМДБ Станіславської обл., адміністративним відділом ЦК ВКП(б) виявлені факти порушень «соцзаконності» в Болехівському районному, Коломийському міському та ін. відділах МДБ. Як зазначено в довідці адмінвідділу ЦК ВКП(б), подання військового прокурора військ МДБ області про порушення законності в Печеніжинському РВ МДБ В.Шевченко повернув «зі знущальною резолюцією». Відповідно до постанови політбюро ЦК КП(б)У від 14 серпня 1951 р., «за допущення найбрутальніших порушень соцзаконності робітниками органів МДБ та міліції і невжиття своєчасних і належних заходів щодо їх припинення» начальнику обласного УМДБ В.Шевченку було вказано і попереджено, якщо він не наведе «більшовицький порядок в підпорядкованих йому органах, до нього будуть вжиті суворіші міри впливу» (*див.: Літопис УПА. Нова серія. – Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Ком-*

партії України. 1943-1959. – Київ-Торонто, 2001. – С.426-434). Однак, як свідчить доповідна записка військового прокурора Прикарпатського військового округу А.Лабутєва, вже перебуваючи на посаді начальника УМВС Львівської обл., В.Шевченко продовжував прикривати і виправдовувати злочинні дії своїх підлеглих. Так, помічник військового прокурора полковник юстиції Головенко поставив перед слідчими УМВС вимогу переглянути явно сфальсифіковану справу щодо подій восени 1953 р. в с. Селець Велико-Мостівського району. У відповідь в доповідній записці секретареві Львівського обкому партії В.Шевченко звинуватив Головенка в тому, що «він своїм наглядом, ніби, гальмує розслідування справи про викриту УМВС терористичну організацію і умисно вихолощує зі справи контрреволюційну суть вчиненого злочину». Комісія обкому партії, за дорученням секретаріату ЦК КПУ, перевірила вказані факти і визнала «серйозне політичне звинувачення», висунуте В.Шевченком проти Головенка, «від початку до кінця неправильним» (*див.: Літопис УПА. Нова серія. – Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. 1943-1959. – Київ-Торонто, 2001. – С.539-548*).

№121

1948, лютого 29. – Витяг з стенограми виступів начальника УМВС Рівненської області І.Антонюка та прокурора Рівненської області І.Комолова на другій Рівненській обласній конференції КП(б)У про боротьбу з бандитизмом та крадіжками соціалістичної власності

Вечернее заседание 29 февраля 1948 года

[...]

Тов. Антонюк: начальник областного управления МВД.

Товарищи делегаты, в своем докладе секретарь обкома партии тов. Бегма поставил задачу перед органами МВД об усилении борьбы с бандами ОУН и УПА, расхитителями социалистической собственности и прочей уголовной преступностью в районах области и потребовал, чтобы в ближайшее время этого года окончательно ликвидировать остатки банд, навести и поддерживать социалистический порядок в селах и городах нашей области.

Постановка такой задачи перед органами МГБ и МВД обязывает в первую очередь меня, как коммуниста-руководителя областного управления МВД, правильно сориентировать районные органы на борьбу с бандами с тем, чтобы помочь МГБ в самый ближайший отрезок времени этого года окончательно добить и очистить нашу Ровенскую область от остатков украинско-немецких националистов, которые своими преступными действиями мешают местным советско-партийным органам в осуществлении на селе различного рода политических и хозяйственных задач.

Следует признать, что в области борьбы с остатками банд нами не все еще сделано, и поэтому в некоторых районах мы теряем еще много наших лучших товарищей из числа партийно-советского актива.

Я считаю, что одна из основных причин недостаточной или слабой борьбы с бандами по линии МГБ и МВД заключается в том, что большинство начальников РО сами лично и их заместители на бандитские проявления и на операции не выезжают, и потому мы имеем провалы операции и низкую раскрываемость бандитских проявлений, ведь не секрет, что на такие операции выезжают сержанты и уч. уполномоченные с большим опозданием.

К примеру, можно привести случай, когда с 12 на 13 января с.г. на бандитский налет, совершенный на колхоз им. Хрущева в с. Виница[1] Демидовского района, выехали из РО МВД и МГБ. На месте, где с 5 часов утра и до 13.00, к моменту приезда высланного мною туда с опергруппой майора т. Булыгина, работники МГБ копошились в канцелярии колхоза, вместо того, чтобы принять меры по свежим следам к поиску и ликвидации бандитов, а Воронов уже к этому

времени успел возвратиться в районный центр, ограничившись констатированием факта, что налет совершен бандой УПА.

И только благодаря настойчивому вмешательству в это дело т. Булыгина, работники МГБ назвали одно из предполагаемых мест, где могут укрываться бандиты УПА. К 16 часам 13 января, при помощи собаки, схрон был с бандитами обнаружен и банда ликвидирована. Этот случай хорошо знают делегаты Демидовского района.

Поэтому, моя просьба к секретарям районных комитетов партии – взять под постоянный контроль работу РО МВД, ибо еще имеются у нас такие белоручки, как начальник Клеванского РО МВД тов. Шульга, который настолько зазнался, что в первых числах декабря 1947 г. на совершенное убийство бандитами в старом Клеване председателя окружной избирательной комиссии и заместителя, сам лично не выехал, послал других, за что крепко наказан. Однако убийцы из числа украинско-немецких националистов до сего времени не пойманы и не наказаны.

(С места: Может боятся выезжать. Общий смех).

Постановление ЦК КП(б)У от 28 января[2] отмечает, что борьба с ворами и расхитителями дело не только органов МВД, прокуратуры и суда, но также и местных советско-партийных и профессиональных органов и руководителей предприятий. Однако, я здесь приведу пример, как отдельные руководители себя ведут в таких случаях:

Так, директор беконной фабрики т. Ливензон, когда к нему приехали работники ОБХС вместе с ревизорами, чтобы предотвратить хищение и привлечь виновных, он стал гнать их оттуда и заявил, что он в присутствии милиции на предприятии работать не может, у него руки опускаются, и, если бы секретарь районного комитета партии т. Баранник не вмешался, он бы ревизоров не допустил к ревизии.

Как же это так, тов. Ливензон, что присутствие милиции на Вас так отрицательно влияет, а на Вас не влияет, что жулики за 1947 год расхитили много голов крупного рогатого скота и мелкого, что выражается в сотнях голов, и Вы это терпите. Такое отношение к делу нетерпимо, и сейчас уже на сегодня ревизией все вскрыто, известны жулики, которые также привлекаются, но только не с Вашей помощью это сделано.

Или еще один очень важный и характерный пример из области деятельности наших народных судов и прокуратуры областной, которые обязаны стоять на страже и незыблемости советских законов. Однако у нас здесь в Ровно есть такой зам. облпрокурора Рыбкин, который настолько обнаглел, что со своей женой-адвокатом могут повернуть вспять любые законы в личных интересах – к примеру:

Сын зам. прокурора т. Рыбкина, состоя на службе в Советской Армии, летом в 1947 г., будучи в гостях у своих родителей, из пистолета отца своего убил ребенка 7-8 лет одной домработницы, который чем-то помешал во время катания на автомашине, и представьте себе, что никакой суд этого убийцу не наказал, лишь потому, что папа его прокурор, а мама адвокат, воспользовались своим положением и связями, состряпали документы, что сын их невменяем, психически ненормальный.

Спрашивается их и других, кого это дело касается, как же так могло быть, чтобы в рядах Советской Армии находились на службе неполноценные и психически ненормальные люди. Но дело не в этом – дело в том, что только по таким документам можно было уклонить убийцу от ответственности. А мать погибшего нигде не нашла снисхождения и защиты, потеряла ребенка и, конечно, ей с Рыбкиным прокурором и адвокатом не справиться.

Товарищи, я других фактов не буду приводить.

Скажу теперь о хищении собственности в нашей области, которое приняло большие размеры, только за 1947 год органами МВД, милицией, прокуратурой и судом привлечены к ответственности преступники и расхитители – 3,5 млн. руб. советских денег, из которых половина возвращена, а остальное не возвращено. Это относиться и к тов. Щербак «Заготзерно», где много расхищают зерна, муки и прочего.

Недочетов в органах МВД и милиции много, и они заключаются в том, что в силу слабой еще оперативной работы наши органы при проведении мероприятий по раскрытии преступлений не совсем точно бьют по врагам и допускают огульные задержания, не обоснованные аресты, в силу чего нарушают советскую законность и нормы УПК, однако с этим я веду строгую борьбу и надеюсь, что в ближайшее время эти беззакония будут полностью изжиты из практики работы МВД и милиции.

Хочу возразить тов. Убийволк, который говорил, что самогоноварению способствуют партийно-советский актив и милиция – это просто необдуманно. Я согласен, что милиция еще слабо ведет борьбу с самогоноварением, но не способствует этому, и таких данных у него нет.

Постановление ЦК партии КП(б)У подчеркивает исключительную важность охраны государственного и общественного имущества, а также личной собственности граждан.

Однако на местах в районах и особенно в селах, там, где работают участковые уполномоченные в нашей области, условия почти не созданы для того, чтобы эти работники имели бы возможность постоянно жить и работать на участке своих 2-4 сел, ибо квартир им до сего времени не дали местные органы советской власти, резиденций постоянных они не имеют и, конечно, свои задачи они осуществляют плохо и, в первую очередь, по налаживанию в селах и колхозах социалистического порядка и поддержания его.

А если бы они имели квартиры и резиденции, то, безусловно, у нас уже во всех селах и колхозах были бы группы самоохраны и бригады содействия милиции, которых участковые обязаны обучить приемам и методам борьбы с бандами и другими видами преступности, которая в нашей области находится еще на высоком уровне – в месяц 70-60 случаев проявлений, а раскрываемость их слишком низкая – всего 70-75%.

Прошу, товарищи, помочь в этом мне, чтобы я мог закрепить уч. уполномоченных за своими участками и потребовать от них лучшей работы на селе.

Я заверяю партконференцию, что те задачи, какие возложены на органы МВД ЦК(б)У, под руководством обкома партии и районных комитетов партии с честью будут выполнены.

[...]

Тов. Комолов – областной прокурор.

Данные из доклада секретаря обкома тов. Бегмы свидетельствует о том, что партийные организации области проделали большую работу по восстановлению культуры, искусства в нашей области. Трудящиеся нашей области, как и весь советский народ, залечивает раны нанесенные войной, немецкой оккупацией. В этой большой работе значительная работа проведена органами суда и прокуратуры, МГБ, МВД, по укреплению революционной законности, по борьбе с изменниками Родины – украинско-немецкими националистами, расхитителями социалистической собственности.

Эта проведенная работа сыграла важную роль в деле ликвидации последствий немецкой оккупации и успешного восстановления народного хозяйства.

Товарищи, наряду с этим мы имеем и продолжаем иметь место крупное нарушение социалистической законности, факты попирания прав советских граждан, незаконных арестов, задержаний и др. нарушений.

В результате проведенной работы в 1947 г. органами прокуратуры было вынесено около 300 протестов, 500 представлений, возбуждено 316 уголовных преследований за всякого рода нарушения советских законов, допускаемых в районах области.

Я не в состоянии за короткое время перечислить все нарушения советской законности. Можно назвать такие, как, например, председатель Острожецкого райисполкома Складановский незаконно мобилизовал подводы на строительство в райцентре, нарушения в Ровенском районе во время реализации займа, незаконные аресты и целый ряд других. Межиричский райисполком за невывоз леса накладывал 500 руб. штрафа.

В 1947 году допустили нарушения советской законности в части искривления классовой линии: значительная часть середняцких крестьян была перечислена в группу кулаков, в Деражнянском районе было неправильное начисление норм сдачи хлеба по второй — третьей группе, и целый ряд других моментов.

Главная задача органов суда и прокуратуры, органов МВД, МГБ состоит в том, чтобы вести повседневную беспощадную борьбу с преступностью, направляя всю свою работу на искоренение преступности в области, на ликвидацию остатков банд украинско-немецких националистов, на борьбу с расхитителями социалистической собственности, против воров, жуликов, спекулянтов, хулиганов и взяточников.

Следует отметить очень серьезный недостаток в работе этих органов, что еще слабо ведется борьба за выполнение Указа Президиума Верховного Совета от 4 июня 1947 года «Об уголовной ответственности за хищение государственного и общественного имущества».

В своем докладе Василий Андреевич Бегма прямо указал, что органы прокуратуры слабо еще ведут борьбу с расхитителями соцсобственности. Это совершенно правильно. Я хочу это подтвердить, что из общего количества законченных следственных дел прокуратурой области 383 по Указу от 4.VI-47 г., только 30% закончены в сроки, установленные для этой категории дел. Суды 50% рассмотрели в срок.

Товарищи, преступные действия расхитителей соцсобственности направляют на расхищение госимущества, главным образом в торгующих организациях, хозяйственных, промышленных предприятиях. Если просмотреть по количеству 500 с лишним человек привлеченных, то все эти люди исключительно находились, работали, воровали в органах потребительской кооперации, госторговли, промпредприятиях, орсах и др. организациях. Размеры хищений государственного добра тов. Антонюк назвал более 3-х с половиной миллионов рублей. Органами прокуратуры в процессе производства расследования путем наложения ареста на имущество обвиняемых, путем изъятия ценностей сумели обеспечить взыскание материального ущерба немного более двух миллионов рублей.

Правильно в своем докладе тов. Бегма указал, что полтора миллиона рублей жулики, проходимцы раскрали государственных ценностей.

Надо прямо сказать, что в результате потери бдительности, в результате плохой постановки контроля и безответственного отношения к подбору кадров, имело место такое крупное хищение в облздраве: бухгалтер Абросимов сумел украсть из

этой организации и получить из банка 841 тысячу рублей. Это почти миллион рублей украл только один человек. Абросимов осужден на 25 лет лишения свободы.

Отмечая серьезные недостатки в работе с расхитителями социалистической собственности, надо отметить, что руководство учреждений и предприятий госторговли, потребкооперации, пищевой промкооперации не организовали настоящей борьбы со злоупотреблениями, не обеспечили настоящего контроля за материально-ответственными лицами, безответственно относятся к подбору кадров.

(С мест: Критики больше. О районных прокурорах расскажите).

Товарищи, в адрес прокуратуры делегаты очень много говорили. Очень много недостатков. Совершенно правильно. Очень много недостатков в работе районных прокуроров, много бюрократизма и прямых преступных действий. В 1947 г. снят с работы прокурор города Ефременко, как не обеспечивающий работы, прокурор Вербского района Кницкий, Червоноармейского района – Калашников. К сожалению, надо сказать, что в 1947 году в наших органах выявлены прямые проходимцы и жулики. Мной арестовано 4 человека народных следователей за взяточничество. Нарследователь Деражнянского района Нагорный, Вербского района Токарев, помощник прокурора города Ровно Привалов, часть осуждены и часть арестованы.

В 1947 г. вместе с обкомом партии применялось ряд мер для улучшения работы органов прокуратуры. Принимаются меры в соответствии с решениями ЦК КП(б)У для укомплектования прокуратуры хорошими работниками, умеющими выполнить задания партии и правительства. Нужно сказать, что у нас 40% работников являются студентами-заочниками школы и институтов, работают над собой.

Справка в части выступления тов. Жукова, комиссия выехала, которая занималась вопросами хищения на Корецком сахарном заводе, до сих пор не установлено, куда выбыло лицо, сделавшее хищение на заводе, мы его разыскиваем, поэтому дело не закончено.

Что касается тов. Богатыренко, что он является пьяницей. Это неверно, это может подтвердить Здолбуновская делегация.

Товарищи делегаты, работники прокуратуры, вооруженные постановлением ЦК партии от 28.I-48 г., сумеют выполнить все задания партии и правительства и активно содействовать своей работой успешному выполнению пятилетнего плана в четыре года.

[...]

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.141, арк.48-52, 65-68.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] с. Війниця нинішнього Млинівського району.

[2] Йдеться про постанову політбюро ЦК КП(б)У «Про стан і заходи по зміцненню соціалістичної законності та радянського правопорядку в Українській РСР» від 28 січня 1948 р. (*див.: Літопис УПА. Нова серія. – Т.3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. 1943-1959. – Київ-Торонто, 2001. – С.309-311*).

№122

1948, березня 20. – Подання заступника прокурора Рівненської області Осипчука голові президії Рівненської облспоживспілки про порушення постанови Ради міністрів УРСР «Про заходи щодо покращення роботи дитячих будинків, дитприймалень і розподільників Української РСР»

№22/12
3/IV-48

Прокурор
Ровенской области
20 марта 1948 г.
№229/3

Председателю президиума Ровенского облпотребсоюза
Копия: Председателю исполкома Ровенского областного совета депутатов трудящихся
г. Ровно

Представление

О нарушении постановления Совета Министров УССР от 1 ноября 1947 года за №2039 «О мероприятиях по улучшению работы детских домов, детприемников и распределителей Украинской ССР»

Совет Министров своим постановлением от 1.XI.47 г. за №2039 обязал Министерство торговли установить систематический контроль за своевременным и качественным обеспечением продовольственными фондами детских учреждений.

Однако, Прокуратура области располагает данными, что в ряде районов райпотребсоюзы не отоваривают нарядов, спущенных для детдомов. Детдома не получают надлежащего количества круп, овощей, мяса и совершенно не получают белого хлеба, рису и ряда других продуктов.

Так, например: Костопольскому детдому на протяжении ряда месяцев райпотребсоюзом не отовариваются полностью наряды, спущенные для детского дома. Кроме перловых круп детдом других круп не получает, а вместо мяса выдается соленая рыба, хотя имеются полные возможности обеспечить детдом мясом, а в выдаче белого хлеба, рису и яиц детдому совершенно отказано.

Дети питаются однообразной и некачественной пищей, вместо полагаемых на питание одного ребенка 9 рублей в день, детдом затрачивает только 5 рублей.

Создается экономия, которая тяжело отражается на состоянии детей.

У детей младшего школьного возраста плохой вид, дети часто болеют. Такое же положение и в ряде других детдомов.

С целью устранения имеющихся недостатков в вопросе снабжения детских домов –

прошу:

1. Обсудить этот вопрос на Президиуме Облпотребсоюза с вызовом Председателей Райпотребсоюзов тех районов, где расположены детдома, и принять действенные меры к устранению указанных нарушений.
2. Представление прошу рассмотреть в установленный 15-ти дневный срок.
3. Копию принятого Вами постановления по этому вопросу пришлите нам.

Зам. облпрокурора Ровенской области
советник юстиции *підпис* (Осипчук)

ДАРО, ф.Р-204, оп.3, спр.209, арк.39,40.
Оригінал, машинопис.
На документі є нерозбірлива резолюція від 5.IV.48 р.

№123
1948, квітня 27. – Інформація бригади ЦК КП(б)У секретареві ЦК КП(б)У К.Литвину про недоліки роботи серед переселенців з Чехословаччини в Рівненській області

Секретарю ЦК КП(б)У
тов. Литвину К.З.

Информация
о недостатках хозяйственного устройства, массово-политической и культурно-просветительной работы среди переселенцев из Чехословакии

В 1947 году в Ровенскую область прибыло 1.839 семей переселенцев в составе 8.993 человека из Чехословакии, которые расселены в таких районах области: Здолбуновский – 284 семьи, 1.404 чел.; Дубновский – 393 семьи, 1.821 чел.; Вербский – 155 семей, 779 чел.; Млиновский – 199 семей, 1.028 чел.; Кольгинский[1] – 172 семьи, 721 чел.; Ровенский сельский – 293 семьи, 1.431 чел.; Гощанский – 39 семей, 151 чел.; Острожецкий – 74 семьи, 374 чел.

Проверкой на месте установлено, что некоторые райкомы партии, исполкомы районных советов депутатов трудящихся недостаточно уделяют внимания семьям переселенцев по их хозяйственному устройству, оказанию помощи в ремонте домов и надворных построек, в приобретении сельскохозяйственного инвентаря, в результате чего за некоторой частью переселенцев дома, надворные постройки, земельные участки и выпасы не закреплены. Не единичны факты, когда в одном доме проживают две и больше семьи, а также в домах, мало пригодных для жилья. Так, например, в селе Плоское, Вербского района, в непригодном для жилья доме проживает две семьи переселенцев – Барановский Иван и Канад Екатерина, последняя больна ревматизмом. В селе Долгое Поле, этого же района, не закреплены дома за Стефаном Степаном, Сабан Андреем и другими. В этом селе у переселенца Матляка Степана сельский Совет отобрал 0,5 га земли, где была посеяна многолетняя трава, и передал другому переселенцу. В с. Миротино, Здолбуновского района, у председателя сельсовета переселенца Криницкого отобрано 0,98 га поля, засеянного осенью 1947 года конюшиной, и передано колхозу, а также от всех переселенцев этого села отобраны выпасы.

В этом же селе из 46 семей переселенцев 20 семей живут по 2-3 семьи в одном доме, а Балашага Иван, имеющий семью в 6 человек, живет в сарае. В с. Семидубы, Вербского района, семья Плескунко Владимира проживает в полуразрушенном доме.

Во многих селах, где проживают переселенцы, плохо организовано медицинское обслуживание населения, абсолютное большинство домов находится в антисанитарном состоянии, а районные отделы здравоохранения не проводят никакой работы по борьбе с антисанитарией, вследствие чего среди переселенцев имеются случаи заболевания чесоткой и трахомой. В с. Плоское, Вербского района, семья Петрушко, состоящая из 4 человек, вся болеет глазами. В с. Залесье, Здолбуновского района, Гопко Василий и его семья в семь человек болеет также трахомой.

Имеют место факты, когда отдельные работники медицинских учреждений берут взятки и занимаются вымогательством при оказании помощи больным. В больнице райцентра Млинов имел место случай, когда с больного переселенца брали взятку 100 руб. за укол, а когда больной не имел возможности платить, ему

предлагали выписываться из больницы. Переселенка Петрушко Франя, с. Плоское, Вербского района, жаловалась, что при заказе лекарства в г. Дубно требуют масло, сало, якобы для изготовления лекарств.

Аналогичные факты имеют место и в ряде других районов, где проживают переселенцы.

Необходимо отметить, что ряд исполкомов и их отделы, как финансовый и социального обеспечения, не проявляют должной заботы, а подчас даже имеют место факты формального и бездушного отношения к делу оформления пособий и награждения многодетных матерей из числа переселенок, в результате чего ряд многодетных матерей не получают пособий и не представлены к наградам.

Так, в Здолбуновском районе 28 многодетных матерей из переселенок не представлены к награждению. В с. Плоское, Вербского района, Диц Мария имеет 6 душ детей, с 1947 года не получает пособий и не представлена к награде.

Массово-политическая и культурно-просветительная работа среди переселенцев проводится неудовлетворительно, клубы и хаты-читальни в большинстве сел, где проживают переселенцы, работают плохо, без учета особенностей и запросов переселенцев. Лекции, доклады, беседы среди переселенцев проводятся очень редко, посвященные той или иной кампании, причем читаются зачастую неквалифицированными работниками. Так, Млиновский РК КП(б)У запланировал лекцию на апрель месяц о снегозадержании, в то время, как лекции, доклады на общественно-политические и научные темы не читаются.

Такое же положение в Вербском и Здолбуновском районах.

В ряде сел Вербского района агитаторы выделены формально и работы с ними никакой не проводится, и, как результат, агитаторы не работают. Так, в с. Плоское, где уполномоченный РК КП(б)У тов. Страхов, числится 20 агитаторов. В 1948 г. их не собирали, в результате чего никто из агитаторов ни одного доклада, лекции, беседы не провел. В сел. Глинск, Залесье, Здолбуновского района, переселенцы Старинский Степан, Шевцов Иван и др. жалуются на то, что агитаторы у них не бывают, с ними не беседуют.

В Мизочском районе в 5 селах, где проживают переселенцы, клубы числятся формально и никакой работы в них не проводится, а хаты-читальни в них отсутствуют.

В Вербском районе в 4 селах клубов нет. В селах Залесье, Миротино и Гульча Первая,[2] Здолбуновского района, клубы не отремонтированы, нет скамеек, а в имеющиеся кружки самодеятельности не привлекается молодежь из переселенцев, несмотря на то, что очень много желающих принимать участие в хоровых и музыкальных кружках.

В селе Глинском,[3] этого же района, проживает переселенец, член коммунистической партии Чехословакии Билас Константин, композитор, и два капельмейстера Лингар и Даманский, котрые имеют инструменты, к клубной работе не привлекаются.

В некоторых районах, где проживают переселенцы, имеются факты нарушения советской законности.

Так, в Здолбуновском районе переселенцы привлекались к поставкам хлеба из расчета 1 центнер с гектара. В селах Миротино, Глинск, Залесье и Гульча Первая, этого же района, переселенцев заставляли заготовлять и перевозить лес, за что до сих пор не произвели расчет. Переселенцы сел Поцюрково,[4] Миротино, Гульча Первая, этого же района, в 1947-1948 г. сдали Мизочскому сахарному заводу свеклу, за что также не произвели расчет сахаром.

В селе Новины, Млиновского района, уполномоченный РК КП(б)У Галенко, зам. уполминзага 18 марта с.г. в пьяном виде демонстрировал расстрел переселенца за то, что последний не дал ему подводы. Галенко до сих пор к ответственности не привлечен.

Отсутствие надлежащей массово-политической и культурно-просветительной работы, а также внутреннего хозяйственного устройства переселенцев привело к тому, что в ряде сел имеют место факты явно враждебного к нам отношения, которое культивируется со стороны остатков украинских националистов и враждебных элементов из числа самих переселенцев.

Так, в селе Долгое Поле, Вербского района, где на протяжении 1948 года не проводилась массово-политическая работа, все жители села требуют разрешения выезда в Чехословакию. В этом селе два-три раза в неделю у переселенца Ляшевского проводятся нелегальные собрания, о содержании которых МГБ не знает.

Характерно отметить, что в этом селе на протяжении 1948 года никто из секретарей райкома партии не был.

По данным начальника Дубновского райотдела МГБ тов. Агапова имеет место факт, что один из переселенцев несколько дней тому назад возвратился нелегально из Чехословакии, куда специально ходил связаться с некоторыми членами оппозиционных партий, от которых получил задание поднять всех переселенцев, направить к границе, и им будет оказана помощь в переходе границы, после чего оппозиция объявит во всеуслышание об этом факте. Фамилия и место жительства этого переселенца до сих пор органами МГБ не установлены.

Следует отметить, что в результате отсутствия массово-политической работы среди женщин и молодежи со стороны партийных и комсомольских организаций, наибольшую враждебность проявляют женщины и молодежь (Гульча Первая, Миротино, Здолбуновского района, Долгое Поле, Туркевичи, Вербского района и другие).

В беседе с активом переселенцев установлено, что враждебные элементы из переселенцев ориентируют некоторые села на то, чтобы готовились к отъезду 1-2 мая, рассчитывая на то, что партийно-советский актив будет отдыхать и в селах не будет.

Все вышеуказанные факты свидетельствуют о том, что райкомы партии недостаточно организовывают работу с переселенцами, не контролируют своих решений по хозяйственному устройству и массово-политической работе среди них. Так, Вербский райком в III-IV квартале 1947 г. и в 1948 г. обсудил вопросы, связанные с устройством переселенцев, три раза, однако ни в одном решении не были отмечены недостатки в устройстве переселенцев и не вскрыты причины, породившие эти недостатки. А такие райкомы КП(б)У, как Млиновский, Здолбуновский на протяжении 1947 года вопросы, связанные с устройством переселенцев, не обсуждали.

По данным обкома КП(б)У взято на списочный учет членов Чехословацкой компартии 143 человека, но некоторые райкомы партии с этими коммунистами никакой работы не проводят, не привлекают их на открытые партийные собрания, не вовлекают их в общественную жизнь.

В Здолбуновском РК КП(б)У, по данным и обкома, и райкома, числится 18 человек членов чешской компартии, а при проверке оказалось, что только в с. Глинском 20 чел. и в Залесье 5 чел.

По данным Ровенского обкома ЛКСМУ, в с. Миротино, Здолбуновского района, создана комсомольская организация из числа переселенческой молодежи, а в действительности установлено, что в этом селе в комсомольской организации молодежи из числа переселенцев нет.

Эти факты свидетельствуют о том, что райкомы КП(б)У еще не выявили всех коммунистов, прибывших из Чехословакии, а обком ЛКСМУ не знает действительного состояния комсомольских организаций, состоящих из переселенцев.

Выполняя указания Н.С.Хрущева, все райкомы КП(б)У составили и утвердили мероприятия по каждому селу в отдельности, где проживают переселенцы, по хозяйственному устройству, массово-политической и культурно-просветительной работе.

После проверки бригадой в Дубновском, Вербском, Млиновском и Здолбуновском районах проведены заседания бюро РК КП(б)У и райкомов с участием руководителей, связанных с хозяйственным устройством переселенцев, на которых приняты решения по устранению выявленных недостатков в работе среди переселенцев.

Бригадой ЦК КП(б)У установлен контроль за выполнением мероприятий, принятых райкомами по каждому селу.

Для налаживания массово-политической работы, устранения хозяйственных недостатков по устройству переселенцев райкомы партии совместно с райисполкомами командировали во все села, где имеются переселенцы, 28 апреля бригады в составе руководящих партийно-советских, комсомольских работников, работников здравоохранения и социального обеспечения для оказания практической помощи на месте.

Вербский, Дубновский и Здолбуновский Райпотребсоюзы направили в села, где проживают переселенцы, товары широкого потребления (спички, соль, мыло, дешевую мануфактуру).

Обком КП(б)У дал указания Мизочскому сахарному заводу, лесхозу немедленно произвести расчет с переселенцами, сдававшими заводу свеклу и работавшими на лесозаготовке и вывозке леса.

В селах Здолбуновского, Дубновского, Вербского районов проводится расселение переселенцев в лучшие дома.

28 апреля с.г. обкомом КП(б)У будут заслушаны на бюро Здолбуновский и Ровенский сельский райкомы партии по вопросу работы с переселенцами, где будут также утверждены мероприятия по каждому селу.

Бригада ЦК КП(б)У (Кнопф)
(Нырко)
(Драчев)

Принято по ВЧ из г. Ровно
27.IV-1948 г. в 20 ч. 30 м.
Передала – Кнопф
Приняла – Артимович

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5165, арк.62-70.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлені штампи: «Особий сектор ЦК КП(б)У. Таємна частина. Вхід. №3272/37. 27.IV.1948 р.»; «Підлягає поверненню до таємної частини особого сектора ЦК КП(б)У»; як також є резолюція, вписана від руки: «Доложено. Підпис нерозбірливий».

Примітки

[1] Очевидно, Козинський район.
[2] Миротин, Гільча.
[3] Глинськ.
[2] Очевидно, с. Підцурків Здолбунівського району.

№124
1948, травня 14. – Доповідна записка начальника УМДБ по Рівненській області В.Шевченка про ініціаторів та організаторів повернення до Чехословаччини

Совершенно секретно
Экз. №

Справка
на переселенцев из Чехословакии, проживающих
на территории Ровенской области – являющихся инициаторами
и организаторами подготовки к выезду в Чехословакию

Дубновский район

Волчко Михаил Васильевич, 1917 г. рождения,
уроженец Чехословакии, украинец, б/п, образование 8 классов,
семья состоит из трех человек, один из них нетрудоспособный,
проживает в селе Мирогоща.

По прибытию из Чехословакии в с. Мирогоща, Дубновского района, Волчко получил: дом, приусадебную надстройку и посевной земли 5 га.

Волчко, проживая на территории Чехословакии, с 1940 года по 1943 год служил в 1-й Словацкой дивизии, организованной немцами, в качестве рядового.

С началом Отечественной войны между Германией и Советским Союзом 1-я Словацкая дивизия была переброшена на фронт против Советской Армии, где Волчко принимал участие в боях с Советскими частями.

Проживая в с. Мирогоща, Волчко проводит агитацию среди чешских переселенцев за возвращение в Чехословакию, были организованы нелегальные сборища, проводил сбор денежных средств, составление жалоб и подписей в Чехословацкое посольство, в центральные советские учреждения.

В настоящее время Волчко оказывает содействие другим чешским переселенцам в продаже сельхозинвентаря и приобретения лошадей для выезда в Чехословакию на подводах. Агитирует за выезд в Чехословакию.

Ондес Иван Адамович, 1906 г. рождения,
уроженец Чехословакии, украинец, б/п, образование 8 классов,
семья состоит из 2-х человек трудоспособных, житель с. Мирогоща.

По прибытию в с. Мирогоща, Дубновского района, Ондес получил дом, приусадебную надстройку, имеет земли 6 га.

Ондес, проживая в с. Мирогоща, проводит агитацию среди переселенцев из Чехословакии за выезд в Чехословакию, распространяет слухи, что после истечения двух лет Советская власть будет притеснять переселенцев из Чехословакии налогами непосильными и заставлять насильно вступить в колхоз, а кто не пожелает, того будут выселять из домов.

Ондес полностью подготовился к выезду в Чехословакию на подводе и ожидает момента выезда.

Уяцкий Михаил Иванович, 1895 года рождения,
житель с. Мирогоща, семья состоит из двух человек трудоспособных.

В хозяйстве Уяцкий имеет половину дома (отдельного дома не желает получать), земли 5 га, 2-х лошадей, 2 коровы.

Уяцкий лично распродал домашний инвентарь, полностью подготовился к выезду в Чехословакию.

Несмотря на предупреждение об ответственности за агитацию, Уяцкий продолжает уговаривать переселенцев готовиться к выезду.

Закутянский Юрий Юрьевич, 1919 г. рождения,
семья состоит из 4-х человек, из них два трудоспособных,
житель села Молодово.

В хозяйстве имеет: дом, приусадебную постройку, земли 6 га, 2 лошадей, 3 коровы.

В период войны Советского Союза с Германией Закутянский в составе словацкой армии принимал участие в боях против Советской Армии на территории Советского Союза.

Проживая в с. Молодово-2, Дубновского района, Закутянский неоднократно проводил сбор денежных средств и подписи для поездки в Москву по вопросу возвращения их в Чехословакию. Лично сам дважды ездил в Москву с заявлениями.

Закутянский — организатор нелегальных сборищ чешских переселенцев.

Китан Михаил Михайлович, 1923 года рождения,
семья состоит из двух человек трудоспособных,
проживает в селе Молодово.

В хозяйстве имеет: земли 3 га, лошадь — одна, две коровы, живет в доме отца.

С 1943 года по 1944 г. Китан проходил службу в словацкой армии, созданной немцами.

Китан М.М. среди переселенцев из Чехословакии проводит агитацию за обратный выезд в Чехословакию. Осуществляет сбор денежных средств и сбор подписей к заявлению в адрес чехословацкого посольства в Москве.

Лично сам Китан дважды ездил в Москву для вручения заявления в Чехословацкое посольство и Президиум Верховного Совета СССР с просьбой обратного возвращения в Чехословакию из СССР.

В настоящее время Китан подготовляется к выезду в Чехословакию на подводе.

Шутяк Михаил Михайлович, 1899 года рождения,
семья состоит из 6 человек, из 4 трудоспособных,
проживает в селе Ульбарово.

В хозяйстве имеет: дом с надворными постройками, земли получил 7 га, лошадей — 3, коров — 3.

Шутяк готовится выезжать в Чехословакию и агитирует на это других переселенцев, участник нелегальных сборищ переселенцев в с. Хомут, на которых обсуждался вопрос о выезде чешских переселенцев в Чехословакию. Давал деньги для поездки «ходока» в Москву.

В настоящее время Шутяк подготавливается к выезду, так им подготовлена подвода, лошади и разного рода продукты питания, часть вещей распродал.

Папич Григорий Иванович, 1923 года рождения,
семья состоит из 3-х человек, из 2 трудоспособных,
проживает в селе Молодово-1.

В хозяйстве имеет: половину дома (отдельного получать не желает), земли 4 га, 2 лошадей, 2 коровы.

Папич неоднократно организовывал нелегальные сборища чешских переселенцев в селе Молодово, на которых проводил агитацию за возвращение в Чехословакию, а также собирал подписи и денежные средства для посылки «ходоков» в Москву с жалобой.

Лично сам Папич ездил два раза в Москву в Президиум Вехорного Совета СССР и Чехословацкое посольство.

В настоящее время Папич подготавливается к выезду в Чехословакию на подводах.

Глита Петр Михайлович, 1901 года рождения,
семья состоит из 5 человек, из них 4 человека трудоспособных,
проживает в селе Ульбарово.

В хозяйстве имеет: дом, приусадебную постройку, земли получил 7 га, трое лошадей, 2 коровы.

Глита в период немецкой оккупации Чехословакии являлся членом фашистской Глинковской партии, имел связь с немецкими карательными органами гестапо.

В 1947 г. Глита ездил в г. Киев для вручения заявлений Совету Министров УССР от переселенцев, проживающих в селе Ульбарово о возвращении их в Чехословакию.

Систематически ведет агитацию за самовольный выезд в Чехословакию. Сам полностью подготовился к выезду.

Дуфало Иван Степанович, 1904 г. рождения,
семья состоит из 5 человек, из них трое трудоспособных,
житель села Стаклов Чешский.

В хозяйстве имеет: дом с надворными постройками, земли 6 га, 2 лошадей, 2 коровы.

Дуфало подготовился к выезду в Чехословакию, неоднократно посещал нелегальные сборища, на которых подписывал заявления в президиум Верховного Совета СССР.

Систематически агитирует других переселенцев на обратное возвращение из СССР в Чехословакию.

Венцурак Иван Иванович, 1910 г. рождения,
семья состоит из 5 человек, из них трое трудоспособных,
проживает в селе Хомут.

В хозяйстве имеет дом с надворными постройками, сельхозинвентарь, земли получил 4 га, одну лошадь, две коровы.

Венцурак подготовился к выезду в Чехословакию и подговаривает на это других переселенцев. Распродает всю мебель, свиней.

Неоднократно посещал нелегальные сборища переселенцев из Чехословакии, которые проводили в селе Хомут, Крыловского сельсовета, где обсуждался вопрос о возвращении чешских переселенцев из СССР в Чехословакию.

Вербский район

Дуфала Иосиф Иосифович, 1912 года рождения,
по соцположению кулак, имеет в своем хозяйстве
крупного рогатого скота 8 голов, овец 13,
сельскохозяйственный инвентарь, земли 9 га.

При выезде из Чехословакии, Дуфала сдал имущество на 271.300 рублей. В настоящее время проживает в селе Семидубы, Вербского района, среди чешских

переселенцев проводит активную агитацию, направленную на выезд в Чехословакию, проявляет недовольство к Советской власти и существующему строю.

Дуфала Иосиф Степанович, 1887 года рождения,
по соцположению кулак, в своем хозяйстве имеет
крупного рогатого скота 7 голов, двое свиней, 6 овец,
2 лошади, сельскохоз. инвентарь, земли 8 га.

При выезде из Чехословакии Дуфало сдал имущество на 207.400 рубл.

Проживая в селе Семидубы, Дуфало проводит агитацию среди переселенцев, прибывших из Чехословакии за выезд обратно, притом лично свои вещи запаковал и лично сам приготовился к выезду.

Хобор Иван Григорьевич, 1908 г. рождения,
из крестьян, в своем хозяйстве имеет крупного рогатого
скота 5 голов, разный сельхозинвентарь, земли 5 га.

При выезде из Чехословакии Хобор сдал имущество на 53.500 руб.

В данный момент проживает в селе Семидубы и среди чешского населения, прибывшего на постоянное жительство, проводит антисоветскую агитацию за выезд в Чехословакию, проявляя при этом недовольство Советской властью.

Пороч Иосиф Иванович, 1890 г. рождения,
по соцположению середняк, в хозяйстве имеет:
крупного рогатого скота 3 головы,
разного сельхозинвентаря, земли 4 га.

При выезде из Чехословакии Пороч сдал имущество на 36.300 рублей.

Проживая в селе Семидубы, Пороч, будучи враждебно настроен к Советской власти, среди чешского населения проводит агитацию за выезд в Чехословакию, притом всячески клевещет на Советскую власть и проводимые ею мероприятия. Лично свои вещи запаковал, подготовился к выезду.

Бондра Степан Андреевич, по соцположению крестьянин,
в хозяйстве имеет: одну лошадь, крупного рогатого скота
2 головы, разный сельхозинвентарь, земли 5 га.

При выезде из Чехословакии Бондра сдал имущество на 48.000 рублей.

Проживая в селе Семидубы, Бондра лично сам подготовил свои вещи для выезда в Чехословакию и призывает население, прибывшее на постоянное место жительство из Чехословакии, ехать обратно.

Цомпель Николай Иванович, 1901 г. рождения,
по соцположению середняк, имеет свое хозяйство:
одну лошадь, крупного рогатого скота 6 голов,
овец 16 и сельхозинвентарь. Земли 6,5 га.

При выезде из Чехословакии Цомпель сдал имущество на 117.800 рубл.

В данный момент проживает в селе Долгое Поле, проводит агитацию среди переселенцев, прибывших из Чехословакии, за выезд обратно. Сам подготовился к выезду.

Гнас Иосиф Иосифович, 1907 г. рождения,
по соцположению середняк, в хозяйстве имеет
одну лошадь, крупного рогатого скота три головы,
10 овец, сельхозинвентарь, земли 6 га.

В момент выезда из Чехословакии Гнас сдал имущество на 114.600 рубл.

Проживая в селе Долгое Поле, среди переселенцев из Чехословакии проводит активную антисоветскую агитацию, направленную на срыв мероприятий, проводимых партией и Советской властью. Проводит агитацию за возвращение в Чехословакию. Сам лично подготовился к выезду.

Жилко Иосиф Иосифович, 1914 г. рождения, крестьянин,
в хозяйстве имеет одну лошадь, крупного рогатого скота
4 головы, пять овец, разный сельхозинвентарь, земли 7 га.

При выезде из Чехословакии сдал имущество на 140.000 рубл.

В настоящее время, проживая в селе Долгое Поле, среди чешских переселенцев проводит агитацию за выезд в Чехословакию. Сам подготовился к выезду.

Млыновский район

Шутович Иван Иванович, 1908 г. рождения,
житель села Московщина, семья состоит из
3 человек, из них двое трудоспособных,
земли имеет 5 га, 2 лошади, 2 коровы.

Активный антисоветчик. Среди переселенцев из Чехословакии проводит агитацию за выезд нелегальным путем за границу – Чехословакия.

Кроме того, является одним из организаторов составления коллективного заявления в Совет Министров СССР. Является участником подпольных собраний.

Шима Николай Николаевич, 1923 года рождения,
житель села Либановка, семья состоит из 3 человек,
из них двое трудоспособных, земли имеет 5 га,
одну лошадь, одну корову.

Шима – бывший член фашистской Глинковской партии. В Чехословакии имел два продовольственных магазина и ресторан. Среди переселенцев из Чехословакии возводит клевету на Советскую действительность. Кроме того, является организатором подпольных собраний и составления коллективных заявлений в Совет Министров СССР, сам лично ездил в Москву, где посетил американское посольство. Проводит среди переселенцев агитацию за выезд в Чехословакию.

Колчак Иван Михайлович, 1898 г. рождения,
житель села Малевана, семья состоит из 5 человек,
из них человека трудоспособных, земли имеют 5 га,
2 лошади, 2 коровы.

Является организатором нелегального выезда за границу – Чехословакию, среди переселенцев проводит антисоветскую агитацию и сеет вражду по отношению переселенцев из Польщи.

Кушнарок Семен Андреевич, 1923 года рождения,
житель села Малевана, семья состоит из 3 человек,
все трудоспособные, земли имеет 5 га, 2 лошади, 2 коровы.

Является организатором нелегального выезда за границу – Чехословакия, среди переселенцев проводит антисоветскую агитацию. Кроме того, неоднократно ездил в село Либановку и Новины, где среди переселенцев проводил агитацию за выезд в Чехословакию.

Вильчек Петр Михайлович, 1893 г. рождения,
житель села Новины, семья состоит из 4 человек,
из них двое трудоспособных, земли 5 га, 2 лошади, и 2 коровы.

Является одним из инициаторов нелегального выезда через границу в Чехословакию, среди населения проводит антисоветскую агитацию, направленную на срыв проводимых мероприятий, заявляя:

«что я никогда не собирался быть советским гражданином и никогда им не буду, на заем не подпишусь, поеду обратно в Чехословакию. Меня обманули».

Острожецкий район

Куруц Степан Михайлович, 1909 года рождения,
крестьянин-середняк, семья состоит из 3 человек,
из них 2 трудоспособные.

Куруц среди населения проводит антисоветскую агитацию. Публично выступает против колхозов, занимается подстрекательством крестьян-переселенцев на выезд обратно в Чехословакию. Лично сам подготовился к выезду.

Кармаш Василий Михайлович, 1916 г. рождения,
из крестьян-середняков, семья состоит из трех человек.

Кармаш в настоящее время резко настроен против Советской власти и побуждает остальное население, прибывшее из Чехословакии, возвратиться обратно в Чехословакию.

20 апреля 1948 года во время проведения общего собрания перервал выступление депутата сельсовета и открыто выступил с антисоветским заявлением, в котором призывал переселенцев возвратиться в Чехословакию, клеветал по адресу Советской власти и жизни Советского Союза, стараясь настроить присутствующих к групповому переходу границы СССР на территорию Чехословакии.

Здолбуновский район

Пятак Иван Юрьевич, 1902 г. рождения,
проживает на хуторе Заольщина Глинского сельсовета,
уроженец Чехословакии, до переселения в СССР имел
крупное кулацкое хозяйство. Пахотной земли 23 га, лесу 15 га,
коров 18 штук, волов 4 штуки, овец 12, дом с надворными
постройками, всякий сельхозинвентарь. Состав семьи:
жена и двое детей.

В настоящее время имеет земли 5 га, фруктовый сад, дом с надворными постройками. В момент прибытия в село Глинск получил засеянного поля ржи 1 га, пшеницы 0,5 га. Из скота имеет: 2 лошади, 2 коровы, 2 овцы. Остальной скот Пятак продал перед выездом из Чехословакии.

Пятак настроен за выезд в Чехословакию, ведет активную агитацию среди переселенцев. Готовясь к отъезду, распродает мелкую хозяйственную утварь, купил лошадей.

Гаврилюк Михаил Петрович, 1907 г. рождения,
проживает на хуторе Загоры, Глинского сельсовета.
В Чехословакии имел земли 18 га, дом с надворными
постройками, 2 лошади, 2 вола, 1 телку, 12 овец, 2 коровы.
Состав семьи – 4 человека.

В с. Глинск получил каменный дом под железом с надворными постройками, сад, земли 4,5 га, имеет двух волов, одну корову, 1 лошадь, 2 овец.

Ведет систематическую агитацию среди переселенцев за выезд в Чехословакию. Лично сам полностью подготовился к отъезду, для чего распродал мелкую хозяйственную утварь и часть вещей упаковал.

Вархолик Семен Иванович, 1904 г. рождения,
проживает на хуторе Заольшанино, Глинского сельсовета.
Семья состоит из 6 человек – жена и 4 детей.
В Чехословакии имел земли 7 га.

Проживая в с. Глинск, получил: земли 5 га, дом с надворными постройками, сад. Имеет 1 корову, 1 лошадь.

Все время ведет агитацию за выезд в Чехословакию среди переселенцев. Выезжал для переговоров с переселенцами в с. Квасилово, Ровенского района. Лично сам полностью подготовился к отъезду. Распродал домашние вещи, все оставшееся имущество упаковал.

Старижский Павел Степанович, 1906 года рождения,
проживает на хут. Заольшанник, Глинского сельсовета.
Семья состоит из 5 человек – жена и трое детей.
До переселения из Чехословакии имел 19 га земли,
много скота, которые в момент отъезда в СССР продал.

Проживая в с. Глинск, имеет 5,5 га земли пахотной, 2 коровы, дом, сад.

Все время ведет агитацию за выезд в Чехословакию среди переселенцев. Лично сам полностью подготовился к отъезду, распродал мелкую хозяйственную утварь, подготовил воз.

Шведа Иосиф Иванович, 1908 года рождения,
проживает на хуторе Заольщина, Глинского сельсовета,
семья состоит из 4 человек – жена и двое детей.
В Чехословакии имел 19 га земли и крупное кулацкое хозяйство.

Проживая в с. Глинск, имеет 5 га земли, дом с надворными постройками, сад, 2 коровы.

Ведет систематическую агитацию среди переселенцев за выезд из СССР в Чехословакию. Сам лично полностью подготовился к отъезду. Распродал все домашнее имущество, купил одну лошадь и воз.

Работин Андрей Андреевич, 1910 г. рождения,
проживает на хуторе Загора, Глинского сельсовета,
семья состоит из 4 человек – жена и двое детей.

В Чехословакии своей земли не имел, проживая в с. Глинск, получил земли 5,55 га, дом с надворными постройками, сад, имеет одну корову и две лошади.

Все время ведет систематическую агитацию за выезд в Чехословакию. Лично сам полностью подготовился к отъезду, распродал мелкую домашнюю утварь, купил лошадь.

Петрук Матвей Андреевич, 1900 года рождения,
проживает на хуторе Загорцы, Глинского сельсовета,
семья состоит из 5 человек – жена и трое детей.

В Чехословакии имел земли 2,7 га, проживая в селе Глинск, получил земли 5 га, дом с надворными постройками, сад, имеет 2 коровы.

Все время ведет среди переселенцев агитацию за выезд в Чехословакию. Лично сам полностью подготовился к отъезду, распродал мелкие домашние вещи.

Рыгаль Иван Юркович, 1903 г. рождения,
проживает в с. Миротин, семья состоит из 5 человек –
жена и трое детей.

В Чехословакии имел 12 га земли, в настоящее время имеет 4,5 га земли, 2 лошади, 3 коровы, 6 овец.

Настроен к выезду в Чехословакию и активно к этому готовится, с этой целью продал на базаре 2 овцы, 1 свинью, продает мелкую домашнюю утварь.

Лазар Андрей Иванович, 1901 г. рождения,
проживает в с. Миротин, семья состоит из 5 человек –
жена и трое детей.

Будучи на жительстве в Чехословакии, имел крупное хозяйство, кроме того, являлся старостой сельской управы.

В настоящее время имеет 4,9 га земли, 1 лошадь, 2 коровы.

Настроен к выезду в Чехословакию, и вместе с сестрой – Лазар Ульяной – активно ведут агитацию среди остальных переселенцев за выезд в Чехословакию.

Куцкова Анна Георгиевна, 1908 г. рождения,
проживает в с. Миротин, незамужняя, проживает
вместе с матерью, которая находится на ее иждивении.
Ранее земли не имела. В настоящее время имеет 2 га земли.

Настроена к выезду и с этой целью своего надела земли не засеяла. Все свое время проводит в хождениях по селам Мирогоще, Дубновского района, Квасилово, Ровенского р-на и другим селам Мизочского района, где ведет активную агитацию среди переселенцев за выезд в Чехословакию.

Ждыняк Иосиф Андреевич, 1907 г. рождения,
проживает в селе Миротин, семья состоит
из трех человек – жена и ребенок.

В хозяйстве имеет земли 4,3 га, 2 волов, 1 корову.

Активно настроен к выезду в Чехословакию и с этой целью продал пару волов и корову, на вырученные деньги купил одну пару лошадей.

Сидор Василий Михайлович, проживает в с. Миротин,
семья состоит из 6 человек – жена и 4 детей.

В Чехословакии имел 5,4 га земли, рабочий скот. В с. Миротин получил 6 га земли, дом, имеет 2 рабочих лошадей, 2 коров и 1 телку. Активно настроен к

выезду в Чехословакию, с этой целью продал 2 коров, 1 телку и зерно. Ремонтирует воз для выезда.

Ровенский район

Гудак Василий Васильевич, житель села Большой Шпаков, 1906 г. рождения, семья состоит из 7 человек. В том числе трудоспособных 4 человека. Имущественное положение: земли 5 га, 2 лошади, 2 коровы.

Гудак Василий вскоре после приезда из Чехословакии в СССР начал среди переселенцев вести агитацию за обратный, самовольный выезд в Чехословакию.

5 мая с.г. все свое имущество, продукты и домашние вещи упаковал в ящики и мешки, и все погрузил на подводу, имея намерение в ночь с 6 на 7 мая с.г. самовольно выехать из Ровенской области.

Гудак не выехал в связи с прибытием в село оперативной группы РО МГБ.

Несмотря на предупреждение, разгружать повозку отказался, заявив:

«Что хотите делайте, а я все равно поеду».

Гудак Василий Михайлович, житель села Большой Шпаков, 1918 г. рождения, женат, семья состоит из 3 человек, имущественное положение: земли 4,5 га, 2 лошади, 2 коровы.

Гудак Василий Михайлович проживает в селе Большой Шпаков, является одним из инициаторов выезда переселенцев из Советского Союза в Чехословакию. Неоднократно среди переселенцев вел агитацию за выезд.

5 мая с.г. все свое имущество упаковал и погрузил на подводу, имея намерение вместе с другими переселенцами выехать из с. Большой Шпаков, Ровенской области в Чехословакию.

Будучи предупрежден об ответственности за самовольный выезд, Гудак В.М. продолжает готовиться к выезду, заявляя, что он в Советском Союзе жить не желает и все равно уедет.

Яцечко Павел Михайлович, 1915 г. рождения, женат, семья состоит из 5 человек, из них двое трудоспособных.

В хозяйстве имеет дом с надворными постройками, земли 5 га, 1 лошадь, 2 коровы. Проживает в селе Мартыновка.

Яцечко за последнее время проводит активную антисоветскую агитацию за выезд переселенцев в Чехословакию, неоднократно выезжал в Мизочский район, посещая переселенцев, агитировал за выезд последних в Чехословакию.

В его доме проводились нелегальные сборища переселенцев из Ровенского, Млыновского и Острожецкого районов.

Начальник Управления МГБ Ровенской
области – гвардии полковник (Шевченко) *підпис*

14 мая 1948 года
г. Ровно

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5165, арк.83-99.
Оригінал, машинопис.
Обабіч інформації про Волчка М.В. дописано олівцем: «Арестов.».

№125
1948, травня 27. – Протест прокурора Рівненської області І.Комолова на рішення Рівненського облвиконкому від 3 квітня 1948 р.

22/26
1.VI.48 г.

Прокуратура СРСР
Прокурор
Ровенської області
м. Ровно

27 мая 1948 року
№522/4

Исполкому Ровенского облсовета
депутатов трудящихся

Протест
(в порядке надзора)

«На пункт 35, параграф 1 и 46, параграф 3
Решения Исполкома Ровенского Облсовета
Депутатов Трудящихся от 3 апреля 1948 года»

Пунктом 35, параграфом 1 Исполком Ровенского Облсовета Депутатов Трудящихся своим решением от 3 апреля 1948 года за срыв по подготовке к весеннему севу по Дубновскому совхозу, директору Дубновского совхоза тов. Олейник вынесен выговор.

Тем же решением пунктом 46, параграфом 3 предложено Исполкомам Райсоветов, с/советов депутатов трудящихся и органов МВД вести решительную борьбу с тайным помолом на жорнах, в ступах и других приспособлениях, привлекая виновных в этом к ответственности.

Пункт 35, параграф 1 и пункт 46, параграф 3 указанного решения не могут быть оставлены в силе, как не основанные на законе, и подлежат отмене по следующим основаниям:

а) Согласно постановлению 6 съезда Советов СССР 1931 года «О совхозном строительстве» совхозы являются государственными предприятиями, где государство является полным хозяином, со всеми вытекающими отсюда последствиями, и ничем, с [этой] точки зрения, не отличаются от любой другой фабрики промышленного типа.

Совхозы зерновые, овощные, животноводческие и хлопковые находятся в ведении Министерства совхозов Союза ССР и его системы.

Руководство совхозами осуществляется производственно-территориальными управлениями.

Отсюда, на основании ст.6 постановления ЦИК и СНК СССР от 13 октября 1929 года «Об основах дисциплинарного законодательства Союза ССР и союзных республик», дисциплинарное взыскание в порядке подчиненности может быть наложено на директора Дубновского совхоза гр. Олейник начальником производственно-территориального управления.

б) На основании разъяснения зам. Генерального Прокурора СССР от 19/IX-47 года №3/260, что лица, производящие помол зерна ручными мельницами только для личного потребления, не подлежат привлечению к уголовной ответственности.

Таким образом, наложение дисциплинарного взыскания на директоров совхозов исполкомам облсоветов депутатов трудящихся законом не установлено, а также исключается привлечение гр-н к ответственности исполкомами райсоветов, с/советов и органами МВД за помол зерна ручными мельницами только для личного потребления.

На основании изложенного и руководствуясь ст.93 Конституции УССР

Прошу:

Пункт 35, параграф 1 о наложении дисциплинарного взыскания на директора Дубновского совхоза гр. Олейник и пункт 46, параграф 3 о привлечении к ответственности лиц, производивших помол зерна ручными мельницами, отменить, как не основанные на законе.

Прошу рассмотреть протест в установленный 15-ти дневный законом срок и о принятом решении сообщить в Облпрокуратуру.

Прокурор Ровенской области
старший советник юстиции *підпис* (Комолов)

ДАРО, ф.Р-204, оп.3, спр.209, арк.24,25.
Оригінал, машинопис.
На документі є резолюція: «Юристу. Дайте мне Ваше заключение по этому вопросу. 2/VI. Підпис».

№126

1948, жовтня 20. — Звинувачувальний висновок щодо жителя с. Борове Рокитнівського району І.Довгаля про причетність до ОУН

По след. делу №6704

«Утверждаю»
Начальник управления Министерства
Госбезопасности Ровенской области
Гв. полковник
підпис (Шевченко)

20 октября 1948 г.

Обвинительное заключение
по обвинению:
Довгаль Ивана Николаевича
по ст. 20-54-1«а» УК УССР

В райотдел Ракитновского района, Ровенской области поступили данные о преступной деятельности Довгаль Ивана Николаевича, на основании которых 8-го сентября 1948 г. Довгаль был арестован и привлечен к уголовной ответственности.

Произведенным по делу расследованием установлено, что на территории Ракитновского района, Ровенской области действует диверсионно-террористическая бандгруппа «ОУН», руководимая бандглаварем под кличкой «Зеленый», которая терроризирует местное население, совершает теракты и другие преступления.

Довгаль является отцом трех сыновей — активных участников банды украинских националистов, которые при проведении чекистско-войсковой операции в

разное время 1945 года были убиты.[1] Две его дочери, как активные пособницы банды ОУН, органами Советской власти арестованы и преданы суду[2] (л.д.18,24-25,27,30,33,46,50-53,61).

Проживая в селе Боровое, Ракитновского района, Ровенской области обв. Довгаль установил преступную связь с бандитами ОУН, которые систематически посещали его квартиру. Осуществляя практически вражескую деятельность, оказывал бандитам материальную помощь продуктами питания.

Так, в течении 1946 г. трижды в разное время его квартиру посещали бандиты Рябец,[3] «Видроженец»,[4] «Сливка»,[5] «Вишня»[6] и др., которым он представлял убежище и обеспечивал последних продуктами питания. Кроме этого, сообщал бандитам сведения разведывательного характера по селу Боровое (л.д. 30,32-33,39,40-41,55,62).

В сентябре 1947 г. его квартиру посетили бандиты Рябец, «Вишня», которых он снабжал курительным табаком (л.д. 35,38).

В августе 1947 г. обв. Довгаль за утаивание земли от государства был осужден народным судом по ст.58 УК УССР и приговорен к 2 годам ИТР. Будучи осужденным и находясь в с. Боровое, встречался с бандитами «Видроженец», «Сливка» и «Вишня» (л.д. 28,35,38).

Кроме этого, по отношению Советской власти высказывал клеветнические измышления о жизни и условиях колхозников, выступал против колхозного строительства (л.д. 32,35,38,42).

Допрошенный в качестве обвиняемого, Довгаль И.Н. виновным себя не признал, однако полностью изобличается показаниями свидетелей Шупрудько М.И. (л.д. 30), Крук К.Е. (л.д. 31-32), Крук А.И. (л.д. 33-39) и очной ставкой со свидетелем Крук К.Е. (л.д. 42-43).

На основании изложенного дела обвиняется:

Довгаль Иван Николаевич, 1885 года рождения, уроженец с. Боровое, Ракитновского района, Ровенской области, украинец, гр-н СССР, б/п, малограмотный, из крестьян, в 1947 г. судим по ст.58 УК УССР, до ареста отбывал срок наказания на лесозаводе в гор. Ровно.

в том, что: — Установил преступную связь с бандитами «ОУН», оказывал последним материальную помощь продуктами питания, сообщал сведения разведывательного характера, а также высказывал клеветнические измышления о жизни и условиях колхозников, выступал против колхозного строительства, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 20-54-1«а» УК УССР.

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР следственное дело №6704 по обвинению Довгаль Ивана Николаевича направить Военному Прокурору Войск МВД Ровенской области для утверждения и направления дела на рассмотрение Особого Совещания при МГБ СССР с ходатайством о применеии меры наказания в ИТЛ сроком на 10 лет, без конфискации имущества за отсутствием такового.

Обвинительное заключение составлено 19 октября 1948 г. в г. Ровно.

Следователь следотдела УМГБ РО
ст. лейтенант *підпис* (Амосов)
«Согласны»:
Нач. отд. следотдела УМГБ РО
майор *підпис* (Лобашов)
Начальник слеотдела УМГБ
майор *підпис* (Сивоволов)

нв-8

Справка

1. Обв. Довгаль Иван Николаевич содержится под стражей во внутренней тюрьме УМГБ РО.

2. Вещественных доказательств по делу нет.

3. Личные документы обв. находятся на хранении в отделе «А» УМГБ.

Следователь следотдела УМГБ РО
ст. лейтенат *підпис* (Амосов)[7]

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5651, арк.68-70.

Оригінал, машинопис.

На документі є резолюції: «С направлением дела на рассмотрение Особого Совещания при МГБ СССР согласен. Воен. прок. подп/к юст. *Підпис.* 27-Х-48» *та* «Внести в особое совещание. ВП п/полков. юст. Русаков. 16.XII.48 г.».

Примітки

[1] Довгаль Трохим Іванович, Довгаль Михайло Іванович, Довгаль Артем Іванович (*ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5651, арк.52-54; далі подаються тільки аркуші цієї справи*).

[2] Довгаль-Крук Катерина Іванівна, Довгаль-Бокій Віра Іванівна (*Арк.62*).

[3] Рябець Андрій Олександрович вбитий 7 січня 1948 р. у хаті І.Довгаля під час ЧВО (*Арк.61*).

[4] Шупрудько Іван Олександрович («Відродженець») з с. Борове, доля невідома (*Арк.57*).

[5] Єремейчук Микола Данилович («Сливка») з с. Борове, доля невідома (*Арк.60*).

[6] Бречка Григорій Петрович («Вишня») вбитий 7 січня 1948 р. у хаті І.Довгаля під час ЧВО (*Арк.55*).

[7] Довгаль Іван Миколайович (1885 р.н.) засуджений у 1947 р. по ст.58 КК УРСР до 2-ох років ВТТ, відбував термін покарання в м. Рівне на лісопильному заводі «Воля». Згідно постанови ОН при МДБ СРСР від 18 грудня 1948 р. засуджений на 10 років ВТТ. Звільнений 8 листопада 1954 р. Подальша доля невідома. Після арешту І.Довгаля, його дружина Феодосія перейшла на нелегальне становище (*Арк.46*).

№127

1948, грудня 3. – Доповідна записка інструктора Рівненського облвиконкому Сорокіна завідуючому оргінструкторською групою Рівненського облвиконкому К.Куранцову про незаконну конфіскацію майна громадянки с. Боремель Демидівського району С.Буковської

Зав. оргинструкторским отделом
Облсовета депутатов трудящихся
тов. Куранцову

Докладная записка

Мной, согласно Ваших указаний, была исследована жалоба гр-ки Буковской Софии Фомовны, проживающая в с. Боремель Демидовского р-на Ровенской обл.

Жалобщица жалуется на незаконные действия председателя Райисполкома тов. Шинкаря, которые выражались в изъятии у нее имущества, как то: швейная ножная машина, гардероб, 3 стола и венские стулья.

При расследовании установлено следующее:

Гр-ка Буковская София Фомовна, как таковая жена бандита УПА, муж у которой осужден Военным трибуналом в 1944 году.

В 1948 г. гр-ка Буковская С.Ф. подлежала, как жена бандита, выселению с территории Западной Украины с конфискацией всего движимого и недвижимого ее имущества. В день выселения гр-ка Буковская сбежала из дома и скрывалась несколько дней, после чего возвратилась, и в настоящее время проживает в своем собственном доме. Органами МГБ никаких дальнейших указаний в отношении таких семей, которые сбежали, а затем вновь возвратились, не было, и имущество не изымалось, а находилось в пользовании возвратившихся хозяев до дальнейших распоряжений.

24 апреля 1948 года прибывает в с. Боремель председатель Райисполкома тов. Шинкарь, взял с собой тов. Черчука, как представителя от райфинотдела, и произвели изъятие имущества гр-ки Буковской С.Ф., погрузили выше поименованное имущество на повозки и увезли в неизвестном направлении.

При разговоре с зав. райфинотделом тов. Черчуком он заявляет, что меня позвал тов. Шинкарь изъять имущество у гр-ки Буковской. Я не был в курсе дела, какое именно имущество, и на каком основании должны изъять имущество. Когда прибыли в дом гр-ки Буковской, то я вижу действия тов Шинкаря являются незаконные, и нет никакого основания на изъятие данного имущества. Дабы не замешать себя в это дело, я сел на повозку и уехал в район. Вследствие этого, [куда делось] имущество я не знаю. В райфинотдел изъятое имущество не привозили. Позже вижу в кабинете председателя Райисполкома тов. Шинкаря находятся: тумбочка, столы, венские стулья. Куда делась машина швейная и гардероб не знаю.

По словам тов. Шинкаря он якобы машину швейную и гардероб возвратил гр-ке Буковской. Когда я вызвал гр. Буковскую, и в беседе с ней выяснилось, что тов. Шинкарь передал гр. Буковской через Загоруйко Степана Фомича (брат Буковской), что он Буковской возвратит машину швейную и гардероб, но Буковская заявляет, что ничего до сих пор не возвращено.

Тов. Шинкарь хотел возвратить машину швейную и гардероб, дабы уладить этот вопрос с гр-кой Буковской, и писал на запрос прокурора Демидовского р-на тов. Федорова, что вопрос с гр-кой Буковской уже улажен, но моей проверкой все же установлено, вопрос с гр-кой Буковской еще не улажен, и вещи, как то: тумбочка, 3 стола, стулья находятся в кабинете тов. Шинкаря, а где именно находятся швейная ножная машина и гардероб установить не предоставилось возможности.

Инструктор исполкома Облсовета
депутатов трудящихся *підпис* (Сорокин)

ДАРО, ф.Р-204, оп.3, спр.209, арк.167-169.
Оригінал, рукопис

Примітки

[1] Розглянувши скаргу Г.Буковського, голова виконкому Рівненської облради П.Васильківський дав доручення голові виконкому Демидівської райради Шинкарю *(ДАРО, ф.р-204, оп.3, спр.209, арк.170):*

№118
3/XII-48 р.

Голові виконкому Демидівської Райради
депутатів трудящих
тов. Шинкар

Розглянувши скаргу і матеріали по перевірці скарги гр. Буковської Софії, села Буремель, Вашого району про незаконну конфіскацію її майна.

Встановлено, що майно конфісковано на підставі існуючого законоположення вірно і поверненню не підлягає. (*Очевидно, малась на увазі постанова Ради Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У «Про порядок використання земель та майна, які залишені після виселення сімей націоналістів і бандитів» від 26 жовтня 1947 р., пункт 6-й якої передбачав «предмети домашнього вжитку передати лікарням, дитячим будинкам, школам, пологовим будинкам, яслам, кооперативним артілям і колгоспам», але аж ніяк не органам виконавчої влади. Окрім того, Буковська С.Х. не була виселена).*

Виконком Обласної Ради депутатів трудящих зобов'язує Вас негайно зробити оцінку згаданого майна, реалізувати, виручені гроші внести в державний прибуток.

Голова виконкому Обласної Ради
депутатів трудящих П.Васильківський

С.Буковській виконком Рівненської облради повідомив *(ДАРО, ф.Р-204, оп.3, спр.209, арк.171):*

№22/57
3/XII-48 р.

Демидівський район, с. Боромель
гр. Буковській Софії

Розглянувши вашу скаргу на незаконну конфіскацію майна.

За дорученням виконкому облради депутатів трудящих повідомляємо, що ваше майно конфісковане на підставі існуючого законоположення вірно і поверненню не підлягає. В вашому проханні вам відмовлено.

Зав. орг. інструкторською групою
виконкому облради депутатів трудящих *підпис* К.Куранцов

1949 рік

№128
1949, січня 24 – вересня 24. – Документи з архівно-слідчої справи уродженця села Коловерть Корецького району В.Бойка про участь у повстанському русі

Акт
1949 года, января месяца 24 дня

Мы, нижеподписавшиеся: зам. начальника Межиричского РО МГБ, лейтенант Трофимов, командир взвода лейтенант Кудряков, сержант Абрамов составили настоящий акт в том, что при проведении чекистско-войсковой операции 24 января 1949 года в селе Коловерть задержан бандит по кличке «Гора» – Бойко Валентин Михаилович, 1930 г. рождения, уроженец с. Коловерть Межиричского района.

При задержании имел попытку скрыться в лесном массиве.

Оружия и др. вещей при задержании Бойко не оказалось.

На что и составлен настоящий акт.

Зам. нач-ка РО МГБ *підпис* (Трофимов)
Ком. взвода *підпис* (Кудряков)
Сержант *підпис* (Абрамов)
Задержанный *підпис* (Бойко)

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5442, арк.12.
Оригінал, рукопис.

* * *

Протокол допроса
1949 года, января месяца 24 дня, м. Межиричи

Я, Зам. начальника Межиричского РО МДБ, лейтенант Трофимов сего числа допросил задержанного:

Бойко Валентина Михаиловича, 1930 года рождения, уроженца с. Коловерть, Межиричского района, Ровенской области, б/п, украинца, малограмотного, из крестьян-середняков, гр-н СССР, холост, с 1947 года проживал на нелегальном положении

За дачу ложных показаний предупрежден об ответственности по ст.89 УК УССР. *Підпис* Бойко.

Вопрос: Предъявите, какие вы имеете документы?

Ответ: У меня документов, удостоверяющих личность, никаких не имеется.

Вопрос: Почему Вы с 1947 года проживали на нелегальном положении?

Ответ: Я, совместно с матерью Бойко Александрой Ивановной, в 1947 году был выслан в Омскую область за брата – Бойко Петра Михаиловича, осужденного участника банды ОУН, и другого брата – Бойко Александра Михаиловича, находившегося в то время в банде ОУН, и в мае м-це 1948 года убит советскими войсками в селе Ивановка. Вместе с матерью с места ссылки я бежал в конце декабря 1947 года, и с тех пор проживал до дня моего задержания на нелегальном положении, боясь ареста за совершенный побег с ссылки.

Вопрос: Расскажите Вашу принадлежность к ОУН.

Ответ: Членом Организации Украинских Националистов я не состоял и не состою.

Вопрос: Известно ли Вам, где находится ваш брат — Бойко Александр Михаилович?

Ответ: Мой брат — Бойко Александр Михаилович с 1944 года находился в действующей банде ОУН, действовал под кличкой «Богдан» и в мае месяце 1948 года убит советскими войсками в с. Ивановка Межиричского района.

Вопрос: Какие Вы выполняли поручения бандитов «Богдана» или «Гриши»?

Ответ: Никаких поручений «Богдана» и «Гриши» не получал и не выполнял.

Вопрос: Вам зачитываются свидетельские показания Омельчук Петра, Капранчук Леонида и других. Вы подтверждаете, что вы являетесь участником банды ОУН, имеете на вооружении винтовку, принимали участие в расклеивании а[нти]советских листовок и собирали продукты питания с населения.

Ответ: Показания Омельчук Петра, Капранчук Л. и другие зачитанные я не подтверждаю. Заданий бандитов я не выполнял и связи с бандой ОУН — не имел.

Підпис Бойко

На этом допрос прерывается. 9-00 ч. 24/I.

Допросил: л-т *підпис*

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5442, арк.15,15зв.
Оригінал, рукопис.

* * *

Протокол допроса
от 25 января 1949 года

Бойко Валентина Михаиловича, 1930 года рождения, уроженца с. Коловерть Межиричского р-на Ров. обл.
(продолжение)

Вопрос: Почему Вы на протяжении двух суток продолжаете молчать и не даете справедливые показания?

Ответ: Показания давать в отношении своей практической деятельности и связей с бандой ОУН, а также давать показания на других участников банды категорически отказываюсь в силу своих националистических убеждений.

Я уверен, что органы Советской власти все равно меня осудят за совершенный мною побег с места ссылки, и мне нет надобности перед вами оправдываться. Еще дополнять к своим показаниям ничего не желаю.

С моих слов в протоколе записано верно, в чем и расписываюсь.

Підпис Бойко Валентин.

Допросил: л-т *підпис* (Трофимов)

Нач. Межиричского РО МГБ к-н *підпис*

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5442, арк.16.
Оригінал, рукопис.

* * *

«Утверждаю»
Начальник УМГБ Ровенской области
Гвардии полковник
підпис (Шевченко)
24 марта 1949 года

Постановление
(о продлении срока ведения следствия и
содержания арестованного под стражей)

23 марта 1949 года, гор. Ровно

Я, старший следователь Следотдела УМГБ Ровенской области лейтенант Дегтярев, рассмотрев материалы следственного дела №... по обвинению Бойко Валентина Михайловича в преступлениях, предусмотренных по ст.ст. 54-1 «а» и 54-11 УК УССР, –

Нашел:

Бойко В.М. арестован 28 января 1949 года Межиричским РО МГБ Ровенской области и обвиняется в том, что в начале 1947 года вступил в молодежную организацию украинских националистов, существовавшую в селе Коловерть, Межиричского района, на вооружении имел винтовочный обрез, вместе с другими участниками данной организации расклеивал антисоветские листовки, собирал продукты питания для банды ОУН.

В октябре 1947 года, как член семьи активных участников банды ОУН, был выслан в Омскую область, откуда сбежал и летом 1948 года вступил в действующую банду ОУН, где находился до дня ареста, на вооружении имел винтовку.

В процессе следствия обв[иняемый] Бойко В.М. показал, что он бежал с места выселения и с лета 1948 года являлся участником банды ОУН бандгруппы «Филиппа». Показаний о принадлежности к молодежной организации, а также о практической деятельности, будучи в банде ОУН, не дал.

В связи с тем, что Бойко В.М. представляет оперативный интерес, знает о существующей молодежной организации в селе Коловерть, а также о местах скрытия бандитов ОУН и лиц, связанных с бандой ОУН, однако последний показаний пока еще не дал, необходимо производство дополнительного следствия, а срок ведения следствия и содержания арестованного под стражей истекает, руководствуясь ст.ст. 113 и 137 УПК УССР, –

Постановил:

Возбудить ходатайство перед Военным прокурором войск МВД Ровенской области о продлении срока ведения следствия и содержания под стражей арестованного Бойко Валентина Михайловича на один месяц, т. е. до 28 апреля 1949 года.

Ходатайство возбуждается впервые.
Ст. следователь следотдела УМГБ РО
лейтенант *підпис* (Дегтярев)
«Согласны»: начальник отд-я следотдела УМГБ РО
капитан *підпис* (Лоскутов)
Начальник следотдела УМГБ Ровенской обл.
майор *підпис* (Сивоволов)

рг-3

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5442, арк.340,341.
Оригінал, машинопис.
Вгорі постанови резолюція, вписана від руки: «Продлить срок следствия до 28/IV.49 г. Врио ВП в/МВД Ров. обл. підпис 24/III.49».

* * *

По след. делу №7415

«Утверждаю»
Начальник УМГБ Ровенской обл.
Гвардии полковник
підпис (Шевченко)
10 июня 1949 г.

Обвинительное заключение
по обвинению:
Бойко Валентина Михайловича и
Коток Павла Антоновича
в преступлениях, предусмотренных
ст.ст. 54-1 «а» и 54-11 УК УССР.

Межиричским РО МГБ, Ровенской области за принадлежность к ОУН, 28 января 1949 г. был арестован Бойко Валентин Михайлович и 12 апреля 1949 г. был арестован Коток Павел Антонович.

Произведенным по делу расследованием установлено:

В начале 1947 года участниками банды ОУН «Богдан» и «Лысь», он же «Васыль», в селе Коловерты, Межиричского района была создана молодежная организация украинских националистов, в которую, в силу враждебных отношений к Советской власти, вступили обвиняемые по настоящему делу – Бойко В.М. и Коток П.А., на вооружение получили обрезы от русской винтовки (л.д. 72-77, 194, 202-206, 265-266, 268-271, 275-276).

В 1947 г. обв. Бойко и Коток, вместе с другими участниками ОУН, собирали продукты питания для банды ОУН, расклеивали антисоветские листовки по селу Коловерт, направленные на срыв мероприятий, проводимых партией и правительством, кроме того обв. Бойко В.М. для распространения антисоветских листовок привлекал других участников ОУН. Так, в 1947 г. дважды давал для распространения антисоветские листовки Омельчук Леониду (осужден) (л.д. 72-77, 131, 144-145, 156, 189, 202-206, 268, 271, 278, 283, 291).

Работая связными, обв. Бойко носил бандитские грипсы от бандита «Лысь», он же «Василь», к бандиту «Микола». Обв. Коток П.А. носил грипсы от бандита «Лысь», он же «Василь», другим бандитам и их пособникам (л.д. 73, 130-131, 134-141, 188-189, 199-200, 215, 269, 271-272, 287-288, 289, 302).

Кроме того, обв. Коток в 1947 г. по заданию бандитов «Лысь», «Богдана» и других систематически ходил по селу с целью проведения разведки, о всем замеченном информировал бандитов, стоял на посту по охране бандитов «Хмары» и др. (л.д. 138, 141-143, 188, 199).

В начале 1948 г. вместе с другими участниками ОУН собирал деньги с жителей села, затем деньги эти через Кляпчук передал бандитам (л.д. 145, 189-190).

В октябре 1947 г. обв. Бойко, как член семьи активного участника банды ОУН – Бойко Александра, под псевдонимом «Богдан», был выслан в Омскую область, откуда в декабре 1947 г. сбежал, прибыл к прежнему месту жительства и проживал на нелегальном положении, весной 1948 г. вступил в действующую банду ОУН, возглавляемую бандглаварем «Гришей» где находился до дня задержания – 24 января 1949 г. На вооружении имел карабин с боевыми патронами (л.д. 18, 23-24, 83-85, 148-149, 229-230, 317).

Обв. Коток, весной 1948 г., после ареста Омельчук, Капранчук и других участников ОУН, боясь ответственности перед органами Советской власти, перешел на нелегальное положение и вступил в действующую банду ОУН, возглавляемую «Гришей», где находился до дня его задержания – 12 апреля 1949 г. На вооружении имел русскую винтовку и к ней 25 боевых патронов (л.д. 131, 145-147, 190-191, 288).

Являясь участниками банды ОУН, обв. Бойко В.М. и Коток П.А. вместе с другими бандитами, летом 1948 г. забрали свинью у жителя с. Коловерт — Винокур. Осенью 1948 г. забрали мясо у Заяц С.Ф. и сало у Новак У.П. Все это передали в другую бандгруппу (л.д. 153-154, 159-160, 191-192, 218, 240-241, 255).

В октябре 1948 г. участвовали в нападении на сельсовет в селе В. Совпа, Сосновского района, где побили телефонный аппарат, порвали портреты и плакаты (л.д. 151, 192, 242-246).

Вместе с другими бандитами ходили по селам Межиричского района, а также и Сосновского района, несли охрану бандглаваря «Гриши», когда последний заходил к своим пособникам (л.д. 150-152, 154-155, 193).

Кроме того, обв. Коток в 1948 г. дважды по заданию бандглаваря «Гриши», первый раз приезжал, а второй раз приходил к мельнику Харчук М.И. за мукой (л.д. 153, 192, 210).

В феврале 1948 г. обв. Коток по заданию бандглаваря «Гриши» распространял антисоветские листовки, направленные против организации колхозов (л.д. 155-156, 193, 213, 261-262).

Обв. Бойко В.М. летом 1948 г. вместе с бандитами «Гришей» и другими оборудовал схрон, в котором хранилось оружие и награбленные вещи, а также укрывались сами бандиты вместе с Бойко (л.д. 19, 24-25, 45, 91-93, 231-235).

Допрошенные в качестве обвиняемых, Коток П.А. виновным себя в предъявленном ему обвинении признал полностью (л.д. 130-132, 137-147, 150-156, 159-160, 187-198). Обв. Бойко В.М. виновным себя признал в том, что сбежал с выселения, затем летом 1948 г. вступил в действующую банду ОУН, возглавляемую бандглаварем «Гришей», на вооружении получил винтовку, вместе с бандитами оборудовал схрон для укрытия (л.д. 23-25). Остальные пункты предъявленного ему обвинения отрицает (л.д. 56-69), однако достаточно изобличается показаниями обв. Коток П.А. (л.д. 96-103, 148-156, 159-160, 194-198).

Кроме того, Бойко и Коток изобличаются показаниями ранее осужденных: Омельчук П.К. (л.д. 72-73, 202-203, 265-269), Капранчук Л.У. (л.д. 74-75, 204-205, 270-274), Омельчук Л.С. (л.д. 76-77, 278-284), Чайка Н.А. (л.д. 206-207, 275-277), Болдык С.С. (л.д. 91-93, 229-239).

Помимо этого, обв. Коток изобличается показаниями ранее осужденного Довголюк С.Е. (л.д. 302) и свидетелей Коток И.А. (л.д. 199-200), Харчук М.И. (л.д. 210-211), Кондратюк Ф.А. (л.д. 213, 260, 262) и Капранчук А.И. (л.д. 215).

Обв. Бойко В.М. изобличается показаниями свидетеля Сахно Е.И. (л.д. 80-85).

На основании изложенного обвиняются:

Бойко Валентин Михайлович, 1930 г. рождения,
уроженец с. Коловерт, Межиричского района,
Ровенской области, украинец, гражданин СССР,
беспартийный, образование 1 класс,
из крестьян, без определенных занятий,
с осени 1947 г. проживал на нелегальном
положении, ранее не судим.

Коток Павел Антонович, 1927 г. рождения,
уроженец с. Коловерт, Межиричского района,
Ровенской области, украинец, гражданин СССР,
беспартийный, из крестьян, без определенных занятий,
с весны 1948 г. проживал на нелегальном
положении, ранее не судим.

В том, что: — с начала 1947 г. являлись участниками молодежной организации украинских националистов, а с весны 1948 г. до дня ареста участниками действу-

ющей банды ОУН и с оружием в руках вели вооруженную борьбу против Советской власти, т. е. оба в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1 «а» и 54-11 УК УССР.

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР след. дело №7415 по обвинению Бойко В.М. и Коток П.А. через Военного прокурора войск МВД Ровенской области направить на рассмотрение Особого Совещания при МГБ СССР, с ходатайством о применении к обв. Бойко В.М. и Коток П.А. меры наказания – 25 лет ИТЛ, Коток с конфискацией лично принадлежащего ему имущества, а Бойко без конфискации имущества, из-за отсутствия такового у последнего.

Обвинительное заключение составлено 9 июня 1949 г. в г. Ровно.

Ст. следователь следотдела УМГБ
лейтенант *підпис* (Дегтярев)
«Согласны»: начальник отд-я следотдела УМГБ
капитан *підпис* (Лоскутов)
начальник следотдела УМГБ Ровенской обл.
майор *підпис* (Сивоволов)

Справка

1. Обв. Бойко В.М и Коток П.А. содержатся под стражей во внутренней тюрьме УМГБ г. Ровно.
2. Вещественных доказательств по делу нет.
3. Личных документов обвиняемых в деле нет.

ст. следователь следотдела УМГБ
лейтенант *підпис* (Дегтярев)

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5442, арк.351-354.
Оригінал, машинопис.
Вгорі звинувачувального висновку резолюції, вписані від руки: «Дело внести на рассмотрение Особого Совещания при МГБ СССР. Ио ВП підпис»; «С направлением дела на рассмотрение Особого Совещания при МГБ СССР согласен. Воен. прокурор в Харьковск. обл. підпис 15/6 49».

* * *

Секретно

«Утверждаю»
Начальник УМГБ Ровенской обл.
Гвардии полковник
підпис (Шевченко)
10 июня 1949 года

Постановление
(Об этапировании в особый лагерь)

9 июня 1949 г. гор. Ровно

Я, ст. следователь следотдела УМГБ Ровенской области – лейтенант Дегтярев, рассмотрев материалы след. дела №7415 по обвинению Бойко Валентина Михайловича, 1930 г. рождения, уроженца с. Коловерт, Межиричского района, Ровенской области, украинца, гражданина СССР, беспартийного, образование 1 класс, из крестьян, без определенных занятий, с осени 1947 г. проживал на нелегальном положении, ранее не судим, в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1 «а» и 54-11 УК УССР –

Нашел:

Бойко В.М. с начала 1947 г. являлся участником молодежной организации ОУН, а с весны 1948 г. участником действующей банды ОУН и с оружием в руках вел вооруженную борьбу против Советской власти.

Постановил:

Бойко Валентина Михайловича, после суда и вступления приговора по его делу в законную силу, этапировать для отбытия срока наказания в особый лагерь МВД СССР.

Ст. следователь следотдела УМГБ
лейтенант *підпис* (Дегтярев)
«Согласны»: начальник отд-я следотдела УМГБ
капитан *підпис* (Лоскутов)
начальник следотдела УМГБ Ров. обл.
майор *підпис* (Сивоволов)

до-4

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5442, арк.355.
Оригінал, машинопис.

* * *

Выписка из протокола №49
Особого Совещания при Министре Государственной Безопасности
Союза ССР
от 3 сентября 1949 г.

Слушали

Дело №7415 МГБ Украинской ССР (УМГБ Ровенской области), по обвинению:

1. Бойко Валентина Михайловича, 1930 г. р., урож. Ровенской области, украинца, гр. СССР, беспартийного.

Обв. по ст. 54-1 «а» и 54-11 УК УССР.

Постановили

Бойко Валентина Михайловича, за участие в антисоветской банде украинских националистов – заключить в исправительно-трудовой лагерь сроком на десять лет, считая срок с 24 января 1949 года.

Нач. секретариата Особого Совещания *підпис*

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5442, арк.359.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлено штампи: «24 сен. 1949. Выдан наряд в лагерь Степной №4 МВД Джезказган. Арх. Следств. дело №291789»; «27 сен. 1949. Трушина».

* * *

дм-з-2312 123

Сов. секретно
Литер «А»

24 сентября 9
138659

Начальнику отдела «А» УМГБ Ровенской области
майору тов. Смоленскому
гор. Ровно
копия – для сведения начальнику отдела «А» МГБ СССР
полковнику тов. Подобедову г. Киев

Препровождаем для объявления и немедленного исполнения выписку из протокола №49 Особого Совещания при МГБ СССР от 3.IX.1949 года, по делу №7415 на Бойко Валентина Михайловича и Коток Павла Антоновича, которых для отбытия срока наказания направьте, согласно персонального наряда ГУЛАГа МВД СССР №9/СО – 43509 и 43510, 1 – в Степной, 2 – в Озерный лагери МВД.

Сообщите нам телеграфом дату объявления выписки и проследите за направлением осужденных по назначению.[1]

содержится в

Приложение: 1. Для отдела «А» выписка в 2-х экземплярах и наряд.
2. Для отд. «А» МГБ УССР выписка в 1 экземпляре.

Пом. начальника отдела «А» МГБ СССР
подполковник (Заславский)
Начальник 14 отделения
подполковник (Бурынин)

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5442, арк.361.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Бойко Валентин Михайлович (1930-1949) 3 травня 1993 р. реабілітований прокуратурою Рівненської області на підставі ст.1 Закону Української РСР «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» від 17 квітня 1991 р., оскільки «в справі немає сукупних доказів, що підтверджують обґрунтованість притягнення до відповідальності». У висновку про реабілітацію зазначено, що Бойко В.М. «18 вересня 1949 р. вбитий при спробі втечі». Довідка про реабілітацію «не направлялась, оскільки останнього немає в живих» (Арк.363, 363зв).

№129

1949, лютого 10. – Доповідна записка секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Чучукала секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову про порушення радянської законності співробітниками Острожецького райвідділу МДБ

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

Комуністична партія (більшовиків) України
Ровенський обласний комітет
№28/119 10 февраля 1949 р.

Секретарю ЦК КП(б)У
товарищу Хрущеву Н.С.

Докладная записка

30-го января 1949 года в обком КП(б)У поступило спецдонесение секретаря Острожецкого райкома КП(б)У тов. Полютина о грубом нарушении советской законности в Острожецком РО МГБ.

Для расследования фактов, изложенных в спецдонесении, областным комитетом КП(б)У была выделена комиссия в составе зав. административным отделом обкома КП(б)У тов. Дидура, зам. начальника УМГБ полковника Голубева и начальника особой инспекции УМГБ тов. Ганечко.

Выездом на место в Острожецкий район комиссией установлено:

В ночь с 30-го на 31-е декабря 1948 года группа солдат войск МГБ Острожецкого гарнизона, в количестве 5-ти человек, вышла в села района для свободного поиска бандитов.

На хуторах села Терешов солдаты были обстреляны бандгруппой, в результате чего был убит сержант Лубошников.

При расследовании[1] бандитов были найдены брошенные ими: ручной пулемет с двумя дисками и лошади с подводой, на которой лежало две свиных туши.

Как было установлено, лошади и подвода принадлежали секретарю сельского Совета села Терешов, Романюку Павлу Ульяновичу.

Утром 31-го декабря 1948 года, проводя ответные мероприятия на бандпроявление, старший оперуполномоченный Острожецкого райотдела МГБ Токаренко задержал в селе 10 человек крестьян, подозреваемых в связях с бандитами, в числе задержанных находился секретарь сельского Совета Романюк П.У. и его жена.

Все задержанные 31-го декабря, в 5 часов вечера были доставлены в помещении Острожецкого райотдела МГБ.

Как установлено следствием, врид. начальника Острожецкого РО МГБ Успенский и старший оперуполномоченный РО МГБ Токаренко вечером того же дня приступили к допросу Романюка, предварительно освободив смежные кабинеты от посторонних лиц и сотрудников РО МГБ, и выставив для дежурства у двери коридора, ведущего к кабинетам, шофера райотдела МГБ.

При допросе Романюка, Успенский и Токаренко нанесли ему тяжелые побои, в результате чего 31-го декабря в 10 часов вечера Романюк скончался.

Во избежание ответственности за совершенное преступление, Успенский и Токаренко 1-го января 1949 года вызвали врача Малинской больницы Острожецкого района Худолея и зав. райздравотделом Биличенко, затем вызванные врачи и Успенский вместе с депутатом Верховного Совета СССР тов. Олейник пошли на квартиру к старшему оперуполномоченному РО МГБ Токаренко, у которого была организована пьянка, где присутствующие договорились составить фиктивный акт о смерти Романюка.

Во время пьянки на квартире у Токаренко, Успенский распорядился отвезти труп Романюка в парк бывшей помещичьей усадьбы Лядуховского, на расстоянии одного километра от РО МГБ, и бросить его в колодец, что и было сделано.

26-го января 1949 года жена умершего Романюка обнаружила труп в колодце, который извлекла оттуда и, несмотря на то, что он оказался без головы, сумела опознать по одежде и приметам (отсутствие конечностей пальцев на ноге) труп своего мужа Романюка Павла Ульяновича.

Обнаружение трупа Романюка, извлеченного из колодца без головы, стало массовым достоянием жителей села Терешов, так как труп Романюка при большем стечении людей был похоронен на кладбище.

При эксгумации и вскрытии трупа, произведенного 2-го февраля 1949 года судмедэкспертом, было установлено, что на теле Романюка имеются следы побоев, а установить, чем была отделена голова от туловища, невозможно, в связи с отсутствием мышц, но вместе с тем можно предполагать, что отрыв головы произошел в момент поднятия трупа из колодца.

Кроме установления судмедэкспертом обнаруженных на трупе Романюка побоев, об избиении Романюка при допросе в РО МГБ Успенским и Токаренко дал также показания шофер РО МГБ тов. Бегун, который в этот момент дежурил у дверей.

Как установлено расследованием, ранее также практиковалось, что трупы убитых бандитов бросали в тот же колодец, однако при осмотре колодца трупов в нем, а также головы от трупа Романюка обнаружено не было.

В процессе расследования причины смерти Романюка была установлена круговая порука и сговор со стороны работников РО МГБ, старавшихся, по указанию врид. начальника РО МГБ Успенского, в своих показаниях скрыть известные им факты и причины смерти Романюка.

Секретарь первичной организации Острожецкого РО МГБ Мельниченко на бюро обкома КП(б)У не вскрыл виновников преступления, мотивируя это своей неосведомленностью о происшедшим факте нарушения социалистической законности, хотя выдел труп умершего Романюка и лично его осматривал.

Рассматривая вышеуказанный факт грубого нарушения советской законности, бюро обкома КП(б)У на своем закрытом заседании от 7-го февраля постановило:

За грубейшее нарушение советской законности и дискредитацию органов МГБ врид. начальника Острожецкого райотдела МГБ Успенского Сергея Андреевича и старшего оперуполномоченного РО МГБ Токаренко Николая Васильевича из рядов ВКП(б) исключить и предать суду Военного Трибунала.

Областным управлением МГБ Успенский и Токаренко арестованы 6 февраля 1949 года.

Исключен из членов ВКП(б) секретарь первичной парторганизации РО МГБ Мельниченко П.Г. за развал работы первичной партийной организации, нереагирование на факты нарушения социалистической законности и аморальные поступки со стороны коммунистов, работников РО МГБ.

За несвоевременное вскрытие факта грубого нарушения советской законности начальником Острожецкого РО МГБ Успенским начальнику областного управления МГБ тов. Шевченко объявлен выговор.

За отсутствие контроля за работой исполняющего обязанности начальника РО МГБ Успенского, старшего оперуполномоченного Токаренко и первичной парторганизации РО МГБ, несвоевременное вскрытие факта нарушения социалистической законности секретарю Острожецкого РК КП(б)У тов. Полютину объявлен выговор.

Бюро обкома КП(б)У указало Острожецкому райкому КП(б)У на недопустимую с его стороны неосведомленность и несвоевременное реагирование на указанный выше факт нарушения социалистической законности.

Для проверки работы парторганизации областного управления МГБ по выполнению постановления ЦК КП(б)У от 28-го января 1948 года «О состоянии и мерах по укреплению социалистической законности и советского правопорядка в Украинской ССР» и постановления ЦК КП(б)У от 1-го июня 1948 года «Об усилении массово-политической работы, дальнейшего развития колхозного строительства и ликвидации банд украинско-немецких националистов» создана комиссия в составе секретарей обкома КП(б)У т.т. Фиалковского, Безуглого и зав. административным отделом обкома КП(б)У т. Дидура.

Принято также решение созвать во второй половине февраля месяца с.г. совещание первых секретарей райкомов КП(б)У, начальников РО МГБ и МВД в целях усиления борьбы с украинско-немецкими националистами и оуновским подпольем в соответствии с решениями ЦК КП(б)У.

Одновременно сообщаем, что приглашенная на бюро обкома КП(б)У депутат Верховного Совета СССР тов. Олейник, работающая женоргом Острожецкого райкома КП(б)У, в своем объяснении заявила, что о смерти Романюка она узнала лично от Успенского 31.XII.1948 года, вместе с секретарем первичной партийной организации РО МГБ тов. Мельниченко лично осматривала труп Романюка, но никаких следов побоев не видела, т.к. его не раздевали.

Будучи с Успенским в интимных связях, она по его поручению пригласила врачей для медосмотра трупа и дачи заключения о причине смерти Романюка.

Затем она, Успенский и врачи Худолей и Биличенко пошли на квартиру к оперуполномоченному Токаренко, где приняли участие в выпивке.

После чего врачами Худолей и Биличенко был составлен фиктивный акт о смерти Романюка, о чем безсомненно знала тов. Олейник.

Из вышеизложенного видно, что тов. Олейник скрыла от райкома КП(б)У известные ей факты, старалась оправдать Успенского, заявляя, что с его стороны никаких нарушений социалистической законности не было.

За скрытие от райкома КП(б)У факта составления Успенским и др. фиктивного акта смерти Романюка бюро обкома КП(б)У объявило тов. Олейник строгий выговор с занесением в учетную карточку.[2]

Секретарь Ровенского
обкома КП(б)У *підпис* (В. Чучукало)

нл-3

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5728, арк.40-46.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлені штампи: «Особий сектор ЦК КП(б)У. Таємна частина. Вхід. №805/54. 14.II.1949 р.»; «Взято на контроль»; «Підлягає поверненню до таємної частини Особого сектору ЦК КП(б)У»; як також є резолюція Н.Хрущова: «т. Руденко. Расследовать и всех виновных привлечь к ответственности. Підпис. 20/II.49 г.».

Примітки

[1] Так в документі, очевидно, потрібно «преследовании».

[2] У звітній доповіді секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Бегми на другій обласній партійній конференції (28 лютого – 1 березня 1948 р.) жінорганізатор Острожецького райкому партії, депутат Верховної Ради СРСР Олійник була названа в числі тих, хто будучи висунутий з активу місцевого населення, «оправдує себе на практичній роботі» (*ДАРО, ф.400, оп.1, спр.140, арк.91*).

№130

1949, лютого 11. – Доповідна записка прокурора військ МВС Українського округу Г.Кошарського секретареві ЦК КП(б)У Л.Мельникову про порушення радянської законності співробітниками Острожецького райвідділу МДБ

Прокуратура СССР
Военный Прокурор
Войск МВД
Украинского округа
11 февраля 1949 г.
№4/001208

Совершенно секретно
Экз. №1

Секретарю Центрального комитета КП(б)
Украины
товарищу Мельникову Л.Г.
Здесь

Копия: Генеральному прокурору Союза ССР
государственному советнику юстиции 1-го класса
товарищу Сафонову Г.Н.
гор. Москва.

Докладная записка

О грубейших нарушениях Советской законности в Острожецком РО МГБ Ровенской области

31 декабря 1948 года Начальником Острожецкого РО МГБ майором Успенским и старшим оперуполномоченным того же Райотдела ст. лейтенантом Токаренко был задержан и заключен под стражу, без санкции Военного Прокурора, секретарь сельского совета Романюк Павел Ульянович, заподозренный в связях с украинско-немецкими националистами.

Допрашивая Романюка, Успенский и Токаренко тяжко его избивали, в результате чего Романюк умер.

Решив скрыть следы преступления, Успенский и Токаренко труп убитого Романюка сбросили в колодец, в который ранее бросали трупы убитых бандитов, причем, для того, чтобы труп опознан не был, они отрубили Романюку голову.

Спустя несколько дней труп Романюка был опознан женой убитого, извлечен из колодца и похоронен на кладбище.

Этот из ряда вон выходящий случай стал известен местному населению, а факт захоронения убитых бандитов в колодце, несомненно, используовывается для всяких антисоветских измышлений.

Успенский и Токаренко с санкции Военного Прокурора арестованы.

Докладывая о вышеизложенном и учитывая, что грубейшие нарушения Советской законности в деятельности органов МГБ на территории Ровенской области носят систематический характер, прошу Вас дать указания об организации и направлении в Ровенскую область специальной комиссии для проверки работы Управления МГБ области.

Военный Прокурор войск МВД
Украинского округа полковник юстиции *підпис* (Кошарский)

Отп. 3 экз.
экз. №1-2 адр.
№3 в нар.
ак.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5728, арк.33,34.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлені штампи: «Особий сектор ЦК КП(б)У. Таємна частина. Вхід. №832/91. 14.II.1949 р.»; «Взято на контроль»; «Підлягає поверненню до таємної частини Особого сектору ЦК КП(б)У»; «ЦК КП(б)У. Адміністративний відділ. Вхід. №313-с. 16/II.1949 р.»; як також є резолюція Л.Мельникова: «т. Дроздову. Нужно серьезно разобраться и принять меры. Підпис. 15.II.49 г.».

№131
1949, березня 10. – Інформація прокурора УРСР Р.Руденка секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову про порушення радянської законності співробітниками Острожецького райвідділу МДБ

Прокуратура Союзу
Радянських Соціалістичних
Республік
Прокурор
Української Радянської
Соціалістичної Республіки
№01-966
10/III дня 1949 р.
м. Київ

Совершенно секретно
Секретарю Центрального комитета
КП(б) Украины
товарищу Хрущеву Н.С.

Возвращая при этом записку секретаря Ровенского Обкома КП(б)У тов. Чучукало о грубом нарушении советской законности в Острожецком РО МГБ, докладываю:

Лично ознакомился с материалами следствия о грубом нарушении советской законности со стороны и. о. начальника Острожецкого РО МГБ Успенского и старшего оперуполномоченного РО МГБ Токаренко. Изложенные в докладной записке тов. Чучукало факты полностью подтверждены следствием.

Успенский и Токаренко арестованы и привлечены к уголовной ответственности. Следствие производится в направлении выявления всех участников этого преступления.

Надзор за следствием по этому делу осуществляет военный прокурор войск МВД Украинского округа.

Приложение: по тексту.

Прокурор Украинской ССР
Государственный Советник Юстиции
2 класса *підпис* Р. Руденко

экз.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5728, арк.39.
Оригінал, машинопис.

№132
1949, березня 25. – Довідка начальника УМВС по Рівненській області І.Антонюка секретареві ЦК КП(б)У І.Назаренку про порушення радянської законності радянсько-партійними працівниками в січні-березні 1949 р.

Для тов. Назаренко И.Д.

Справка
(О нарушении советской законности со стороны советско-партийных работников за 1949 год по Ровенской области).

1. Александрийский район:

17 января с.г. зам. директора МТС по политчасти т. Облатенко Петр Иванович, 1912 г. рождения, член ВКП(б), и прокурор Халепский Григорий Иванович, член ВКП(б), находясь в селе Забороль при организации колхоза избили местных граждан.

Оба они по партийной линии получили партийное взыскание – выговор.

2. Вербский район:

В феврале м-це с.г. агент Минзага Бубнов Леонид Михайлович, 1922 г. рождения, член ВЛКСМ, будучи в нетрезвом состоянии, в с. Сосновка избил кладовщика колхоза им. Шверника Чудука Митрофана.

Бубнов осужден к 1 году принудительных работ.

3. Госянский[1] район:

В марте м-це с.г. зав. райфинотделом Гончаров, находящийся в селе Майково[2] по высылке осужденных банд-пособников, присвоил: одного поросенка, 10 пудов ржи. Все это отобрано и передано колхозу.

Материал находится в райкоме КП(б)У. Гончаров к ответственности не привлечен.

4. Демидовский район:

21 января с.г. – пом. секретаря РК КП(б)У тов. Белобловский, член ВКП(б), будучи в нетрезвом состоянии, в селе Кавиргине[3] избил местного жителя Рудого, за что осужден к 3-м годам лишения свободы.

5. Деражненский район:

17-го марта с.г. зав. райфинотделом т. Стахий, беспартийный, будучи уполномоченным по лесовывозке, в селе Печаев[4] избил местного жителя Потапчука за то, что последний не вышел в лес на работу.

Материал на т. Стахий находится у прокурора.

6. Дубровицкий район:

13-го марта с.г. в с. Соломнивке,[5] при изъятии имущества осужденных банд-пособников, райвоенком Балонин и с ним еще два работника райвоенкомата присвоили: 4 мешка картофеля, два воза сена, на месте зарезали барана и 4-х кур для питания. В этом принимал участие и районный прокурор т. Максименко.

Материал находится в райкоме КП(б)У.

7. Заречнянский район:

9-го марта с.г. работник райкома КП(б)У т. Трусов, будучи в с. Зализниця, напился пьяным и избил крестьянина Лощ.

Материал на т. Трусова находится в облпрокуратуре.

8. Клесовский район:

12-го февраля с.г. уполномоченный министерства заготовок т. Ензулов, член ВКП(б), находясь в с. Осницк, напился пьяным и открыл бесцельную стрельбу из личного оружия. Одновременно нанес побои местным жителям.

Тов. Ензулов исключен из партии. Материал находится в областной прокуратуре.

9. Мизочский район:

В марте м-це с.г. зав. райсобесом т. Ухмадеев, находясь в с. Спасово[6] вместе со следователем райпрокуратуры т. Пилипчуком по организации колхозов, избили гр-на, который отказался подписать заявление для вступления в колхоз.

Материалы на т.т. Ухмадеева и Пилипчука находится в Ровенском обкоме КП(б)У.

10. Острожецкий район:

В феврале месяце с.г. зав. райторготделом т. Лебедин, 1905 г. рождения, член ВКП(б), будучи уполномоченным с. Городище, в нетрезвом виде открыл бесцельную стрельбу из личного оружия, вследствие чего ранил подростка.

Материал для привлечения т. Лебедина к ответственности находится в Ровенском обкоме КП(б)У и в прокуратуре.

11. Ракитновский район:

Зав. райфинотделом т. Дроздов за укрытие земли в количестве 0,40 га гр-кой Талах, произвел незаконное изъятие теленка и патефона.

Тов. Дроздов к ответственности не привлечен.

12. Рафаловский район:

10-го февраля с.г. второй секретарь райкома КП(б)У т. Демченко, будучи в с. Балашевичи по организации колхоза, избил местного жителя, который отказался от вступления в колхоз.

Материал на т. Демченко находятся в Ровенском обкоме КП(б)У.

13. Сарненский район:

24-го января с.г. райминзаг т. Муткин и тов. Загута, находясь в с. Стрельск по исполнению служебных обязанностей, в нетрезвом состоянии зашли к гр-ке Федорчук, продавшей дом за 3.800 рублей и потребовали поставить «могарыч». Федорчук отказалась поставить водку, тогда т.т. Муткин и Загута произвели незаконный обыск в доме гр-ки Федорчук, нашли на чердаке спрятанные деньги в сумме 3.800 рублей и присвоили их.

Факты подтвердились. Материал находится в прокуратуре.

Начальник управления МВД
Ровенской области — Полковник Антонюк

25 марта 1949 г.

Передано по «ВЧ»
Передал дежурный управления
МВД Ровенской области — Щучкин
Приняла Ирлина

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5728, арк.74-78.
Оригінал, машинопис.

На документі зроблені помітки олівцем навпроти районів: Олександрійського — «Избиение при коллективе»; Гощанського — «Присвоение имущества»; Дубровицького — «25/III. Присвоение имущества»; Зарічненського — «Избиение в пьяном виде»; Мізоцького — «Избиение за отказ вступить в колхоз»; Рокитнівського — «Незаконное изъятие имущества»; Рафалівського — «Избиение за отказ вступить в колхоз»; Сарненського — «А нерозбірливо 30/III !».

Примітки

[1] Так у документі, потрібно Гощанський.

[2] Майків.

[3] Можливо Княгинин.
[4] Печалів.
[5] Соломіївка.
[6] Спасів.

№133
1949, березня 31. – Звинувачувальний висновок у справі «комітету 7-ї північної групи УНРА»

К след. делу №6367
«Утверждаю»
Нач. УМГБ Ровенской обл.
Гвардии полковник
підпис (Шевченко)
31 марта 1949 г.

Обвинительное заключение
по обвинению:

1. Гожего Степана Ивановича
2. Кудра Григория Михайловича
3. Никитенко Алексея Акимовича
4. Мойсеец Степана Петровича
5. Гожего Матвея Григорьевича
6. Кинда Петра Максимовича
7. Жданюк Антона Ивановича
8. Дидух Павла Артемовича.

В июле-ноябре 1948 года Управлением МГБ Ровенской области за принадлежность к ОУН и активную антисоветскую деятельность были арестованы и привлечены к уголовной ответственности: Гожий Степан Иванович, Кудра Григорий Михайлович, Никитенко Алексей Акимович, Мойсеец Степан Петрович, Гожий Матвей Григорьевич, Кинда Петр Максимович, Жданюк Антон Иванович, Дидух Павел Артемович.

Произведенным расследованием установлено:

В 1940 году на территории Ровенской области нелегально прибывшим из-за границы эмиссаром организации «УНР» (украинская народная республика) Боровец Тарасом, по кличке «Гонта», была создана организация «УНР», перед участниками которой ставилась задача проведения активной антисоветской деятельности, сбора разведывательных сведений в пользу Германии и вооруженного выступления против советской власти в случае войны Германии с СССР.

После оккупации немцами Ровенской области, Боровец Тарасом, объявившем себя атаманом «Тарасом Бульбой», при поддержке немецкого командования на территории ряда районов Ровенской области и Житомирской области были созданы вооруженные отряды так называемой «Полесской сичи».

В процессе сотрудничества с немецкими властями, Боровец Тарасу было предложено с отрядами «Полесской сичи» принять участие в карательной экспедиции в восточных областях Украины, что было воспринято по разному участниками отрядов, в результате чего часть их разоружилась, сдав оружие немцам, а некоторые перешли на службу в полицию.

Боровец Тарас перешел на нелегальное положение, а затем стал организовывать так наз. отряды УНРА (украинская народно-революционная армия). В течении 1943 года часть этих отрядов была разгромлена при столкновениях с «бендеровскими» бандами ОУН и советскими партизанами, а другие разошлись по домам.

После изгнания немцев с территории Ровенской области, Боровец Тарас ушел за границу, а его сторонники, оставшись на территории Ровенской области, занялись активной антисоветской деятельностью (л.д. 61,74-77,94-97,255-256,305-308,514,517,520,522).

В 1945 году по инициативе активного украинского националиста Кудра Петра (осужден), имевшего в прошлом личную связь с Боровцом — «Тарасом Бульбой», был создан «комитет» организации ОУН «бульбовского» направления, условно именовавшийся «комитетом 7-й пивничной группы УНРА» (л.д. 69,78,97-98,261).

В состав указанного «комитета» с 1945 года входили: Кудра Петр, обвиняемые Кудра Григорий, Гожий Степан, Никитенко Алексей, Соловей Степан (осужден), а в начале 1947 года вошел обв. Мойсеец Степан, Наливайко Николай (осужден) и Дидух Трифон (скрывается) (л.д. 70,71,80-82,98-99,262).

«Комитет» являлся окружным проводом ОУН-«бульбовцев», имел оружие, пишущую машинку, печатный шрифт и руководил антисоветской деятельностью подполья ОУН-«бульбовцев» на территории Ровенской области (л.д. 71,97-99,260,269).

Обв. Гожий Степан происходит из крестьян-кулаков, его брат — Гожий Михаил в 1941 году за принадлежность к организации «УНР», личную связь с Боровец Тарасом арестован и осужден к ВМН (л. д. 12).

Будучи враждебно настроенным против советской власти, обв. Гожий Степан в начале 1944 года с целью уклонения от службы в Советской Армии стал скрываться, в начале 1945 года установил преступную связь с находившимися на нелегальном положении Кудра Петром, Кудра Григорием, совместно с ними участвовал в выпуске антисоветских листовок (л.д. 14,15,78,584).

При организации «комитета 7-й пивничной группы УНРА», обв. Гожий Степан вошел в состав его под кличкой «Горькавый», в качестве председателя участвовал в первом заседании этого «комитета» 2 сентября 1945 года, на котором были намечены мероприятия по активизации антисоветской деятельности (л.д. 71,80,84,85,115,118,119,261-266,269,584,585).

В сентябре 1945 года обв. Гожий Степан поступил учиться в Ровенский учительский институт, продолжал свою антисоветскую деятельность, вовлекал в ОУН новых членов.

В мае-июне 1946 г. обв. Гожий Степан участвовал в антисоветских сборищах в квартире обв. Бондарец Марии в гор. Дубно и обв. Мойсеец Степана в гор. Здолбуново (л.д. 210-215,249-259,351,355,369,370,576-578).

После выезда в начале лета 1946 года Кудра Петра в г. Львов, обв. Гожий Степан возглавлял «комитет 7-й пивничной группы УНРА». В начале 1947 года под его руководством было проведено заседание «комитета», на котором введены в состав «комитета» три новых члена и обсуждались вопросы его дальнейшей деятельности (л.д. 292,293,580-581,585).

К дню праздника 30-й годовщины Октября в 1947 году обв. Гожий Степан совместно с Мойсеец Степаном, Боришкевич Николаем, Левицким Виктором (осуждены) готовили выпуск антисоветских листовок, но ввиду ареста органами МГБ Боришкевич и Левицкого листовки изготовлены не были (л.д. 201,210,316,582).

Обв. Кудра Григорий в августе 1940 года был вовлечен в организацию «УНР» под кличкой «Ярема» лично Боровец Тарасом, который в то время прибыл к

нему с рекомендательным письмом от брата Кудра Петра, находившегося за границей (л.д. 61,67,109).

Обв. Кудра Григорий оказал содействие Боровец Тарасу в создании организации «УНР» в Степанском районе, в состав которой кроме него вошли Гожий Михаил, Соловей, Шумлянский Константин, Жданевич.

При аресте в 1940-41 г.г. органами МГБ Гожего Михаила и других участников организации «УНР», обв. Кудра Григорий перешел на нелегальное положение и скрывался до оккупации Степанского района немцами (л.д. 62,68,74-76,514,517).

После изгнания немцев с территории Ровенской области обв. Кудра Григорий снова стал скрываться от органов советской власти совместно со свои братом — Кудра Петром, прибывшим в период немецкой оккупации из заграницы, и возобновил свою антисоветскую деятельность (л.д. 77-79).

Со времени организации «комитета 7-й пивничной группы УНРА», обв. Кудра Григорий являлся его членом, принимал активное участие в его деятельности, участвовал в заседаниях в сентябре 1945 года и в начале 1947 года. В 1945-1946 г.г. участвовал в трех выпусках антисоветских листовок, которые распространялись другими участниками организации в Ровенской области (л.д. 78-82,97-100,114,118,119).

В октябре 1947 года обв. Кудра Григорий с целью легализации явился с повинной, однако скрыл от органов советской власти свою антисоветскую деятельность, известных ему участников ОУН «бульбовцев», места хранения оружия, пишущей машинки и документов, принадлежащих организации «бульбовцев» (л.д. 61-65,72).

Обв. Никитенко Алексей в 1943 году находился в отряде «УНРА» в сотне «Мухи», под кличкой «Чубатый» (л.д. 288,594).

После изгнания немцев с территории Ровенской области с целью уклонения от службы в Советской Армии обвиняемый Никитенко стал скрываться, а в 1945 г. установил преступную связь с Кудра Петром и обв. Кудра Григорием (л.д. 97).

При организации «комитета 7-й пивничной группы УНРА», обв. Никитенко вошел в состав его и принимал активное участие в его деятельности. В качестве секретаря участвовал в первом заседании «комитета» в сентябре 1945 года, совместно с обв. Кудра Петром и Кудра Григорием участвовал в выпуске антисоветских листовок, им была составлена инструкция для руководителей районных проводов ОУН-«бульбовцев», изготовлены печать и штамп «комитета 7-й пивничной группы УНРА» (л.д. 97-98,118,119,292,293,601).

В ноябре 1945 года с целью легализации обв. Никитенко явился в Степанский РО МВД, свою антисоветскую деятельность скрыл и не прекратил ее (л.д. 169,595,601).

Летом 1946 года обв. Никитенко, используя имевшуюся в распоряжении организации «бульбовцев» фиктивную печать Ровенского учительского института, изготовил документы об окончании 1 курса этого института. Проживая в гор. Львове, поддерживал связь с находившимся там Кудра Петром и участниками ОУН-«бульбовцев» на территории Ровенской области (л.д. 141-143,289-291,437,438,595,602).

В начале 1947 года, прибыв на каникулы в Ровенскую область, обв. Никитенко участвовал в заседании «комитета» организации «бульбовцев» (л.д. 595,601).

В июне 1947 года обв. Никитенко был арестован УМГБ Львовской области по показаниям арестованного в то же время Кудра Петра. На следствии в принадлежности к ОУН не сознался и ввиду того, что Кудра Петр в процессе следствия отказался от показаний на него, из-под стражи был освобожден, после чего продолжал поддерживать связь с участниками ОУН-«бульбовцев» обв. Мойсеец Степаном, Дидух Трифоном (л.д. 300,597,598).

Обв. Мойсеец Степан, проживая на оккупированной немцами территории в с. Золотолин, Деражненского района, Ровенской области, в 1941 году вступил в сотрудничество с украинско-немецкой полицией и был привлечен к негласному сотрудничеству под кличкой «Голуб» (л.д. 195,196).

В августе 1943 года обв. Мойсеец вступил в отряд «УНРА» и до ноября 1943 года в качестве четового, под кличкой «Мрия», находился в сотне «Мухи» и при штабе Боровца — «Тарас Бульба» (л.д. 197,258,322,468).

После изгнания немцев с территории Ровенской области, до августа 1945 года обв. Мойсеец работал в советских гос. учреждениях — зав. Степанским райздравотделом, инструктором и председателем Здолбуновского райсовета Осоавиахима.

Будучи враждебно настроенным к советской власти, обв. Мойсеец в начале 1946 года установил связь с активным участником ОУН-«бульбовцев» Боришкевич Николаем, а затем с Кудра Петром, обв. Кудра Григорием, Гожим Степаном и другими и проводил активную антисоветскую деятельность (л.д. 246,247,323).

В квартире обв. Мойсеец в гор. Здолбуново в июне 1946 года проводилось антисоветское сборище, а также он участвовал в антисоветском сборище в гор. Дубно в квартире обв. Бондарец Марии (л.д. 251,252,323,369,370).

Обв. Мойсеец проводил работу по вовлечению в ОУН-«бульбовцев» новых членов. В 1946 году на сторону ОУН-«бульбовцев» завербовал Грицюк Михаила, ставшего активным участником вооруженной бандбоевки «бульбовцев», действующей на территории Деражненского и Степанского районов (л.д. 213, 250, 251, 323,370).

В начале 1947 года обв. Мойсеец на заседании «комитета 7-й пивничной группы УНРА» был введен в его состав под кличкой «Сияч» (л.д. 119, 258, 263, 264, 292, 293,296,323).

В период подготовки к 30-й годовщине Октября в 1947 году обв. Мойсеец совместно с обв. Гожим Степаном, Боришкевич Николаем, Левицким Виктором готовили выпуск антисоветских листовок (л.д. 201,323,526,527,529-531).

После ареста Боришкевича и Левицкого, обв. Мойсеец перешел на нелегальное положение и скрывался до дня ареста, поддерживал связь с активными участниками ОУН-«бульбовцев» Никитенко Алексеем, Дидух Трифоном и другими (л.д. 318,324).

Обв. Бондарец Мария в 1945 году установила связь с активным участником ОУН-«бульбовцев» — Боришкевич Николаем, а через него с обв. Мойсеец Степан и Гожим Степаном. В мае 1946 года Боришкевич Николаем была вовлечена в ОУН-«бульбовцев», а в мае же 1946 года получила от него задание создать организацию «бульбовцев» в гор. Дубно, была назначена ее руководительницей (л.д. 319,352,362,369,370).

В квартире обв. Бондарец в мае 1946 года проводилось антисоветское сборище, а в июне 1946 года она участвовала в антисоветском сборище у обв. Мойсеец в гор. Здолбуново. Осенью 1946 года обв. Бондарец распространяла антисоветских листовки, полученные от Боришкевич Николая, привлекла к этому участницу организации «бульбовцев» в гор. Дубно Галан Ларису (л.д. 242, 243, 351, 353, 363,364,369,370).

Обв. Гожий Матвей, Кинда Петр и Жданюк Антон во время учебы в 1945-1946 годах в Костопольском педучилище являлись участниками организации ОУН «бульбовского» направления, созданной Боришкевич Николаем, посещали антисоветские сборища этой организации, во время подготовки выборов в Верховный Совет СССР в феврале 1946 года распространяли в гор. Костополь антисоветские клеветнические листовки (л.д. 418-420,425,431-435,437-443,447,540-543).

Кроме того, обв. Кинда П. по заданию Боришкевич Николая изготовил фиктивные печати Степанского райисполкома, райздравотдела, штамп райвоенкомата, печать Ровенского учительского института, которые использовались участниками организации «бульбовцев» для изготовления фиктивных документов от имени указанных учреждений (л.д. 415,420,434,269-290).

Обв. Жданюк Антон в 1943 году состоял в отряде УНРА – сотня «Мухи», под кличкой «Осока» (л.д. 295,467,468).

Обв. Дидух Павел в 1943 году вступил в организацию ОУН «бульбовского» направления и является пропагандистом и связным организации, имел кличку «Скалозуб» (л.д. 552).

После изгнания немцев с территории Ровенской области, обв. Дидух уклонялся от мобилизации в Советскую Армию, а в начале 1945 года совместно с братом Дидух Трифоном вступил в вооруженную бандбоевку ОУН-«бульбовцев», состоя в бандбоевке «бульбовцев», действовавшей в Деражненском и Степанском районах, обв. Дидух имел оружие и поддерживал связь с Кудра Петром, Кудра Григорием, Мойсеец Степаном, занимался распространением антисоветских листовок (л.д. 82,88,125,218,499,554,567-569,622-264,626).

В начале 1947 года обв. Дидух Павел и его брат Дидух Трифон с целью легализации приобрели документы на имя переселенцев из Польши. Получив на основании их паспорт на имя Соколенко Павла Артемовича, обв. Дидух в конце 1947 года поступил на учебу в школу механизации в гор. Сарны, по окончанию которой был направлен на работу в Загорощанскую МТС Здолбуновского района, однако к работе не приступил, за что был арестован и осужден под фамилией Соколенко к 4 месяцам ИТЛ. По отбытию срока наказания обв. Дидух был привлечен в качестве обвиняемого по настоящему делу (л.д. 493,497,502,503).

В процессе следствия по настоящему делу по показаниям обв. Мойсеец, Кудра Григория и Кинда Петра изъято оружие: 2 ручных пулемета, винтовки СВГ, две винтовки русского образца, патроны, пишущая машинка, документы и антисоветские листовки «комитета 7-й пивничной группы УНРА», фиктивная печать Степанского райисполкома и штамп райвоенкомата, фиктивная зачетная книжка и справка от имени Ровенского учительского института на имя обв. Никитенко А.А. (л.д. 55,56,187,192,415).

Допрошенный в качестве обвиняемого, Гожий С.И. виновным себя не признал (л.д. 26), однако, достаточно изобличается показания обв. Кудра Г.М., Мойсеец С.П., Бондарец М.П. и Кинда П.М. (л.д. 369,370,434,576-582,584-585).

Обвиняемые Кудра Г.М. и Мойсеец С.П. виновными себя признали (л.д. 74-86,206,207,255-270), изобличают друг друга, изобличаются вещественными доказательствами обв. Мойсеец и показаниями обв. Бондарец М.П. (л.д. 369,370), осужденного Боришкевич Н.А., Карпович К. (л.д. 526,580) и актом графической экспертизы.

Обв. Никитенко А.А. виновным себя не признал (л.д. 159), изобличается показаниями обв. Кудра Г.М., Мойсеец С.П. (л.д. 595-602) и вещественными доказательствами.

Обв. Гожий М.Г. виновным себя не признал (л.д. 698), достаточно изобличается показаниями обв. Кинда П.М. (л.д. 613-617) и свид. Багний Л. (л.д. 542-548).

Обв. Кинда П.М. виновным себя не признал (л.д. 429,430), изобличается показаниями свидетеля Багний (л.д. 542,543) и вещественными доказательствами.

Обв. Жданюк признал себя виновным в участии в банде «УНРА» в 1943 году, в принадлежности к ОУН в 1945-1946 г.г. виновным себя не признал (л.д. 471,472), изобличается показаниями обв. Мойсеец С.П. и Кинда П.М. (л.д. 295,619,620).

Обв. Дидух П.А. виновным себя не признал (л.д. 505), изобличается показаниями обв. Мойсеец С.П., Кудра П.М. (л.д. 623-625,626,627), арестованного Лав-

ренюк М.П. (л.д. 552) и вещественными доказательствами и оперативными документами.

На основании изложенного, обвиняются:

Гожий Степан Иванович, 1921 года рождения, уроженец хутора Труды, Степанского района, Ровенской области, украинец, гражданин СССР, из крестьян-кулаков, беспартийный, не судим, по специальности учитель, окончил учительский институт, женат, до ареста проживал на ст. Малынск, Березновского района, Ровенской области, работал учителем неполной средней школы, брат осужден в 1941 году к ВМН за принадлежность к «УНР»,

в том, что: Являлся членом окружного провода организации украинских националистов-«бульбовцев» на территории Ровенской области, а с лета 1946 года до дня ареста возглавлял его, проводил активную антисоветскую деятельность, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Кудра Григорий Михайлович, 1916 года рождения, уроженец хутора Погулянка, Степанского района, Ровенской области, украинец, гражданин СССР, из крестьян-кулаков, беспартийный, не судим, образование 5 классов, женат, до ареста проживал на хуторе Конотоп, Степанского района, Ровенской области, занимался единоличным сельским хозяйством, имеет брата осужденного в 1948 году за принадлежность к ОУН,

Никитенко Алексей Акимович, 1922 года рождения, уроженец хутора Конотоп, Степанского района, Ровенской области, украинец, гражданин СССР, из крестьян, беспартийный, не судим, холост, образование незаконченное высшее, до ареста проживал в гор. Львов, учился на 3-м курсе Львовского мед. института,

Мойсеец Степан Петрович, 1919 года рождения, уроженец с. Золотолин, Деражненского района, Ровенской области, украинец, гражданин СССР, из крестьян, беспартийный, не судим, образование 4 классов, холост, без определенного места жительства и занятий,

в том, что: Будучи враждебно настроенными против советской власти в разное время в 1941-1943 г.г. вступили в организацию украинских националистов, проводили активную антисоветскую деятельность, являлись членами окружного провода ОУН «бульбовцев» в Ровенской области, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Бондарец Мария Герасимовна, 1926 года рождения, уроженка села Теслугов, Козинского района, Ровенской области, украинка, гражданка СССР, из крестьян, беспартийная, не судима, по специальности учительница, не замужняя, до ареста проживала гор. Кременец, Тернопольской области, училась на 1-м курсе Кременецкого учительского института,

в том, что: Вступив в организацию украинских националистов-«бульбовцев» в начале 1946 года, была назначена районной руководительницей организации в Дубновском районе, участвовала в антисоветских сборищах, распространяла антисоветские листовки, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Гожий Матвей Григорьевич, 1925 года рождения, уроженец и житель хутора Труды, Степанского района, Ровенской области, украинец, гражданин СССР, из крестьян, беспартийный, не судим, образование среднее педагогическое, холост, до ареста работал учителем начальной школы в с. М. Вербча, Степанского района,

Кинда Петр Максимович, 1928 года рождения, уроженец с. М. Вербча, Степанского района, Ровенской области, украинец, гражданин СССР, из крестьян-кулаков, беспартийный, не судим, холост, образование среднее педагогическое, до ареста проживал на хуторе Анилевка, работал учителем начальной школы в с. Постойное, Деражненского района, Ровенской области,

Жданюк Антон Иванович, 1923 года рождения, уроженец хутора Золотолин, Деражненского района, Ровенской области, украинец, гражданин СССР, из крестьян, беспартийный, не судим, образование среднее педагогическое, до ареста проживал и работал учителем начальной школы в с. Зносичи, Сарненского района, Ровенской области,

в том, что: Являлись участниками ОУН «бульбовского» направления, участвовали в антисоветских сборищах, расклеивали антисоветские листовки, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Дидух Павел Артемович, 1921 года рождения, уроженец хутора Золотолин, Деражненского района, Ровенской области, украинец, гражданин СССР, из крестьян, беспартийный, холост, судим за самовольное оставление работы к 4 месяцам ИТЛ, до ареста отбывал наказание,

в том, что: С 1943 года являлся участником ОУН-«бульбовцев», а с начала 1945 года до начала 1947 года участником вооруженной бандбоевки ОУН-«бульбовцев», занимался активной антисоветской деятельностью, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР и принимая во внимание, что к делу приобщено ряд оперативных документов, настоящее следственное дело направить на рассмотрение Особого Совещания при МГБ СССР с ходатайством о применении к обвиняемым: Гожему Степану Ивановичу, Кудра Григорию Михайловичу, Никитенко Алексею Акимовичу, Мойсеец Степану Петровичу, Бондарец Марии Герасимовне, Гожему Матвею Григорьевичу, Кинда Петру Максимовичу, Жданюк Антону Ивановичу, Дидух Павлу Артемовичу – 10 лет ИТЛ каждому, а обв. Жданюк А.И. с конфискацией имущества, обв. Мойсеец С.П. с конфискацией изъятых при аресте денег и облигаций, обв. Гожего М.Г. с конфискацией изъятого при аресте фотоаппарата.

Обв. составлено 31 марта 1949 г. в гор. Ровно.

Ст. следователь следотдела УМГБ Ровенской обл.
лейтенант (Клычин)
«Согласны»:
Нач. отделения следотдела УМГБ РО
капитан (Лоскутов)
Начальник следотдела УМГБ РО
майор (Сивоволов)

16-бн

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5207, арк.496-504.
Оригінал, машинопис.

№134

1949, квітня 7. – Звинувачувальний висновок учням навчальних закладів м.Рівне у справі «молодіжної організації українських націоналістів»

«Утверждаю» По след. делу №7135
Начальник УМГБ Ровенской обл.
Гвардии полковник –
підпис (Шевченко)
7 апреля 1949 г.

Обвинительное заключение.
по обвинению:

1. Ярмолюк Владимира Игнатьевича
2. Климчук Ивана Михайловича
3. Яремчук Владимира Трофимовича
4. Брончук Григория Демьяновича
5. Плисюк Владимира Михайловича
6. Усик Евстафия Сергеевича
7. Аврамчук Константина Николаевича
8. Манглер Николая Александровича
9. Данилюк Василия Мефодьевича
10. Козелец Бориса Владимировича
11. Купрунец Алексея Никитовича
12. Михальчук Агафона Агафоновича
13. Ткачук Дмитрия Дмитриевича
14. Ковальчук Григория Филипповича

в преступлениях, предусмотренных ст. ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР

15. Тополюк Павла Матвеевича
16. Зозуля Лаврентия Михайловича
17. Плисюк Устинии Кирилловны

в преступлениях, предусмотренных ст. 20-54-1«а» УК УССР.

За активную антисоветскую деятельность в пользу бандитов ОУН, Управлением МГБ по Ровенской области арестованы и привлечены к уголовной ответственности: Ярмолюк Владимир Игнатьевич – 16 декабря 1948 г., Аврамчук Константин Николаевич – 22 декабря 1948 г., Данилюк Василий Мефодьевич и Михальчук Агафон Агафонович – 25 декабря 1948 г., Брончук Григорий Демьянович и Манглер Николай Александрович – 28 декабря 1948 г., Тополюк Павел Матвеевич – 29 декабря 1948 г., Плисюк Владимир Михайлович, Климчук Иван Михайлович и Яремчук Владимир Трофимович – 4 января 1949 г. Козелец Борис Владимирович, Купрунец Алексей Никитович и Зозуля Лаврентий Михайлович – 20 января 1949 г., Усик Евстафий Сергеевич – 25 января 1949 г., Плисюк Устиния Кирилловна – 26 января 1949 г., Ткачук Дмитрий Дмитриевич и Ковальчук Григорий Филиппович – 3 февраля 1949 г.

Произведенным расследованием по делу установлено:

Летом 1945 г. обвиняемые Ярмолюк В.И., Климчук И.М. и Яремчук В.Т., проживая в с. Рясники, Гощанского района, Ровенской области вступили в пре-

ступную связь с бандитами ОУН «Степовым»[1] и «Журавлем» – Пасечником Константином Федоровичем, местным жителем с. Рясники[2] и другими, от которых Климчук и Яремчук в течении 1945 г. три раза получали антисоветские националистические листовки, в количестве до 50 штук, которые вместе с Ярмолюком расклеивали по с. Рясники на стенах построек, оградах, колодцах и на стволах деревьев возле церкви (л.д. 70,91,92,113,154,155,195).

Осенью 1945 г. обвиняемые Климчук И.М. и Яремчук В.Т. по предложению бандита ОУН «Степового» вступили в молодежную организацию украинских националистов «Юнаки», для конспирации своей преступной деятельности получили псевдонимы: Климчук – «Шпак», а Яремчук – «Крук». В доме Климчука (последний был назначен старшим звена «Юнаков»), дважды собирали антисоветские сборища, на которых бандит «Степовой» разъяснял цели и задачи борьбы украинских националистов против Советской власти и выдал каждому участнику организации декалог – 10 заповедей украинского националиста для изучения.

В ноябре м-це 1945 г. в данную организацию украинских националистов был зачислен обв. Ярмолюк В.И., последний имел для конспирации преступной деятельности псевдоним «Гонта».

Обв. Климчук, Яремчук и Ярмолюк будучи участниками молодежной организации украинских националистов, в течении 1946-1947 г.г. по заданию бандитов «Степового» и «Журавля» систематически (не менее 7 раз) занимались распространением антисоветских листовок путем расклеивания их на видным местах с. Рясники, причем листовки от бандитов получали обвиняемые Климчук и Яремчук. Тогда же в 1947 г. обв. Ярмолюк привлек к распространению антисоветских листовок жителей села Томахов – Ткачука Дмитрия Дмитриевича и Ковальчука Григория Филипповича (л.д. 26-28, 66, 67, 70, 91, 105, 112, 114, 147, 158, 195, 356, 357, 716, 717, 886-888, 897-902).

В июне месяце 1947 г. обвиняемые Ярмолюк В., Климчук И. и Яремчук В. по заданию бандитов производили разведку по селу Рясники, с целью обнаружения в селе войсково-оперативных групп и советско-партийного актива, а затем сопровождали бандитов «Степового», «Журавля» и «Гориха», которые ходили по домам местных жителей с целью приобретения для себя продуктов питания (л.д. 110,115,158,197,902,903).

Кроме того, обв. Ярмолюк В.И., являясь учащимся средней школы №2 г. Ровно, в декабре 1947 г. лично установил преступную связь с подрайонным проводником ОУН «Степовым», вместе с которым привлек для работы в пользу ОУН местного жителя с. Рясники Брончука Григория Демьяновича (арестован).

Тогда же обв. Ярмолюк получил задание от «Степового» составить информацию по средней школе №2 и закупить для бандитов шрифт для пишущей машинки, 30 флаконов туши, красного и черного цвета, и 5 пар офицерских погон. Указанное задание Ярмолюк выполнил, причем для закупки туши и погон привлек обв. Тополюк П.М., после чего, согласно указаниям «Степового», передал все вышеперечисленное местной жительнице с. Рясники Плисюк Устинье Кирилловне (арестована) (л.д. 74,77,94,95,223,748,749,819,878, 879).

Летом 1948 г. обв. Ярмолюк, поддерживая преступную связь с бандитами ОУН «Степовым» и «Журавлем», по их заданию привлек к работе в пользу ОУН местных жителей с. Рясники Усик Евстафия Сергеевича и Плисюка Владимира Михайловича (арестованы), последние вместе с обв. Брончуком Григорием Демьяновичем дважды распространяли антисоветские листовки по с. Рясники, Гощанского района, и проводили разведку для бандитов ОУН.

Кроме того обв. Ярмолюк вовлек в ОУН жителя с. Бабино Аврамчука Константина Николаевича, которому по заданию бандитов несколько раз давал для

распространения по с. Бабино антисоветские листовки, а также жителя того же села Манглера Николая Александровича, который по заданию Ярмолюка также распространял листовки по селу Бабино (л.д. 41,48,71,242,244,317-331,334,387-392).

В октябре месяце 1948 г. обв. Ярмолюк по заданию бандглаваря «Степового» закупил в гор. Ровно пишущую машинку, ленты к ней и копировальную бумагу, все это отвез в село Рясники, и вместе с обв. Брончуком вручили бандиту Пасечнику Константину по псевдониму «Журавель». Тогда же Ярмолюк в гор. Ровно передал обв. Аврамчуку антисоветские листовки для распространения их по с. Бабино. Указанные листовки привез Ярмолюку обв. Брончук, получивший эти листовки от бандитов.

В декабре 1948 г. обв. Ярмолюк, будучи учащимся торгово-кооперативной школы гор. Ровно, вступил в преступную связь с обв. Данилюком В.М., Михальчуком А.А., Аврамчуком К.Н., Пивоваром В.А., Тополюком П.М., последним вручил по одной-две штуки антисоветских листовок под названием «Обращение к студентам-украинцам»,[3] причем дал задание распространить листовки среди учащихся и собрать отзывы от них.

Кроме того, обв. Ярмолюк вместе с обв. Аврамчуком, Михальчуком и Тополюком дважды в октябре и ноябре 1948 г. собирались на антисоветские сборища, где обсуждались вопросы о совершении террористических актов над секретарем первичной комсомольской организации Ровенской торгово-кооперативной школы Захаровым и начальником охраны Бабинского сахарного завода Данилюком (л.д. 53,54,67,71,75,229,230,328,329,332,339-343,367,368,739-741,617-619,745-746).

Обв. Брончук Г.Д. в начале декабря 1947 г., по предложению обв. Ярмолюка и бандглаваря «Степового» (находится на нелегальном положении), вступил в преступную связь с бандитами ОУН и был назначен информатором-разведчиком. Систематически до дня ареста информировал бандитов как в устной та и в письменной форме о появлении в с. Рясники оперативно-войсковых групп и советско-партийного актива, о преподавательском составе и учащихся Рясницкой неполной школы и по другим интересующим бандитов вопросам.

В январе месяце 1948 г. обв. Брончук через обв. Плисюк У.К. получил от бандглаваря «Степового» грипс, в котором «Степовой» назначил Брончуку и обв. Ярмолюку встречу в доме Плисюк У.К. Во время состоявшейся встречи, обв. Брончук в присутствии Плисюк и Ярмолюка В.И. передал «Степовому» написанную им для бандитов ОУН информацию и получил от «Степового» инструктаж по дальнейшей работе. Кроме того, обв. Брончук еще два раза встречался с бандитами ОУН в доме Плисюк, передавая «Степовому» информации по с. Рясники (л.д. 74,95,119,223,227,245-248,813,814,907).

В мае 1948 г. обв. Брончук вместе с обв. Плисюк В.М. по составленной Ярмолюком В.М. форме брали сведения о школе у директора Рясненской школы – Квашенко.

Кроме того, вторично аналогичные сведения по указанию обв. Брончука и Ярмолюка брали у Квашенко обв. Плисюк В.М. и Усик Е.С. (л.д. 75,99,289-292).

В течении лета 1948 г. обв. Брончук дважды получал от бандитов ОУН антисоветские листовки, которые вместе с обв. Плисюк В. и Усиком Е. распространяли по селу Рясники (л.д. 75,237,238,289-292).

В октябре месяце 1948 г. обв. Брончук по заданию бандглаваря «Степового» трижды привозил в гор. Ровно обв. Ярмолюку деньги на покупку пишущей машинки, лент к ней и копировальной бумаги, а также доставил Ярмолюку пачку антисоветских листовок для распространения их в гор. Ровно и с. Бабино.

Тогда же обв. Брончук вместе с обв. Ярмолюком доставили из гор. Ровно в с. Рясники пишущую машинку, приобретенную Ярмолюком для бандитов, при-

несли ее в дом Брончука, где отпечатали на ней очередную информацию в присутствии обв. Аврамчука и Тополюка, после чего передали машинку бандиту «Журавель» (л.д. 75,225,229,230,325,745,476).

Обв. Плисюк и Усик Е., будучи привлечены обв. Ярмолюком к выполнению заданий бандитов ОУН, в течении лета 1948 г. дважды вместе с обв. Брончуком распространяли антисоветские листовки по с. Рясники.

Летом 1948 г. обв. Плисюк по заданию бандитов ОУН вызывал к ним на связь обв. Ярмолюка, и вместе с последним обеспечивали бандитов разведкой, чтобы избежать внезапной встречи последних с оперативно-войсковой группой.

Тогда же по заданию обв. Ярмолюка обв. Плисюк дважды, первый раз вместе с обв. Брончуком, а второй раз с обв. Усиком, брали сведения у директора школы с. Рясники для составления информации бандитам (л.д. 75-77, 124, 237, 238, 242,244,262,263,289-292,336,356,357).

Обв. Аврамчук, весной 1947 г. по предложению участника ОУН обв. Ярмолюка В.И. вступил с ним в преступную связь и дал свое согласие работать в пользу ОУН.

В течении 1947-1948 г.г. обв. Аврамчук неоднократно получал от обв. Ярмолюка антисоветские листовки в большом количестве, которые распространял по с. Бабино вместе с обв. Манглер Н.А.

В октябре месяце 1948 г., будучи учащимся торгово-кооперативной школы в г. Ровно, обв. Аврамчук вместе с Ярмолюком В.И. доставляли из Ровно в с. Рясники пишущую машинку, приобретенную Ярмолюком для бандитов ОУН (л.д. 71,317,327,387-392).

В ноябре месяце 1948 г. обв. Аврамчук на квартире у обв. Ярмолюка в гор. Ровно, получил от последнего пачку антисоветских листовок, из которых часть вместе с Ярмолюком разбросал по улице Сталина в гор. Ровно, часть сбросил с машины по дороге из Ровно в с. Бабино, а остальные распространил вместе с обв. Манглером Н.А. по с. Бабино.

В декабре 1948 г. обв. Аврамчук получил от обв. Ярмолюка антисоветскую листовку, под названием «Обращение к студентам украинцам», которую после ознакомления вернул Ярмолюку.

В октябре и декабре 1948 г. обв. Аврамчук принимал активное участие в антисоветских сборищах, участников молодежной организации украинских националистов, происходивших в гор. Ровно по ул. 17 сентября, №15, где присутствовавшие обвиняемые Ярмолюк В.И., Михальчук А.А. и Тополюк П.М. вместе с обв. Аврамчуком обсуждали вопросы о совершении террористических актов над секретарем комсомольской организации Ровенского торгово-кооперативной школы Захаровым и другими (л.д. 71,367,368,339-346,739-740).

Кроме того, обв. Аврамчук хранил у себя антисоветскую литературу, которая была изъята у него при обыске (л.д. 72,351-355).

Обв. Манглер Н.А. летом 1948 г. вступил в преступную связь с участниками молодежной организации украинских националистов обвиняемыми Аврамчуком К.Н. и Ярмолюком В.И., по предложению их вступил в организацию украинских националистов «Юнаки».

Являясь участником ОУН, обв. Манглер не менее 6-7 раз распространял антисоветские листовки по с. Бабино, вместе с обв. Аврамчуком.

Тогда же обв. Манглеру были вручены 50-60 антисоветских листовок бандитом ОУН Пасечником Константином по псевдониму «Журавель». Указанные листовки обв. Манглер распространил по с. Бабино. Кроме того, в 1946 г. обв. Манглер передал обв. Ярмолюку и Аврамчуку для бандитов ОУН два магазина с боевыми патронами к немецкому пулемету, а в сентябре 1948 г. по заданию обв. Ярмолюка перезарядил три сухих батареи к карманным фонарям для нужд бандитов ОУН (л.д. 88,317-334,363,364,387-392,393,394,403-405).

Обв. Данилюк, будучи антисоветски настроен, в январе месяце 1945 г. вступил в молодежную организацию украинских националистов «Юнаки» в с. Ильин, Гощанского района, Ровенской области, в целях конспирации ему был присвоен псевдоним «Ворон».

Являясь участником этой организации, обв. Данилюк неоднократно по заданию руководителя организации по псевдониму «Лев» размножал от руки антисоветские листовки для их последующего распространения, а также участвовал в антисоветских сборищах «Юнаков». В конце 1945 г. он получил от своего брата Данилюка Константина, бывшего активного бандита ОУН по псевдониму «Запорожец», револьвер системы «Наган», который хранил у себя до момента ареста (л.д. 31-34,50,426-435).

В 1947 г. обв. Данилюк вовлек в молодежную организацию украинских националистов своего соученика по Бабинской неполной средней школе обв. Козельца Б.В. и пытался вовлечь в ОУН Сучика Романа, которых снабжал антисоветской литературой, а Козельцу давал конкретные задания по проведению агитационной и разведывательной работы в пользу ОУН (л.д. 78,445,446,482-488).

В октябре 1948 г обв. Данилюк, будучи учащимся Ровенской торгово-кооперативной школы, установил преступную связь с руководителем молодежной националистической организации обв. Ярмолюком В.И., последнему в начале декабря 1948 г. помогал в составлении информации для бандитов ОУН, причем сам писал о политических настроениях учащихся Ровенской торгово-кооперативной школы и о личном составе органов МГБ.

Кроме того, обв. Данилюк получил от обв. Ярмолюка книгу антисоветского содержания и листовку, под названием «Обращение к студентам украинцам», причем по заданию Ярмолюка в декабре 1948 г. вручил указанную листовку обв. Купрунцу А.Н. для передачи какому-либо другому лицу (л.д. 78, 443, 444, 451, 452, 459).

Помимо этого, в октябре 1948 г. обв. Данилюк передал обв. Козельцу Б.В. антисоветскую листовку для использования при написании письма террористического характера директору Бабинской неполной средней школы Сорокину М.С. (л.д. 486,512,513).

Обв. Козелец, в конце 1947 г. по предложению обв. Данилюка вступил в организацию украинских националистов, систематически получал от Данилюка антисоветские листовки, вместе с Данилюком пытался вовлечь в ОУН Сучика Романа.

Поступив в Ровенский торгово-кооперативный техникум, обв. Козелец в октябре 1948 г. условился с обв. Данилюком о написании письма террористического содержания директору Бабинской школы Сорокину М.С., причем для составления текста этого письма получил от обв. Данилюка антисоветскую листовку. Используя текст этой листовки, Козелец написал и отправил письмо Сорокину, в котором угрожал последнему расправой бандитов в случае, если он будет и в дальнейшем воспитывать учащуюся молодежь в духе коммунизма.

Тогда же обв. Козелец по своей инициативе написал письмо аналогичного содержания служащему Лебедю Василию, с целью воспрепятствовать вступлению дочери последнего в ряды ВЛКСМ, а в январе 1949 г. примерно такое же письмо жителю с. Томахов, Гощанского района колхознику-активисту Морозу Антону, с целью заставить его уйти из колхоза, или стать на путь вредительства (л.д. 78,336,482-494,506-509,510-513,517).

Кроме того, в октябре 1948 г. обв. Козелец вручил учащемуся школы №2 гор. Ровно Сучику Роману для распространения 8 антисоветских листовок.

В начале ноября 1948 г. после задержания органами МГБ обв. Данилюка, обв. Козелец установил преступную связь с обв. Ярмолюком, Михальчуком и Аврам-

чуком, причем в декабре 1948 г. получил для дальнейшего распространения через Михальчука А.А. от обв. Ярмолюка В.И. антисоветскую листовку под названием «Обращение к студентам украинцам» (л.д. 343-344,485, 486,516,517,606,607).

Обв. Михальчук, в августе 1948 г. получил от обв. Ковальчука Г.Ф. обрез русской винтовки, который якобы через некоторое время бросил в реку.

В сентябре 1948 г. обв. Михальчук поступил учиться в Ровенскую торгово-кооперативную школу, где установил преступную связь с обвиняемыми Ярмолюком В.И., Аврамчуком К.Н., Тополюком П.М. и привлечен к активной антисоветской деятельности обвиняемым Ярмолюком.

В октябре и ноябре 1948 г. обв. Михальчук вместе с обв. Ярмолюком, Аврамчуком и Тополюком дважды принимал участие в антисоветских сборищах, происходивших у него на квартире в гор. Ровно, по ул. 17 сентября, №15, где обсуждались вопросы о совершении террористических актов над секретарем комсомольской организации торгово-кооперативной школы Захаровым и начальником охраны Бабинского сахарного завода Данилюком, причем Михальчук дал согласие совершить вместе с обв. Ярмолюком убийство Данилюка (л.д. 49,54,339-343,587-593,610-620,697,698,720,739,740).

В декабре 1948 г. обв. Михальчук получил от обв. Ярмолюка две антисоветские листовки, одну из которых по заданию Ярмолюка дал читать студенту Ровенской фельдшерско-акушерской школы Маругию, а затем передал ее в целях последующей передачи другим лицам обв. Козельцу Б.В. (л.д. 337, 344, 516, 517, 591, 602,603,606,628,629).

Обв. Купрунец в ноябре 1948 г. был вовлечен в ОУН станичным ОУН по с. Томахов, Гощанского района, Ровенской области по имени Силько и выполнял обязанности связного, перенося грипсы от станичного Силько к участнику ОУН Малиновскому и от последнего к Силько. Всего Купрунец переносил грипсы не менее 10 раз (л.д. 540-545,560-562).

Являясь учащимся Ровенской торгово-кооперативной школы, обв. Купрунец установил преступную связь с участником ОУН обв. Данилюком, от которого в начале декабря 1948 г. получил антисоветскую листовку к студентам-украинцам и передал указанную листовку своему брату Купрунцу Григорию Никитовичу (л.д. 78,552-555,562,563,431,432).

Обв. Тополюк в 1946 г. установил преступную связь с обв. Ярмолюком и получал от него антисоветскую националистическую литературу.

В декабре 1947 г. обв. Тополюк, являясь студентом Ровенского фельдшерско-акушерской школы, в с. Рясники от бандитов ОУН получил задание по приобретению для их нужд в гор. Ровно книг «Украинское правописание» и «Украинская грамматика», а также по составлению списков-характеристик на комсомольцев, учащихся фельдшерско-акушерской школы.

Указанное задание бандитов Тополюк выполнил — передал бандитам через свою мать Тополюк Соломонию все, что они требовали.

В том же декабре 1947 г., проживая в гор. Ровно на одной из квартир с обв. Ярмолюк, по заданию последнего на полученные от Ярмолюка деньги приобрел для бандитов 5 пар офицерских погон и большое количество туши (л.д. 42,48,73,94,95,120,739,743-751).

Осенью 1948 г. Тополюк дважды в октябре и ноябре этого года участвовал в антисоветских сборищах вместе с обв. Ярмолюком, Аврамчуком и Михальчуком, где обсуждались вопросы совершения терактов, кроме того, в декабре 1948 г. получил от обв. Ярмолюка антисоветскую листовку «Обращение к студентам-украинцам», которую передал своему соученику обв. Зозуля Л.М. (л.д. 74,339-344,603,622,739-741,759,760,789-788).

Обв. Зозуля, обучаясь в Ровенской фельдшерско-акушерской школе, в декабре 1948 г. получил от своего соученика антисоветскую листовку «Обращение к студентам-украинцам» (л.д. 64,603,622,741,759,760,786-788).

Обв. Ковальчук в феврале 1946 г., проживая в с. Томахов, Гощанского района, дважды встречался на дому с бандитами ОУН Данилюком Константином по псевдониму «Запорожец», Фесик Павлом – «Березой», последних информировал о положении в селе. Кроме того, летом того же года получил от обв. Ткачука Д.Д. книгу антисоветского содержания под названием «История Украины», и до осени 1948 года хранил у себя обрез русской винтовки, который в конце августа 1948 г. передал обв. Михальчуку А.А.(л.д. 656,686-694,697,698,715-718,720).

В 1947 г., обучаясь в Бабинской неполной средней школе, обв. Ковальчук установил преступною связь с обв. Ярмолюком В.И. и Ткачуком Д.Д., причем обв. Ярмолюк дал Ткачуку и Ковальчуку две антисоветских листовки в целях их распространения (л.д. 82,83,92,114,654,663,694-698,716,717).

Обв. Ткачук, в 1943 г. вступил в молодежную организацию украинских националистов «Юнаки» и состоял в этой организации до 1945 г., присутствовал на антисоветских сборищах «Юнаков», где изучал националистическую литературу.

В 1945 г., обучаясь в Бабинской неполной средней школе вместе с обв. Ярмолюком и Ковальчуком, обв. Ткачук снабжал последних антисоветской литературой, давал им читать книги националистического содержания под названием «История Украины» и «Самообразование» (л.д. 80,624,625,642-646,661,663,718).

В 1947 г. обв. Ткачук вместе с обв. Ковальчуком получил от обв. Ярмолюка В.И. две антисоветские листовки с целью их распространения, кроме того, хранил у себя огнестрельное оружие – русскую винтовку (л.д. 82, 92, 114, 625, 644, 646,648,654,663,716,717,719).

Обв. Плисюк У.К., будучи антисоветски настроена, вступила в преступную связь с подрайонным проводником ОУН «Степовым» и выполняла его задания.

В январе 1948 г. на квартире у Плисюк Устинии в ее присутствии бандглаварь «Степовой» дважды встречался с участниками ОУН, обв. Ярмолюком Владимиром и Брончуком Григорием, причем один раз Плисюк У. лично приносила Брончуку грипс от «Степового», в котором последний назначал Брончуку и Ярмолюку встречу в доме Плисюк.

Кроме того, в декабре 1947 г. Плисюк приняла от обв. Ярмолюка для передачи бандиту «Степовому» купленные для него Ярмолюком 30 флаконов туши, 5 пар офицерских погон, типографический шрифт, а также составленную Ярмолюком информацию для бандитов (л.д. 77,94,121,122,198,235,246-248,814,819,889-892).

Будучи допрошены по существу предъявленного обвинения обвиняемые: Ярмолюк В.И., Климчук И.М., Яремчук В.Т., Брончук Г.Д., Аврамчук К.Н., Манглер Н.А., Козелец, Купрунец, Михальчук А.А.,督Тополюк П.М., Зозуля Л.М. виновными себя признали (л.д. 59-62,166,167,186-188,223-225,348-350,386,502,503,595-598,753,754,560,563,790,791).

Обв. Плисюк В.М. виновным себя признал в том, что по заданию бандитов вызывал к ним на связь обв. Ярмолюка В.И. и вместе с последним сопровождали бандитов по селу, однако отрицает, что принимал участие в распространении антисоветских листовок и брал сведения для бандитов у директора школы с. Рясники (л.д. 268-270).

Обв. Усик Е.С. в начале виновным себя признал, а затем частично от своих показаний отказался заявив, что за сведениями для бандитов ОУН к директору школы с. Рясники не ходил (л.д. 295,922).

Обв. Данилюк виновным себя признал в том, что являлся в 1945 г. участником ОУН «Юнаки», имел псевдоним «Ворон», размножал антисоветские листов-

ки и участвовал на антисоветских сборищах. Имел на вооружении револьвер «Наган», обрабатывал в антисоветском националистическом духе Козельца и Сучика, хранил антисоветскую литературу и распространял антисоветские листовки. Однако отрицает, что вовлек в ОУН Козельца, Сучика и других, снабжал их антисоветскими листовками (л.д. 439-442,457-462).

Обв. Ткачук и Ковальчук в начале виновными себя признали в том, что в период немецкой оккупации в 1943 г. состояли участниками ОУН «Юнаки», участвовали на антисоветских сборищах, в 1947 г. оба получили от участника ОУН «Ярмолюка» антисоветские листовки, а Ковальчук также в том, что имел на вооружении обрез русской винтовки. Кроме того, Ткачук признал себя виновным в том, что давал книги антисоветского содержания Ярмолюку и Ковальчуку. Однако впоследствии Ткачук отказался от своих показаний,[4] а Ковальчук изменил свои показания и отрицал свое участие в юнацкой организации (л.д. 661-663,710-712,686-692).

Обв. Плисюк виновной себя признала в том, что доставила грипс обв. Брончуку и приняла от обв. Ярмолюка купленные им по заданию бандитов тушь, шрифт для пишущей машинки и пр., однако отрицает, что имела связь с бандитами ОУН и что в ее доме бандиты встречались с Брончуком и Ярмолюком (л.д. 818-821).

В совершенных преступлениях обвиняемые по делу Ярмолюк В.И., Климчук И.М., Яремчук В.Т. и другие изобличаются взаимными показаниями, кроме того, обв. Ярмолюк изобличаются показаниями свидетеля Олевского, арестованных Пивовар В.А. и Бабича П.Ф. (л.д. 875-877,893-896), обв. Климчук и Плисюк показаниями свидетеля Медведюк (л.д. 827-830), обв. Тополюк П. показаниями свидетеля Тополюк С. (л.д. 867-868), обв. Брончук показаниями арестованного Евчук В.З. (л.д. 854-855), обв. Данилюк, Козелец и Аврамчук вещественными доказательствами (л.д. 894-898), очными ставками и оперативными документами (л.д. 879-874).

На основе изложенного обвиняются:

Ярмолюк Владимир Игнатьевич, 1931 г. рождения, июля 27 дня, уроженец с. Рясники, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян, украинец, гражданин СССР, беспартийный, с образованием 8 классов, холост, до ареста учащийся торгово-кооперативной школы г. Ровно, проживавший по ул. Мицкевича, №80, ранее не судимый.

Отец его – Ярмолюк Игнат Яковлевич в 1949 г. привлечен к уголовной ответственности за пособническую деятельность бандитам ОУН.

В том, что: – с 1945 г. являлся учасником ОУН под. псевдонимом «Гонта», распространял антисоветские националистические листовки, по заданию бандитов вел разведку, вовлекал других лиц в ОУН. Проживая в г. Ровно, продолжил вести активную борьбу против Советской власти, привлекая в ряды ОУН новых членов из числа учащихся учебных заведений, через которых распространял антисоветские листовки. Вместе со своими соучастниками составлял информации для бандитов, подготавливал совершение терактов, систематически снабжал бандитов ОУН всем необходимым, в частности: купил и передал бандитам пишущую машинку, шрифт к ней и пр., т.е. в преступлениях предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Климчук Иван Михайлович, 1929 г. рождения, уроженец и житель с. Рясники, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-единоличников, украинец, гражданин СССР, беспартийный, образование 4 класса, женат, ранее не судим, до ареста работал в своем хозяйстве.

Яремчук Владимир Трофимович, 1930 г. рождения, уроженец и житель с. Рясники, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-середняков, украинец, гражданин СССР, беспартийный, образование 2 класса, холост, ранее не судим, до ареста работал в своем хозяйстве.

Его брат – Яремчук Иван Трофимович, являлся участником ОУН, в 1946 г. застрелился.

В том, что: – летом 1945 г. вступили в ОУН под псевдонимами Климчук – «Шпак», а Яремчук – «Крук», участвовали на антисоветских сборищах, изучали антисоветскую националистическую литературу, производили разведку, кроме того, до начала 1948 г. систематически распространяли антисоветские листовки, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Брончук Григорий Демьянович, 1924 г. рождения, уроженец и житель с. Рясники, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-середняков, украинец, гражданин СССР, беспартийный, образование 5 классов, холост.

С 1944 по 1945 г. служил в Советской Армии, имеет правительственные награды, медали «За отвагу» и «За победу над Германией в Великой Отечественной Войне 1941-1945 г.г.».

В том, что: – в декабре 1947 г. вступил в ОУН, производил для бандитов разведку, поддерживал связь с участниками ОУН, кроме того, распространял антисоветские листовки, составлял информации для бандитов, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Плисюк Владимир Михайлович, 1930 г. рождения, уроженец и житель с. Рясники, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-середняков, украинец, гражданин СССР, беспартийный, холост, ранее не судим, до ареста работал в своем хозяйстве.

Усик Евстафий Сергеевич, 1929 г. рождения, уроженец и житель с. Рясники, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-единоличников, украинец, гражданин СССР, холост, образование 4 класса, беспартийный, ранее не судим, до ареста работал в своем хозяйстве.

В том, что: летом 1948 г. вступили в преступную связь с бандитами ОУН, занимались разведкой в пользу бандитов, распространяли антисоветские листовки, кроме того, до дня ареста выполняли различные задания бандитов, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Аврамчук Константин Николаевич, 1931 г. рождения, уроженец с. Рясники, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-середняков, украинец, гражданин СССР, беспартийный, образование 7 классов, холост, до ареста учащийся торгово-кооперативной школы г. Ровно, проживал в с. Бабино, Гощанского района, Ровенской области.

Манглер Николай Александрович, 1929 г. рождения, уроженец и житель с. Бабино, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-середняков, украинец, гражданин СССР, беспартийный, с низшим образованием, холост, ранее не судим.

Отец его бывший комендант полевой жандармерии во время немецкой оккупации, ушел с немцами.

В том, что: – вступили в ОУН, Аврамчук – весной 1947 г., а Манглер – летом 1948 г., по заданию бандитов ОУН до дня ареста распространяли антисоветские листовки. Кроме того, Аврамчук, будучи учащимся торгово-кооперативной школы гор. Ровно, продолжал свою преступную деятельность, распространял антисоветские листовки, участвовал на антисоветских собраниях, где обсуждались

вопросы совершения терактов, хранил антисоветскую националистическую литературу, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Данилюк Василий Мефодьевич, 1931 г. рождения, уроженец с. Горингрод Тучинского района, Ровенской области, житель с. Ильин, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-середняков, украинец, гражданин СССР, беспартийный, образование 7 классов, холост, до ареста учащийся торгово-кооперативной школы гор. Ровно, ранее не судим.

Его брат – Данилюк Константин Мефодьевич, бывший участник ОУН под кличкой «Запорожец», в 1945 г. вышел с повинной.

В том, что: – в январе 1945 г. вступил в ОУН под кличкой «Ворон» и до дня ареста занимался размножением и распространением антисоветских листовок, занимался вовлечением других лиц в ОУН, хранил антисоветскую литературу, имел на вооружении револьвер «Наган», т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Козелец Борис Владимирович, 1932 г. рождения, уроженец с. Томахов, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-середняков, украинец, гр-н СССР, беспартийный, образование 7 классов, холост, до ареста учащийся торгово-кооперативного техникума г. Ровно, ранее не судим.

В том, что: – в конце 1947 г. вступил в ОУН, распространял антисоветские листовки, писал антисоветские письма террористического содержания разным лицам, кроме того, занимался вовлечением в ОУН лиц из числа учащихся, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Купрунец Алексей Никитович, 1920 г. рождения, уроженец с. Русивель, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-середняков, украинец, гражданин СССР, беспартийный, холост, образование 7 классов, ранее не судим, до ареста учащийся торгово-кооперативной школы, проживал в гор. Ровно.

В том, что: – в ноябре 1948 г. вступил в ОУН, являясь связным, доставлял оуновскую корреспонденцию участникам ОУН, в 1948 г., являясь учащимся торгово-кооперативной школы, продолжал свою преступную деятельность, до дня ареста распространял антисоветские листовки, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Михальчук Агафон Агафонович, 1927 г. рождения, уроженец с. Томахов, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-середняков, украинец, гражданин СССР, беспартийный, образование 8 классов, холост, до ареста являлся учащимся торгово-кооперативной школы г. Ровно, проживал в гор. Ровно.

В том, что: – в августе 1948 г. вступил в преступную связь с участниками молодёжной организации украинских националистов, принимал участие в антисоветских сборищах, где дал согласие участвовать в совершении терактов, кроме того, имел на вооружении обрез русской винтовки, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Ткачук Дмитрий Дмитриевич, 1928 г. рождения, уроженец с. Томахов, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-единоличников, украинец, гражданин СССР, беспартийный, образование 8 классов, до ареста учащийся техникума вкусовой промышленности гор. Львова.

Ковальчук Григорий Филиппович, 1926 г. рождения, уроженец с. Томахов, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-середняков, украинец, гражданин СССР, беспартийный, холост, до ареста учащийся Львовского дорожно-механического техникума, ранее не судим.

В том, что: – вступили в ОУН, посещали антисоветские сборища, являясь учащимися Бабинской школы, в 1946-1947 г.г. распространяли антисоветские листовки. Ткачук, кроме того, хранил антисоветскую литературу, а Ковальчук имел на вооружении винтовку, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР.

Тополюк Павел Матвеевич, 1932 г. рождения, уроженец с. Рясники, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-середняков, украинец, гражданин СССР, беспартийный, холост, до ареста учащийся фельдшерско-акушерской школы в г. Ровно, ранее не судим.

В том, что: – вступил в преступную связь с участниками ОУН, по их заданию распространял антисоветские листовки среди учащихся, выполнял различные задания бандитов ОУН и участвовал на антисоветском сборище, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст. 20-54-1«а» УК УССР.

Зозуля Лаврентий Михайлович, 1930 г. рождения, уроженец с. Липки, Межиричского района, Ровенской области, из крестьян, украинец, гражданин СССР, беспартийный, образование 7 классов, холост, ранее не судим, до ареста учащийся фельдшерско-акушерской школы в г. Ровно.

В том, что: – в сентябре 1948 г. вступил в преступную связь с участниками ОУН, от которых получал антисоветские листовки для распространения среди учащихся, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст. 20-54-1«а» УК УССР.

Плисюк Устиния Кирилловна, 1926 г. рождения, уроженка и жительница с. Рясники, Гощанского района, Ровенской области, из крестьян-единоличников, украинка, гражданка СССР, беспартийная, с низшим образованием, не замужняя, ранее не судима, до ареста работала в своем хозяйстве.

В том, что: – в 1947 г. вступила в преступную связь с бандитами ОУН, доставляла участникам ОУН оуновскую корреспонденцию, кроме того, в ее доме происходили организационные встречи участников ОУН, приняла для передачи бандитам шрифт для пишущей машинки и канцелярские принадлежности, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст. 20-54-1«а» УК УССР.

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР след. дело №7135 по обвинению Ярмолюк В.И., Брончук Г.Д., Климчук И. и других, всего 17 человек, через Военного прокурора войск МВД Ровенской области, по оперативным соображениям, изложенным в отдельном письме, направить на рассмотрение Особого Совещания при МГБ СССР, с ходатайством о применении к обвиняемым Ярмолюк В.И., Климчук И.М., Яремчук В.Т., Брончук Г.Д., Плисюк В.М., Усик Е.С., Аврамчук К.Н., Данилюк В.М., Ткачук Дмитрию Дмитриевичу, Михальчук А.А., Козелец Б.В., Тополюк П.М., Плисюк У.К., Ковальчук Г.Ф. меры наказания – 25 лет ИТЛ, а Манглер Н.А., Купрунец А.Н. и Зозуля Л.М. – 10 лет ИТЛ.[5]

Обвинительное заключение составлено 29 марта 1949 г. в г. Ровно.

Зам. начальника отд-я следотдела УМГБ
капитан *підпис* (Селиванов)
«Согласны»:
Начальник отд-я следотдела УМГБ
капитан *підпис* (Дюкарев)
Начальник следотдела УМГБ Ров. обл.
майор *підпис* (Сивоволов)

Справка

1. Обв. Ярмолюк В.И., Климчук И.М., Яремчук В.Т., Брончук Г.Д., Плисюк В.М., Усик Е.С., Аврамчук К.Н., Манглер Н.А., Данилюк В.М., Козелец Б.В., Купрунец А.Н., Михальчук А.А., Ткачук Д.Д., Ковальчук Г.Ф. Тополюк П.М., Зозуля Л.Н. и Плисюк У.К. содержатся под стражей во внутренней тюрьме УМГБ г. Ровно.

2. Ценности сданы на хранение в Финотдел УМГБ Ровенской обл.

3. Вещественные доказательства приобщены к делу в отдельном пакете.

Зам. начальника отд-я следотдела УМГБ
капитан (Селиванов)

до-10

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.4485, т.4, арк.1100-1116.
Оригінал, машинопис
На документі є резолюції: «Дело внести на рассмотрение особого совещания при МГБ СССР. ИО ВП 3 отд. ВП ВВ МВД СССР майор юстиции *підпис*»; «С направлением дела на рассмотрение особого совещания при МГБ СССР согласен. Врио воен. прокурора УМВД Ров. обл. подполковник юст. *підпис* 21/4-49 г.»; *як також:* «На особое совещание. Зам. нач. 1-го отд. ос. сов. *підпис* 16/VI-1949 года».

Примітки

[1] У справі знаходиться оглядова довідка по архівно-слідчій справі №8145 (18100) за звинуваченням Янчарука Павла Григоровича, 1913 р.н., уродженця с. Козлин Олександрійського району, освіта 4 кл. 27 листопада 1949 р. опергрупою обласного УМВС і Гощанського РВ МВС на полі поблизу с. Рясники виявлено схрон, в якому затримані Янчарук П.Г. («Степовий») і Бабак Василь Герасимович («Орлик»), уродженець с. Гориньград II, вбитий «Микола» (ім'я не встановлене). Янчарук П.Г. з березня 1943 р. перебував в ОУН, мав псевда «Степовий», «Яків», «Василь», «Іван», «Бартош», «Гриць», «Касьян», «Кузьма». До 1944 р. – кущовий провідник, потім політреферент, діяв на території Олександрійського району; в січні 1946 р. переведений політреферентом до підрайонного провідника Гощанського району «Цигана»; з грудня 1947 р. – підрайонний провідник ОУН (с.с. Рясники, Горбаків, Томахів, Дорогобуж, Подоляни, Мнишин, Ільїн, Дмитрівка). Учасник 23 боїв, диверсій, терористичних актів, систематично поширював антирадянську літературу, створив мережу інформаторів. Серед осіб, які мали зв'язок з ОУН, 24 березня 1950 р. назвав Ярмолюка В.Г., Климчука І., Яремчука В., Брончука Г. 17 жовтня 1950 р. засуджений військовим трибуналом до ВМП, вирок виконано 2 лютого 1951 р. *(ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.4485, т.4, арк.326-330).*

[2] У справі знаходиться акт про те, що 18 лютого 1949 р. військовою групою 7-ї роти 446 стрілецького полку військ МДБ на чолі з оперуповноваженим Гощанського РВ МДБ лейтенантом Кондраченковим та старшим сержантом Денисенком під час проведення чекістсько-військової операції на хуторі Гора Горбаківської сільради, в будинку Сергійчук Теклі Созонівни, 1903 р.н., виявлено схрон з «бандитами ОУН». Під час його відкриття, Сергійчук Т.С. кинулась в люк, вигукнувши «хлопці не стріляйте, це я, хазяйка», і додала «дочко, прощай». У цей час «бандити» відкрили вогонь з автоматів, на що відкрито вогонь у відповідь. Після того, як у схрон кинуто 10 ручних гранат і 8 ракет, там виявлено 4 трупи: хазяйки Сергійчук Т.С., «бандита «Журавля» (Пасічник Костянтин Федорович, уродженець с. Рясники, сліпий на одне око), двоє невідомих, у тому числі жінка. Вилучено трофеї: автоматів ППШ – 1, німецький автомат – 1, гвинтівка російського зразка – 1, револьвер «наган» – 1, пістолетів іноземного зразка – 4, бойових патронів – 200 шт., друкарська машинка – 1, польовий телефон – 1, аптечка з медикаментами – 1, велика кількість різної оунівської переписки і друкованих антирадянських листівок. Трупи з

трофеями доставили в Гощанський РВ МДБ. Під час проведення операції була присутня дочка вбитої хазяйки Ганна *(ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.4485, т.4, арк.11,12).*

[3] Див. документ №152.

[4] У заяві на ім'я Генпрокурора СРСР від 11 січня 1951 р. Д.Ткачук, зокрема, повідомляв про методи, які застосовувались під час проведення слідства: «В 5 годин 2 лютого [1949 р.] Семенов [майор, начальник відділу УМДБ по м. Рівному] викликає ще двох працівників, і починають мене бити... Били мене до тих пір, що я вирішив покінчити життя самогубством, тому що сам не знаю, за що б'ють, і витримати це все вже не вистачає сили. Я розігнався по кімнаті і вдарився головою в грубку. Удар минув вдало, полежав деякий час без свідомості, і коли отямився, то в мене тільки розбита голова» *(ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.4485, т.4, арк.166зв).*

[5] Відповідно до постанови Особливої наради при МДБ СРСР від 13 серпня 1949 р., Ярмолюк В.Г., Климчук І.М., Яремчук В.Т., Брончук Г.Д., Плисюк В.М., Усік С.С., Аврамчук К.М., Манглер М.О., Данилюк В.М., Козелець Б.В., Купрунець О.М., Михальчук А.А., Ткачук Д.Д., Ковальчук Г.П. засуджені на 10 ВТТ «за участь в антирадянській банді українських націоналістів» (ст.ст. 54-1а, 54-11 КК УРСР), Тополюк П.М., Зозуля Л.М., Плисюк У.К. – на той же термін «за пособництво антирадянській банді українських націоналістів» (ст. 20-54-1а КК УРСР). Більшість для відбуття покарання були направлені у Степовий табір №4 (м. Джезказган Казахської РСР). Аврамчук К.М., Манглер М.О., Зозуля Л.М. і Тополюк П.М. реабілітовані за постановою президії Рівненського облсуду 16 травня 1990 р., решта – за висновком прокуратури Рівненської області у листопаді 1991 р. на підставі Закону України від 17 квітня 1991 р. «Про реабілітацію жертв політичних репресій».

№135

1949, не раніше травня 1. – Доповідна записка інструктора адміністративного відділу ЦК КП(б)У Макєєва завідуючому адміністративним відділом ЦК КП(б)У Г.Дроздову про хід виконання постанови ЦК КП(б)У від 28.01.1948 р. «Про стан і заходи щодо зміцнення Радянської законності і правопорядку в Українській РСР» в Рівненській області

Сов. секретно

Зав. административным отделом ЦК КП(б)У
тов. Дроздову Г.Т.

Докладная записка
о ходе выполнения постановления ЦК КП(б)У от 28.1-1948 г.
«О состоянии и мерах по укреплению Советской законности и
правопорядка в Украинской ССР» по Ровенской области

Постановление ЦК КП(б)У от 28 января 1948 года «О состоянии и мерах по укреплению Советской законности и правопорядка в Украинской ССР» было обсуждено 3 февраля 1948 г. на совещании первых секретарей горкомов и райкомов КП(б)У, 20 февраля на заседании бюро обкома КП(б)У и 20-го марта на пленуме обкома КП(б)У с участием председателей райисполкомов, начальников райотделов МВД и МГБ, районных прокуроров и судей. Пленум принял развернутое решение по обеспечению выполнения данного постановления.

По вопросу улучшения внутрипартийной работы и выполнения постановления ЦК КП(б)У от 28.1-1948 года в марте месяце т.г. Обкомом КП(б)У было проведено областное совещание секретарей первичных парторганизаций райотделов МВД и МГБ.

По линии органов МВД, МГБ, суда и прокуратуры в текущем году проведено ряд областных совещаний, семинаров с работниками этих организаций по вопросам ликвидации нарушений социалистической законности и советского правопорядка, улучшения качества оперативно-следственной работы и судопроизводства, обмена опытом работы, повышения деловой квалификации и дисциплины среди работников этих организаций.

Постановление ЦК КП(б)У обсуждалось также во всех районах области на пленумах райкомов КП(б)У и закрытых партийных собраниях. Областной Комитет КП(б)У на заседании бюро с мая 1948 г. обсудил 9 вопросов, касающихся социалистической законности.

В связи с проведенными мероприятиями, в области значительно улучшилась работа по укреплению советской законности.

В органах Прокуратуры Ровенской области были разоблачены 4 оперативных работника-взяточника: пом. прокурора области Привалов, народные следователи прокуратуры города Ровно – Мазина, Колесникова и Гречкин.

Снизилось количество случаев нарушений советской законности, так, если во 2 полугодии 1948 года их было 132, то в 1 квартале этого года имело место 37 случаев нарушений советской законности.

Несколько улучшилась работа органов милиции по раскрываемости уголовных преступлений, так в 1-м полугодии 1948 г. было раскрыто 62% всех уголовных проявлений, а в 1-м квартале т.г. процент раскрываемости повысился до 70.1%. За 4 месяца 1949 года предупреждено к пресечению преступлений – 127.

По сравнению с четырьмя последними месяцами 1948 года преступность за такой же период времени 1949 года снизилась на 35.4%.

Снижение преступности достигнуто по всем видам уголовных проявлений, в частности:

по убийству – 34%
по грабежам – 35.3%
по кражам всех видов – 30%
по скотокрадству – 6%
по хулиганству – 88%

Значительно снизились особо опасные преступления – грабежи. В месяц их отмечается по 1 до 3 проявлений.

Наблюдается уменьшение проявлений преступности и по таким видам преступлений, как уклонение от поставок и Госналогов, а также вывозки леса, хищения социалистической и личной собственности граждан, обмеривание и обвешивание покупателей.

Улучшилась работа народных судей. Если отменяемость приговоров на 17.1-1948 г. составляла 34.3%, то на 1.5-1949 г. качество работы нарсудов характеризуется следующими данными:

а) оставлено в силе – 1502 или 63.3%
б) изменено – 251 или 20.6%
в) отменено – 618 или 26.1%

Таким образом, отменяемость приговоров по сравнению с 1-м полугодием 1948 года уменьшилось на 8.2%. Также сократились рассмотрения нарсудами уголовных и гражданских дел.

Значительно улучшили свою работу органы МВД и МГБ по борьбе с уголовной преступностью и ликвидации бандитских групп ОУН-УПА.

Однако, наряду с улучшением работы органов суда, прокуратуры, МВД и МГБ по укреплению советской законности и правопорядка, случаи нарушения советской законности продолжают иметь место и по своему характеру заслуживают внимания. Имеются существенные недостатки в работе органов суда, прокуратуры, МВД и МГБ.

Органы суда, прокуратуры и милиции слабо еще ведут борьбу с хищением государственного и общественного имущества. В области имеют место случаи большого количества растрат, хищений и разбазариваний социалистической собственности, причем в ряде случаев материалы длительное время не рассматривались.

Планированные внезапные ревизии зачастую не проводились, так, например: в Управлении рабочего снабжения Ровнолеспром, в 1-ом полугодии 1948 года было запланировано 425 ревизий, фактически произведено только 200. Между тем, в этой системе по состоянию на 1.VII-1948 года имелось 302124 рубля растраты. Отсутствует надлежащий контроль над организациями за порядком приема и допуска к материальным ценностям не проверенных лиц, а также обеспеченностью охраной объектов с материальными ценностями. В результате имеются такие случаи: в этом же Управлении рабочего снабжения Ровнолеспром в 1948 году совершено краж и ограблений на сумму 14274 рубля.

В Облместпроме на должность директора Корецкого райпромкомбината был принят без паспорта не проверенный некий Миллер, который присвоил 39000 рублей и скрылся.

На должность начальника ОРСа[1] Клеванского леспромхоза был принят некий Елаев — предатель-власовец. Елаев присвоил 5000 рублей и сбежал.

Гр-н Коптелов в свое время работал в Смоленском военторге, где растратил 35000 рубл. и скрылся, в последствии безо всякой проверки принят на должность Сарненского райпротребсоюза, где также присвоил материальных ценностей на сумму — 80000 рублей.

Бывший директор Ровенторга Батов с группой работников торга присвоили 170000 рублей.

Зав. базой Клесовского Райпотребсоюза Селезнев ранее работал в воинской части, где совершил растрату на сумму — 15000 рублей, был принят на должность зав. базой без проверки, впоследствие растратил 72242 руб. и т.д.

Преступными действиями расхитителей социалистической собственности причинен материальный ущерб в области:

III квартал 1948 г.	— 750040 рублей
IV -//- -//-	— 1057528
I кв. 1949 года	— 1359975
Итого	3174543 рубля

В то время, как возмещено ущерба на сумму 1495300 рублей или 47,1%.

Всего за 1949 год по области областной прокуратурой и милицией было возбуждено по делу хищения, растрат 511 дел, по которым привлечено 655 человек.

Расследование по делам хищения собственности зачастую проводится некачественно, в результате чего с мая месяца 1948 года по май 1949 г. из судов было возвращено к доследованию — 128 дел.

Много дел судами были прекращены за неимением доказательства обвинения.

Только по Сарненскому району в 1948 году из числа 89 дел, поступивших в нарсуд, было возвращено на доследование 19 дел.

Много дел судами были прекращены за неимением доказательства обвинения.

Так, например: из 56 дел, рассмотренных Сарненским Народним судом, по 10 делам были вынесены оправдательные приговора. Аналогичное положение и в ряде других районов области.

Следует отметить, что со стороны органов МВД, и в частности ОБХСС, работа по вскрытию хищений и растрат проводится неудовлетворительно.

Большинство дел возбуждено не ОБХСС, а прокуратурой.

Так, например по Березновскому району за 1948 год и 4 месяца 1949 года за расхищение социалистической собственности было возбуждено 41 дело, все они вскрыты, в основном, прокуратурой.

По данным Красноармейского РО МВД за 2-ое полугодие 1948 года и 4 месяца 1949 года в районе зарегистрировано 21 уголовных проявлений, а раскрыто лишь 13 проявлений, остальные до сегодняшнего дня не раскрыты.

Основными причинами, способствующими растратам, хищениям и спекуляции, являются прежде всего:

Отсутствие должного контроля со стороны руководящего состава за работой подведомственных им торгово-заготовительных и снабженческо-сбытовых организаций и точек.

Прием на работу материально ответственных лиц без соответствующей проверки, вследствие чего на работу принимались лица в прошлом судимые за растраты и хищения.

Несвоевременное и некачественное проведение ревизий торговых и заготовительных точек, отсутствие внезапных проверок и ревизий.

Засоренность руководящих кадров и работников прилавка чуждым элементом, жуликами и проходимцами.

По рассмотрению дел о хищении социалистической собственности некоторые народные судьи не принимают надлежащих мер к выявлению причин, порождающих хищения, а в ряде случаев выносят в отношении преступных элементов мягкие меры наказания, а иногда неосновательно оправдывают их.

За нарушение правил советской торговли осуждено 98 чел., из них только 28 чел. к лишению свободы на срок от 1 до 3 лет, а остальные к штрафу или лишения свободы условно.

Нарсуд Млыновского р-на (нарсудья Белохвостенко) 9-11.1949 г. не основательно оправдал по ст. 1 Указа од 4 июня 1947 г. об уголовной ответственности за хищение государственного и общественного имущества Щеступа В.А., который, работая зав. мельницей, систематически занимался хищением муки.

В феврале месяца 1949 года областным судом бывш. председатель Млыновского райисполкома Сенюк А.Е. приговорен по ст. 97 УК УССР к 1 году ИТР по месту работы, с удержанием из зарплаты 25%, за то, что им было присвоено 2100 руб. и 12 тыс. незаконно растрачено на закупку кур для уполномоченных работников района и т.д.

Областное Управление Министерства юстиции не обеспечило должного руководства судебными органами Ровенской области и слабо осуществляет контроль за выполнением ими постановления ЦК КП(б)У от 28.1-1949 г., в связи с чем судебные органы работают пока неудовлетворительно.

С 1 июня 1948 года по 1 мая 1949 года в народные суды поступило 7581 уголовное дело, а всего имелось в производстве с остатком на 1 июня 1948 года – 8521 дело, из которых:

а) рассмотрено по существу с вынесением приговора – 5926
б) прекращено производством – 1446
в) возвращено для доследования – 522
г) направлено по подсудности – 264
д) остается не рассмотренных – 363.

Из общего количества 5926 рассмотренных по существу дел, в срок за 10 дн. рассмотрено – 4157 (70%), до 1 м-ца – 1212 (20%) и свыше 1 месяца – 557 или 10%.

Что касается своевременности рассмотрения актуальных категорий дел, то таковые также рассматриваются с нарушением сроков. Так, из 629 рассмотренных дел о хищении социалистической собственности в срок рассмотрено только

62%. Из 587 рассмотренных дел за уклонение от поставок и лесовывозок в срок рассмотрено 70%.

Народные Суды допускают еще небрежность в работе, а по отдельным делам нарушают закон, в результате виновные оправдывались или осуждались к срокам наказания, не обеспечивающим борьбы с преступностью.

Одним из наиболее опасных преступлений в условиях Ровенской области является превышение власти, однако 43% всех осужденных по ст.98 УК УССР приговорены к мерам наказания, не связанным с лишением свободы, а 6% к лишению свободы на 1 год. Такое же положение и по др. статьям, так, например: народный суд Млыновского района (нарсудья т. Белохвостенко) работника райфинотдела Лацюка по части 1 ст.98 УК УССР приговорил к 6 месяцам ИТР за то, что Лацюк производил незаконно задержание крестьян, обыски, применял при этом насилие.

Гр-н Булгаков – приемщик зерна на мельнице, похитил более 5 центнеров зерна, народным судом Млыновского района приговорен к 1 году ИТР по месту работы.

Народные суды допускают брак в работе. Так, за период с 1 июня 1948 года по май 1949 г. было обжаловано и опротестовано 2371 приговор, из которых облсудом:

а) оставлено в силе – 1502 (63,3%)
б) изменено – 251 (10,6%)
в) отменено – 618 (26%)

Основаниями отмены приговоров является, в основном, нарушение норм процессуального и материального закона.[2]

Например:

нарсудом Клесовского района (нарсудья т. Яцук) за хищение соцсобственности осужден к 7 годам заключения в ИТЛ Покрыжицкий. Приговор вынесен правильно, но был отменен по мотивам, что в приговоре указаны народные заседатели Савицкий и Кудинова, а в протоколе указаны Дидур и Лащук.

Нарсуд 1 участка г. Дубно (нарсудья Фурманчук) осудил за спекуляцию Воробьеву к 5 годам лишения свободы. Однако, приговор отменен из-за непредоставления последнего слова подсудимой.

Имеют место вмешательства в работу народных судов и директивных органов. Например:

26-27 апреля 1949 года Нарсуд Козинского района под председательством зам. нарсудьи Колисниченко рассмотрел групповое дело по обвинению Стеценко, Федорович и др. по ст.2 Указа от 4 июня 1947 года «Об уголовной ответственности за хищение государственного и общественного имущества». Секретарь РК КП(б)У тов. Харченко перед рассмотрением указанного дела в беседе с Колисниченко и нарзаседателем тов. Лагутой предложил, чтобы в отношении Стеценко приговор или был отменен,[3] или был смягченный. Суд так и поступил, главного виновника Стеценко переквалифицировал на ст.99 УК УССР и избрал ему меру наказания 3 г. лишения свободы.

Финашин Н.П., работая зав. Здолбуновской райсберкассой, по фиктивным квитанциям собрал 3270 рублей денег с крестьян и присвоил их. РК КП(б)У исключил его из партии и дело было передано в суд. Однако, суд до сего времени не состоялся по тем причинам, что Ровенский ОК КП(б)У Финашина почему то восстановил в члены ВКП(б) и дал указание облпрокуратуре прекратить дело в суде.

Не улучшилось положение с рассмотрением гражданских дел.

За период с 1.7-1948 г. по 1.5-1949 г. рассмотрено с вынесением решения 12135 гражданских дел.

По 10568 делам иски удовлетворены, что составляет 87%, а по 1567 делам в исках отказано.

При рассмотрении гражданских дел Суды нарушали законы. Так, рассмотрев 9111 дел о взыскании штрафов за несдачу сельхозпоставок, суды с 1.10-1948 г. по 1.5-1949 года нарушили сроки рассмотрения по 5331 делу, или 67%, а рассмотрев дела о взыскании недоимок, нарушили сроки рассмотрения по 548 делам или 49%.

Суды редко рассматривают дела с выездом на местах.

Большое количество дел судами рассмотрено заочно без вручения ответчикам повесток.

Так, например: народный суд Мизочского района 21.11-1949 г. рассмотрел, в отсутствие ответчика, по иску Райфо к гр-ну Кравчуку о взыскании 3512 рублей сельхозналога. Областной суд отменил это решение.

Некоторые народные суды особенно часто нарушают постановление СНК СССР от 24.XI-1942 г., не взыскивают недоимки продуктов в натуре, ограничиваются взысканием лишь штрафов.

В результате неуделения внимания рассмотрению гражданских дел, их работа в текущем году[4] ухудшилась. В апреле были отменены решения по 63 делам, или 45.6% к числу обжалованных и опротестованных, в то время как отмена решений в 1-ом полугодии 48 года составляла лишь 39%.

Имеются большие недостатки и в работе следственных органов Милиции, имеет место неосновательного возбуждения дела, низкого качества следствия, в результате чего в 1948 году было прекращено дел и оправдано судами на 562 человек, или 13.8% к общему числу привлеченных. А за 4 месяца 1949 года количество лиц, на коих были прекращены дела и оправданы судами, составляет 5.1% к общему числу привлеченных.

Народные Суды не уделяют еще должного внимания вопросу полного взыскания сумм на возмещение растрат и хищений, в результате составлено актов об отсутствии имущества на сумму – 1.464.660 рублей. Осталось на 1 мая 1949 г. не взыскано 238235 р. Областное Управление М. Ю. этому участку работы мало уделяет внимания.

Органы Прокуратуры ослабили контроль за выполнением постановления ЦК ВКП(б) и СНК СССР от 17.XI-1947 года, в течении 1948 г. и 4 месяца 1949 года было освобождено из тюрьмы 950 чел., которые впоследствии были оправданы судами.

В данное время в тюрьмах области содержатся 1245 осужденных заключенных, из них: ожидающих вступления приговоров в законную силу – 329 чел., кассационных – 140 чел., остальные с приговорами законно вступившими в силу. По состоянию на 1 мая 1949 г. в тюрьмах области содержалось следственных с нарушением сроков – 38 чел., и заключенных кассационных, осужденных с нарушением сроков – 89 чел. Прокурор области также недостаточно и слабо реагирует на незаконные привлечения граждан к ответственности.

В результате только органами МВД в течении 1948 г. и 1 кв. с.г. было неосновательно задержано, без достаточных к тому оснований, а в некоторых случаях и без всяких оснований – 140 ч.

Имеет место большое количество грубых нарушений советской законности со стороны работников МГБ, МВД и партийно-советских организаций.

Таких случаев в течении 1948 года и 4 месяца 1949 г. в области зарегистрировано – 256 случаев. В том числе нарушения совершены работниками РК КП(б)У – 22, работниками райисполкома – 41, работниками МВД и МГБ – 164, работниками других организаций – 15, работниками сельсоветов – 3, и прочими – 11 случаев.

По характеру нарушения соцзаконности разделяются:

незаконных арестов — 140 чел., незаконные обыски и изъятия имущества — 48, незаконные поборы с населения — 19 и прочие — 49. Только по органам МГБ из 120 случаев нарушения социалистической законности являются незаконное содержание под стражей (от 2-х до 20 суток) задержанных без санкций прокурора — 77 случаев или 64% к общему числу нарушений.

Все нарушители, за исключением 2-х чел., в момент нарушения соцзаконности, являлись членами ВКП(б) или кандидатами в члены ВКП(б).

Характерно по должностному составу:

а) начальники РО МГБ и их зам.	— 18 чел.
б) оперативн. состав РО МГБ	— 75 -//-
в) оперативн. состав УМГБ	— 26 -//-
г) другие работники УМГБ	— 1 -//-

Абсолютное большинство нарушителей — 101 чел. из общего количества — 140 чел. поступили в органы МГБ в период от 1941-1947 гг., остальные поступили раньше, 22 человека из общего количества нарушителей привлечены или привлекаются к уголовной ответственности, из них: 8 чел. осуждены на разные сроки лишения свободы — от 2 до 10 лет.

24 человека привлечены к дисциплинарной ответственности. На 23 чел., допустивших незаконное задержание граждан и содержание под стражей, взысканий наложено не было.

По органам МВД из 44 случая нарушения соцзаконности — 16 случаев было совершено в 1949 году. Такое большое количество случаев нарушения объясняется, прежде всего, тем, что в четвертом квартале 1948 года управление МВД приняло в свои органы на должности участковых уполномоченных и милиционеров — 504 человека из числа местного населения, некоторые из них, получив оружие и обмундирование, придя на село, начали пьянствовать и хулиганить.

Из наиболее характерных случаев нарушения соцзаконности работниками органов МГБ и МВД являются.

Исполняющий обязанности нач. Острожецкого РО МГБ — Успенский и старший оператив. уполномоченный Токаренко в 1948 г. при допросе арестованного секретаря сельсовета Романюк нанесли ему тяжелые побои, в результате чего он умер. Для скрытия причины смерти был составлен фиктивный акт о том, что арестованный скончался вследствие болезни сердца, а труп его брошен в колодец.

Успенский и Токаренко арестованы, дело разбирается в МГБ УССР.

3 мая 1948 года пом. опер. уполномоченного Ровенского РО МГБ — Одинец, прибыв в село Бармаки Ровенского р-на по спецзаданию, напился пьяным и изнасиловал 8-летнюю девочку. Одинец осужден к 8 годам лишения свободы.

Группа работников Владимирецкого[5] РО МГБ в конце 1947 года задержали группу крестьян, подвергли их избиению и истязанию. О чем впоследствии сами признались. Несмотря на это МГБ УССР дело с привлечением виновных было прекращено и дело разрешено в дисциплинарном порядке.

Бывший оперуполномоченный Владимирского РО МВД — Зуев, находясь в сл. командировке в селе Нетреба, незаконно задерживал граждан. В пьяном виде учинил дебош, побросал в колодец гр. Мелович корыто, плуг и др. предметы, нанес побои палкой двум женщинам. Зуев осужден к 7 годам лишения свободы.

Такие примеры не единичны, они говорят за то, что Управление МГБ и МВД и их политотделы крайне слабо проводят массово-воспитательную и политическую работу среди личного состава, особенно молодых работников.

Первичные партийные и комсомольские организации органов МВД и МГБ в большинстве своем работают еще неудовлетворительно. Так, первичная партийная организация при областном Управлении МГБ не оказалась на высоте своего

положения. Бюро парторганизации заседает редко, актуальных вопросов не решает, за 4 последних месяца было проведено 5 заседаний бюро, на которых рассматривались только персональные дела коммунистов и вопросы приема в партию.

Бюро мало уделяет внимания вопросу подготовки и проведения партийных собраний, в связи с чем обсуждение поставленных вопросов на отдельных собраниях проходило поверхностно и решения принимались наспех.

Бюро слабо руководит партийными группами отделов и первичной комсомольской организацией. Их отчетов не слушает и практической помощи в работе не оказывает, в результате чего имеют место факты аморальных поступков, нарушения трудовой дисциплины и советской законности со стороны коммунистов. За время с июня 1948 г. по апрель месяц бюро партийных организаций рассмотрело 9 таких персональных дел.

Имело место факты, когда некоторые коммунисты — ответственные работники УМГБ, выезжая в районы, халатно относились к выполнению порученного ему задания, зная об этом, партийная организация на это не реагировала.

При проверке работы первичной парторганизации Острожецкого РО МГБ установлено, что работа ее запущена, партийные собрания проводились нерегулярно, от случая к случаю, на протяжении 1948 года проведено всего лишь 6 партийных собраний, из них только одно собрание проведено во втором полугодии и то отчетно-выборное, на собраниях отсутствовала критика и самокритика. Коммунисты над повышением своего идейно-политического уровня работают плохо. Среди работников РО МГБ частые случаи хулиганства, нарушение трудовой дисциплины, и все это не стало достоянием ни первичной организации, ни бюро РК КП(б)У.

Первичная партийная организация областного суда состоит из 10 человек.

При обсуждении на партийном собрании 9.11-1948 г. постановления ЦК КП(б)У от 28.1-1948 г. «О состоянии и мерах по укреплению социалистической законности и Советского правопорядка в УССР» выступившие отметили, что коммунисты — члены Облсуда Цурпалюк и Левченко ведут недостаточную борьбу с преступностью, вынося приговоры мягкой меры наказания.

Эти коммунисты не сделали для себя выводов из этих выступлений и до последнего времени не исправили своих ошибок.

Массово-политическая работа среди работников облсуда находится на низком уровне.

В Ровенской области имеют место случаи нарушения советской законности со стороны отдельных руководящих работников партийных и советских организаций.

Бывший секретарь Червоноармейского РК КП(б)У тов. Гнездилов и председатель райисполкома Андрейчук в августе 1948 года дали Бочаровскому сельсовету указание собрать по 30 снопов с каждого хозяйства села для возмещения колхозного хлеба, сожженного в скирде бандитами.

Бюро ОК КП(б)У указало тов. Гнездилову и Андрейчуку на их незаконные действия.

Инструктор Заречнянского райкома КП(б)У тов. Пушников незаконно изъял у крестьянина корову и взял ее в свое пользование.

В октябре месяце 1948 года секретарь Рафаловского РК КП(б)У т. Демченко и инструктор РК КП(б)У Данилюк в селе Березино занимались избиением граждан за то, что они отказывались вступать в колхоз. Тех крестьян, которые жаловались[6] подавать заявление о вступлении в колхоз, они держали долгое время, не отпуская домой.

Сбор крестьян на собрание проводили насильственным путем.

Материалы на Демченко и Данилюк оформлены, но лежат не разобраны у областного прокурора. По линии партийных органов не разбирались.

6 мая т.г. инспектор райсберкассы Березанского[7] р-на Пилипака избил крестьянку Живчук М.А. за то, что ее корова зашла на колхозные посевы.

Агент Сарненского Уполминзага Яковец – член ВКП(б) на протяжении 1948-1949 г. занимался присвоением изъятого у крестьян имущества и скота. Кроме того, под видом освобождения от налогов брал с граждан взятки.

Яковец до сего времени не наказан.

26 февраля т.г. Уполномоченные Сарненского РК КП(б)У – нач. отд. ж. д. стан. Сарны Смирнов и инженер Нестеров (оба члены ВКП(б) зашли в дом крестьянки Усачук (сын которой в рядах Советской Армии), за отказ пойти в колхоз избили ее и привели в сельсовет, оставили там ее до утра «подумать» о вступлении в колхоз. Такое же насилие ими было произведено и над другими гражданами.

Материал у райпрокурора на них есть, но виновники еще не наказаны. Фактов нарушения советской законности со стороны отдельных партийных и советских работников в области много и они свидетельствуют о недостаточной воспитательной работе среди советского и партийного актива.

На бюро обкома КП(б)У за период с июня месяца 1948 г. по май 1949 года 9 раз разбирались вопросы о случаях нарушения сов. законности отдельными руководящими работниками, такое положение говорит за то, что проведенные мероприятия со стороны партийных, советских организаций, органов МВД и МГБ, суда и прокуратуры по выполнению решения ЦК КП(б)У от 28.1-1948 года «О состоянии [и] мерах [по] укреплению советской законности и правопорядка в Украинской ССР» недостаточны и требуют усиления внимания этому вопросу.

Наряду с усилением агитационно-массовой работы за соблюдение советской законности, необходимо также покончить с либеральным отношением к людям, нарушающим советскую законность.

Инструктор Административного
отдела ЦК КП(б)У *підпис* (Макеев)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5728, арк.317-331.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Відділ робітничого постачання – отдел рабочего снабжения.

[2] Так у тексті документу.

[3] В тексті документу перед словом «приговор» стоїть «оправдательный»; слова «или был отменен» дописано від руки.

[4] Слово «году» дописано від руки.

[5] Слово «Владимирецкого» дописано від руки.

[6] Очевидно, тут потрібно «отказывались».

[7] Очевидно, Березнівського.

№136
1949, травня 3. – Інформація голови Рівненського облвиконкому П.Васильківського голові Президії Верховної Ради УРСР М.Гречусі про хутірські поселення

УРСР
Виконавчий Комітет
Ровенської Обласної Ради
Депутатів Трудящих
м. Ровно, вул. Словацького, 4/6

3 мая 1949 г.

Председателю Президиума Верховного
Совета УССР
тов. Гречухе М.С.

По Вашему поручению, исполком Ровенского областного Совета депутатов трудящихся при этом представляет на Ваше рассмотрение экономическую характеристику населения области и сведения о хуторских поселениях.[1]

Прилагаемая при этом экономическая характеристика населения области, разрабатывалась на основе материалов облстатуправления в записи по состоянию на 1-е января 1949 года. Данные по колхозным хозяйствам взяты по состоянию на 20 апреля 1949 года. Сведения о хуторских поселениях взяты по данным на 1-е февраля 1949 года.

Сведения о излишке рабочей силы в районах исчислены только по группе районов, у которых землепользование на душу трудоспособного населения ниже показателей средней областной нормы.

К числу таких районов отошли все полесские районы, где к тому же крайне плохие песчаные и заболоченные земли, население этих районов живет очень бедно и многие крестьяне изъявляют желание переселится в другие районы, где имеется хорошая земля.

В разговорах ответственных работников области с крестьянами установлены следующие заявления крестьян единоличников и колхозников:

1. В Заречнянском районе, колхозники села Нобель, колхоза имени «30 лет ВЛКСМ» в количестве 148 семейств, с общим населением 590 человек, в том числе 249 человек трудоспособных, имея очень плохую землю, всем колхозом изъявили желание переселится в другие области Украины, где имеется хорошая земля.

Такое же желание изъявили колхозники колхоза имени Н.С.Хрущева, села Островск и колхоза «Большевик» села Немковичи этого же района.

В колхозе имени Н.С.Хрущева насчитывается 79 дворов с населением 204 человека, в том числе трудоспособных 145 человек. В колхозе «Большевик» имеется 97 дворов, в них населения 420 человек, в том числе трудоспособных 291 человек.

Заречнянский район граничит с Пинской областью, Белорусской ССР, расположен в Пинских лесах, где повсеместно очень плохие земли, нет перспективы для развития сельского хозяйства, как зерновых культур, а также и животноводства. Все это вынуждает крестьян, в силу большой нужды, искать лучшей жизни в других местах, где имеются плодородные, хорошие земли.

2. Колхозника колхоза имени Н.С.Хрущева села Ленчин, Березновского района в количестве 203-х хозяйств, с населением 1100 человек, в том числе 602 трудоспособных, в беседе с секретарем РК КП(б)У тов. Усатым и начальником облуправления МВД тов. Антонюком И.А. заявили свое желание всем колхозом переселится в одну из восточных областей Украины. В этом колхозе имеется волов рабочих 57, лошадей – 52, крупного рогатого скота 187.

3. Колхозники колхоза «Шлях до комунізму» с. Тутовичи, Сарненского района, также изъявляют свое желание на переселение. Этот колхоз имеет 214 дворов, 810 человек населения, в том числе 409 человек трудоспособных.

4. Крестьяне-единоличники с. Дивень Межиричского района, в количестве 14 человек, в беседе с председателем облисполкома т. Васильковским заявили свое согласие переселится в Полтавскую область. Свое желание они объясняют тем, что часть из них в период войны были на территории этой области, выдели хорошую землю, которая дает богатые урожаи. Следует отметить, что Межичский район относится по качеству земли к самой лучшей группе районов, в котором черноземные почвы.

5. В Клесовском районе, крестьяне с. Ельно, в котором насчитывается 180 хозяйств, всем селом изъявляют желание переселится на хорошие земли.

6. В 1950 году намечено сселение 1284 крестьянских хозяйств с территории, отведенной под артполигон. Многие крестьяне, которым предстоит сселится, также заявляют свое желание на переселение в другие области. К территории, отведенной под артполигон, вошли села и хуторские поселения Клесовского, Березновского, Сосновского районов.

7. Колхоз имени Буденного, Степанского района, с. Комаровка, в количестве 94-х хозяйств, желает всем колхозам переселиться в восточные области.

8. Пять колхозов: им. Першего Травня, «Стахановец», имени 31-й роковини Жовтня, «Більшовик», имени Шверника села Глинное, Рокитновского района, которые пользуются очень плохой землей, на днях прислали в облисполком своих представителей с просьбой переселить их колхозы на лучшие земли. В разговоре с председателем облисполкома представители указанных колхозов заявили, что они согласны переселится в одну из восточных областей Украины.

Указанные колхозы имеют:

1. Колхоз им. Шверника – дворов 171, населения – 687 человек, в том числе трудоспособных 234 человека, пахотной земли 100 га.

2. Колхоз «Першого травня» – 63 двора, населения 273 человека, в том числе трудоспособных – 103 человека, пахотной земли 75 га.

3. Колхоз «Стахановец» – дворов 64, населения 241 человек, в том числе трудоспособных 99 человека, пахотной земли 76 га.

4. Колхоз им. 31 роковини Жовтня – дворов 48, населения – 234 человека, в том числе трудоспособных 115 человек, земли пахотной 56 га.

5. Колхоз «Більшовик» – 63 двора, населения 254 человека, в том числе трудоспособных 110 человек, земли пахотной 70 га.

9. Крестьяне хутора Дубровка, Совпачевского сельсовета, Рафаловского района, в количестве 50 дворов с населением 354 человека, изъявили желание на переселение.

10. Крестьянин Левицкий, не колхозник с. Томахов, Гощанского района, обратился в райисполком с просьбой разрешить ему переселится в восточную область, в связи с тем, что украинско-немецкие националисты терроризируют население, и он не может спокойно жить.

11. Гражданка Тетерукова Т.А. с. Демидовки Демидовского района, просит разрешить ей переселится в Сталинскую область.

Председатель исполкома
Ровенского Облсовета
Депутатов трудящихся *підпис* Васильковский

Представитель Совета
Министров УССР –
Начальник управления
пчеловодства министерства с/х УССР Банников

ДАРО, ф.Р-204, оп.5, спр.28, арк.2-5.
Оригінал, машинопис.
На документі є резолюція: «В дело. Підпис».

Примітки

[1] «Економічна характеристика» області доповнена «Відомостями про кількість хуторів Рівненської області Української РСР станом на 1 березня 1949 р.» *(ДАРО, ф.Р-204, оп.5, спр.28, арк.6-76)*, які, очевидно, підлягали зселенню. Наведений у справі список включає 2147 хуторів, в яких знаходилось 37663 господарства і 146180 мешканців *(Там само, арк.7)*.

№137
1949, червня 18. – Довідка заступника міністра держбезпеки УРСР М.Ступницького завідуючому адміністративним відділом ЦК КП(б)У Г.Дроздову щодо слідчої справи у звинуваченні колишніх працівників Острожецького райвідділу МДБ Рівненської області С.Успенського і Н.Токаренка

УССР
Министерство
Государственной
Безопасности
Особая инспекция
18 июня 1949 г.
№ 61/04
г. Киев

Сов. секретно
Литер «А»
Экз. №1

Зав. админотделом ЦК КП(б)У
тов. Дроздову
Здесь

При этом, согласно просьбе инструктора ЦК КП(б)У тов. Муха, направляем Вам справку по следственному делу №149232 по обвинению бывших сотрудников Острожецкого РО МГБ Ровенской области – майора Успенского Сергея Андреевича и старшего лейтенанта Токаренко Николая Васильевича.

Приложение: по тексту на 2 листах.

Зам. министра госбезопасности УССР
по кадрам *підпис* (Ступницкий)

лт-3

* * *

Сов. секретно

Справка
по следственному делу №149232 по обвинению

бывшего и. о. начальника Острожецкого
райотдела МГБ Ровенской области –
майора Успенского Сергея Андреевича,
1916 года рождения, русского, исключенного
из членов ВКП(б), с незаконченным
высшим образованием, в органах МГБ
работавшего с 1943 по 1949 год;

бывшего старшего оперуполномоченного
Острожецкого РО МГБ Ровенской области –
старшего лейтенанта Токаренко
Николая Васильевича, 1918 года рождения,
русского, исключенного из кандидатов
в члены ВКП(б), с неполным средним
образованием, в органах МГБ работавшего
с 1946 по 1949 год.

Успенский С.А. и Токаренко Н.В. арестованы и привлечены к уголовной ответственности 6 февраля 1949 года за нарушение советской законности.

Следствием по делу установлено:

31 декабря 1948 года, при проведении ответных мер на бандпроявление, по указанию майора Успенского были задержаны и доставлены в Острожецкий райотдел МГБ секретарь Терешовского сельсовета, Острожецкого района, Романюк Павел Ульянович, лошади и повозка которого были обнаружены на месте бандпроявления, его жена – Романюк Агафья Павловна, житель села Терешово – Фомин Дмитрий Максимович, около дома которого бандитами был убит младший сержант войск МГБ, и члены семьи и родственники Фомина Д.М. в количестве 7 человек.

В ночь на 1 января 1949 года Успенский и Токаренко при допросе Романюка Павла Ульяновича применили к нему меры физического воздействия, и в результате Романюк от полученных побоев в ту же ночь умер.

Вечером 1 января 1949 года Успенский и Токаренко организовали вечер с распитием спиртных напитков, на который были приглашены заведующий райздравотдела Беличенко и врач районной больницы Худолей, где последние по предложению Успенского, без осмотра трупа Романюка, составили фиктивный акт о том, что Романюк П.У. умер от расстройства сердечной деятельности.

Труп Романюка Успенский его родственникам не выдал, а дал указание конюху райотдела и бойцам спецгруппы РО МГБ Главацкому и Гаврилюку вывезти из райотдела МГБ и бросить в колодец, что ими и было сделано в ночь на 2 января 1949 года.

По указанию Успенского, к Фомину Дмитрию Максимовичу и другим лицам, задержанным и доставленным в райотдел МГБ одновременно с Романюком П.У., также применялись меры физического воздействия.

Сразу после доставки в райотдел МГБ вечером 31 декабря 1948 года Фомин Д.М. был избит старшим лейтенантом Токаренко и посажен в холодную кладовую при РО МГБ. В ту же ночь Фомин Д.М. был избит вторично неизвестным сотрудником. В указанной кладовой Фомин Д.М. содержался трое суток, затем

был переведен в квартиру Успенского, где пробыл 10 дней, т.е. до выздоровления от полученных побоев, после чего был отпущен домой.

Жена задержанного Романюк – Романюк Агафья Павловна и другие, всего в количестве 8 человек, содержались под стражей более 3-х суток без соответствующего оформления. Все эти лица по указанию Успенского были размещены в двух кабинетах, где им не разрешали садиться около 2-х суток, а Токаренко неоднократно применял к ним меры физического воздействия.

Успенский С.А. виновным себя в предъявленном ему обвинении по ст.206-17 п.«б» УК УССР – не признал.

Токаренко Н.В. виновным себя в предъявленном ему обвинении по ст.206-17 п.«б» УК УССР – признал.

Следствие по делу Успенского С.А. и Токаренко Н.В. закончено 6 июня 1949 года и дело на них направлено Военному прокурору войск МВД Украинского округа для направления по подсудности.

Зам. Министра госбезопасности УССР
по кадрам – Полковник *підпис* (М. Ступницкий)

лт-2

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5728, арк.35-37.
Оригінал, машинопис.

№138

1949, червня 20. – Довідка заступника начальника відділу 2-Н УМДБ по Рівненській області Разуваєва про кількість бандпроявів за період з 1 липня 1948 року по 1 червня 1949 року

Справка
о количестве бандпроявлений, зарегистрированных
в Ровенской области
за период с 1 июля 1948 года
по 1 июня 1949 года

За период с 1 июля 1948 года по 1 июня 1949 года зарегистрировано 294 бандпроявления, в том числе:

	с 01.VII.48 г. по 31.XII.48 г.	с 01.01.1949 г. по 01.06.1949 г.
террористических актов	164	69
диверсионных актов	28	5
других бандпроявлений	18	10
Всего	210	84

В результате этих проявлений убито 412 чел., в том числе:

служащих совпартучреждений	27	19
работников МВД	4	10
военнослужащих	3	-
сельского актива	41	10
колхозников	35	17

бойцов ГООП РО МВД	7	13
других граждан	191	35
Всего	308	104

Зам. Начальника отдела 2-Н УМГБ
Ровенской области капитан *підпис* Разуваев

20 июня 1949 г.
город Ровно

ДАРО, ф.Р-688, оп.5с, спр.98, арк.16.
Копія, машинопис.

№139
1949, червня 26. – Доповідна записка заступника завідуючого адміністративним відділом ЦК КП(б)У Бітюкова секретареві ЦК КП(б)У З.Сердюку про порушення радянської законності працівниками Острожецького райвідділу МДБ Рівненської області

Секретарю ЦК КП(б)У
товарищу Сердюк З.Т.

Докладная записка

Военный прокурор войск МВД Украинского округа тов. Кошарский Г.А. в феврале с.г. сообщил в ЦК КП(б)У о грубом нарушении советской законности заместителем начальника Острожецкого райотдела МГБ, Ровенской области Успенским С.А. и старшим оперуполномоченным этого райотдела МГБ Токаренко Н.В. и просил дать указание об организации тщательной проверки фактов нарушения советской законности в Острожецком районе.

Проверкой на месте Ровенским обкомом КП(б)У, Министерством Госбезопасности УССР и военной прокуратурой войск МВД Украинского округа факты грубого нарушения советской законности со стороны работников Острожецкого[1] райотдела МГБ Успенского С.А. и Токаренко Н.В. подтвердились.

31 декабря 1948 года, при проведении ответных мер на бандпроявление, по указанию Успенского С.А. работниками Острожецкого[2] райотдела МГБ были задержаны и доставлены в райотдел МГБ: секретарь Терешовского сельсовета – Романюк П.У., его жена – Романюк А.П., житель этого села Фомин Д.М., члены его семьи и родственники в количестве 7 человек.

Пытаясь добиться от Романюка П.У. признательных показаний о причастности его к бандпроявлению, Успенский и Токаренко при допросе применили к Романюку П.У. физические меры воздействия, в результате чего Романюк П.У. от полученных побоев умер. Решив скрыть следы преступления, Успенский и Токаренко труп Романюка П.У. выбросили в колодец, который через несколько дней был разыскан его женой, извлечен из колодца и похоронен.

Расследованием также установлены факты незаконного содержания под арестом в течение более 3-х суток и избиения Успенским и Токаренко жены убитого Романюка П.У. – Романюк А.П., гр-на Фомина Д.М. и членов его семьи.

Ровенский обком КП(б)У, рассмотрев вопрос о грубом нарушении советской законности в Острожецком районе, своим решением от 7 февраля с.г. члена ВКП(б) Успенского С.А. и кандидата в члены ВКП(б) Токаренко Н.В. из рядов

ВКП(б) исключил и обязал органы прокуратуры и МГБ привлечь Успенского С.А. и Токаренко Н.В. к уголовной ответственности.

Следствие по делу Успенского С.А. и Токаренко Н.В. особой инспекцией МГБ УССР и военной прокуратурой 6.VI. с.г. закончено, и дело на них направлено на рассмотрение Военного Трибунала войск МВД Львовского округа.

Кроме того, решением бюро Ровенского обкома КП(б)У от 7 февраля 1949 года:

а) за развал работы парторганизации Острожецкого райотдела МГБ, нереагирование на факты грубого нарушения советской законности со стороны работников райотдела МГБ, — секретарь первичной парторганизации Острожецкого райотдела МГБ — Мельниченко П.Г. — исключен из членов ВКП(б);

б) за отсутствие контроля за работой райотдела МГБ и несвоевременное вскрытие нарушений социалистической законности секретарю Острожецкого райкома КП(б)У т. Полютину объявлен выговор;

в) за несвоевременное вскрытие фактов грубых нарушений советской законности в Острожецком райотделе МГБ, начальнику Ровенского областного Управления МГБ тов. Шевченко В.Г. объявлен выговор.

Обкомом КП(б)У и МГБ УССР приняты меры по укомплектованию Острожецкого райотдела МГБ оперативным составом, улучшению работы парторганизации райотдела МГБ и усилению борьбы с остатками украинско-националистического подполья и его бандами.

Решение Ровенского обкома КП(б)У о грубом нарушении советской законности работниками Острожецкого райотдела МГБ обсуждено райкомами КП(б)У области.

Зам. зав. административным
отделом ЦК КП(б)У *підпис* (Битюков)

23/VI-49 г.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5728, арк.30-32.
Оригінал, машинопис.
На документі є нерозбірлива резолюція і підпис під нею від 2.VII.1949 р.

Примітки

[1] У документі — «Острожского».
[2] У документі — «Острожского».

№140
1949, пізніше серпня 10. — Довідка прокурора Рівненської області І.Комолова про відкриття прокуратурою справ щодо контрреволюційних злочинів та видачу санкцій на виселення бандпосібників за період з 1 січня по 10 серпня 1949 р.

Справка

I

За период с 1 января по 10 августа 1949 г. возникло дел о контрреволюционных преступлениях	65
По ним арестовано лиц	84

Остаток неоконченных на 1 янв. 1949 г. дел	46 л-ц 49
Всего было в производстве	101 лиц 133
За указанный период окончено всего дел	91 лиц 123
Остаток на 10 августа 1949 г. дел	10 лиц 10
За указанный период:	
а) прекращено дел	2 лиц 2
б) оправдано	дел 2 лиц 2

II

За период с 1 января 1949 года по 10 августа 1949 года дано санкций на выселение бандпособников:	
всего семей	797 на лиц 2389
В отдельности по каждому району характеризуется следующими данными:	(см. приложение)

Прокурор Ровенской области
старший советник юстиции *підпис* Комолов

Приложение к справке прокурора

№№ пп	Район	Семей	Лиц	Примечание
1.	Ровенский	32	114	
2.	Дубно	28	72	
3.	Здолбуново	68	173	
4.	Верба	15	50	
5.	Козино	21	69	
6.	Демидовка	25	84	
7.	Клесово	15	36	
8.	Березно	45	126	
9.	Ракитно	8	26	
10.	Сосновка	9	16	
11.	Корец	5	17	
12.	Заречье	1	3	
13.	Острог	39	126	
14.	Степань	8	34	
15.	Деражно	54	164	
16.	Млынов	5	15	
17.	Красноармейск	20	36	
18.	Мизоч	31	79	
19.	Сарны	10	42	
20.	Костополь	60	188	
21.	Клевань	25	78	
22.	Межиричи	41	127	
23.	Гоща	66	174	
24.	Высоцк	28	108	
25.	Владимирец	25	82	
26.	Дубровица	6	7	
27.	Александрия	44	118	
28.	Рафаловка	43	156	

29.	Острожец	19	58
30.	Тучин	1	1
	Всего	797	2389

ДАРО, ф.Р-688, оп.5с, спр.98, арк.17,18.
Копія, машинопис.

№141
1949, листопада 1. – Повідомлення голови військового трибуналу військ МВС Львівського округу Алутіна секретареві ЦК КП(б)У М.Хрущову про відкритий судовий процес в м. Рівному над учасниками ОУН

Совершенно секретно

Экз. №1

Военный Трибунал
Войск Министерства Внутренних Дел
Львовского Округа
г. Львов, ул. Жовтнева №73, тел. 1-25-15

1 ноября 1949 г. №004862

Секретарю ЦК КП(б)У Украины
товарищу Н.С.Хрущеву

Доношу, что в соответствии с постановлением ЦК КП(б)У от 5/IX-1949 года, Военным Трибуналом войск МВД Львовского округа 22-23 октября с/года в г. Ровно, в помещении клуба имени 1-го мая, рассмотрено в открытом судебном заседании дело группы террористов села Кочин[1] Ровенского района – Мычко, Тарасюк, Иллюк, Таврисик, Качановского и бандпособников – Мартынюк, Овчарук и Булавской Л.

Все осужденные в процессе судебного следствия виновными себя признали, а в последнем слове осудили свои преступные действия, причем осужденный Иллюк Степан отказался от своего брата бандита Иллюк Семена, являющегося организатором и руководителем террористической группы села Кочин.

Непосредственные исполнители террористических актов – Мычко, Иллюк, Тарасюк, Таврисик и Качановский осуждены к 25 годам лишения свободы, пособники бандитам – Мартынюк, Овчарук и Булавская к 10-ти годам лишения свободы.

В рассмотрении дела приняли участие 3 адвоката и прокурор войск МВД Украинского округа полковник юстиции Кошарский.

Процесс прослушали более 1000 граждан, преимущественно сельское население Ровенского района, а также часть советско-партийного актива, которая в процессе судебного разбирательства ознакомилась с коварными методами террористической деятельности бандитов «ОУН».

Процесс был проведен на украинском языке, с полным соблюдением требований уголовно-процессуального законодательства.

Процесс проведен на высоком организационном и политическом уровне. Оценка обкома КП(б)У – отличная.

Председатель Военного трибунала
войск МВД Львовской области *підпис* (Алутин)
полковник юстиции

Отп. 2 экз.
экз. №1 – ЦК
-//- №2 – в нар.
исп. Яшин
№ карт. 4377
1/XI-49 г. АД

ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5681, арк.307.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлені штампи: «Особий сектор ЦК КП(б)У. Таємна частина. Вхід. №6077/91. 4.XI.1949 р.»; «Підлягає поверненню до таємної частини особого сектора ЦК КП(б)У»; «ЦК КП(б)У. Адміністративний відділ. Вхід. №2055-с»; та дописано від руки: «Доложена информация МГБ, підпис нерозбірливий»; «Для нерозбірливо, 5/XI 49 р.».

Примітки

[1] Тут помилка, потрібно Корнин.

№142
1949, листопад. – Роз'яснення вказівок щодо праці над легальним сектором організаційного референта проводу краю «Одеса» І.Кроля («Зінька»)

Відпис

Переказ вказівок
відносно праці над легальним сектором

Основним завданням праці над легальним сектором було створення Організації з людей, які живуть на легальному становищі. В цій цілі я дістав слідуючі вказівки і інструкції:

1. Відшукати кращі одиниці серед легалу, переважно молоді;
2. почати над тими одиницями виховно-політичну роботу;
3. над найбільше здібними одиницями вести окремо політично-виховну роботу і готовити їх на провідників районів;
4. окремо підібрати людину, яка могла б очолити надрайон.

До 1. Найкращі одиниці вибирати серед всіх верств суспільства (селян, робітників і інтелігенції), одначе більшу увагу звертати на молодь. Особливу увагу звертати на духовну і моральну сторону тих людей в минулому.

До 2. Коли вже підшукано одну чи більше осіб з легального сектору і переконавшись, що ті люди є політично певні, відразу розпочинати над ними політично-виховну роботу. Політично-виховна робота мала преходити шляхом вивчення виховної і всієї революційної літератури, а також почерез особистий вплив виховника-зверхника (поведінка, точність, дисципліна і т.п.). У виховній роботі ставити таку ціль: а) скріпити політичну певність, ідейність і повну посвяту Організації Українських Націоналістів і б) максимум поширити політичне знання. Для осягнення бажаних наслідків у виховній роботі мали відбуватися систематичні стрічі (найменше раз на місяць).

Там, де з однієї місцевості (одного села) буде більше схоплених легалів творити звена (не більше трьох осіб), або окремим особам, більш певним і здібнішим, давати доручення самим підбирати собі людей до звена. По певному часі ці звена мали б розростатися, тобто кожен член звена мав би собі окремо творити звено.

До 3. Серед тих, над якими почнеться виховно-політична робота, виділити в кожному районі 1-4 особи, на яких звернути окрему увагу і готувати їх на районний провід. Люди ці мають бути цілком політично певні, авторитетні, повністю морально здорові – такі, які мають всі задатки на провідників району. З цими людьми вести частіші стрічі і більше нагружувати політичною роботою. Якщо цим людям можна передати район, то вони дальше будуть вести роботу згідно «Інструкції для районних проводів Організації Українських Націоналістів» (долучую).

До 4. Серед людей, які мали б стати районними проводами, вибрати 1-3 особи, які готовити на надрайонний провід. (Докладніших вказівок чи інструкцій відносно цього пункту не було).

Всі люди перед дорученням конкретної Організаційної роботи (тобто після періоду підготовки-перевірки) мали б бути прийняті в члени Організації чи кандидати Організації. Прийняття в члени Організації не було і до цього я більш конкретніших вказівок не одержав.

До виконання доручень під пунктами 1 і 2 були уповноважені я, Ярослав,[1] П'явка,[2] Карпо і Данько (на той час мої підзвітні). До виконання доручень під пунктами 3 і 4 був уповноважений я, з тим, що д-г Ярослав мав знати тих людей також.

Такі, приблизно, вказівки були подані десь у місяці липні 1947 р. мені Далеким[3] і мали бути виконані ще того року.

Від себе.

Після того в дискусії з Далеким відносно творення Організації серед і з легального середовища, я поставив під сумнів все вищесказане. Я доказував Далекому, що в так скорому часі створення Організації на легальному секторі є просто фізично неможливим і недоцільним (Організація ця мала б бути створена ще того (1947 р.), бо коли б навіть таку Організацію удасться створити, то вона довго не проіснує. Я годився з тим, що працю над легальним сектором треба вести, але не робити серед легалів більших пов'язань. Далекий стояв на свойому і казав, що Організацію на легальному секторі ми мусимо і нам треба створити, бо підпілля зі своїх завдань не вив'яжеться, тобто не зможе через блокаду большевиків вести належну виховно-політичну роботу серед населення, а і більше підпілля, тобто потрібну кількість людей до організаційної роботи, вдержати також тяжко. Будуть люди на легальному становищі розконспіровуватись – забиратимемо в підпілля, буде у нас Організація з легалів – буде належно поставлена організаційна робота.

У мене в терені виконувалися 1 і 2 пункти, 3 і 4 пункти до 13.VIII.1948 р. я пробував реалізувати, але після цього заперестав.

Слава Україні!

Листопад 1949 р.

(-) Зінько[4]

Фонд РОКМ. – Доп.№14159, арк.1-2.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Берник Іван («Ярослав») (1922-1949). З 1946 р. – референт СБ Костопільського надрайону самопроголошеного краю «Одеса».

[2] Білецький Олексій («П'явка») (1923-1949) – районний провідник Клеванського району. Загинув біля с. Малий Шпаків.

³ Янишевський Степан («Далекий», «Погорілий», «Семен». «Сидоренко Семен», «Юрій Богослов») (1914-1950). У 1944 р. – референт СБ ВО, командир групи «Заграва». 1944-1945 – референт СБ, організаційний референт північно-східної ГО НРВО, ПСК («Одеса», «Схід»). Провідник невизнаного ОУН краю «Одеса» (1945-1946).

⁴ Кроль Іван («Зінько», «Чорнота») (1920-1951). У 1944 р. – провідник Людвипільського району, командир відділу УПА. 1945 р. – провідник Костопільського надрайону. 1946 р. – організаційний референт самопроголошеного проводу краю «Одеса».

№143
1949, не раніше грудня 30. – Список сіл по районах Рівненської області, в яких немає колгоспів

Список
сел по районам области не имеющих колхозов
на 30 декабря 1949 года

№				

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.111.
Оригінал, машинопис.
В кінці документа поставлено нерозбірливий підпис.

№144
1949, не раніше грудня 30. – Список сіл Рівненської області, в яких не організовані колгоспи

Список
сел области, в которых не организованы колхозы

№ п/п	Наименование села	Количество дворов в селе	Количество поданных заявлений о вступлении в колхоз	Фамилия председателя с/совета	Примечание
1	2	3	4	5	6
			Деражнянский район		
1.	Малый Стыдень	270	60	Хомич	
2.	Гутвин	64	6	Сыч	
3.	Тростянец	185	3		
4.	Майдан	82	-	Левчик	
5.	Углище	120	14	Шульга	
6.	Кобрин	230	4	Зубчевский	
7.	Дюкшин[1]	245	6	Гришко	
8.	Чудва-Корчин	165	-	Захожий	
9.	Боровка	125	2	Крищук	
	Итого	1486	95		
			Здолбуновский район		
1.	Залессье	86	-	Барилик	
2.	Пацуркова[2]	56	-	Протас	
	Итого	142	-		
			Мизочский район		
1.	Ступно	402	37	Дорощук	
2.	Успенске-2[3]	468	17	Петроковский	
3.	Святке[4]	72	10	Галапута	
4.	Коршев	132	8	Алыков	
5.	Уездцы	226	7	Лещенко	
6.	Цурков	212	18		
7.	Кунин	354	9		
8.	Новая Мощаница	402	-	Харьковский	
9.	Уездцы-1	68	-	Петрушак	
	Итого	2336	106		
			Дубновский район		
1.	Straклов II	100	13	Пескид	
2.	Молодово-3	150	8	Папиш	
3.	Копаны	130	8		
	Итого	380	29		
			Млиновский район		
1.	Новины	160	4	Мальничак	

Сосновский район					
1.	Хотын	170	-	Чубай	
2.	Яцковичи	150	-	Павленко	
3.	Хмелевка	90	12	Стасюк	
	Итого	410	12		
Костопольский район					
1.	Долганец	54	-	Нагорный	
2.	Малые Щелища[5]	150	-	Монастырский	
	Итого	204	-		
Клеванский район					
1.	Новоселки	200	8	Симептюк	
2.	Новостав Дальний	130	13	Кабелецкий	
	Итого	330	21		
Ровенский район					
1.	Зарицк	205	27	Головский	
2.	Плоска	289	25	Бондрапевский	
3.	Милостово[6]	131	-	Мацан	
4.	Макотеркин[7]	193	-	Овсиюк	
5.	Бегень	118	-	Троянчук	
6.	Карпиловка	182	12	Сидорчук	
7.	Михайловка	101	45	Писевич	
8.	Ильпень	223	17	Пархалюк	
	Итого	1447[8]	126		
Межирицкий район					
1.	Малая-Совпа	160	6	Соломанчук	
2.	Жорновка	90	-	Копончук	
	Итого	250	6		
Гощанский район					
1.	Сергеевка	450	18	Степанчук	
Александрийский район					
1.	Хоцин[9]	205	7	Беседный	
2.	Суск	84	2	Пастушок	
	Итого	289	9		
Острожский район					
1.	Бочаница	454	31	Бойко	
2.	Завидов	118	-	Петренко	
3.	Гай	71	-	Споданюк	
4.	Завизов	229	-	Рымарчук	
5.	Бухарев[10]	124	-	Трусик	
6.	Батьковцы	64	12	Креминский	
7.	Мощаница -1	342	43	Чайка	
8.	Мощаница -2	46	-	Погребский	
	Итого	1448	86		
Тучинский район					
1.	Гориньград - II	193	22	Гунчик	
2.	Рисвенка[11]	126	21	Радовенчик	
3.	Микулин	180	6	Ковалец	
4.	Котов	119	8	Зущенко	
	Итого	618	57		

Березовский район					
1.	Болашевка[12]	240	-	Ярмольщук	
2.	Михалин	98	-	Усач	
	Итого	338	-		
Острожецкий район					
1.	Постников[13]	215	60	Зозуля	
2.	Борбин	130	20	Крыжановский	
3.	Уездцы	180	15	Пискарев	
4.	Терещев[14]	120	20	Пацегонь	
	Итого	645	115		
Всего по области		10933	684		

Верно: *підпис*

ед-4

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.112-114.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Дюксин.
[2] Підцурків.
[3] Устенське Друге.
[4] Святе.
[5] Малі Селища.
[6] Милостів.
[7] Макотерти.
[8] Тут помилка, потрібно 1442.
[9] Хотинь.
[10] Бухарів.
[11] Рисвянка.
[12] Балашівка.
[13] Постників.
[14] Терешів.

№145
1949, не раніше грудня 30. – Список малочисельних колгоспів по районах Рівненської області

Список
малочисленных колхозов по районам области
на 30 декабря 1949 года

№ п/п	Наименование районов	Колич. мало-числен. колхозов	Дворов в этих кол-хозах	Дворов вне колхозов	Всего дворов в этих селах
1.	Здолбуновский	8	494	2029	2523
2.	Мизочский	8	341	1873	2214
3.	Дубновский	6	162	798	960
4.	Млиновский	5	262	262	555[1]
5.	Сосновский	3	611	1259	1870
6.	Красноармейский	1	50	30	80
7.	Костопольский	2	208	334	542
8.	Клеванский	4	144	576	720
9.	Ровенский	7	415	1140	1555
10.	Козинский	1	36	253	289
11.	Межиричский	12	776	1661	2437
12.	Демидовский	2	220	150	370
13.	Гощанский	5	369	1117	1486
14.	Александрийский	4	231	696	927
15.	Острожский	13	659	2378	3037
16.	Дубровицкий	5	668	1607	2275
17.	Тучинский	17	582	2591	3173
18.	Березновский	6	603	767	1370
19.	Рафаловский	9	577	1011	1588
20.	Острожецкий	1	60	180	240
21.	Высоцкий	14	1016	2599	3615
Итого:		138[2]	8483[3]	23311	31794[4]

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.115.
Оригінал, машинопис.
В кінці документа поставлено нерозбірливий підпис.

Примітки

[1] Сума в рядку має бути 524.
[2] Сума в стовпці має бути 138.
[3] Сума в стовпці має бути 8484.
[4] Сума в стовпці (виправленому відповідно до приміток 1, 3) має бути 31826.

№146

1949, грудня 30. – Список колгоспів Рівненської області з невеликою кількістю об'єднаних селянських дворів

Список
колхозов с малым количеством объединенных в них крестьянских дворов
на 30.XII.1949 г.

№ п/п	Наименование села	Дворов в			Наименование колхоза	Дата органи-зации	Фамилия председателя колхоза	Приме-чание
		селе	кол-хозе	вне колхоза				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
				1. Здолбуновский район				
1.	Глупанин	140	25	115	им. 31 годов. Октяб. революц.	X-1948	Овчарук	
2.	Есиновка[1]	93	32	61	«Ленинский шлях»	X-1948	Бондарь	
3.	Копытково	140	44	96	им. Шевченко	IX-1948	Бережницкий	
4.	Глинск	700	90	578	им. Сталина	XII-1949	Потапчук	
5.	-//-		32		«Нове життя»	1947	Голоднюк	
6.	Здолбица	1300	145	1065	им. Рад. Украины	XII-1949	Мельник	
7.	-//-		90		им. 70 летия тов. Сталина	XII-1949	Сидорчук	
8.	Миродин[2]	150	36	114	им. Жданова	1947	Лысюк	
	Итого	2523	494	2029				
				2. Мизочский район				
1.	Старая Мощаница	284	13	271	им. Жданова	VIII-1949	Корнюк	
2.	Озерко	142	38	70	«Червона зирка»	X-1948	Лысь	
3.	-//-		34		им Готвальда	X-1949	Деменский	
4.	Будорош[3]	358	32	326	им. Ленина	I-1949	Савчук	
5.	Успенск I[4]	508	52	456	им. Шевченко	I-1949	Рудой	
6.	Спасов	262	56	206	им. 1-Мая	III-1949		
7.	Малая-Мощаница	290	68	222	им. 18-Партконференции	II-1949	Панасик	
8.	Пивча	370	48	322	им. Сталина	XII-1949	Березовский	
	Итого	2214	341	1873				
				3. Дубновский район				
1.	Остров	220	17	203	им. 1-го Мая	VII-1949	Кисельчук	
2.	Книгинин	170	25	145	им. Ильича	VII-1949		
3.	Молодово – II	180	15	165	им. 70 летия тов.	XII-1949	Федорчук	
					Сталина			
4.	Зарудье	230	30	200	«Проминь Ильича»	VII-1949	Герасимович	
5.	Алыбов[5]	160	30	85	им. Кутузова	III-1949	Ивасюк	
6.	-//-		45		«Червоный Жовтень»	III-49	Качкур	
	Итого	960	162	798				
				4. Млиновский район				
1.	Подгайци	270	60	160	«Большевик»	I-1949		
2.	-//-		50		«Переможец»	VIII-1949		
3.	Харупань	285	94	133	им. Богдана Хмельницкого	II-1949	Одемчук	
4.	-//-		36		им. 1-го Травня	I-1949		
5.	-//-		22			XII-1949		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
				5. Сосновский район				
1.	Прислучь	220	37	183	им 1-го мая	VI-1948	Мамчур	
2.	Колодяжне	140	35	105	«Победа»	X-1948	Зубчик	
3.	Погореловка	510	102	350	им Ватутина	II-1949	Торчинский	
4.	-//-		58		им. Буденного	XII- 1949	Малиновский	
5.	Быстричи	530	37	421	им. Хрущева	IV-1949	Солончук	
6.	-//-		72		им. Молотова	XII-1948	Рицкий	
7.	Селище	470	150	200	им. Советской Армии	II-1949	Ворожбит	
8.	-//-		120		им. Ворошилова		Гоменюк	
	Итого	1870	611	1259				
				6. Червоноармейский район				
1.	Драчно Польская[6]	80	50	30	«Большевик»	I-1949		
				7. Костопольский район				
1.	Борщовка	242	94	148	им. Жданова	IX-1948	Грибич	
2.	Подлужно	300	114	186	им. Ленина	VII-1948	Середа	
	Итого	542	208	334				
				8. Клеванский район				
1.	Рогатев[7]	100	26	74	им. Шевченко	III-1949	Федько	
2.	Оржев	420	28	392	«Путь к коммунизму»	II-1949	Слепокуров	
3.	Сморжев	200	30	110	им. 16-съезда КП(б)У	III-49	Журавлев	
4.	-//-		60		им. Маленкова	XI-1949	Акимов	
	Итого	720	144	576				
				9. Ровенский район				
1.	Дворец	260	58	202	им. 30 летия Советской Украины	I-1948	Макаревич	
2.	Новый Двор	201	65	136	им. Шевченко	IX-1948	Сакур	
3.	Обаров	221	51	170	им. Берия	XII-1948	Грек	
4.	Золотиев	125	38	87	им. Молотова	I-1949	Гаранин	
5.	Дятьковичи	245	99	146	им. Буденного	II-1949	Лаптюк	
6.	Колодянка	370	59	311	им. Микояна	X-1949	Качановский	
7.	Ставки	133	45	88	им. 4-й Сталинской пятилетки	XII-1949	Хайло	
	Итого	1555	415	1140				
				10. Козинский район				
1.	Волковы – II	289	36	253	им. Ленина	1947	Межлинский	
				11. Межиричский район				
1.	Кодоиевка[8]	140	18	122	им. Кагановича	XI-1949	Балаушко	
2.	Дивень	130	42	88	им. Маленкова	XII-1949	Андрейчук	
3.	Заставье	90	44	46	им. Щорса	II-1949	Липчук	
4.	Андрусиево	218	80	138	им. Молотова	I-1949	Зозуля	
5.	Городище	128	43	85	им. 1-го Мая	VIII-1949	Полищук	
6.	Бранево	212	78	134	им. 17-го Сентября	IX-1949	Сидорчук	
7.	Харалук	280	56	224	им. Жданова	XI-1948	Орлов	
8.	Великое Клецка	210	78	132	«Правда»	XII-1949	Андреев	
9.	Невирково	455	167	288	им. Шевченко	IX-1949	Орлов	
10.	-//-				им. Калинина	IX-1949	Ковальчук	
11.	Щекичино	248	43	205	«Нове Життя»	X-1949	Рыбачек	
12.	Коловерть	326	127	199	им. Буденного	VIII-1949	Чернюк	
	Итого:	2437	776	1661				

1	2	3	4	5	6	7	8	9
				12. Демидовский район				
1.	Вербень	370	220	150	им. Сталина	VII-1949	Соловей	
2.	-//-				им. Шверника	VII-1949		
	Итого:	370	220	150				
				13. Гощанский район				
1.	Заречное	106	24	82	им. Жданова	III-1949	Дувич	
2.	Краев	370	96	274	им. 16-съезда КП(б)У	III-1949	Ковальчук	
3.	Новоставцы	290	54	234	им. Котовского	III-1949	Ледовик	
4.	Сапожин	370	109	261	им. Калинина	XII-1948	Фурманюк	
5.	Томахов	350	86	264	им. 30 летия Октября	XII-47	Карплюк	
	Итого:	1486	369	1117				
				14. Александрийский район				
1.	Б. Житень	360	110	250	им. Сталина	III-1949	Литвин	
2.	М. Житень	147	42	105	им. Ворошилова	IV-1949	Семенюк	
3.	Козлин	190	43	147	«Червоний партизан»	VI-49	Гавлитин	
4.	Кустын	230	36	194	им. Ватутина	X-1949	Круликовский	
	Итого:	927	231	696				
				15. Острожский район				
1.	Курганы	156	33	123	им. Молотова	III-1949	Данилюк	
2.	Милятин	338	100	238	им. Калинина	IX-1949	Панчук	
3.	Бродов	194	30	164	им. Свердлова	XII-1949	Ефимчук	
4.	Грозов	260	28	201	«Прогресс»	XII-1949		
5.	-//-		31		им. 70-летия тов. Сталина	XII-1949	Данильчук	
6.	Точевичи[9]	206	27	179	«Хлебороб»	XII-1949	Холодюк	
7.	Белашев	220	21	199	им. Горького	XII-1949	Тарковский	
8.	Плоска	304	75	229	им. Хрущева	III-1949	Стернейчук	
9.	Верхов	301	74	227	им. Тимошенко	III-1949	Гроголь	
10.	Бродов	140	63	77	им. Ватутина	III-1949	Сидоренко	
11.	Могиляный[10]	240	66	174	им. 17 сентября	XI-1949	Созданец	
12.	Влошковцы[11]	203	75	128	им. Андреева	IX-1949	Соловей	
13.	Вельбовно	475	36	439	им. Леси Украинки	XII-1949	Партшевский	
	Итого:	3037	659	2378				
				16. Дубровицкий район				
1.	Бережница	336	122	214	им. Коментерна	XI-1949	Дмуховский	
2.	Бережки	427	121	306	им. Тимошенко	VII-1948	Вилюнец	
3.	Дубровица	1172	240	849	им. Сталина	XI-1948	Бережко	
4.	-//-		83		«Перемога»	XI-1948	Углик	
5.	Залужье	340	102	238	им. Шевченко	XI-1948	Рыжук	
	Итого:	2275	668	1607				
				17. Тучинский район				
1.	Вовкодавы	194	32	162	им. Крупской	XII-1949		
2.	Воронов	128	18	110	им. Калинина	VII-1949	Переходько	
3.	Горбов	108	29	79	им. Ватутина	III-1949	Жук	
4.	Коростятин	292	43	249	им. 8-го марта	III-1949		
5.	Матиевка	92	24	68	им. Хрущева	IX-1949		
6.	Мощены	130	24	106	им. Кирова	VII-1949	Долголец	
7.	Пустомыты	162	43	119	им. Молотова	III -1949		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
8.	Речица	326	43	283	им. Парижской Коммуны	VII-1949	Литвинчук	
9.	Сенное	215	38	177	им. Ленина	XI-1948	Биденко	
10.	Тучин – I	143	21	122	им. Ворошилова	XI-1948		
11.	Тучин – II	388	34	354	им. Сталина	I-1949	Доминюк	
12.	Шубков	298	98	200	«Нове Життя»	III-1949	Нерыбацкий	
13.	Малатынь	146	46	100	им. Ивана Франко	XI-1949		
14.	Мичев	43	15	28	им. Тимошенко	XI-1949		
15.	Горинград – I	269	35	234	им. Мичурина	XII-1949		
16.	Антоновка	126	22	104		XII-1949		
17.	Жалинка	108	17	91	им. Щорса	XII-1949		
	Итого:	3173	582	2591				
				18. Березновский район				
1.	Пилька[12]	230	115	115	им. Щорса	VI-1949	Юсенко	
2.	Моквин	600	37	394	им. 70-летия тов. Сталина	XII-1949	Булавин	
3.	-//-		39		им. Котовского	X-1949	Харчук	
4.	-//-		130		им. XI-съезда	VI-194	Радион-Павел	
					Комсомола			
5.	Березно	540	183	258	им. Шевченко	VII-1949	Евтушек	
6.	-//-		99		им. 1-го мая	IV-1949	Черныш	
	Итого:	1370	603	767				
				19. Рафаловский район				
1.	Чудля	90	47	43	им. Берия	IX.1949	Ткач	
2.	Лозки	188	56	95	«Правда»	X.1949	Дембовский	
3.	-//-		37		им. Жданова	XI-1948	Прокапчук	
4.	Полицы	395	75	285	им. Сталина	XI-1948	Юрко	
5.	-//-		35		им. Франко	IX-1949	Савчук	
6.	Большой желудок[13]	216	104	112	им. Чапаева	V-1949	Шкиндер	
7.	Вараж	175	70	105	им. Дзержинского	XI -1948	Денисюк	
8.	Озерцы	213	93	120	«Червона Зірка»	X-1947	Ляскало	
9.	Бильска-Воля	311	60	251	им. Ватутина	IX-1948	Федчук	
	Итого:	1588	577	1011				
				20. Острожецкий район				
1.	Пьяни[14]	240	60	180	им. Буденного	III-1949	Мисюк	
				21. Высоцкий район				
1.	Витчевка	400	90	310	им. Кирова	III -1949	Ярошко	
2.	Городище	200	60	140	им. Молотова	XI-1948	Пеленчук	
3.	Жадень	220	75	145	«Червоний партизан»	XI-1948	Пигаль	
4.	Иванчицы	200	79	121	им. Кагановича	X-1949	Мисько	
5.	Лютинск	300	65	235	«30 лет ВЛКСМ»	IX-1948	Ромаш	
6.	Лудынь	195	87	108	им. Димитрова	IX-1949	Мисько	
7.	Милячи	190	80	110	им. Чапаева	XI-1948	Гусаим	
8.	Озеры	350	85	265	им Фрунзе	XI-1949	Гранцовский	
9.	Рудня	130	50	80	им. Александра Матросова	X-49	Хомич	
10.	Серники	570	120	450	«Большевик»	X-48	Полюховчи	
11.	село Серники	160	60	100	им. Ватутина	X-49	Грицевич	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
12.	Высоцк	700	60	535	им. Ленина	IX-1945	Малько	
13.	Высоцк		65		им. Ворошилова	VII-1948	Трум	
14.	Высоцк		40		им. Хрущева	VII-1948	Русим	
	Итого:	3615	1016	2599				
	Итого: по области	31794	8483	23311				

ед-4

Верно: *підпис*

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.116-123.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Йосипівка
[2] Миротин
[3] Будераж
[4] Устенське Перше
[5] Олибів
[6] Дранча (тепер Дружба)
[7] Рогачів
[8] Колодіївка
[9] Точевики
[10] Могиляни
[11] Волосківці
[12] Вілька Холопська (тепер Колодязне)
[13] Великий Жолудськ
[14] П'яннє (тепер Радянське).

№147

1949, грудня 31. – Інформація виконуючого обов'язки прокурора військ МВС Українського округу А.Константиновича начальникові особливого сектору ЦК КП(б)У Однороманенку про покарання колишніх працівників Острожецького райвідділу МДБ С.Успенського і Н.Токаренка

Прокуратура СССР
Военный Прокурор
Войск МВД
Украинского округа
31 декабря 1949 г.
№4/67-н 49/012283

Сов. секретно
экз. №1

Начальнику особого сектора ЦК КП(б)У
тов. Однороманенко

Согласно Вашей просьбы сообщаю, что приговором Военного Трибунала войск МВД Львовского Округа от 21-23 июля 1949 года осуждены: быв. начальник Острожецкого РО МГБ Успенский Сергей Андреевич, 1916 года рождения, и

быв. старший оперуполномоченный того же РО МГБ Токаренко Николай Васильевич, 1918 года рождения, к 25 годам лишения свободы в исправительно-трудовых лагерях каждый, с лишением воинских званий и наград.

Определением Военной Коллегии Верховного Суда Союза ССР от 21 сентября 1949 года приговор в отношении Токаренко оставлен в силе, а в отношении Успенского, с учетом его участия в боях Отечественной войны, где он был неоднократно ранен — мера наказания ему снижена до 10 лет лишения свободы в исправительно-трудовых лагерях.

ВРИО военного прокурора войск МВД
Украинского округа подполковник юстиции *підпис* (Константинович)

Отп. 2 экз.
экз. 1 — ЦК КП(б)У
-//- 2 — в нар. ВП Окр.
эк
ЦДАГОУ, ф.1, оп.23, спр.5728, арк.38.
Оригінал, машинопис.
На документі є надписи від руки: «Д 4/8» та «14.II».

№148

1949, грудня 31. — Довідка начальника УМДБ в Рівненській області В.Шевченка про викриті і ліквідовані молодіжні націоналістичні організації в м. Рівному

МГБ УССР
Управление Министерства госбезопасности по Ровенской области

Совершенно секретно

Справка
О вскрытых и ликвидированных легальных молодежных националистических организациях по городу Ровно и засоренности первичных комсомольских организаций

Студент 1-го курса Ровенского учительского института Бондарук Иван Степанович, 1930 года рождения, будучи участником ОУН, в институте распространял антисоветские листовки, после чего, боясь ареста, в апреле 1949 года ушел в банду.

В мае 1949 года в числе других бандитов ОУН Бондарук был убит.

Факт распространения антисоветских листовок в институте комсомольской организацией не обсуждался.

Перед 7-м ноября 1947 года студент Ровенского учительского института Боришкевич Николай Алексеевич, 1928 года рождения, написал резкую антисоветско-националистическую статью под названием «30 лет под игом большевистского наездника», и через студентку этого же института Карпович Аксану направил ее находившемуся на нелегальном положении районному проводнику и члену организационного звена окружного «Провода» ОУН бульбовцев — Моисеец Степану, который должен был эту статью поместить в газету, отпечатать в подпольной типографии и распространить, но сделать этого не смог, так как оба были арестованы.

Карпович и Моисеец дали показания о ряде участников ОУН бульбовцев, в том числе на учителей – Гожего Матвея, Жданюк Антона, Кинда Петра и других, все члены ВЛКСМ, в свое время окончившие Ровенский учительский институт.[1]

В январе 1949 года в торгово-кооперативной школе города Ровно вскрыта и ликвидирована оуновская организация в количестве 32-х человек. Организация была создана учащимся торгово-кооперативной школы, членом ОУН – Гладкевичем, поступившим на учебу в школу по заданию районного проводника ОУН «Степового».

Участниками организации среди учащихся школы велась антисоветская националистическая агитация, распространялась националистическая литература и листовки, составлялись для бандитов характеристики на учащихся школы, а над отдельными учащимися-комсомольцами готовились террористические акты.

Отдельные участники организации имели огнестрельное оружие.

В разоблачении участников организации принимали активное участие комсомолки – учащиеся торгово-кооперативной школы – Передереева, Сташевская, Корниенко.[2]

В марте-июле 1948 года во 2-й украинской средней школе в городе Ровно среди учащихся 9-10 классов была вскрыта и ликвидирована оуновская организация в количестве 15 человек, созданная районным проводником ОУН «Русским».[3]

Участники организации изготовляли и распространяли в городе Ровно антисоветские националистические листовки, среди учащихся вели антисоветскую агитацию, издавали антисоветский журнал «Зоря».

Кроме этого, участники организации систематически проводили сборища, на которых изучали националистическую литературу и обсуждали методы борьбы с Советской властью.

УМГБ располагает данными о том, что в комсомол проникают лица, имевшие и имеющие связь с бандитами и оуновским подпольем.

Так вступили в комсомол – Кондратюк Галина Андреевна, Старовойт Алла Ивановна, Кудра Василий Степанович, Гуменюк Сусанна Агафоновна, Куц Сергей Михайлович – студенты Ровенского учительского института.

Луковский Борис Валентинович, работающий радиотехником, отец которого в 1947 году арестован и осужден на 25 лет – как предатель.

Начальник Управления МГБ Ров. обл.
гвардии полковник *підпис* (Шевченко)

«31» декабря 1949 года.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.442-445.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Див. документ №133.

[2] Див. документ №134.

[3] Литвин Степан («Руський») (1910-1948) – районний провідник ОУН Гощанського району. *Детальніше про українську молодіжну організацію в школах №1 і №2 м. Рівного див.: Давидюк Р. Рівненська українська націоналістична молодіжна організація у післявоєнний період // Реабілітовані історією. Рівненська область. – Кн.1. – Рівне, 2006. – С.468-484.*

1950 рік

№149
1950, не раніше січня 1. – Інформація Мізоцького райкому КП(б)У, райвиконкому і райвідділу сільського господарства Рівненському обкому КП(б)У про стан колективізації в районі

Секретарю Ровенского Обкома КП(б)У
тов. Чучукало В.Д.

Мизочский РК КП(б)У, райисполком и районный отдел с/хозяйства докладывает Вам о состоянии коллективизации с/хозяйства по состоянию на 1-е января 1950 г.

В районе восстановлено и вновь организовано 20 колхозов с общим количеством 1437 крестьянских хозяйств или 23% к общему количеству дворов, занятых с/хозяйством, т.е. к 6197 дворам. Всего нарезано пахотной земли колхозам 3410 га или 18,5% к общей площади пахотной земли в районе, т.е. к 18554 га.

Состояние коллективизации с/хозяйства в разрезе с/советов
на 31/XII-49 г.

	о оо	Кол о		олл о	оо л		олл л
		о	оло		о	оло	
	ло						
	оо						
	ло						
	л						
	Ко						
	К						
	о						
	о						
	о						
	о						
	о						
	о						
	л						
	о						
	о						
	о						
	о						
оо							

Секретарь РК КП(б)У *підпис* Председатель райисполкома
(Науменко) (Парфенюк)

Зав. с/хозяйства *підпис* (Пашкевич)

При сем прилагаем список колхозов по форме:

№					

Зав. с/хоз.отделом *підпис* (Пашкевич)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.134,135.
Оригінал, машинопис.
Знизу першої таблиці олівцем дописано: «Процент коллективизации по району»; знизу другої — «24 сельских советов».

Примітки

[1] Середній показник колективізації по району складає 28.
[2] Середній показник колективізованої по району землі складає 23,1.
[3] Збоку олівцем дописано:105.

[4] Збоку олівцем дописано: 118.
[5] Збоку олівцем дописано: 44.
[6] Слово «Майдан» дописано олівцем.
[7] Збоку олівцем дописано: 29.
[8] Сума в стопці має дорівнювати 1447.

№150
1950, не раніше січня 1. – Інформація щодо фактів порушення радянської законності і зловживань керівниками Рівненського району

О фактах потери классовой бдительности
и сращивания с кулаком руководителей
Ровенского района Ровенской области УССР

Ровенский район является одним из наиболее отстающих по коллективизации районов Ровенской области. На 1 января 1950 года в районе коллективизировано 42,1% крестьянских хозяйств, при 66,6 проц. коллективизации в среднем по области, при этом в 8 селах района колхозы еще не были созданы. Существующие в районе колхозы в подавляющем большинстве малочисленные и слабые в организационно-хозяйственном отношении. В некоторых из них до сих пор не обобществлен рабочий скот, не выполнен план комплектования животноводческих ферм, план засыпки семенных и страховых фондов.

Отставание Ровенского района по коллективизации явилось результатом крайней запущенности организационно-партийной и массово-политической работы партийных организаций, наличия серьезных недостатков и грубейших извращений в руководстве колхозами и в осуществлении классовой политики на селе.

Секретарь Ровенского райкома КП(б)У Белоусов и председатель исполкома районного Совета депутатов трудящихся Маловичко проявили себя как шкурники и перерожденцы, потерявшие партийное лицо, и вместо решительной борьбы с кулаком ставшие на путь защиты кулака и сращивания с этим классовым врагом.

В 1948 году Ровенский облисполком предложил председателю Ровенского райисполкома Маловичко немедленно оформить как кулацкое, выявленное им хозяйство крупного кулака в с. Грушевица 1[1] Данилюка В.П., который имел 17 гектар земли, два дома, механический двигатель и постоянно эксплуатировал наемных рабочих. Маловичко оттягивал всячески выполнение этого распоряжения облисполкома и только после вторичного предложения со стороны облисполкома в августе 1949 года это хозяйство по решению райисполкома было отнесено к кулацким.

Однако, спустя месяц Ровенский райисполком по указанию секретаря райкома партии Белоусова отменил это решение и исключил хозяйство кулака Данилюка В.П. из списка кулацких хозяйств. В то же время Белоусов обратился с письмом в обком КП(б)У, в котором выступил с защитой этого кулака.

По указанию Маловичко кулак Данилюк в октябрьской демонстрации 1948 года ехал на тачанке во главе колонны демонстрантов Ровенского района.

Факты защиты кулака со стороны Маловичко и Белоусова не единичны. В июне 1949 года облисполком предложил отнести к кулацким хозяйство кулака Степанюка А.П. в с. Плоском,[2] который имел 30 гектар земли, вальцевую мельницу в с. Дядьковичи, 4 дома, один из них в г .Ровно, весь сложный сельскохозяйственный инвентарь и постоянно эксплуатировал наемный труд. Только в результате постоянных требований облисполкома Ровенский райисполком принял решение об отнесении этого хозяйства к кулацким. Однако Маловичко на этом не ограничивается. В своей объяснительной записке облисполкому он ут-

верждает, что хозяйство Степанюка А.П. не является кулацким. Чтобы дать возможность этому кулаку скрыться, он понуждает секретаря райисполкома Рыбака выдать ему справку для получения паспорта.

Известный всему Ровенскому району крупный кулак Тимощук С.П. из с. Ясининичи, имевший 20 гектар земли, 6 голов крупного рогатого скота, пару лошадей и эксплуатировавший чужой труд, был также внесен в список кулацких хозяйств только после неоднократных настоятельных требований облисполкома.

Выступая в роли защитников кулака, Маловичко и Белоусов в то же время сознательно извращали политику партии по отношению к середняку. Часть середняцких и даже бедняцких хозяйств, как например бедняцкое хозяйство Мельник-Тереденюк и середняцкое хозяйство Каверзы Артема были отнесены ими к разряду кулацких.

Белоусов и Маловичко вошли в преступную связь с кулаками. Укрывая хозяйства кулаков Штейнберга В.В., Лавринюка и Ежомбика от налогового обложения, они превратили их в подсобные хозяйства райисполкома и райкома КП(б)У. Кулак Штейнберг, на земле которого было организовано подсобное хозяйство райисполкома и районного отдела сельского хозяйства, был назначен заведующим подсобного хозяйства. Урожай с этого хозяйства не оприходовался и без всякого учета раздавался руководящим работникам района. На землях кулацких хозяйств Лавринюка в с. Шпаково[3] и Ежомбика в с. Омельяны[4] было при содействии этих кулаков создано подсобное хозяйство райкома КП (б)У.

Маловичко не раз грубо нарушал советские законы, допускал превышение власти, вел себя как морально-разложившийся человек, пьянствовал с кулаками, занимался поборничеством, брал с кулаков взятки, развратничал. Его поведение оказывало разлагающее влияние на ряд руководящих работников райисполкома. Заведующий отделом сельского хозяйства Колупаев пьянствовал и развратничал в своем служебном кабинете, систематической выпивкой с подчиненными в отделах занимались бывший заведующий райфинотделом Лотов и заведующий райкомунхозом Иванов.

Районный прокурор Михайлюк вместо решительной борьбы с нарушителями советских законов, нередко грубо нарушал их сам, производил незаконные аресты советских граждан, фальсифицировал документы с целью обоснования своих противозаконных действий.

Такое положение с руководством Ровенского района явилось результатом серьезного притупления бдительности членов партии, низкого уровня организационно-партийной работы, а также работы по идейно-политическому воспитанию коммунистов. Только в обстановке угодничества, семейственности и слабого развития критики и самокритики, в руководстве Ровенского района могли оказаться политические перерожденцы и морально разложившиеся люди, потерявшие облик политических руководителей и членов большевистской партии.

Бюро Ровенского обкома КП(б)У, обсудив все эти факты, сняло Маловичко с работы и исключило из рядов ВКП(б). Выяснилось, что в 1934 году он уже исключался из партии как карьерист и шкурник.

Белоусов снят в работы и ему объявлен строгий выговор с занесением в личное дело.

Михайлюк снят с работы районного прокурора и ему объявлен строгий выговор с занесением в личное дело.

Областному прокурору поручено расследовать факты нарушений советской законности и злоупотреблений в Ровенском районе и виновных привлечь к уголовной ответственности.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.85-90.

Чорновик, машинопис.

В кінці документа поставлено нерозбірливий підпис.

Примітки

[1] Грушвиця.
[2] Плоска.
[3] Шпаків.
[4] Омеляна.

№151
1950, січня 2. – Довідка начальника УМДБ в Рівненській області В.Шевченка про роботу підпілля ОУН серед молоді

МГБ УССР
Управление Министерства госбезопасности по Ровенской области

Совершенно секретно

Справка
О проводимой работе бандоуновского подполья среди молодежи

(Из оуновских документов, захваченных у ликвидированных бандитов-главарей на территории Ровенской области в осенний период 1949 г).

Проводник ОУН Александрийского района «Сагайдачный», он же «Виктор» (ликвидирован нами 14.10.1949 года)[1] 25 августа 1949 года писал бандглаварю Костопольского района «Джмилю» –

«...Вы обязаны охватить своим влиянием как можно больше сельской молодежи (юношей), более сознательных и активных юношей подготовить к подпольной борьбе. С ними нужно больше говорить, давать читать нашу литературу (не знаю есть ли она у вас), выкорчевывать страх перед большими жертвами, искоренять среди них боязнь тяжелых условий труда, борьбы и общей ответственности, которую враг применяет сегодня. С молодежью дело должно обстоять так, чтобы она ежечасно была резервом для вас. Число подпольщиков в районе не должно снижаться».

Руководитель Ровенского окружного провода ОУН писал указанному выше «Сагайдачному» – «Виктору» –

«В работе зимой над «Юнаками» преодолеть все преграды, чтобы пока мы живы, дать зарядку молодежи, передать им все то, что дала нам организация, а потом уж можно, если потребуется и умереть. Но жить, и ничего не сделав умереть – это преступление».

Член краевого провода ОУН «Мручко», он же «Микола» (убит 24 ноября 1949 года), 5 ноября 1949 года писал банглаварю «Орлику» –

«...На последней встрече я говорил с вами о легальщиках. Этот вопрос очень важный и вы ему посвятите наибольше времени даже зимой. Нужно в терене искать таких «юнаков», чтобы на них можно было опереться. С этими «юнаками» упорядочьте встречи и их воспитание. Вы имеете право пополнять свои ряды новыми людьми. В связи с переселением и вывозом людей на Донбасс, сегодня найдутся охотники пойти в подполье».

Тот же «Мручко» – «Микола» писал проводнику Корецкого района «Брехуну» – «Славко» –

«...В связи с переселением бывают случаи, что молодые «юнаки» укрываются также и от Донбасса. Это положение используйте для пополнения своих рядов. Вы до сего времени не взяли в подполье ни одного «юнака», а взять можно и нужно».

«...Несколько человек смело можете взять и организовать еще одну группу, и с «Юрчиком» закрепить где-то в терене. Могли бы также взять того старшего, о котором вы говорили, если он полноценный человек. В крайнем случае, связаться с ним, поговорить и, дав задание, проверьте».

«Работы с легальщиками не прекращайте и в зимний период. Правда, зимой этот вопрос до некоторой степени усложняется, но нужно найти способ и время, чтобы продолжать работу...»

«Если вы еще не представили адресов и паролей этих юношей, то это необходимо сделать обязательно, чтобы в любое время можно было с ними связаться».

У захваченного нами 27 ноября 1949 года районного проводника ОУН «Степового» изъято три тысячи экземпляров журнала «Молодой революционер», предназначенного для идеологического воспитания молодежи. Изготовление этого журнала находилось под личным контролем руководителя краевого провода ОУН на ПЗУЗ – «Орлана».[2]

Приложение:
1. «Лист до всіх студентів-українців».
2. «Вказівки батькам у вихованні дітей».
3. «Взір листа до комсомольців».
4. «Українські юнаки і дівчата».
5. «Українські юнаки».
6. «Молодий Революціонер».

Начальник Управления МГБ Ров. обл.
гвардии полковник *підпис* (Шевченко)

«2» января 1950 года.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.426-428.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Гавлітін Микола («Сагайдачный», «Віктор») (1922-1949). Уродженець с. Козлин, районний провідник ОУН Олександрійського району, загинув у с. Великий Житин.

[2] Галаса Василь («Орлан») – крайовий провідник ОУН на ПЗУЗ (1948-1953). За даними звіту, про випуск друкованої літератури у 1948-1952 рр., підготовленого В. Галасою 15 липня 1952 р., з друкарні ім. В. Робітницького у 1948 р. вийшло 5 тис. примірників журналу «Молодий революціонер» *(Іщук О. Діяльність проводу ОУН(б) на Південно-західних українських землях у 1948-1952 роках – К., 2009. – С.21).* Тобто, 27 листопада 1949 р. органами МДБ було вилучено 3/5 тиражу журналу.

№152
1950 січня 2. – Лист підпілля ОУН до студентів-українців

Воля народам! Воля людині!

Лист до всіх студентів-українців!

Друзі студенти-українці! Протягом останнього століття культурне і національне відродження українського народу, його безперервна боротьба за визволення від

національного і соціального гніту, боротьба за незалежне життя нерозривно зв'язана з славною діяльністю українського студентства.

В умовах жорстокого свавілля російських царів на Україні українські студенти з подивогідною посвятою працювали для свого народу – несли в народ освіту, правдивим словом про величаве наше минуле пробуджували в ньому національну свідомість, ширили національно-визвольні гасла, організовували національно-політичні партії, підготовляли до визвольної боротьби народ і разом з ним боролися проти російсько-царського поневолення. Студенти були членами першої на Україні політичної організації – «Кирило-Методіївського Братства», яке рівно сто років тому ставило за мету відновити колишню славу Києва і українського народу; студенти організовували загально-відповідні школи недільні для народу; протягом цілих десятиліть студенти-народники залишали авдиторії своїх шкіл і йшли в народ проповідувати слово правди; об'єднані в організацію «Братство Тарасівців», студенти вперше проголосили гасло Самостійної України; з студентських рядів вийшов перший полум'яний борець за Українську Самостійну Соборну Державу – Микола Міхновський. Широкою революційною роботою, частими протицарськими студентськими демонстраціями українські студенти наблизили день Національно-Визвольної Революції. А в 1918 р., коли треба було зі зброєю в руках захищати щойно повсталу Українську Самостійну Державу від російсько-большевицької навали, молоді українські студенти вкрили себе вічною славою в бою з большевицькими бандитами під Крутами.

Служити рідному народові, боротися за його права – стало традицією українського студентства.

Ці славні революційні традиції українських студентів вже в сучасних большевицьких умовах перейняли передові студенти, що об'єдналися були в Спілку Української Молоді (СУМ) для боротьби за визволення України від влади російсько-большевицьких окупантів.

Студенти-українці! Жовтнева революція не принесла українському народові ні соціального, ні національного визволення. Звироднiла сталінсько-большевицька кліка, захопивши владу в свої руки, запровадила ще страшніший, ніж за царських часів, режим нещадного визиску трудящих. Колгоспна панщина, незчисленні податки, контрактації, безконечні позики, стахановські методи праці – все це большевицькі способи нечуваної навіть і в капіталістичних країнах експлуатації і грабунку трудящих.

В російсько-большевицькій імперії – СССР – український народ поневолений національно. Українська радянська державність – це лише особлива форма російсько-большевицької окупації України. В УССР український народ позбавлений всяких політичних прав. Так званий український уряд складається з присланих з Москви російсько-большевицьких шовіністів і поодиноких зрадників українського народу – різних гречух і корнійців. Всі інші державні важливі пости на Україні займають також росіяни. Російсько-большевицькі окупанти безоглядно вивозять з України природні багатства, проводять загальну русифікацію українського народу, позбавляють його права творити свою справді національну культуру.

Внаслідок такої імперіалістичної політики російсько-большевицьких окупантів український народ живе в неймовірній нужді і злиднях. Як і за царських часів, коли писав великий народний трудівник Грінченко, так і тепер на Україні можна бачити лише ті самі убогі села, тіж убогі ниви, той самий обшарпаний народ!

Український народ з першого дня, коли на вільну вже Україну ступила нога нового червоного окупанта, вважав російсько-большевицьку владу чужою для себе і тому став на шлях рішучої боротьби за незалежне державне існування.

Кількарічна героїчна боротьба українських повстанців зразу ж по упадку нашої держави, культурна робота української інтелігенції в часи т.зв. «українізації», економічна боротьба селян в часи колективізації, рух хвильовізму проти культурного і політичного поневолення України, боротьба Спілки Визволення України (СВУ), Спілки Української Молоді (СУМ) – все це етапи одної безперервної боротьби українського народу проти російсько-большевицьких окупантів.

Ні навмисне організованим в 1932-33 рр. голодом, ні загальним фізичним знищенням української інтелігенції – провідника народу, ні вивезенням міліонів українців на Сибір російсько-большевицьким окупантам не вдалося припинити визвольної боротьби українського народу. Не зважаючи на численні жертви в боротьбі, не зважаючи на величезні втрати і шкоди, що їх зазнала Україна внаслідок антинародної сталінсько-гітлерівської війни, український народ і далі бореться за своє національне визволення.

У сьогоднішних неймовірно важких умовах успішно революційно-збройну боротьбу з російсько-большевицькими окупантами веде Організація Українських Націоналістів (ОУН) і славна наша Українська Повстанча Армія (УПА). В той час, коли сталінські лже-професори затуманюють Вам голови різними псевдонауками, щоб зробити Вас послушними холуями російсько-большевицьких імперіалістів, сотні тисяч таких як Ви, молодих юнаків і юначок зі зброєю в руках в рядах ОУН і УПА героїчно борються з цими гнобителями нашого народу, борються за своє і Ваше щастя, борються за Українську Самостійну Соборну Державу!

Ця боротьба своїм героїзмом не має рівної собі в нашій історії. В цій боротьбі не знають слова полон. Як юнак, так і юначка в боях з завжди переважаючими силами сталінсько-енкаведівськими бандами б'ються до останнього набоя, а щоб не здатися живим, останнім набоєм кінчають своє життя. Лише завдяки безмежній відданості Україні і беззприкладному геройзмові революціонерів і повстанців, повстанські революційно-збройні сили успішно ведуть боротьбу з стократ чисельнішими сталінсько-енкаведівськими бандами.

В рядах революціонерів і повстанців борються і студенти з усіх кінців України – бувші студенти з Києва, Полтави, Львова, Дніпропетровська й інших міст серед тих, що проявили великий героїзм і віддали своє життя за волю Батьківщини, як також і серед нагороджених найвищими орденами УПАрмії. Так, зокрема, бувший київський студент Дмитро Карпенко – Яструб за вміле командування повстанськими з'єднаннями і прославлений особистий героїзм одержав найвищу нагороду УПАрмії і перший дістав звання Лицаря Золотого Хреста Боєвої Заслуги.

Ми, бувші студенти – українські повстанці, також любимо науку, любимо мистецтво, літературу, але понад усе ми любимо свій рідний народ, свою Україну. Ми не могли спокійно дивитися, як російсько-большевицькі гнобителі топчуть права українського народу, як десяткують наш народ, не могли залишитися байдужими до безконечних страждань і терпінь, і тому залишили свої інститути, свої лабораторії, читальні і пішли в ліси і села, щоб безпощадно боротися з окупантами. Ми змінили книги на зброю, щоб боротися за Українську Самостійну Соборну Державу, в якій вільний наш народ не знатиме ні знущань, ні страждань, ні принижень, в якій заживе щасливим, заможним життям.

Друзі студенти! Радість з того, що Ви учитеся, хай не робить Вас глухими і сліпими до життя рідного народу. Не через наскрізь брехливі брошури сталінських агітпромщиків, не через різні ленінсько-сталінські псевдонауки, а своїми власними очима придивіться, своїми вухами прислухайтеся до життя народу. Ви побачите, як народ справедливо нарікає на російсько-большевицьких гнобителів, почуєте і те, як московські зайди пихато хваляться своїми злочинними успіхами

в Україні. І коли Вас, щоб легше було обдурити, що український народ існує нібито лише з великодушної ласки «старшого брата», позбавляють навіть права вивчати самобутню тисячолітню історію українського народу, то вчитайтеся добре в Шевченка. Добре вчитайтеся у відоме його «Дружнеє Посланіє». Це ж до Вас, тоді ще не народжених, звертається народний трибун з гнівним закликом розібратися добре у всьому, тай спитати тоді себе: «хто ми? яких батьків? ким, за що закуті?». Глибоко задумайтеся над цим болючим питанням, задумайтеся над сучасним становищем українського народу, над його майбутнім — своїм майбутнім.

І тоді, коли Вам сталінські «інженери душ» не встигли до кінця отруїти волелюбивої української душі, коли не втратили ще почуття особистої і національної гідності, коли Вам дорога доля української нації, Ви з властивим молоді запалом і вірою в торжество справедливості станете на шлях непримиренної боротьби з російсько-большевицькими окупантами!

Студенти-українці! Шлемо Вам дружній повстанчий привіт і звертаємося до Вас з закликом:

Не відгороджуйтеся товстими мурами своїх шкіл від народу, розкривайте перед ним безсоромну брехливість сталінсько-большевицької пропаганди, широко несіть в народ правду про російсько-большевицьких гнобителів, масово поширюйте в народі гасла Української Національно-Визвольної Революції; відновіть славні традиції своїх попередників — від всієї душі полюбіть свою розтерзану Україну і боріться віддано і мужно за визволення Її з російсько-большевицької тюрми народів!

Знайте: у вільній Україні, в УССД буде ще більше різних технікумів, інститутів, університетів, в яких безкоштовно, одержуючи високі стипендії, можна буде вчитися кожному, вчитися рідною мовою, в яких вивчатимуться справжні науки, вивчатиметься і героїчна історія нашого народу.

Та український народ не воюватиме за інтереси російсько-большевицьких імперіалістів, а разом з іншими поневоленими народами піднесе прапор національно-визвольної революції, бо ще не забулися страждань недавньої війни, а сталінсько-большевицька кліка готує нову війну імперіалістичну, нові страждання для нашого народу. В рядах Української Повстанчої Армії, під проводом свого національного уряду — Української Головної Визвольної Ради український народ виборе собі свободу і збудує свою Самостійну Соборну Державу!

Друзі студенти! Сьогодні — переддень української Національно-Визвольної Революції! Сьогодні переддень ганебного кінця російсько-большевицької імперії!

Пам'ятайте! На Вас, молоду українську інтелігенцію, історія покладає почесне і відповідальне завдання: організувати і очолити визвольну боротьбу українського народу. І тому всюди, де б Ви не були в ці великі, рішаючі долю України дні, Вашим єдиним гаслом хай буде «Воля народам і людині!», Вашою єдиною метою — Українська Самостійна Соборна Держава!

Хай живе українське революційне студентство!

Хай живе українська Національно-Визвольна Революція!

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

Смерть російсько-большевицьким окупантам!

Група бувших київських студентів —
старшин і стрільців УПАрмії.

ЦДДГОУ, і.1, оп.24, спр.4, арк.429-431.
Оригінал, машинопис.

№153
1950, січня 2. – Вказівки українських повстанців батькам щодо виховання дітей

За Українську Самостійну Соборну Державу!
Воля народам і людині!
ВКАЗІВКИ
БАТЬКАМ
У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ
1949
ВКАЗІВКИ
БАТЬКАМ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ

Питання: що робити з дітьми? – дуже часто стає тепер перед українськими батьками й матерями та перед усіма, хто працює над вихованням нашої молоді. Загально, майже всюди чути нарікання, що діти псуються, не слухають батьків, не мають охоти до праці й науки, займаються крадіжками, пияцтвом, хуліганством і розпустою...

Таке зіпсуття дітей є наслідком війни й того безладдя, яке ввела в наше життя більшовицька окупація.

Чужа державна влада в Україні і чужа школа не хочуть і не можуть виховати як слід наших дітей. Будучи ворогами українського народу, більшовики не лише мало чи не відповідно виховують українських дітей, – вони виховують їх умисне зле... В інтересах більшовицьких загарбників – ослабити відпорність нашого народу на імперіалістично-експлуататорський й русифікаційний натиск більшовизму. Тому то більшовицька влада робить усе можливе для фізичного і морального нашого ослаблення і розкладу.

Фізичні сили українського народу більшовики ослаблюють тяжкою працею, недоїданням і голодом, браком належного відпочинку, недостатньою лікарською допомогою, умисним поширенням між молоддю венеричних хворіб і т.п.

На зменшення фізичного розросту українського народу більшовики впливають також виснажливою працею наших жінок і неповнолітньої молоді.

Моральні впливи більшовизму на український народ, головно на його молодь, йдуть в напрямі виховання улегливости і вислужництва перед більшовиками, виховання почуття меншевартости у відношенню до «великого» російського народу, виховання «запалу» до т.зв. соціялістичної праці.

Український народ бореться з більшовиками за своє визволення. Український народ протиставиться фізичному знищенню і ослабленню, яке несуть йому більшовики. Український народ поборює більшовицькі впливи на своє виховання. Фронт боротьби українського народу з більшовизмом є широкий. Він сягає від повстансько-збройних виступів, підпільно-революційної політичної боротьби і саботажів робітництва та селянства, аж до боротьби за здоров'я і душу нашої молоді. Умови окупаційного режиму не дозволяють українському народові в ділянці опіки над молоддю використати фахові кадри наших вчителів і вихователів. Ці люди або працюють не за своїм фахом, або змушені виховувати нашу молодь згідно з бажанням більшовиків, тобто – не виховувати її, а псувати. ОУН в умовах підпільної праці не розпоряджає такими засобами, щоб впливати на українську молодь постійно і всесторонньо. Тому то силою необхідности цілий обов'язок у вихованні і перевихованні наших дітей спадає головним чином на батьків і матерів, опікунів і старших та свідоміших взагалі.

Щоб полегшити цим, часто нефаховим і недосвідченим вихователям української молоді їх важливу і тяжку працю, подаємо ці вказівки.

1. Діти люблять наслідувати старших. Дбаймо тому про те, щоб не подавати дітям своєю поведінкою поганого прикладу. Коли Ви навчаєте дітей щоб вони не курили, не пили, не сварилися між собою, а самі так не робите, то даремна Ваша наука. Діти послухають не Ваших слів, а Ваших вчинків.

2. Не служити для дітей поганим прикладом – це у їхньому вихованні ще замало. Дітям треба подати добрі приклади поведінки. Ваша гідна і неуступчива постава супроти ворога, Ваша миролюбність, уступчивість і допомога у відношенні до співгромадян, Ваша активність у визвольній боротьбі українського народу з більшовиками і піддержка визвольних українських організацій – ОУН і УПА, найкраще вплинуть на виховання тих, що спостерігають Вашу поведінку.

3. Приділяйте своїм дітям більше часу та уваги. Не виправдовуйтеся перед іншими і самим собою браком часу і сил для виховання Ваших дітей. Треба захотіти і час знайдеться.

4. Впливайте не лише на своїх власних дітей, але і на всіх, з якими Вам доводиться стикатися. Виховуйте своїм словом і чином не лише дітей, а й старших, особливо тих, що звикли доставляти молоді своєю поведінкою поганих прикладів. Спиняйте дорослих гультяїв, п’яниць і розбійників. Карайте їх сміло. Бойкотуйте їх у товаристві. Звертайте увагу недбайливим батькам на необхідність виховної праці над їх дітьми.

5. У своїй родині чи в гурті своїх сусідів та знайомих будьте одностайними в засудженні злих вчинків дітей. Коли хтось карає дитину за злий вчинок, не ставайте на перешкоді цьому. Заслоніть дитину перед карою лише тоді, коли бачите, що її неслушно посуджують за якийсь вчинок. Виступайте в такому випадку одверто. Коли ж дитину карає хтось слушно, але не властивими засобами (в гніву б’є, знущається), то зверніть на це увагу так, щоб дитина про це не знала.

6. У вихованні дитини не наполягайте дуже на каранні. Терпеливо і наполегливо вияснюйте дітям, що є зле (і чому) і чого вони не повинні робити. Не робіть самі того, що забороняєте дітям. Спомагайте дітям у їх боротьбі в поборюванні поганих нахилів. Запобігайте в міру змоги поганим вчинкам дітей. Кару стосуйте до свідомих і невиправних злочинників.

7. Не карайте часто. Дитина може призвичаїтися до карання і воно перестане виховно на неї впливати.

8. Не карайте в нападі гніву, бо тоді Ваша кара може бути загострою, і як пройде гнів, Ви самі будете невдоволені мірою кари. Дуже часто страх перед карою, яка має в певний означений час прийти, сильніше впливає на дитину, ніж сама кара.

9. Не карайте фізично (биття). Буком розуму в дитину не вб’єш. Карайте дитину позбавленням того, до чого вона звиклася, що любить. Карайте лишенням уваги до неї в порівнянні з іншими дітьми, які не вчинили провини. Моральна кара найдошкульніша, найдовше пам’ятається, найкраще на дітей впливає.

10. Будьте словні в своїх погрозах. Не забувайте виконати обіцяної кари, бо це зменшує страх дитини перед карою. Можете подарувати дитині кару в нагороду за її наступну добру поведінку. Але про це мусите дитині сказати.

11. Дуже часто діти роблять зле, не усвідомлюючи собі вповні міри свого злочину. Вияснюючи дітям суть злочину, показуючи, яку шкоду для них самих, для їх батьків, сусідів, цілого села і цілого українського народу приносить якийсь злий їхній вчинок – зменшуйте тим самим злочинність дитини.

12. Дуже часто дитина розпускається від безділля. Тому то, даючи дітям постійно якесь заняття, відбирайте в них спроможність хуліганити. Дітям неохочим

до праці, давайте спочатку роботу по лінії їх зацікавлення. Розбуджуйте самі різні пожиточні для дитини зацікавлення. Впертим дітям не накидайте відчуття своєї волі. Підсувайте їм рішення в цей спосіб, щоб вони вважали їх за свої.

13. Дітей шкільного віку навчіть правильного відношення до більшовицької школи. Усвідомте їм, що більшовики, більшовицька школа, вчителі, сама наука є ворожі до українства. Не маючи своєї рідної школи і будучи змушені ходити до ворожої, діти мусять навчитися використовувати більшовицьку школу. Навчання в більшовицькій школі треба засвоювати, більшовицьку пропаганду і виховання відкидати.

14. При кожній нагоді (вивчання віршів дітьми вдома, читання більшовицької книжки і т.п.) спростовуйте дітям більшовицьку пропаганду, що міститься у навчанні.

15. Виясніть дітям, що Сталін – це не сонце, вождь, друг, батько і учитель, а зрадник свого грузинського народу і кат усіх поневолених більшовиками народів, в тому числі нашого українського.

16. Виясніть, що більшовицька партія не є мудрим керівником і приятелем трудящих. Вона грабує український народ, винищує його голодом, війнами, тяжкою працею і т.п. Підкреслюйте дітям на кожному кроці, яку шкоду роблять більшовики їм особисто, їх родині, селу і цілому народові («Нема, дитино, білого хліба – більшовики загарбали всю пшеницю на хлібопоставку», «Будеш ходити в старих чоботях, бо гроші більшовики забрали на позику і податки», «Твого дядька (чи кого іншого) більшовики застрілили (або вислали на Сибір) за те, що боровся за нашу волю і заможність (або помагає повстанцям у їх боротьбі з новим катом)» і т.п.).

17. Витлумачіть дітям, що російський народ не є старшим братом нашого народу, не є його опікуном і визволителем. Російські більшовики є ворогами українського народу, його визискувачами і гнобителями.

18. Виясніть дітям, що «піонери», «комсомольці», «мопр»[1] та інші більшовицькі організації є шкідниками для нашого народу. Вони мають на меті збільшовичити наших дітей, зробити їх слухняним знаряддям в руках ворожої нам більшовицької партії. Вони мають завдання роз'єднати нас, вишукувати зрадників між нашим народом і своїх вислужників-донощиків-сексотів. Забороніть дітям вступати до цих організацій.

19. Навчіть дітей, як вони мають відноситись до більшовизму і більшовиків. Зірка, серп і молот, портрети більшовицьких вождів, пам'ятники на більшовицьких могилах – це знаки нашого поневолення, їх треба нищити. Більшовиків уникати. Не вірити їм. Не слухати їх наказів і доручень. Не допомагати їм ні в чому. Робити їм різні шкоди. Доросла молодь не сміє допускати ближчих відносин і подруж з більшовиками, бо це є непростимою зрадою українському народові. Такий вчинок не мине в свою пору заслужена кара. Не співати більшовицьких пісень. Не вживати російської мови. Не читати більшовицьких книжок. Не здоровитися по-російськи і по-більшовицьки. Не приймати участи в т.зв. самодіяльних художніх гуртках по школах і клубах (хори, деклямації, театральні гуртки). Не відвідувати більшовицьких клубів, театральних вистав, кінопостановок, мітингів і різних святочних імпрез.

Це все полапки на нашу молодь для її збільшовичення.

20. Спростовуйте погляд, що його прищеплюють Вашим дітям в більшовицькій школі, на визвольну боротьбу українського народу, на Мазепу, Петлюру, Коновальця, Бандеру. Розповідайте дітям про сучасну повстанську боротьбу з більшовицькими катами. Розповідайте, за що борються українські повстанці, де у Вашій місцевості були бої повстанців з більшовиками, як трималися повстанці в бою,

де є могили українських повстанців, хто в них похований, як вмирають українські повстанці-герої.

21. Навчіть дітей, як вони мають відноситися до українських повстанців-революціонерів. Не перешкоджайте підпільній роботі, – не швендятися пізно по селі, допомагати повстанцям розвідкою, харчами, підбиранням і збереженням амуніції, зброї, вислідженням сексотів і т.п. Шукати за революційною літературою. Читати її і шанувати. Співати революційні повстанські пісні, опікуватися могилами повстанців-героїв.

22. Виясніть своїм дітям, що в той час, як повстанці кривавляться в боротьбі з більшовицькими загарбниками і вмирають за український народ, немає місця на звичайну веселість. Невільно пиячити, танцювати, грати, співати веселих пісень.

23. Заохочуйте дітей читати небільшовицькі книжки. Допомагайте їм їх роздобувати.

24. Навчіть дітей, щоб вони примножували між собою дружні відносини, – не сварилися, не робили один одному шкоди і прикростей, не доносили вчителям один на одного, прикривали і підтримували один одного перед владою, не ділилися на ворогуючі між собою гуртки і т.п.

Українські батьки і матері! Не забувайте, що від того, як Ви виховаєте своїх дітей, залежить майбутність цілого нашого народу. У вихованні української молоді на Вас спадає почесний і святий обов'язок. Докладіть же усіх зусиль, щоб його гідно виконати. Виховайте із своїх дітей міцних, незломних борців за волю, нещадних месників за кривди українського народу. Виховайте із своїх дітей повстанців-революціонерів – переможців над окупантами і творців Української Самостійної Соборної Держави!

Хай живе революційно-визвольна боротьба з більшовицькими окупантами!

Смерть більшовицьким катам!

Слава борцям за волю – повстанцям-революціонерам!

Хай живе Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанча Армія!

Українські Повстанці

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.432-437.
Оригінал, друк.

Примітки

[1] МОПР – Міжнадна організація допомоги (помощи) робітникам.

№154

1950, січня 2. – Лист українських революціонерів до комсомольців

(Взір листа до комсомольців)

Смерть Сталіну і його агентам!
Заблуканий брате і сестро!

До нас дійшла вістка, що Ти є комсомольцем. Ти, син українського народу, став членом цього яничарського кубла зрадників, цих лютих злочинців, що спільно з большевицькою партією принесли нашому та всім поневоленим народам СССР стільки горя, мільйони жертв, голод та знущання. Ти вже цим своїм вчинком сплямив особисту та національну честь, а коли додати ще всі завдання і припору-

чення, які наложив на Тебе комсомол (про які ми знаємо), то стає ясним, як низько Ти скотився.

Чи Ти, дорогий брате, добре подумав над тим, що зробив і куди попав? Чи застановився над своїм вчинком?

Глянь навкруги та добре пізнай суть свого ховзького кроку. Чи бачиш Ти пропасть, в яку летиш, щоб у ній зникнути на віки? Чи чуєш, як по тобі плаче Мати-Україна як по втраченому синові, що відрікся її в жорстоку годину? Ти не тільки відрікся, а зрадив Україну, став зрадником рідного краю. Ти став у лаві її ворогів.

Послухай, як плачуть маленькі діти, жінки і старики, вмираючи повільною голодовою смертю... Дивись на ці мільйонові валки голодуючих, що йдуть світами за прошеним хлібом, що гинуть по дорогах з виснаги і голоду. Вони посинілими устами кидають востаннє тяжке прокляття на всіх катів-голодоморів, що їх до того довели. Кидають це прокляття людожерам-партійцям та їхнім агентам, у тому числі вже й Тобі. Вони, сердешні, вмирають з голоду в найбагатішій країні світу, що могла б в троє стільки людей прогодувати. Ти, місто боронити їх, підеш в невдовзі разом з іншими партійними звірями відбирати у них останній кусок хліба, станеш їхнім катом.

Чи чуєш стогін катованих у підвалах, казаматах, плач і прокльони в холодному Сибірі?

Чи бачиш мільйони западаних могил, що в них лягли замучені Борці за Правду? Навіть по смерті ворог знущається над ними, дає їхнє тіло на жир собакам, викопує їхні могили.

Чи чуєш стогін мільйонів людей, що в голоді та холоді під безперервним терором живуть в тій проклятій тюрмі народів – СССР?

Чия ж це робота? На кого спадає ця страшна відвічальність за ці катівські злочини?

Це робота большевицької партії та її агентів. Вони і її спільники відповідатимуть незабаром перед поневоленими народами за нечуване знущання над ними. Ти, заблуджений брате, ставши большевицьким спільником-агентом-комсомольцем, береш на себе частину їхньої відповідальності за заподіяні злочини, стягаєш на себе всенародний гнів.

За що ж, чому пішов Ти на службу до большевиків – ворогів свого народу?

Чи може за те, що ці опричники і шкуродери забрали в Твоєї рідні останній гріш та кусок хліба, що Твоїх найближчих – брата, сестру, батька загнали в тюрму, Сибір або довели до смерті на загарбницьких війнах по різних фронтах? І ось тепер ці партійні брехуни, бандити і грабіжники хочуть, щоб Ти ще до того став їх наймитом, запроданцем. Вони хочуть послати Тебе на бандитську роботу проти Твого рідного народу, проти рідні, серед якої Ти виріс і живеш. Хочуть підмовити Тебе на зраду рідного народу й на боротьбу проти нього.

Куди ти повинен піти? Який шлях вибрати? Чи стати зрадником-комсомольцем і помагати большевикам знущатись над своїми рідними, чи стати в їх обороні? Подумай, що робиш. Коли підеш проклятим шляхом зради і яничарства, – не повернеш вже ніколи на праву дорогу. З цього ховзького шляху вже вороття немає.

Ми віримо, що Ти несвідомо став комсомольцем. Віримо, що Ти не підеш шляхом зради. Знаємо, що Тебе до такого підлого діла змусили большевицькі терористи. Але пам'ятай про те, що коли Ти став під примусом яничаром-комсомольцем, то й під цим самим примусом будеш виконувати все те, що Тобі накажуть – підеш на зраду. Знай, однак, – для зрадників немає пощади. Поневолені народи теперішнього СССР готують жахливу відплату большевицькій компартії та її агентам. Всіх їх чекає ганебна смерть.

Отямся, поки ще не прийшла година народного суду, бо тоді вже буде пізно каятися за свій нерозважний вчинок.

Не лякайся погроз большевицьких запроданців, що хочуть Тебе страхом держати та зробити послушним, безвольним знаряддям в своїх руках.

Не бійся погроз, бо вступ до комсомолу є добровільний, не обов'язковий. Знай також, що самий вступ до нього є вже початком зради свого народу.

Отямся, поки час!

Зійди з тієї ховзької пропащої дороги!

Кинь це підле зрадницьке діло!

Кинь негайно комсомол!

Смерть Сталіну і його вислужникам!

Хай живе українська молодь – авангард Національно-Визвольної Революції!

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

Українські Революціонери.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.438, 439.
Оригінал, машинопис.

№155

1950, січня 2. – Звернення українських повстанців до юнаків і дівчат

За Українську Самостійну Соборну Державу! Воля народам! Воля людині!

Українські юнаки і дівчата!

Ви ще не забули сумних часів німецької окупації, коли то гітлерівські работоргівці вивозили Вас на каторжні роботи в Німеччину. Багато з Вас недавно повернулося з цих робіт додому.

Російсько-большевицькі загарбники поводяться в Україні так само, як і їхні гітлерівські побратими. Вони також розглядають Вас виключно як робочу силу. Вони, як і гітлерівці, насильно заганяють Вас у шахти, рудники, на будівельні роботи і там, за мізерну зарплату, заставляють Вас виконувати і перевиконувати непосильні норми. Ці роботи – це одна велика непосильна каторга, ланцюг безперервних страждань, руїна здоров'я молодих людей. На ці роботи сталінські гайдуки запроторили вже величезну кількість колгоспної молоді зі східних областей України. Скільки ж на цих роботах страждає тих, над якими ще недавно свистів нагай гітлерівських наглядачів у Німеччині.

Насильний набір робочої сили у нас триває. Що більше, сталінські загарбники плянують посилений вивіз української молоді на каторжні роботи на Урал, в Сибір.

Яка мета цього вивозу? По-перше, вивезти молодий елемент з України, щоб послабити визвольну боротьбу українського народу. По-друге, руйнувати непосильними роботами здоров'я української молоді, а тим самим здоров'я українського народу. По-третє, русифікувати нашу молодь. По-четверте, використати українську молодь як дешеву робочу силу для воєнних приготувань. З цих також причин, щоб мати резерви робочої дешевої сили з-поміж незайнятої молоді – сталінські верховоди утруднюють молоді доступ до середніх і вищих шкіл шляхом введення оплати за освіту, знесення стипендій, створювання різних труднощів при іспитах. Ці народні кати цілком не дбають про Вашу освіту, про опіку

над Вами, про Ваше щастя, про що вони так кричать у свої пропаганді. Вони в своїх антинародних цілях хочуть обернути Вас у безвільну покірну отару чорноробів, щоб можна було витискати з Вас останні соки. Вони хочуть зробити з Вас німих рабів, щоб самим розкошувати на Вашій важкій праці.

Чи ж можете Ви, українські юнаки й дівчата, бути покірним знаряддям у руках сталінської зграї? Чи ж можете служити її антинародним цілям? Ніколи!

Не дозволяйте вивозити себе поза межі України! Зривайте намагання ворога запроторити Вас на Урал і Сибір! Скривайтеся перед большевицькими людоловами!

Опинившись же на роботах, саботуйте виконання сталінських плянів, провалюйте їх, бо таким способом битимете по цілій ненависній сталінській системі. Завжди пам'ятайте, що навіть коли Ви працюєте в Україні — добуваєте вугілля, руду, виплавлюєте сталь чи працюєте на відбудовних роботах — Ви не працюєте на користь українського народу, а на користь російсько-большевицьких поневолювачів!

Де б Ви не були, де б Ви не опинилися, завжди пам'ятайте, що Ви сини й дочки великого українського народу, який на протязі всієї своєї історії ніколи не корився ворогам, а героїчно проти них боровся, що Ви сини й дочки того народу, який понад усе ставить свою честь і свою волю. Тому гідно ведіть себе. Будьте гордими, що Ви належите до того народу, з лона якого вийшла УПАрмія — армія, якої не знала ще досі історія, на яку з подивом дивляться сьогодні народи.

Інформуйте про героїчну УПА всіх тих, які не знають про неї, або мають про неї викривлене большевицькою пропагандою поняття. Робіть це вміло і зручно. Будьте обережними і пильними щодо сексотів. Бережіться, щоб Вас не втягнули до провокативних «підпільних» організацій, які навмисно творить само МВД (НКВД), щоб потім знищити Вас.

На кожному кроці вживайте тільки своєї рідної української мови, говоріть по-українськи і між собою, і до росіян, хоч би Вас за це переслідували. Не піддавайтеся під вплив большевицької брехні про вищість і культурність російської мови. Хай нею говорять росіяни. Нап'ятновуйте і висміюйте тих, які соромляться рідної мови і вживають російської. Співайте тільки українських пісень. Поширюйте українські революційні пісні в свойому оточенні.

Жийте між собою дружно і спаяно. Допомагайте взаємно один одному. Гоніть сексотів з-поміж себе.

Ніколи не падайте на дусі. Перед українським народом, а це, значить, перед Вами — велике майбутнє. Це велике майбутнє тим скоріше стане дійсністю, чим сильніші, кріпші духом, вірніші ідеї Самостійної України будете Ви, українські юнаки і дівчата.

Хай живе визвольна боротьба Українського Народу за Самостійну Україну!

Хай живуть українські юнаки і дівчата, які ніколи не припинять своєї боротьби за Самостійну Україну!

Смерть російсько-большевицьким окупантам України!

Українські Повстанці

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.440,441.
Оригінал, машинопис.

№156
1950, січня 3. – Довідка начальника УМДБ в Рівненській області В.Шевченка про інструкції ОУН у зв'язку з ростом колективізації сільського господарства в західних областях УРСР

МГБ УССР
Управление Министерства госбезопасности по Ровенской области

Совершенно секретно

Справка
Об инструкциях ОУН в связи с ростом коллективизации
сельского хозяйства в Западных областях УССР

Прилагаемые при этом оуновские листовки «Организаторам, членам инициативных групп и правлений колхозов» и «Украинские селяны-колхозники» ярко отражают изменения тактики бандоуновского подполья применительно к соответствующим этапам коллективизации сельского хозяйства.

Так, в 1947-48 годах, когда на Ровенщине по настоящему приступлено к созданию колхозов в селах (до этого колхозы были созданы главным образом в райцентрах и в прилегающих к ним селах), то оуновское подполье и его вооруженные банды под угрозой смерти требовали выхода из инициативных групп и правлений колхозов. С этих позиций главным образом и проводилась в те годы их террористическая деятельность (см. листовку №1).[1]

1949 год стал годом бурного роста колхозов на Ровенщине, годом массовой коллективизации. Не в силах сорвать процесс коллективизации террором, и став перед фактом массовой коллективизации, бандоуновское подполье изменило тактику и методы борьбы.

В листовке «Украинские селяне-колхозники» требуется:

1. Не разжигать классовой борьбы: см. фразу: «Народ, якій дає себе роз'єднати – легко попадає в чуже ярмо».

2. Участникам групп охраны общественного порядка:

а) Не охранять колхозной собственности, а всячески содействовать ее расхищению.

б) Не оказывать бандитам сопротивления при разгроме ими колхозов.

в) Убивать партийных и Советских работников, работников МГБ, наиболее активных бойцов ГООП – «Все это делать удобно, конспиративно, делать так, чтобы враг не видел и дурак не слышал».

3. Колхозникам расхищать и укрывать колхозную собственность, ликвидировать «тайно» колхозных активистов.

4. Председателям и членам правлений колхозов, бригадирам и т.д. всячески содействовать всему вышеизложенному, а тех, кто будет выполнять указания партии и правительства – ликвидировать.

Такие же «наставления» даются «Проводами» нижестоящим звеньям ОУН. О практическом применении этих «наставлений» дают показания ныне арестованные бандиты.

Начальник Управления МГБ Ров. обл.
гвардии полковник *підпис* (Шевченко)

«3» января 1950 г.

* * *

№2

За Українську Самостійну Соборну Державу! | Воля народам! Воля людині!

Українські селяни-колгоспники!

Большевицькі кровопивці силою загнали Вас у колгоспне ярмо. Вас били, катували, пограбували довголітній Ваш дорібок, а тепер заставляють Вас майже задармо і в голоді працювати на сталінських буржуїв.

Яке життя чекає Вас у колгоспі, Ви вже самі бачите і переконалися на прикладі нужденного і голодного життя українців-колгоспників з-над Дніпра.

Що ж робити?!

Треба всіми способами боротися проти цього, а в парі з тим треба боротися за визволення, за Українську Самостійну Державу, що тільки в ній Ви, як і цілий народ, зможете зажити вільно, заможно й щасливо.

Большевики намагаються роз'єднати Вас між самими собою, роз'єднати Вас з рештою народу, з українським визвольним рухом, пустити одну частину народу на другу. Таку політику веде кожний гнобитель, ведуть її зі ще більшою підлістю і большевики. Вони намагаються наставити бідних проти багатших, видають себе за оборонців бідних і т.п.

Все це спрямоване на послаблення і нищення українського народу, на нищення українців – і бідних, і багатих, на замилювання очей народові. Кожний бачить, як большевицькі людозвіри опікуються бідними, як вони звели до жебраків цілий український народ.

Справу соціяльної нерівности і несправедливости зможе справедливо розв'язати тільки Українська Самостійна Держава з народним урядом на чолі. Тільки вона забезпечить кожному українському селянинові посідання відповідної кількости землі. Тільки вона забезпечить за ним право вільного користування плодами своєї праці. Зараз ворог зробив кожного українця жебраком. Щоб вирватись з того незавидного положення, кожний українець мусить бути воїном. Кожний мусить допомагати один одному, виручати один одного, терпіти й навіть не боятися тюрми ані смерти, коли конечно стати в обороні свого побратима. Бо ж усі ми одної Матері діти. Всі мусимо бути однією зімкненою армією неустрашимих борців, незалежно чи будемо ми колгоспниками, робітниками чи інтелігентами.

Народ, який об'єднано відбиває усі удари ворога, обороняється чи наступає – все виграє. Народ, який дає себе роз'єднати – все легко попадає в чуже ярмо й не має ніяких виглядів визволитися з нього.

Большевицькі сатрапи також стараються в кожному селі, де насильно зорганізували колгосп, організувати насильно так званих стрибків. Завдання, яке дають большевики стрибкам, відомо: вбивати своїх батьків і братів, доносити на них, підглядати, де й що хто заховує, що хто говорить. І всяко служити ворогові. В колгоспах стрибки призначені в першу чергу до так званої охорони колгоспної власности. На простій мові це значить, що коли Ви, вмираючи з голоду, зірвете чи піднімете колосок з колгоспного лану, стрибки мають стріляти до Вас, зловити Вас і віддати в руки большевикам, щоб ці засудили Вас на 10-15 років в'язниці. Вони також призначені ворогом до боротьби з українськими повстанцями. Вони мають по наказу большевиків стріляти до повстанців тоді, коли ці прийдуть в колгосп, щоб сказати Вам слово правди, щоб розказати Вам про нашу боротьбу і її успіхи, щоб роздати Вам, вирощений Вашими руками й потом, хліб з колгоспних токів і комор, щоб покарати тих, які над Вами знущалися, Вас били, доносили на Вас.

Чи може чесний українець сповняти таку собачу і юдину службу? Ні! Не може!

Це можуть робити найпідліші люди, найбільші злочинці. Відомо, що такі є в кожному народі, є вони і в нас. Їх треба безпощадно знищувати, бо чим довше вони поживуть, тим більше знищать вони й посадять в тюрму чесних людей, осиротять дітей і батьків.

Кожний чесний українець не сміє стати на службу ворога проти свого народу. Так само не сміє стати проти народу, будучи насильно загнаним в стрибки.

Найперше треба всіми способами відмовлятися від участі в стрибках. Коли, однак, ворог насильно зажене в стрибки, то зброю яку він дав, треба вжити проти нього і його вислужників. Треба на кожному кроці допомагати колгоспникам. Не дивитись в цю сторону, де й коли хтось з колгоспників бере щось для себе з колгоспу, а бух зробити, якщо це конечне для прикриття, щойно тоді, коли цьому, що взяв, вже не грозить небезпека. Зброєю, яку дав ворог, треба знищувати всяких партійних і емгебістських главарів та інших активних вислужників (також і з-посеред стрибків). Повстанцям все і всім допомагати. Все це робити зручно, конспіративно, робити так, щоб ворог не бачив і дурень не чув.

Кожний цей, що піде на службу ворога й буде виступати проти народу, ніяк і нікуди не втече від заслуженої кари. Якщо не тепер, то тоді, коли народ оновлений, вільний буде розправляти свої крила, коли заграють воскресні дзвони, тоді його поведуть на народний суд, як зрадника і злочинця.

Дальше. Большевики постійно готуються до війни і в парі з тим збільшують і збільшуватимуть грабіж та визиск колгоспників.

Отже, колгоспників большевицькі гнобителі заставляють жити в нужді й недоїданні, а то й можуть зорганізувати новий голод.

Тому кожний колгоспник мусить приготовити собі в найближчому часі кілька тайних сховків для заховування збіжжя і харчових продуктів. Не вільно залишатися на ласці Сталіна, бо тоді не минути голодової смерти. Сховки робити дуже обережно, щоб ніхто з посторонніх людей не знав, добре маскувати й перед ніким не проговоритись. Туди заховувати й те, що становить будь-який запас з того, що вирощено на присадибній ділянці, й те, що кожний здобуде пробоєм й способом. Брати треба при всякій нагоді, а зокрема в час жнив і осінню (зривати колоски, обрізувати колосся зі снопів на полі, з покосів, бараболі, буряки та городовину, дрібний скот на м'ясо). Робити все тайно й не лишати жодних слідів. Все це заховувати у приготовані сховки.

Це не крадіж! Це брання продуктів своєї праці, пограбованих ворогом. Це рятунок перед голодовою смертю. Вину за це поносять і понесуть большевики.

Вірних большевицьких сторожів, що по-собачому бережуть для ворога пограбоване ним народне майно, треба безжалісно знищувати.

Усі, що попадуть у колгоспний заряд (голова, члени правління, бригадири і т.д.) зобов'язані допомагати колгоспникам і у всьому йти їм на руку. Тих, що будуть разом з большевиками грабувати і визискувати колгоспників, стріне сувора кара, як зрадників і злочинців.

Українці-колгоспники!

Вам треба все і всюди держати нерозривний зв'язок з Організацією Українських Націоналістів (ОУН), слухати Її вказівок і порад. Вона єдиний Ваш провідник і оборонець. Вона ніколи Вас не лишить. Вона все стане у Вашій обороні. Нікого, крім українських революціонерів, не болить серце за те, що Ви не доїдаєте, що Ваші діти голодні й обдерті, що Ви у важкій праці для ворога й спини не можете випрамити. Єдино український революціонер боліє тим і бореться за те, щоб Ви й Ваші діти вже ніколи не голодували, щоб Ви зажили вільно й по-людському.

Тому стійте ж і Ви тісно при боці ОУН!

Вас будуть дальше і ще більше грабувати, над Вами будуть знущатися всякі (чужі й свої) сталінські гайдуки. Вони Вас заклювали б, якщо б не страх перед караючою рукою Організації. Повідомляйте членів ОУН про всіх таких вислужників ворога, подавайте матеріяли обвинувачення на них.

Будьте самі мужні! Не дозволяйте цим падлюкам знущатися над Вами! Знищуйте (тайно) активних вислужників ворога, бо інакше вони Вас нищитимуть!

Стійте непохитно під бойовими прапорами ОУН! Благословляйте своїх синів і дочок в Її ряди! Не вірте, що ворог знищив чи знищить Організацію, бо Організація – це Ви, це ваші діти, це Ваші бажання і віра в себе, в своє визволення! Вона незнищенна, поки живе український народ.

Організація, мимо великих жертв, перетривала найважчі удари та видержить і дальше. Вона сьогодні приготовляє цілий український народ до великої визвольної війни, до всенародного збройного зриву, до побудови Самостійної Української Держави. Вона веде таку ж роботу серед усіх поневолених большевиками народів і разом з ними організує великий фронт проти большевицьких імперіялістів. ОУН веде підготовку до визволення України й на міжнародному полі, в усіх частинах світу. ОУН буде й дальше йти в перших лавах на чолі народу в бій за визволення. Усі під її прапори!

Українці-колгоспники!

Завзято боріться за хліб, за знищення большевицької тюрми народів, за Українську Самостійну Державу!

День розправи з большевицькими людовбивцями наближається! Будьте в повній бойовій готовності!

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

Смерть російсько-большевицьким гнобителям!

Квітень, 1949 р.

Організація Українських
Націоналістів .

Друкарня ім. ген. Терейка

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.378-382.
Оригінал, машинопис (довідка).
Оригінал, друк (листівка).

Примітки

[1] Під №1 додана листівка, що вийшла з «друкарні імені генерала Терейка» у 1948 р., ідентична листівці 1947 р. *(див. документ №99).*

№157
1950, січня 3. – Довідка начальника УМДБ в Рівненській області В.Шевченка про Рівненський державний учительський інститут

МГБ УССР
Управление Министерства госбезопасности по Ровенской области

Совершенно секретно

Справка
по Ровенскому Государственному учительскому институту

Свою деятельность Ровенский Государственный учительский институт начал в 1944 году, после освобождения города Ровно от немцев.

Ровенский Государственный учительский институт готовит кадры – учителей для неполносредних школ, имея два факультета:

а) физико-математический,

б) языка и литературы,

причем, факультет языка и литературы имеет два отделения:

а) отделение украинского языка и литературы,

б) отделение русского языка и литературы.

Срок обучения в институте 2-х годичный.

По состоянию на 1-е января 1950 года в институте учится – 389 человек студентов.

Из них по факультетам и курсам:

а) I-й курс, физико-математический факультет – 86 человек,

б) II-й курс, физико-математический факультет – 60 человек,

в) I-й курс, факультет языка и литературы – 148 человек,

г) II-й курс, факультет языка и литературы – 95 человек.

Из общего количества студентов – уроженцев западных областей УССР – 228 человек.

По социальному положению студенты распределяются:

а) колхозников – 178 человек,

б) рабочих – 49 человек,

в) служащих – 100 человек,

г) единоличников – 62 человека.

302 человека из них проживают в общежитии института, 113 человек на частных квартирах в городе Ровно.

360 студентов состоят членами профсоюза.

Комсомольская организация Ровенского учительского института состоит из 236 человек, при чем в 1949 году в члены ВЛКСМ было принято – 91 человек.

Из числа членов ВЛКСМ 84 человека являются уроженцами западных областей УССР.

210 человек членов ВЛКСМ участвуют в кружках и проводят активную культурно-воспитательную работу среди студентов.

Партийная организация института состоит из 17 человек, в том числе – 3 члена ВКП(б) – студенты.

В процессе изучения личного состава Ровенского учительского института выявлены следующие компрометирующие материалы:

1. Басюк Мария Кузьминична –

брат Петр до 1945 года находился в банде, квартиру Басюк до 1948 года посещал районный проводник ОУН – «Піявка».[1]

2. Куцевич Анисия Павловна –

брат Куцевич Андрей Павлович – член ОУН, террорист.

3. Кондратюк Галина Андреевна, член ВЛКСМ –

отец и мать имеют связь с бандитами ОУН.

4. Лукьянова Тамара Кондратьевна –

в их доме в 1945-1946 годах скрывались бандглавари «Левадный», «Чернота» и другие в специальном схроне.

Двоюродная сестра Вера находится в банде, имеет псевдоним «Финка», работает машинисткой у бандглаваря «Мручко».

5. Омельчук Илья Сазонович –

по происхождению из кулаков, лично поддерживал связь с «Юнаками», задерживался органами МГБ.

6. Трофимчук Борис Николаевич, член ВЛКСМ –

отец в 1948-49 годах поддерживал связь с бандглаварем «Дед», оказывал бандитам помощь продуктами и деньгами. Семья оформлена на выселение.

7. Каржов Николай Константинович, член ВЛКСМ –

мать Каржова Ефросиния имела связь с немецкими разведывательными органами.

8. Гаврилюк Ростислав Павлович, член ВЛКСМ –

отец кадровый националист, в период немецкой оккупации служил комендантом районной немецкой полиции местечка Александрия, убит в банде.

9. Никитюк Галина Емельяновна –

происходит из семьи кулаков, отец высказывал намерения сжечь колхозный хлеб.

10. Клименко Зоя Ивановна, член ВЛКСМ –

родители в 1932 году раскулачены, имущество конфисковано.

11. Степанюк Антонина Ивановна –

дядя – подрайонный комендант «СБ» под псевдонимом «Шуляк». В доме отца 5-го марта 1947 года убит уполномоченный райминзага Ровенского района – Алехин.

12. Молчанец Неонила Ивановна –

двоюродный брат, как участник ОУН, осужден на 25 лет ИТЛ.

13. Присяжнюк София Марковна –

отец за участие в банде ОУН осужден в 1945 году.

14. Соловей Людмила Петровна –

брат Соловей Святослав за принадлежность к ОУН осужден в 1946 году.

15. Вительская Галина Антоновна, член ВЛКСМ –

отец в 1947 году осужден на 10 лет, как комендант районной немецкой полиции. Дядя осужден на 15 лет, как немецкий бургомистр.

16. Драчук Валентина Ивановна –

двоюродная сестра – Драчук Надежда Терентьевна, участница ОУН.

17. Кухарчук Любовь Парфеновна, член ВЛКСМ –

брат – Кухарчук Бенеда осужден в 1940 году.

Из числа преподавательского состава учительского института имеются компрометирующие материалы на старшего преподавателя украинской литературы –

Глущенко Веру Дмитриевну, 1920 года рождения, уроженку местечка Новая Одесса, Николаевской области –

которая, оставшись проживать на оккупированной территории, по месту рождения вышла замуж за Пушкина Бориса Карповича, который оказался «фольксдойчем» – Гильденбрандом Бруном Карловичем.

За связь с немецкими карательными органами Пушкин-Гильденбранд в 1949 году арестован и осужден на 25 лет ИТЛ.

Начальник Управления МГБ Ров. обл.
гвардии полковник *підпис* (Шевченко)

«3» января 1950 года.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.403-407.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Білецький Олексій («П'явка») (1923-1949) – районний провідник ОУН Клеванського району, загинув біля с. Малий Шпаків.

№158

1950, січня 4. – Доповідна записка інструкторів ЦК КП(б)У Денисенка і Мельникова секретареві ЦК КП(б)У К.Литвину про недоліки організаційно-партійної і масово-політичної роботи в Мізоцькому районі

Секретарю ЦК КП(б)У
тов. Литвину К.З.

Докладная записка
О недостатках организационно-партийной и массово-политической работы в Мизочском районе Ровенской области

Проверкой установлено, что райком КП(б)У неудовлетворительно выполняет постановление ЦК КП(б)У от 26 апреля 1949 года, упустил руководство сельскими Советами и колхозами, не нацелил парторганизацию на выполнение решений партии и правительства в вопросах колхозного строительства.

В районе по состоянию на 1-е января 1950 года насчитывается 20 колхозов, которые объединяют 20% крестьянских хозяйств и 18% земельной площади района. Сев озимых на 1950 год по району выполнено на 91%. Засыпка семян в колхозах составляет 50% к плану посева яровых культур. К очистке семян и ремонту сельхозинвентаря большинство колхозов не приступили. Из общего количества 20 колхозов были созданы: в 1945 г. – 1, в 1947 г. – 1, в 1948 г. – 3 и в феврале 1949 года – 7. Восемь колхозов созданы во второй половине 1949 года.

Районный комитет партии и его секретари т.т. Науменко и Жиленко стали на антипартийный путь в вопросах колхозного строительства – обманывали обком партии. Из созданных в феврале 1949 года, колхозы «Нове життя» – село Майдан, им. Шевченко – село Зеленый Дуб, являются лжеколхозами. По состоянию на 1-е января 1950 года в этих колхозах лошади и сельскохозяйственный инвентарь не обобществлены. Все сельскохозяйственные работы в 1949 году проводились каждым крестьянином отдельно на принадлежащей ранее им земельной площади, включая и озимый сев на 1950 год.

Крестьянам этих сел райуполминзаг начислял все виды государственных поставок, не как крестьянам-единоличникам, а как колхозникам и колхозу. «Правления колхозов», получив план хлебозаготовок, разверстали его среди крестьян соответственно земли, находившейся в их пользовании. Райфинотделом были начислены все сельскохозяйственные платежи крестьянам этих сел, как колхозникам.

Работники Райкома партии и районного отдела сельского хозяйства, бывая в этих колхозах, не стремились к созданию действительных колхозов, примирились с таким положением, плелись в хвосте антисоветских элементов. Так, в колхозе «Нове Життя» – села Майдан, председателем колхоза работает некий Провальчук, который был осужден советским судом к тюремному заключению и с поражением в правах на 5 лет. Неслучайно поэтому, что крестьяне «колхоза» «Нове Життя» план хлебозаготовок 1949 года выполнили лишь на 48%, сена – 2%, картофеля и овощей не сдавали вовсе.

Районный комитет партии не принял необходимых мер по вовлечению крестьян-единоличников в колхозы. Пустил вопрос коллективизации на самотек, вследствие чего в 9 селах из 24 в районе, колхозы не созданы, а в селах, где имеются колхозы, они являются малочисленными – объединяют от 30-70 крес-

тьянских хозяйств. Имеет место, когда подаваемые заявления крестьянами о приеме их в колхоз долгое время не рассматриваются. Так, в селе Ступно в первой половине 1949 года было подано 54 заявления крестьян о принятии в колхоз, но районный комитет партии стал на неправильный путь создания колхоза в этом селе, мотивируя тем, что заявления подали крестьяне с различных улиц (десятков), поэтому якобы нельзя создать колхоза. В селе Ступно колхоз до сего времени не создан.

Секретари Райкома партии мало занимались вопросом коллективизации, возложили[1] эту работу на второстепенных лиц и первичные партийные организации учреждений района, закрепив за ними отдельные села. Посылаемые уполномоченные Райкомом КП(б)У в села достаточно не инструктируются по вопросам коллективизации крестьянских хозяйств и не проверяются, как уполномоченные выполняют поручения райкома партии, в результате чего имеет место, что отдельные уполномоченные вместо выполнения задания Райкома КП(б)У организовывают пьянки в селах и занимаются рукоприкладством. Так, на собрании крестьян села Коршев выяснилось, что уполномоченный Гаврисюк, член партии, председатель сельпо в Мизоче,[2] на протяжении 3-х лет в селе пьянствует, избивает крестьян. Райком КП(б)У, зная об этом, не отозвал его из этого села, вследствие чего крестьяне Остапчук, Бильчук заявили: что «до тех пор, пока у нас на селе будут такие представители, как Гаврисюк, у нас колхоза не будет, потому, что крестьяне говорят, когда у нас будут колхозы, нас еще хуже будут бить. Поэтому мы не идем в колхоз».

В селе Залибовка долгое время уполномоченным райкома КП(б)У является прокурор тов. Крюков, который занимается систематическими пьянками, не ведет борьбы с кулачеством, последние его спаивают. В начале сентября 1949 года тов. Крюков, будучи в селе со следователем и секретарем прокуратуры, напились пьяными. Возвращаясь домой, Крюков свалился с повозки и был подобран крестьянами и доставлен в Мизоч. Райком партии, зная об этом случае, мер никаких не принял. Прокурор тов. Крюков безответственно относится к выполнению своих служебных обязанностей, мало принимает участия в подготовительных судебных заседаниях, на судебных процессах выступает редко, над повышением своего идейно-политического уровня не работает, газет не читает.

Райком КП(б)У до последнего времени слабо занимался вопросом борьбы с кулачеством. В 1948 году не был привлечен к судебной ответственности ни один кулак, а в 1949 году привлечено только 2, тогда как в районе кулачество распоясалось и чувствует себя вольготно. В селе Кунин кулак Коновалюк Андрей имеет 13,5 га земли, 2 лошадей, 3 коровы, молотилку, сечкарню, жатку, веялку. Сын был в банде (убит органами). Ввиду политической близорукости районных работников – руководителей, обманул последних. Живя под одной крышей со своей сестрой и сыном, разделил эту землю поровну между своей семьей (по 4,5 га). Кулак Демьянчук Иван имеет 8 га земли, молотилку, сечкарню, жатку, веялку. Сын был в банде (убит). В 1949 году, имея 10 тысяч рублей налога, уплатил только 1000 рублей.

Районный комитет партии плохо занимается подбором, расстановкой, изучением и воспитанием руководящих кадров. Занял неправильную политику в подборе председателей колхозов, сельских советов. Допустил к руководству сельскими советами и колхозами людей, не внушающих политического доверия. Так, председатель Будорожского[3] сельсовета Китлюк в 1940 году был осужден к 10 годам лишения свободы за участие в ОУН. Его брат в настоящее время является

бандитом. В селе Уесцах[4] (украинское) заместитель председателя сельсовета Максимчук, сын которого находится в банде. Председатель колхоза им. Шевченко села Устенское 1-е (Дермань) Рудый во время оккупации Западных областей Украины польской шляхтой, был старостой этого села. Председатель колхоза им. Ленина село Стебливка, Гуц, являлся управляющим имениями помещика Карвицкого.

Районный комитет партии в своей практической работе по организации колхозов слабо использовал проводимые мероприятия по линии органов МГБ. В 1949 году в селе Цурков органами МГБ было убито 6 бандитов, арестовано 12, выселено 7 семейств. В селе Кунин убито 5 бандитов, арестовано 10, выселено 4 семейства. Устенское 2-е (Дермань) убито 5 бандитов, арестовано 4, выселено 4 семьи. Однако, в этих селах и до сего времени колхозы не организованы.

В районном центре нет магазина и ларьков для торговли овощами, мясом, молоком и другими сельскохозяйственными продуктами, в котором бы рабочие райпромкомбината и сахарного завода, служащие районных учреждений могли бы покупать их.

Массово-политическая работа в районе запущена. Агитколлективы существуют только на бумаге. Семинары и совещания агитаторов не проводятся. Агитаторы среди населения района не работают. Культурно-просветительная работа запущена. Клубы и избы-читальни не отапливаются. Кинокартины в большинстве сел не демонстрируются. Так, в селах Цурков, Майдан, Зеленый Дуб, Коршев и других кинокартины в 1949 году не демонстрировались.

Все имеющиеся недостатки в районе являются следствием того, что в Райкоме КП(б)У нет четкости в работе. Отсутствует контакт в работе первого секретаря тов. Науменко с секретарем РК КП(б)У тов. Жиленко. Работники райкома партии в своей практической деятельности не знают порой, к кому обращаться по тому или иному вопросу.

В целях усиления организационно-партийной и массово-политической работы в Мизочском районе считаем необходимым укрепить руководство районной партийной организации. Подобрать и направить более опытного и политически грамотного партийного работника на первого секретаря РК КП(б)У.

Секретаря РК КП(б)У тов. Жиленко необходимо перевести на хозяйственную работу.

Инструктора ЦК КП(б)У : *підпис* (Денисенко)
підпис (Мельников)

«4» января 1950 года

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.129-133.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] В тексті документа перед словом «возложили» є закреслене слово «передоверили».

[2] Слова «член партии, председатель сельпо в Мизоче» вписані в тексті документа від руки.

[3] Будеразького.

[4] Уїздці.

№159
1950, не раніше січня 4. – Доповідна записка секретаря ЦК КП(б)У К.Литвина секретареві ЦК КП(б)У Л.Мельникову щодо серйозних недоліків і помилок у колгоспному будівництві в Рівненській області

Секретарю ЦК КП(б)У

товарищу Мельникову Л.Г.

О серьезных недостатках и ошибках в колхозном строительстве Ровенской области

По состоянию на 25 декабря 1949 года в области было коллективизировано 64,9% крестьянских хозяйств и 63,8% пахотной земли. На 30 декабря числилось еще 62 села по 16 районам области, в которых не было создано колхозов. Из 30 районов области 14 имели процент коллективизации ниже областного. Особенно отстают по коллективизации такие районы: Мизочский – 20,5%, Тучинский – 21,0%, Клеванский – 29,5%, Здолбуновский – 33,1%, Ровенский – 36,3, Гощанский – 40,8 и др.

Основная причина медленного развития коллективизации по ряду районов области объясняется ослаблением внимания партийных организаций к этой работе, низким уровнем, а в значительной части сёл и просто отсутствием политической работы среди населения, засоренностью руководящих и колхозных кадров классово-враждебными и сомнительными в политическом отношении элементами.

В Мизочском районе имелось на 30 декабря 9 сёл, в которых еще не было колхозов. В частности не было создано колхоза в с.Новая Мощаница, насчитывающем 402 крестьянских дворов. Председателем сельсовета в этом селе работает Харковский В.С., который находился на нелегальном положении в период 1944-1946 гг., скрывался от органов советской власти. Два его родных брата были активными бандитами, убивали советских людей, один из них за бандитизм осужден Военным Трибуналом.

В с.Устенское 1 (Дермань) Мизочского района в колхозе им. Шевченко объединено 60 крестьянских хозяйств из 509. Председателем колхоза работает 63-х летний старик Рудой Кондрат, который во времена панской Польши был старостой в этом же селе. Работа в колхозе запущена, трудовая дисциплина низкая, скот на зиму не обеспечен кормами. Прием в колхоз новых членов отсутствовал.

В с.Устенское II (Дермань) колхоза не было вовсе. В этом селе было убито 5 бандитов, арестовано 4 бандита и высланы семьи четырех бандитов. После беседы, проведенной с крестьянами этого села, и в результате того, что им стали больше заниматься, сейчас в селе Устенское II, насчитывающем 450 дворов, создано два колхоза, в которых объединено 166 крестьянских хозяйств.

Уровень партийной работы и партийного руководства, особенно на селе, весьма низкий и не отвечает тем запросам, которые встают перед сельскими партийными организациями в условиях обострившейся классовой борьбы на селе в связи с массовым поворотом крестьян западных областей на путь колхозов.

Забвение принципиальной классовой линии в вопросах коллективизации и притупление политической бдительности приводит отдельных партийных и советских работников к тому, что они стали терпимо относиться к серьезным недостаткам, грубейшим извращениям и ошибкам в работе по колхозному строи-

тельству, а в отдельных случаях скатились на позицию защиты кулака, сращиваются с ним.

Случай такого сращивания с кулаком имел место в Ровенском районе, который несмотря на то, что непосредственно примыкает к гор. Ровно, является одним из самых отсталых районов области по коллективизации. Это отставание Ровенского района является результатом крайней запущенности организационно-партийной и массово-политической работы партийных организаций, притупления классовой, политической бдительности у районных партийных и советских руководителей, отсутствия широко развитой критики и самокритики.

Секретарь Ровенского райкома КП(б)У Белоусов и председатель исполкома районного Совета депутатов трудящихся Маловичко проявили себя как шкурники и перерожденцы, потерявшие лицо политических деятелей, членов партии, и вместо решительной борьбы с кулаком, ставшие на путь защиты кулака, сращивания с этим классовым врагом. Белоусов и Маловичко упорно сопротивлялись тому, чтобы оформить как кулацкое хозяйство кулака Данилюка В.П. в с. Грушевица 1-я, который имел 17 гектар земли, два дома, механический двигатель и постоянно эксплоатировал наемных рабочих. Белоусов обратился со специальным письмом в обком КП(б)У, в котором выступил как защитник этого кулака. По указанию Маловичко этот кулак Данилюк возглавлял Ровенский район на октябрьской демонстрации 1948 года. Факты защиты кулаков руководителями Ровенского района были не единичны. Защищая кулаков, эти руководители в то же время извращали политику партии по отношению к бедноте и середняку. Часть середняцких и даже бедняцких хозяйств была включена ими в списки кулаков.

Белоусов и Маловичко вошли в преступную связь с кулаками Штейнбергом В.В., Лавринюком и Ежомбиком. Укрывая хозяйства этих кулаков от налогового обложения, которому они подлежали как кулацкие, Белоусов и Маловичко превратили их в подсобные хозяйства возглавляемых ими организаций. Кулак Штейнберг, на земле которого было организовано подсобное хозяйство райисполкома и районного отдела сельского хозяйства, был назначен заведующим этого подсобного хозяйства. Урожай с этого хозяйства не оприходовался и без всякого учета раздавался руководящим работникам района. На землях кулацких хозяйств Лавринюка в с. Шпаково и Ежомбика в с. Омельяна, при содействии этих кулаков, было создано подсобное хозяйство райкома КП(б)У.

Председатель райисполкома Маловичко грубо нарушал советские законы, допускал превышение власти, пьянствовал с кулаками, занимался поборничеством, брал у кулаков взятки, развратничал, вёл себя, как морально разложившийся человек. Его поведение разлагающе влияло на других работников аппарата райисполкома и его отделов.

Решением бюро Ровенского обкома КП(б)У Маловичко исключен из рядов ВКП(б) и снят с работы, Белоусову вынесен строгий выговор, и он также снят с работы.

По состоянию на 30 декабря 1949 года в Ровенской области числилось 138 малочисленных колхозов, слабых в организационно-хозяйственном отношении. Эти колхозы объединяют лишь небольшое количество крестьянских хозяйств в селах, где большинство крестьян ведут индивидуальное хозяйство. Райкомы партии и первичные партийные организации не уделяют должного внимания этим малочисленным и слабым колхозам, не борются за вовлечение в них новых крестьянских хозяйств, за дальнейший рост и укрепление общественного хозяйства в этих колхозах. Несмотря на то, что у руководства части этих колхозов

находятся явно неблагонадежные в политическом отношении люди, а подчас и прямые пособники бандитов, обком и райкомы партии не навели большевистский порядок в руководстве колхозами, что надо считать главной причиной слабости этих колхозов и отставания в развитии коллективизации области.

Председателем колхоза им. 1-го мая с. Прислуч Сосновского района работает Мамчур Н.Х., который с 1944 по 1946 гг. находился в банде под кличкой «Явор». С бандой он не порвал своих связей и до сих пор, оказывая ей материальную поддержку. В колхозе объединено только 37 хозяйств из 220 имеющихся в селе.

Председатель колхоза им. Советской Армии с. Б. Селище, Сосновского района, Ворожбит Г.Л., бывший активный пособник немецко-фашистских оккупантов, у которых он заведовал зерноскладом сельскохозяйственной комендатуры. Ворожбит развалил трудовую дисциплину в колхозе, допустил огромные потери и порчу зерна во время уборки, разваливает хозяйство колхоза.

В с. Дермань Мизочского района, который больше всех отстает по коллективизации, председателем сельсовета работает Хоровец Е.Г., родственник бандита, поддерживает связь с бандбоевкой надрайонного проводника ОУН «Грибок»,[1] помогает банде материально и ведет антисоветскую агитацию в селе. Председателем колхоза им. Шевченко в этом селе работает Рудой К., который до 1939 года, в период панской Польши, был старостой этого села. Бухгалтером этого колхоза работает Мартынюк И.И., в прошлом активный участник банды ОУН, бывший подрайонный политреферент по кличке «Савич», который в 1945 году явился с повинной.

Председателем колхоза «Ленинский шлях» в с. Осиповка Здолбуновского района работает Бондарь С.П., родственник главаря банды «Тараса», которая действует ныне в районе с. Осиповки. Дочь Бондаря арестована и осуждена как участница банды ОУН.

Председателем колхоза им. Сталина с. Вербень Демидовского района работает Соловей И., кулак, который в 1948 г. был осужден за невыполнение государственных обязательств, систематически пьянствует, связан с бандпособниками, разбазаривает колхозный хлеб.

Председатель сельсовета с.Головино Костопольского района Шворобей И.И., бывший полицейский в период немецко-фашистской оккупации, связан с бандитами и оказывает им материальную помощь. Председатель колхоза «Новая жизнь» в этом же селе Гузь К.Н., отец и мать которого высланы органами советской власти, а брат его бандит убит в 1945 году. Кладовщик этого колхоза Торгонский Н.А. – кулак, родственники которого высланы, а два племянника убиты как бандиты.

Случаи засоренности руководящих сельских кадров бывшими бандитами и их пособниками не единичны.

В декабре 1949 года органами госбезопасности вскрыта и ликвидирована банда националистов, которая захватила в свои руки руководство в колхозе «Победа» Каменского сельсовета Клесовского района. Во главе этой банды был председатель колхоза Величко К.П., который с 1943 по 1944 год находился добровольно в банде бандглаваря «СБ» «Зибеля», а в 1944 г. легализировался, был призван в Советскую Армию и с 1945 года, после возвращения из армии и до ареста, работал председателем колхоза.

В июле 1949 года Величко К.П. был завербован бандой «Черешни», выполняя задание которой, он вместе с председателем сельсовета Теодоровичем Н.Н., счетоводом колхоза Клесовец Г.Е. и кладовщиком колхоза Костюком Ф.Г. отправили для банды 2 тонны колхозного хлеба. Перед обмолотом эти руководители колхоза по заданию банды собрались на совещание и решили раздать колхозный

хлеб колхозникам без учета выработанных трудодней, скрыв это от районных руководителей. По заданию бандбоевки, Величко и его сообщники вели организованную работу, направленную на развал и дискредитацию колхоза, умышленно не начисляли трудодней колхозникам, которые честно работали, оставляли их голодными, стремясь вызвать среди них недовольство. В октябре Величко приказал бригадиру полеводческой бригады Бодашко Й.Д. закопать несколько тонн картофеля, чтобы не сдавать его государству. По заданию Величко колхозный пастух травил лошадьми колхозные посевы.

Имеется ряд данных, свидетельствующих о засоренности комсомольских организаций бандитскими элементами и их пособниками, о том, что в комсомол проникают отдельные лица, которые в прошлом принадлежали к националистическим бандам оуновцев.

Комсомольская организация с. Ступно Мизочского района приняла в ряды комсомола Козика В.П., сына кулака. В 1943 году этот человек добровольно вступил в ОУН, закончил школу ОУН в с. Будераж и выполнял затем обязанности курьера, связывающего подрайоны оуновцев. После изгнания немецко-фашистских оккупантов Козик принимал участие в боях против подразделений Советской Армии. Когда банда была разгромлена, Козик некоторое время жил на нелегальном положении, затем легализовался, а в 1947 году, по рекомендации уполномоченного Мизочского райкома КП(б)У по этому селу Змиевца, был принят в комсомол, также [как] и другой неразоблаченный бандит Бобрик. За моральное разложение и потерю бдительности Змиевец исключен из рядов партии.

Комсомольская организация с. Устенское 1 (Дермань) Мизочского района приняла в ряды комсомола учительницу Рыбачек, муж которой, оуновец, осужден к 20 годам лишения свободы. Получив комсомольский билет, она уничтожила его через некоторое время.

Мизочским райкомом комсомола был принят в ряды ЛКСМУ Омельчук Я.Ф., который в прошлом был активным участником националистической банды, состоял в карательном отряде «СБ» главарей банд «Заверюхи», а затем «Черноты», принимал участие в убийстве советских граждан, о чем он сам рассказал, явившись с повинной.[2] Только по представлению Мизочского РО МГБ Омельчук исключен из рядов комсомола.

Демидовским райкомом комсомола в разное время был принят в ряды комсомола ряд лиц, связанных с бандитами, в том числе Косенчук Любовь – работает почтальоном, поддерживает интимную связь с бандглаварем «Василием»; Мединский И., который в 1948 году принимал вместе с бандой участие в убийстве членов истребительной группы, затем скрылся от ареста и перешел на нелегальное положение; Городнюк М. из с. Красное, который в начале 1949 года участвовал в террористическом акте над уполномоченным РО МВД. Сейчас Городнюк арестован.

В Высоцком районе имеется 15 сельских комсомольских организаций, в которых насчитывается 90 чел. комсомольцев, из них 10 чел. в селах Озеры, Рудня, Шахи и других находятся на полулегальном положении и никакой работы среди молодежи не ведут.

Плохое руководство сельскими комсомольскими организациями со стороны райкомов комсомола приводит иногда к тому, что комсомольские организации не ведут никакой работы среди молодежи, а отдельные комсомольцы оказываются на поводу у бандитов. Органами МГБ арестован в 1949 году комсомолец Гузич А.Р., уроженец с. Городище Высоцкого района. В 1947 г., работая председателем сельского Совета с. Городище, этот комсомолец был захвачен бандитами, вместе с ним был захвачен также и секретарь комсомольской организации Гречко И.П.

При допросе Гузич рассказал бандитам о составе комсомольской организации и о том, что Гречко является секретарем организации. После этого бандиты расстреляли Гречко, а Гузича отпустили, поручив ему задание по преступной работе. Гузич, по заданию бандитов, укрывал кулаков, потворствовал саботажу, который они чинили при проведении хозяйственно-политических мероприятий, снабжал бандитов продовольствием.

В селах Острожского района имеется 6 комсомольских организаций, о существовании которых знает только райком комсомола, так как на месте о их существовании никто не знает. Находятся они в селах Бочаница, Гремяче, Верхов, Плоское, Тесов, Грозов. Некоторые из этих организаций связаны с бандитами и оказывают им материальную помощь. Так, в с. Бочаница «комсомолка», учительница Розачук, с 1944 года поддерживает связь с бандитами бандбоевки «Грача»,[3] отдала им свой комсомольский билет. Комсомолец с. Грозово Федорчук получил от бандитов пистолет и патроны для совершения террористического акта над председателем сельсовета. Комсомолец Лукьянов из с. Верхов женат на сестре районного проводника ОУН «Богуна», с которым он поддерживает связь и получал оружие от бандитов.

В селах Вербского района имеется 19 таких «подпольных» организаций. Никакой работы среди молодежи в селах эти организации не проводят Отдельные комсомольцы, числящиеся в этих организациях, связаны с бандитами и являются их информаторами. В с. Малая Мильча арестована секретарь такой «комсомольской» организации Зборовская, которая с 1945 года являлась информатором банды. При обыске у неё изъяты националистическая литература и листовки, которые она распространяла в с. Малая Мильча.

В Дубровицком районе имеется 9 комсомольских организаций, которые существуют на положении «подпольных». В с. Рудня, например, имеется такая комсомольская организация в составе трех комсомольцев, в то же время 6 чел. жителей этого села находятся в действующей банде.

Имеются также отдельные случаи проникновения националистов и других враждебных элементов в ряды нашей партии по Ровенской области.

В с. Б. Мидск Деражнянского района секретарем сельсовета работал Новак Г.Д., который по заданию бандитов вступил в кандидаты партии и с февраля 1949 года до момента его ареста под кличкой «Богун» был информатором главаря «Загирного», сообщая ему о всем, что обсуждалось на партсобраниях. В партию этого бандита рекомендовал Желудков В.Ф., член ВКП(б) с 1941 года, который работает председателем сельсовета с. Б. Мидск.

В жилищно-коммунальном отделе г. Костополя работает Мельничук М.И., который вместе с отцом до 1944 года состоял в банде оуновцев. После изгнания оккупантов он явился с повинной, а недавно принят кандидатом в члены ВКП(б).

Секретарем сельсовета с. Редкодубы[4] Вербского района работал до дня ареста кандидат партии Найчук В.Н., который по заданию бандитов распространял националистические листовки, хранил у себя на квартире националистическую литературу.

В с. Вербы был принят в кандидаты партии и работает председателем Вербского сельсовета Дубовский С.Я., который с 1944 по 1945 гг. был председателем колхоза в Домановичском районе Полесской области, был уличен в хищении колхозного зерна и, боясь ответственности, скрылся, переехав в с. Вербы.

После того, как колхоз создан, партийные организации, советские и сельскохозяйственные органы нередко оставляют его без наблюдения, без руководства и необходимой помощи, несмотря на то, что в этой помощи он на первых порах особенно нуждается. В результате в области немало мелких колхозов, слабых в

организационно-хозяйственном отношении, а отдельные колхозы превращаются в фиктивные. Имеются случаи, когда под видом колхоза на самом деле существует индивидуальные крестьянские хозяйства, которые пользуются всеми льготами и преимуществами, предоставленными колхозам.

В с. Б. Селище Сосновского района, в колхозе имени Советской Армии, на трудодни колхозникам ничего не выдавали, так как весь урожай колхозники убирали индивидуально, а затем свозили на колхозный ток, в результате, намолоченного на колхозном току зерна хватило только для того, чтобы рассчитаться с государством и засыпать семена.

В с. Майдан в колхозе «Нове життя», а также в с. Зеленый Дуб в колхозе им. Шевченко Мизочского района лошади, инвентарь и посевы не обобществлены. Каждой колхозник самостоятельно сеет и убирает свою землю. План хлебосдачи, установленный для этих фиктивных колхозов, раскладывается правлением между колхозниками и выполняется каждым из них индивидуально. Озимый сев этого года в этих колхозах также провели индивидуально. План хлебозаготовок колхоз «Нове життя» выполнил на 48 процентов. Председателем этого колхоза работает Провальчук, который был осужден советским судом к лишению свободы с поражением в правах на 5 лет.

В с. Погореловка Сосновского района, в колхозе им. Ватутина, уборку также производили единолично, а затем свезли на колхозной ток, в результате сдачу хлеба государству колхоз не выполнил и на трудодень колхозникам ничего не дал.

В колхозе им. 30-річчя Жовтня, Томаховского сельсовета, Гощанского района, имеются колхозники, которые при вступлении в колхоз не обобществили ни лошадей, ни инвентаря, ни даже земли. Колхозник этого колхоза Цымбалюк Аким, вступая в колхоз, своё хозяйство – 3 гектара земли, лошадей и инвентарь оставил за дочерью. Живет он вместе с дочерью, в колхозе выработал 7 трудодней и всё время работает в своем индивидуальном хозяйстве, за которое не платит никаких налогов государству. Член правления этого колхоза Никонюк И.С. в 1949 году самовольно захватил и обработал 1.5 гектара бросовой земли, за которую также никакого налога не платит. Председатель ревизионной комиссии колхоза Мороз А.Г., который вступил в колхоз еще в июле 1948 года, до сих пор не обобществил своей лошади и конной молотилки. Всего по этому колхозу имеется 15 хозяйств колхозников, которые не обобществили своей земли и, состоя в колхозе, одновременно имеют свои индивидуальные посевы.

Районные партийные и советские руководители очень редко бывают в этих колхозах. Вместо того, чтобы политически возглавить переход широких масс крестьянства на путь колхозов, усилить политическую работу в массах, укрепить руководство колхозами, очистить их от политически неблагонадежных и классово-враждебных элементов, они примирились с этими нарушениями, притупили бдительность и позволяют классовому врагу, пробравшемуся в отдельные колхозы, проводить работу по разложению этих колхозов.

Подготовка колхозов Ровенской области к весеннему севу характеризуется следующими данными. План засыпки семенных фондов зерновых и бобовых культур по состоянию на 20 декабря 1949 года колхозами области выполнен на 71 процент. Очищены семена на 40 процентов. Семян картофеля засыпано 57 процентов к плану, льна-долгунца – 31 процент, конопли – 24 процента, подсолнуха – 227 процентов, многолетних трав – 35 процентов, однолетних трав – 22 процента.

Страховой фонд семян зерновых и зернобобовых культур засыпан на 18 процентов. Кроме того, засыпано озимых зерновых 2724 центн. для обмена на яровые.

На проверку в контрольно-семенные лаборатории подано 13 процентов к засыпанному семенному фонду, в том числе 8 проц. к засыпанному уже проверено в этих лабораториях, причем 63 проц. оказались не кондиционными по засоренности.

В IV квартале 1949 года по плану должно быть отремонтировано 125 тракторов, из них 53 капитальным ремонтом и 72 текущим. По состоянию на 25 декабря 1949 года отремонтировано 88 тракторов или 70,4 проц. плана, в т.ч. 36 тракторов отремонтированы капитально.

План ремонта тракторных плугов выполнен на 92 процента, тракторных сеялок на 159 процентов, тракторных лущильников на 35 процентов, культиваторов на 142 процента, молотилок сложных на 46 процентов, жатки самоскидки и лобогрейки на 52 процента.

Для подготовки руководящих колхозных кадров в Дубно созданы одномесячные курсы председателей колхозов и счетоводов. На этих курсах должно быть подготовлено по плану 420 председателей и 420 колхозных счетоводов. В декабре закончила работу первая очередь этих курсов, на которой обучалось 197 председателей и 355 счетоводов. В январе начнет работать вторая очередь этих курсов.

Часть председателей колхозов подготовляется в Львовской 2-годичной школе – 29 чел., а 11 чел. – на Львовских 6-месячных курсах.

Остальные председатели колхозов, а также бригадиры и звеньевые, всего около 10 тыс. человек, должны пройти подготовку на краткосрочных двухнедельных районных семинарах в период январь-март месяцы 1950 года.

Особенно неблагополучно обстоит дело с подготовкой механизаторских кадров для МТС области. В 1950 году нужно иметь 1806 трактористов, имеется их только 560 чел., причем 141 чел. из этих трактористов должны быть обучены и работать в качестве бригадиров тракторных бригад, а 215 чел. в качестве пом. бригадиров. Подготовить надо 1602 тракториста, в том числе 460 чел. в Сарненской школе трактористов, а 1142 чел. при МТС. В Сарненской школе должны готовиться трактористы для дизельных тракторов, которых около 200 штук область должна получить в этом году, однако школа подготовила только 68 чел. Подготовка трактористов для работы на дизельных тракторах под угрозой срыва. Принимаются срочные меры для того, чтобы выправить положение.

План подготовки массовых сельскохозяйственных кадров тоже не выполняется. В Межиричской школе по плану должно обучаться 120 чел., а обучается 109. В Одесскую школу подготовки десятников-строителей должны были послать из области 20 чел., а послали только два. В школу десятников-мелиораторов не послали ни одного человека, а по плану надо было послать 16 человек.

По указанным недостаткам нами принимались меры на местах, на них заострено внимание обкома КП(б)У, который принимает меры по ликвидации серьезных недостатков и ошибок в колхозном строительстве, развитию темпов коллективизации, укреплению колхозного хозяйства и усилению подготовки колхозов к весеннему севу 1950 года.

Значительная часть областного, городского и районного партийного и советского актива находится в районах и селах, оказывая практическую помощь в проведении организационной и политической работы по вопросам коллективизации. Группа работников аппарата ЦК КП(б)У также была рассредоточена и направлена в помощь наиболее отстающим по коллективизации районам области – Ровенскому, Горощанскому,[2] Мизочскому, Дубновскому, Млиновскому и др.

Обкомом разработаны конкретные мероприятия по укреплению малочисленных и слабых в организационно-хозяйственном отношении колхозов, разработа-

ны также предложения по некоторому увеличению сети (созданию 5 новых МТС), расширению зон обслуживания и частичному изменению в дислокации существующих МТС области.

В результате принятых мер на 1 января 1950 года процент коллективизации в целом по области за пятидневку с 25 декабря по 1 января 1950 года поднялся с 64,9 до 68,8 проц., а на 10 января было коллективизировано 72,6 проц. крестьянских хозяйств. Из 62 сел, в которых по состоянию на 30 декабря не было колхозов, осталось 45 сел.

По отдельным, особенно отстающим районам темпы коллективизации все время нарастают. По Тучинскому району на 25 декабря 1949 г. было 21%, а на 1 января 1950 г. – 26%, по Ровенскому соответственно 36,3% и 42,1%, по Гощанскому на 25.XII – 40,8%, на 30.XII – 43,4% и на 1.1.1950 г. – 47,7 %. Из 37 колхозов, имеющихся в этом районе, 9 создано в декабре 1949 года.

В Дубновском районе на 25 декабря было 55,3% коллективизации, а на 1.1.1950 года – 61%, на 3.1-1950 гола – 63%. 2 января был создан колхоз в с. Копани, в который сразу вошло 25 хозяйств и другой колхоз в с. Молодово. За два дня в существующие колхозы района подано более 100 заявлений крестьян.

В Млыновском районе на 31.XII.49 г. было 75% коллективизации. Из 45 сел, имеющихся в районе, 9 сел были коллективизированы полностью, и только в одном сельсовете не было ни одного колхоза. В с. Московщина из 206 крестьянских хозяйств коллективизировано 133. В селах Коробыши, Подгайцы, Хорупын[5] и другие коллективизацией охвачено 40-45% крестьянских хозяйств. В результате принятых мер за два дня в с. Коробыши в колхоз подало заявлений 115 хозяйств, в с. Подгайцы – 42 заявления, в с. Хорупын – 35 заявлений. По состоянию на 3 января в Млыновском районе уже было 79% коллективизации.

В результате усилившегося внимания партийных организаций к вопросам коллективизации только по 11 районам области (всего в области 30 районов) за 5 дней января месяца в колхозы было принято 1625 крестьянских хозяйств.

Несмотря на то, что Ровенским обкомом КП(б)У приняты меры по устранению серьезных недостатков и ошибок в колхозном строительстве, считал бы необходимым принять решение ЦК КП(б)У, которым обязать Ровенский обком КП(б)У устранить недостатки и ошибки, указанные в докладной записке.

К.Литвин

« » января 1950 г.

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.67-84.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] Турчин Сергій («Грибок»), уродженець с. Дермань Другий. Загинув у березні 1946 р. *(Архів УСБУ в Рівненській обл., спр.П-7427, арк.59 зв.).*

[2] Омельчук Яків («Мудрий»), 1924 р.н., уродженець м. Мізоч, вийшов з повинною у жовтні 1944 р. *(див. документ №64).*

[3] Рябунець Сидір («Грач») – районний провідник ОУН Острозького району.

[4] Семидуби.

[5] Коробище, Підгайці (тепер Нове), Хорупань.

№160
1950, січня 22. – Звинувачувальний висновок щодо учня 9 класу Степанської середньої школи С.Велесика про участь в ОУН

По след. делу №8090

«Утверждаю»
Начальник УМГБ Ровенской области
Гвардии полковник –
підпис (Шевченко)
«22» января 1950 года

Обвинительное заключение
по обвинению:

Велесик Степана Владимировича
в преступлениях, предусмотренных
ст.ст. 54-10 ч.1 и 54-12 УК УССР.

5 ноября 1949 года УМГБ Ровенской области был арестован и привлечен к уголовной ответственности – Велесик Степан Владимирович.

Произведенным расследованием установлено:

Обв. Велесик, будучи враждебно настроен по отношению к советской власти, имея осужденными брата – Велесик Ивана, сестру – Велесик Любовь; выселенную на спецпоселение сестру – Король Екатерину, муж которой и по настоящее время находится в банде ОУН, на протяжении 1949 года писал в письмах сестрам стихотворения антисоветского содержания, в которых возводил клевету на советскую действительность, дискредитировал одного из руководителей партии и Советского правительства.[1]

В 1946-1948 г.г. неоднократно в своей квартире встречался с бандитами ОУН, о чем в органы советской власти не сообщил.

(л.д. 16-19,27-30,33,34, пакет №2)

Допрошенный по предъявленному обвинению, Велесик виновным себя признал (л.д. 21-25), кроме того, изобличается вещественными доказательствами, приобщенными к делу в отдельном пакете.

На основании изложенного, – обвиняется:

Велесик Степан Владимирович – 1932 года рождения, уроженец села Гутвин, Деражненского района, Ровенской области, житель м. Степань, Степанского района, Ровенской области, украинец, гражданин СССР, беспартийный, образование 8 классов, из крестьян-середняков, холост, не судим, до ареста учился в 9 классе Степанской средней школы,

В том, что: – являлся автором стихотворений антисоветского содержания, в которых возводил клевету на советскую действительность, дискредитировал одного из руководителей партии и Советского правительства. Неоднократно встречался с бандитами ОУН, о которых в органы советской власти не сообщил, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-10 ч.1 и 54-12 УК УССР.

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР, следственное дело №8090 по обвинению Велесик С.В., через Прокурора Ровенской области, в связи с тем, что слушание дела в областном суде нецелесообразно, направить на рассмотрение Особого Совещания при МГБ СССР с ходатайством о применении меры наказания к обвиняемому Велесик Степану Владимировичу – 10 лет ИТЛ.

Обвинительное заключение составлено 20 января 1950 года в городе Ровно.

Ст. следователь следотдела УМГБ РО
капитан *підпис* (Посаженников)
«Согласны»:
Начальник отд-я следотдела УМГБ РО
капитан *підпис* (Лезин)
Начальник следотдела УМГБ Ров. обл.
майор *підпис* (Сивоволов)

Справка:

1. Обвиняемый Велесик Степан Владимирович содержится под стражей во внутренней тюрьме УМГБ гор. Ровно.

2. Вещественные доказательства приобщены к след. делу в пакете.

3. Личные документы обвиняемого сданы на хранение в отдел «А» УМГБ Ровенской области.

Ст. следователь следотдела УМГБ РО
капитан *підпис* (Посаженников)

рг-5

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.4954, арк.85,86.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] У справі знаходиться акт про вилучення в міській конторі зв’язку Рівного «антирадянського за змістом» листа, написаного С.Велесиком до сестри Люби *(ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.4954, арк.77)*:

Акт

2 июля 1949 года Город Ровно

Мы, нижеподписавшиеся – сотрудник МГБ Ровенской области подполковник Вахромов и зам. нач. горконторы связи гор. Ровно Фишман составили настоящий акт в нижеследующем:

На основании санкции прокурора города Ровно от 29 июня 1949 года нами было вскрыто письмо, адресованное: Гор. Воркута, п/я «ЛК» 223/7-К, Велесик Любовь Владимировне.

Конверт самодельного изготовления из карты, вырванной из учебника географии, озаглавленной «Велика держава Чингис-Хана...», клапаны конверта обведены химическим карандашом.

Письмо исполнено чернилами на одном листе ученической тетради, графленой в клеточку, на украинском языке, начинается словами: «Дорога сестра...» и оканчивается «...Я забыл тебе написать, что 22/VI-1949 г. выслали тебе посылку».

На обратной стороне этого письма исполнен один стих антисоветского содержания начинающийся словами: «...Нима на свити Украины...» и оканчивается так: «...Народ ми визволимо свий...»

Из содержания документа приводим следующий текст письма:

«...Якби то хоч история така, яку хочется вчити, а то Иваны Грозные и инше, або про дияльность Карла Маркса, так що тяжка история...»

Письмо по содержанию явно антисоветское, а поэтому на основании санкции прокурора г. Ровно нами конфисковано.

Сотрудник УМГБ Ровенской обл.
подполковник *підпис* (Вахромов)
Зам. нач. горконторы связи
гор. Ровно *підпис* (Фишман)

№161

1950, січня 28. – Повідомлення міністра внутрішніх справ УРСР Т.Строкача секретареві ЦК КП(б)У Л.Мельникову про стан і діяльність збірних пунктів УМВС західних областей щодо відправки в місця поселень сімей бандпосібників

УССР
Министерство
внутренних дел
28 января 1950 г.
№77/см
г. Киев

Совершенно секретно
Экз. №1

Секретарю Центрального Комитета Коммунистической
Партии (большевиков) Украины
товарищу Мельникову Л.Г.

Сообщение
О состоянии и деятельности сборных пунктов УМВД
западных областей по приему и отправке в места
поселений изымаемых семей бандитов

Совет Министров Союза ССР постановлением №5728-1524сс от 4 октября 1948 года обязал Министерство Внутренних Дел направлять на спецпоселение в отдаленные районы СССР изымаемые органами МГБ в западных областях УССР семьи бандитов, националистов и бандпособников.

Для приема выселяемых в Львовской, Дрогобычской, Станиславской, Тернопольской, Ровенской и Волынских областях были организованы специальные сборные пункты на 200-300 человек каждый, с штатом из 3-х офицеров и 9 вахтеров для каждого пункта.

Однако, в связи с увеличивающимся поступлением контингента выселяемых, сборные пункты постепенно расширялись, и их емкость, за счет использования других помещений, а также Коломыйской и Львовской тюрем, доведена до 7.000 человек. Так как штаты сборных пунктов оставались прежними, органы МВД западных областей для приема и охраны выселяемых выделяли, в основном из личного состава милиции, необходимое количество работников.

За период с октября 1948 года сборными пунктами МВД принято 8.684 семей в количестве 29.203 человека и отправлено в отдаленные районы СССР 7.656 семей в составе 26.676 человек. Сейчас на сборных пунктах содержится 3.168 чел.

В настоящее время органы МГБ западных областей подготовили материалы на изъятие свыше 3.000 семей с количеством около 10.000 человек, которые должны одновременно поступить на сборные пункты. Однако, емкость их и малочисленность штата работников сборных пунктов МВД не в состоянии обеспечить прием такого количества контингента выселяемых. Выделить дополнительно для сборных пунктов работников органы МВД, после передачи в МГБ милиции, не имеют возможности.

Проводя массовые операции по изъятию семей бандитов, органы МГБ не предоставляют выселяемым возможности брать с собой лично принадлежащие им предметы домашнего обихода и продукты питания в количестве, установленном Правительством (2 тонны на семью). Вследствие этого, поступающие на сборные пункты семьи в большинстве не имеют необходимого количества продовольствия, а главное – зимней одежды и обуви. Это особенно отмечено при отправке последних эшелонов, когда органам МВД пришлось принять меры к изысканию своих возможностей по обеспечению выселяемых одеждой, так как отправка их без этого не могла быть произведена.

Для обеспечения одновременного приема подготовленных для изъятия органами МГБ семей бандитов и их своевременной отправки на спецпоселение, прошу Вас:

Обязать облисполкомы и обкомы КП(б)У Львовской, Станиславской, Волынской, Тернопольской, Ровенской, Дрогобычской областей УССР выделить органам МВД пригодные помещения для организации дополнительных сборных пунктов по приему и содержанию контингента выселяемых.

Обязать Министерство Государственной Безопасности УССР, на период содержания сборных пунктов, прикомандировать необходимое количество работников милиции для несения охраны выселяемых, а также принять меры к обеспечению изымаемых семей теплой одеждой и продуктами питания, за счет выселяемых.

Министр внутренних дел Украинской ССР *підпис* (Строкач)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.103, арк.224-226.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлені штампи: «Особий сектор ЦК КП(б)У. Таємна частина. 28.01.1950 р. Вх. №426/17. Підлягає поверненню»; «ЦК КП(б)У. Адміністративний відділ. Вхід. №217-с. 4/II.1950 р.».

№162
1950, не раніше лютого 15. – Постанова ЦК КП(б)У «Про доповідну записку» «Про серйозні недоліки і помилки в колгоспному будівництві Рівненської області»

Копия

О докладной записке «О серьезных недостатках
и ошибках в колхозном строительстве Ровенской области»

Постановление ЦК КП(б)У

1. Направить докладную записку Ровенскому обкому КП(б)У.
2. Обратить внимание бюро Ровенского обкома КП(б)У, что серьезные недостатки и ошибки в колхозном строительстве Ровенской области явились резуль-

татом того, что бюро Ровенского обкома КП(б)У не занималось повседневно вопросами создания колхозов и их организационно-хозяйственного укрепления, забыло указания товарища Сталина о том, что рост колхозов не уменьшает, а увеличивает заботу партии об их укреплении, повышает руководящую роль коммунистов в колхозах, и что колхозы, несмотря на то, что они являются социалистической формой хозяйства, не гарантированы от проникновения в них кулаков и других антисоветских элементов, если партийные организации не будут по-настоящему руководить колхозами.

3. Обязать бюро Ровенского обкома КП(б)У принять необходимые меры по организационно-хозяйственному укреплению существующих колхозов, повысить ответственность всех коммунистов областной партийной организации за осуществление этого важнейшего политического дела.

4. Обязать бюро Ровенского обкома КП(б)У и его первого секретаря тов. Чучукало о принятых мерах доложить ЦК КП(б)У 15 февраля с.г.

но-2

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.4, арк.65-66.
Копія, машинопис.

№163

1950, не раніше травня 15. — Довідка адміністративного відділу ЦК КП(б)У секретареві ЦК КП(б)У З.Сердюку з приводу клопотання прокурора військ МВС Українського округу Г.Кошарського про притягнення до кримінальної відповідальності старшого уповноваженого Сарненського райвідділу МДБ Рівненської області А.Єршова

Секретарю ЦК КП(б)У
товарищу Сердюку З.Т.

Справка
по письму тов. Кошарского Г.А.

Прокурор войск МВД Украинского военного округа тов. Кошарский Г.А. просит ЦК КП(б)У санкционировать привлечение к уголовной ответственности старшего оперуполномоченного Сарненского райотдела МГБ Ровенской области тов. Ершова А.Г. за нарушение советской законности, выразившееся в том, что он, будучи заместителем начальника Острожского райотдела МГБ, в сентябре 1947 года необоснованно возбудил уголовное дело по обвинению Калинюк Л.М. и Святецкого В.Т., обвиняя их в убийстве фотографа «Алексея», фамилия которого следствием не установлена, и ранении гр-ки Базарник.

Проведенным расследованием особой инспекции МГБ УССР установлено, что в ночь на 28 апреля 1947 года в селе Плоское Острожского района Ровенской области в доме Мельник-Калинюк М.Ф. неизвестными лицами был убит фотограф по имени «Алексей» и ранена в ногу гр-ка Базарник В.А., у которой впоследствии в больнице была ампутирована нога.

Спустя 4 месяца, гр-ка Базарник, будучи допрошена заместителем начальника Острожского райотдела МГБ тов. Ершовим, показала, что ее ранил выстрелом из ружья Калинюк Л.М., с ним был его родственник Святецкий В.Т. и еще два неизвестных, которые убили фотографа «Алексея». Калинюк Л.М. и Святецкого В.Т. она опознала по голосу.

На основании этих материалов Калинюк и Святецкий 30 сентября 1947 года Ершовым были задержаны, а 3 октября 1947 года по этим же материалам прокурором войск МВД Ровенской области тов. Забабуриным был санкционирован их арест. На первых допросах Калинюк и Святецкий виновными себя не признали. В дальнейшем Ершов, в результате применения физических мер воздействия, добился от Калинюк нужных ему показаний о том, что он с двумя бандитами принимал участие в убийстве фотографа и ранил гр-ку Базарник. Святецкий на следствии виновным себя не признал.

Военный трибунал войск МВД Ровенской области 7 декабря 1947 года осудил Калинюк и Святецкого к 25 годам исправительных трудовых работ каждого. При этом Калинюк и Святецкий виновными себя не признали.

Арестованные 19 декабря 1947 года отделением охраны МГБ станции Здолбуново бандиты Чуток, Марчук и Золощук на допросах показали, что они убили фотографа «Алексея», которого подозревали в связях с органами МГБ и при этом ранили гр-ку Базарник.

В связи с этим Военная Коллегия Верховного суда Союза ССР приговор по делу Калинюк и Святецкого отменила, из-под стражи их освободила и вынесла частное определение, в котором указано, что следствие по этому делу проведено с нарушением закона, что военный трибунал в судебном заседании не вскрыл допущенных следственными органами нарушений советской законности и что нарушители закона должны быть привлечены к ответственности.

Расследованием установлено, что бывший начальник Острожского райотдела МГБ тов. Максимов и его заместитель Ершов следствие по делу Калинюк и Святецкого провели поверхностно. Показаний Базарник не перепроверили, хотя им было известно, что она находится в натянутых отношениях с Калинюк, и поэтому дала неправдивые показания об убийстве фотографа и ее ранении. Ершов не принял мер к розыску трупа фотографа и не подверг медицинскому осмотру Базарник, а также не установил личность убитого фотографа. Кроме того, Ершов применил порочные методы следствия, пытаясь добиться нужных ему показаний, избивал подследственного Калинюк, в результате последний оговорил себя.

За эти нарушения советской законности МГБ УССР ограничилось понижением Ершова в должности и арестом на 10 суток.

Сообщаемые прокуратурой войск МВД Украинского округа факты нарушения советской законности т. Ершовым А.Г. в апреле с.г. в селе Тынное Сарненского района, проверены Министерством госбезопасности УССР.

Проверкой установлено, что Ершов, находясь в селе Тынное 9 апреля 1950 года, будучи пьяным, безосновательно задержал местную женщину и предложил солдатам ее обыскать, при этом она, по указанию Ершова, была солдатами раздета, после чего была отпущена.

Находясь в этом же селе 15 мая 1950 года Ершов, будучи пьяным, без всяких оснований задержал на улице гражданку Одарчук и под угрозой оружия доставил ее в расположение подчиненной ему оперативной группы, приказал солдатам ее никуда не отпускать, а сам ушел спать. Гр-ка Одарчук солдатами была отпущена домой, и больше Ершовым не вызывалась. Ершов, находясь в этом же селе 1-го и 2-го мая с.г., вместо выполнения оперативного задания, пьянствовал в доме учителя.

За пьянство и незаконное задержание в мае 1950 года граждан в селе Тынное Ершов А.Г. приказом МГБ УССР арестован на 20 суток.

Как сообщил Зав. административным отделом Ровенского обкома КП(б)У тов. Дидур, обком КП(б)У с принятыми МГБ УССР мерами к Ершову А.Г. за допущенные им нарушения советской законности — согласен.

Учитывая, что бывший заместитель начальника Острожского райотдела МГБ Ершов в 1947 году незаконно арестовал Калинюк и Святецкого, порочными методами следствия, путем избиения Калинюк, добился того, что он оговорил себя и Святецкого, в результате чего они 2 года и 3 месяца содержались в тюрьме, и что Ершов выводов для себя из допущенных им нарушений советской законности не сделал и в мае 1950 года снова допустил грубые нарушения советской законности, считаем возможным поддержать решение Прокуратуры войск МВД Украинского округа о привлечении Ершова А.Г. к уголовной ответственности.

Просим Ваших указаний.

Зам. зав. административным отделом
ЦК КП(б)У *підпис* (Сытник)
Инструктор административного
отдела ЦК КП(б)У *підпис* (Муха)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.98, арк.57-60.
Оригінал, машинопис.

№164
1950, травня 20/22. – Повідомлення заступника міністра держбезпеки УРСР М.Ступницького завідуючому адміністративним відділом ЦК КП(б)У Г.Дроздову про розслідування безпідставного арешту управлінням МДБ Рівненської області громадян Л.Калинюка і В.Святецького

Министерство
государственной безопасности Украинской ССР

20/22 мая 1950 г. №15/ОИ/8406 г. Киев
Сов. секретно
Экз. №1

Зав. административным отделом ЦК КП(б)У
тов. Дроздову
гор. Киев

Сообщаем, что расследование о необоснованном аресте УМГБ Ровенской области гр-н Калинюк Л.И. и Святецкого В.М. закончено.

На сотрудников УМГБ Ровенской области – майора Максимова К.Н., лейтенанта Ершова А.Г. и ныне работающего в УМГБ Черкесской автономной области ст. лейтенанта Чередниченко К.П., допустивших необоснованный арест указанных выше граждан, наложены строгие дисциплинарные взыскания: Ершов и Чередниченко арестованы на 10 суток без исполнения служебных обязанностей, а Максимову объявлен строгий выговор.

Зам. министра госбезопасности УССР
по кадрам *підпис* (М. Ступницкий)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.98, арк.65.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлені штампи: «Таємна частина Особого сектора ЦК КП(б)У. №14/817. 23.V.1950 р. Підлягає поверненню»; «ЦК КП(б)У. Адміністративний відділ. Вхід. №828с. 23.V.1950 р.».

№165

1950, раніше червня 14. – Лист прокурора військ МВС Українського округу Г.Кошарського секретареві ЦК КП(б)У Л.Мельникову з приводу заборони міністром юстиції СРСР Горшеніним проведення відкритих судових процесів над учасниками націоналістичного підпілля

Прокуратура СССР
Военный Прокурор
Войск МВД
Украинского округа
июня 1950 г.
№004900

Совершенно секретно
Экз. №1

Секретарю Центрального Комитета
КП(б) Украины
товарищу Мельникову Л.Г.

Здесь

В соответствии с постановлением Политбюро ЦК КП(б)У от 5 сентября 1949 года «О проведении открытых судебных процессов в западных областях Украинской ССР над отдельными участниками бандитско-террористических групп», Военная Прокуратура войск МВД Украинского округа и Военный Трибунал Войск МВД Львовского округа провели ряд открытых судебных процессов в Ровенской, Дрогобычской, Черновицкой и Станиславской областях, которые оправдали себя, как одно из средств разоблачения перед населением подрывной, антинародной и бандитской деятельности буржуазно-националистического подполья.

В настоящее время, в связи с тем, что дела, по которым к преступникам может быть применена смертная казнь, переданы в подсудность Военных Трибуналов Военных округов, Военная Прокуратура войск МВД Украинского округа дела для рассмотрения в открытых судебных процессах направляет в Военный Трибунал Прикарпатского Военного Округа.

Однако, на запрос Председателя Военного Трибунала ПрикВО, Министр Юстиции СССР тов. Горшенин, ссылаясь на закон от 1 декабря 1934 года, запретил проводить открытые судебные процессы над участниками террористических банд.

Таким образом, Министр Юстиции СССР тов. Горшенин фактически сделал невозможным выполнение постановления Политбюро ЦК КП(б)У от 5 сентября 1949 года.

Распоряжение Министра Юстиции СССР считаю неправильным, сугубо формальным, не отвечающим задачам быстрейшего искоренения остатков разгромленного буржуазно-националистического подполья.

Докладывая об этом, прошу Вас, Леонид Георгиевич, поставить вопрос перед ЦК ВКП(б) об отмене неправильного распоряжения тов. Горшенина.

Военный прокурор войск МВД
Украинского округа полковник юстиции *підпис* Г.Кошарский

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.98, арк.324,325.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлені штампи: «На контроль. Особий сектор ЦК КП(б)У.Таємна частина. 14.06.1950 р. Вх. №2753/91. Підлягає поверненню»; «ЦК КП(б)У. Адміністративний відділ. Вхід. №1061с. 14.VI.1950 р.».

№166

1950, не пізніше червня 23. – Довідка завідуючого адміністративним відділом ЦК КП(б)У Г.Дроздова секретареві ЦК КП(б)У Л.Мельникову щодо листа прокурора військ МВС Українського округу Г.Кошарського з приводу проведення відкритих судових процесів над учасниками націоналістичного підпілля

Секретарю ЦК КП(б)У
товарищу Мельникову Л.Г.

Справка
по письму тов. Кошарского

Прокурор войск МВД Украинского округа тов. Кошарский сообщил, что министр Юстиции Союза ССР тов. Горшенин запретил проводить открытые судебные процессы над участниками банд буржуазно-националистического подполья.

По существу письма тов. Кошарского административным отделом ЦК КП(б)У было сообщено в ЦК ВКП(б). Кроме того, тов. Кошарский с аналогичным письмом обратился и в ЦК ВКП(б).

По сообщению зав. сектором административного отдела ЦК ВКП(б) тов. Лопухова вопрос о проведении открытых судебных процессов над участниками «ОУН» в ЦК ВКП(б) рассмотрен. В каждом отдельном случае вопрос об открытом судебном процессе необходимо решать ЦК КП(б)У с последующим утверждением ЦК ВКП(б).

Тов. Кошарскому об этом сообщено.

Зав. административным
отделом ЦК КП(б)У *підпис* (Дроздов)[1]

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.98, арк.322.
Оригінал, машинопис.
На документі є дві нерозбірливі резолюції.

Примітки

[1] До документу на окремому аркуші додана резолюція: «т. Дроздову. т. Мельников Л.Г. просит доложить предложение. *Підпис.* 23/VI» *(Арк.323).*

№167

1950, липня 31. – Інформація секретаря Рівненського обкому КП(б)У В.Чучукала секретареві ЦК КП(б)У Л.Мельникову про проведення обласної наради старших груп охорони громадського порядку і дільничних уповноважених міліції

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

Комуністична Партія (більшовиків) України
Ровенський обласний комітет

№ 9/897 31 июля 1950 р.

Секретарю ЦК КП(б)У
товарищу Мельникову Л.Г.

Информация
о проведенном областном совещании старших групп охраны общественного порядка и участковых уполномоченных милиции

В соответствии с постановлением ЦК КП(б)У от 22-го июля 1950 года, областным комитетом КП(б)У проведено совещание старших групп охраны общественного порядка и участковых уполномоченных милиции сельских населенных пунктов области.

В связи с отсутствием в областном центре помещения, в котором можно было бы собрать всех старших групп и участковых уполномоченных милиции, совещание было проведено в два периода, т.е. 27 и 28 июля с.г.

Из общего количества 1066 старших групп охраны общественного порядка и 768 участковых уполномоченных милиции на совещании присутствовало: 27-го июля — 463 старших групп ООП и 354 участковых уполномоченных милиции, и 28-го июля — 427 старших групп и 381 участковых уполномоченных милиции.

Всего приняло участие в совещании 990 старших групп ООП — 93,3%, и 735 участковых уполномоченных милиции — 95,5%.

Кроме того, на совещание были приглашены заместители начальников райотделений милиции по руководству группами охраны общественного порядка в количестве 30 чел.

На обсуждение совещания были поставлены вопросы, рекомендованные ЦК КП(б)У:

1. О задачах политического и организационно-хозяйственного укрепления колхозов области.

2. Об усилении роли групп охраны общественного порядка в охране социалистической собственности и укреплении общественного порядка на селе.

С докладами по первому вопросу выступал секретарь обкома КП(б)У тов. Чучкало, с докладами по второму вопросу выступал и. о. начальника областного управления Министерства Госбезопасности тов. Гуреев.

В своих выступлениях по докладам старшие групп охраны общественного порядка и участковые уполномоченные милиции выражали благодарность Советскому правительству, коммунистической партии и товарищу Сталину за заботу по созданию групп охраны общественного порядка, отмечая, что эта забота создала необходимые условия для успешной борьбы с остатками банд украинско-буржуазных националистов, способствовала проведению сплошной коллективизации в Западных областях Украины и оградила честных колхозников от преступных замыслов бандитских и кулацких элементов.

Выступавшие товарищи делились опытом своей работы по охране колхозов и общественного порядка на селе, рассказывали о проводимой борьбе с остатками банд украинско-буржуазных националистов, расхитителями социалистической собственности и нарушителями советского правопорядка.

Только за 1-е полугодие 1950 года группами охраны общественного порядка задержано 6 бандитов, 44 бандпособников, 24 бежавших из мест спецпоселения, 274 уголовно-преступного элемента, 712 нарушителей паспортного режима, 311 нарушителей общественного порядка и 82 дезертира из школ ФЗО и Советской Армии.

За этот же период изъято у бандитов 1 пулемет, 12 автоматов, 43 винтовки, 20 револьверов и пистолетов, 4 гранаты и 635 штук патронов.

Старшие групп охраны общественного порядка и участковые уполномоченные милиции в своих выступлениях также отмечали большие недостатки в по-

становке политико-воспитательной работы среди личного состава групп охраны и отсутствие должной помощи и внимания к группам охраны общественного порядка со стороны райкомов партии, райкомов ЛКСМУ, райотделов МГБ и милиции.

Так, в своем выступлении участковый уполномоченный милиции села Тынное, Сарненского района тов. Тимощук отметил, что с группой охраны общественного порядка политзанятий не проводится, выделенный райкомом КП(б)У политрук в группу не является и вся политвоспитательная работа ограничивается читкой газет, проводимой местными сельскими агитаторами, и периодическим выпуском боевого листка.

О таком же состоянии политвоспитательной работы в группе рассказал старший группы охраны общественного порядка села Тутовичи Сарненского района тов. Крамарчук. Политрук, выделенный райкомом КП(б)У для проведения политзанятий, не выполняет данного ему партийного поручения, а райком партии на это обстоятельство соответствующим образом не реагирует.

Старший группы охраны общественного порядка села Вараш, Рафаловского района тов. Денисюк в своем выступлении указал, как на недостаток, отсутствие политвоспитательной работы среди молодежи села по вовлечению ее [в] ряды ВЛКСМ. При наличии в селе свыше 200 чел. молодежи, первичная комсомольская организация колхоза насчитывает всего 3 комсомольца.

Участковый уполномоченный милиции села Залавье, Рокитновского района тов. Капорцев отметил отсутствие должной помощи ему в организационном укреплении группы охраны общественного порядка и усилении ее боеспособности со стороны райотдела МГБ и милиции, в связи с чем группа малочисленна, состоит из 3-х человек, что не дает возможности полностью обеспечить охрану колхоза и проводить работу по ликвидации 4-х бандитов, скрывающихся в лесных массивах, окружающих село.

Участники совещания в своих выступлениях вскрывали серьезные недостатки в деле политического, организационно-хозяйственного укрепления колхозов, приводили факты преступной деятельности пробравшегося к руководству в колхозах кулацкого и враждебного элемента.

Так, участковый уполномоченный милиции села Буды, Вербского района тов. Медведь рассказал, что в колхозе этого села орудует группа расхитителей колхозного имущества во главе с председателем колхоза. Материалы на расхитителей переданы райпрокурору, но к ответственности они не привлечены. Трудовая дисциплина в колхозе стоит на низком уровне, часть колхозников самовольно пользуется лошадьми для личных надобностей, но правление колхоза никаких мер по укреплению трудовой дисциплины не принимает.

Старший группы охраны общественного порядка в колхозе им. Маленкова – село Чепня,[1] Острожецкого района тов. Мельничук с большим возмущением рассказал, что председатель колхоза проводит враждебную работу, направленную на подрыв мощи колхоза и компрометацию колхозного строя.

В подтверждение своих слов тов. Мельничук привел факты плохого ухода за скотом, дискредитацию в глазах колхозников применения техники в сельском хозяйстве, для чего земля, вспаханная трактором, умышленно была засеяна через три недели после вспашки, в связи с чем посевы кукурузы и чумизы не взошли. Председатель колхоза уклоняется от руководства обмолотом урожая и сдачи зерна государству.

Участковый уполномоченный милиции села Залавье, Рокитновского района тов. Капорцев в своем выступлении уделил большое внимание серьезным недостаткам, которые имеют место в колхозе этого села. Председатель колхоза Смык,

у которого пять братьев были в оуновской банде, ведет работу на развал колхоза, занимается систематическим пьянством даже в самый разгар уборки урожая и хлебосдачи.

Весной этого года в колхозе вместо 130 гектаров было посеяно только 60 га, а в сводке райсельхозотделу показано было полное выполнение плана весеннего сева, такое очковтирательство приведет к снижению оплаты трудодня колхозников. Бригадир колхоза накануне уборки урожая осужден за самогоноварение, вместо него другой не назначен и в бригаде нет никого, кто бы мог вести учет трудодней колхозников. Отдельные работники районных организаций, приезжая в село, нарушают социалистическую законность, занимаются самоуправством, так райуполминзаг безосновательно, сам, не имея полномочий, проводит обыски в домах крестьян, вызывая этим их возмущение. На неоднократные сообщения его о недостатках в работе колхоза и допущенных нарушениях советского правопорядка в селе руководству района, никаких мер со стороны их не принято.

В выступлениях отдельных участников совещания были вскрыты факты превышения своих прав некоторыми участковыми уполномоченными милиции и старшими групп охраны общественного порядка, которые, не зная своих прямых обязанностей, вмешиваются в работу исполкомов сельсоветов, правлений колхозов и сами допускают нарушение советского правопорядка.

Так, старший группы охраны общественного порядка села Ивановка, Сосновского района тов. Рынковский сообщил совещанию о том, что, в целях усиления охраны села, запрещено хождение крестьян по улице с 10 часов вечера до утра.

Старший группы охраны общественного порядка села Каноничи, Владимирецкого района тов. Рыжий рассказал, что его группа используется председателем колхоза для сбора колхозников на работу в выходные дни.

Эти факты свидетельствуют об отсутствии должной работы с участковыми уполномоченными и старшими групп охраны общественного порядка по разъяснению им основных положений советского законодательства и роли органов советской власти на селе.

Всего в выступлениях по докладам приняло участие 42 старших групп охраны общественного порядка и участковых уполномоченных милиции.

В работе совещания принимали участие – секретарь ЦК КП(б)У тов. Назаренко, прокурор Республики тов. Руденко и зам. министра госбезопасности Украинской ССР тов. Руденко[2].

Выступления секретаря ЦК КП(б)У тов. Назаренко, и прокурора Республики тов. Руденко были выслушаны участниками совещания с большим вниманием.

Участники совещания с большим воодушевлением приняли письмо товарищу Сталину Иосифу Виссарионовичу, в котором взяли на себя обязательство охранять социалистическую собственность, оберегать честный труд колхозников и самоотверженно служить любимой Родине.

На совещании было оглашено постановление исполкома областного Совета депутатов трудящихся и приказ начальника областного управления МГБ о награждении грамотами, выдаче денежных и вещевых премий старшим групп охраны общественного порядка и участковым уполномоченным милиции, проявившим себя в деле организации охраны колхозного имущества и общественного порядка на селе.

Обком КП(б)У, реализуя выступления участников совещания, принимает меры по устранению вскрытых на совещании недостатков, а также разрабатывает ме-

роприятия по улучшению работы групп охраны общественного порядка и участковых уполномоченных милиции.

Секретарь обкома КП(б)У *підпис* В.Чучукало

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.103, арк.267-274.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлені штамп: «Особий сектор ЦК КП(б)У. Таємна частина. 2.08.1950 р. Вх. №3638/54. Підлягає поверненню».

Примітки

[1] Чекно.
[2] Прізвище «Руденко» двічі вказане у тексті документу.

№168
1950, раніше серпня 25. — Інформація адміністративного відділу ЦК КП(б)У секретареві ЦК КП(б)У Л.Мельникову про злочин оперуповноваженого Березнівського райвідділу МДБ Н.Володіна

Секретарю ЦК КП(б)У
товарищу Мельникову Л.Г.

Министр Внутренних Дел УССР тов. Строкач Т.А. и военный прокурор войск МВД Украинского округа тов. Кошарский Г.А. сообщили ЦК КП(б)У, что оперуполномоченный Березновского райотдела МГБ Ровенской области Володин Н.А. 2 мая 1950 года, будучи сильно пьяным, утерял в селе Голобно секретные документы и личное оружие. На второй день Володин Н.А., обнаружив пропажу документов и оружия, начал их разыскивать у крестьян села Голобно[1].

Не найдя документов и оружия, Володин Н.А. в порядке мести совершил поджег двух домов села Голобно. В результате возникшего пожара сгорело 5 жилых домов и 3 клуни. За это преступление Володин Н.А. арестован. Следствие по его делу проведено особой инспекцией Ровенского областного Управления МГБ и прокуратурой войск МВД.

Будучи вызван 3 июля 1950 года в суд Военного трибунала войск МВД Ровенской области, Володин Н.А. на вопросы членов суда не отвечал. Приглашенные врачи-специалисты вынесли заключение о невменяемости Володина Н.А. и что у него «истерическая реакция торможения». В настоящее время Володин Н.А. находится на излечении в больнице.

В связи с этим Военный Трибунал слушание дела Володина Н.А. отложил до его выздоровления.

Зам. зав. административным
отделом ЦК КП(б)У *підпис* (Битюков)
Инструктор административного
отдела ЦК КП(б)У *підпис* (Муха)

1950
еа

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.98, арк.197.
Оригінал, машинопис.
На документі є нерозбірлива резолюція від 25.VIII.

Примітки

[1] Голубне.

№169

1950, вересня 27/29. – Повідомлення заступника міністра держбезпеки УРСР Цепкова завідуючому адміністративним відділом ЦК КП(б)У Г.Дроздову про незаконні дії старшого оперуповноваженого Сарненського райвідділу МДБ А.Єршова

Министерство
государственной безопасности Украинской ССР

27/29 сентября 1950 г. №15/ОИ/16081 г. Киев

Сов. секретно
Экз. №1
Зав. административным отделом ЦК КП(б)У
тов. Дроздову
гор. Киев.

По интересующему Вас вопросу о старшем оперуполномоченном Сарненского РО МГБ Ровенской области лейтенанте Ершове А.Г. сообщаю:

9 апреля 1950 года лейтенант Ершов, находясь по делам службы в селе Тынное, Сарненского района, и будучи в нетрезвом состоянии, задержал по подозрению в распространении антисоветских листовок женщину 35-40-летнего возраста, и приведя ее в расположение войсковой группы, предложил рядовому Есину обыскать эту женщину.

Производя обыск, Есин доложил Ершову, что у задержанной гражданки ничего не обнаружено, тогда Ершов дал указание солдатам раздеть задержанную и вновь произвести тщательный обыск.

По требованию Ершова и солдат задержанная сняла с себя всю одежду и в присутствии указанных лиц находилась в нательном белье.

После окончания обыска задержанная была отпущена.

Установить, что за женщина задерживалась Ершовым, не представилось возможным, так как никаких документов о ее задержании и обыске не составлялось, а Ершов и солдаты ее не знают.

1 мая 1950 года Ершов, находясь в том же селе, вместо выполнения порученного задания, до 5 часов 2 мая пьянствовал в доме учителя.

15 мая 1950 года Ершов, будучи в нетрезвом состоянии на улице села Тынное, без всяких оснований задержал гр-ку Одарчук и под угрозой оружия доставил ее в расположение войсковой группы.

Приведя Одарчук в расположение войсковой группы, Ершов дал указание солдатам ее никуда не отпускать, а сам ушел.

Воспользовавшись отсутствием Ершова, Одарчук ушла к себе домой и больше не задерживалась.

За пьянство и незаконные действия Ершов арестован на 20 суток без исполнения служебных обязанностей.

Зам. министра госбезопасности УССР
по кадрам *підпис* (Цепков)

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.98, арк.62,63.
Оригінал, машинопис.
На документі проставлені штампи: «Таємна частина Особого сектора ЦК КП(б)У. №14/1689. 30.IX.1950 р. Підлягає поверненню»; «ЦК КП(б)У. Адміністративний відділ. Вхід. №1768с. 30.IX.1950 р.».

№170
1950, грудня 19. – Звіт секретаря Рівненського обкому КП(б)У Т.Жукова секретареві ЦК КП(б)У Л.Мельникову про виконання постанови Політбюро ЦК КП(б)У від 23 серпня 1950 р. «Про заходи щодо подальшого покращення роботи груп охорони громадського порядку в західних областях УРСР»

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!
Комуністична Партія (більшовиків) України
Ровенський обласний комітет

№ 8/1542 Сов. секретно 19 декабря 1950 р.

Секретарю ЦК КП(б) Украины
товарищу Мельникову Л.Г.

Отчет
о выполнении постановления Политбюро ЦК КП(б)У от 23-го августа 1950 года «О мерах по дальнейшему улучшению работы групп охраны общественного порядка в Западных областях УССР»

Выполняя постановление Политбюро ЦК КП(б)У от 23-го августа 1950 года «О мерах по дальнейшему улучшению работы групп охраны общественного порядка в Западных областях УССР» бюро обкома КП(б)У на своем заседании от 16 сентября с.г. обсудило данное постановление и наметило мероприятия, направленные на улучшение работы групп охраны общественного порядка в области.

По состоянию на 15 декабря 1950 года в Ровенской области создано 1117 групп охраны общественного порядка, в которых числится 8713 человек, на вооружении которых состоит 7197 стволов оружия. Все колхозы области прикрыты группами охраны общественного порядка.

После повторной проверки из состава групп охраны общественного порядка было исключено 259 человек, как лиц, не внушающих политического доверия, на которых поступили компрометирующие материалы.

Все члены групп охраны общественного порядка подобраны из числа лучших колхозников, комсомольцев и несоюзной молодежи, утверждены на общих собраниях колхозников, где каждым членом группы охраны общественного порядка даны устные и письменные обязательства по охране социалистической собственности и общественного порядка в колхозах и населенных пунктах. Старшие групп охраны общественного порядка утверждены исполкомами районных Советов депутатов трудящихся.

Во всех районах области, начиная с августа по октябрь месяц 1950 года, райкомами КП(б)У совместно с райотделами МГБ были проведены районные собрания членов групп охраны общественного порядка, участковых уполномоченных милиции, с участием председателей колхозов и сельсоветов, на которых были заслушаны доклады первых секретарей райкомов КП(б)У о задачах поли-

тического и организационно-хозяйственного укрепления колхозов района и начальников райотделов МГБ об усилении роли групп охраны общественного порядка в охране социалистической собственности и укрепления общественного порядка на селе.

Райкомами КП(б)У был пересмотрен состав политруков групп охраны общественного порядка и на эту работу были утверждены наиболее подготовленные коммунисты и комсомольцы, способные обеспечить проведение политико-воспитательной работы на высоком идейно-политическом уровне.

Всего по области подобрано и утверждено 918 чел. политруков групп охраны общественного порядка.

В большинстве районов области политруки начали регулярно проводить в группах охраны общественного порядка политические занятия и беседы, чтение лекций и докладов на общественно-политические темы и по вопросам советской законности.

На заседании райкомов КП(б)У стали периодически заслушиваться отчеты политруков групп охраны общественного порядка, секретарей первичных партийных и комсомольских организаций о состоянии политико-воспитательной работы в группах охраны общественного порядка и их работе по обеспечению охраны социалистической собственности и общественного порядка в колхозах и населенных пунктах.

Среди членов групп охраны общественного порядка организована учеба по боевой подготовке. Для проведения занятий по боевой подготовке через райвоенкоматы подобраны и закреплены за группами охраны 685 чел. офицерского и сержантского состава запаса. По специальной подготовке занятия в группах проводят участковые уполномоченные милиции.

С целью обмена опытом работы и оказания необходимой помощи в районах ежемесячно созываются совещания старших групп охраны общественного порядка и участковых уполномоченных милиции.

Для оказания практической помощи райотделам милиции по вопросу укрепления групп охраны общественного порядка в сентябре и октябре месяцах 1950 года в районы области было командировано 85 человек работников областного управления МГБ и милиции.

В результате проведенных мероприятий усилилась боеспособность групп охраны общественного порядка. За активное участие по борьбе с остатками банд и их пособников, уголовно-преступным элементом и расхитителями колхозного имущества поощрено 16 человек членов групп охраны общественного порядка.

Так, например, 28 августа 1950 года члены группы охраны общественного порядка по селу Лешня, Демидовского района т.т. Яковнюк Н.Е. и Редько В.И. обнаружили в лесу бандитский схрон, из которого было изъято ручной пулемет, автомат и 6 винтовок.

13 октября с.г. в с. Вежицы, Рокитновского района члены группы охраны общественного порядка тов. Березюк Ф.С., Грибеневич В.Е. и Домантович С.А. задержали бандита «Кочерга», который пришел в лес к пастухам взять с пастбища колхозного вола. Задержанный бандит передан в райотдел МГБ.

20 октября 1950 года член группы охраны общественного порядка с. Витковичи, Березновского района – Пилипак П.В., совместно с группой райотдела МГБ при проческе леса, столкнулся с двумя бандитами ОУН, при перестрелке один бандит был убит, у которого изъято немецкая винтовка, пистолет «ТТ» и много оуновской литературы.

Наряду с этим, необходимо отметить, что произведенной проверкой состояния и работы групп охраны общественного порядка выявлено, что некоторые райкомы КП(б)У, райотделы МГБ и милиции (Мизочского, Острожского, Алек-

сандрийского, Гощанского, Ровенского, Здолбуновского и Сосновского) не сделали необходимых выводов из постановления Политбюро ЦК КП(б)У от 23-го августа с.г. «О мерах по дальнейшему улучшению работы групп охраны общественного порядка в Западных областях УССР» и не приняли необходимых мер к своевременному и полному выполнению этого постановления для улучшения работы групп охраны общественного порядка в районах.

Райкомы КП(б)У этих районов не обеспечили контроля за работой политруков и не установили отчетности их за проведенную работу. В результате чего, значительная часть политруков неудовлетворительно проводила политико-воспитательную работу в группах охраны общественного порядка.

В Мизочском и Острожском районах учеба личного состава групп охраны общественного порядка по боевой подготовке не была организована.

В отдельных группах охраны учебу по боевой подготовке проводят участковые уполномоченные милиции от случая к случаю и учета проведенной работы не имеется.

Бюро обкома КП(б)У на своем заседании 11-го ноября с.г. заслушало отчеты секретарей Мизочского и Острожского райкомов КП(б)У, начальников райотделов МГБ и МВД этих районов о ходе выполнения постановления Политбюро ЦК КП(б)У от 23-го августа 1950 года, потребовало от них в ближайшее время устранить недостатки, выявленные проверкой, и улучшить руководство группами охраны общественного порядка.

Бюро обкома КП(б)У обязало всех секретарей райкомов КП(б)У, начальников райотделов МГБ и милиции улучшить боевую подготовку и политико-воспитательную работу в группах охраны общественного порядка, укрепить состав политруков и агитаторов групп из числа партийно-комсомольского актива, способных обеспечить систематическую и на высоком идейно-политическом уровне политико-воспитательную работу в группах охраны общественного порядка.

Секретарь обкома КП(б)У *підпис* Т.Жуков

ЦДАГОУ, ф.1, оп.24, спр.103, арк.469-472.

Оригінал, машинопис.

На документі проставлені штампи: «Особий сектор ЦК КП(б)У. Таємна частина. 21.12.1950 р. Вх. №6262/54. Підлягає поверненню»; «ЦК КП(б)У. Адміністративний відділ. Вхід. №2276-с. 22/XII.1950 р.»; як також є резолюція Л.Мельникова: «Читал, материал использовать для докладной записки о выполнении решения ЦК. 28/XII. 50 г. Підпис» та примітка «Д/с. Підпис».

1951-1969 роки

№171

1951, січня 12. – Витяг з протоколу засідання бюро Рівненського обкому КП(б)У з рішеннями щодо виключення з партії начальника політвідділу Бугринської МТС Гощанського району С.Дударя та зняття партійного стягнення із заступника начальника Гощанського райвідділу міліції С.Свиря

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

Комуністична партія (більшовиків) України
Ровенський обласний комітет

№_____ ___________ 19___ р.

Строго секретно

Протокол №131
заседания бюро Ровенского областного комитета
КП(б)У

от 12 января 1951 года

[...]

21. О тов. Дударе С.Ф.

(докл. т. Дидур, выст. т.т. Антонюк, Сухаревская, Журавель, Коликов, Чучукало).

тов. Дударь присутствует.

Дударь Степан Федорович, рождения 1907 года, член ВКП(б) с мая месяца 1931 года, партийный билет №7108925, украинец, служащий, образование – н/высшее, в настоящее время работает начальником политотдела Бугринской МТС, Гощанского района.

Решением Гощанского райкома КП(б)У от 9.1.1951 г. Дударь Степан Федорович исключен из рядов ВКП(б) за грубое нарушение советской законности – избиение колхозников и тяжелое ранение из огнестрельного оружия колхозника – члена ВЛКСМ Харитончука Петра Васильевича.

Расследованием установлено, что колхозники колхоза имени Карла Маркса села Чудница, Гощанского района, работая на заготовке и вывозке леса в Сосновском районе, Ровенской области, израсходовав фураж для лошадей, 5-го января оставили работу и направились домой в с. Чудница. Отъехав небольшое расстояние от места лесоразработок, они были задержаны начальником политотдела Бугринской МТС тов. Дударем и директором Бабино-Томаховского сахарного завода тов. Ставровским, которые предложили им возвратиться обратно для вывозки леса, но т.к. колхозники не выполнили этого указания, тов. Дударь, обзывая колхозников бандитами и др. нецензурными словами, обнажив пистолет, начал наносить колхозникам удары пистолетом, а тов. Ставровский ударил двух колхозников березовым кнутовищем.

В ходе этих бесчинств колхозник – член ВЛКСМ тов. Харитончук, обращаясь к т.т. Дударю и Ставровскому, заявил, что они нарушают советские законы, избивая колхозников.

Тов. Дударь, ударив Харитончука пистолетом, приказал ему садиться в автомашину. При посадке Харитончука в автомашину тов. Дударь подталкивал его пистолетом, видимо от этого произошел выстрел, которым Харитончук был тяжело ранен в поясницу со сквозным выходом пули в области живота. После этого Харитончук был доставлен в больницу м. Березно, где ему была произведена операция.

В процессе расследования также установлено, что избиением со стороны тов. Дударя подвергались еще 4 колхозника – Шевчук С.П., Козярчук Ф., Колядюк Ф.А. и Герасимчук А.П.

Бюро обкома КП(б)У постановляет:

1. За грубое нарушение советской законности – избиение колхозников и тяжелое ранение из огнестрельного оружия колхозника Харитончука тов. Дударя Степана Федоровича из членов ВКП(б) исключить.

2. Снять тов. Дударя с должности начальника политотдела Бугринской МТС.

3. Поручить и.о. прокурора области тов. Кучеренко на протяжении 5 дней закончить следствие по данному факту нарушения советской законности для привлечения виновных к уголовной ответственности.

4. Вопрос о допущенном нарушении советской законности со стороны члена ВКП(б) Ставровского Леонида Георгиевича обсудить по окончании следствия прокуратурой области.

5. Просить ЦК КП(б)У утвердить п.2 настоящего постановления.

[...]

34. О Свире С.Я.

(докл. Т. Винникова, выст. т.т. Додь, Закора, Чучукало).

Свирь С.Я. присутствует.

Свирь Семен Яковлевич, 1906 года рождения, член ВКП(б) с 1939 года, партийный билет №2342654, украинец, из крестьян-бедняков, служащий, образование – 6 классов, состоит на партийном учете в Гощанском райкоме КП(б)У.

В настоящее время работает заместителем начальника райотдела милиции Гощанского района.

Решением бюро Ровенского обкома КП(б)У от 22 марта 1950 года тов. Свирь за допущение бандпроявления в селе Буща, Мизочского района, как не обеспечивающий порученного ему участка работы начальника районной милиции, был снят с работы и объявлено партийное взыскание – строгий выговор с занесением в учетную карточку.

Тов. Свирь, работая начальником милиции Мизочского района, не обеспечил организации групп охраны во всех населенных пунктах и колхозах района, скрывая свою бездеятельность, стал на путь обмана: информировал вышестоящие партийные и советские органы о том, что во всех населенных пунктах района созданы пункты охраны, чем не обеспечил охрану колхозов, в результате чего 13 марта 1950 года в селе Буща, Мизочского района было бандпроявление, во время которого бандитами было убито три человека сельского актива.

Гощанский райком КП(б)У своим решением от 3 ноября 1950 года, учитывая, что тов. Свирь учел допущенные им ошибки в работе, принимает активное участие в общественной жизни района, просит бюро обкома КП(б)У снять с тов. Свиря указанное партийное взыскание.

Свирь характеризуется положительно.

Бюро обкома КП(б)У постановляет:

Учитывая, что тов. Свирь Семен Яковлевич учел в своей практической работе допущенные им ошибки, партийное взыскание – строгий выговор с занесением в учетную карточку, объявленное 22 марта 1950 года решением бюро обкома КП(б)У, снять.

[...]

ДАРО, ф.400, оп.1, спр.19, арк.32,33,44.
Копія, машинопис.

№172

1951, лютого 21. – Звинувачувальний висновок щодо групи учнів і випускників Межиріцької середньої школи, про здійснення «антирадянської діяльності»

По след. делу №9273
«Утверждаю»
Начальник УМГБ Ровенской области
полковник *підпис* (Михальчук)
«21» февраля 1951 года

Обвинительное заключение
по обвинению:

1. Жильчук Владимира Александровича
2. Жуковской Клавдии Павловны
3. Кристапчук Раисы Михайловны
в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 УК УССР
4. Ткачук Евстафия Степановича
в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-10 ч.II и 54-12 УК УССР
5. Жильчук Евгения Ивановича
в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-10 ч.II и 196 УК УССР

8-11 декабря 1950 г. Управлением МГБ Ровенской области за антисоветскую деятельность арестованы и привлечены к уголовной ответственности Жильчук Владимир Александрович, Жуковская Клавдия Павловна, Кристапчук Раиса Михайловна, Ткачук Евстафий Степанович и Жильчук Евгений Иванович.

Произведенным по делу расследованием установлено:

Обвиняемый Жильчук Владимир, проживая в селе Невирков, Межиричского района, Ровенской области, и являясь учащимся Межиричской средней школы, в силу враждебного отношения к советской власти, летом 1948 года при встрече с бандитами ОУН установил с последними связь, получил для чтения антисоветскую националистическую литературу, тогда же получил от бандитов задание сочинять и писать стихотворения антисоветского националистического содержания (л.д. 17,18,35-38,74).

Выполняя задание бандитов, обв. Жильчук Владимир на протяжении с лета 1948 года до дня ареста сочинил и писал антисоветские националистические стихотворения, которые с января 1950 года давал читать другим учащимся 10 класса Межиричской средней школы, также вместе с ним разделяющим антисоветские взгляды, в том числе обвиняемым по настоящему делу Жуковской Клавдии, Кристапчук Раисе, Ткачук Евстафию и Жильчук Евгению[1] (л.д. 19,38-40,57,75,96,108,109,113,153-155,207,211,221,331,346,347).

Весной 1950 года через обв. Кристапчук Раису, Жильчук Владимир установил связь с участником ОУН Мосийчук А.П.,[2] от последнего лично и через обв. Кристапчук[3] на протяжении весны и лета 1950 года получал антисоветскую националистическую литературу, которую читал сам и, с целью воспитания в националистическом духе, давал читать другим, в том числе обвиняемым Жуковской

Клавдии, Кристапчук Раисе и Жильчук Евгению. В то же время обв. Жильчук Владимир по заданию Мосийчука выписал из националистического «декалога» 10 заповедей украинского националиста и националистическую молитву, а также скопировал у Мосийчука переработанный в резко антисоветской националистической форме гимн Украинской ССР, затем эти заповеди и гимн давал читать обв. Ткачук Евстафию, а также читал сам в присутствии обвиняемых Ткачук Евстафия и Жильчук Евгения и других учащихся 10 класса Межиричской средней школы. По заданию Мосийчука переписал и передал 10 заповедей украинского националиста и националистическую листовку обвиняемым Кристапчук Раисе и Жуковской Клавдии (л.д. 19-21,40-51,62,75,76,97-99,109,110,114,120,155-158,160,207-209,211,221,222,264,265,277,316-318,322-324,327,328,330-333,345,346,351,352).

30 июня 1950 года в националистический праздник, так называемый «день провозглашения самостийной Украины», обв. Жильчук Владимир распространил по селу Невирков, Межиричского района антисоветские листовки (л.д. 52,53,77,112).

В июне же 1950 года обв. Жильчук Владимир дал согласие Мосийчуку заниматься сбором разведывательных данных и писать информации, вместе с Мосийчуком привлекал для сбора разведывательных данных обвиняемых Кристапчук Раису и Жуковскую Клавдию (л.д. 22,23,53,54,77,100,161,162,338).

Кроме того, в 1946-1947 годах квартиру родственников обв. Жильчук Владимира в его присутствии посещали бандиты ОУН, которым его родственники оказывали материальную помощь (л.д. 32-34,78).

Обвиняемые Жуковская Клавдия и Кристапчук Раиса, проживая в м. Межиричи, Ровенской области, и являясь учащимися Межиричской средней школы, поддерживали связь с участником ОУН обвиняемым Жильчук Владимиром, от которого с января 1950 года получали и читали антисоветские националистические стихотворения, сочиненные и написанные лично Жильчук Владимиром, а также получали от последнего и читали антисоветскую националистическую брошюру (л.д. 38-40,50,75,96,97,109,113,122,123,153-156,169,315-317).

Весной 1950 года обв. Кристапчук Раиса установила связь с участником ОУН Мосийчук А.П., от которого весной и летом 1950 года систематически получала антисоветскую националистическую литературу, читала сама и давала читать обвиняемой Жуковской Клавдии, что последняя и делала. По заданию Мосийчука обв. Кристапчук Раиса дважды передавала для чтения антисоветскую националистическую литературу обв. Жильчук Владимиру (л.д. 48,49,75,76,97-99,110,111,120,123,124,156-159,169,318-322).

В июне 1950 года обвиняемые Кристапчук Раиса и Жуковская Клавдия получили от обв. Жильчук Владимира для изучения 10 заповедей украинского националиста и националистическую молитву, выписанные им из националистического «декалога» (л.д. 47,48,62,76,114,123,160,169,322-324).

В июне же 1950 года обвиняемые Кристапчук Раиса и Жуковская Клавдия, на предложение Мосийчука и Жильчук Владимира, дали согласие заниматься сбором разведывательных данных, которые после в письменной информации передавать Мосийчуку. По заданию Мосийчука избрали себе организационные клички – Жуковская – «Незабудка», Кристапчук – «Фиалка» (л.д. 53,54,77,100,111, 112,117,118,124,161,162).

Выполняя задание, обвиняемые Кристапчук Раиса и Жуковская Клавдия с целью сбора разведывательных данных ходили на колхозное собрание в м. Межиричи, после чего написали письменную информацию, которую Кристапчук передала Мосийчуку (л.д. 124,162,170,325).

Обвиняемый Ткачук Евстафий проживая в селе Невирков, Межиричского района, Ровенской области, и являясь учащимся Межиричской средней школы, в силу враждебного отношения к советской власти в 1947-1950 г.г. пел антисоветские националистические песни (л.д. 205,206,221).

Поддерживая связь с участником ОУН обвиняемым Жильчук Владимиром, в 1950 году обв. Ткачук Евстафий получал от последнего и читал антисоветские националистические стихотворения, сочиненные и написанные лично обв. Жильчук, переработанный в антисоветской националистической форме гимн Украинской ССР, а также выписанные из националистического «декалога» 10 заповедей украинского националиста (л.д. 50,51,57,58,75-76,207-208,211,221,346,347).

Весной 1950 года обв. Ткачук Евстафий присутствовал при чтении обв. Жильчук Владимиром 10 заповедей украинского националиста и переработанного в антисоветском националистическом смысле гимна Украинской ССР. Знал о наличии у обвиняемого Жильчук Владимира антисоветской националистической литературы (л.д. 51,76,208,209,212,221-222,277,345,348).

Помимо этого, летом 1949 года у себя на квартире имел встречу с бандитами ОУН, приходившими за продуктами питания, о чем, как и о вышеуказанных фактах, органам советской власти не сообщил (л.д. 201-202,216,222-223,276).

Обвиняемый Жильчук Евгений, проживая в селе Невирков, Межиричского района, Ровенской области, и являясь учащимся Межиричской средней школы, поддерживал связь с участником ОУН – обвиняемым Жильчук Владимиром, от которого в 1950 году получал и читал антисоветскую националистическую брошюру, листовки и антисоветские националистические стихотворения, написанные лично обв. Жильчук Владимиром (л.д. 50,52,57-58,75-77,212,257,264,265,336-337,341).

Весной 1950 года обв. Жильчук Евгений присутсвовал при чтении обв. Жильчук Владимиром 10 заповедей украинского националиста и переработанного в антисоветском националистическом смысле гимна Украинской ССР (л.д. 51,76, 208,222,257,264,277,341,351-352).

В том же 1950 году обв. Жильчук Евгений получил от участника ОУН Ильчук Адама[4] несколько штук антисоветских листовок, которые давал читать обв. Жильчук Владимиру, а также давал читать антисоветскую националистическую литературу Ильчук Адаму (л.д. 238,247-48,258,264,292-293,338,352).

В июне 1950 года получил от Ильчук Адама огнестрельное оружие – револьвер системы «наган», из которого вместе с обвиняемым Жильчук Владимиром стрелял, после продолжительное время хранил у себя, затем возвратил Ильчук Адаму (л.д. 25-26,239-240,248-249,264-265,293,342-343).

Допрошенные в качестве обвиняемых Жильчук Владимир, Жуковская Клавдия, Кристапчук Раиса, Ткачук Евстафий и Жильчук Евгений в предъявленном им обвинении виновными себя признали и изобличаются взаимными показаниями[5] (л.д. 74-80,122-125,168-170,220-224,263-266).

Кроме того, Жильчук Владимир, Жильчук Евгений и Ткачук Евстафий изобличаются показаниями свидетеля Ткачук А.С. (л.д. 245-284), Жильчук Евгений показаниями Ильчук А.И. (л.д. 292-293) и Жильчук Владимир вещественными доказательствами, приобщенными к делу в отдельном пакете.

На основании изложенного обвиняются:

Жильчук Владимир Олександрович, 1931 года рождения, уроженец села Невирков, Межиричского района, Ровенской области, украинец, гражданин СССР, беспартийный, образование среднее, из крестьян-середняков, холост, не судим, до ареста являлся студентом I курса Кременецкого пединститута, проживал г. Кременец, улица Широкая, № 59,

В том, что: — в 1948 году при встрече с бандитами ОУН, последними был привлечен к участию в ОУН, и по заданию бандитов сочинял и писал антисоветские националистические стихотворения, в 1948 году лично от бандитов, а в 1950 году от участника ОУН Мосийчук получал антисоветскую националистическую литературу, которую изучал сам и давал изучать учащимся Межиричской средней школы, распространял по селу антисоветские листовки, дал согласие Мосийчуку вести разведку и вместе с ним привлекал для этой цели других лиц. Кроме того, в 1946-1947 г.г. квартиру его родственников посещали бандиты ОУН, которым оказывали материальную помощь, т.е в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 КК УССР.

Жуковская Клавдия Павловна, 1932 года рождения, уроженка м. Межиричи, Межиричского района, Ровенской области, украинка, гражданка СССР, беспартийная, образование среднее, незамужняя, не судима, из крестьян-середняков, до ареста являлась студентом I курса Ровенского учительского института, проживала г. Ровно, Литовская-30,

В том, что: — в 1950 году была привлечена к участию в ОУН под кличкой «Незабудка», дала согласие вести разведку, после чего вместе с Кристапчук написала одну письменную информацию разведывательного характера, получала и читала антисоветскую националистическую литературу, т.е в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 КК УССР.

Кристапчук Раиса Михайловна 1932 года рождения, уроженка м. Межиричи, Межиричского района, Ровенской области, украинка, гражданка СССР, беспартийная, образование среднее, незамужняя, не судима, из крестьян-бедняков, до ареста являлась студентом I курса Ровенского учительского института, проживала г. Ровно, Восточная-21,

В том, что: — в 1950 году была привлечена к участию в ОУН под кличкой «Фиалка», дала согласие вести разведку, после чего вместе с Жуковской написала письменную информацию разведывательного характера, которую передала участнику ОУН Мосийчуку, получала и читала антисоветскую националистическую литературу, т.е в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-1«а» и 54-11 КК УССР.

Ткачук Евстафий Степанович 1933 года рождения, уроженец села Невирков, Межиричского района, Ровенской области, украинец, гражданини СССР, беспартийный, образование среднее, холост, не судим, из крестьян-середняков, до ареста являлся студентом I курса Ровенского учительского института, проживал г. Ровно, ул. Чкалова-33,

В том, что: — в 1947-1950 годах пел антисоветские националистические песни, в 1950 году получал и читал антисоветские националистические стихотворения, 10 заповедей украинского националиста и переработанный в антисоветском националистическом смысле гимн Украинской ССР, присутствовал при чтении националистической литературы обв. Жильчуком Владимиром. Кроме того, в 1949 году в своей квартире имел встречу с бандитами ОУН, о чем в органы советской власти не сообщил, т.е. в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-10 ч.II и 54-12 УК УССР.

Жильчук Евгений Иванович, 1930 года рождения, уроженец и житель села Невирков, Межиричского района, Ровенской области, украинец, гражданин СССР, беспартийный, образование 9 классов, холост, не судим, из крестьян-середняков, до ареста являлся учащимся 10 класса Межиричской средней школы,

В том, что: – в 1950 году получал и читал антисоветскую националистическую литературу, давал читать другим участникам ОУН, присутствовал при чтении националистической литературы Жильчуком Владимиром. Помимо этого, в 1950 году продолжительное время незаконно хранил огнестрельное оружие – «наган», т.е в преступлениях, предусмотренных ст.ст. 54-10 ч.II и 196 УК УССР.

Руководствуясь ст. 204 УПК УССР, следственное дело №9273 по обвинению Жильчук Владимира Александровича и других, всего 5 человек, по оперативным соображениям, через Прокурора Ровенской области направить на рассмотрение Особого Совещания при МГБ СССР с ходатайством о применении меры наказания к обвиняемым Жильчук Владимиру Александровичу, Жуковской Клавдии Павловне, Кристапчук Раисе Михайловне, Ткачук Евстафию Степановичу и Жильчук Евгению Ивановичу – по 10 лет ИТЛ каждому с конфискацией лично принадлежащего им имущества.[6]

Обвинительное заключение составлено 20 февраля 1951 года в городе Ровно.

Ст. следователь следотдела УМГБ РО
лейтенант *підпис* (Дегтярев)
«Согласны»:
Начальник отд-я следотдела УМГБ РО
капитан *підпис* (Лезин)
Начальник следотдела УМГБ Ров. обл.
майор *підпис* (Сивоволов)

Справка

1. Обвиняемые Жильчук Владимир Александрович, Жуковская Клавдия Павловна, Кристапчук Раиса Михайловна, Ткачук Евстафий Степанович и Жильчук Евгений Иванович содержатся под стражей во внутренней тюрьме УМГБ гор. Ровно.
2. Вещественные доказательства приобщены к делу в отдельном пакете.
3. Личные документы обвиняемых сданы на хранение в отдел «А» УМГБ Ровенской области.

Ст. следователь следотдела УМГБ РО
лейтенант *підпис* (Дегтярев)

рг-5

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5010, арк.409-415.
Оригінал, машинопис.
На документі є резолюції: «Дело внести на рассмотрение Особого Совещания. Оп. Уп. Секр. Особ. Сов. майор підпис 10/IV-51 г.»; «Дело внести на ос/совещание при МГБ СССР. Прокурор підпис 10/V.51 г.».

Примітки

[1] Під час арешту і обшуку в Жильчука В.О. вилучена значна кількість написаних ним «антирадянських» віршів, знайдених напередодні у його тумбочці Л.Данильчуком, уродженцем Житомирської області, студентом фізико-математичного факультету Крем'янецького педінституту, з яким мешкали в одній кімнаті. У матеріалах справи згадано такі вірші В.Жильчука: Думки про правду *(ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5010, арк.38; далі подаються тільки аркуші цієї справи);* Зустріч (Накінець так довгожданий); Мамо, мамо, де ти,

мамо?; 296-ий; Відповідь другові; Поет; О, Україно!; Вітри повівають...; Це був один з тих теплих...; Синіють зорі; Колись те діялось...; Довкола світ один жевріє...; Ні, ще світ не скоро буде спать... *(Арк.69-72)*; Син України; Весна *(Арк.97)*; Ніч і ніч, а дерева, як спів...; Сьогодні і завтра й позавтра; Лежачи під синім... *(Арк.362зв)*. Вірш «Поет», своєрідний поетичний маніфест В.Жильчука, наведений у справі повністю *(Арк.363)*:

Не той поет, хто дзвін кайданів
За світло й волю визнає.
А лише той, хто у вигнанні
В юрбі закованих жиє.
Не той поет, хто в ніч туману
Кричить про щастя, волю, цвіт.
А той поет, хто в свист бурану
В знемозі світить волі світ.
Не той поет, хто в ніч криваву,
Під стогін тяжкий, гіркий плач,
Сурмить фальшиво звиту славу –
Він не поет, а раб-сурмач.
Не той поет, хто біль народний,
Його життя тяжкий девіз
Ісфальшувать за гроші згодний,
Забуть про плач і море сліз.
Не той поет, хто під ридання,
Хто під негоду, чорний дим,
Кричить про стрінуте світання,
Під плач і крик співає гімн.

[2] Мосійчук Автоном Петрович, 1930 р.н., уродженець с. Застав'є Межиріцького району, член ОУН з 1947 р., член ВЛКСМ, освіта – 7 кл., водій, до арешту перебував у радянській армії. Арештований 8 лютого 1951 р., військовим трибуналом військ МДБ Рівненської області 12 квітня 1952 р. засуджений на 25 років ВТТ *(Арк.438-440)*.

[3] А.Мосійчук передав для прочитання Р.Кристопчук брошуру «Сто пісень» *(Арк.99);* журнал «Інформатор» *(Арк.158);* видання «Прапор українського націоналіста», яке включало 10 і 40 заповідей українського націоналіста, молитву націоналіста, український радянський гімн, опрацьований у націоналістичному дусі *(Арк.159)*.

[4] Ільчук Адам Петрович, 1930 р.н., уродженець с. Іванівка Межиріцького району. Був заарештований 24 грудня 1950 р. в одній з В.Жильчуком та ін. справі, однак після першого допиту втік через вікно з приміщення Межиріцького РВ МДБ. З того часу – на нелегальному становищі *(Арк.388)*. Відповідно до довідки, підписаної уповноваженим УКДБ при РМ УРСР по Рівненській області в Межиріцькому районі капітаном Юрченком 1 вересня 1955 р., продовжував життя нелегала *(Арк.523)*.

[5] В.Жильчук пізніше, 30 вересня 1953 р., так охарактеризував методи, які застосовували до нього в ході слідства працівники Рівненського УМДБ: «Знаходячись в Управлінні МДБ, я піддавався жахливим фізичним засобам слідства... Особливо фізично мене мучив капітан Дрихлов *(Дряхлов)* і старший лейтенант Євсєєв *(капітан Євсюков)*» *(Арк.430зв)*.

[6] Особливою нарадою при МДБ СРСР 19 травня 1951 р. Жильчук В.О. був ув'язнений на 10 років ВТТ «за участь в антирадянській банді українських націоналістів» (ст.ст. 54-1а, 54-11 КК УРСР). З тим же формулюванням і за тими ж статтями, але на 7 років ВТТ кожна, ув'язнені Жуковська К.П. і Кристопчук Р.М. Ткачук Є.С. засуджений на 7 років ВТТ «за недонесення про відоме йому місце перебування бандита-націоналіста і антирадянську агітацію» (ст.ст. 54-10, ч.II, 54-12 КК УРСР); Жильчук Є.І. – на ті ж 7 років ВТТ «за розповсюдження листівок антирадянського змісту і незаконне зберігання вогнепальної зброї» (ст.ст. 54-10, ч.II, 196 КК УРСР). Покарання ув'язнені відбували в різних таборах на півночі СРСР: Береговому (Воркута) – В.Жильчук, К.Жуковська; Горному (Норильськ) – Р.Кристопчук; Вятлазі (Кіровська обл.) – Є.Жильчук; Сиблазі – Є.Ткачук. Останній реабілітований прокуратурою Рівненської області 29 листопада 1989 р. відповідно до ст.1 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 р. Решта засуджених у цій справі реабілітовані постановою президії Рівненського обласного суду від 14 лютого 1990 р. «за відсутністю складу злочину».

№173
1951, травня 16. – Визначення Військової колегії Верховного Суду СРСР щодо касаційних скарг колишніх працівників Сарненського РВ МДБ Ф.Білоуса і В.Єрмоленка, засуджених за «грубе порушення революційної законності»

Секретно

Верховный Суд Союза СССР

Определение №2-01058

Военная Коллегия Верховного Суда СССР

В составе: Председательствующего генерал-майора юстиции Черткова
и членов – полковника юстиции Коваленко
подполковника юстиции Сенина
рассмотрев в заседании от 16 мая 1951 года
кассационные жалобы Белоуса Ф.Н., Ермоленко В.И. и их адвокатов на приговор Военного трибунала войск МВД Львовского округа от 18 февраля 1951 года по делу осужденных:

б. пом. оперуполномоченного РО МГБ Белоуса Федора Николаевича по ст. 206-17 п.«а» УК УССР к лишению свободы в ИТЛ сроком на 10 лет, с поражением в правах на 3 года, лишением звания «младший лейтенант», лишением медалей: «За победу над Германией», «За доблестный труд» и «XXX лет Советской Армии и Флота» и возбуждением ходатайства перед Президиумом Верховного Совета СССР о лишении медалей: «За отвагу» и «За боевые заслуги»;

б. пом. оперуполномоченного РО МГБ Ермоленко Василия Николаевича по ст. 206-17 п.«а» УК УССР к лишению свободы в ИТЛ сроком на 7 лет, без поражения в правах,

заслушав доклад тов. Коваленко
и заключение пом. Гл. Военного прокурора Советской Армии
подполковника юстиции Калачева об оставлении приговора в силе в отношении Белоус и снижении меры наказания до 3-х лет лишения свободы в отношении Ермоленко, –

Установила:

Белоус осужден за то, что, работая помощником оперуполномоченного Сарненского РО МГБ, при исполнении служебных обязанностей допустил ряд фактов грубого нарушения ревзаконности. Так, 4 апреля 1948 г. Белоус, будучи по делам службы в селе Стрельск, Сарненского района, вместе с осужденным по настоящему делу Ермоленко злоупотребляли своим служебным положением:

во время обыска в сарае гр-на Симончук Павла, обнаружив спрятанные различные домашние носильные вещи, продукты, зерно и, не имея доказательств о том, что обнаруженное ими имущество принадлежит бандитам ОУН, доложили руководству РО МГБ, что ими якобы обнаружен бандитский схрон, после чего все обнаруженное имущество изъяли, причем 26 кг. сала незаконно реализовали

среди сотрудников РО МГБ под видом испорченного, а 1258 кг. зерна передали в колхоз.

8 апреля 1948 г., в результате неправильной информации руководства РО МГБ со стороны Белоус и Ермоленко, последние получили разрешение на уничтожение бандитского схрона и, не имея в данном случае на это оснований и необходимости, доставили к хозяйству Симончук тол и при помощи этого тола подорвали сарай гр-на Симончук, где было обнаружено указанное имущество, не приняв мер предосторожности, в связи с чем возник пожар, которым уничтожено два сарая и жилой дом.

26 ноября 1948 года Белоус неосновательно задержал гр-на Антонич П.Н., во время допроса которого применял незаконные методы следствия, в результате чего добился от последнего вымышленных показаний о том, что Валько Федор и Антонич Платон являются пособниками ОУН. Тогда же Белоус задержал Валько Федора. При допросе задержанного им Валько применял незаконные методы следствия: наносил последнему побои, связывал его и, уложив на землю, наливал ему в нос воду, давал указания солдатам держать Валько «на стойке» с поднятыми вверх руками и с грузом на пальце.

В тот же период времени Белоус незаконно задержал жену Валько – Никитчук Ульяну, которую по указанию Белоус избивали подчиненные ему солдаты.

Добившись от Валько и Антонич Петра вымышленные показания и арестовав по этим показаниям Антонич Платона, Белоус возбудил уголовное дело на Валько Федора и Антонич Платона, в результате чего эти лица незаконно содержались под арестом в течении 3-х месяцев и 8 дней.

В конце ноября 1948 г. Белоус задержал гр-на с. Текливка Никонец Ивана, в отношении которого Белоус тоже применял незаконные методы следствия и лил ему воду в нос, добиваясь «признательных» показаний, в связи с чем Никонец терял сознание.

После этих издевательств Никонец незаконно содержался под стражей в течении 7 суток в холодном помещении.

В ноябре 1948 г. Белоус также незаконно содержал под арестом в течении 7 дней гр-ку Ивашину Анну и дважды ее ударил.

23 августа 1950 г. Белоус доставил в РО МГБ как свидетеля гр-на Ленивого, которого незаконно содержал в помещении РО МГБ четверо суток, запирал его в кабинете, оставляя без надзора. В этот период времени Белоус неоднократно допрашивал Ленивого, при этом Ленивый, будучи запертым в кабинете, 27 августа 1950 г. повесился. После того, как Ленивый покончил жизнь самоубийством, Белоус предложил сфальсифицировать протокол очной ставки, которым Ленивый «изобличался» в незаконном хранении оружия.

В том же августе 1950 г. Белоус обманным путем добился оформления ареста на гр-ку Оленич, которая в марте 1950 г. явилась с повинной. При допросах два раза наносил ей побои, добиваясь «признательных» показаний, в результате чего Оленич по вине Белоуса незаконно содержалась под стражей 3 м-ца и 7 дней.

Виновность Белоус в совершении указанных преступлений доказана материалами дела, в том числе показаниями допрошенных в суде свидетелей: Симончук Анны, Валько Федора, Никонец Ивана, Никитчук Ульяны, Оленич Марии, Плегачева, Данилова и др.

Ермоленко признан виновным в том, что, будучи помощником оперуполномоченного Сарненского РО МГБ, при исполнении служебных обязанностей допустил ряд фактов грубого нарушения ревзаконности. Так, 4 апреля 1948 г., находясь в служебной командировке в селе Стрельск, Сарненского района, вместе с осужденным по данному делу Белоус злоупотребляли своим служебным положением:

во время обыска в сарае гр-на Симончук Павла, обнаружив спрятанные различные домашние носильные вещи, продукты, зерно и не имея доказательств о том, что обнаруженное ими имущество принадлежит бандитам ОУН, доложили руководству РО МГБ, что ими якобы обнаружен бандитский схрон, после чего все обнаруженное имущество изъяли, причем 26 кг. сала незаконно реализовали среди сотрудников РО МГБ под видом испорченного, а 1258 кг. зерна передали в колхоз. Тогда же Ермоленко доставил в РО МГБ гр-н Симончук Акулину и Пригарскую, которые незаконно содержались в РО МГБ под арестом шесть суток. После освобождения Симончук Акулины из-под стражи Ермоленко и Белоус, возвратив ей изъятые 4.4.48 г. вещи, в расписке указали, что она все изъятое у нее имущество получила сполна, тогда как в действительности сало 26 кг. и зерно ей возвращено не было.

8 апреля 1948 г. Ермоленко вместе с Белоус, не предприняв мер предосторожности и безо всякой к тому необходимости, подложив в сарае тол, подорвали его, в связи с чем возник пожар, которым были уничтожены постройки и с/хоз. инвентарь хозяйства Симончук. После пожара Ермоленко составил акт о том, что якобы во время пожара рвались гранаты, и предложил подписать этот акт гр-ке Мизюрка, присутствовавшей при пожаре. Когда же Мизюрка отказалась подписать такой акт и заявила, что взрыв был только один, а других она не слыхала, то Ермоленко нанес ей удар.

26 ноября 1948 года Ермоленко вместе с Белоус, участвуя в допросе Антонич Петра, применял к последнему незаконные методы следствия, требовал от него показаний, изобличающих Валько Федора в пособнической деятельности бандитам ОУН, при этом ударил его пять раз. Добившись таким путем вымышленных показаний, Ермоленко записал их в протокол.

В том же ноябре 1948 г. Ермоленко, производя в квартире Валько Ф. обыск, избыл жену Валько – Никитчук Ульяну. Кроме того, Ермоленко при допросе Валько Федора в присутствии Белоуса наносил Валько Федору побои. В результате незаконных методов следствия, по вине Ермоленко и Белоуса граждане Валько Федор и Антонич Платон неосновательно содержались под арестом в течение трех месяцев и 8 дней.

Виновность Ермоленко в совершении указанных преступлений доказана имеющимися в деле материалами, в том числе показаниями допрошенных в суде свидетелей: Мизюрка, Симончук Павла, Валько Федора, Симончук Анны, Никитчук Ульяны, Плегачева и др.

В своих кассационных жалобах осужденные Белоус и Ермоленко, отрицая инкриминируемые им преступления, просят об отмене приговора и обращении дела к доследованию, ссылаясь на то, что предварительно и судебное следствие якобы проводилось необъективно и что свидетели их оклеветали.

В своих кассационных жалобах: защитник осужденного Белоус – адвокат Онищенко просит об отмене приговора и возвращении дела на доследование, ссылаясь на то, что обвинение Белоус построено на разноречивых показаниях свидетелей и что факт самоубийства гр-на Ленивого в помещении РО МГБ не является исключительно виной Белоус.

Защитник осужденного Ермоленко – адвокат Филимонов просит об отмене приговора и обращении дела к доследованию, ссылаясь на то, что обвинение Ермоленко следует считать недоказанным, так как Ермоленко в ряде эпизодов не участвовал.

Рассмотрев все производство по делу и обсудив доводы кассаторов, Военная Коллегия Верховного Суда СССР находит, что доводы, изложенные в кассаци-

онных жалобах не могут служить основанием к отмене или изменению приговора в отношении Белоус и Ермоленко, поскольку виновность их в систематическом нарушении ревзаконности по делу установлена указанными выше доказательствами.

В силу изложенного и учитывая, что преступные действия Белоус и Ермоленко квалифицированы правильно, а мера наказания им назначена с учетом тяжести совершенных ими преступлений, Военная Коллегия Верховного Суда СССР определила:

приговор в отношении Белоус и Ермоленко оставить в силе, а их кассационные жалобы и касжалобы их адвокатов отклонить, как необоснованные.

Председательствующий (подпись)
Члены (подписи)

Справка: подлинник настоящего определения находится в архивно-следственном деле №18425 по обвинению Белоуса и Ермоленко, которое хранится а УАО УКГБ Ровенской области.

Верно: ст. следователь следуправления КГБ
при СМ УССР – капитан *підпис* (Яценко)

7.I.1956 г.

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.4841, арк.450-454.
Засвідчена копія, машинопис.

№174
1952, не раніше липня 1. – Витяг з довідки бюро Рівненського обкому КП(б)У про розгляд персональних справ комуністів за 1951 – перше півріччя 1952 років

Справка

Рассмотренных персональных дел коммунистов за 1951 год и первое полугодие 1952 года.

Бюро обкома КП(б)У, при рассмотрении персональных дел, руководствовалось постановлениями ЦК ВКП(б) от 5 апреля 1950 года, ЦК КП(б)У от 28 апреля 1950 года «О недостатках и нарушениях Устава ВКП(б) при рассмотрении в партийных органах дел членов и кандидатов в члены ВКП(б)».

Бюро обкома партии при решении вопроса об исключении из партии и восстановлении исключенного в правах члена ВКП(б) всегда исходило из наличия обоснованности предъявленных члену партии обвинений и обеспечивало при рассмотрении дел максимум осторожности и товарищеской заботы.

За 1951 год и первое полугодие 1952 года рассмотрено 465 персональных дел, из них:

На исключенных из рядов ВКП(б) – 332
Снятие партийных взысканий – 105
Утеря партийных документов – 28.
[...]

Имеет место, когда отдельные первичные парторганизации и райкомы КП(б)У не изучают всесторонне вступающих в партию, не проверяют в необходимых

случаях их прошлой деятельности и поэтому нередко принимают в ВКП(б) недостойных, не внушающих политического доверия, а иногда явно враждебных лиц, которых вскоре вынуждены были исключить из партии.

Так 27 августа 1951 года на районной конференции учителей Острожецкого района, по докладу заведующего районным отделом народного образования член ВКП(б) Оверчук (в ряды ВКП(б) принят в армии) допустил антипартийные высказывания, заявив:

«Жизнь учителей в селе невыносима, не с кем поделиться мнением, услышать не от кого живого слова, в селе никогда нельзя увидеть газеты и журнала, что учителям нет никаких привилегий».

Оверчук также оклеветал население села Ярославичи, обрисовав его так – «Некультурное, темное, нелюдимое», – затем, обращаясь к присутствующим молодым учителям, заявил – «Это только здесь Вам все рисуют в розовых красках и заботу о школах, людях и учениках и культуру нашего села, а в самом деле ничего этого нет».

Такое клеветническое выступление Оверчука вызвало справедливое возмущение со стороны присутствующих учителей на конференции.

Оверчук, проживая с 1946 года в селе Ярославичи со своей матерью, знал, что его брат Оверчук Борис – участник оуновского подполья, в 1947 году осужден органами Советской власти, родная сестра – Оверчук Лариса – участница банды ОУН, которая в настоящее время находится на нелегальном положении, и что его два дяди – братья его отца, высланы за пределы Украинской ССР, как бандпособники (из постановления бюро обкома КП(б)У от 6 марта 1952 года, протокол № 42).

[...]

ДАРО, ф.400, оп.4, спр.77, арк.30,32,33.
Оригінал, машинопис.

№175

1954, червня 18. – Лист ув'язненого жителя хутора Березини Радивилівського району В.Чубая першому секретареві ЦК КПРС М.Хрущову щодо звільнення з табору

Обращаюсь к Вам, Никита Сергеевич, как к человеку, хорошо знающему условия Западной Украины, откуда я родом.

Сын крестьянина-бедняка, я в 1940 году ушел служить в Советскую Армию, участвовал в Отечественной войне. Вернулся домой в 1946 г. по демобилизации инвалидом Отечественной войны (ампутация ступней обеих ног) и занимался до дня моего ареста (июль 1949 г.) хлебопашеством. Не участвуя и не примыкая никогда ни к каким антисоветским группам, честно выполняя все свои обязательства перед государством, я никогда не мог предположить, что я буду арестован и осужден, как преступник, за никогда не совершенные преступления.

Никаких преступлений я не совершал, но одно дело настроило против меня районных работников, решивших от меня избавиться и избравших для этого наиболее легкий в тех условиях путь – обвинения меня в связи с бандитами.

Дело в том, что в 1948 г. в нашем селе град побил на 75% все озимые и яровые посевы. Обращения крестьян в район о назначении комиссии для проверки этого стихийного бедствия ни к чему не привели. Тогда с жалобой на действия районных властей я выехал в Киев и обратился к председателю Совета Министров УССР, который меня выслушал, а жалобу предложил сдать в приемную ЦК КПУ, что я и сделал (жалоба была адресована в ЦК КПУ на Ваше имя).

Через несколько дней в район и в копии жалобщику поступило распоряжение из ЦК КПУ о том, чтобы была немедленно образована комиссия для определения размеров стихийного бедствия и о представлении в связи с этим предусмотренных законом льгот.

На второй день после получения распоряжения ко мне домой, в мое отсутствие (я работал в поле) явились секретарь райкома, нач. МВД района, председатель райисполкома, уполномоченный минзага и др.

В доме была одна старуха – моя теща.

От нее стали требовать, чтобы она рассказала, когда и зачем я ездил в Киев, а потом с угрозами и бранью (старуху трясли за шиворот и угрожали бросить ее в колодец) стали требовать, чтобы рассказала о моих связях с бандитами. Не добившись ничего от старухи, они уехали, оставив мне записку, чтобы я явился в райМВД. Когда я туда явился, мне устроили допрос, зачем я ездил в Киев, к кому ходил жаловаться и почему я поехал без их разрешения жаловаться на них. После подписания протокола допроса, который вел нач. райМВД Гончаров, последний мне заявил: «Эту поездку мы так тебе напомним, что всю жизнь не забудешь».

Действительно, 19/7.1949 г. я был арестован райотделом МГБ без предъявления ордера на арест, и продержали меня в районе до 1/8.49, когда мне и предъявили ордер и отправили в област. управ. МГБ.

В чем же меня обвиняли на следствии?

В том, что я якобы поддерживал связь с бандитами и давал им информацию.

Это обвинение основывается только на показаниях одного из пойманных якобы бандитов, находившегося в это время в тюрьме МГБ. Этот человек (фамилия его как оказалось Дзюба), которого я никогда не видел и не встречал, и был использован для создания против меня дела.

Что это так, видно из следующих фактов:

Находясь в заключении в райотделе МГБ, я был вызван на очную ставку. Войдя туда, я увидел на носилках незнакомого человека и следователя.

На вопрос следователя, знает ли он меня, этот человек ответил, что он меня не знает и меня тут же увели в соседнюю комнату. Протокол очной ставки не составлялся. Через стенку я слышал, как туда зашел, судя по голосу, начальник райотдела МГБ, который вместе со следователем начал кричать на этого человека, требуя от него дать на меня показания. Они ему говорили, что только этим он может спасти себя и что его жизнь в их руках, и что для них важнее получить показания против Чубая (т.е. против меня).

Через некоторое время меня обратно вызвали в комнату рядом и опять стали вести допрос.

На этот раз этот человек уже заявил, что он меня знает и посещал меня дома. На мое заявление, зачем он так нахально врет, и что я ведь за стенкой слышал все, этот человек отвернулся и заплакал, а нач. МГБ набросился на меня с руганью, приказав немедленно убрать меня, что и было сделано.

Протокол очной ставки тоже не составлялся.

Еще одна очная ставка мне была устроена с ним уже в областном управ. МГБ, примерно через 1 – 1 1/2 мес. На этой очной ставке этот свидетель подтверждал все, что говорил следователь. На мой вопрос, почему он впутывает невинных людей, он мне тут же, волнуясь и плача, завил: «Вы ведь слышали и знаете, что меня заставляют дать показания против вас, а я мучений больше не могу выносить».

Следователь тут же ему поднес булку с колбасой, сказав, чтобы он не волновался.

Характерно, что когда на его заявление, что он меня якобы встречал в Савчуковском лесу, я указал, что такого леса в нашем районе никто не знает, он (свидетель) промолчал, а следователь заявил: «Это не важно». Через несколько дней, на очередном допросе, тот же следователь мне заявил, что после проверки на месте такого Савчуковского леса не оказалось и что свидетель наврал.

Характерно и следующее: этот свидетель, в частности, показывал, что ко мне за информацией ходил из банды некий Шорук, который тоже находился в заключении. Когда я потребовал очной ставки с этим Шоруком, следователь мне заявил, что Шорука уже допросили и что он отрицает, что он ходил ко мне за информацией и утверждает, что меня не знает, но что для следствия достаточно и одного свидетеля. В протокол очной ставки ни одни из моих вопросов, которые могли бы уличить свидетеля во лжи (описать расположения комнат в моем доме, кто со мной живет в одном доме и проч.) и на которые он не смог ответить, занесены не были, также как и другие неугодные следователю вопросы. На мои настояния их записать, следователь ответил: «Это необязательно, и я лучше вас знаю, что писать».

Больше никаких очных ставок не было.

Т.о., на основании лживых показаний одного найманного преступника на меня было состряпано дело, и я был заочно осужден как преступник.

О действительно имевшей место моей невольной встрече с бандитами я чистосердечно рассказал на следствии. Вот этот факт:

Вернулся я домой по демобилизации в январе 1946 г. Через 2 дня после моего приезда, ночью ко мне домой явились 4 вооруженных человека в советской военной форме и потребовали сдать им шинель, в которой я пришел из армии. На мой вопрос, кто они такие и требование предъявить документы, я получил удар прикладом винтовки и заявление, что мы тебе предъявим такие документы, что у тебя глаза вылезут. Шинель, висевшую тут же, они забрали и ушли. Об этом посещении я утром сообщил райвоенкому, который очень равнодушно отнесся к моему рассказу и заявил: «Шинель я тебе вернуть не могу, а забрали ее, вероятно, бандиты». Не удовлетворившись его ответом, я пошел в райотделение МГБ, где также рассказал об этом ночном посещении, но и там к этому отнеслись равнодушно.

Должен тут же отметить, что свидетель Дзюба, о котором я указывал выше, в числе лиц, бывших у меня и отобравших шинель, не был.

Никаких связей с бандитами я не имел и все дело против меня было состряпано из-за того, что я поехал в Киев жаловаться на незаконные действия районных властей.

Несколько слов о методах ведения следствия: в райотделе МГБ, куда я был доставлен, меня избивал и истязал всячески следователь Шабалин, требуя дачи заведомо ложных показаний. Бил он меня и кулаками, и ногами в живот, и чем под руку попало, как тяжелое пресс-папье и т.д. Как они обрабатывали свидетеля, я уже указал выше.

В областном управлении МГБ на мое заявление, что я могу дать только правдивые показания, а не то, что требует следователь, меня опять начали избивать. Особенно усердствовали в моей «обработке», как они выражались, следователи Семикоз и Селиванов.

Эти избиения повторялись на каждом допросе, в следствии чего я даже боялся спросить, что написано в протоколе, и подписывал их не читая, по требованию следователей, лишь бы избавиться от дальнейших мучений. Явившемуся однажды в тюрьму прокурору на его вопрос, есть ли жалобы, я показал ему свою изуродованную спину и тело все в синяках и кровавых подтеках.

Прокурор мне сказал, что, вероятно, вы не даете нужных показаний. Надо слушаться во всем следователя и вас бить не будут.

Ночью, после этого посещения прокурора, меня вызвали на допрос, и следователем Селивановым я был зверски избит, как он заявил, «за жалобу».

После этих «ответов» я уже со следователями не спорил и все, что мне предлагалось подписать – подписывал. Только при окончании следствия, когда мне нужно было подписать постановление по п. 206 УПК, я попросил следователя ознакомить меня с делом, но следователь Семикоз грозно крикнул на меня: «Что, опять хочешь попробовать». После этого предупреждения, так хорошо мне известного, я подписал это постановление, так [и] не ознакомившись с делом.

В силу изложенных причин и созданных следственным аппаратом условий, я не знаю, что имеется в подписанных мною протоколах, т.к. их мне не зачитывали, и не знаю, что имеется в деле.

Суда, как известно, надо мною не было, и обжаловать кому-нибудь эти действия я был лишен возможности.

Прошу дать распоряжение Генеральному прокурору пересмотреть мое дело и отменить решение ОСО как основанное на провокационных измышлениях одного преступника – показаниях, состряпанных работниками МГБ для того, чтобы со мною расправиться. Я прошу не милости, не прощения или снисхождения, т.к. я ни в чем не виноват перед Советским государством, а прошу только о самом элементарном, законном – освободить ни в чем не повинного человека и дать мне – инвалиду Отечественной войны – заниматься мирным трудом в меру оставшихся у меня сил.

18.06.1954 В.Чубай *(підпис)*

Мой адрес
Коми АССР, Интинский р-н
пос. Абезь, п/я 388/16-Д
Чубаю Василию Сидоровичу[1]

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.3638, арк.145-150.
Оригінал, рукопис.
На документі проставлено штамп: «Сектор писем общего отдела секретариата ЦК. 13.VII.54».

Примітки

[1] Чубай Василь Сидорович, 1917 р.н., с. Малі Жабокрики Дубенського повіту, і його дружина Чубай (Павлюк) Оксенія Петрівна, 1927 р.н., с. Березини Дубенського повіту, заарештовані 19 липня 1949 р. УМДБ у Рівненській області, засуджені на 10 років виправно-трудових таборів «за участь в антирадянській банді українських націоналістів» за статтями 54-1а, 54-11 Кримінального кодексу УРСР (постанова Особливої наради при МДБ СРСР від 25 січня 1950 р.). Покарання Чубай В.С. відбував у Мінлазі (м. Інта Комі АРСР) і Дубравкомлазі (селище Явас Мордовської АРСР), Чубай О.П. – у Степлазі (м. Джезказган Казахської РСР). Обоє звільнені у 1956 р., повернулись до с. Березини.

Чубай В.С. у 1940 р. був призваний до Червоної армії, служив у 514 стрілецькому піхотному полку (м. Бєсов), до грудня 1941 р. – на фронті у складі цього ж полку, з 12 грудня 1941 р. по 26 квітня 1942 р. навчався на курсах молодших лейтенантів Брянського фронту (м. Липець). Звідти направлений командиром мінометного взводу 843 полку 6 дивізії 40 армії, згодом у чині старшого лейтенанта став зам. командира мінометної роти. 30 березня 1943 р. потрапив у полон біля станції Лозова, перебував у таборах військовополонених у Славуті, Холмі, Людвігсфальді (неподалік від Берліна), обморозив ноги.

12 квітня 1945 р. звільнений радянськими військами, служив писарем у 17 танковій бригаді, пройшов через фільтраційні табори. Нагороджений медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.». У січні 1946 р. повернувся у Малі Жабокрики, у листопаді 1946 р. одружився, поселився у дружини в с. Березини (*ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.3638, арк.19-20зв; далі подаються тільки аркуші цієї справи*).

Підставою для арешту Чубаїв стали покази нелегала Дзеби В.В. («Вітер», «Непитай», «Микола»), арештованого у червні 1949 р. В.Дзеба – уродженець містечка Козин, де у 1943 р. працював старостою, з 1944 р. – в УПА. 26 грудня 1950 р. В.Дзеба, разом з учасницею ОУН з 1940 р. О.П.Миколюк («Русалка», «Невідома», «Наталка», «Марія», «Буйна»), засуджені військовим трибуналом Прикарпатського військового округу до вищої міри покарання (*Арк.210-211*).

Під час арешту сім'ї Чубаїв було описане їх майно. У переліку, складеному лейтенантом Козинського РВ МДБ Щоголєвим, зазначено: овечка – одна, корова – одна, порося – одне, півтора пуди, кінь – один, чорної масті, 18 років, клуня одна – в доброму стані («исправная»), сарай – один, в доброму стані, будинок – один, в доброму стані, машина швейна – одна, в робочому стані, московського випуску (*Арк.18*).

Перебуваючи в ув'язненні і після звільнення В.Чубай, окрім листа на ім'я М.Хрущова, подав ряд інших звернень і клопотань в різні інстанції: Генеральному прокуророві СРСР – 3.05.1955 р. (*Арк.152*); Голові Ради Міністрів СРСР – 6.08.1955 р. (*Арк.156-158*); прокуророві Головної військової прокуратури СРСР – 21.09.1955 р. (*Арк.162*); Голові КДБ – 2.01.1956 р. (*Арк.135*); Комісії особливого контролю при ЦК КПРС – 7.02.1956 р. (*Арк.139-143*). До Голови Ради Міністрів СРСР надійшла також скарга матері В.Чубая, Чубай Ликери – 10.10.1955 р. (*Арк.164-166*).

Однак, перегляд справи Василя і Оксенії Чубаїв розпочато лише після скарги Генеральному прокуророві СРСР 24.04.1968 р. (*Арк.170-171*). У висновку від 9.09.1968 р., підготовленому старшим слідчим УКДБ в Рівненської області майором Посаженніковим і погодженому начальником слідчого відділу УКДБ в Рівненській області Семикозом (саме він провадив слідство у справі Чубаїв у 1949 р.), пропонувалося постанову ОН щодо них залишити без змін, а їхні скарги без задоволення (*Арк.215-216*).

Після нового звернення В.Чубая до Генерального прокурора і Верховної Ради СРСР від 1.06.1976 р. (*Арк.219-220*) з проханням «люберетировать» (так в оригіналі), постановою прокуратури Рівненської області від 30.06.1976 р. скаргу про реабілітацію знову залишено без задоволення за відсутністю підстав для внесення протесту (*Арк.248-251*).

2.02.1977 р. В.Чубай подає заяву на ім'я Генерального секретаря ЦК КПРС Л.Брежнєва:

Ген. секретареві ЦК КПРС т. Л.І.Брежнєву
копія: Голові Президії ВР СРСР т. Підгорному М.В.
копія: Комісаріату держ. безпеки при Раді Міністрів СРСР
копія: командуючому Прикарпат. в/о
Чубая В.С. (адреса)

Заявление

Вот уже более двадцати лет, как я скитался в застенках тюрем и лагерей, после перенесенных унижений и мучений я требую нового рассмотрения дела и реабилитации.

Я – Советский воин, который прошел всю трагедию отступления с 1941 года до победных походов 1943 года. Я кровью обмыл каждый метр Советской Родины. Раненного меня бросили на поле боя, бесчувственного, я не мог застрелиться и поэтому меня взяли в плен бесчувственного. Советский офицер перенес все степени бедствий и оскорблений. Но не продался. Честь офицера сберег. На смерть шел, но оставался офицером.

Материалы концлагеря Людвигсфальде подтвердят мою честность и преданность Родине. Прошел все проверки. Бывшего военнопленного мотали в хвост и гриву. Все проверили, доказали. Меня оставили мерзавцы на поле боя, когда можно было спасти. Я был без сознания, такого меня и подобрали немцы. Я перенес все степени ада, описанные Данте.

Что еще мне могло быть страшно? Когда я возвратился домой, я готов был жизнь отдать за любое дитятко, ведь я перенес концлагерь. Ко мне даже бандеровцы боялись

подходить и убить они меня не решались из политических соображений, а в связь с ними я не вступал. Я продолжал быть Советским офицером, хотя и измученным концлагерем и проверками. Честь я не терял. 19 июля 1949 года меня арестовали по обвинению в бандпособничестве. Что мне доказали? Ничего! Разве мог я, Советский офицер, перенесший концлагерь и возвратившийся домой, продать честь Советского офицера перед каким то бандитом, который не защищал, но только грабил своего же брата. Меня Советский суд судить не мог, меня судил Бериевский суд по Сталинскому указу, как невиновного в преступлении, а как возможно потенциального преступника. Я протестую, я кровью обмыл свою офицерскую честь и требую восстановления моей офицерской чести и орденов. Я имею право просить помощи и защиты в Комитете защиты «Прав человека», в Комитете «Бухенвальд», у ветеранов второй мировой войны мира.

2.02.1977 года Чубай

На заяві проставлені вхідні штампи: «Секретариат ком. войсками Прик. ВО. Вх. №148. 7.02.1977 г.»; «Военная прокуратура СССР Вх. №669. 8.02.1977 г.» (*Арк.254*).

Лише після цього, 23.03.1977 р., ухвалою Рівненського обласного суду постанова ОН від 25.01.1950 р. стосовно Василя і Оксенії Чубаїв відмінена, справа проти них припинена за недоведеністю участі у здійсненні злочину, вони реабілітовані (*Арк.264*).

№176

1958, травня 26. – Заява жителя с. Гаї Ситенські Червоноармійського району А.Перетятка Голові Ради Міністрів СРСР М.Хрущову про звільнення з табору та повернення конфіскованого майна

Председателю Совета Министров
Союза ССР Н.С.Хрущеву 26.V.1958 г.
от гр-на села Гаи Ситенские
Червоноармейского р-на Ровенской обл.
Перетятко Андрея Васильевича

Заявление

Прошу Вашего ходатайства о пересмотре моего нижезложенного заявления и для направления его для рассмотрения по существу. Я, гр-н Перетятко Андрей Васильевич, 1905 г. рождения, в 1947 г. демобилизовали и[з] рядов Советской Армии из рабочего батальона; приехавши домой, в этом же 1947 г. на меня наложили госпоставку зерна и сена, с выполнением в указанные в обязательствах строки. Так как я только приехавши из армии, сам ничего не сеял, а семья была нетрудоспособна помочь мне в работе, сам я не мог уложиться, чтобы выполнить план госпоставок в указанные строки: во-первых, потому что еще уборочная не окончилась, а во-вторых, что я один мог сделать? За что меня в августе месяце и судили Червоноармейским нарсудом строком на 10 лет в исправительно-трудовых лагерях с конфискацией имущества.

Меня, правда, забрали после суда и отправили, а семью, которая состоялась из шести душ, без меня из дома выгнали на произвол судьбы, имущество все под чистую конфисковали. И так до настоящего время мы находимся в чужих людей на квартире. По этому поводу я обращался к Вам с просьбой о Вашем ходатайстве о возврате мне хоть одного дома, больше ничего не надо, только бы я мог со своей семьей жить в своем доме и трудиться на благо нашей социалистической Родины. Моя жалоба, которую Вы получили 18 апреля 1958 г., была направлена для рассмотрения прокурору Ровенской области, гор. Ровно, откуда мне сообщили, что конфискация имущества произведена правильно, и моя жалоба оставлена без удовлетворения. Мне больше копии приговора и акта описи имущества не выдают.

Поэтому покорнейше прошу Вас о Вашем ходатайстве, о передаче моей жалобы для рассмотрения по существу, с просьбой о возврате мне жилого дома.
Прошу не отказать [в] моей просьбе и [дать] ответ.

23.V.58 г. Проситель: *підпис*[1]

ЦДАВОВУ, ф.288, оп.9, спр.1507, арк.5,5зв.
Оригінал, рукопис.
На документі проставлено штамп: «Канцелярия Прокурора Ровенской области. Вход. №2268. 16 июня 1958 г.»; *як також написано від руки:* «№216/9. 17.VI».

Примітки

[1] 24 червня 1958 р. прокуратура Рівненської обл. прийняла постанову про залишення скарги А.Перетятка без задоволення *(ЦДАВОВУ, ф.288, оп.9, спр.1507, арк.7-9):*

«Утверждаю»
Прокурор Ровенской области
Государственный Советник Юстиции
3 класса *підпис* (И.Комолов)
24 июня 1958 года

Постановление
(О прекращении в порядке надзора
производства по жалобе)

24 июня 1958 года, г. Ровно

Начальник отдела по надзору за рассмотрением в судах уголовных дел прокуратуры Ровенской области Младший советник юстиции Дидыч, проверив в порядке надзора уголовное дело по обвинению Перетятко А.В., истребованное по жалобе последнего –

Установил:

Приговором народного суда Червоноармейского района, Ровенской области от 17 сентября 1947 года

Перетятко Андрей Васильевич, 1905 года рождения,
уроженец и житель с. Гаи Ситенские,
Червоноармейского района, из крестьян-кулаков,
малограмотный, не судим

осужден по ч.2 ст.58 УК УССР к заключению в ИТЛ сроком на 10 лет, с конфискацией всего имущества, с поражением в правах на 5 лет.
Определением судебной коллегии по уголовным делам Ровенского облсуда от 9 октября 1947 года приговор народного суда оставлен в силе, а кассационная жалоба осужденного – без удовлетворения.
Перетятко признан виновным и осужден за то, что он, являясь главой кулацкого хозяйства, злостно уклонялся от сдачи зернопоставки, молока и сельхозналогов государству.
В своей жалобе, адресованной Председателю Совета Министров СССР, Перетятко указывает, что он осужден неосновательно, его хозяйство являлось не кулацким, кроме того, он в то время находился в трудармии.
Доводы, изложенные в жалобе, являются неосновательными, виновность Перетятко в том, что он являлся главой кулацкого хозяйства и злостно уклонялся от выполнения всех видов госпоставок, установлена материалами дела и показаниями свидетелей.
Решением исполкома Червоноармейского районного Совета депутатов трудящихся от 10.VII.1947 года хозяйство Перетятко А.В. отнесено к числу кулацких (л.д.25).

Тот факт, что якобы Перетятко не выполнял поставок по причине того, что он был в трудармии, опровергается показаниями Председателя сельсовета Марковича, который заявил, что в 1946 году, когда Перетятко находился в трудармии, были выполнены все виды поставок, а когда он в 1947 году возвратился, то ничего перед государством не выполнял. В частности, он показал: «...В 1947 году Перетятко возвратился домой, то прошло изменение, ничего не выполнял и хлебопоставки не сдал. Когда началась хлебопоставка за 1947 год, мы неоднократно с уполномоченным района обращались к Перетятко для того, чтобы он сдавал хлебопоставку. Перетятко упорствовал и хлебопоставку не сдавал... У него было засеяно 14 га земли, и убрать урожай был сын и дочь. Поэтому он мог выполнить в срок» (л.д.37).

Показания Марковича о том, что Перетятко уклонялся от выполнения госпоставок в судебном заседании подтвердил уполномоченный Уполминзага Белашов Василий, который заявил: «...Когда в 1947 году началась хлебопоставка, Перетятко неоднократно предупреждался, чтобы он вез хлеб. Но, несмотря на предупреждения, хлеб не вез... Через 10 дней он не вез хлеб, и была произведена опись имущества. Сено он не вывез» (л.д.37).

Таким образом, виновность Перетятко установлена, и он осужден правильно, а также к нему правильно применена дополнительная мера наказания – конфискация имущества, которая своевременно приведена в исполнение.

Процессуальных нарушений по делу не установлено.

Руководствуясь ст.360 УПК УССР

Постановил:

Производство в порядке надзора по жалобе Перетятко прекратить, жалобу оставить без удовлетворения.

Настоящее постановление направить в Прокуратуру Украинской ССР, согласно требованию.

Дело возвратить в нарсуд Червоноармейского района, за минованием надобности.

Начальник отдела по надзору за
рассмотрением в судах уголовных дел
Младший советник юстиции *підпис* (А.Дидыч)

№177

1959, серпня 12-17. – Лист жительки м. Битом (Польща) Н.Берестовської першому секретареві ЦК КПРС М.Хрущову щодо розшуку репресованого брата

12 августа 1959 г.

Первому Секретарю Коммунистической
Партии Советского Союза
Никите Сергеевичу Хрущеву

Многоуважаемый Никита Сергеевич

Мой брат, Сергей Гвальбертович Лобачевский, рожденный 27.XII.1889 г., преподаватель русского языка, бывший Директор Ровенской Русской Гимназии, а при Советской Власти заместитель директора по педагогической части, был задержан Органами Н.К.В.Д. 21 июня 1941 г. в г. Ровно, У.С.С.Р., и до сих пор не вернулся и не дал о себе знать. Обращаюсь к Вам, Никита Сергеевич, с сердечной и глубокой просьбой помочь мне в отыскании и возвращении моего единственного младшего родного брата.

Я пенсионерка, вдова и проживаю в Польше:

г. Бытом, улица Каменна, №5, кв.6.

Брат мой окончил в Ленинграде Университет в 1916 году, был преподавателем русского языка и всю свою жизнь посвятил молодежи, уча ее в духе мира, любви и дружбы среди народов.[1]

Наталия Берестовская
Вдова, 75 лет

Polska.
Bytom. ul. Kamienna №5, m 6

Как родная сестра нашего незабвенного Феликса Дзержинского обращаюсь к Вам с полным доверием и горячей просьбой исполнить прошение гражданки Наталии Берестовской.

Шлю слова глубокого уважения и благодарности.[2]

Альдона Дзержинская-Коялович

Дня 17 августа 1959 г.
Почта Фаленица около Варшавы
Медзешин ул. Шафирова 6, Польша
Альдона Дзержинская-Коялович

Dnia 17 sierpnia 1959 r
Poszta Falenica k/Warszawy
Miedzeszyn ul. Szafirowa 6
Polska
Aldona Dzierzynska-Kojalowicz

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.5547, арк.46,46зв.
Оригінал, рукопис.
На листі проставлено штамп «СССР».

Примітки

[1] Лобачевський Сергій Гвальбертович (1889-1942) народився в м-ку Шумську Крем'янецького повіту Волинської губернії. В 1914 р. закінчив історико-філологічний факультет Петроградського університету. З 1916 по 1918 рр. вчителював у Рівному, у 1918-1924 рр. – в Острозі, у 1924-1934 рр. – викладач і інспектор російської гімназії, що належала «Російському православному благодійного товариству» («РПБТ») у Варшаві, у 1934-1939 рр. – директор аналогічної російської гімназії в Рівному. У 1939-1941 рр. – завуч школи №2 м. Рівного.

Заарештований 21 червня 1941 р., разом з настоятелем Рівненського Свято-Воскресенського собору, протоієреєм Михайлом Яковлєвим, колишнім завгоспом міської вищепочаткової школи Н.Жолієм, колишнім полковником царської армії В.Богатком, інженером-будівельником Н.Пардо. У зв'язку з початком воєнних дій в'язні Рівненської тюрми, в т.ч. С.Лобачевський, етаповані в Астраханську тюрму №2.

С.Лобачевський, В.Богатко і Н.Жолій були членами «Російського православного благодійного товариства», що діяло у 1921-1939 рр. в Рівному. Засновником і першим керівником рівненського відділення «РПБТ» був Чернов (до його виїзду в 1926 р. з Рівного), посаду голови правління обіймав барон Ф.Штейнгель (до 1925 р.), у подальшому організацію очолював адвокат Панченко. «РПБТ» у Рівному нараховувало близько 100 членів, володіло маєтком розміром 200 десятин землі з садибою, майстернями, клубами (в т.ч. «Русская молодежь»), гімназією, двома бібліотеками, житловими будинками, видавало газету «Волынское слово» і журнал «Зеленый шум».

Виховання молоді в російській гімназії, як слідує з матеріалів архівно-слідчої справи С.Лобачевского, здійснювалось у монархічному дусі, в закладі культивувались антирадянські настрої. У часі, коли гімназію очолював С.Лобачевський, там існувала «бой-скаутська» організація, емблемою якої була Георгієвська стрічка, прапором – царський трикольор; як загальношкільний вживався значок з трикольоровим прапором на фоні розгорнутої книги.

Факт членства С.Лобачевського в «РПБТ» було покладено в основу звинувачувального висновку проти нього, затвердженого військовим прокурором Сталінградського військового округу 20 травня 1942 р. Рішення Особливої наради при НКВС СРСР про ув'язнен-

ня С.Лобачевського «за приналежність до контрреволюційної організації» у виправно-трудовому таборі терміном на 8 років (ст. 58-8, 58-11 КК РРФСР) було ухвалене лише 22 травня 1943 р., у той час, коли він помер у тюрмі 26 червня 1942 р.

[2] Після звернення у серпні 1959 р. до М.Хрущова сестри С.Лобачевського, підтриманого сестрою Ф.Дзерзинського, вже 14 жовтня 1959 р. заступник Генерального прокурора СРСР вніс протест до президії Рівненського обласного суду про відміну постанови ОН НКВС СРСР від 22 травня 1943 р. стосовно С.Лобачевського. Ухвалою президії Рівненського обласного суду від 9 листопада 1959 р. вказана постанова скасована і справа за недоведеністю звинувачення провадженням закрита, оскільки під час слідства С.Лобачевський «винним себе не визнав і заявив, що антирадянською діяльністю не займався, працював в гімназії, викладаючи російську мову», а це «не становить складу злочину», окрім того, «перебуваючи в таборі №2 м. Астрахані 26 червня 1942 року помер, таким чином був засуджений після смерті».

№178
1965, жовтня 18. — Скарга жителів м. Рівного подружжя Дзіваків Голові Президії Верховної Ради УРСР Д.Коротченку про повернення конфіскованого майна

Председателю Президиума Верховного Совета УССР
тов. Коротченко
Копия:
Прокурору Украины
тов. Глуху
Председателю Верховного Суда УССР
тов. Зайчуку
Председателю Ровенского городского совета
тов. Гаевому

от супругов: Дзивак Бориса Гавриловича и
Надежды Евдокимовны
г. Ровно, ул. Ленина, дом 31

Жалоба о издевательстве над нашей семьей

В 1947 году была арестована Ровенским МГБ моя жена Дзивак Н.Е., где произвольно была сделана виновной, и особым совещанием МГБ СССР 11 ноября 1947 года была приговорена к 5 годам ИТЛ, без конфискации имущества.

А в апреле месяце 1950 года дельцы Ровенского МГБ, без всякого состава всякого преступления, а только произвольно, меня, дочь, мать подвергли выселению в Сибирь.

Все наше имущество, как говорят от качалки, кочерги и сковороды осталось на произвол и обогрев произвольных рук того золотого времени.

Жена, по отбытии искусственного наказания, как без вины виноватая, в лагерях Коми АССР, была переведена также к нам в Сибирь.

Указом Верховного Совета СССР от 17 сентября 1955 года мы были освобождены от принудительного выселения с возвратом на родину в г. Ровно.

Произвол над человечеством XX и XXII съездами ЦК КПСС разоблачен, и совершенно безвинное человечество, кто остался в живых, спасено, в том числе спасена и наша семья, за что слава Ленинскому ЦК КПСС на всю жизнь.

Президиумом Ровенского Областного суда 30.VI-1964 года реабилитирована моя жена, а постановлением Пленума Верховного Суда СССР 14/V-1965 г. реабилитирован я, дочь и мать, с полным возвратом всего имущества (см. справки о реабилитации).

На основании реабилитации, а также постановления Совета Министров СССР от 8 сентября 1965 года за №1655, мы обратились в Ровенский Горисполком к тов. Гаевому, чтобы возвратили наше домостроение в натуре по ул. Пушкина, 13 и 13-а, а за остальное имущество чтобы выплатили стоимость по ценам на день реабилитации.

Однако, Ровенский Горисполком в лице тов. Гаевого вынес решение 24.VI-1965 г. за №999 возвратить нам только в натуре бывшую нашу летнюю кухню, там же на ул. Пушкина, №13-а, а за полдома, Пушкина, №13, выплатить 50% страховой стоимости, т.е. копейки (см. решение Горсовета).

На произвольное решение тов. Гаевого мы обратились с жалобой в Ровенский Обком КП Украины, в Облисполком и Облпрокуратуру на принятие мер на беззаконное решение Горисполкома за невозврат нашего в натуре трудового домостроения на основании постановления Пленума Верховного Суда УССР от 14/V-1965 г., где черным по белому записано: что мы, вся семья, реабилитированы с полным возвратом имущества.

На основании этих жалоб прокурор г. Ровно 12/VIII-1965 г. вынес протест на решение Горисполкома от 24/VI-1965 г. и указал возвратить, как полдома на ул. Пушкина, №13, так и летнюю кухню также №13-а (см. сообщение Горпрокурора).

Прошел август, прошел сентябрь, проходит и октябрь, а тов. Гаевой молчит, в рот набрал воды. А почему? Потому, что в него, по-видимому, полностью отсутствует честь коммуниста и всякая мораль советского человека, а это факт, ведь 20-й и XXII съезды партии ЦК КПСС разоблачили произвол и заверили все человечество, что в стране СССР произвол больше не повторится.

В таком случае тов. Гаевой, как председатель Горисполкома, должен знать, что конфискация имущества может быть применена только по приговору суда за совершенное преступление, а без приговора суда тов. Гаевой, будь он трижды даже секретарем Обкома, но принудительно забрать наше трудовое домостроение за копейки, так никто тов. Гаевому права не давал и никто ему не даст.

С мая месяца мы оттоптали свои ноги, ходивши в Горисполком к тов. Гаевому, чтобы возвратили наше домостроение только в натуре, а за остальное имущество чтобы выплатили деньгами, но для тов. Гаевого, вероятно, Конституция СССР о правах и о неприкосновенности собственности домостроения и другого имущества, как советского человека-труженика, а также постановление Совета Министров СССР от 8/IX-1955 г. за №1655 есть не закон, а лесное эхо.

По-видимому, у тов. Гаевого есть свои Ровенские законы, не обнародованы, ведь он даже после разоблачения произвола, поступает с нами произвольно и насильственно принуждает забрать полдома за 50% страховой стоимости, и на руки повторного решения после протеста горпрокурора не выдает.

Поэтому мы обращаемся к Вам, где просим: скорее возьмите нашу жалобу под свой личный контроль и спасите нас от беззаконий тов. Гаевого. Ведь уже пора, мы через таковых, как Гаевой, настраждались безвинно 18 лет по Сибири и чужим квартирам.

Наше домостроение не есть тунеядческое, а есть трудовое, и как трудовое узаконено нам Советской Конституцией и основами социалистической законности.

Надеемся, что Вы отнесетесь к нашей жалобе по Ленински и своей честью отмените произвол тов. Гаевого, и на основании Постановления Пленума Вер-

ховного Суда УССР наше имущество и домостроение в натуре будет нам полностью возвращено.

О результатах жалобы сообщите нам реально и истинно.

(Приложение на 6-ти листах).

18/X-1965 г. Супруги: Дзиваки[1]

ЦДАВОВУ, ф.288, оп.9, спр.1196, арк.6,7.
Копія, машинопис.

Примітки

[1] 15 квітня1966 р. прокуратура Рівненської обл. інформувала прокуратуру УРСР про задоволення скарги Дзіваків (*ЦДАВОВУ, ф.288, оп.9, спр.1196, арк.35):*

Прокуратура УРСР
Прокуратура
Ровенської області
м. Ровно, Комуністична, 52. Тел. 2-32-83

15 апреля 1966 года №7/15-66
При ответе ссылаться на н/№ и дату

Начальнику отдела общего надзора
Прокуратуры Украинской ССР
Старшему Советнику Юстиции
тов. Петренко П.М.

На №7-2430 то 21 февраля 1966 года

Сообщаю, что протест прокурора области рассмотрен и полностью удовлетворен.

Решением Ровенского горисполкома №403 от 7 апреля 1966 года гр-ну Дзиваку Б.Г. возвращены в натуре жилой дом №13«а» по ул. Пушкина, сарай при этом доме и часть домостроения №13 по ул. Пушкина, ранее принадлежавшая гр-ну Дзиваку.

Этим же решением гр-ну Дзиваку возвращены 322 руб. за ранее реализованное имущество.

Горкоммунхоз обязали до 1 июля 1966 года отселить из дома №13«а» по ул. Пушкина семью, которая там проживает.

Начальник отдела общего надзора
Советник Юстиции *підпис* А.Тененбаум

№179
1969, жовтня 16. – Ухвала президії Рівненського обласного суду про скасування постанови Особливої наради при НКВС СРСР щодо А.Каца

Докладчик – Жила

Постановление
Президиума Ровенского областного суда от 16 октября 1969 года

Президиум Ровенского областного суда, в составе:

Председателя Президиума – Жилы С.С.

Членов Президиума – Лысенко И.Е., Луценко В.Г., Дулюка В.А.
С участием прокурора области Вишневского С.С.

рассмотрел по протесту прокурора Ровенской области дело по обвинению Кац Абрама Шулимовича.

Постановлением б/особого Совещания при НКВД СССР от 2 ноября 1940 года (протокол №146 §248), –

Кац Абрам Шулимович, 1910 года рождения, уроженец гор. Ровно, Ровенской области, еврей, происхождение из рабочих, судился два раза судом б/панской Польши за принадлежность к КПЗУ –

по ст. 54-13 УК УССР заключен в ИТЛ сроком на 8 лет.[1]

В протесте ставится вопрос об отмене Постановления бывшего Особого Совещания и прекращении дела в отношении Кац Абрама Шулимовича за отсутствием в его действиях состава уголовного преступления.

Ознакомившись с материалами дела, обсудив доводы протеста, выслушав заключение прокурора, который протест поддерживает, Президиум

установил:

По обвинительному заключению Кац А.Ш. признан виновным, что в 1936 году, находясь в тюрьме б/панской Польши, как арестованный за принадлежность к КПЗУ, стал провокатором, выдавал членов КПЗУ следствию и охранке панской Польши.

В 1937 году, продолжая находиться в тюрьме, написал на имя следственных властей б/панской Польши декларацию, в которой клеветал на КПСС, восхвалял фашистский строй панской Польши и защищал троцкистско-бухаринский блок.[2]

Эти обвинения были обоснованы на противоречивых и неубедительных показаниях свидетелей Зац Х.И., Качмана М.С., Барушек М.И. и Росс И.М.

Кац А.Ш. обратился с жалобами в ЦК КПСС и прокуратуру СССР, в которых указал, что он осужден необоснованно, и просил пересмотреть дело по обвинению его.

Дополнительным расследованием утверждение Каца о необоснованности осуждения нашло свое подтверждение.

Кац в 1932 году судом б/панской Польши за коммунистическую деятельность в гор. Ровно был осужден на 4 года тюремного заключения. Освобожден по отбытию наказания в 1935 году.

Возвратившись к месту жительства в гор. Ровно, он возобновил свою коммунистическую деятельность, но был предан провокатором Пасика Кондратом, и вновь арестован властями панской Польши.

Во время следствия Кац действительно собственноручно написал следователю заявление (декларацию), в котором указал, что во время отбытия наказания по первому приговору он политически осознал и пришел к выводу, что между теорией и практикой коммунистов существуют разногласия, что коммунизм в сопоставлении с действительной жизнью становится гибельным для широких несознательных масс, и дальше допускал выпады против коммунистического движения вообще и коммунистической партии Советского Союза. О троцкистско-бухаринском блоке в заявлении (декларации) ничего не указано.

В показании от 12 мая 1969 года по этому вопросу Кац пояснил, что во время следствия к нему были применены чудовищные пытки, и он был сломлен морально и физически. В таком положении, чтобы не стать провокатором и не выдать коммунистов, по принуждению следователя и под его диктовку написал заявление, в котором отказался от коммунистических идей, по мотивам несогласия с некоторыми пунктами программы коммунистической партии. Указал: «Написал заявление, тем самым я не признался, что был членом организации и не выдал других коммунистов польскому следствию...». Это Кац подтвердил и в показании от 13.V-1969 года.

Материалы дополнительного расследования свидетельствуют, что Кац, после отбытия наказания по приговору суда панской Польши, от коммунистических идей не отказался, возвратившись к месту жительства в гор. Ровно, активно включился в работу коммунистической партии.

В обвинительном акте прокуратуры б/панской Польши указано:

«С наступлением 1935 года коммунистическое движение на территории гор. Ровно усилилось, на что значительно повлияли обвиняемые Абрам Кац, Малка Рейман и Янкель Заславский, которые после отбытия наказания за предыдущую коммунистическую деятельность, тут же, после выхода из тюрьмы, пополнили партийные ряды, внесли в них свой опыт и партийные знания».

Это же подтверждается и приговором от 25.II-1937 года, которым Кац признан виновным. В нем указано, что Кац после возвращения с тюрьмы, работал секретарем МК КПЗУ, и дальше: «...что участие в коммунистическом заговоре полностью доказано, причем важен тот факт, что в последнем своем слове Кац сказал пламенную речь о настроениях и целях компартии... Очевидным является то, что по выходе из тюрьмы он не порвал с компартией, а продолжал служить ее идеям».

Допрошенные свидетели Снасть О.Ш., Свирид Ф.С., Гопанчук Г.У., Дмитришин Р.А., Гликлих Л.И., Рубинштейн Я.Х., Зильберштейн М.И., Новак Т.Ф., Муравинский З.М., Муравинский С.М., Лиснер Я.У., Головий И.И. и Заремба В.А. в показаниях, которые они дали в апреле-мае месяцах 1969 года, пояснили, что Кац в 1936 году был арестован властями б/панской Польши и содержался в тюрьме. Были разговоры среди заключенных, что он являлся провокатором, но конкретных фактов не привели. Все они заявили, что преступной провокаторской деятельности Каца им неизвестно и случаев выдачи коммунистов польской охранке не знают.

О том, что Кац не был провокатором, подтверждается и приговором суда б/панской Польши от 25.II-1937 года, которым он признан виновным в коммунистической деятельности и осужден на 10 лет тюремного заключения. Освободился из мест заключения вместе с рядом других заключенных только во время военных действий Польши с Германией в сентябре 1939 года.

Приведенные выше обстоятельства дают основание сделать вывод, что в действиях Каца А.Ш. нет состава уголовного преступления и постановление особого совещания от 2.XI-1940 г., которым он заключен в ИТЛ сроком на 8 лет, является необоснованным.

Руководствуясь ст.ст. 393, 394 УПК УССР, Президиум

Постановил:

Протест прокурора Ровенской области удовлетворить.

Постановление бывшего Особого Совещания при НКВД СССР от 2 ноября 1940 года отменить и дело по обвинению Каца Абрама Шулимовича дальнейшим

производством прекратить за отсутствием в его действиях состава уголовного преступления.

Председатель Президиума
Ровенского областного суда *підпис* С.Жила

ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.3592, арк.288-290.
Оригінал, машинопис.

Примітки

[1] Кац А.Ш. відбував покарання в Івдельлазі. Після звільнення працював бухгалтером 1-го відділення зернорадгоспу «Глубокінський» Ростовської області.

[2] У заяві-декларації А.Каца, залученій у 1969 р. слідчим Шамриком до його справи, йшлося *(ДАРО, ф.Р-2771, оп.2, спр.3592, арк.131-134)*:

Заявление (Декларация)
обв. Абрама Кац

(собственноручно)

Попав в 30 году в тюрьму, как коммунист, осужденный на 4 года тюремного заключения, и там политически осознав, я пришел к выводу, что между теорией и практикой коммунистов существуют такие разногласия, что весь коммунизм в сопоставлении с действительной жизнью становится гибельным для широких несознательных масс, на которые они опираются.

Правда то, что недавно опубликовал на страницах «Литературных известий» бывший коммунист Лободовский, что коммунистом может быть каждый юноша, который не знает политической жизни, а как только повзрослеет, должен от него отвернуться. Коммунисты всех стран хвалят Россию, но если сопоставить то, что коммунизм утверждает теоретически, с Россией – приходим к глубокому разочарованию. Речь идет об «интернационализме». Ни в одной из стран не имеем такого искривления патриотизма, как в России.

Много говорится о «мире», но нигде нет такого раздутого милитаризма, как там.

Говорится о «пролетарской демократии», но нигде население не носит таких намордников, как там. Если взять не только серого обывателя, но даже членов «комсомола» (Конгресс комсомола – польская газета от 10.5), то видим, как вся молодежь отстранена на второй план, им велят упорядочить руководство. Если решиться выступить против, то посчитают контрреволюционером. Таких и подобных фактов можно привести сотни. Перейдя к политике «Коминтерна», увидим, что с 7-го конгресса он вообще отбросил свои шаблонные лозунги «диктатуры пролетариата» и провозгласил единый фронт – фронт народный.

Эти лозунги должны руководить борьбой с фашизмом в защиту буржуазной (слово непонятно). Но в действительности эти лозунги должны вызвать скорбь в умах граждан западных государств, так как в действительности «финансовая олигархия» готовит вооруженную интервенцию против России, а простой народ должен стать тем «пушечным мясом» на полях сражений. Это значит, что ком. вместо того, чтоб быть революционным организатором международного пролетариата, стал филиалом России и механически действует по ее указаниям, предавая интересы пролетариата. Если взять КПП, мы увидим, что с момента ее организации, в ее рядах все время происходит борьба. Есть отклонение вправо «ЗВ» во время Краковского восстания и влево – 24-25 (Домбский), а в 26 году Майский переворот снова дает правое отклонение. Член ЦК пишет к другому члену ЦК (Бартошевич Костшеве из тюрьмы), чтоб не подчинялись решению ЦК. Дарский через голову ЦК в Коминтерн пишет мемуары об оппортунизме в партии.

Подводя итоги этих нескольких указанных фактов (а такие есть еще), приходим к выводу, что единая партия вместо того, чтобы фактически заняться делами рабочих, занимается только борьбой за власть карьеризма или злобу, так как Ленскому, Рингу или Прухняку хорошо сидеть за границей, жить, как самые большие буржуи. Все это и десят-

ки других фактов дали мне возможность в тюрьме обдумать свое мировоззрение, что привело меня к окончательному с ним разрыву.

Я не только дезертир из партийных рядов, но я ренегат коммунистического мировоззрения, так как он приносит только беспорядок и деморализацию в обществе, приводит к напрасному кровопролитию (Краков, Ченстохов, Львов и т.д.), употребляя два фактора, а именно: 1) кризис и 2) несознательность масс, и поэтому я, чувствуя его на своем горбу, считаю, что нужно с ним как можно сильнее бороться.

Единственным моим моральным удовлетворением за мой предыдущий приговор будет то, что поможет мне стать в ряды борющихся с ним. Несмотря на то, что я теперь попал в немилость из-за девушки, познакомившись с человеком, который потом оказался членом КП, сообщаю, что по выходе на свободу буду стараться выявить тех людей, которые фактически (2 слова зачеркнуты) в действиях. Прежде всего ту девушку, которая так неожиданно приготовила мне этот сюрприз.

Еще раз утверждаю, что не являюсь коммунистом, а его противником, и очень прошу принять мое раскаяние за предыдущий приговор. Сейчас я себя чувствую совершенно невиновным. Характерно то, что говорит сам Пасека, что я был тормозом коммунистов в Ровно. Очень прошу пана следователя освободить меня или заменить предупредительными мерами, так как я оставил старую больную мать без средств существования. Я сам вместо платы за коммунизм получил за 4 года заключения туберкулез и ревматизм.

Надеюсь, что пан следователь обратит внимание на мою просьбу, так как мое раскаяние искренне.

Р.С. Отлично знаю, что оно не согласовано, но я готов под чьей-либо редакцией это усистематизировать и прибавить то, что вспомню.

(подпись неразборчиво)

Ровно, 15 мая 36 г.

Писал собственноручно.

Примечание переводчика: Дальше написано другой рукой.

Обв. Абрам Кац по собственному желанию написал вышеуказанное заявление 15.5.36 г. в канцелярии моего (слово непонятно).

Следователь (подпись)

Переводчик Почтова С.И. предупреждена за заведомо неправильный перевод по ст. 178 УК УССР.

підпис

Справка: подлинник перевода хранится в Ровенском областном госархиве, фонд №32, опись №28, единица хранения 588, л.д.80-81.

Следователь следотделения УКГБ при
СМ УССР по Ровенской области
лейтенант *підпис* (Шамрик)
31 марта 1969 года.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

ЗМІСТ

Науково-документальне видання

РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЄЮ

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ

Книга друга

Науковий редактор – А.А. Жив'юк
Відповідальна за випуск – Г.Г. Волкова
Коректор – Г.М. Жирик
Комп'ютерний набір – О.А. Семенюк
Комп'ютерна верстка – І.М. Шевчук

Здано до набору 30.10.08. Підписано до друку 16.03.09. Формат 70х100 1/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура UkrainianTimesET. Обл.-вид. арк. 23,77.
Ум. друк. арк. 49,34. Зам. № 1985. Тираж 2500 прим.

ВАТ «Рівненська друкарня». 33027, м. Рівне, вул. Київська, 10.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців № 454, серія ДК від 21.05.2001 р.